

117/51

B4d6a
P86115

Ubiornica Księżów. Zabezp. zob. protokół z 20. I. 1951

16 II 1951

MF

224714/III

Deus qui Sacram Religionem seraphici
francisci decorare dignatus es. triumpho multo
rum martyrum pro christo occisum. Purissimis
pontificibus Bonaventura et leonico; ac feruentissi
mis Jesu precibus Antonio bernardino atq
beato Sicae confessorum cum Virgine clara presta
quossumus eorum intercessionibus presentia virtute
pericula et de gemitu pervenire sempiterna Amen

Domine Jesu christe qui frigiditate mundo
ad inflammandum corda nostra tui amoris igne
in carne beatissimi patris nostri francisci passionis
tua sacra stigmata Renonasti Concede propitius
Ut eius meritis et precibus crucem iugiter feramus
Et dignos fructus penitentia faciamus qui vivis etc

Deus qui mira crucis mysteria multiformiter
In beato francisco Confessore tuo demonstrasti:
Da nobis quæsumus devotionis sue semper exæpla
Sectare et ipsius crucis meditatione muniri

Tabula Restitutionū vsurarū ⁊ Satisfactionū

*Pro Conuento Nyssensi ad S. Mariā Inj. Seminarij Nibersi
in Rosiz.*

**Incipit Tabula Restitutionū vsurarū Et excomunicacōnū
Edita per Venerabilem Dominum Fratrem Franciscū De
Platea Ordinis Minorū**

RESTITUCIO PRIMO

¶ Vtrum restitucio sit de necessitate salutis §. i

Restitucio Scdō

¶ Quis teneatur ad restitutionem §. i

¶ De restitutione damnificancium in bonis anime

¶ Quid si aliquis retraxit aliquem a religionis ingressu §. 2

¶ De his qui iducūt aliquos ad peccatum

¶ Vtrū iducēs aliqz ad pām cōsulēto ⁊ cō tēat ad rēstīturōz §. 3

¶ Quid de illo q̄ temptat pudiciam alicuius mulieris §. 4

¶ Quid de illo qui uituperauit aliquem iniuste §. 5

¶ Ad qd̄ teneatur seducens vel deflorans uirginez §. 6

¶ Quid qd̄ teneat cōfessor absoluēs aliqz quē nō poteāt §. 7

¶ Quid qd̄ teneat dānificans aliquē ex fraudulēto cōsilio §. 8

¶ Ad qd̄ teneatur clericus qui dīmittit officiū §. 9

¶ Quid d̄ illo q̄ fecit pniaz sibi ipōitā i pām mortali §. 10

¶ Quid d̄ sacdote q̄ p̄sit dicē missas s̄cti Gregorij §. xi

**¶ Quid de dominis temporalibus qui renegant
penitenciam damnatis ultimo supplicio** §. 12

¶ De restitucōe dānificaciū i bonis corporis

¶ Ad quid teneatur dānificans §. 13

¶ Quid si statū mortis nec aliq̄ expēse factē sūt i medicis §. 14

¶ Quid si nullam habuit artem §. 15

¶ Vsqz ad qd̄ t̄pus estimabunt opere q̄bz cariturz ē §. 16

**¶ Ad quid teneatur occidens aliquem in necessitate
ineuitabili iuxta grācia sue defensionis** §. 17

**¶ Quero cū in cōmū lese maiestatis ex sola sciencia teneat
reuelare ad quid teneat nisi reuelauerit** §. 18

¶ An isti parciales cadant i crimē lese maiestatis §. 19

**¶ Ad quid tenetur qui cōmittit prodicionem
contra vnum tyrannorum italie** §. 20

¶ Quid de statuentibus leges fures occidi §. 21

¶ Quid d̄ spiculatorē cui p̄cipit iēficē p iudicē lata sententia §. 22

**¶ Quid de tomis terrarum qui mutilant hoīes p̄p̄
aialia que capiūt cōtra eorum voluntatem** §. 23

**¶ Quid si ex tomo tua p̄iectum ē aliquid p̄p̄ qd̄
mortuus est pater meus** §. 24

- ¶** Quid si equus tuus calce me percussit § 27
- ¶** Quid si pecunia accepta intelligatur remisisse actionem iniuriarum § 26
- ¶** Quid si percuret aliquem iniuste in suam rem redigi § 27
- ¶** Quid de medico imperito ex cuius culpa moritur infirmus § 28
- ¶** De Restitutione dānicāciū i bonis fortuē
- ¶** De raptore § 29
- ¶** Restituere tenetur fur rem cum fructibus perceptis que percipi possunt § 30
- ¶** Vtrum necessitate famis ul nuditatis liceat furari § 31
- ¶** Vtrum liceat furari causa pietatis § 32
- ¶** De Nouez Generibz fautorū q obligāt i solidū
- ¶** Iulio § 33
- ¶** Consiliū. §. 32. Cōsens. §. 37. De alio. i. aduolator. § 36. Recurs. §. 37. Participas. §. 38. Mut. §. 39
- ¶** Non obstant. §. 20. Non manifestans § 21
- ¶** De restitutione emēcium de furto preda ul rapina
- ¶** De rapina § 22
- ¶** Quid de predam ementibus § 23
- ¶** Quid si emptor hoc nesciebat probabiliter tamen hec credebat § 22
- ¶** Quid si sciebat factum s ignorabat ius facti § 27
- ¶** Quid si raptor donator ul venditor satisfecit plenarie de preda data ul vendita § 26
- ¶** Quid si quis emat rem de preda bona fide ut restituat § 27
- ¶** Quid si non potest reperiri dominus ul nescitur § 28
- ¶** De restitutione comēcencium de rapina usura vel furto
- ¶** De his qui comedunt ul i alios vsz conuenertūt § 29
- ¶** Quid de his qui comedunt ⁊ induunt § 30
- ¶** Quid de predicatoribus qui comedunt de restitutione acquisite p meretriciū § 31
- ¶** An meretrix teneatur restituere § 32
- ¶** Quid de muliere que recipit pecuniaz p ope carali § 33
- ¶** Quid de seculari q recipit p ope caris adiungata § 34
- ¶** Vtrum regularis possit auctoritate propria

restituere quod accepit	.§. 77
Q uid d' filijs illi? q' uiuente uxore sua duxit alia?	.§. 76
Q uid d' adultera q' cepit filium ex adulterio	.§. 77
Q uid si mulier habet filium d' adulterio occulto	.§. 78
D e restitutione totis	
A n dos restitui debeat mulieri adultere	.§. 79
Q uanto dos debeat restitui	.§. 60
C ui debeat dos restitui	.§. 61
Q uid si fundus estiatus datus est in totum	.§. 62
A n uir possit cogere patrem: ut det totam filie sue	.§. 63
A n maritus possit expellere uxorem non soluta tote promissa	.§. 62
Q uid de uiro qui recipit filiam raptoris uel uisita ri in coniugem	.§. 67
D e restitutione bellancium	
A n capta in bello subiaceant restitutioni	.§. 66
D e quibus condicionibus requisitis ad hoc ut bellum sit iustum	.§. 67
Q uid si aliquid predictorum defuerit	.§. 68
Q uid de sequentibus dominum in iniusto bello	.§. 69
Q uid si probabiliter dubitant utrum iustum uel iniustum sit	.§. 70
A n sequentes ipsum dominum teneantur in solidum	.§. 71
Q uid si neuter raptorum eat dominus: sed simul conuenerunt equaliter	.§. 72
Q uid si omnes sequuntur etiam si unus solus potu. isset per se facere an teneatur in solidum	.§. 73
Q uid si per multa dona fiat pax et damna hinc inde remittantur an remissio se extendat ad homines utriusque partis	.§. 72
Q uid de subditis mouentibus bellum ex impe rio minorum suorum	.§. 77
Q uid de his qui rapiuntur in ecclesijs in bello iusto	.§. 76
Q uid de his qui incendunt ecclesias in bello iusto	.§. 77
U trum sacrilegis regibus inducentibus bellum tene antur subditi milites obedire	.§. 78
A n occupata hodie per principes christianos in bello auctoritate propria subiaceant restitutioni	.§. 79
Q uid de comitibus qui sine auctoritate principis	

vasallos proprios bello exhereditant	§ 80
<u>Quid de bellis factis ab vna ciuitate alteri ciuitati sine auctoritate principis</u>	§ 81
<u>Quid de parcialibus expulsis contra ciuitatem bellantibus</u>	§ 82
<u>Quid de socialibus gencium armorum q̄ ad s̄m libitum discunt</u>	§ 83
<u>Quid de his que recuperantur ab ostibz p milites</u>	§ 82
<u>An in bello iusto liceat pugnare non solum ostra iniuriantem. s; etiam contra suos vasallos</u>	§ 7
<u>Veru recuperans re sibi subtracta furto ul violencia vel equipollentem; furtiue vel violenter teneatur restituere</u>	§ 86
<u>De famulo furtum subtraente a domino propter mercedem negatam</u>	
<u>An teneatur restituere qd subtraxit</u>	§ 87
<u>De restitutione acquisitorum in luto</u>	
<u>An acquisita in luto subiaceant restitutioni</u>	§ 88
<u>De restitutione notariorum damnifican- cium aliquem propter impericiam</u>	§ 89
<u>Quid si faciat falsum instrumentum</u>	§ 90
<u>Quid de artificibus asserentibus se peritos in arte sua: si ignorancia aliquem ledant</u>	§ 91
<u>De restitutione medicorum</u>	
<u>De medico curam egri derelinquente ul male secante egrum</u>	§ 92
<u>Quid de medicis qui gra lucti prolongat morbos</u>	§ 93
<u>Quid de medico imperito</u>	§ 98
<u>De restitutione acquisitorum per litigium et primo de accusatoribus criminum</u>	
<u>An taliter acquisita subiaceant restitutioni</u>	§ 97
<u>Quid de illo q pecunia accepta desistit ab accusacoe</u>	§ 96
<u>De restitutione iudicis q dolo seu impericia inique iudicat</u>	§ 97
<u>Quid si sufficiens est: s; negligit studere & sic male iudicat</u>	§ 98
<u>Quid si recepit pecuniam ut iniq iudicet</u>	§ 99
<u>Quid si accepit pecuniam vt bene iudicaret aut simpliciter vt iudicaret</u>	§ 100

- Q**uid si accepit pecuniā ut nō iudicaret ā ut male § 101
- C**ui fiat restitutio cum dacio sit mala intencōe § 102
- Q**uid si iudex male iudicauit ignoranter per impru-
denciam assessoris § 103
- Q**uid de officialibus iudicum incitantibus eos ad
iniuste iudicandum. § 104
- Q**uid de iudicibus et administratoribus q̄ negligūt
facere iusticiam et defendere oppressos § 105
- Q**uid d̄ iudice q̄ omittit condemnacōm expēsarū § 106
- De restitucione aduocatorum**
- D**e eo q̄ fuerit in culpa quia non erat idoneus puta
de perlonis prohibitis § 107
- Q**uid si recepit immoderatum salarium § 108
- Q**uid si per ignoranciam ul negligenciam cli en-
tulz suus amisit litem § 109
- Q**uid de illis qz toto contingunt dāna ul fraudes § 110
- De Restitucione testium**
- D**e corruptis testibus § 111
- V**trum testis possit accipere sūptus necessarios § 112
- C**ui reddet testis pecuniā accep tā p testimoniū lato § 113
- Q**uid d̄ teste nolēte maifestare ueritatē et bā ps ledit § 114
- De extorquetibz eleōsiās p mēdaciū et ypocrisi**
- V**trum qui simulacione religionis requirit aliquid
teneatur ad restitucionem § 115
- Q**uid d̄ diuite mēciēto se pauprē acq̄rēte aliqd. § eod
- D**e mendicantibus ualidis q̄ fingūt se infirmos § 116
- L**itteā q̄ debet h̄re questōes eleōsiāz ab ep̄is § eod
- De restitucōe faciēcium elias de alieno**
- A**n committant furtum § 117
- V**trū monachus possit facere elemosināz. § eodē
- V**trum vxor possit facē eleōsinā sine licēcia uiri § 118
- V**trum filius familias possit facere elemosināz
sine consensu patris § 119
- V**trum fur faciendo elemosināz de furto liberetur § 120
- V**trum liceat furai causa pietatis § 121
- De restitucōe aq̄sitorz p malos artifices
an talia subiaceant restitucioni** § 122
- De restitucione clericorum symoniacorum**
- D**e illo q̄ recipit beneficium symoniace scienter § 123

- Q**uid de simoniacis in ordine & dignitate § 128
- Q**uid sciendum de pecunia simoniace accepta § 127
- Q**uid de recipiente simplex beneficium simoniace § 126
- Q**uid de clericis male administrantibus admini-
strationem ecclesie § 124
- Q**uid de his q̄ conant sua inhonestis personis § 128
- C**ui fiet restitutio a talibus personis male
recipientibus § 129
- A**n isti ecclesiastici q̄ male ceperunt debeant resti-
tuere de bonis ecclesiasticis an patrimonialibus § 130
- Q**uid de prelatiis ecclesiarum q̄ aliqd legatis impen-
dunt vt a subditis plus extorqueant § 131
- Q**uid de clerico cui episcopus confert beneficium
vt cognoscat matrem vel sororem § 132
- D**e restitutione suspensorum
- A**n clericus suspensus ab officio teneatur ad restitu-
tionem beneficij & fructuum § 133
- A**n impediens aliquem a consecutione beneficij
teneatur ad restitutionem § 132
- Q**uid de illo q̄ violenter occupat beneficium aut
scienter se intrudit in eo § 134
- Q**uid de excommunicato reconciliato an fructus tem-
pore excommunicationis restituat § 136
- Q**uid de his q̄ steterunt in simonia lōgo tēpore § 134
- Q**uid de conferentibus talibus beneficia
scienter § 138
- D**e restitutione religiosorum
- Q**uoniam monasterium tenetur restituere egredienti id
qd tēpore ingressus ipse conauerat ei ex moāstelo § 139
- Q**uid de religiosis q̄ obligati erant in seculo aliqd
restituere § 140
- A**n regularis possit restituere ap̄ria auctoritate § 141
- D**e restitutione dominorum temporalium
- A**n male acquisita per eos debeant restitui § 142
- Q**uid si restitutio sit difficilis quia forte non suffi-
ciunt bona § 143
- Q**uoniam possit dominus aliqd exigere a subditis § 142
- A**n auferentes res contra bannum portatas te-
teneantur restituere § 147

Q uid de dominis exigentibus a subditis talias	§ 126
Q uid de exigentibus pedagia et thelonea antiqua	§ 128
Q uid de imponentibus noua pedagia	§ 128
Q uid de contentibus leges iniquas	§ 129
Q uid si dominus non facit id propter quod impositum est pedagium	§ 170
Q uid de dominis negligentibus facere iusticiam miseris ac defendere	§ 71
Q uid de utentibus malis officialibus et non corrigentibus eos	§ 72
A n solus princeps possit imponere colectiones	§ 173
Q uid de uendentibus officia publica	§ 172
D e restitutione subditorum facienda dominis	
V trius tales teneantur ad restitutionem dominis de male ablatis	§ 177
D e fraudantibus pedagia	
Q uoniam fraudantes datum teneantur ad penam impositam in foro conscientie	§ 176
Q uid de portantibus merces prohibitas ad partes paganorum	§ 178
Q uid de furante christianos captiuos a saracenis retentos	§ 178
Q uid si christianus captiuus fuisset a saraceno qui eum retinet. §. eodem	
Q uid de subditis damnificantibus dominos	§ 179
D e restitutione subditorum inter se de his qui adinuicem extorquent	
D e ciuibus qui collectiones diuiserunt super alios	§ 160
Q uid de estimantibus res plus uel minus odio vel inuidia	§ 161
Q uid de malis electoribus	§ 162
Q uid de exactoribus tributorum plures exigentibus debito	§ 63
D e restitutione contrahencium	
A d quid tales teneantur	§ 162
Q uid de commodatario	§ 167
Q uid de utente comodato ultra locum determinatum	§ 166
Q ui dicantur casus fortuiti	§ 168
Q uid de depositario	§ 168
Q uid de biculo cui assignasti librum tuum et aliter tradidit	§ 169

- ¶** Quid de creditore pignoris § 110
- ¶** An int emptorem ⁊ venditores cadat restitucō § 111
- ¶** De quo teneatur socius § 112
- ¶** De restitucione eius qui ob causam accepit ⁊ causa non est secuta § 113
- ¶** Quid de illo qui accepit pecuniam propter nupcias ⁊ non sunt secute § 114
- ¶** Quid de accipiente aliquid vt seruum manumittat ⁊ non facit § 115
- ¶** De restitucione gerencium aliena negocia
- ¶** De tutore ob cui⁹ causam aduolto vel pupillo damnum illatum est § 116
- ¶** Quid si quis volebat dare aliquid pupillo et tutor impediuit. §. eodem
- ¶** De restitucione negotiorum gestoris quanto damnum incurrat sua causa § 117
- ¶** De restitucione sociorum quanto alter in ea facit expensas ul ali⁹ est domin⁹ § 118
- ¶** De restitucione accipientis indebitum § 119
- ¶** De restitucione damnorum datorum ab animalib⁹ si aial tuū michi danū intulit § 120
- ¶** Quid si equus tu⁹ calce me percussit ⁊ cr⁹ fregit § 121
- ¶** Quid si animal tuum incitauit meum ⁊ meum dedit alteri damnum § 122
- ¶** Quid si bos tuus comedit herbam meam ⁊ canis carnes § 123
- ¶** Quid si animalia quis mittit in campum meum ⁊ fruges depascuntur § 124
- ¶** Quid si per se pecora intrauerunt in campum ⁊ frumentum comederunt § 125
- ¶** Quanto dominus se liberat dando animal damnicans ⁊ quanto non § 126
- ¶** Quid si aial mordax tenes iuxta viā ⁊ ledit hoē⁹ § 127
- ¶** An si inuenio ovem tuam in campo meo possum tenere illam q⁹sq⁹ michi satisfeceris § 128
- ¶** Quid de lecentibus agrum vel domum alterius igne aut iumento maliciose § 129
- ¶** Quid de boue cornupeta non custodito a domino ⁊ ledit alium § 130

- Q**uid si equus tuus insidians mulam meam crus
meum hingat § 191
- Q**uid de habentibus columbaria § 192
- Q**uid de venatoribus qui concant agros quorum caes
occidunt animalia pauperum et similia § 193
- D**e restitutione excommunicatorum
- V**trum durante excommunicatione clericus possit
recipere fructus sui beneficii § 198
- O**mnis excommunicatus tenetur ad restitutionem § 197
- Q**uid de his excommunicatis qui tempore excomu
nicationis acquirunt aliquid § 196
- D**e restitutione inuentorum a casu et fortuna
- A**n talia subiaceant restitutioni § 198
- V**t quis possit prohiberi piscari in fluminibus publicis § 198
- Q**uid de feris bestiis piscibus et volucribus § 199
- A**n fera bestia a te vulnerata efficiatur tua si alter
capiat eam § 200
- A**n apes et volucres super arbore tua sint tui iuris § 201
- Q**uid de feris factis mansuetis ut pavones apes
columbe § 202
- Q**uid de animalibus mansuetis § 203
- Q**uid de thesauro inuento § 208
- Q**uid de insula nata in mari § 207
- D**e Restitutione acquiritur in naufragio § 26
- D**e restitutione damni quod causa alicuius datum est § 208
- Q**uomodo possit exemplificari damnum culpa contigisse § 208
- Q**uid de eo qui aperuit cisternam; et animal alterius
cecidit in eam § 209
- Q**uid si inimicus tuus icedit domum tuam et mea urit § 201
- Q**uid si heres vendit rem depositam aut commodam
tam defuncto § 211
- Q**uid de officiali qui negligit inquirere: an officia
les sui recte gerant se in officiis § 212
- Q**uid de officiali qui negligit punire criminosos § 213
- Q**uid si quis culpabili negligencia damnum reddi
§ 212
- Q**uid de his qui sunt in mora tradendi res dominis § 217
- D**e restitutione fame
- A**n infamans aliquem teneatur restituere § 216
- Q**uot modis damnificet quis alium in sua fama § 214

¶ <u>Utrum aliquis possit reuelare malum alicuius sine peccato</u>	§ 218
¶ <u>Quot modis fiat detractio</u>	§ 19
¶ <u>Quid si quis de diuersis ⁊ a diuersis infamatur</u>	§ 220
¶ <u>Quid si q̄s nō iponit crim̄ s̄ murmuāt idiscrete</u>	§ 221
¶ <u>An accusatus negans verum crimen sibi in publi co impositum peccet mortaliter</u>	§ 222
¶ <u>Utrū satisfaciēdū sit detractorib⁹ q̄b⁹ modis p̄</u>	§ 223
¶ <u>De restitutione q̄ vnus tenetur pro alio</u>	
¶ <u>An pater tēat ex contractu filij facto cū extraneo</u>	§ 222
¶ <u>Quid de mercatoribus qui preponūt institores suis apotecis</u>	§ 227
¶ <u>An cominus ⁊ pater teneatur ex contractu gesto per seruum ⁊ filium</u>	§ 226
¶ <u>An pncipalis tēat fidiussori suo pro eo q̄ soluit</u>	§ 228
¶ <u>Quid de eo q̄ facit fugere debitorē</u>	§ 228
¶ <u>Quid de occultante officialem tēpore sc̄dicatus</u>	§ 229
¶ <u>Utrum vxor teneatur si maritus male administret officiū publicū</u>	§ 230
¶ <u>Quid de vxore q̄ fecit furtū an matōniū ūl p̄us</u>	§ 231
¶ <u>Quid d̄ notarijs oficientibus instrumenta v̄saia</u>	§ 232
¶ <u>Quid si filia totetur in fraudem creditorū</u>	§ 233
¶ <u>Quid d̄ viō q̄ accepit filiam raptoris ūl v̄hary</u>	§ 232
¶ <u>Quid de sepelientibus vsurarios</u>	§ 237
¶ <u>Quid de ministris vsurariū</u>	§ 236
¶ <u>Quid de procuratore tutore ⁊ curatore</u>	§ 238
¶ <u>De restitutione hēdificancium in solo suo cum damno vicini</u>	§ 238
¶ <u>De restitutione hēdificancium in solo alieno d̄ sua materia ⁊ alijs multis casib⁹</u>	§ 239
¶ <u>Quid si quis plantet plantam in alieno solo</u>	§ 220
¶ <u>Quid si seminaui in agro tuo frumentū meum</u>	§ 221
¶ <u>Quid si scripsi in aliena carta ūl pinxi in tabula aliena</u>	§ 222
¶ <u>Quid si quis ex aliena materia vel ex sua ⁊ aliena fecit materiātū</u>	§ 223
¶ <u>Quid si quis bona fide fuit vestimento suo manicas de aliena purpura</u>	§ 222
¶ <u>Quid si quis confundat materiaz ap̄az cū aliena</u>	§ 227

pecunia sit pactum q̄ certo tempore reddatur
tantum frumenti quantum tunc poterit habere
pro illa pecunia an liceat

§ 18

Quid si mutuo tibi frumentum ad renouandum
an liceat

§ 19

Quid si q̄s accipit pecuniā ad vsuram ⁊ postea eādeꝝ
mutuat amico suo vt restituat sortem ⁊ dictam
vsuram vsuratio

§ 20

Vtrum inimicis quibus potest licitum bellum i:
ferri liceat dare ad vsuram

§ 21

Quid de his qui volunt dare dilacionem rebitori
veniente tempore solutionis nisi p̄ pecunia

§ 22

Vtrum liceat mutuare cum hoc pacto vt res
aliquid pauperibus

§ 23

Pone q̄ quis mutuet pecuniā ticio vt vadat ad
molen dinum suum alias non mutuaturus; an
est vsura

§ 28

Sz cui fiat restitutio in predicto casu

§ 27

Sz quid si molendarius tonat pecuniā vt vadam
pocius ad molendinum suum q̄ vicinorum

§ 26

Vtrum in aliquibus casibus liceat recipere vltra
sortem dicitur q̄ sic in. 12 casibus

§ 28

Primo racione feudi

§ 28

Secundo racione beneficij violenter occupati

§ 29

Tercio racione dotis. §. 30. vsq; ad

§ 32

Quarto racione interesse

§ 31

Quinto racione liberalis tonacionis

§ 26

Sexto racione more

§ 28

Septimo racione pene

§ 38

Octauo racione termini

§ 39

Mono racione retradicionis rei vendite

§ 20

Decimo racione dubij

§ 21

Vntecio quanto pecuia sigillata occludit ul locat

§ 22

Duodecimo qñ accipitur vsura ab inimicis fidei

§ 23

Quid si mutuauit tibi. x. corbes frumenti vsq; ad pa
sca qñ valet corbes. 20. solitos et postea in pasca
qñ est tēpus solutionis valet. 20. an est vsura si
decem corbes frumenti recipiam

§ 22

- Q**uid si aliquis mutuāt nauigāti ūl eūti ad nūdi
nas certaz pecuie quātitatē recepturus aliquid
vltra sortem p eo q̄ recepit i se piculum pecuie vel
merciuz. i. si pecuniam ūl merces saluas portauit § 21
- Q**uid de illo qui mutuauit pecuniam recepturus
ad terminum alterius genis monetam ūl au
rum ūl argentum § 28
- P**one q̄ debitor vsurarij mutuauit socio pecuniam
eo pacto q̄ restituat vsurario sortem ⁊ vsuras
deince curretes: an talis mutuās sit vsurarius § 29
- Q**uid de illo qui mutuauit pecuniam comitati hoc
pacto q̄ durante debito n̄ tenetur ad collectas § 70
- P**one q̄ iniurias ituli semiproio quā ob rē michi ii
micatur p̄ qd̄ me oportz subire expensas flore
norum. io. in mense pro securitate mea. Vñce
ipsi seiproio egenti mutuo centum cum pacto
q̄ michi remittat iniuriam: ūl etiam sine pacto s;
hac spe ductus p̄maria: vt eius gr̄a ūl beniuollēcia
ūl veia ab eo recepta cessent expēse p̄dicte Mon
aūt ex aliqua caritate quam habeam ad illum
an sim vsurarius § 71
- Q**uid si michi debes. x. que non possū recuperare
⁊ mutuo tibi alia. x. tali pacto vt michi satisfac
q̄ infra dictuz t̄pus michi soluas. 20 an sit v̄sa § 72
- V** Sura secundo circa animalia
- Q**uero quare locando equum lz aliqd̄ accipere ⁊ non
mutuando pecuniam § i
- V**trum quāto coīstūt aīalia nutrienda puta oues
boues ⁊ porci possit intueire fraus vsuraria § 2
- Q**uid de illis qui emūt oues ūl boues a pauperi
bus quos forte non habent § 3
- P**one q̄ to alicui pecora cum pacto q̄ percipiam
omnes fructus pecorum q̄advsq̄ consequar totū
meum capitale ⁊ postea sint comunia § 2
- Q**uid de illis q̄ tradunt boues ad mediacionez pro
certis sextarijs bladi eo pacto q̄ si moriantur ūl
reteriozant̄ oductor subeat medietatem periculi
si aūt meliozantur habeat medietatem comodi § 7
- Q**uid de ouibus ⁊ aīalibus que traduntur ad incre

- ¶** Done q̄ dedi aīna; meam in sociā; in q̄nquēniū
 & ē de cōsuetudine q̄ i fine q̄nquēniū diuidatur
 aīna & fetus ūl pecuēs & fructus earum: int̄m
 aīna perit naturaliter nunquid rusticus michi
 tenebitur ad aliquid § 1
- ¶** Done q̄ dedi boues cuidam cum pacto q̄ dare de
 beat. 20. staria grani in anno § 8
- ¶** **¶** Sura terciō in empcionibus
- ¶** Vtrum liceat emere redditus prediales ad vitam
 sine vicio vsure § i
- ¶** Quo iure vendens aliqd ad vitam potest illud re
 tinere quanto emens parum superuixit ēpcione § 2
- ¶** Quid de his qui emunt redditus aliquos ad vitam
 venditoris seruatis debitis circumstancijs ex
 etate et sanitate emptoris § 3
- ¶** Vtrum liceat emere redditus pdiales hēditarie § 8
- ¶** Nunquid possunt vendi redditus percipiendi p̄cio
 minori eo q̄ statim emens soluit q̄ si solutio
 singulis annis differetur § 7
- ¶** Vtrum gracia expectacionis rei vendite liceat pl̄
 accipere a venditore ūl minus dare ab emptore § 6
- ¶** Quid de illis q̄ agro seminato emunt fructus perci
 pientes illo anno § 1
- ¶** Quid si quis debeat tibi soluere centum ducatos
 post tres annos & ad p̄sens soluit cum pacto q̄
 retineat sibi. 17. ducatis p̄p̄ incurrrens t̄p̄ triuz
 annoruz q̄ruuz terminuz p̄beniat: an sit vsura § 8
- ¶** Quid si emi ab h̄nte possessiōes cēsū. x. corbium fru
 menti pro p̄cio q̄ habent possessiones ex quibus
 haberent x. similit̄ dicte. x. corbes adiecto q̄ d̄ oibz
 bonis suis me indifferenter soluere teneatur § 9
- ¶** Quid de his qui emunt ab ecclesijs ūl monasterijs
 certas possessiones tenendas toto t̄pore vite iue
 ita ut post eoruz mortem ad ecclesias redeant § 10
- ¶** Quis petit a me mutuum offerens pro securitate
 mutui h̄ypotecam suorum bonorū ego nolo mu
 tuare s; paratus sum emere pro eodem p̄cio & vsq̄
 ad certum tempus reddere pro eodem § 11

- De contractu emptoris cum pacto de reuendendo** § 12
- Quid si qs uendat percipientor reddituum ius qd tpe contractus valet cetum et quia expectat solucioz fiendam certis tminis vult habere. iop. 20** § 13
- Quero an aliquo casu liceat vendere ad cteenciaz** § 12
- Vtrum liceat emere redditus pecuniarios hereditarie vel ad uitam** § 17
- Quidam pulcher casus de anticipacione solucionis precij rei vendite. §. 16. et 17** § 18
- Quid si rem puta frumentum non eram venditur et rogasti me vt tibi venderes: an possu petere illud qd valebit tempore quo intenebam vendere** § 19
- Quid si vendat pccio qd ad presens currit sed si plus valet vsq ad pasca vult qd illud plus sibi retur: si vero minus valet non vult qd preciu3 minuat** § 20
- Quid si habens merces volebat eas portare ad alium locu vbi verisimiliter eant caiores: et inuenit in loco vbi erat q sibi dat tm qntum hre potuiss in loco ad quez illas intenebat deferre** § 21
- Done vendit qs fructus terre predij ad tempus puta. 10 annor pro mille. cu fructus illius predij comuniter valeant anuatim cetum quiquaginta. e ne licitus iste contractus ex parte emptoris** § 21
- Done qd petrus habet centu libras in bacho alicui3 recipiendas vsq ad qtuor mēses vtrum alicui liceat emere eas pro. 80** § 23
- Quero d tali casu aliquis portauit sal cracouiaz et vendidit ipm comunitati pro certo precio percipiendo quanto alijs q ante portauerut sal q ipse et eidem comunitati vendiderunt fuerit satis factu talis autem vendens nolens tanto tēpore expectare solucioz fiendam. vendit iura sua que habet super coitatez minori precio q debeat recipere** § 22
- Done qd qs emit terrā ab aliq multo minoi precio q valeat restitutor eā p precio eorū infra certu tempus. siue qncūq voluerit venditor** § 27
- Quero de hoc casu Petrus existens ianue emit a Martino tironenses recipiendos in francia in talibus nundinis** § 26

- Q**uid si vento tibi bladium ul rem meam vt red-
das michi tantum quantum valebit in tempore
q̄ carius erit hoc anno: an liceat § 21
- Q**uid si q̄s vendit bladium alteri pro .20. solidis in
menſe qd̄ ē t̄m̄. i7. in prefixo t̄mino h̄m boni viri
eſtimacionem valiturum ⁊ poſtea veiat cariftia ⁊
dictus illud bladium vendat. nuquid prim⁹ veditoz
aliq̄d emptori reſtituere tenetur § 28
- Q**uid ſi t̄p̄r quo meſuradu ē ḡnū p̄ q̄ tibi nunc
centum cedi. puta to tibi precium t̄pe meſſium ⁊
meſure debetur in paſca q̄n ḡnū plus valebit § 29
- V**ſura q̄to in ōtractu ſocietatis
- Q**uero de hoc caſu aliq̄s ciuis ianuensis committit
pecuniam bone fidei alterius vt in de lucretur ⁊
iuſte ⁊ habz in de partem in lucro. Vt liceat § i
- Q**uero quō in cōmiſſioē talis pecunie committat
uſura § 2
- Q**uot modis variatur contractus ſocietatis § 3
- D**one q̄ aliquis ponit in ſocietate operā. t̄m̄ aliq̄
ponit libras .30. ad t̄ciā partē lucri ⁊ dānī hoc ē
ad lucrū ⁊ dānū. i0. libras. 20. remanentibus
ſemper ſaluis. an liceat § 2
- Q**uid de his q̄ mutuunt pecuniam ad negociāduz
hoc pacto q̄ capitale ſit ſaluum. ⁊ ſi qd̄ lucrum in-
terueniat illud diuidatur § 7
- Q**ueo q̄n vnus ponit pecuniam t̄m̄ ⁊ alē operā ex
q̄bz ptibz itelligūtur ſocj tā i lucro q̄ i dāno § 6
- D**one q̄ i diuiſione ſocietatis poſt longa t̄p̄a ⁊
multos labores preceſſentes nō inuenitur niſi
ſolum capitale ſaluum. an totum ipſum capitale
debeat habere item ille qui ipſum poſuit. an nō
debeat equaliter diuidi § 1
- D**one q̄ ipſum capitale ē perditum ul diminutum
adverſa fortuna. nunquid ille qui ponit operam
teneatur aliquid oſferre ei qui ponit pecuniam § 8
- D**one q̄ in ſocietate vterq̄ ponit mixtim pecuniaz
⁊ operā ſed vnus maiorem pecuniam q̄ alter nū-
qd̄ partes lucri erunt equales § 9
- Q**uero exempla de damnis § 10

- A**n dans pecuniam mercatori ut d' lucro partem
habeat committit vsuram § ii
- D**one q' pactum ē inter duos q' unus ponit mille
alter operam: de hys mille parum restat casu
fortuito: unde operarius nō volt operam ponere
uel rem suam que magna est cum re socy que
parua est quid iuris sit § iz
- D**one q' duo sunt socy oīum bonorū puta filius le
gitimus & spurius: moto pater instituit filiū legi
timum heredem: queritur vtrum aliquid acqui
ratur spurio § iz
- D**one q' plures sunt socy omnium bonorum vnz
istorum ex vsuraria prauitate quesuit multa
& comunicauit socio ul' fratri § ix
- D**one q' ego & tu contraximus societatem duratu
ram qnquennio hoc pacto q' ego ponaz mille &
tu operam: deinde casu fortuito ante quinquenni
um perierunt. nūquid ego cogar iterato ponere § i7
- N**uquid ille q' dz ponere opā puta nauigāto ul' cūcie
ca negociāto dbeat poere istā opā suis expēsis § i6
- I**n quot casibus possit qs dare pecuniaz suaz & inde
recipere luctum i § i4
- D**uo alij pulcri casus in societate. §. eodem
- V** Sura qnto i contractu locacionis
- Q**uomodo committitur vsura in hoc contractu § i
- N**ota diferencia contractus. §. 2. & § 3
- D**e nautico fenore § 2
- A**n conductor teneatur de casu fortuito § 7
- A**n locator teneatur remittere mercedem conductor § 6
- I**n quot casibus inquilin⁹ potest expelli d' domo
per ipsum conducta § 1
- V** Sura sexto in contractu pigneris
- V**trum tenens aliquā rem pigneratā teat eā resti
tuere cum fructibus si sibi soluitur capitale pro
quo fuit pignerata § i
- D**one q' quis pignerat equū p mutuo sibi facto
& soluit cibaria ei⁹: & ille cui pigneratus est vtitur
equo ad negocia an est vsura § 2
- A**lius pulcher casus similis § 3

- U**lura septimo in contractu permutacionis
in arte numulariorum
- U**trum ars campforia sit licita § i
- Q**uot modis dicitur permutacio. §. eodem
- Q**uate campfor potest recipere lucrum permutan-
do pecuniam § 2
- Q**uone q quis dat marcam argenti pro alia marca
soluenda in certo termino: an sit usura § 3
- Q**uone q aliquis habens pecuniam quaz timet tpe
futuro minoranda; suo precio secunduz statuta tre
et id nō vult eaz dare mutuo nisi reddatur sibi i eqli
precio in quo ē tempore mutui: an liceat § 8
- Q**uone q deposui pecuniam apud cāforem sine aliq
pacto qui cāfor cum dicta pecunia fuit multum
lucratus et soluit michi pecuniam cum. x. pro. ioo.
an sit usura § 7
- Q**uone recepit quis pecuniam venditam vltra mare et
ibi reddendam certo p̄cio constituto: an sit vsha § 6
- Q**uero cāfor cambiendo recipit vnum venarium
p floreno: ul idistanti loco facit pecuniam nume-
rari. et ego hic do. an sit usura § 1
- Q**uid de camfore qui accipit aliquid vt pecuniam
quam sibi hic soluo faciat alibi numerari § 8
- U**lura octauo q̄tum ad restitutionem
scilicet quid restituendum sit
- U**trum quis teneatur ad restitutionem usuraru § i
- U**trum quis teneatur rem eandem nō med̄ restitue § 2
- U**trū sufficiat q q̄s non restituat plus q̄ accepit § 3
- U**trū homo teneat restituere ea q̄ legitima mer-
cancia lucratus ē de bonis usurarij. §. 2. et § 7
- U**trum usurarius teneatur ad damnum qd incur-
rit ille a quo usuras extorsit § 6
- U**lura nono quantum ad restitucio-
nem cui facienda sit
- C**ui debet fieri restitucio usurarum et casus in q̄bus
non debet fieri ei a quo sunt extorte § i
- Q**uone q prelatus ecclesie iniuste subtraxit: cui
fieri debet restitucio § 2
- Q**uone q xpianus recepit vhas a iudeo cui restituet § 3

- ¶** Done q̄ est culpa ex parte accipiētis ⁊ dātis s̄z ta-
men est sine iniuria alicuius **¶** *Trū accipi.*
ens possit retinere .§. 2
- ¶** S̄z q̄d si pecūia data sit s̄ymoīace i iuriā ecclesie
¶ *Ulura decimo. f. quis teneat ad restitucōm*
¶ Quero an notarij qui sciēt conficiūt instrumenta super
b̄has teneantur ad restitutionem .§. 1
- ¶** Quid de prelatīs sigillantibus ⁊ subscribentibz se in
instrumentis usurarijs .§. 2
- ¶** Quid de his qui t̄pre messuū ūl uinēmiarum emunt
uiliꝝ fumentū ⁊ uina ut uendant cariꝝ .§. 3
- ¶** Quid de mercatoribus qui ea intencioē emūt mo-
netas ⁊ alias res uenales .§. 2
- ¶** Done q̄ b̄harius emit prediū de pecūia b̄haria ⁊
donat rem illam alteri ⁊ postea fit nō soluēto
¶ Vtrum ille qui soluit usuras possit cum effectu petere
rem emptam de b̄suris ab ipso possessore cui donata
est: ⁊ utrum ille in foro penitencie teneatur
restituere .§. 1
- ¶** Quid si talis possessio perueniat ad illū qui soluerat
usuram ex causa lucratua .§. 6
- ¶** Quid de heredibus usurarij .§. 1
- ¶** Quid si alter heredum factꝝ ē non soluēto nūquid
alter tenetur insolidum .§. 8
- ¶** Quid de illis cominīs qui multa recipiūt a iudeis
b̄surarijs per vim .§. 9
- ¶** Quid de genero raptoꝝis ūl usurarij nūquid potest
accipere totē a socero .§. 10
- ¶** Quid de creditore nūquid potest accipere qd̄ sibi
tenetur ab b̄surario .§. 11
- ¶** Quid de seruitoribz b̄surariorum qui eis seruiunt
in officio fenerandi .§. 12
- ¶** Quid d̄ eo q̄ cum uellet alicui mutuare pecūiam
gratis induxit me q̄ nō mutuareꝝ nisi sub b̄his .§. 13
- ¶** Quid de eo qui consulit alicui ut feneretur .§. 12
- ¶** Quid de eo qui pecūiam dat amico uel consanguī-
neo gratis ut feneretur .§. 17
- ¶** Quid de eo qui contrahit societatem cum alio ad
fenus exercendum .§. 16

- Q**uid de eo qui mutuatur pecuniam usurarij ad participationem lucri usurarum § 14
- Q**uid de eo qui pecuniam deponit apud usurarios § 18
- D**e usurario intencionario § 19
- A**n mutuans secundo sub spe aliquid habendi peccet et teneatur ad restitutionem § 20
- V**tru creditor cui ex caritate mutuantem debitor aliquid ultra sortem contulit non voluntarie: sed ne in discretus reputetur vel decerto non inveniatur mutuantem teneatur ad restitutionem § 21
- Q**uid si non sit corrupta intentio creditoris debitor tamen propter mutuum acceptum vel ulterius retinendum dat ei aliquid: numquid creditor tunc restituere § 22
- Q**uid de illis qui adveniente solutiois tempore nolunt dare dilationem debitori qui iuramento astrictus est solvere nisi data ei pecunia vel equipollenti § 23
- Q**uoniam clerici usuras quas habuerunt de rebus ecclesie restituere possunt § 24
- Q**uidam consuluit quod feneraretur vel dedit alicui pecuniam gratis ut feneraretur numquid iste teneatur in solidum ad restitutionem § 27
- V**trum vxor teneatur ad restitutionem pro marito defuncto usurario § 26
- V**trum vxor viro viuente et ipso ignorante possit restituere § 28
- V**trum vxor et familia teneantur ad restitutionem eorum que cedunt in usum vite eorum § 28
- Q**uid de recipientibus ab usurarijs munera elemosinas et oblationes § 29
- Q**uid de vxore usurarij que quicquid habet est de usura § 30
- Q**uid de curatore et tutore que dant pecuniam pupilli vel adulteri ad usuram § 31
- Q**uid de seruientibus et mercenarijs usurariorum et de eumentibus et vendentibus ab eis § 32
- V**trum fautores vel retinentes usurarios in terra sua teneantur ad restitutionem § 33
- Q**uid de illo qui mutuauit nomine alieno ad usum § 34
- Q**uid de tutore et curatore § 37

- Q**uid de illo q̄ gerit negociū alienū ⁊ siē mandato ei⁹ fenerat ad op⁹ illius cui⁹ negocium gerit .§. 36
- Q**uid de illo qui bona fide rogat usurarium ad instanciam pauperis ut illi mutuet .§. 3v
- Q**uid de ciuitatib⁹ ⁊ collegijs dantibus pecuniā ad vsuram nūquid omnes tenētur ad restitucōm .§. 38
- S**ed nunquid tenentur omnes insolidum .§. 39
- Q**uid de regibus ⁊ alijs dominis qui cogunt debitores soluere vsuras .§. 20
- V**surā vnde primo quanto. s. debeat fieri restitucō
- Q**uero quāto dī fieri restitucio vsurarum .§. i
- D**one q̄ aliquis n̄ p̄t restituē sine grādi dispēdio suoz bonoz: forte q̄ n̄ iuenit q̄ uelit bona sua emere ul q̄ ille cui restitucio fienda est nimis distat nec h̄z q̄ uelit ad eū deferre pecuniā .§. 2
- D**one q̄ ille q̄ dī restituere ē multum indigens .§. 3
- V**trum sufficiat v̄sario i piculo mortis existēti orere testamētum sup restitucōe male ablatorum .§. 2
- Q**uid si is q̄ v̄sas extorsit ad iopiam deuenit .§. 7
- Q**uid agēdū sit i foro penitenciali de tali inopia .§. 6
- Q**uid si q̄s det v̄sario modū bladi p̄ v̄sa qd̄ mō ual. 10. ⁊ p̄ annū ual. 20 nūquid v̄sarius tenetur restituere modū bladi illi q̄ dedit in ualore i q̄ moro est uel quo fuit quanto dedit .§. 1
- V**suā duodecimō scz quātū ad locū ubi dībz fieri restitucō
- Q**uero ubi debz fieri restitucio male ablatorum .§. i
- V**sa tercio decimo quantum ad ordinem ad modum restituendi
- V**trū restitucio v̄sarū debz fieri publice ul p̄uate .§. i
- V**trum prius sit fienda restitucio male ablatorū qm̄ solucio debitorum ⁊ legatorum .§. 2
- V**tz p̄t restituēda s̄t male ablata q̄ soluēda d̄bita .§. 3
- V**trū fienda sit restitucio p̄uss vni q̄ alteri .§. 2
- Q**uid si hereditas nō sufficiat ad satisfaciēdū oībus nūquid satisfaciendum sit p̄mo uenientib⁹ .§. 7
- V**sa quatto decimo q̄tum ad penam usurariorum
- Q**uero de pena usurariorum .§. i
- Q**uid si certum ē ⁊ notoriū aliquē fenebrez pecuā

exegisse et constat quod debitores qui soluerunt non mittunt
se repetere non audent pro potestatem exactorum

§ 2

Vsurarum quinquaginta quantum ad accipientem

An licitum sit recipere ad usuram

§ 3

Sinit Tabula Usurarum

INCIPIT TABULA EXCOMMUNICACIONUM
EXCOMMUNICACIONES MAIORES EXCOMMUNICATIO
primo contra personas ecclesiasticas. §. i.

Quicunque gerit se pro papa non electus a duabus par
tibus cardinalium cum omnibus consensientibus sibi

§ 1

Episcopus grecus non obediens latino per quem
fuit deputatus

§ 2

Quicunque clerici audiunt leges vel phisicam

§ 3

Clerici qui manifestis usurariis alienigenis ad fe
nus exercendum domum locant

§ 2

Clerici et quicunque alii qui in cimiteriis corpora sepe
liunt tempore interdicti

§ 1

Clerici religiosi et moniales contrahentes matrimoniū

§ 6

Clericus habens officium vicemitis

§ 1

Clerici et religiosi inducentes ad vouendum ut se
pulturas apud ecclesias suas eligant vel electas
non mutant

§ 3

Clerici qui scienter hereticos et eorum fautores tra
dunt ecclesiastice sepulture

§ 9

Sacerdotes absolventes ab excommunicationibus per processum

Eugenii quarti promulgatis

§ 10

Contra religiosos

§ 2

Religiosi qui exeunt claustrum suum ad audien
dum phisicam vel leges

§ 1

Religiosi professi qui temere habitum suum dimiserint

§ 2

Religiosi religionum abolitarum recipientes ali
que ad suum ordinem

§ 3

Religiosi mendicantes qui renouo recipiunt loca
sine licencia sedis apostolice

§ 2

Religiosi qui quouismodo retrahunt audientes a solu
cione decimarum

§ 1

- R**eligiosi q̄ confitentibus sibi non faciunt consien-
ciam de decimis soluendis ⁊ predicatores re qui
siti non predicantes § 6
- R**eligiosi q̄ decimas ecclesijs debitas sibi appropri-
ant siue alio modo defraudant § 7
- I**nventores nouarum religionum vel capientes
ipsarum habitum § 8
- R**eligiosi qui non seruant interdictum quod ecle-
sia matrix seruat § 9
- F**ratres minores recipientes fratres vel sorores
de tercio ordine ad diuina tempore interdicti § 10
- M**onachi vel regulares canonici transferentes se
ad curiam romanam vt prelati suis aut mona-
sterio damnum inferant § 11
- M**onachi infra septa monasteriorum suorum te-
nentes arma sine licencia abbatis § 12
- M**ulieres que begine vocantur ⁊ eas fouentes § 13
- R**eligiosi quicumq; qui absq; licencia proprii sacer-
dotis solemnizāt matrimonia. sacramenta eucharistie
conferunt ⁊ extreme unctionis § 14
- R**eligiosi qui excommunicatos a canone absoluunt § 15
- R**eligiosi inducentes aliquos ad vouendum vt eli-
gant sepulturas apud eos vel electas non mutēt § 16
- R**eligiosi qui tempore interdicti sepeliunt corpo-
ra in cimiterijs aut excommunicatos publice: aut
vsurarios aut interdictos § 17
- R**eligiosi contrahentes matrimonium § 18
- R**eligiosi q̄ tradūt hereticos ecclesiastice sepulture § 19
- R**eligiosi mendicantes qui transeunt ad aliquem
ordinem monachalem § 20
- R**eligiosi qui procurarent vsurpari p̄ aliquem patro-
natum custodiam alicuiꝰ vacantis ecclesie § 21
- A**bbas ul̄ p̄or faciēs xberari aliquē clericū p̄ laicū § 22
- C**ontra impugnatores fidei. §. 3
- Q**uicumq; incidit in heresim iam damnatam ul̄
nouam adinuenit § 1
- O**fficialis secularis q̄ cognoscet de cōmē heresis § 2
- I**nquisitores hereticorum non recte exercentes
officiū suum § 3

I nq̃sitorēs hereticorū q̃ q̃vis moto extorquent pecuniam a q̃busuīs sub p̃textu officij sui	§ 2
Q ui per assassinos quēpiam xp̃ianū interfici fecerit	§ 7
Q uicumq̃ hereticis ⁊ viclefistis arma seu presidia ministrant	§ 6
P ortantes arma seu venientes extra xp̃ianos p̃raticis saracenorum aut q̃busl; alijs impendentes auxilium consilium in dispendiū terre sancte	§ 1
O rdinati ad ordines per scismaticos aut ab eis recipientes ecclesiasticas dignitates	§ 8
C ontra impugnatores ecclesie ⁊ ministrorum eius. §. 2	
Q ui dicit romanam ecclesiam non esse caput omnium ecclesiarum nec ei tanq̃ capiti obediendus	§ 1
Q ui incendit vel frangit ecclesiam vel locum religiosum vel que in eis sunt	§ 2
I ncendarij aliarum rerum q̃ ecclesiarum	§ 3
F acientes statuta seu obseruantes vel seruari mādantes contra libertatem ecclesie	§ 2
Q uicumq̃ de nouo vsurpant custodiam vacanciam ecclesiarum vel piorum locorum	§ 7
D ifendentes q̃bvis moto romipetas ⁊ peregrinos romam accedentes	§ 6
F alsificantes literas domini pape vel falsis vtentes scienter	§ 1
I mpugnans literas pape ante coronacionem	§ 8
I nsecutores cardinalium ⁊ eorum participes	§ 9
O fficiales q̃ non fecerint obseruare ea que statuuntur contra insecutores cardinalium	§ 10
I nsecutores episcoporum quouis modo ⁊ insecutoribus prebentes assensum	§ 11
I nponentes ecclesijs vel clericis exactiones aliquas vel grauamina	§ 12
C ompellentes prelatos seu capitula seu ecclesiasticas personas ad submitendum se laicis vel alienandum bona imobilia ⁊ vsurpantes	§ 13
Q uicumq̃ exigunt datiu ab ecclesiasticis psonis	§ 12
D omini temporales qui subditis interdiciunt ne personis ecclesiasticis aliquid vendant vel obse	

- quia exhibeant § 17
- I**mpediens manus violentas in clericum vel religiosum vel conuersum § 16
- I**mpedientes ne victualia adducantur ad curiam romanam § 14
- Q**uicumque detinent vel inuadunt hostiliter ciuitates et insulas curie romane subditas § 18
- Q**uicumque quouilimodo offendunt recurrentes ad sedem apostolicam aut procuratores eorum super causis et negocijs aliquibus § 19
- F**acientes pactum vel ex pacto recipientes aliquid pro aliqua iusticia vel gratia obtinenda in curia romana § 20
- E**untes ad terram sanctam sine licencia sedis apostolice § 21
- R**ecipientes in curia romana litteras pape ab alio quam a uicemancelario vel a papa vel bullatoribus § 22
- Q**uicumque ceperint licenciam grauandi illos qui sentencias excommunicationis protulerunt vel quorum occasione prolatae sunt vel ipsas obseruantes § 23
- C**oncedentes represalias contra ecclesiasticas personas § 24
- Q**uicumque impedit officium delegati vel iudicis ecclesiastici vel impetratoris litterarum communi pape super causis que de iure spectant ad forum ecclesiasticum quominus libere iusticiam obtineant § 27
- D**omini temporales compellentes clericos reassignare sua beneficia § 26
- C**ontra impugnatores religionum. §. 1
- C**onfidentes in scriptis declarationem Nicolay tercii super regulam fratrum minorum § 1
- I**ngredientes monasteria monialium ordinis predicatorum extra casus concessos § 2
- I**ngredientes monasteria monialium sancte clare sine licencia pape extra casus concessos § 3
- Q**ui iniecerint manus violentas in religiosum religionis approbate vel conuersum vel nouitium: et mandans seu ratum habens suo nomine factum § 4
- I**mpedientes in officio suo visitatores monialium § 7
- D**octores vel magistri qui scienter docent dimittentes habitum § 6
- C**ontra impugnatores sacramentorum et primo

baptismi. §. 6.

Crecus rebaptizans baptizatum a latino & lauans
altare in quo latinus celebrauit § 1

Matrimonij

Contrahentes matrimonia scienter in gradibus
consanguineitatis § 2

Penitencie

Excozquentes aliquo moto absolutionem a suspē
sione & cetera § 3

Eucharistie

Copellentes celebrari in loco interdicto & cetera § 3

Contra impugnatores sepulture. §. 7

Qui corpus alicuius defuncti incidere ul' decoxerit
pro ossibus transferendis § 1

Qui sepeliunt corpora tempore interdicti aut publi
ce excommunicatos ul' interdictos § 2

Clerici & religiosi qui inducunt ad bouendum & eli
gendo sepulturam apud eos § 3

Repelentes hereticos & defensores & fautores
eorum § 4

Contra impugnatores electorum
& malos electores. §. 8

Grauantur per se vel per alios electores vel ami
cos eorum § 1

Qui loquitur secrete vel mittit alicui cardinali
occasione electionis pape quanto sunt inclusi § 2

Rectores & officiales qui non seruant constitutione
.C. ubi periculum. extra. de electione § 3

Dirigentes moniales in electionibus nisi abstineant
ab his per que posset inter eas discordia oriri § 4

Eligentes ul' nominantes imperatorem principem
aut quemvis alterius potestatis seu dignitatis in per
petuum seu ad tempus in senatorem romanum seu
ultra annum & obediētes eis & electi si consenserit
& fautores eorum § 1

Contra impugnatores grē spūs sancti. §. 9

Omnis simoniacus quocūque moto § 1

Facientes pactum ul' pmissionem pro aliqua grā
aut litteris obtinendis. a. se. ap. § 2

¶ Quidam casus speciales. §. r

- ¶** Magister ul' scolaris tradans cum aliquo ciue bono
nienſe d' oductōne hoſpicij n̄ reſiſtis iquiliſis § i
- ¶** M̄n papa aliquē excommunicauit nominatiz ſol' absoluit § 2
- ¶** Quanto quis participat cum excommunicato in cri
mine tanto auxilium ⁊ cetera § 3
- ¶** Procurans q' conſeruatores priuilegiōrum dati
ſe intromittant de hiſ que non licet eis § 2
- ¶** Fingens aliquem caſum ꝑꝑ quem aliquis iudex ua
dat ad aliquam mulierem pro teſtimonio § 7
- ¶** Qui abſolutus fuit in mortis articulo ſi ad beniente
ſanitate non ſe repræſentat ei a quo fuerat
abſoluendus § 6
- ¶** Qui abſolutus eſt a ſede apoſtolica ul' a legatis ⁊
iniungitur ei q' ſe repræſentet ordinarijs ul' alijs
ſuſcepturus penitenciam ⁊ offenſis ſatiſfaciat ſi nō
fecerit cum commode poſſit § 1
- ¶** Rectores ciuitatum ⁊ officiales qui ſtatuta faciunt
per que quis compellatur ſoluere uſuras. ⁊ cete § 8
- ¶** Om̄es pirate ⁊ latrūculi marini ⁊ r̄ceptores eorū § 9
- ¶** Imponentes noua pedagia in terris ſuis § 10
- ¶** Excommunicatus a legato pape poſt annum a ſolo
papa poteſt abſolui § 11
- ¶** Qui impedit ſequeſtratōm fructuum illius qui be
neficiū ante per triennium non poſſederat lata
contra ipſum ſentencia in curia § 12
- ¶** Excommunicatio ſecundo de eo qui gerit ſe ꝑ
papa n̄ elect' a duabz partibus cardinalium. §. i
- ¶** Quid ſi cardinales cent poteſtatem nominandi pa
pam duobus vel tribus § i
- ¶** Quid ſi conſentiunt in illum q' geſſit ſe pro papa cū
non eſſet a duabus partibus electus § 2
- ¶** An papa poſſit eligere ſibi ſucceſſorem § 3
- ¶** An alij cogāt ſi vn' vel duo nolūt ꝑpromittere § 2
- ¶** An electus a minori parte gerens ſe pro papa uitet
excommunicationem § 7
- ¶** An in numero duarum partium cōputeť electus § 6
- ¶** An cardinales poſſint tollere talem conſtitucionē
⁊ aliter ordinare § 1

<u>Quid si papa sit hereticus</u>	§ 8
<u>Quid si simoniacus</u>	§ 9
<u>Quid si bigamus</u>	§ 10
<u>An vxor poterit petere electum in papam</u>	§ 11
<u>Quid de infante</u>	§ 12
<u>Quid de laico</u>	§ 13
<u>Quid si non sit canonice electus</u>	§ 12
<u>Quid de intronisatione per seditionem vel ingenium</u>	§ 17
<u>De epō greco deputato per ep̄m latinum. §. 2</u>	
<u>Quāto ciuitas habet populū diuerse lingue non ap̄ h̄ habebit plures ep̄iscopos: s; ep̄us p̄uicebit viros idoneos</u>	§ 1
<u>Con ep̄us grecus non obediens latino sit ip̄o iure excommunicatus</u>	§ 2
<u>Translacione loci pōt vnus ep̄us p̄eesse alteri</u>	§ 3
<u>An de iure possit vnus ep̄iscopus alius sibi vicariū constituere</u>	§ 2
<u>Con talis vicarius habebit iurisdictionē ordinariam vel delegatam</u>	§ 7
<u>De clericis personatus h̄ntibus qui audiunt leges vel phisicam. §. 3</u>	
<u>Quid ē personatus</u>	§ 1
<u>Quid de his q̄ habent beneficia q̄bus ē cura aniāz annexa</u>	§ 2
<u>Quomō intelligit nisi ifra duoz mensūz spaciūz</u>	§ 3
<u>Quomō faciūt predicti cū leges sint vtilis & ecclesia eis vtatur in iudicando</u>	§ 2
<u>De locantibus domos suas v̄harijs publicis alienigenis. §. 2</u>	
<u>Qd̄ hec constitucō facta ē ap̄ florentiōs & alios vid̄ ibi</u>	§ 1
<u>Ad hoc vt hec constitucio habeat locū requiritur vt non sit inde oriundus</u>	§ 2
<u>Qui dicantur v̄harij manifesti</u>	§ 3
<u>Quis dicatur oriundus in ciuitate</u>	§ 2
<u>Quid si talis sit oriundus in vna ciuitate: & tū in alia ciuitate eiusdem domini permittit̄ habitare</u>	§ 7
<u>Queritur quanto currat t̄pus trium mensūz</u>	§ 6
<u>Quid si vnus simpliciter renunciat domino</u>	§ 1
<u>Quid si locauit vsurario quem vsurarium ignorabā</u>	

non locauit ad exercendum fenus	§ 8
<u>Quo intelligit hec clausula Vel alio titulo credat</u>	§ 9
<u>An expulsi vsurarijs terre erunt interdicte</u>	§ 10
<u>De his qui tempore interdicti sepeliunt</u> corpora in cimiterijs. §. 7.	
<u>Nota qd intelligitur de quocumq; masculino femina</u> clerico laico religioso	§ 1
<u>Nota qd intelligitur de cimiterijs ab episcopo solen-</u> niter benedictis	§ 2
<u>Nota tres rōes qliter corpora sepeliunt in cimiterijs.</u>	§ 3
<u>Quid si sepeliant in ampliacione cimiterij</u>	§ 2
<u>Quid si sepeliant corpora clericorū huāciū interdictū</u>	§ 7
<u>An tempore interdicti liceat sepelire in quatuor festiui-</u> tatibus. s. natiuitatis domini pasce pentecostes ⁊ assumcionis virginis marie	§ 6
<u>Nota qd intelligit d' excomunicatis maior excomunicacōe</u>	§ 8
<u>Quis dicatur publice excommunicatus</u>	§ 8
<u>Quanto qst tempore interdicti sepelit excomunicatos ul</u> interdictos necessaria ē cimiterij reconciliacio	§ 9
<u>Si quis esset occulte excommunicatus ⁊ sepeliens sciret</u> non est locus huic pene	§ 10
<u>Quis dicatur vsurarius manifestus</u>	§ 11
<u>Quid si in tali appareant signa contricionis an possit</u> sepeliri	§ 12
<u>Quid si sepeliens ignorabat istum quem sepeliuit</u> vsurarium vel excommunicatum ⁊ cetera	§ 13
<u>Quid de portatibz ad sepulcrū: vel comitantibus</u> funus aut fodientibus sepulcrū seu prelati ⁊ cleri- cis ecclesiarum illarum in quibus sepeliuntur. siue deportantibus cōos et cruces: similiter de dicenti- bus officium supra funus	§ 12
<u>Qui dicantur nominatim interdicti</u>	§ 17
<u>Quid de sepeliēte publice excommunicatum: nomi-</u> natim interdictum: ⁊ vñaluz manifestū tēp interdicti	§ 16
<u>Antales sepulti debeant exhumari</u>	§ 14
<u>Quibus debet fieri satisfactio</u>	§ 18
<u>An hec pēa hēat locū i sepeliētibz eos i alijs casibus</u>	§ 19
<u>An excomunicatis minori excomunicacione negā-</u> da sit ecclesiastica sepultura	§ 20

**De clericis in sacris & religiosis
contrahentibus matrimonium. §. 6**

- Quid si coacte contrahant; an incidant i hac penā** § i
Quid si contrahat sed non consumit § 2
Quid si contraxit solum spōsalia p verba de futuro § 3
An intelligat d religiosis p fessis tacite ul expresse § 2
Quis dicatur tacite professus § 7
Quid si q s contraxit cū moniali ignorās eā eē moiale § 6
An tales possint absolui ab episcopo § 1
An papa possit dispēsaē vt existēs i sacris contrahat § 8

**De clerico q habet officium vicecomitis
vel prepositi secularis. §. 1**

- An sacris constitutus n pōt hēre officiū aliqd tempoāle** § i
Quid de constitutis in minoribus § 2
Quid de officio annexo dignitati sue § 3
An sit canon late sentencie § 2

Contra religiosos

**De religiosis exeuntibus claustrum
vt audiant leges vel phisicam. §. 8**

- Quare facta sit hec prohibicio** § i
**Quid si non exeant claustrum sed studeant aut le
gant in claustro** § 2
**Quid si vadit audiendum vt honoret amicum suū;
in principio studij** § 3
Quid si vult continue exire vt honoret ipsum § 2
**An persona ecclesiastica possit aliquibus socj s pri
uatim legere vel audire leges in claustro** § 7
Quanto incipit cursus duorum mensium § 6
**Quid si post exitum mutato proposito vadit ad
theologiam** § 1
**Quid si destiterint infra duos menses postea ite
rato ceperint** § 8
**Quid si tm tpus fluxit de duobus mensibus vt non
possit infra duos menses redire ad claustrum** § 9
Qd monachi non pnt studere i sciēcia humana § 10
An hec pena hēat locū intacite ul expsse professis § 11
**Contra facientes sunt priuati spe promotōis ad
dignitates non ad ordines** § 12
Quid si quis accedit ad studium theologie sine

licencia et cetera	§ 13
Q uid si prelati religiosi studiosi et vocati nolit dare licenciam studendi	§ 12
D e quo prelato intelligitur	§ 17
Q uid si abbas vult accedere ad studia sine licencia alicuius	§ 16
Q uid si uadit ad studendum sine licencia prelati sed non dimittit habitum vel e contrario	§ 14
D e religiosis qui temere habitum sue religionis dimiserint. §. 9	
Q uid si oportet habitum sed absconsum	§ 1
Q uare dicitur temere	§ 2
A n in lectulo debeatur deferri habitus	§ 3
D e fratribus cassate religionis qui de nouo aliquem reciperent. §. 10.	
D e religiosis mendicantibus qui domos vel loca de nouo reciperent. §. 11	
Q uomodo intelligitur istud de nouo	§ 1
Q uia dicitur sine licencia pape. an sufficiat licencia legati a latere	§ 2
D e religiosis dicentibus aliquid verba ut retrahant solutionem decimarum. §. 12	
Q uid hoc ut hec pena habeat locum duo requi runtur uidetur ibi	§ 1
I ntelligitur hec pena in omnibus quibuscumque sermonibus priuatis seu publicis	§ 2
D ecima non se extendit ad clericos seculares	§ 3
D e religiosis qui confitentibus sibi non faciunt conscientiam de decimis. §. 13	
A n sint absoluedi retentores decimarum si quando inueiantur	§ 1
N ota de predicatoribus requisitis non predicantibus et de eorum pena	§ 2
N unquam teneantur talia predicare clericis	§ 3
N unquam teneantur si non fuerint requisiti	§ 2
Q uid si requiruntur in alijs temporibus quam in statutis in textu	§ 1
Q uid tenentur informare per populum qualiter tenentur ad decimas	§ 6
Q ui sunt isti a quibus possunt requiri	§ 4
D e religiosis qui decimas eccle sijs debitas usurpant. §. 12	

- ¶** Hec pena non habet locum in clericis secularibus § 1
- ¶** Hec pena comprehendit et feminas religiosas § 2
- ¶** Hec pena intelligitur in decimis ecclesijs debitas
si in alijs priuatis personis deberetur non habet locum § 3
- ¶** A quibus officijs sint suspensi contra facientes § 2
- ¶** De religiosis non seruantibus interdictum
quanto matrix ecclesia seruat. § 17
- ¶** Hac constitutione non ligantur clerici seculares § 1
- ¶** An intelligatur de interdicto a iure § 2
- ¶** Donec quod matrix ecclesia tale interdictum vult obseruare
an religiosi non obseruantes sint excomunicati § 3
- ¶** Quel sit matrix ecclesia § 2
- ¶** Quomodo intelligit matrix ecclesia obseruare interdictum § 1
- ¶** An ecclesia metropolitana dicatur matrix quo ad interdictum
tocius prouincie ita ut religiosi non obseruantes ligentur hac pena § 6
- ¶** Quid sit interdicta villa vel castrum non habens
matricem ecclesiam § 1
- ¶** Quomodo intelligantur religiosi scire quanto matrix ecclesia seruat interdictum § 8
- ¶** Quid si interdictum sit nullum propter appellationem § 9
- ¶** Quid si matrix ecclesia non seruat ubi est seruandum
an religiosi teneantur seruare § 10
- ¶** Sed quid si episcopus mandat seruari et capitulum
mandat contrarium § 11
- ¶** Nota penas quas incurrunt § 12
- ¶** De fratribus minoribus recipientibus ad
diuina fratres de tercio ordine. §. 16
- ¶** Quid si alij religiosi vel ecclesiastici eos recipiant § 1
- ¶** Hec pena habet locum non obstantibus quibuscumque privilegijs § 2
- ¶** Quid si fratres minores recipiant eos: sed non in
 suis ecclesijs § 3
- ¶** Alii de tercio ordine gaudent privilegio clericali § 2
- ¶** De monachis et canonicis regularibus
qui transferunt se ad curias principum. §. 17
- ¶** Hec pena habet locum in eis qui habent aliquam
administrationem § 1
- ¶** Duo requiruntur ad excommunicationem hanc § 2
- ¶** Quid si intrant curiam animo damnificandi et ta

men non dānificant

§ 3

De monachis qui sine licencia abbatum
infra monasteria tenent arma. §. 18

Hec pena non extenditur ad regulares canonicos

§ 1

Quid si teneant arma extra monasterium

§ 2

Quid intelligitur nomine armorum

§ 3

Quid si teneantur arma non ad offensam sed ad
aliū vsum

§ 2

An clerici portantes arma peccent mortaliter

§ 1

De religiosis ministrantibus sacramenta
eucharistie absq; licencia p̄p̄y sacerdotis. §. 19

An credat religiosus parochiano dicenti se
habere licenciam

§ 1

Quid de secularibus mercenarijs & similibus

§ 2

An sufficiat licēcia parochialis q̄ nōdū ē presbiter

§ 3

An sufficiat licencia vicarij q̄ gerit curaz ordinariam
illius ecclesie parochialis & ē constitutus ab ep̄o

§ 2

An sufficiat licencia dyocesiāni

§ 1

Quid si parochianus dicat tō tibi licenciam ut reci
pias a quo vis

§ 6

Quid si parochianus dicat tō tibi licenciam ut des
sacramenta meis subditis

§ 1

An religiosi conferentes sacramenta baptismi inci
dant excomunicacionem

§ 8

Quilibet sacerdos pōt sibi assumere quemcumq;
in adiutorium ad temp̄s sine cuiusq; licencia

§ 9

De religiosis qui absoluunt excommunicatos
a canone. §. 20

An religiosi absoluentes a sententia lata ab homine
incidant in excomunicacionem

§ 1

Qui sunt isti casus in q̄bus possunt absolvere

§ 2

Quid si religiosi habent priuilegium vt possint
absolvere a casibus in iure positis

§ 3

Que sunt iste sentencie a q̄bus non pnt absolvere

§ 2

An prelati collegiatarū ecclesiarū possint facere sta
tuta sine consensu ep̄i ul capituli cathedraliū

§ 1

Quid si absoluant sociū ul religiosū a predictis

§ 6

An absoluti incidant tanq; participātes in c̄mine

§ 1

Done q; frater minor absoluat percussorem clerici

non a sententia excommunicationis s; a peccato: nun- § 8
quid ligatur hac pena

An percuciens clericum ⁊ ingrediens religionem § 9
possit absolui

Quoniam sacerdos absoluens aliquem ab illis peccatis a § 10
quibus non potest peccet mortaliter

De clericis secularibus ⁊ religiosis inducen-
tibus ad uouendum iurandum ul pmittendu
re eligendo sepulturam apud eos. §. 21

Nota si contrafactum fuerit talis electio erit irrita § i

Quid si inducant ad iuradu ⁊ ce. s; iducunt ut eligat § 2

Quid si inducant ad uouendum ⁊ ce. de eligendo § 3
sepulturam apud non suam ecclesiam

Quid si quis proprio motu iuraret uel uoueret § 2

De restitutione facienda ab illis q illicite sepeliunt § 1

Quare ex delicto vnius taliter contrafacientis tota § 6
ecclesia paciatur damnum

Quid si ecclesia cuius clericus sic deliquit e parochia § 1
lis sepeliendi

Quid si eccl'a apud quam de iure debet at sepeliri § 8
erat interdicta

An illa que debebant restitui ecclesie in qua debebat § 9
de iure sepeliri si non fuisse interdicta debebuntur
ecclesie ad quam corpus transfertur

Quid de uiatoribus decedentibus § 10

Done q quis in ecclesia non poterat sepeliri: quia ci-
uitas erat interdicta ⁊ alibi sepultus e de facto ⁊
multa oblata sunt ibi. an illa ecclesia debeat habe-
re illa ul parochialis de illis quartam § ii

De qcumq q incidit i herelim iam dānatam ul
nouā adiuuenit ⁊ gñalit d qcumq heretico. § 22

Quis dicatur hereticus § i

An heretici possint reconciliari post mortem § 2

Quis dicatur hereticus propter dubium fidei § 3

An iudei sint excommunicati tanq heretici § 2

Quoniam heretici occulti sint excommunicati § 1

Qui dicuntur credentes hereticorum § 6

Quid de audientibus sermones ⁊ predicacōes eoz § 1

Qui dicantur receptores eorum § 8

Q ui dicantur defensores eorum	§ 9
Q ui dicantur fautores eorum	§ 10
V trum quis dicatur fauere hereticis verbis	§ 11
D e criminis temporalibus qui cognoscunt de officio inquisitionis. §. 23	
D e inquisitoribus qui quimodo omittunt procedere contra hereticos. §. 24	
Q uid si omittant timore ul ap vitadu scandalu;	§ 1
Q uis dicatur suspectus ⁊ per quam suspicionem potest contra quempiam procedi	§ 2
Q uid si vacat sedes apostolica. an possit absolui a collegio cardinalium	§ 3
A n pene suspensionis ⁊ excommunicationis liget oculos	§ 2
D e inquisitoribus qui extorquent pecunias ratione sui officij. §. 27	§ 2
Q uantum debent satisfacere De his qui mandant xpianos occidi per assassinos. §. 26	§ 1
Q ui dicantur assassini	§ 1
Q uid si mandat occidi iudeos vel paganos	§ 2
Q uid si mandauit quis occidi xpianos: ⁊ re integra reuocauit	§ 3
D e scismaticis ⁊ qui innotuntur eorum ordinationibus. §. 21	
A n ordinatus a scismatico recipiat caracterem	§ 1
A n suspensio procedat in infinitum	§ 2
Q uis dicatur proprie scismaticus	§ 3
V trum sint heretici ⁊ incurrant penas hereticorum	§ 2
V trum omnes scismatici sint excommunicati	§ 1
Q ue differentia sit inter scisma ⁊ heresim	§ 6
D e ferentibus ferrum arma lignamina ad impugnandum xpianos. §. 28	
Q uid si huiusmodi sunt delata sz ea intencione vt impugnentur	§ 1
A n sit alia pena vltra excommunicationem	§ 2
Q uid contineatur appellatione armorum	§ 3
Q uid de his qui exercent gubernacionem in p'ra ticis nauibus saracenorum non contra xpianos	§ 2
D e fractoribus seu incendiarijs ecclesiarum	

et aliorum locorum. §. 29

<u>Differēcia inter incendiarios ecclesiarum et religioso- rum locorum et aliarum rerum</u>	§ i
<u>Qui dicantur incendiarij</u>	§ 2
<u>An ille qui habet ius indicendi bellum iustum incē- diarius dicatur ul qui eius nomine incendit</u>	§ 3
<u>Quid de illo qui incēdit ppam domū ul segetem</u>	§ 2
<u>Quis dicatur fractor ecclesie</u>	§ 1
<u>An fractor occultus sit excommunicatus ipso iure</u>	§ 6
<u>Quin sacrilegi sint excommunicati</u>	§ 1
<u>Quid si aliq̄s cōmittit ī ecclesia aliquid enorme</u>	§ 8
<u>Quo debēt denunciari tales</u>	§ 9
<u>An uigore cōsuetudinis tales sint excommunicati</u>	§ 10
<u>An excuset metus ul coactio quecūq̄ cōdicionalis</u>	§ ii
<u>De statuentibus cōtra libertatē ecclesie. §. 30</u>	
<u>Quin scriptores consiliarij rectores et ceteri sint ipso iure excommunicati</u>	§ i
<u>Queritur qn dicantur negligentes in delendo</u>	§ 2
<u>Quid si certificatur de nocte ul ī die festo qn cōsiliū geneale nō pōt fieri ul certificatur dū ē infirm⁹</u>	§ 3
<u>Quid si consiliarius dedit contrarium consilium</u>	§ 2
<u>An ligetur vniuersitas pp statutū factū p aliquos</u>	§ 1
<u>Quid intelligitur fieri cōtra libertatem ecclesie</u>	§ 6
<u>Quin iperatores et reges cōfacientes ligēt hac pena</u>	§ 1
<u>Qualiter debent itonee cauere</u>	§ 8
<u>Quid si fiat contra particulares consuetudinēs ali- quarum ecclesiarum vel personarum</u>	§ 9
<u>Quomodo intelligatur fieri cōtra libertatē eccle- sie</u>	§ 10
<u>Statutum factum per laicos non coartat clericos</u>	§ ii
<u>Utrum uiolatores non tātum ecclesie s̄ eciam in munitatis sint ipso iure excommunicati</u>	§ 12
<u>An clerici vel scolares ad sua consilia possint in ecclesia congregari</u>	§ 13
<u>An ordinarij possint dare licenciam laicis contra immunitatem ecclesie</u>	§ 12
<u>Que sint uetita in ecclesijs fieri</u>	§ 17
<u>An contractus facti in ecclesia teneantur</u>	§ 16
<u>Quid si fieret statutum qd n̄ posset ecclys tonari</u>	§ 11
<u>Quid si fiat statutum generale quod ueniat icludere</u>	

- ¶ De his q̄ vsurpant sibi custodiam vacan-
cium ecclesiarum. §. 31**
- ¶ An mulieres que hoc facerent sint excommunicate** § 1
- ¶ Que dicantur regalia** § 2
- ¶ Quanto dicatur de nouo** § 3
- ¶ Quomodo dicantur talia procurate** § 2
- ¶ Clerici pro tempore quo non defendunt ecclesiam
prouentus recipere prohibentur** § 1
- ¶ Quid de illo qui iusto titulo debet habere custodiam
vacantis ecclesie** § 6
- ¶ De falsificantibus literas domini pape. §. 32**
- ¶ Quid si falsitas est ita latens q̄ uideri etiam a pei-
to non possit** § 1
- ¶ An impetrans literas domini pape tacita ueritate
vel suggesta falsitate sit ipso iure excommunicatus** § 2
- ¶ Quid de illo qui utitur literis apostolicis sub alio
nomine imperatoris** § 3
- ¶ Qui sunt modi falsificandi litteras papales** § 2
- ¶ An inueniens litteram domini pape cuius efficacia iam
expirauit luto non intencione utendi litteram
male formatam reformet vel punctum** § 1
- ¶ De isecutoribus cardinalium.** § 33
- ¶ Nota decē ⁊ nouē penas contra isecutores cardinalium** § 1
- ¶ Quid si q̄s pcuteret cardinalem se defendendo** § 2
- ¶ Multis modis dicitur q̄s deliquere hostilit̄ isequendo** § 3
- ¶ Quid si receptator insequentis cardinalem sit con-
sanguineus receptati** § 2
- ¶ Quid si quis talem insecucionem habuit ratam: tñ
non fuit nomine eius facta** § 1
- ¶ Dicitur hic q̄ eius edificia debent dirui: qd si habue-
rit comunem comum** § 6
- ¶ Que dicantur vicine ciuitates** § 1
- ¶ Quomodo dicatur cauere itonee** § 8
- ¶ Quid si xpiani nichil possideant ultra mare quo
tales debent pergere acturi penitenciam** § 9
- ¶ Quomodo intelligatur q̄s dare auxilium ⁊ fauorē** § 10
- ¶ De rectoribus ciuitatum q̄ non puniunt
insecutores cardinalium.** § 32

De persecutoribus episcoporum et cetera. §. 37

- Nota decem penas eorum** § 1
An he pene habeant locum i persequente epm qui renunciavit episcopatu. i. loco non ordini § 2
Quin habeat locum hec pena in persequente electum non dum consecratum § 3
Quid si quis percutit episcopum se defendendo § 2
Quid si quis mandauit talia fieri et tamen non est secutum maleficium § 1
Quid si ista non sunt facta eis noie et is ratu hui § 6
Quid si aduocatus volt talem defendere i iudicio § 1
An persecutorum filij qui inhabiles sunt ad beneficia obtinenda in tali dyocesi sint habiles in alia § 8
Quin tales priuentur beneficijs iam obtentis § 9
Quid faciendu s illis cadelis cu qbus sut excommunicadi § 10
Quo intelligat comode posse se representare. se. ap. § 11
An in hoc credatur absoluto § 12
Quin credatur in foro penitenciali § 13
An capiens equum per quem equitat vel res quas su pra se portat excommunicatus sit § 12
An hic facta satisfactoe abolutu sit iudictu ciuitatis § 17
An socij excommunicatj tnat euitare sociu excomat § 6
Qas osiliu icrit excomitacoj De q osilio itellgt hic § 11
Qo dicat ciuitas oliqre i epz ut iudicto subiaceat § 18
Si qs insultauit aliquem i sub porticu: an dicatur insultasse ad totum § 19
De exigentibus et extorquentibz talias collectas a clericis. §. 36
Quid si no exigut ab iuitisqz cleici spote soluunt § 1
Ecclesiastice perione non debent grauari angarijs § 2
Quid de fratribus terci ordinis sci francisci et. huiusmodi § 3
Quid si occurrit necessitas nec tpus consulendi papa btrum si grauetur ecclia incurrantur he pene. § 2
Que dicantur expeditiones § 1
Que munera seu collecta subeat ecclesia § 6
De quo hz rector talis satisfacere ante q absoluat § 1
Quid si nouus successor operam dedit q homo da mnum emendaret: sed non potest § 8

**¶ De his qui opellūt p̄latos seu capla ad
fūmittendū laicis ūl alienādum bona
immobilia. §. 31**

Item exprimitur causa quare hec constitutio facta sit § i

Nec prohibitio solum habet locum in rebus imo-
bilibus & iuribus ecclesie

¶ Cura in corporalia inter mobilia iudicantur

Modi summationis prohibite in textu numerati § 2

Pena prelatorum & clericorum contrafacientium § 7

¶ Propter delictū homī terra pōt interdictō subici § 6

¶ De exigentibus pedagia ⁊ guidagia
a personis ecclesiasticis. §. 38

Quid significet pedagium tributum vedigal celsu pefio § i

Clerici immunes sunt in rebus quas non deferunt
causa negotij: ergo si causa negotij deferunt
immunes non sunt

Cui debet satisfieri de tali transgressione

¶ Aemptores reddituum clericorum vel rerum
eisdem priuilegijs uti possint

Quis dicatur proprie negociator

¶ In clerici teneantur vendendo fructus de prebenda
si fiat statutum q^d si quis vendat teneatur dare
duos denarios regi ⁊ cetera § 6

¶ De his q̄ concedunt represalias contra
personas ecclesiasticas. §. 39

Nota penas tam concedendum represalias q̃ vten
cium cōtra tales personas

An hec pena habeat locum si clericus p̄ncipal' d̄bitoꝝ
captus ē cuiꝝ occasione reprasalie sunt concesse § 2

Que iur p[ro]p[ri]e eccl[esi]e eccl[esi]e q[uod] n[on] d[eb]et c[on]cedi r[ati]o[n]e

Ntrum possint concedi pro credito clerici vnius
dyocesis contra clericos alterius dyocesis § 2

An per istam decretalem corrigatur illud. c. quo conceduntur represalie quanto ciuitas vindicare negligit qd a suis improbe factum est

Quid si ista mē fuerit ecclīastica psoā p alio pīgrata § 6

Que impediētibz officiū cuiuscūq;
vicis ecclesiastici. §. 20

Tz pena sit i puata psona ⁊ qđ d clerico sic agēte S i

Q ue sunt cause q̄ spectant ad forum ecclesiasticum	§ 2
D e compellentibus reassignare beneficia & retinētibus citatos romam ne vadant. §. xi	
Q uid si quis retinet laicum citatum romam	§ i
Q uid si essent alibi citati	§ 2
Q uid si citat⁹ pcurat se capi p̄platum ecclesiasticū	§ 3
Q uid si retineantur mulieres regulares	§ 2
Q uod penā excommunicacōis incurtēdā sola capcō sufficit	§ 7
Q uoniam tales qui priuantur beneficijs obtentis et ad obtinenda sint inhabiles	§ 6
H iste suspensiones sunt sciendæ quia etiam oculos ligant in foro penitenciali	§ 1
D e percuciente religiosum ul̄ conuersum. §. 22	
A n oīsi ecclesiarū seculariū gaudeāt tali p̄uilegio	§ i
Q uid si q̄s pcutit vnū d̄ ticio ordiē s̄cti Francisci	§ 7
A n mādans occidi clericū & moīes añtuoꝛacōz tunc incurat excommunicacōz qñ nunci⁹ mādātū exeq̄t	§ 3
Q ualiter intelligatur enormis iniectio	§ 2
D e impedientib⁹ officiū uisitatoꝝ morialiū seu caōicaz. §. 23	
Q uoniam debeat precedere monicio impedimentum vel econtra ut sit locus huic pene	§ i
Q uoniam sufficiat monicio generalis	§ 2
D e doctozibus qui sciēter torcent illos qui dimiserunt habitum sue religionis. §. 22	
Q uod si moāch⁹ hz comū iux̄ scolas & audit ī domo sua	§ i
Q uid si moāch⁹ n̄ uolt exiē: an possit expelli ex̄ scolas	§ 2
Q uid aget doctoz si non potest expelli	§ 3
D e cōhētib⁹ matrimōiū ī gradu cōsanguineitatis. §. 27	
Q uid si quis contrahat cū habēte maritum ul̄ iudea ul̄ pagana ul̄ cognata spiritali vel legali	§ i
Q uid si quis contrahat infra grad⁹ consanguinitatis ul̄ affinitatis cum dispensacōne pape	§ 2
Q uod si q̄s cōhēet īgrāt īgōrācia facti p̄babili n̄ affectata	§ 3
Q uod si q̄s īgābat ius vsq; ad q̄tū ḡdū extēdet p̄hibicō	§ 2
Q uoniam aboligentur si solum vn⁹ cōhēciū sciēt cōxit	§ 7
Q uod si īgōrāt cōxit a p̄ncipio p̄ea supueit noticia	§ 6
Q uod si cōxi cū ea q̄ cōbā cōsanguineā: s; ī uitate n̄ erat	§ 1
D e his q̄ p̄ uiz ul̄ metu extōq̄nt absolōēz ab excoicōē	§ 6
Q uid si iniusta fuit excommunicacio	§ i

De qua suspensione loquatur hic textus	§ 2
Quid si excommunicatio ē per metū extorta	§ 3
Quid si intulit metū tñ iurex apt h voluit absolvere	§ 2
Quid si non excommunicatus intulit metus: s; alius	§ 1
An in predicto casu excommunicat; rē. incurrit hāc penam si alius pro eo ul ei; noie metum intulit	§ 6
Quid si absolucō q p metū absolueāt p̄ea ratū hūit	§ 1
Quid si q̄s n̄ ifeāt metū i corpe s; p penā aissiois terū	§ 8
Quid si compulit per vanum metum	§ 9
Quid dicatur iustus metus	§ 10
Quo coḡscent vtz metu publice potestatis aliqd̄ geāt	§ 11
An met; cōminate excois sit cēsendus iustus	§ 12
Sicut r̄qrit̄ met; q possit cadre i ostātez vix ita r̄qrit̄ solus q possit cadere in pruentissimum	§ 13
De opellētib; celebrari i loco iterdicto. §. 28	
Quid si episcopi compellant	§ 1
De quo interdico hic loquitur textus	§ 2
Quid si occultum ē q̄ loc; sit iterdict;: tñ cleic; lecit	§ 3
Quid si prohibeant excomunicatos exire nō a missa s; ab alijs diuinis officijs	§ 2
De qua admonicione loquitur textus	§ 1
Quid si faciunt celebrari in suis oratorijs	§ 6
Antēpōē interdicti possint campane pulsari apt̄ predicationem ul capitulum congregandum	§ 1
Publice excommunicati r̄ interdicti si moiti n̄ exeūt cum diuinna celebrantur aliā i cur̄t excomunicacōm	§ 8
An ligat; plib; sn̄ys possit vna absolucōe absolui	§ 9
De sepelientibus hereticos. §. 29	
De grauantibus electores eo q̄ voluerit eligere eos pro quibus rogati sunt. §. 29	
Quid si episcopi hoc faciant	§ 1
Que dicantur persone ecclesiastice	§ 2
Quos spectat electio de iure comuni	§ 3
An preces inducant symoniam	§ 2
Cal; spāl i quo percuciens laicū ē excommunicat;	§ 1
An grauantes eos q̄ voluerunt p̄ntate illum pro q̄ rogati sunt sint excommunicati	§ 6
De mittentibus cardinalibus i oclauipositis grācia electionis pape nuncium vel epistolam. §. 70	

- De rectoribus ciuitatum in quibus fuit celebranda electio pape que non faciunt huiusmodi constitutiones ordinatas.** §. 71
- Mortuo papa rector ciuitatis illius debet prestare iuramentum quod ordinem illius constitutionis obseruabit** §. 1
- Penas quas incurrit si non facit diligenter obseruari** §. 2
- Quid precipitur prelati ecclesie et predicatoribus ut exhortentur clerum et populum ad electionem pape orandum** §. 3
- Que sunt illa ad que teneatur dominus ciuitatis in qua moritur papa facere obseruari** §. 2
- Quod cardinales in electione pape non citantur: sed expectantur per decem dies: secus in alijs electionibus** §. 7
- An si cardinales aliqui sint ita absentes quod non possent venire infra terminum decem dierum: Alij statim ante prefatum terminum possint ad electionem accedere** §. 6
- An aliquis cardinalis non debito tempore expectatus possit agere de contemptu** §. 1
- Quid si isti presentes essent pauciores quam tertia pars** §. 8
- Que sit necessitas que cardinali possit habere duos huiusmodi in clauis** §. 9
- An cardinalis propter infirmitatem possit uocari tunc et rediens iterum admittatur** §. 10
- An cardinalis ueniens potest diem inclusure octauarum teneatur uitam sicut alij agere in pane et aqua** §. 11
- Ubi debeant conuenire cardinales quando papa moritur in maiori** §. 12
- Quid si electio pape sit facta in ciuitate interdicta** §. 13
- Cardinales teneantur eligere idoneum** §. 12
- Quid si laicum illitteratum eligant** §. 17
- Nota cautelam adhibendam circa conclauem** §. 16
- De his que uocantur ad dirigendas morales et cetera.** §. 72
- Qui sunt isti qui possunt incurtere hanc excommunicationem** §. 1
- Quid si uocarentur mulieres contrafacientes** §. 2
- Hec pena etiam se extendit in electione illarum que uiuunt sicut canonici seculares** §. 3
- De electoribus et electis ad regimem urbis rome.** §. 73
- Ratio quare facta fuit hec constitutio** §. 1
- Pone quas tales incurrunt** §. 2
- Ciues romani possunt esse senatores dum modo non ultra annum** §. 3
- De magistris et scholasticis bononiensibus adductis huiusmodi specie aliorum ante adductionis tempus si licentia ipsorum.** §. 74
- An locatores incidant in hanc excommunicationem** §. 1

- An hec constitucō astringat locatōrē ad locād' hō āno** § 2
- An hec constitucio i alijs scolaibz sit huāda sic boōie** § 3
- An sufficiat epō bononiē facere legi per scolas** § 2
- An hec constitucio sit late sentencie** § 7
- An hec constitucio extendatur ad scriptores** § 6
- De p̄cipāte cū excomunicato a papa i diuinis. 77.**
- Quis r̄grūt ad hoc vt hec pena habeat locum** § i
- De p̄cipante cum excomunicato ne dum a papa
s; a q̄cumq; in crimine. §. 76**
- Hoc intelligit de excomunicato post lataz sentenciā** § i
- Quid si p̄cipat in locucioē oracioē tormicione** § 2
- Hic intelligitur de consiliū dante directe** § 3
- De his q̄ procurāt q̄ conseruatores dati se intro
mittant de his que eis non licet. §. 78.**
- Conseruatores dāt a papa ⁊ solū cōsūt d' manifestis iūiis** § i
- Qui dicantur conseruatores** § 2
- Quid si negetur offensa notoria** § 3
- An conseruator possit punire offenz inferendā** § 2
- Quid si p̄ ignoraciā se itromittūt d' n' manifestis** § 7
- Antales contrafaciētes sint eē suspensi a bñficō** § 6
- An alius q̄ papa possit dare istos conseruatores** § 8
- De eo q̄ figit aliquem casuz p̄ quē iudex vadat vel
mittat ad aliquam mulierem p̄ testimonio. §. 78**
- Quare fuit facta ista constitucio** § i
- Quid si volentes ire volunt** § 2
- Quid de matre tutrice filiorum** § 3
- An hec pena habeat locum in iudice laico** § 2
- Si q̄s p̄curator vel pars nominat aliquaz muliēz
in testem ad finem hunc: vt iudex vadat vel mittat
ad eam ē excommunicatus** § 7
- Quin eo ip̄o q̄ quis fingat contra istam constitu
cionem sit excommunicatus** § 6
- De eo qui absolutus fuit in articulo mortis cessante
causa vt p̄ntet se illi a q̄ fuerat absoluendz. §. 79**
- Quomodo intelligitur cōmoxe** § i
- Propter iustum ip̄edimentū pōt q̄s absolui ab alio
q̄ ab eo a quo fuerat absoluendus** § 2
- Quin illa absolutio que conceditur p̄pter iustum ip̄e
dimentum ⁊ cetera habeat locum i excomunicatis alia**

per manuū iniectionem	§ 3
C um quis absoluitur ab excommunicatione debet satisfacere iuxta proprias facultates	§ 2
V trum legati de latere possint absolvere iniicien- tes manus uolentas in clericum	§ 7
A n i alijs casibz resuatis pape possint legati absoluē	§ 6
A n absolutio ab excommunicatione possit per procuratorem peti	§ 1
D e rectoribus ciuitatum q̄ faciūt statuta per que quīs compellatur soluere vsuras. §. 60	
P aria sunt aliqd facē per viā; directā; ul̄ indirectā;	§ 1
G eneratores debent compelli ad producendum in iudicio libros racōnuz per censurā; ecclesiasticā;	§ 2
Q uod predictus casus est specialis in quo quis com- pellitur producere rationes contra se	§ 3
Q uod appellatione ecclesiastice censure intelligit̄ excommunicatio. suspensio. interdictum	§ 2
Q uid si dicat vsurarius vel heres suus se non habē libros rationum vel perdidisse eos	§ 7
Q uid de herede v̄sarij q̄ non scripsit rōnes i libro	§ 6
I uramētū factum super hūāto iniq̄ statuto n̄ valz	§ 1
Q uid de statuto qd̄ est bergomi	§ 8
Q uid si fiat statutum q̄ nullus pro vsura recipiat nisi duos denarios pro libra in mense	§ 9
E xcommunicatio terciō	
Q uidā casz i qbz percuciēs clericū excommunicat̄ ē	§ 1

Explciunt Tabule Operum Vtilissimoz. s. Resti-
tucionum Vsurarum ⁊ Excomunicacōnū reuerendi
fratris Francisci de platea bonon̄ ordinis minorū
pitissimi in vtrozq̄ iure ac in sacra theologia

LAVS DEO

Incipit Opus Restitucionum Vtilissimum **A** Reuerendo Patre Fratre Francisco De Platea Bononiense Ordinis Minorum Diuini & Verbi Predicatore Eximio Editum.

Restitutio. Primo. Vtrum restitutio sit de necessitate salutis. **R**espondeo secundum **S**cō. i. quarto. di. xv. ar. xi. q. iiii. **S**. i. i principio q sic: Quia sicut auferre alienū ē peccatū mortale: & contra pceptū diuinū negatiuum. **S**. **N**ō furtum facies: Ita & tenē alienū. Et ideo sicut necessariū ē huare pcepta negatiua: ita necessariū ē nō tenē alienū in vito domini & p consequēs ūl actu statim reddere. ūl statim velle reddere cuz fuerit opportunitas. **V**nde ē restitutio necessaria. vt pars quedā satisfactōis. nec generalit accipiēdo satisfactōez nec specialit. Generalit em̄ accepta reddit p peccato euales ei in quē peccat. **N**ō sic ista restitutio: quia absq̄ oī redditiōe p peccato poss̄ reddi p ximo quod suū ē: sicut i mutuis reddit̄ creditoī absq̄ oī satisfactōe p̄tinēte ad reconciliaciōē peccatoris. **C**ōsimilit̄ non ē satisfactō specialis que ē tertia pars penitēcie: q̄a de congruo requiritur restitutio an̄ oīm ptem penitēcie. sicut cessacio volūtatis i actu ūl facto a peccato. **S**ed satisfactō q̄ ē tertia pars penie nō requiritur ante alias duas ptes penie. **I**mmo sequit̄ cōtriciōē & cōfessionē vt iūctam a sacerdote. **R**estitutio em̄ nō iūgit̄ a sacerdote. s̄ a lege diuina. & ē simile in alijs peccatis si teneret̄. **A**dulterā restituere viro suo. nō ē nisi cessaciō a peccato ūl a transgressionē huius pcepti. **N**ō mecha beris. **E**t illud pcedit omēz ptez penitēcie accepte. **E**t ideo sicut tenēs adulterā non ē capax penie s̄ irritior & ideo si talis veniat ad penitenciam addit peccatuz peccato. **I**ta & retinens alienū volūtate & facto. duz talis nō ē capax alicuius partis penitēcie. **H**ec ip̄e ad litteras **Cōcor.** **L**ādul. i. quarto di. xv. **E**t **Osten.** i. sum. li. v. ti. xxix. dicens q̄ restitutio ē de necessitate salutis quia ē

actus iusticie commutatiue. **A**d obſeruandū autē iu-
ſticiaz omēs tenent̃ ꝓ eo q̃libet tenet̃ rei ablate i iuſte
ad reſtitucionem. **V**nde **A**ugu. in epiſtola ad **M**ace-
doniū. **E**t hēt. xliii. q. vi. c. i. **M**ō reſtit̃ peccatū niſi reſti-
tuat̃ ablatū ſi reſtitui potest. **H**ec **A**ugu. **E**t ſi nō pōt
reſtitui: debet reddicio fieri in equiualeū ſi ſit poſſibile
extra. **M**e līte penzente. c. ii. **S**i uero equiualeus reddi
non poſſit tenetur qui damnum intulit reſtituere qđ
poſſet ad arbitrium bonorū virorū. **H**ec ille. **Q**uid
ſi precipitur a confefſore vt ſtatim reſtituat. **R**eſpon-
det **F**ran. de mar. in quarto. qđ ſi non facit mortaliter
peccat quia preceptum de non retinendo rem alienam
obligat ſemper ⁊ ad ſemper.

Restitutio. Secundo. ſ. quis teneatur ad eam.
Quero quis teneatur ad reſtitucionez. **R**eſpō
deo ſecundum **S**co. di. xv. ⁊ ſecundū **R**ic. ibi
dem. qđ damnicans tam principalis qđ fautor taz bo-
norū aīe qđ corporis qđ fortune ⁊ fame. **V**nd̃ priō dī-
cet̃ d̃ dānificatibz i boīs aīe **S**ecūdo d̃ dānificatibz i
boīs corporis **T**ercō d̃ dānificatibz i boīs fortunē

Que reſtitucōe dānificaciū in boīs aīe. **¶**
Vid ſi aliq̃s retraxit aliq̃z a religioīs i g̃ſſu. rñdet
Sco. i q̃rto. di. xv. ar. iii. q. i. i pñ. qđ ſi abſtraxit aliq̃z iā
obligatū ad religioez. intelligo obligacōe ꝓfeſſioīs te-
net̃ ad reſtitucōez. ſ. agē qđ ille t̃reat. **S**z ſi aliq̃z diſpoſitū
ad it̃radūz retraxit ne it̃raēt. **Q**uia it̃ereſt it̃er h̃re ⁊ ꝓpe
eſſe nō tenēt ad tāta reſtitucōez religioi ad q̃ntā ſi fuiſſz
i religioē ſz tñ ad aliq̃ reſtitucōez vt puta ad aliq̃ idu-
ctōnē alteiꝝ equalētis ad iꝑreſſū iſtiꝝ religioīs. **E**t hoc i-
telligēdū ē ſi aliq̃z retraxit it̃encōne damnicādi reli-
gionem. **S**i autēz it̃encōe cōſulēdi vtilitati ꝓpe ſine
fraude. non tenetur religioni ſed in primo caſu. **E**t hō
tenetur perſone quam retraxit vt in ꝓſuaſionibz
⁊ alijs bonis ſpiritalibus ⁊ equipolencia bonis illis
in q̃bz illū retrahēto dānificauit. **C**ontoz. **A**ſten. in
ſum. li. v. ti. xxix. **I**tez **R**ic. i quarto. di. xv. ar. v. q. iii
dicens qđ retrahens vtilem perſonā religioi ab iꝑreſſu

eiusez itēcone dānificādi rligionē tenet illi rligioi ad
iterē ad arbitriū bonoz viroz. Si aut hoc faciat non
appter hoc s vt cōsulat vtilitati sue siue tempoali siue
spituali nō suggerēs aliqd fallūz nec i fraudē: nō tenet
religioni ad aliq̄ restitucōnē: s psonē cui? pfectū spiri
tualē ipediuit. tenet i spitualib? facere restitucōnē quā
pōt. **fran.** vob d mar. i q̄rto dicit. Quid d illo q̄ impe
diuit aliquē ab igressu religionis. **R̄ndet** q̄ tenet eū
efficacit iducē ad hoc vt meli? a quo retraxit eū. Sed si
q̄s exire faciat aliq̄ psonā de religioē. ul ipediat ingres
suz dicit q̄ debet se ipm dare p illo ul pcurare equa
lentem. ul facere quod in se ē

U De his q̄ iduxerūt aliq̄s ad peccatū. iii
Truz i ducēs aliq̄z ad peccatū cōsulēto suadēto. ro
ganto ⁊ ceteā teneat ad restitucōnē. **R̄ndet** **Sco.** vbi s
ar. iii. q. i. q̄ sic. mō sibi possibli. s. i ducēto eū ad priāz
efficacit ⁊ ad actus vtuosos ⁊ si sola iductō nō suffici
at q̄a facilius ē pūtere q̄ cūtere. tenet ⁊ p se orāto ⁊ p
alioz orōnes pcuratas ipetraē sibi cōsiliōnē. ⁊ p alios
p̄suaiores efficaces. dū tñ illis nō pdat peccatuz occul
tuz altei. Et p hoc patet q̄ntū peccatū ē ⁊ p̄clz. aliū so
licitaē ⁊ iducere ad peccatū. q̄a pōt vix digne restituē
tuz volūtātē iaz allectā ad peccatū vix possit p̄suaioi
bus ⁊ alijs multis vjs reducē ad vtutē. **R̄o** hui? satis
patz. cū vtutis bona sint maxiā h̄m **Augu.** priō retra
ctacōnū. **Pl?** dānificat q̄ i istis dānificat q̄ i q̄buscūq̄
alijs Et p̄cōsequēs pl? h̄m iusticiā tenet ad rstitucōz
p̄xiō q̄ntū sibi possiblie ē. **Idē** **Asten.** li. v. ti. xix. Qui
queit. **V**trū dānificās aliq̄z i bonis aīe teneat ad res
stitucōnez Et r̄ndet q̄ sic multo magis q̄ dānificās i
bonis corpōis. q̄a bona anīe sunt multo meliōā alijs
Vnd. vi. q. i. c. Sūt plurimi. d̄r. Multū dāna mox di
stāt a dānis rez tēpoaliū. **Cuz** ista sint ex nos: illa vō
i nobis sint **Mull?** aut dānificare aliū pōt i bonis aīe
nisi dispositiue. s. euz inclināto vbo ul exemplo ad pec
candū. Et ideo talis tenet ad restitucōnē. s. euz dispo
nēto put pōt ad bonū. bō vbo ⁊ exēplo p eo orāto
ul oracōes p eo ipetrāto. **jd.** ric. i q̄rto. di. xv. ar. v. q. ii

§ iiii^o

Quid d' illo q' attentat pudiciā. i. castitatē mulieris
 interpellāto eā d' luxuria ⁊ ei psuadēs blāto hmoē polli
 cēto ei maia ⁊ mōtes. rñdet Jo. d' pla. insti. d' iniurijs
S. iniuria. uer. i. ue. Cui⁹ q' tenet ei actōne iuriā ⁊ vi
 ro ei⁹: q' ei⁹ pudiciā corūpē tentat Silit i sectās mu
 lierē ⁊ p' eā vadēs: q' cūq' vadat tētur ei iuriā q' apt
 assiduā ei⁹ freqñciā ⁊ isectacōnē infert mulieri multā
 ifamiā. vt dicto. S. iniuria. Et ē test⁹ i. l. Ite⁹ apud La
 beonē. S. Appellat⁹. ⁊. S. aliud. Sec⁹ si n' freqñt. i. sectet
 s' aliquñto gracia solaci⁹ ⁊ Ludi honesti. Et hoc vez qñ
 to interpellat de luxuria mulierez honestaz. Sec⁹ si veste
 meretali es⁹ iduta. q'a tūc eaz appellās ⁊ isectās nō te
 net iuriā. dicta. l. itez apud Labonē. S. Si q's virgi
 nē. ff. De iurijs. Quid de illo q' vituperauit aliqz iur
 ste. Rñdet Asten. vbi s' h'm Tho. q' sicut dignitatē p
 soē ei⁹ in opinioē hominū maculauit p illacōez otuēlie
 sic tpaēt eū p exhibicōez reuerēcie

Vtrum seducens ul' de florans virginēz teneat ad res
 titucōnē eam ducendo totando. Respondet Hosti. in
 sum. i. ti. de mat'monio. rubrica qualiter contrahit ver
 Nec i iudicio q' vbi causa decipiendi ⁊ tantum carna
 lem copulam extorquēdi cōsensit aliquis i aliqz. si dce
 ptoz volt xaz agere peniā necesse habet illaz sine fi
 ctione aliqua ducere i vxorem ul' si hoc non pōt facere
 debet ei dare vīrum conuenientem vel aliter satisfacē
 h'm Ray. i. c. i. ⁊. ii. de adulter. xvi. q. ii. Tria Concoz.
Alexander de ales i secundo tractatu de stupro. Cōcoz.
Ric. i quarto di. xv. ar. v. q. ii. Concoz. Jo. de pla. In
sti. de publicis iudi. S. Item lex iulia dicens qualiter
 penitenciat⁹ stuprum de iure canonico dicit. q' mu
 lier non punitur s' stuprans virginem cogitur eam to
 tare ⁊ i vxorem recipe. si ipsa ⁊ pater eius velit. Alias
 si nolit cogitur solum eam totare iuxta ipsius stupa
 toris facultatem ⁊ puelle dignitatez ⁊ habita cōsueā
 cione quantū plus rōne de floracōis data ē altei viro
 ā si stuprator noluit eā tcipe i vxorez tūc vbeibz casti
 gat⁹ a iudice put ei visuz fueit ac et excoicat⁹ strudat
 i moas teiū actur⁹ peniā Nec oia habēt c. i. ⁊ ho d' adul

De Restitutionibus

Et nota qd licet hec sit pena legis veteris: tñ fm **Sc.** qñ lex humana concordat cū lege veteri ē huanda. **Hec dicit in quarto di. xv.** bii

¶ Vtrū confessor qd factū absoluit aliqz quē d iure absoluerē nō poteat teneat ei ad restitucōnē. s. notificāto qd eū absolue nō potuit. **Rñdet Guil.** qd sic et peccat mortalit fm **Ric. i. quarto. di. xxviii. ar. ii. q. v.** biii

¶ Vtrū dānificās aliqz i boīs aīe ul corpōis ex fraud ulēto cōsilio teneat ad restitucōnē. **Rñdet Ric. i. pmo. di. xv. ar. v. q. ii. qd sic.** Et dicit qd appellacione fraudulēti cōsiliū cōtinet malū cōsiliū datū ex ignorācia. q̄uis bonū cōsiliū dāe cōdēt si hō dbitā diligēciā nō adhibuit ad sciēdū. qd negligēcia cōssa ppe volū ē di. i. c. **Sepe.** ix

Quid d cllico q̄ tenet ad officiū et ex negligēcia ul lasciuia illd pterittit. an tēat ad r̄stitucōez. i. vt redicē tēat: cū dānificauit se i boīs aīe. **Asten. li. vi. ti. xxi. dic. fm Hēicū.** qd si aliqz dittat aliqz horā ex idustria sine necessitate mortalit peccat secz si ex obliuioē. **Quāto tñ il laz negligēciā r̄colit. tenet supplē ul illd qd cōmisit ul e q̄ ualēs** **Sz p̄mū cōto meliē** **Inno. vō i. c. i. d. ce. missaz dicit** **Videt q̄bz dā qd siue ex necessitate siue ex volūtate ul et ex negligēcia accuāta p̄mittat cllicz officiū ad qd tenebat nō qd vlteiz peccet si officia cōmissa nō r̄dicat s̄ p̄nia ē ei idicēda d peccato cōmissionis. Tamen satis ē cōueniēs qd factos i eo. ei p̄niaz i ponat i q̄ deliqt. s. i di cento eadez officia q̄ cōmisit s̄ si in hoc nō cōdēt ei p̄ficē mutabit ei i aliā peniaz. Itēz dicit Hostien.** **Nisi esset tāta multitudo officij reficiēdi qd q̄si ess̄ ipossibile reficere de re. iij. ipossibiliū de pactis c. si.** x

¶ Quid d illo qd fecit peniaz sibi i iūctaz i peccato mortali ul ieiunauit i peccato mortali ul p̄milit ieiuniū ul p̄termisit audire missā ul fregit q̄dragesimā: an teneatur ad restitucōnē reficiēto oīa ista. Et an sit sibi miūgendū p penia qd reficiat. **Rñdet Ric. i pmo sui q̄libz q. xx. qd nō. Cōcor. Sc. i. quarto. di. xv. tractās d penitencia. i. d satisfactōne facta i peccato mortali. Et dicit qd nō pōt satisfactō extēior fieri d vno peccato ita qd remaneat ille satisfaciēs i alio peccato; Et pbat qd pla**

ceret deo: et tñ esset inicus. Et q̄ ad hoc oportet satisfactōnes esse cōiūctas ī volūtate saltē habitualit̄. licz nō ī effectū nec ī volūtate tūc actualit̄. S; ista sentēcia videtur nimis duā oītra peccatōes. et occasio maioris obstinacōnis. Si em̄ v̄e iste hodie peitēs et huilit̄ t̄cipiēs satisfactōez. puta ieiuniū triū diez. cras recidiuet ī peccatuz mortale et d̄ illo nō peitēs hā die ieiunat q̄a sibi impositū ē. Si dicas q̄ ieiuniū īstud hē diei nō ē aliq̄ satisfactio exteīoz magna ē occasio ī ducēdi hūc iam lapsū vt hā die nō ieiunet. Et p̄ osequēs ad novom peccatuz mortale. q̄a trāsgrediento peniāz a sāctote receptā: videtur peccatē mortalit̄. cū sit trāsgressio p̄cepti ecclesie et bicarij dei ī isto actu. Ex hoc pos̄z formaī talis ratio si p̄ lapsuz et ante peniāz nouā nō exe q̄t peniāz p̄stinā sibi ipositā. peccat mortalit̄ novom peccato. Igit̄ si exe q̄t bñ facit. q̄a facit actu obediēcie: s; nō facit actū obie nī si ī q̄ntū illud īpositū ē sibi vt p̄ satisfactōnis. Ergo dico sine p̄iudicō. q̄ q̄ semel v̄e penitet et t̄cipit peniāz ul̄ satisfactōnē odignā sibi ipositāz ab ecclia clauē nō errante q̄ntūcūq; p̄ea recidiuet nūq̄ tenebit̄ nisi ad illaz vnica; satisfactōnē īplēdaz et si eā īpleat ī caritate melius ē. q̄a nō tantū soluit penā s; meret̄. Sed si īpleat eā voluntarie ex caritatē soluit penā. s; nō meretur graciā si aut̄ ipsa a deo exigatur ex caritate; soluit q̄dē penam licet ipe non solvatur. Et ī p̄mo q̄de; ē satisfactio simplicit̄. q̄a reconciliās et placās. In hō aut̄ ē satisfactio q̄a voluntaria reddicio. s; nō simplicit̄ q̄a nec t̄cōciliās. nec placās. In tercō ē satisfactio vltra quā nō exiget̄ vltēīoz pena. Ex hō mēbro seq̄tur q̄ si magnā partē satisfactōnis iposite expleuit ī peccō mortali. et p̄terū penitet d̄ peccato. nō ē iteātō imponēda satisfactio p̄p̄mo peccato d̄ quo satisfecit l; ex caritatē s; tantū d̄ nouis peccatis q̄ fuerūt cā q̄ satisfactō fuit mortua. Et si arguas fuit mortua. ergo non fuit satisfactio. nō seq̄tur nisi ī tantū q̄ nō ē satisfactō t̄cōciliās et placās ī amicitia. Et si arguas igit̄: nō ē satisfactio nō sequit̄ q̄a sufficit deo q̄ aliq̄s volūtate soluat penā debitā ad puicōnē peccati omissi q̄ sufficit q̄ multo magis vidē

satisfactō. qđ patet ī actibz huānis **S**i ei alicui offense
ī regez correspōdeat p̄ciē h̄m legem abscindit manus: et
īsti et iūto abscidat manz satis patitur et regi satisfecit
sufficiēter q̄a h̄m iusticiā nō debet ab eo exigē vltēre
orez penā: et tñ nō recipit eū ī grām et aīciciam. Multo
magis posset sufficē p̄ puicōe culpe: si aliq̄s debītā sibi
penā ī fligēt. licz nō ad grām ul aīciciāz iudicis offensi
Ex t̄cō mēbro possh dici qđ si talis ap̄t novz peccatū ī
qđ īcidiuauit dānaret aīq̄ totā penāz sibi īpositā cō:
pleuissz puniret ī inferno tēpoālī pena correspōdēte il:
li qđ nō fuit hic soluta p̄ aliqđ t̄pus nō puniret aliq̄ pe
na p̄ illis peccatis p̄ q̄bz fuit ista pena īposita sicut et
de veniali. q̄a moriēs ī peccato mortali sīl cū veniali. n̄
puniret et̄nalit p̄ veniali vt dicēt īst ius et eodez mō ī
ap̄posito ex quo em̄ h̄m plenā iusticiā punitiūā semel ē
īposita pena tēpoālis īsti d̄ peccato d̄ qđ p̄tuit vere: nūq̄
īsti p̄ isto peccato debetur nisi pena temporalis et ista
soluta. nulla. s. debebitur. ii

Quid d̄ factote. **V**truz factos qđ p̄misit dicē. xxx. mis
fas dictas siue appellatas b̄ti Gregorij decē p̄ionis se
parati. satisfaciāt dicēto solū. xxx. an v̄d teneat dicere
p̄ q̄libet īstoz decēz q̄bus p̄misit dicere. xxx. et si dicat
solū. xxx. oibz d̄cē tēat ad īstitucōez et satisfactōez et sup
plemētū aliaz oīū: q̄si dānificās ī boīs aīe īstos q̄bz p̄
misit ul mortuos eoz d̄ns Bona ī qđ dī. xlvi. ar. iiii. q.
iii. dicit h̄ac q̄stionē q̄rēs cui magis p̄sūt suffragia: an
ei qđ magis meruit: an ei p̄ qđ specialit̄ fuit **E**t. rñdet qđ
aliq̄rū opinio fuit vt p̄positiui. qđ suffragia ecclie siue
specialit̄ siue geneālīt facta. magis p̄sunt ei qđ magis
meruit **E**t ponūt exēplz sīc si candela accīdat corā diuī
te nō tātū p̄bet. sibi lumen. s̄ ei alijs et eis qđ melius vi
dent maiē lumen p̄bet. exēplū et ponūt ī lectōe qđ tan
tuz valz si legat oibz ī cōi q̄ntū si ī speciali. et plz valz as
sistenti qđ meliē intelligit et si p̄ alio legatur specialiter
qđ minz intelligit. **S**i ergo ita ē ī luīne creato multo
magis ī sacro et si ita ē ī lectōe qđ mō nō ī orōe: absq̄
dubio ita dicūt. **E**t si obiciat. coīs mos ecclie. rñdet qđ
hoc qđ specialit̄ ecclia magis facit p̄ aliqđ nō ē ap̄t hoc

q̄ magis illi p̄sint h̄ q̄ libenti⁹ facit hō p̄ eo quē dī-
ligit speciali⁹ ⁊ magis aīat ad faciēdū. **V**n si istud eſt
notū simplicib⁹ nō ita libenter facerēt ſuffragia. **S**ed
iſtud nō credo q̄a ſicut dicit **Augu.** de cura p̄ mortuis
agēda q̄ ſepultuā valet i loco ſādo p̄pt̄ orōnē ſanctorū
q̄ orāt p̄ eo ad cui⁹ tumultū meōrāt āplius ſuffragia
ſūt ad ſoluēdū penaz ſiue reatū h̄ pl⁹ ē ſatiſfacē p̄rebi-
to multoz q̄ vni⁹ ⁊ ſacili⁹ ſatiſfit p̄ debito vni⁹. ergo
pluīb⁹ indigēt ſuffragijs duo q̄ vni⁹ ſol⁹. **S**i ergo di-
uidūt iter eos vterq̄ habet min⁹. ergo nō videt q̄ eū-
liter ſe extēdāt ad oēs. **E**t ideo dicēdū q̄ illd nō ē ſimi-
le. q̄ ibi lumen totā ſp̄m rei i ſe d̄fert ad oculū. ⁊ ſimi-
liter lectō totā ſimilitudinē vocis h̄ nō ſic ē i ſolucōne
ſic i aſpectu ⁊ d̄ſceācōe: q̄uis em̄ duo creditores eūlit̄
poſſint. ⁊ ſimul vidē vni⁹ aux: nō tñ pōt eūliter ſolui
duob⁹. ſic intelligēdū ē i p̄poſito qd̄ p̄ ſuffragia ſit. vñ
refert. **V**tz fiāt p̄ pluīb⁹ an p̄ vno: ⁊ idō diſtinguēdū
ē hic q̄ ſuffragia ecclie: ā fiūt i cōi ā i ſpeciali: ſi i cōi p̄
ſūt ei magis q̄ magis meruit ⁊ p̄deſt alijs cōdicōni-
bus paīb⁹: q̄a nō tātū dignitas h̄ et neceſſitas d̄ſceā-
tur: ⁊ ſic p̄bāt p̄me rōnes **S**i aut̄ fiāt i ſpeciali ei ma-
gis p̄ſūt p̄ q̄ fiūt ⁊ ſic p̄bāt oēs rōnes ſequētes. **Con-**
cor. **Ric.** i q̄rto. eaz⁹ di. ⁊ ar. ⁊. q. q̄ d̄it. **V**tz ſuffragia
facta p̄ pluīb⁹ tātū p̄ſint cuilib⁹ q̄ntū ſi fierent p̄ illo
ſolo **E**t r̄ndēs ad iſtā queſtioz dixit **P**repoſitivos ⁊ ſui
ſequaces q̄ ſuffragia facta p̄ pluīb⁹ tātū p̄ſūt cuilib⁹
q̄ntū ſi fieret p̄ illo ſolo niſi q̄ ſibi maior reuerēcia fiēt
ſicut accēſſa cādela p̄ pluīb⁹ ⁊ lectō lecta p̄ pluīb⁹ tan-
tū quēlib⁹ iuuāt q̄ntū eū iuuaret ſi p̄ illo ſolo cādela ac-
cendēt ūl lectō legeret. **S**ic em̄ ſp̄it⁹ exiſtēs i q̄lib⁹ pte
ſui loci cuilib⁹ tñ p̄ſens ē tot⁹ ſic ſp̄uale bonū pluīb⁹
coīcatū a q̄lib⁹ totū hēt alias ei r̄cipiētī multos ad par-
ticipacōez bonoz ſuoz. ſua boā opa eſt min⁹ vtilia.
qd̄ falſum ē cum talis receptio opus ſit caritatis. **A**lij
dicunt contrarium quia ſi ita eſſet: vt dicit opinio p̄-
dicta ille qui pro vno reſundō tenetur dicere vnā miſ-
ſaz ⁊ vnam pro alio ſi diceret vnam pro illis duob⁹
cuilibet ſolueret illud ad quod ſibi tenetur. **P**reterea

De Restitutionibus

Preterea bonū finitūz quōd sufficēt ad plenāriā libeā
cionē vniū anime de purgatoio sufficeret ad purga:
cionē omniū aliaꝝ ad eādem penā obligataꝝ. **P**reterea
consuetudo ecclesie esset iūtilis que suffragia aliquā facit p
spālibꝫ psonis. que oīa falsa sūt. **I**tem p hac opinioē
facit. **xv.** pposicōnes de causis. omnis virtꝫ vnita plꝫ
ē qꝫ multiplicata. i. vehemētioris v̄tutis vt patꝫ ī comē
to. **E**rgo suffragiū cōicātū pluibꝫ. minoꝝ ē v̄tutis res
pectu cuiꝫlibꝫ qꝫ si ad vnū solū esset vnitū **T**enēto ergo
hāc opionē quā tenet ip̄e **Ric.** non obstat si dicas. qꝫ
cū plura sūt suffragia p diuitibꝫ qꝫ p paupibꝫ melio
ris cōdicōnis essent diuites qꝫ paupes. oīa illd **Ma
thei. v.** **B**ti paupes sp̄itu ⁊ te. **Q**uia r̄ndet idēz **Ric.** qꝫ
suffragia p̄sūt d̄fundis ⁊ p viā satisfactōnis ⁊ consolacō
nis: eo qꝫ p caritatē cōmūē q̄libet d̄ bono alteꝫ consolāt.
Priō mō suffragia facta specialitꝫ p vno tātū magis p
sunt illi qꝫ alijs. immo alijs nō p̄sūt d̄ lege coi. **S**ecun
do mō adhuc magis p̄sūt illi qꝫ alijs si caritatē habent
eādem. q̄a ceteris paibꝫ magis gaudet q̄libꝫ de bono suo
qꝫ alteꝫ tñ aliꝫ pōt tātā caritatē h̄re qꝫ plꝫ consolāt de su:
ffragio qꝫ fit p alio qꝫ ille p q̄ fit **Q**uod ergo arguis qꝫ
melioꝝ cōdicōnis eēnt diuites qꝫ paupes cū plura suf
ffragia fiāt p eis. **D**ico qꝫ nō ē icōueniēs paupes sim
plicitꝫ esse melioꝝ cōdicōnis qꝫ diuites. q̄uis diuites ī
hoc melioꝝ cōdicōnis sint iux̄ illd **p̄biatorū. xiii.** **R**e
cemcō aīe viri. diuicie sue. q̄uis h̄m glo. ibi p diuici:
as bona opa itelligāt. **I**tez nō obstat dictū **jero. d̄ ase
ra. di. v. c.** **N**ō medioctꝫ vbi d̄r. qꝫ cū p cētūz aīabus
psalmꝫ ul̄ missa d̄r nil minꝫ qꝫ si p vno q̄libꝫ ip̄oꝝ di
cētur accipit. qꝫ **R̄ndet Ric.** dicēs qꝫ v̄bū **jero. debꝫ** in
telligi d̄ valore p viā consolacōis vt dicūt q̄dā. **S**z tñ ad
huc nō videtꝫ v̄ez qꝫ plꝫ gaudet q̄libet d̄ bono p̄prio qꝫ
alioꝝ. **D**icit ergo qꝫ referēto alioꝝ opionē ibi loq̄t **Je
ro.** **I**tez nō obstat qꝫ bona gloꝛie pluribꝫ cōmunicata
nō minuūt singlis. ergo a simili nec bona grē. **S**uffra
gia aut bona grē sūt. ergo qꝫ. r̄ndit idēz **Ric.** qꝫ non ē
qꝫ gloꝛia respicit oibꝫ vnū bonū cōmūē ⁊ p̄sens. sed suf
ffragiū grē respicit reatum pene ī singulis diuersum.

Ad exēpla autē quę p̄ priā op̄ione adducebāt. r̄ndit q̄
 nō valent: q̄a lumen candle & vox doctoꝝ se coicāt p̄
 natuē necessitatē. sicut suffragia coicant p̄ suffragātis
 intencōez. **A**d illud et̄ qđ tactū fuit i questione. i. q̄ re
 cipiētī m̄ltos ad p̄cipacōez bonoz suoz. sua boā op̄eā
 min⁹ eēnt vtilia. dicendū q̄ nō sequit̄: q̄a plus cōfert
 sibi illud opus caritatis i bona sua coicanto q̄ sibi d̄tra
 hat et̄ q̄ ad pene sue remissionē de fructu bonoz suoz
 coicatoꝝ & bona et̄ sic coicata facienti ea i nullo sūt mi
 nus vtilia s̄ magis q̄ ad augmētū p̄m̄ i vita et̄na. **hec**
Ric. itez nō obstat s̄m **Bona.** q̄ oblacō p̄c̄y i cruce eq̄
 liter p̄sit: ac si eēt oblata cuilibz p̄ se: & tātū p̄est cui:
 libz q̄ntū meruit. ergo oblacō sacrificij i altari p̄a rati
 ne (cuz sit illi⁹ oblacōis meōriale) q̄a r̄ndit idez **Bo**
na. q̄ q̄uis idez sit. nō tñ vtrobiq̄ vni⁹oziter opatur.
Maz i cruce effusus fuit p̄ciū i oimoda pleitudine s̄ i al
 tari hēt effectuz deteriatuz. cuz quotidie assumat̄ & ap̄t̄
 hoc priā oblacō. s̄ i cruce nō iteātur s̄ ha iteātur: & iō
 illa non valet rō: quia p̄cedit ac si eff̄ eq̄lis effectus. &
 iteruz illa p̄ oibz ē oblata. **hec** aut̄ sp̄alit̄ pōt fieri. **Nec**
 obstat illud jero. q̄ cum p̄ centum aimabus psal m⁹
 ul̄ missa d̄t nil min⁹ q̄ si p̄ vno q̄libet dicēt accipit̄:
 dicendū em̄ q̄ jero. sicut patet ex adductis loq̄tur q̄n
 tuz ad mēltuz faciētis. nō q̄ntū ad vtilitatez eius p̄ q̄
 fit. **hec Bona. Concor. Tho. i q̄rto di. xlv. licet Archi.**
 aliter dicat i dicto. c. **Medioct̄er i glo.** xii

Quid d̄ tominis t̄poalibz q̄ dānandis vltiō supplicō
 denegāt sacramētuz penitēcie. & eos sine cōfessione occi
 di faciūt. r̄n̄deo. p̄cipit̄ eis ne hoc faciant. s̄ petentibz p̄
 mittāt cōfitei & p̄cipit̄ ordinarijs vt eos moneāt & si ne
 cesse fueit eccl̄astica censuā opellē nō omittāt. alia aut̄
 restitucō hic fieri nō pōt. nisi q̄ eīt aīa taliū d̄noz p̄ aī
 ma taliter occisorum sine penitencia **vt i. c. i. re. penite.**
 et remissionē. in clementinis.

xiii
Que restitucōe dānificaciū i boīs corpis
Vero ad qđ teneat dānificās aliqz m̄ bonis cor
 poris. r̄ndit **Scō. i q̄rto di. xv.** q̄ aut intulit vltimū dā
 num. i. mortē; aut dānū aliqđ citra vltimū. i. citca mortē

De Restitutōibus

tem. ⁊ illud ē duplex. s. remediabile ⁊ irremediabile exē
plum. hoīcidiū ē irremediabile ⁊ mutilatio. qz īpedit
ex toto actum humanum qui cōpetit homini s̄m illd
membrum. puta abscidit manum dextram. **R**emedi
abile siue curabile vt volneacō ūl alia lesio cuāblis. **S**i
in mutilacōe. hoc dupliciter. ūl qz enōrmis que ex to
to īpedit aliquē actum humanū qui cōpetit homini s̄z
īstam partem amputatam vt in amputacōe manus
dextre ūl nō enōrmis. i. nō īpediens actuz humanū: vt
ē amputacōe digiti ūl partis eius. **D**eo primo dāno. s.
vite ablatōe regulariter in multis cōitatibns statu
ta ē lex talionis. s. vt hoīcida moriā ⁊ racōnabilit̄ q̄a
hoc nō soluz cōpetit legi **M**oysi s̄ etiā natuāli racōni ⁊
approbatuz ⁊ cōfirmatuz in lege euāgelica **M**athe. xxvi
Omnis q̄ gladio occidit. gladio peribit. ⁊ p̄ cōseq̄ns vbi
cūq; lex talis de vita p̄ vita reddēda. ē statuta iuste. de
hoc **R**o. vt dīc **A**sten. i. sum. li. i. ti. xxxiii. q. iiii. i. prin
d hoc et i sum. cōfessoz li. ii. ti. vi. q. iiii. debet hō patientē
soluē istā penā: qz si aliē nō sit sibi statuta. nūllz debz sibi
īferre mortē. qz nūllz debz eē hoīcida sui sine spāli p̄cep
to dei. s̄ expedit sibi qz expoāt vitaz suā i oī causā iusta
vt pote cōtra inimicos ecclesie ⁊ p̄ restitutione facien
da illi cuius vitam abstulit: qz si tantā restitutionē nō
lit facē: nō pōt omnino esse īmunis sine restitucōe **S**i
cut q̄dam fatui absolvent homicidas nō eis cōdētes
restitutionē necessariō īcumbentē: q̄si faciliē possit per
transire homicida quā (vt ita dicam hoīcida ⁊ caī
cida) quia si occidisset bouem p̄ximi sui ūl canem non
absolueret sine restitutione. **T**enētur ergo ad restituc
ionē specialē faciēda; eūalētez vite quā abstulit sicd
pōt eē eūalēcia i talibz nec hoc solū. s̄ si īterfectus su
stentabat aliq̄s. s. patrez ⁊ matrē ūl p̄p̄mquos tenet i
terfectoz oībus illis ad tāta; restitutionē q̄ntā illis ab
stulit p̄ īterfectōez illi; p̄soē: ⁊ qz vix poss; aliq̄s digne
rēcōpēsare p̄ actōes illud qd̄ abstulit hoīcida expeditet
simplicit̄ aīe talis qz solueret p̄ passioēs volūtarias ūl
paciēter susceptas vt. s. occidatur p̄ homicidio. ⁊ iteo
optime a cōitatibus p̄uissum ē vt occidens occidatur

Idem Ro. ut dicit Offen. in sum. li. i. ti. xxxiii. q. iiii. i
prin. & de hoc etiā in sum. con. li. ho ti. lxxiii. q. tertia. in
 alia vero damnificacōne in corpore .s. in mutilacōne
 enormi ūl non enormi comuniter non ē statuta in ec-
 clesia restitutio nisi pecuniaria & illa debz correspondē
 non solum damno quod incurrit quis per mutilacō-
 nez pro toto tempore futuro quo vsurus esset quis mē-
 bro isto absciso: h̄ etiā expensas expositas in curacioē
ex. de iniur. & dam. da. c. i. & sumitur exo. c. xxi. ubi di-
citur. Si percussit alter proximum suū & ille mortuus nō
 fuit h̄ iacuerit in lecto. qui percussit. op̄as eius & ex-
 pensas in medicos restituat vltra placacōnē ip̄is legis
 que requireret etiā si non esset talis mutilacio. Itēz de-
 bet correspondere restitutō consolacioni ip̄is afflicti q̄ p-
 petua ē sibi desolacio de tali mutilacōne. Plus enim ē
 ponderanda mutilacio paup̄is q̄ diuitis. quia magis i-
 digebat parte abscisa ad victū necessariū acq̄rendūz.
 q̄a pl̄z fuisse vsus parte illa ad sibi necessaria pcuranda
 licet ex alia parte sit aliq̄ cōdicio pponderans. .s. digni-
 tas pl̄one. h̄ hoc parū ē respectu p̄me odicōnis. Cōcor.
Lan. in quarto di. lx. q̄ dicit. q̄ dānificās aliquē i mē-
bro corp̄is. puta mutilādo. tenet ad restitutōez p̄ cuā
medici p̄soluēda p̄ victu assequēdo q̄ caēt p̄pt mēbruz
mutilatū tototēpoē vite sue. ut i. c. i. d̄ iniur. & dam. da.
& ff. ad. l. acq̄leaz. l. qua actōe. Itē tenet ad solacōnez
afflicti. & q̄ huiliet se sibi. vid̄ et̄ d̄ hoc Offensez. i sum. li.
v. ti. xxix. q̄ allegat dictū Sco. Itē dic̄ Speculator i ti d̄
iniur. & dā. dato. §. sequit̄ ver. h̄ nūq̄d dices. §. nūq̄d p̄
libeō hoīe occiso pōt agi acquilea. Rñdeo sic. & cuz li-
bez corp̄ nō t̄cipiat estimacionē. ff. si q̄ pau. fe. di. l. iō
aget̄ ad mercedes medicor̄. & alias exp̄sas factas in
curacione Veniet etiā estimacio operarum quibz pa-
ter occisi caruit & cariturus ē aut estimacio libertatis ūl
cicatricum uel membrorum eius. ff. de iniur. l. Ex hac
lege & ff. de his qui deiecerint vel effuderint. l. fi. Con-
cor. Ric. in quarto. di. lx.

Quid si statim ob̄it nec aliquē impense in medicis fa-
 cte sunt **R**espondet idem **S**peculator ubi supra. q̄ tūc

De Restitutionibus

estimabuntur opere quibus patet occisi cariturus. ul. e. si pater occisus e. estimabit heres operas illas quas amisit et habere potuit tempore vite sue: puta quia erat certo ul. pelliparius ul. mercator ul. aduocatus **bx**

Quid si nullam habuit artem. dicit idem ubi supra quod estimabitur interesse. vt. ar. ff. de libe. ca. l. fi. et ar. ff. de usu. Arboribus. §. de illo **xbi**

Sed usque ad quod tempus estimabuntur opere quibus cariturus e. **R**espondit idem quod usque ad tempus quod vel similiter e. illum occisum viuere potuisse iuxta estimationem legis. ff. ad. l. fal. l. hereditatum computacione ff. de transac. l. Cum hi **xbii**

Sed quid si quis occiderit in necessitate inuitabili. i. gracia sue defensionis mortem aliter euitare non valens suum occidit ul. mutilat inuasorem **R**espondit sic. textus dicit in clemen. i. de homicidio. quod nulla pena incurrit nec irregularitate. et dic ibi glo. vt quod sic artatus eat quod fugere non poteat. nec se clamore ul. aliter iuuare: nam defensio siue impulsio iniurie e. d. iure naturali vt instituitur. de iure naturali gentium et ciuiliu. §. jus autem gentium dummodo fiat cum moderamine inculpate tutele. quod moderamen consistit in ceteris videlicet in rationis qualitate. in temporis congruitate et in necessitatis euitabilitate hinc glo. i. l. i. c. Vñ ui. **O**riō ergo in rationis qualitate debet esse paritas vt eque lance et eque modo et actu congruenti instituat **V**ñ offensus sine armis non potest cum armis offendere nisi aliud suadeat uicium inequalitas **V**ñ si pugnet unus plures potest quod ensis alterius. licitum e. ense percutere vt ibi uult glo. ff. de penis. quod defectus uicium potest suppleri cum iuuuamine armorum presumit enim iuuenis potentior siue adulescens ad labores corporis supportatos et sanus potentior infirmo. l. aut datum. §. quicumque Et ibi loquitur glo. ff. de penis et de renunciacione. c. i. et C. de medicamentis et validis. l. xiiii. li. xi. et ibi glo. ff. de penis et de renunciacione. c. i. et sanus potentior infirmo. C. de men. uali. li. i. l. xi. **Q**uid si quis insultauit me cum baculo et ego eum peremi cum gladio. an puniatur. **B**al. decidit per theoricam glo. dicta. l. i. C. unde ui. quod aut insultatus poteat se aliter

defendere. ⁊ puni. a nō poterat. ⁊ tūc non puit. Et eo
rez mō dicit d' eo q̄ insultauit me sine aliq̄ genē armo
rū volens michi daē maxillatā manu vacua Ego ne
hoc accidēt cū non debeā expectaē me p̄us pcuti vt dicit
glo. i dicta. l. i. eū gladio pemi. naz si poteām me aliē
defendē tūc punior. qz non huauī modū defensiois. s̄
fuit excessus nimis vltra t̄mōs defensiois ⁊ vindictā
assūsi Si aut cōstet q̄ aliē euadere nō poteām qñ cū ti
tupeio pcutr. ⁊ tūc non punior Nam si hoc licet ap̄ter
res defendēdas vt dicta. l. i. m̄lto forciz ap̄t psonam et
corp⁹ nostz qd ē dignius vt. l. in fuoz. s. si. ff. de peis
In dubio aut Vtz potueim me aliē defendē. p̄sumit
q̄ sic inter paēs. sec⁹ inter impaēs ap̄t meq̄litate viri
um: vt dict⁹ ē Vnde multe circūstācie pōderād sūt
vt aliē notat i dicta. l. C. d' siccari⁹s. S̄ q̄ro an q̄s tene
atur aufugere. Rndit q̄ sic: cū sibi nō nocet ⁊ altei p
dest. l. ii. s. itē vari⁹s. ff. d' aqua plu. arcēda. Fallit vbi
infert violēcia circa res ad eaz occupacōnē ul destructi
onez. q̄a fuga traheret secū peiculū t̄ca res. l. iii. s. si q̄s
aut. ff. de ui. ⁊ ui. arma. ⁊ l. i. C. quāto liceat sine iudi.
se vindi. Secūto fallit vbi infertur violēcia circa perso
nas: ⁊ fuga est peiculū allatuā. puta quia i n̄tus ē sibi
ad spatulas ⁊ vertēto tergū ad fugā possi de facili vol
nerat. ff. ad. l. aquile. l. Sciēciā. s. q̄bus aliē. Tercō fal
lit qñto fuga ip̄ortat piclū honoīs q̄a honoz ē oī lu
cro p̄ferend⁹. l. Julian⁹. ⁊ i glo. Si q̄s omissa cā. testi.
Dixi hō q̄ moderamē oñstit i tēporis ogruitate: naz
debz icōtinenti: flagrante adhuc maleficio violēcie: i
uasoz repelli. l. iii. s. Cū igit. ff. d' ui. ⁊ ui. ar. ⁊ hoc ē ve
rū d' violēcia illata p̄sone i qua videt fieri ad defenz.
ne iteāto pcutiat si fiat icōtinēti. l. si explagis. s. tat er
narius ad. l. aq̄le. ⁊ c. oliz d' t̄sti. spoli. Si aut fiat rixa se
parata ⁊ sic nō i oñtinēti. tūc videt fieri ad v̄dictā. i deo
non licet vt notat glo. in verbo repellere in. c. signific
casti de homicidio. Si tamen percussus insequat per
cussorē fugientē ⁊ eū percuciat mitius puit. l. tē q̄ cul
pablis. nō tā q̄ volosus. q̄a difficilimum est iustuz ob
tēpeate tolerē. l. Si aduultu⁹. s. imperator. ff. de adul.

De Relegationibus

Sed quod cum non debeas expectare me percuti cum nullo remedio tollat illata percussio. vt notat i. l. Si quis puocat. C. de appella. et l. in bello. S. fieri. ff. de capti. An debeam expectare aliquem actum fieri ab offendente glo. dic qd sic in dicta. l. Vt aris insultari clamore et minis terreri. Nam omnia ista preuenire non possum. qz inceptor rixe est ille qui potest impune offendere. l. Si ex plagis. S. Tabnari. ff. ad. l. aqleā. An autem nunc sint sufficientes alii sufficientes metus terroris glo. tangit i. l. metus. ff. ex qbz ca. maior et xv. q. v. c. i. et Bar. i. l. metu. C. eo. dicit qd sic. si est homo qui consuevit exequi fecerit: aliter non ut sic ex personis hominum fecerit pensamus. l. i. C. si quis impletor male Bal. dicit qd ubi est contra uba est resistendum. non ad manus et ferrum veniendum Ad qd facit qd notat Spectator in ti. d. accusa. S. iste ver. Quid si vocavi te latroem et hoc nisi mora esset periculum allata. ut qz forte miator expectabat socios venientes quibus resistere non potuisset qz tunc licet ante tempus occurrere. l. i. C. qn li. sine iudi. vindi. et ce. Dixi tertio qd modeamen consistit circa necessitatis evitabilitatem. nam moderate et ad defensionem dicit fieri qd ex necessitate fit: ut dicta. l. Scienciam. S. qz cum alii. ff. ad. l. aqleā. nec curamus equalitatem ubi non possumus evitare necessitate. Nam necessitas facit delictum probabile et excusabile qd aliter non esset. ff. de manu. testa. l. qui potuerunt. cessante enim necessitate dicitur potius offensio vel vindieta qd defensio. ut inuit glo. i. de ca. l. ij. C. vñ vi. In dubio autem: an quis intelligat percutere ad defensionem vel vindictam Dicit Bal. in dicto. S. tabnari. qd scilicet dum es in actu percipiendi. percucio te prius et tunc est ad defensionem. Secus si percucio etiam in continenti postquam me percussisti. qz tunc dicitur ad vindictam. nisi faceret ne iterato percuteres Si vero non apparet que percussio precesseit in dubio. presumitur culpa eius qui provocavit. l. i. Provocavit. S. cum arietes. ff. si qdr. pau. fi. di. Et ibi dicit Bal. qd insultat in dubio presumitur fecisse ad sui defensionem. pro quo vide glo. in. c. significasti. ij. de homicidio. et per Inno in. c. Si vero de sententis excommunicationis Et adde qd ubi est licita offensio est illicita defensio. si debet eam animo tollere. ut i glo.

de homicidio

tenet i. l. vt vim. ff. de iure iurā. 7 hoc ē claz vbi infer-
tur a publica psoā. vt a iudice vl exectoē iusticie suū
officiū exercēte. l. Qui restitue. ff. de rei ven. 7. l. Si quis
missus. ff. ne ius fiat ei. 7. l. Nō videt. S. q̄ iussu. et in
glo. ff. d. regu. iuris: 7 idō licite captū a faīlia potestatis
recalcitrātem 7 resistētem l3 familie in sibi diū occidē. l.
Si huus. C. de his q̄ ad ecclīā cōfugiunt. l. quēadmodō.
S. q̄to. ff. ad. l. aquile. Idē ē vbi iſert licite a pūata p
soā. jdeo nō l3 filio resistē patri corrigētī nec suo dīo. l.
Nec qm̄q̄. S. comminari. ff. de offi. pro consu. 7 lega.
. C. de emēdacōne huorū 7 de emēda p̄ximī. l. i. nisi ess
nimia seuičia: qz tunc licet eis officiū iudicis implora-
re si fiat seuičia ōtra officiū pietatis: supra de his qui sē
sui vel alieni iuris. S. si. Item Alexander de ales i ter-
cio sup illo p̄cepto Nō occides dicēs qz quidā distin-
guūt necessitatē euitablē 7 in euitabilē. Si sit neces-
sitas euitabilis qz possit aliūde euadē non occidunt 7
occidat ē homicida. alias secus p̄ut dicit Augu. super
Math. cū aliquis ab homīe occidit mltū distat. Vt
vlciscēdi cupiditate fiat sicut fit ab inimico vl iniuste
aliquid auferēdi sicut a latrone vel obediēdi ordie si
cut a iudice vel euadēdi vel subueniēdi necessitate. p̄
mo casu homicida ē secundo non.

xviii

Quēd cū in crimine lese maiestatis ex sola sciēcia q̄s
teneat vbi reuelauit vt. l. q̄squis. C. ad legē juliā ma-
iestatis Done qz q̄s sciat tñ nō pōt p̄bare an eum pu-
niēs sit homicida: R̄ndet Io. de pla. instituti. de publi-
cis iudicijs. S. publica aut iudicia qz sic. nam illud qd
dicit qz ex sola sciēcia quis tenet: intelligit qz sciēcia
ē p̄babilis p. l. qui accusare. C. de edēto: Ad qd em̄ te-
net quis reuelare qd non pōt p̄bare. certe nemo tene-
tur se subicē tormentis que hoc casu dilatozi infligūt
. l. t̄cia. C. ad legem juliā maiestatis nec sibi se squa-
lozi carceris. C. de accusa. l. Nulla em̄ est culpa in disci-
mine vite se nō ponere. vt voluit glosa in. l. nemiēz. C.
de infamibz: q̄ ergo solū audiuit 7 nō reuelauit qz pro-
bare nō poterat imunis ē a delicto p̄ textū in. l. M̄tis i
fi. C. d. calūnia Et idē dicit s̄suluisse Baldus i qdā suo

cōsilio qđ incipit. Qm̃q̃ ablata sint multa ⁊ pulcra:
qui dicit Assesores eūtes p officia ⁊ occidētes hoīnes
ap̃t solū non reuelaē secretum nō p̃babile omēs sunt
homicide: ⁊ p cōsequēs tenēt ad restitutōm de qua su-
pra: q̃a vīsus videt velit ūl nolit auris audit velit vel
nolit: q̃ sensus ⁊ p̃mi motus non sūt in potestate no-
stra. vt notat glo. in l. i. S. ius naturale. ff. de iusti. et.
iur. in verbo coniugatio. xi

Quēd an sedicōnes ⁊ conspiracōnes que fiunt tota di-
e i ciuitatibz vbi sūt parcialitates p quas cōspiracōes
vna pars cōspirat adūsus aliā reponendā ⁊ statū assu-
mēdum cadēt i crimen lese maiestatis vt sic bona pu-
blicetur ⁊ alie pene. dicta. l. Quisquis. C. ad legē juliā
maiestatis vendicēt sibi locum. glosa voluit qđ sic i. l.
fallacit. C. de abolu. in ūbo p̃dita. alia glosa voluit cō-
trarium i. l. ij. ff. eodē i ūbo in ṽbe. Salicet cōcordat
in dicta lege Fallacit qđ si hoc fit vt eruatur ciuitas d̃
subiectiōne imperij ūl pape tunc ē crimen lese maiesta-
tis Si aūt fiat ap̃t reponēdum regētes tūc ē crimen se-
dicōnis quod licz sit capitale nātaliter ūl ciuilit̃ h̃m
cōdicionem psonaz vt notatur i. l. i. C. de sedicio. tam̃
non ifligit omēs penas pro crimie lese maiestatis im-
positas: nisi fieret in vrbe romana. vt i dicta glosa et
ibi per Andream de perusio. xx

Quid at si q̃s cōmittit p̃dicōez oītra vnū ex istis tizāniz
italie q̃ hodie r̃gnāt: nūqđ habeat locū p̃ea lese maie-
statis. r̃ndt idē vbi. s. a n̄ recognoscit sup̃iorē ⁊ nō hēt
locū ⁊ d̃ eo vt d̃ p̃ncipe ē iudicādū ar. eoz q̃ notāt docto-
res i. l. hostes. ff. d̃ captis. a r̃cognoscit vt qđ ē vicariē ipe-
rj ⁊ t̃c l̃z crim̃ lese maiestatis h̃eat locū. l. i. S. cui⁹ ne o-
pera. ff. eozem non tamen pena incapacitatis extendit̃
ad filios vt dicta. l. Eoz scđm Salicetū in dicta. l. quis-
quis. C. ad legem juliā maiestatis. xxi

Quid d̃ legibz statuētibz fures occidi **R**ndet Scot⁹ in
.iiii. di. xv. qđ s̃t iuste ⁊ p̃ cōsequēs occidētes s̃t hoīce. ad
argumtū Scoti dicēdū qđ lex vet⁹ p̃eāz taliois dedit Sz
lex euāgelica n̄llā statuit p̃eāz. lex at nātal̃is p̃eās statu-
it ⁊ iō lex euāgelica n̄ puit illū sz lex n̄tal̃is: ⁊ hoc ē qđ d̃t

nouis supuenientibz que ptinent ad legem nouā **V**e
 tera picietis que indicit lex vetz & comedetis vetustis
 suma veterz. i. vtemini qbus ptinent ad legē naturalez
 hec sentēcia habet in. iiii. **De tri. Jo. di. xxxix. i** septio p
 cepto vbi tenet q licet occidē furez **N**am hm q habet
 in **xxii. q. v. c. Si non licz** **E**t intitlat **Augustin⁹** i pri
 mo d ciuitate dei q dicit q his exceptis qs lex iusta ge
 nealit ul specialit iubet occidi qsqvis hominez occide
 rit tminis reus eit. que aut sit lex iusta ipse determinat
 in libro de libeo arbitrio qd breuit nulla nisi q; ul q d
 scendit a lege diuia sicut cōclusioēs practice a pncipys
 practiciis ul que cōcordat legi diuine ul ad minus nō
 discordat de materia. vix per **H**ostienēz i sum libro. **i. ti.**
xxiii. q. iiii. i pncipio q allegat **R**otonēz jte vix in
 sum. cōfessoz. li. fo titlo. vi. q. iiii. **A**d ppositū lex diuia
 absolute phibuit hoīem occidi & nulli licet inferiori i
 lege superioris dispensaē. **E**rgo nlla lex positiua consti
 tuēs hoīez occidi iusta ē si in illis casibz statuatur in qui
 bz de nō excipit. **E**xcipit aut in mltis vt patz in exo.
 .s. blasphemia homicidio adulterio & mltis alijs **H**oc
 vetū vixet nisi furto adiūctū fuerit homicidiū ul in re
 ul in pslucione ul cōtempt⁹ iudicis ul frequēcia ul hu
 iusmōi tūc vixet posse occidi vt ponit glo. pūbioz. vi.
 sup ubo & libeabit se. **N**ull⁹ igit iuste hm legē occidit
 vbi si lex positiua infligit hoīcidium si nō excipit ille
 casus a deo phibente homicidiū: immo lex diuina vo
 luit furez puniri pena pecūialit & non pena mortis. **C**ō
 cor. **L**ādul. & etiā lex huāna ciuilis. s. generalis nisi in
 frāgēte pacem & strataz qui pōt etiā p qrg solidis su
 spēdi. vt i. x. coll. d pace tenēda. **S.** si qs qnq solidos
Quid d pposito liētoze siue spiculatoe cui pncipit interfi
 cere lata sentēcia p iudicē. **R**ñdet **A** lex. vbi. s. q si sen
 tēcia iudicis expriat errorez ul iniusticiā nō tenet eum
 interficere: s; tenet facere qd in se ē vt libet innocētē. q si
 non possit cōditur nō peccat. tūc em imputabit iudici
 nō pposito. & in hoc casu valet illa auctoritas **I**lle facit
 cui⁹ auctoritate fit. **A**ugu. in libro. i. d ciuitate **N**ō ille
 occidit q ministeriū debz iubēti sicut admiculū gladij

De Restitutionibz

xxiii. q. v. milies ubi dicit glo. sup ubo imperij qz ratione mādati excusat aliq̄s etiā si extra consciēciā faciat ex dō officio dele. iudi. pastoralis. §. qz vero. xxiii

Quid de tomis trax q̄ excēcāt vel mutilant hoīes ap̄ lepores ceruos ⁊ hui⁹mōi aniālia que capiūt extra eoz volūtate **R̄ndet Astēsis** in sūma li. v. titlo. xxix. qz mortali⁹ peccāt ⁊ si faciūt libidīe vindicte aut amore hui⁹modi aniāliū aut libidine venādī hui⁹modi aīmalia que nullius sunt hominis aut si ap̄ vnicū actum hoc faciūt cum nō debeant ita seuerē p̄cedere nisi cōtra cōsuetos ad talia **C**redo etiam qz si sit cōsuetudo loci illi⁹ qz p̄ vno actu infligatur tanta pena consuetudo ē iniqua nec obseruanda ⁊ obseruantes eam mortaliter peccant. xxiii

Quid si de domo tua reiectū vel effusū ē aliquid ap̄ qd̄ pater meus mortuus ē ul̄ corpus meum debilitatum an michi teneas ad expensas medicoz **R̄ndet Specu. in titu. de iniurijs. §. sequit. v.** **Q**uid si de domo tua. qz sic. **I**tem possū petere opeas quibus carui ⁊ caritur⁹ sū vt. l. i. §. i. ⁊ l. penul. ff. de his qui de ie. vel effu. ⁊ ff. de acti. ⁊ obli. l. ex maleficio. §. is quoqz. xxv

Quid si equus tuus calce me percussit: an tenearis in ad expēsas medicoz vide ista. §. M. cccc. vi. xxvi

Quid si quis pecunia accepta remittat iniuriāz nūqd̄ intelligatur remisisse actionem iniuriarum **R**espōdēt **Specu. in titu. de accusatore ver. quid si vulneratus** qz non: qz ex iniuria due nascūt actioēs ⁊ actio de vna potest agi de altea: vt. ff. de condicti. fur. l. Si p̄ fure. §. i. ⁊ ff. de iniurijs. l. **P**retor finali vnice remittitur actio iniuriarum non autem expēse xxvi

Quid si aliq̄s p̄curet aliquē iniuste ī hūitatem redigi **R̄ndet Astēh** libro. v. titu. xxxij. fm **Richardū** qz dāz nificans aliquem iniuste ī sua libertate. s. iniuste procurāto eū ī hūitatem redigi: tenet se facere suum pro eo si nō p̄t eū alit̄ restituē libtati nisi forte esset talis condicō p̄dē q̄ intulit dānum qz hoc notabili⁹ redūdaret ī cois boī p̄iudiciū q̄ casu nō tenet se facē suū qz vt dī. ff. d̄ regu. iu. **L**ibtas inestimabilis res est. xxvii

Quid d medico ipito ex cuius culpa ignoancia ul negli
gencia morit infirmus. vide infra titu. vigesimo secundo

De restitucōne dānificaciū in bonis

Et pmo d restitucōne raptorum.

xxix

Restituere tenetur manifestus raptor et si restituat
ul de restituendo caueat i vita ul in morte ad penitencia
et ad sepultura admitti. Sz si in vita caue non volt cuz
tn possit et in morte non pot. Clerici illius sepulture in
teresse no debet: nec elemosiaz accipere. alit clerici contra
facientes ul eius criminis participes sunt deponendi ppetuo
ab ordine et beneficio irrecupabili: q intelligit sine li
cencia pape sm **Antonium d butrio. hec hnt p tex. i. c.**
ip. ex. de raptoribz. Nota sm Antonium de butrio q
no satisfaciendi de dāno rapine ul securitatem no pstanti
in horrorem dliati denegatur sepultura no solu illis pec
cati sz alioz penitencia. qz no dimittit peccatu nisi xc. Et
illd jacob: defleat peccator xc. Circa qd emē notatres
casus. qz si raptor durat in otuacia satisfaciendi vsq ad
mortem et penitencia sibi denegat qnq in vita pseuerat
i otumacia: In ar. aut mortis parat e satisfacē ul ca
uere. et tūc no denegat ei penitencia nec corpz xpi nec sepul
tura. penitencia tn no ē ex toto fructuosa qtu ad penaz tē
poale purgatorij. Clerici no debet intesse sepulture nec
elemosias ab eis recipe Et ex isto nota intellectu regu
le. No remittit pecca. xc. Quia aut no restituit qz non
volt et pcedit regula. aut qz non pot et sic eius cessante
culpa dimittit. Tercis casus ē qnto fuit in culpa in non
restituendo in vita et no pt in morte dū tn oterat re mit
tit peccatu quo ad penam etnaz no qntu ad penā tēpoā
lem purgatorij nec qntum ad penā ecclie. qz eis sepul
ture clerici interesse n possunt. uide **Alexandrum in. iiii.**
Cōcordat Monaldz in summa in uer. Raptorum.

De restitucōne furis et ce.

xxx

Restituere tenet fur re cū fructibus perceptis et que
pcipi potuissent: et si res peat perit sibi: et ad restitucōez
tenet. isti. d obli. q ex delicto nascūt. Sz furti et. l. In re
furtiua. ff. de dīctōe furti. Et p furto manifesto tenet
fur ad quadruplū. p no manifesto vero ad duplū; vt

De Restitutionibus

in sti. de obli. que ex delicto nascuntur. S. furti pena. que
pena et de iure canonico peti pot licite. xiiii. q. v. c. fi. in
glo. vlti. nisi sit furtu domesticu a filio patri factum ul
ab uxore marito. vt. ff. d. penis. l. i. Respiciendu. S. furta
domestica. 7. l. i. Si qs uxori. S. i. 7 ho. ff. de furtis. Infor
ro tn consciencie hm doctores qs tenet sta e otentus q si
bi restituat simplu cu oi dano sibi ex tali furto secuto **xxxv**

Sed vtruz necessitate famis ul nuditatis liceat fuari
glo. dicit q sic i. c. iiii. ex de furtis sicut licz occidere cuz
se alit tueri no pot. vt i clemē. i. de hoici dno. Dic em ca
su necessitatis multa alia phibita cedunt 7 pcipue v
sus rez: tali. em tēpore oia sunt comuia de iure natua
li 7 ciuili. vt insti. de rez diui. S. i. 7 ho. 7 notat. xliiii.
di. sicut hi. Vñ talis no dicit i volo q vti te comui. qz
poterat crede in tali necessitate dominu pmissuz 7 pec
caret mortalit si negaret. vt dicto. c. sicut hi. xxviii. di.
pasce. 7 hoc casu monach? pot facere elemosinas sine
licēcia abbatīs. Cōcor. Ric. i iiii. di. xxxvii. ar. iiii. q. iiii
Ordēs q nullu ius positivoz possz statuere q temp oē
necessitatis no licet fuari quod tn pprie furtuz no di
citur. qa furtu ē otrectacō rei aliene tēpore necessitatis
otrectat res facta ppria iure natuali qd forcius ē posi
tivo. quia ē imutabile. vt insti. de iure natuali. S. si na
tualia qdē. nā ius naturale pot tollē positivom. s. nō e
cōtrario. Concor. Monal. 7 addit. q si necessitas non
est; magna restituere debet 7 agere penitenciam de fur
to. ex de furtis. c. si quis in glo. **xxxvi**

Vtruz liceat fuari cā pietatis rem vsurarij ul auari vt
in de fiat elemosina. rñdit Alex. i. iiii. i tractatu hui? p
cepti. q fuari alienu vt de furto subueniat alijs peccas
tum ē. Illa vñ auctoitas job. xxix. Cōtere baz molas
iniq 7 a dētib? illi? auferrebā p dam Intelligitur d iu
dicibus quorum interest. vt fures puniant et furta re
stitui faciant.

De nouem genēb? fautorz.
qui obligantur in solidū

Sequit vixere de restitucōne dānoz circa bona
fortune. Vñ Ric. in. qto. di. xv. ar. iiii. q. iiii. dicit q

nō tm̄ ille q̄ exēcutor ē: dānificat iuste: ⁊ ad r̄stitucōez
tenet i solidū. Sed et oēs p̄ticipātes i illo c̄mine ad re-
stitucōez tenētur i solidū. Participaē aut̄ ouenit nouē
modis q̄ his v̄libz cōtinent̄ h̄m Ric. Alex. d̄ ales Sco
m. iiii. di. xv. q. ii. ar. ii. x. ii. ⁊ Alexādrū. d̄ allexādr̄ia
⁊ Monal. Iussio cōsiliuz cōse. Tus palpo. recursus Par-
ticipās mutz. nō obstās. non manifestās

xxxiii
Priō iussio. ille. em̄ q̄ iubet fieri p̄ncipalior cā videt̄ q̄
exequēs. ē. em̄ cā. i. ⁊ sicut d̄t. i. p̄posicōe de cāis. Cau-
sa. i. plz̄ iſluit sup̄ cātū q̄ h̄a. Vñ h̄z Alex. d̄ ales i. iiii.
i tractatu r̄stitucōnū p̄nceps q̄ p̄cipit subditis vt faci-
ant furtū ūl rapinā tenet ad r̄stitucōnē. nisi ille qui ra-
puit r̄stituat qz ille facit cuius auctōitate fit Vñ Math
h̄o mittēs Herodes occidit oēs p̄ueos qui erāt in beth-
leem. Nā occidisse d̄t q̄ p̄cepit occidi. Nec valet argu-
mētuz qz nichil hēt de furto ūl rapina. ergo nō tenet. qz
licz nichil habz. tñ tenet. qz fuit in cā furti vel rapine.
Quid si pat̄ p̄cipiat filio ⁊ magister disciplo quē tenet
sub virga qz rapiat ūl fureť. rñdit Alex. de ales vbi s̄.
qz tenet r̄stituē nec filiū ūl discipulū tenet obediē magi-
stro ūl patri. Done qz aic̄ p̄cipit aico paupi qz rapiat
ūl fureť vn̄cūqz possit vt diues fiat. an teneat ad re-
stitucōnē. rñdit iez vbi s̄ existio qz nō racōne q̄ p̄cipit
qz nō habz auctōitatē p̄cipiēdi. Vñ p̄ceptū suuz nō ha-
bet vim p̄cepti. h̄ pociūz īterp̄tādū ē cōsiliū absqz illo cō-
silio alias nō feciss̄. vt infra p̄xime diceť. ⁊ iō iubens
occidi christianuz p̄ assassinos ē excoicatz p̄ncipalit̄ ⁊
tenet ad r̄stitucōnē de qua dictū ē s̄. S. i. vt habet̄ in. c.
p̄ humani de homicidio libro vi.

xxxiiii
Cōsiliū. i. qñto q̄s alicui cōsuluīt vt fureť ūl rapiat tenet
ad r̄stitucōnē. vt in sti. d̄ obli. q̄ ex delicto nascūtur. S.
Intōdū si ille alias sine suo cōsilio nō fuiss̄ fuat̄. vt ibi
dicit glo. Et h̄m Alex. de ales ⁊ Alex de alexandria.
Ric. ⁊ Sco. secus si fuisset alias facturuz. i. fuiss̄ in fir-
mo p̄posito furandi. illud nec plz̄ nec minz facit p̄pter
cōsiliū sibi datū. Vñ job. xii. Adducz cōsiliaios i stultū
finē. hec Alex. Et hoc h̄z locū tā i cōtractibz q̄ i d̄lictis
qñto cōsiliū ē fraudulēt datū. alias nō tñt. vt i. c. nullz

de regulis iuris li. vi. ubi dicit r̄gla: nullus ex consilio dūz
 fraudulētū nō fuit oblig. l. i. c. consilij. ff. de reglis iuris. et
 racō huius regle colligit ex canone. xiii. q. i. q. d. c. p̄cipit et
i. c. Cū pliz de arbitris. l. ii. i. fi. ff. mādati. i. sti. mādā
ti. §. tua gr̄cia. vñ possit p̄oi mltā exā tā i otractibz q̄ i
 olicitis h̄z glo. i dicto. c. nullus: i otractibz. ponit dñs jo
 hannes exēplū i dicto. §. tua gracia dicens puta cū sci
 res eū cui mutuabā facultatibz labitu cā tui lucri ito:
 neū fore affirmasti consulēto: vt mutuarē qd̄ dīc Notā:
 dūz otra p̄sonetos q̄ sepe fraudulēter i ducūt ad emen
 dūz et vendēdū sui lucri cā nā tenet de suo consilio frau
 dulentō. l. fi. ff. de p̄soneti. Item i eo qui comodauit va
 sa viciosa et fraudulēter consulit vt ponerē vinū i eis et
 hoc fecit aio vt destrueret ul effūderet vt. ff. comodati.
l. in comodato. Si aut non sit fraudulentū consilium
 datū i otractibz nō tenet consulēs si bona fide consuluit
 Item si aliq̄s volebat alicui legare ul donare i testamen
 to ul aliud bñficiū facē et ego odio ul invidia motus consu
 lui et p̄suasi ne legaret ul faceret: tale bñficiū et ex verbis
 meis motus ē nō facē qd̄ sine v̄bis meis fecisset: tene
 or ad restitucōnē h̄m frat̄e aluaz p̄ testuz i clemē. **R**e
 ligiosi de priuilegijs In maleficijs aut sp̄ est fraudu
 lētū et ideo tenet consulēs nō tm̄ illi cui consuluit: h̄ otra q̄z
 consiliuz dedit Nā si consulit occidi hoīcida ē. l. di. si q̄s
viduaz. et de hoīcidio. c. sic dignū: et ibi v̄de plura p̄ in
 nocenciū. Item si consuluit h̄uo vt fugēt ul furtuz fa
 ceret tenet furti ul h̄ui corrupti. ff. d. h̄uo corrupto. l. i. §.
p̄suadē. Item si consulit vt michi fiat iuria: tenet michi
 actōne iuriarū d. p̄. di. i. nō solū: idē v̄bicūq̄ cadat no
 men maleficij. hec glo. i dicto. c. nullus. Item consiliarij ciui
 tatū q̄z consilio ep̄us bānit ul p̄cutit ul p̄secucōez patit̄
 i cle. si q̄s suadēte d̄ penis. Item consiliarij ciuitatū i q̄bz fi
 unt statuta q̄ v̄he soluant ul solute nō repetant. Vt i
 cle. ex graui d̄ v̄his. et iō beati sūt illi consiliarij hodie ris
 tēpoibz d̄ q̄bz dici pōt. **B**eat̄ q̄ nō ab̄yt i consilio ip̄ioz
 ul si vadit nō osentit more illiū ioseph iusti d̄ q̄ d̄r hic
 nō oenseāt consilio et actibz eoz: h̄ heu et pauci sūt. Du
 niūt et q̄nq̄ consiliarij i plē q̄ p̄ncipalis oliquēs. lxxvi

di. tātā. ubi redarguit p̄s biter q̄ die tōico ante celebra
cōnē exarabat messes ⁊ parciū ei rōne senectutis ⁊ oſi
liarū excoicāc. Itēz oſiliarū ciuitatū i q̄bꝫ fiūt statuta
otra libertatē ecclie vltra excoicacōnē tenent ad dānū
qđ tñ incurrūt si volūt absolui. vt i. c. nouit ⁊. c. guez
de sentencijs excomunicacionis

Cōsensus. i. qñto q̄s oſentit furi i furto alias nō fura
turo exp̄ſſo oſensu sine q̄ dānificacō nō fuisse secuā. h. a.
q. i. r. otū sit. Vbi videt qđ faciētē ⁊ oſenciētē par pena
oſtrigit puta cū a p̄ſice peteret licēcia i pune furādī cō
ſentit. Vñ p̄mo ad roma. Qui talia agūt digni sunt
morte nō solū q̄ faciūt: s̄ q̄ oſenciūt faciētibꝫ. i. q̄rū au
dōitate delinq̄tur. vt notat glo. i dicto. c. Notū ⁊. lxxx
iii. di. si q̄s ep̄us fornicacōnē p̄sbiteorū d̄yaconoz p̄cio
ūl p̄cibꝫ intueniēte oſenseit ab officō suspendatur. Et
ideo q̄ oſentit aliqꝫ spoliari iuste ⁊ eici ab ecclia sua te
netur ad p̄curacōez vt restituat. vt i dicto. c. notū. itēz
oſecrās ⁊ oſenciēs oſecri a h̄jōniaco ē suspēsus. i. q. i. d
ceteb̄ itēz icestuoſi ⁊ eis oſenciētes sūt i faēs iii. q. iiii.
Cōsanguinecz. itēz raptor facitātū ecclie ⁊ oſencientes
tenētur. x. b. q. iiii. omnes

Malpo. i. adulatoz qñ intantū laudat ⁊ strenuuz repu
tat rapientez ūl iuste dānificātez ⁊ sibi se failiare exhi
bet qđ multū p̄babit p̄sumit qđ ex hoc motꝫ fueit ad
dānificādū. ūl ad nō restituēdū dānificato qđ i ten de
bat restituē: qz t̄lis adulacō ē qđā oſensus. lxxxiii. di.
Si iniicē nā vt d̄r i. l. i. s. p̄suadē. ff. d̄ suo corrupto. nō
oportet laudāto augeri maliciā. Et p̄ſaie. ix. Et erūt
qui beatificant populum istum seducentes ⁊ qui bea
tificantur precipitati.

Recursus. i. ille apud quem latet latro cum spolijs dū
moto habeat spolia in potestate sua tenetur restituere
vtrō domino. nec ē crīe p̄dicōis idarguēdꝫ si spolia fur
to habita restituat: immo potius exequitur quod iusti
cia requirit nec ex hoc fidem violat: quia i t̄pi voto de
bet rescīdi fides: vt dicit p̄ſi. immo si illa recipet cum
aīo oſuandī furi. ūl sibi ip̄i ess̄ furti particeps ⁊ reus
mortis h̄z legē huānā: p̄t qđ necesse h̄z illa restituē qđ
intelligimꝫ esse sine p̄dicōe p̄sone ⁊ si imineret aliqđ

De Restitutionibz

pictz sibi vt si ticeret ne crim̄ furti sibi ip̄onēt possz illa
omittē p̄one ecclie. s. sac̄oti s̄b sigillo c̄fessionis ad re
stituēdu. p hoc ysa. xxx. **Rapina paupis in domo ve
stra. hec Alex. d. ales. Cōcōz. Ric. vbi s̄ dicēs q̄ ille ad
quē ē dānificaciū recurrit sicut ad patrociniū p̄stātez
ii. q. iii. q̄ cōsentit vbi d̄r qui cōsentit peccātibz ⁊ defen
dit aliū delinquentē maledict⁹ eīt apud deū ⁊ hoīes ⁊
corripiet increpacōe seuēissimā. Hic et quidā sanctissim⁹
pat̄ ait. Si q̄s peccātē defendit acrius q̄ ille q̄ peccauit
coherceat ⁊. xxi. q. iii. c. qui alioz d̄r. Qui alioz d̄fen
dit errorē multo ē dānificabilior illis q̄ errāt. qz nō so
lus ille erat. s. et errois alijs offēdicta p̄pāt. Vñ notat
h̄m glo. i. cle. i. de penis q̄ ē q̄dā defensor. i. audoizatoz
delicti: ⁊ talis graui⁹ punit q̄ agēs de offi. dele. c. i. Est
ali⁹ defensor q̄ et p̄ d̄lictū defendit. puta īpediēto ne
delinq̄s ad iudicē veiat exainād⁹. ul̄ puniēd⁹. xxi. q. i.
Si custos facit. xxi. q. v. p totū ul̄ ne fiat executō d̄
offi. d̄le. ex l̄ris ⁊ i. c. felicis p̄ p̄ncipiū ibi p̄ ea r̄cepta
ueit ul̄ d̄fensauēit li. vi. dic tñ ibi glo. q̄ non itelligit si
d̄fendit ne ledat a p̄uato se v̄dicaē volēti. ul̄. c̄sanguī
neis ei⁹ itē d̄ illo qui celat rem furtiuam apter quod ī
peditur restitutio h̄m Monal.**

Cxxviii

Participās. i. q̄ īferēto dānū assistit coadiuuās dānifi
cātē participat ī p̄da. qz talis maximū p̄stat fauorem
xxiii. q. vlti. si q̄tuoz. ex d̄ homicidio. c. sic dignū. S. illi. ac
hec. Ric. vñ ysa. p̄mo p̄ncipes tui īfideles ⁊ socij furū
⁊ p̄sal⁹ Si viderbas furē currebas cū eo. Prestās ergo
opez ⁊ auxiliū furto tenet furti. vt īnsti. d̄ obli. q̄. ex deli
cto nascūt. S. īntēduz. l. js q̄ opez. ff. d̄ furtis ⁊. l. Nichil
ītest de sicca. puta h̄z d̄nz jo. dicto. S. īterduz cōdat sca
las ul̄ ferramēta ad furtū faciēduz sine q̄bus factū non
fuiſh. Nota tñ q̄ socij delicti d̄r duobz modis h̄z glo.
i. cle. i. de peis. nā qñ plures sūt socij q̄ruz null⁹ ē p̄nci
palior qñq̄ vn⁹ ē p̄ncipalis alē cooperās Quid ergo si
plures raptōēs q̄si pares qz null⁹ īducit aliuz ad eū dū
nec ē dñs aliq̄s alēl⁹ s̄ quilz p se vadit. rñdit Monal
ī sum. ī tractatu r̄stitutōnū. qz li vadūt ī simul q̄si vn⁹
exercitus quilibz tenet ī solidū qñ vnus sine alijs non

auderet ire ul nō poss; dānuz inferre: q̄a in tali casu q̄li
bet iuuat alios ⁊ facit eos forcōres. ⁊ sunt quasi squaē
sele p̄mētes ⁊ oēs iūt cohōpatōres ar. e. d. hōicidīo. c.
sicut dignū. Si ued nō iuerūt simul. h̄ q̄libet p se facie
bat dānū nō puocās alios ad dānuz dandū: tūc tene
tur q̄lz p eo qd facit ul forte i vtroq; casu poss; tolleāri
q̄ q̄libet satil faciat d̄ his que habuit ⁊ inducat alios
p̄posse ad satisfaciēdū. **H**uius opiniois fuit. **Innocen.**
m. c. sicut dignū d̄ hōicidīo. **P**ed qd p̄mo dictū ē tuci;
videt. ⁊ hoc itelligit qn̄ vn̄ line altei; adiutoiō ul so
cietate dediss; dānū alioqn̄ ex eadez eq̄tate. **I**tez ess; dī
cendū i eodez casu cū exercit; aliq̄s qui subest vni dño
facit rapinā. i. q̄ q̄libz de illo exercitu excepto p̄ncipa
li dño tenet p illa pte dāni q̄ ituliss;. **C**ertū ē cū q̄ do
min; qui actor ē p̄ncipalis i solidū tenet

xxxix
Mut; .i. ille q̄ vidēs aliū dānificai iuste ⁊ scit q̄ vbo
suo sine picō suo facē poss; vt sbueiat miuriā pacien
ti ⁊ tacet Vñ puerbion. xxiii. **E**rue eos q̄ ducūtur ad
mortē ⁊ qui trahunt ad int̄itum libeāre ne cesses. **hec**
Ric. ⁊ Alex. d. ales. Vñ. xxvi. q. ii. d̄ puellis dicūt eos
qui rapiūt puellas cohōperātes ⁊ coadiuuātes raptor
ibus decreuit sancta synod;. vt si quidē cleici sunt de
cidāt a p̄prio gradu. si ued laici excoicent. **C**oadiuuāē
eīm ē scire reatū cui pōt p̄uidē ⁊ claudē oculos fingen
do nō videre sicut faciūt officiales. **Q**uero utrū teneat
quis defendere p̄ximū tex. **Ambro. i. li. i. de officiis ⁊**
transūptiue. xxii. q. iii. nō inferenda d̄r: q̄ eīm non re
pellit a socio suo miurias si pōt tā ē i vicio q̄ ille q̄ fecit
Vñ sanct; Moyses cū vidiss; ebreū ab egypcō pacien
tez iurias se d̄fendit. ita vt egipciū p̄sternēt atq; i are
na abscondēt. itez Anastas; ad Damasuz. xxiii. q. iii. c.
q̄ pōt d̄r. q̄ potuit obuiaē ⁊ pturbāē pueros ⁊ nō fecit
nichil aliud ē q̄ fauē. nec caēt scrupulo societatis oc̄l̄te
qui maifesto facinor; d̄sinīt obuiaē. itez Aug. xxiii. q.
iii. c. p̄ndit d̄r p̄ndit p̄pheta i psalmo vbi dic. Eripite
paup̄ ⁊ egenū d̄ manu peccatois libeāte nec illos imu
nes eē a scelē q̄ p̄miserūt p̄ncipib; xp̄m inficere tuz p
multitudiē timerēt ⁊ possent illos a facto ⁊ se a d̄enlu

De Restitutionibus

liberare. Qui desinit obuiare cū possit consentit. et q̄ iur-
rat nō nocere intelligit iurare q̄ prohibebit ne aliq̄ no-
ceat: vt. ff. locati. l. i. lege. x. ff. de vboz obli. l. In illa
stipulacōe. et notat glo. xxi. q. v. c. de forma. de hoc tñ
vide qualiter intelligat in. S. primo.

Nō obstās. i. ille q̄. n. obstat dānificatibz iuste cū pos-
sit et sibi ex officio icūbat et manifesta sit sibi iniuria. lxxxi
iii. di. error q̄ negligē cū possis pturbare p̄sōs nichil
aliud ē q̄ fauē. nec caret scrupulo societatis occulte q̄
manifesto facinori desinit obuiare. ex d̄ homicidio. c. sic
dignū. S. illi aut̄ ul̄ hm S. co. nō obstās faciēdo restitui
ablatū cū sibi ex officio opetēt. vñd. lxxxi. di. c. i. dicit̄
Si q̄s ep̄us fornicacōez p̄sbiteoz d̄yaconoz. ul̄ imen
incestus i sua parochia p̄ce ul̄ p̄cio itueniēte consentit
ul̄ om̄issuz auctoritate officij sui nō impugnaueit ab of-
ficio suspendat. et i. c. consentiē ea. di. d̄. Consentientē videt̄ er-
ranti q̄ ad reseranda que corrigi debēt nō occurreit Et
iō nō defendēs clericū cū ad ei⁹ officiū ptinz ne pcutiat
incidit i canonē. q̄ fauē videt̄ q̄ cū possit. desinit mai-
festo facinori obuiare d̄ sen. ex. q̄nti. xxi. q. v. admini-
stratores. Sed utz q̄s teneat defendē p̄ximū si nō sit in
potestate constitut⁹ glo. i. c. non inferēda. xxi. q. iii. vbi
d̄. q̄ nō repellit iniuriā a p̄xiō si p̄t taz ip̄e i vicio ē q̄ il-
le q̄ facit Exponit si p̄t. i. si ē i potestate posit⁹: alias
nō tenet. xxi. q. iii. forte. i. fine. Si em̄ q̄lz tenet aliu⁹
defendē. ergo si aliq̄s recipet pecuniā p̄ d̄fēsiōē alicui⁹
tenet eā restituē. qd̄ nō ē vñd. vt. ff. q̄ met⁹ cā. l. Metū
S. h̄ l. x. ff. d̄ dona. l. si pat̄. S. i. Quilibz tñ licitū ē d̄fende-
re aliū si vult. vt. ff. q̄ met⁹ cā. l. h̄ et partē. Archi. i di-
cto. c. nō inferēda d̄ic q̄ p̄t defendē si vult. i. sine pecca-
to. h̄ nō tenet si non ē i potestate posit⁹. nec obstat qd̄
hic d̄t d̄ Moysē q̄ defendit ebreū ab egyp̄ cō op̄ssuz nō
ē tñ argumētū a miōri q̄si dicat si Moyses hoc faciēdo
nō peccauit q̄ ad hoc tenebat multo pl⁹ q̄ potestate h̄z
vide qd̄ notat innocen. d̄ sen. exco. si vñd. S. videt̄ q̄ q̄
libet teneatur. alias crudelis ē. xxi. q. iii. ip̄a pietas
vbi d̄t. itez si duo aliq̄ i vna tomo simul h̄itarēt quam
certissimē sciret ruiturā. nobis q̄ p̄nūciatibz illd̄ nolent

credere atq; i ea manē pſisterēt. Si eos inde posſimus
cruere ūl inuitos quibz illā ruīnā p̄demonſtrauimz vt
vltius rediē sub eius piclo nō auderēt: nisi facere? pu-
to nō īmerito crudles iudicaretur. Hec sūt vta. Au-
gustini ad Bonifaciū. Alex. de alex. i. iiii. in tractatu iu-
dicialiū p̄ceptoz dicit qd licz Moyses hoc fecit ad de-
fensionē ipius israhelite: nō tñ excedere debebat modū
Excessus aut fuit in occidento qd patet p Augustinuz
loquētē de Moysē ⁊ petro qui dicit. Vterq; nō detesta-
bili imanitate. s; emētabili aīositate iusticie regulas
excessit. Si ergo peccauit Moyses cū adhuc nullā le-
gitimā potestatez gerēt: nec diuinitz acceptā nec huā-
na societate ordinatā. Vñ Math. xxvi. Omnis qui ac-
ceperit gladiū gladio pibit. Occipe em gladiuz viderē
cuz nulla ē constitutē iudiciaria potestate. Vñ Aug. cō-
tra Faustuz. ille vtitur gladio qui nulla superiore ac
legitima potestate. ūl iubente ūl concedente i sangui-
ne alicuius animatur. Nō obstat dictū Quidrosij i di-
cto. c. nō iſerēda. qz rñdit Alex. qd licet nō peccauit de-
fendēto ebreū peccauit tñ modū excedēto. xli

Mō manifestās. i. ille q̄ itrogat? a iudice vel ab alio ad
quez ptinet si sciat illū q̄ res acceptas iuste d̄tinet ⁊ ce-
lat scient cū tñ sciat se posse sine vlllo piclo suo respōdē
veritatē. c. de furtis. c. q̄ tuz fure. ix. q. iiii. Quisq; vbi
d̄t: Vterq; reus ē ⁊ q̄ veritatē occultat ⁊ q̄ mēdaciū pro-
fert: qz ille p̄desse nō volt ⁊ iste nocē d̄stineat. Dec. Ric.
I. de; I. co. Mō manifestās. i. requirit i iudicio vbi posset
sentencialit r̄stitui res dño suo. ⁊ tñ dicēto veritatē nō
iminet sibi picl; sui stat? ūl p̄sone ⁊ q̄libz p̄dictoz tene-
tur i soliduz. Vno tñ restituēte alij nō tenēt r̄stituē dā-
nificato: Sed si p̄tez aliq; habuerūt r̄stituē tenēt illi q̄
totū r̄stituit hm. Ric. i. iiii. di. xv. ⁊ I. co. ibi de; Nō er-
go q̄s tenēt iudicāe furē vt dicto. c. qui cū fure. Vbi d̄t
Mō solū fur: s; ille reus tenēt q̄ furti d̄scius q̄rente pos-
sessore nō iudicat. Glo. ⁊ jnnocen. adducūt multas cō-
cordācias: s; an p̄ccet q̄s accipiēto peruiā. vt i dicz tuz
ad hoc tñat: rñdz An. d. bu. qd d̄ iuē ciuili pōt r̄cipe de-
cē d̄ iuē cōiūto hz. hos. q̄ d̄c qd l; s; leḡs. n. op̄llat iudicāe

De Restitutionibus

furez iudex tñ pōt ex officio ipm spellē. ff. d. offi. p. si. l. iii. itine. itez hm canoēs nō debz iudicare ubi adest periculuz mortis. xii. q. ii. Ne q̄s. Dōt tñ hm vtrūq; ius (facta iudicacōne recipe p̄ciū ḡtis oblatū vt i. c. dilectz & de symoia. jdez dīc Anthoniē d butrio q̄ nō tenet iudicāe furē si ē i piclō mortis aut detrūcacōnis mēbri si indi cet & hoc maxie i cleico. Et hoc patet ad sensum. Ad hoc faciūt notata i. c. dilectz de testibz cogēdis

De restitutione emenciu & de

preda furto ul rapina

xlvi

Restituere tenet emtes d rapia i q̄bus sic pcedē: duz ē hm Monal. in sum. i tractatu restitucōnū Quia si scit vēditore iuste & i iusto bello habuisse licite pōt emere nec tenet restituere durāte bona fide. Qui vēd nesciebat d iusto bello: h credebatur p̄babit: nā dēs vicini sui ul maior ps adminz sapiētes crebāt. ita put sibi ēptoī vicedbat. iste sibi nō tñt durāte hac bona fide. h si p̄ea sciat. restitue debz. & rez & fructz extātes. De viumtu. n. nō tenet bona fide durāte. Similit si iudicialit. i. auctoritate & p sentēciā iudicis restitueit. poteit auctoritate ul a vēditore etiā inuito preciz petere. xii. q. ii. blēane. Si vēd simplicit sine auctoritate iudicialia in pnia restitueit tenet vēditore in penitēciali iudicō ad intesse h & in iudicō caruz nō poterit ad hoc cogi. ff. de empcō. l. si rez. & ex de empcōne & vendicōe. l. si venditori. Itēz qui emerūt de rapina. Et in iudicō aie dicūt illd fecisse ignorāter. si fuit ignorācia iuris non excusat in hoc casu. Si ignorācia crassa & supia. s. q̄ omnes vicini ul p maiori parte ul et paucōres h sapientes dicebāt illud belluz ē iustus & oītra deuz ul forte q̄ ecclesia phibebat ul excoicabat publice auctōes & p̄ticipes ipi belli tñt ad restitucōez. xii. q. ii. q̄ & huānis

xlvi

Quid de p̄dā emētibz. Rndit Hosti. i ti. de peni. §. q̄bus x. Quid de p̄dā. q̄ si q̄s emat scient ul credēs probabilit q̄ p̄dā sit: tenet i distinde nec libeāt vendēto nec q̄litcūq; alienāto. nec amissioē ul morte rei. ul aliquo alio casu itueniente q̄ minz teneat restitue p̄ciuz hm q̄ plz valuit ex q̄ emit vel plz vendidit q̄ emerit

ul tempore tractatus valuit et quicquid ex re habuit ul habere potuerit nullas expensas deducere: quia talis est res: et tanto res aliena furtum mittit et fur semper in mora est ad hoc. C. de furtis. l. ii. et ff. de furtis. l. qui iumenta. ff. de adicione furti. l. in re furtiva. ff. de como. l. si ut certum. S. interdum. C. de rei vendicatione. l. certum et quod dictum est de primo emptore. Item intelligas de hoc etio et milessio quia si per plures manus ambulauerit idem iuris est. ff. de minor. l. si ubi. ff. de peti. here. l. si si lege. S. siue autem. Si autem scit quod de iusto bello est: omnino excusat cum a vero domino emanat idem dicit Monal. in summa in tractatu restitutionum addens. quod pretium quod dedit non potest repetere ab eo cuius est res nec expensas quas ibi fecit et omnes utilitates quas ex illa re habuit tenetur restituere et si restituat rem deteriorem quam ad ipsum peruenit non liberatur. Similiter si in aliquo medio tempore res fuit melior quam fuerit tempore emptionis siue cuius pro ea vendidit alteri eius quod pluris fuit. estimatio est facienda ad maiorem estimationem totius temporis medij ut dicta. l. quod iumenta

¶ Quod quod si emptor hoc nesciebat probatur. (xliv)
biliter tamen hoc credebatur puta quod omnes vicini sui ul maior pars et maxime sapientes et honesti homines ita crederent. durante hac bona fide non tenent. Si pro ea audierit veritatem et curet alias causas negotia. C. de furtis. l. ii. Et si iudice sententia te restitutionem fecerit potest agere contra venditores ut ipsum fuerit idem. xii. q. ii. Vltimane. ecclie. Si autem hoc faciat ad preceptum sacrotatis in foro penitentiali in eodem foro inducendum est venditor ut ipse idem. Si in foro otioso ipse non poterit emptor conuenire. ff. de euic. l. si. rem. c. si. de contrahenda empti. (xlv)

¶ Quid si sciebat factum emptor: sed ignorabat ius. ul ignorancia facti ductus crassa et supbia non probabili rem captam emittit. Respondit Hosti. ubi est quod tenent in iudicio aie ad restitutionem de cle. ex. mis. c. apostolice. Dicit autem crassa et supbia ignorancia quando conuictus alij vicini dicebant et credebant quod res esset de preda et de bello iusto. ff. de. verbo. signi. l. late culpe. ul quando ecclia hoc prohibebat et tales publice excusabat. unde non excusat emptor tali ignorancia ductus. xii. q. ii. Qui et humanis. xvi. q. i. Si. cupis de ordina. ab

De Restitucōibus

epo q̄ resignat episcopatū. c. i. §. si. q. c. ii. Et si de hoc nichil cogitabat q̄n emit nec inq̄siuit q̄ntū potuit in culpa ē. *Item Monal.* xlvi

Quid si raptor idēq̄ donator ul vēditor satisfecit plenaie d̄ p̄da data ul vēdita *R̄ndit Hosti. vbi. §. Donatariū ul emptorē libeātū. Verū q̄cquid habz d̄ lucto x p̄cipit an̄ restitucōnē factā debz i vsus pauperū errogare vbi fuit male fixi. ar. xiiii. q. v. qui hētis x. §. seq̄nti.* Et h̄m *R̄ay.* hoc i telligi pōt de cōsilio. *Nā purgatus ē viciū ex q̄ dic plenaie satisfactū q̄ ad restitucōnez faciēdam. ul si aliqd̄ deest q̄ ad restitucōnē restituendū ē dā nuz passo. Vel dic q̄ et vbi plenaie satisfactū ē. sibi talis penitēcia iungēda vt puniat i eo in q̄ d̄liq̄t de tēp. ordi. litteās. Et vt penitēcia sibi i cōtrariū iungat. i. xez Monal. i sūma i tractatu r̄stitucōnū x ce* xlvi

Quid si q̄s emat rez d̄ p̄da sciēter. tñ hoc facit bona fid̄ nō vt lucret. s̄ vt ip̄az r̄stituatur dño r̄cepto p̄cio x itesse suo cū alias dñs rez suā r̄cupare possz nullo mō ul non ita d̄ facili. *r̄ndit Hosti. vbi §. q̄ talis nō cōstitit furtū. ff. d̄ furtis. l. falsus. §. i. imo vtilit̄ gerit negociū ei.* Et i deo totū poteit r̄cupare p̄ciū x itesse suum et si res sine culpa sua p̄imat ul aittat. vt tñ q̄cquid p̄ceperit ex tali re ul occasio ē ip̄is totū op̄set v̄q̄ ad q̄ntitatez occurrētē h̄z *R̄ay. ar. ff. d̄ negocijs ges. l. si an̄ vltro. §. ii. d̄ actō nibz cū d̄licti. §. si. i. xez Monal. q̄ addit breuic̄ dicēto q̄ q̄cquid sibi adest ex illa re: vt pensio merces fructz x similia teneat r̄stituē. Et q̄cquid sibi abest pōt r̄petē Et ē rō qz gessit negociū illi? cui? ē.* xlvi

Quid si nō pōt repiri dñs ul nescit vbi sit. *r̄ndz Hosti vbi supra q̄ debz paupibz erog. i. x hoc et publice fiat p̄missio banno in ecclia x diligētī inquisitione facta vt omnis suspiciō euitetur de clan. responsacione rum nubicio x qui matrimonium accu. possūt. c. cuz i tua: x si hoc facto non inueniatur cui? res sit liberabit d̄anco pauperibus. s. pro anima illius cuius res ē qz i hoc vtiliter gerit negociū suū. ar. xii. q. ii. q̄tuor̄ t̄ca finēz. i. d̄e Monal. dicēs Sz qd̄ si fecit diligēt inq̄ri p̄ q̄ emit rem bona fixe. Inq̄ri dico vt r̄stitueret rem vero*

dñō ⁊ nō potuit inueniē cui⁹ eſſet res: ō ſulendū ē ei jm
mo ⁊ neceſſitate dicēdū qđ qđquid illa res valet vltra
id qđ ſibi dbeť erogat i pias cās p aia illi⁹ cui⁹ res fuit
⁊ hoc fiat publice vt euitet oīs luſpicō ⁊ eīt libeāt⁹

De reſtitucōne comedenciū

⁊ rapina vſa ūl furto.

xlīiī

Restituē tenētur h̄m Alex. de ales i. iiii. i tractatu
reſtitucōnū q̄ comedūt ūl i alios vſus ōtunt aliquid
de vſa furto ūl rapia ſciēter ſiue ſint religioſi ſiue alij.
Et ſimilit̄ ſi dubitēt an ſint hui⁹cemodine ōmittāt ſe
diſcrimini. **H**abet̄ em̄ p regula qđ qđcūq; habz ōſciē:
ciaz de re qđ ſit aliena tenet̄ illā reſtituere: pro hoc facit
Thobie. ii. c. videte ne furtū nobis ſit. qđ nō licz aliqđ
ex furto exere ūl ōtingē. **I**dez **Hoſtien. q̄ dicit. Quid**
de comedētib⁹ ⁊ p̄da ſiue recipiētib⁹ ex toro ſiue ſciē:
ter ſiue ignorāter: h̄ p̄ea audiūt v̄itatē. **R̄ndit in ti.**
de peni. §. quib⁹ x. quid d̄ his: qđ q̄ten⁹ habuerūt tenē
tur reſtituē. ff. ſi. certum pe. l. ſi ⁊ me ⁊ ticiūm. ff. de con
dicionibus inde. l. nam hec natura.

Bed qđ de his qui comedūt ⁊ induūt. r̄ndit idēz vbi
ſupra. **V**idetur qđ vxor ⁊ familia qui nō habent vn⁹
aliunde viuāt excuſent̄. duz tñ peccato nō ōſenciant. **S**i
raptorez ad reſtituēduz i ducant. ⁊ corrigendū ar. ii. q.
iii. qm̄ multos. ex. d̄ ſenten. ex. in ter alia ⁊. c. ſi veō. Et
hoc dixit. **R̄ap̄. verū eē ſi ſpes ſit de correctōne ⁊ cū mo**
deramine tali: vt p hoc nō ſbtrahāt facultas reſtituē:
dī ſpoliatoī i totuz ūl i magna parte ar. ii. q. vi. anteri
orum legum. §. illud.

Quid de p̄dicatoib⁹. r̄ndit i dēz vbi ſ qđ q̄a gerūt nego:
ciū expoliatoz i hoc caſu apt̄ hoc excuſant̄ d̄ peni. ⁊ re.
cū volūtate. i. **R̄ndeo §. i. ⁊ cū modificacōe tñ que pro**
xime dicta ē §. §. p̄ximo d̄ vxore. Cōcor. Monal. dicēs
Itez q̄cur qđ accipit de rapina ex toro ūl comedēto ūl
bibēto: ūl i alios vſus neceſſarios vt vxor raptōis ⁊ ce
teri d̄ familia tenent̄ d̄ oib⁹ q̄ſic accipiūt: ūl expendūt
miſi i caſu cū agūt ſpoliatoz negociū monēto ⁊ in duc
cento ip̄m raptore p poſſe ad reſtituēdū: q̄a tūc nō te
nent̄ qm̄ q̄ altei⁹ negociū geit vtilit̄ eē ignorātis ⁊ ab

De Restitutionibus

entis licite recipit expensas siue secuta fuerit utilitas
siue nō. **V**n p̄dicatoēs qui vadūt ad raptōres vt eos i
ducāt ad p̄nīaz ī geneālī p̄dicacōne aut ī p̄suasīōe spe
ciali a restitucōne faciēda excusant si comedūt ap̄d il
los maxīe si comestione nō possūt apud alios inueire
.xi. q. iiii. qm̄ multos .x. ff. d. nego. ge. l. ii. q. ex d. accusa.
ex pte de senten. exto. c. cū volūtate. §. p̄dicatores. **E**t
hoc itelligas qn̄ habet spes p̄babilit̄ d̄ correctōne rap
toris ul̄ p̄t̄ eoz expensas īp̄i raptōi nō subtrahāt ī to
to ul̄ ī magna pte factas restituēdi. ar. ii. q. vi. c. anz
terior. §. illd. **A**le. d. ales ī. ii. ī tractatu d̄ perplexi
tate cōstīcie dicit qntū ad vxorē q̄ q̄uis mulier sit s̄b
iecta viro suo ī his q̄ p̄tinēt ad thoz h̄m q̄ dīc apostolus
12. i. Cor. vii. c. mulier nō habz potestatatē corp̄is sui s̄
vit tñ nō debz cōicare viro ī his q̄ sūt ī cōtumeliāz crea
toris. **V**n abstinere debz a re fenebri q̄ lucraī ope ma
nuuz suaz ul̄ q̄rere sibi necessāia a par̄tibz ul̄ aliq̄. tō
ab aliqbz bonis viris mēdicacōe **S**i tēd cogēt eā ad vtē
duz bonis illis illicite acquisitis pōt dīmittē eū ad t̄p̄z
q̄ ad thoz p̄t̄ casuz fornicacōis sp̄itualis. **M**onal. ī su.
i. x. restituē tenet̄ quilz ī solidū dīc. j̄tē vxoz q̄ faīlia qn̄
nō habet spes d̄ correctōne raptoris ul̄ vixēt eū v̄gere
ad mōpīaz q̄ fīei nō solūt tō: tūc si sūt ibi aliq̄ d̄ iusto d̄
illis sepe ratiz pōt expendē q̄ comedē. alioqn̄ d̄ rapina
i. d̄ īp̄a re rapta ī specie ul̄ de oue rapta ul̄ capra ul̄ de
fetu ei2. et nato ul̄ cōcepto ap̄d raptōrē nullo mōdo cōē
dat nisi sit casus t̄ltīe necessitatis. **S**i at̄ sit res emptā
de re rapta potest̄ īnd̄ comedē et̄ sine casu vltīe necessi
tatis cū p̄posito eā restituēdi. ul̄ aliud̄ sibi vīdūz q̄rat
ab amicis q̄ consanguīneis suis ul̄ laborando maibz
suis ul̄ alio q̄q̄ mōdo honesto. tñ nec reputat̄ qntū ad
hoc inhōestū quēre ī tali casu elemosinas hostiatiz. **S**i
milit̄ dicēdum ē si sunt ibi aliqua de iusto. s̄ ita mīxta
q̄ non possunt discernī ul̄ licet possint discernī maritus
īniquitate plenus non permittit eam comedē nī
si de rebus raptis **S**i tamen mīxta sunt licite pōt cōē
dere nisi de rebus raptis si maritus ē soluentō dum ta
men habeat ī mēte q̄ itēdat cōēdere de licite acq̄sitis

que sunt mixta. **S**i autē nō ē solūto q̄a quicq̄d habz. n̄.
sufficēt ad satisfactōnē. tūc idēz dicēdū ē qd̄ imp̄cedenti
casu qn̄ nichil hz nisi d̄ rapiā. itē qn̄ nichil iuenit vxor
apud vīz nisi d̄ rapina tunc ne moriat̄ fame subest ei
triplex auxiliū. **V**nū ē si pōt habē d̄ tote quā pōt recu
perare et cōstāte matrimonio qn̄ vir xgit ad imp̄iā. **S**e
cundū remediū vt denūciat talibz aicis q̄ ei suadāt q̄
possūt p̄desse et nō obesse et si necesse ē pōt adhibē efm
vt opellat eū pascē ip̄az d̄ iusto. ii. q. i. li. peccauit. xxi.
q. v. hoc. videt̄ de iure iurāto. c. quēadmodū ul̄ tradat
ei sp̄saliciū. ul̄ ptē ul̄ cōmittat alicui p̄sone hoēste que
de hoēsto lucro pecuie q̄ fueāt data i tote d̄ q̄ negociabi
tur illa p̄sone cui cōmittet̄ et p̄uideat ei. vt ex. de pigno
. c. ex lris et in. c. p̄ vestras d̄ dona. p̄pter nuptias. **T**er
ciū remediū ē q̄ si ē in arto. posito q̄ nec inueniūt qd̄
comedēt et p̄ elemosinā nec posset vltēz sine piclo s̄b:
sistere seu sustinē necessitatē famis. tūc si aliud nō ha
beret et de rapiā et de alijs vndiqz viuere possz qz necessi
tas nō hz legēz. ex d̄ regulis iuris. c. q̄ nō ē et d̄ cōsecra.
di. i. sicut. itēz q̄cquid expēdit vxor et familia de rebus
raptis d̄beat et i aīo p̄ponat firmit̄ q̄ q̄ cito poteit et
necessitate coacta quicq̄d in re expēdit restituere. in
omni tamen casu tenetur vxor debitum reddere viro
nisi subsit aliud impedimentū. xxii. q. v. si dicat. Di
cūt tñ qd̄a q̄ vxor feneatois ul̄ raptoris nullo mō de
bet comedere de v̄sa ul̄ rapina nisi hēat vnde restitue
re possit: et tūc comedere pōt cū p̄posito restituēdi imo
plus debet dimittere cohabitacōnez viri cui cohabi
tare non debet si eam cōpellit peccare. **Q**uod em̄ dicit
apostolus. **M**ulier non habet potestatem sui corpis: s̄
vir. **T**eruz ē q̄ licet non cohabitēt teneēt tñ debitūz red:
dere viro p̄ loco et tempore. **E**t si dicatur q̄ vxor nō de
bet dimittere virum nisi causa fornicacōnis. **D**icendū
q̄ hoc intelligitur h̄m glo. non solum de fornicacione
corporali: et in sp̄tuali que ē in omī peccato mortali.
Teneēt autē mulier obediē viro i aluo dño sūmī sponsi.
Ide; dicēdū de familia eorūde; quia nō debz comedē
nec stipendia recipere de rapina v̄sa et furto.

U De restitutione acq̃sitorū p̃ mētricū lii
 Truz acq̃rēs aliquid p̃ fornicacōez puta meretric
 meretricatō teneat ad restitucōez. R̃ndit Alex. de ales
i. iiii. i. tractatu restitucōnū q̃ q̃ fornicatō aliquid acq̃
 rit iure possidet qd̃ acq̃rit. Dicit et̃ Augu. q̃ meretric
 turpiter agit qz mētrix: s̃ nō turpī agit qz recipit. vñ
 licz acquirat mētrix mētricatō nō tenet restitue qz nō
 omittit fraudez acq̃ritēto. Recipit em̃ p̃ciū sui corpōis
 locati ad fornicacōnē p̃petrādā. Mō tñ licz facē publicā
 oblacōez. vñ deutro. no. xxiii. Non offeres mercedē pro
 stibuli. nec p̃ciū carnis i domo domi dei tui. Quicq̃d
 illd̃ ē qd̃ boueīs abhoīnacō ē apud dñm deū tuuz. Mō
 tñ s̃m eūdē ubi s̃. q. vlti. Dis oblacō acquisita p̃ mere
 triciū ē abhoīnablis dño. s̃ publica oblacō q̃ fit cū scā
 dalo. jlla em̃ abhoīabilis ē sicut si mētrices traherent
 currū ad fabricā ecclie ul̃ darēt pānū sericū ul̃ fenestrā
 vitreā i ecclia: talia nō debz ecclia recipe a cōgregacōne
 meretricū ne videat̃ approbat̃ op̃s eaz. s̃ p̃uatas eleōz
 sinas dare paupibz de pecunia sic acq̃sita licitū ē. vt of
 ferre cādelas ⁊ huiusmodi licitū ē eis. Vide Ric. i. iiii.
di. xv. ar. v. q. viii. Monal beo i sūma i tractatu restitu
 tionū m. x. restitue tenet in casu querit liii

Quid de muliere q̃ recipit pecuniā p̃ ope carnali. ⁊ re
 spōdit Si recipit ab aliq̃ de rebz ap̃rys nō ecclasticis
 nō tenet restituere Si sit mōialis cui datū ē. nec acq̃rit
 sibi. s̃ acq̃rit mōasteio qd̃ sic accepit. Honesti tñ ē q̃
 mōasteriū nō retineat. s̃ erroget i pios vsus. Si at̃ a
 clerico seculari datum ē de rebz ecclie. faciēda ē restitu
 cio ecclie s̃m q̃ dicunt magistri nisi ep̃iscopz velit di
 spensare cuz illa que t̃cepit q̃ retineat illud si secularis
 ē mulier aut cum monasterio si regularis. Si aut̃ ac
 cepit a persona regulari de rebus monasterij q̃ p̃sumē
 dum ē nisi de contrario constet. Distingue q̃ aut reci
 pit ab habente administracionem aut a simplici clau
 strali. In primo casu faciēda ē restitucio monasterio
 vel prioratui vel administratori de cuius bonis datū
 ē: ⁊ potest fieri restitucio eidem persone que dedit si ad
 huc remaneat in administracione illa maxime si iaz

iam credat correctus. ul securus est quod ei non reddat si fiat quod dictus est. Si tamen tali non correcto facta est restitutio libera est que accepit. Si autem amotus est ab administracione illa aut si claustralis sit simplex qui dedit facienda est restitutio monasterio ul portui ul administratori. nec liberat si soluerit illi qui dedit. nisi tunc demum usus sit in utilitate monasterii portus ul administracionis nec potest retineat a monasterio regularis mulieris huiusmodi quod accepit a regulari alio loco nisi de consensu abbatis et ouentus si magnus fuerit totum aut abbatis solus si paruum aut mediocre.

Quod autem dictum est de rebus taliter datis a personis regularibus iterum intelligas de rebus datis personis secularibus et laicis qui sui iuris non sunt. sicut est filius familias quando conat ob tale causam de rebus et pecuniis. non illarum rerum ita liberam habeat administracionem quod quasi paterfamilias possit disponere de eis. Item quod dictum est de moniali respectu viri regularis teneas et contraio quando vir regularis recipit aliquid a muliere regulari. Contra habet in institucionibus sancti Bernardini sermone. xxxix. ar. ii. c. iii. ultra medium quod quanto cum pecunia data sit debet dari illi in cuius iniuriam data est.

Quid de seculari qui recipit per opem caris a coniugata. **Quia** Respondit iterum ubi si quod restituere debet marito si illa dedit de rebus totalibus aut coibus. Si autem de rebus parafrernalibus ubi de consuetudine habent mulieres parafrernalia et si mulier soluta sui iuris dedit amasio aliquid de rebus propriis licet honestus sit: quod illud expedit in pias causas non tamen credendum est quod teneat nisi velit. potest et restituere ei qui dedit quod melius videtur si peniteat ul egeat.

Ad Sed nunquid regularis persona potest auctoritate propria quod accepit per carnali opem ul quod habuit de furto ul rapina restituere. Respondit iterum ubi si quod si cuique operit dare rei re petitio. Distingue si extat adhuc res data penes illum cui data est: si non audeat aut timet aut non potest impetrare quod fiat restitutio per prelatum collegium. tunc restituat auctoritate propria secundum formam supradictam et contradicente prelo quod plus est obediendum deo quam homini. Si autem non extat quia iam consumpta est tunc ianis est actio quam excludit iopia de bitois. Si autem non est consumpta petitus si causa est in utilitate

monasterij: ūl habet aliq̄d qđ operauit ex re sibi data si nō pōt aut nō audeat aut timet ipetraē qđ fiat t̄stitutō p̄platus geāt bona fide negociū monasterij restitutō cui debet sicut dictū ē ūl si fuit datū de boīs ecclie secularis ipetrāto dispēsacōnē ep̄i qđ possit retineī a monasterio ūl errogai ī pios vsus nō tñ otradicēte p̄lato hoc fiat p̄pt̄ bonū obediencie nisi sit illa res oparata d̄ pecunia ecclie aut p̄sone p̄uilegiata ī hoc qđ tūcrez ēptaz de sua pecunia possit vēdicāē sicut miles ⁊ pupillz: ī q̄ casu et otradicēte p̄lato pōt eā restituere si eā habz: vt dictuz ē d̄ re adhuc extāte penes eā p̄sonā q̄ accepit **Ibi**

Quod qđ d̄ filiys illiz qui viuēte vxore sua duxit aliaz tam ip̄o q̄ supradicta sciēte impedimētū de filiys inq̄ susceptis de h̄o mat̄monio illo: nuq̄d possūt succedere ī hereditatē patris ⁊ an teneāt totū t̄stituere filiys p̄mi mat̄monij ā alijs veris heredibz. **R**ndit j̄cem vbi s̄ qđ si p̄scripserūt eā bona fide nō tenent aliq̄d restituē maxime si adhuc p̄ opletaz p̄scripcōnē retinēt bonaz fidez **S**i aut̄ nō ē opleta legitia p̄scripcō tenent totā hereditatem cum fructibus male fidei consumptis t̄stituere q̄ntūcūq̄ oportet eos indigē ūl mēdicāē nisi q̄ntuz fuerit eis datuz ūl remissuz a veris hēdibz ⁊ hoc q̄n parati sunt huius modi possessores sine dolo ⁊ fraude totum eis restituere si velint recipere. **Ibi**

Quero quid de adultera que concepit filium ex adulterio qui filius putatiuus mariti defraudat veruz hērem hereditate an teneatur ad restitucōnē. **r**ndit. **S**co in. iiii. di. xv. q. ii. ar. penul. qđ circa hec diuersa ē sentētia. **V**no modo qđ ip̄a habet reuelare crimen suum filio suo spurio ⁊ inducere eum ad dimittēdā hēditatez vero heredi. qđ iuste occupat euz ip̄e nō sit heres. **A**lii dicunt qđ minus valet qđ debet reuelare culpaz suam marito: vt assignet hereditatez vero heredi qđ licitū ē h̄m iura imperialia nisi testans primo ī testamento instituit heredem. **C**ontra primam determinacionez arguitur sic. quia aut filius ēet mat̄ ā non. **S**i aut̄ crederet nō ē probabile qđ propter hoc dimittēt hereditatem quia pauci inueniuntur ita p̄fecti qđ p̄pt̄ iusticiaz

huādaꝝ i foro rei dimittāt magnas possessiōes q̄s pos-
sunt tenē iure exteiori: nec pōt hoc mater p̄sumē. nisi
multū p̄us expta fuīsh volūtateꝝ filiꝝ sui. nō aut̄ debet
se exponē certo p̄iculo diffamacōis apud filiū suū
ap̄ter incertaz correctōez filiꝝ si veō nō credit. tūc sequūt
duo mala q̄a ⁊ ip̄a tūc ē i famata ⁊ ip̄e tenet hēditateꝝ
vt p̄us ⁊ ce. **C**ōtra hāc dēterminacōez arguit̄ sic. q̄a si di-
cit viro. p̄mo se diffamat ⁊ se exponit p̄iculo mortis
⁊ maritū p̄iculo vxoricidij q̄a talis posset esse zelotipꝝ
vt sūt multi qui ip̄az occiderēt ūl salteꝝ p̄petuo haberēt
odio ⁊ a se ⁊ ab actu coniugij repellerēt. **A**d ista mala di-
famacōis mortis ūl salteꝝ odij ūl discordie que sunt
valde p̄bablia videt̄ vt i pluībꝝ euētua nō debz se mu-
lier exponē ap̄ter incertū bonū hēditatis restituēde. **E**t
p̄ter hoc i terris vbi p̄mogeitꝝ viūsalit̄ ē hēs pat̄ si crede-
ret vxor nō possh̄ aufferre a spuō hēditatē nisi in foro
publico p̄baret cāz talē. ⁊ tūc oporteret muliēꝝ diffā-
mai nō tñtū apud maritū. s; ap̄ totā pat̄az. **D**ico ergo
q̄ mulier debz laboāre q̄ntū pōt q̄ ad hoc vt reddatur
hēditas veō hēdi q̄ntū i se ē. **D**ico et̄ q̄ nō debz se diffā-
macōni exponē. s; ex alijs causis hoēstis filiū spurium
q̄ntū pōt i ducē. vt dimittat hēditatē. **V**nꝝ modꝝ ho-
nestꝝ ē: vt itret religionē. aliꝝ vt fiat clericꝝ ⁊ incipiat be-
neficia ecclīastica ⁊ his q̄si sufficiētibꝝ otentꝝ hēditateꝝ
dimittat alij fratri laico remanēti i seclō. **S**i si p̄ nullā
honestā p̄suasiōnē pōt maritū flectere cor filiꝝ spurij vt di-
mittat. nō videt̄ q̄ debeat se p̄dere illi. q̄a nō ē certa q̄
talis ip̄suasibilis ab ip̄a ⁊ alijs hoēstis p̄sonis ap̄t il-
lud flecteret immo forcitꝝ ⁊ tenacitꝝ teneret incipiens ne
p̄ talē dimissionē notaret̄ spuritꝝ ifamia. **E**t talē notā
multū cauēt male nati ⁊ tūc debz mulier laboāre aliū
iustitū flectere veō hēdi q̄ntū pōt ⁊ correspondenciā iu-
sticie q̄a nō dico q̄ teneat restituere eualēs toti hēdi-
tati q̄ multum differt habere ⁊ ap̄e esse. iste em̄ nūq̄
habuit hereditatem licz ap̄e fuerit f̄m iusticiaꝝ. **E**t iō-
minꝝ q̄ eualēs hēditati sufficit sibi p̄ resticōne ⁊ illꝝ
minꝝ dēminet̄ arbitrio boni viri. **V**idet̄ tñ q̄ sibi de-
beat p̄uiderē d̄ victu honesto ⁊ vestitu si fuit hēditas

De Restitutōibus

pinguis ut possit sufficere heredi ad duplūz ūl ad triplū
istius. q̄ si nec hoc possit eē faciat qd̄ dī in. c. iiii. ex. de
solucōnibz. Oldardus. Cōcor. Landulfus i. iiii. di. xv.
7 Ric. i. iiii. di. xv. ar. v. q. iiii. dicens.

lviii

Quid si mulier habz filiū ūl filios de adulterio occulto.
pōt ne facē eos heredes saltē i partē hēditatis sue cū le-
gitimos filios nō habeat ūl si habet. nūq̄d possunt de
cōsensu eoz quasi legitimi admitti ad pōrōnē hēdita-
tis. Similit̄ q̄ntuz pōt ip̄a ūl q̄cūq̄ alienaē de hēdita-
te sua. r̄ndit Monal. vbi. s. Ad p̄mū h̄m iura scripta
pōt q̄libz siue exneū dū tñ nō sit ip̄is ūl p̄sona idigna
siue vnū de filiys quē malueit hēdez istituē i totū ūl in
partez resuata legitia libeīs suis. Sz aliud ē de cōsuetu-
dine i aliq̄bus locis In questione ergo p̄posita retinē
da ē cōsuetudo regiois. Mater et d̄ cōsensu legitimoz fi-
lioz ūl hēdū alioz pōt facē legitimos filios suos cohe-
redes. s. legitimoz nisi repugnet cōsuetudo loci

De restitucione totis

lix

Queo an mulieri adultere cuius occasione facta ē
sepeacō cohabitacōnis teneat vir. ūl ei⁹ hēdes reddere
totez. r̄ndit jo. de platea insti. de publicis iudicijs. S.
Item lex iulia q̄ nō. quia mulier p̄bato adulterio per
dit totez q̄ cedit lucro viri. l. si totez C. de iure totū 7. l.
Lucius. ff. soluto matrimonio 7 in. C. plerumq̄ de to
na. inter virū 7 uxorem. An aut heredes viri possunt
obicere uxori adulterium 7 p̄ cōseq̄ns totis amissionē
sicut ip̄e vir. d̄ hoc sunt opinioēs. Vide dōim Anto. d̄
butrio in dicto. c. quicumq̄

lx

Quero quanto tot debet restitui. r̄ndit jo. d̄ pla. insti.
de actōnibus. S. fuerat antea. q̄ si tot cōsistit i pecunia
marit⁹ ūl eius heredes habent dilacōnē anni. Si aut
cōsistit i immobilibz debet restitui in cōtinēti p̄ solutuz
matrimonium dicto. S. fuerat 7. l. i. S. exactio. C. d̄ rei
uxo. actione. Et si heres mariti ūl alius obligatus ad
restitutionem non restituat infra dicta tempora tunc
p̄ moram immobilibus tenetur etiam ad fructus ut
dicto. S. exactio 7. l. fruct⁹ soluto mat̄monio h̄z solucōez
. l. diuorcō. ff. soluto mat̄moio. Sz i rebz mobilibz vel

incorpoalibz que hoc casu loco mobiliū cōtineēt licet
alias faciāt tciā speciē p se. l. mouēciū. ff. de vboz. sig.
teneēt restituere eos ⁊ vhas earuz estimacōnis vsq ad
tciā cētesime q sūt. xxiii. ⁊. tciū p centenario et hoc de
iure civili. vt dicto. S. exactio. h. de iure canoico q pbi-
bent vhe solū pōt pete. e. intesse qd incurrit p moram
fm jo. an. i. c. salubriter de vhis. Et attende diligenter
q lz marit⁹ ul ei⁹ heres habeat dilacōnē. vt nō tenea-
tur restituere mobile nisi infra annū. h. solū p vt sunt
naues iumenta ⁊ similia. tñ fructus pcepti ex dictis re-
bus mobilibz. vt pensioēs nauū ⁊ iumentoz ⁊ ceteā
nō lucrat. h. i tantū habz omodū medij temporis ⁊ te-
neēt restituere vna cū rebz p annū **D**ecus i eo qd luc-
tur cuz pecunia q debz restituere p tote. qā illud lucrū
sibi acqrit ⁊ nō restituit. ⁊ ita inteelligit. **Salicetus ⁊**
Angel⁹ in dicto. S. exactio. Barto. i. l. si ostente. S. qri-
ens. ff. soluto matmoio. item attende q licz infra ānū
marit⁹ ⁊ ei⁹ heredes non teneant restituē res mobiles
datas in totē. tñ teneēt infra ānū alere vxorē si nō ha-
bet unde se alat. Et notat in dicto. S. exactio Et hoc ca-
su cum heredes dicant qd āmoto sustinē onera matri-
monij apt pstatōnē alimētoz lucrant fruct⁹. vt ē glo.
notabilis ⁊ ibi p **Bar. in. l. diuorcio. ff. soluto matmo-**
nio qd tñ ibi itelligit. Bal. vsq ad orecētē qntitatē ali-
mētoz. ⁊ ab inde s debēt fruct⁹ restituē vxori ar. l. si. ff.
de pe. here. ⁊. l. i. iulā. S. fruct⁹. ff. soluto matri. Limita-
uit tñ hoc qd dictū ē s q teneēt pstatē alimēta si nō ha-
bet vnd aliunde se alat. **H**oc vez si heres tantū habz
q pstatē possit. **S**i aut nō habeat nisi qntū sufficiat si-
bi soli. Tūc omnis ordinata caitas icipit a se ipso. **l. p-**
sens. C. d hui ⁊ aq Et hoc vlt glo. i. parvola i. l. si ma-
rit⁹. **S. illd. ff. soluto matmoio** nisi heres eēt artifex vt
aliunde possit sibi querē victum vt voluit alia glo. i
dicta. l. si maritus

Tri

Sed cui debet dos restitui. Rñdit item vbi s. q qñ do-
mulier ē suū iuris ⁊ dat totē ul et qñ ē i potestate et
dat totez aduētiā: tūc debz sibi dos restitui ⁊ ipa ē illa
que agit i iudicō p tote et sine osensu patris vt tenet

De Restitutionibus

glo. in autentica q. locū. C. de collacō. 7 i. l. ii. i. pñci. ff.
soluto matrimonio. Et ideo i. tote adventicia sibi coata
a patre q. donaco valet fauore totis: casus e. i. l. Dopo-
nus philaxellus. ff. fa. horreis. Si aut pat dat tote p-
fecticia p filia i potestate tut e omunis actō patris 7 fi-
lie nec vnz pot p iudicare aliei. De talez acq. sicōne pat
tn bene habz exerciciū actōnis osensu filie q semp psu-
mitur nisi habz iustā cāz otradicēdi. l. ii. §. volūtatez
ff. soluto matrimonio. Et p q. filia e facta sui iuris morte
patris ul emācipacōne ul et si fuish exheredata actō d
tote i totū osolidat i psoāz filie et si pat sibi soli fuish sti-
pulat? vt tenet glo. i. l. vna. §. vīdeat. C. d. rei vx. actō
Si aut exne? dat tote p muliere tūc i dubio acquirit
actō muliei nisi fuit pact? ul stipulat? sibi reddi. Et
itelligit exneus. Dis q nō habz i ptāte. Et ideo si pater
dat p filia emācipata pat cēsetur exne? 7 acqrit actō fi-
lie nisi fuit pact? ul stipulat? vt dicta. l. vnica. §. ac-
cedit 7. §. exneum de re vx. actus. lxii

Quid si fund? estimat? dat? e i totez. rñdit ideo vbi s
q talis estiācio facit empcōez 7 trāsfert pñlz i maritū
nec pl? tenet ad fundū: s ad estiācionē. l. plerūq. §. si
aut. ff. d iure totī 7. l. estimate. ff. solu. matrimo. Et ideo
si mulier cui? vsu atriuit vestes datas i totez tn mari-
tus tenet reddē ei? estiācionē. l. mor. §. res i totē. ff. de
zona. causa mortis. Secus si non fuerunt estimate: vt
dicta. l. plerumq. in principio. lxiii

Quero pone q q. recipit vxorez simplicit nlla habi-
ta mēcione totis. An ptea. possit cogere patrez. vt cō-
stituat sibi totez hm o dicōne psonarū 7 qñtatem sui
priōny. put pot pat cogi facē officio iudicis ante mat-
moniū. l. q libeōs. ff. d ritu. nup. 7. l. si. C. d. totis pmi-
ssione ul si pat e absens 7 ipedit? iudex ostituit tote. l.
pfecticia x h 7 si pponas. ff. d iure totī. rñdit ideo vbi
supra q glo. vlt q sic i. l. obligamur. ff. de actione 7
obligacōe. Sz Bar. o tra. Rñ q. cuz sit nupta cessat cā
ppter quā pri? cogebat. s. vt nubere. possz 7 e casus in
autentica de nup. §. si quis potestate ostitut? colla-
cōne. iiii. Dicit tn Bar. q si filia se maritaret 7 totē

pmittet eo qd pat ea no maibat qd tuc possit pat cogi
l. si fili. ff. ad macteo. 1. l. 1. 10. S. si. ff. d. i re xlis

Sed nuquid maite possit expelle vxore remit: lii
teto eaz ad comu patris ex qd pater no soluit sibi totez
pmissaz. **B**al. dicit qd sic. l. si conatur. ff. d. d. d. ob
caz qd maite no debz decipi: nec vxore habere sine tote. xx
x. q. v. nullu sine tote 7 allegat glo. qua dic hic innue
in autetica d no eliget. secu nubet. S. si. collacone pma
7 addit tex. in. c. p vestras de dona. inter viruz 7 vx. ibi
q vxorem suaz a se repuleat vbi videt casus

Quid d viro qui recipit filia raptoris ul vxarij in vxore
rez qui nichil habz nisi d malo acqsito. rndit **Alex.** de
alexandria hm qd da qd tote qua accipit cu filia no tenet
reddere si no crassa ul pbabili ignoracia e ducte qd cre
debat socru no esse vxariu aut pter illa tote habere suffici
encia ad rstituendu. Tu vero dic qd ex qd scit qd dos acce
pta eat necessaria ad soluendu alia debita reddere tunc nec
pot talē tote cum bona sciencia retinere: si certi sut hy
qbus prius debebat qd de rebz alioz nullatenus hm deuz
potuit illa tota. Si tn vxor ei no pateret illa reddi. tuc
forte sufficit illi qd ipse no picipiat d boīs illis. **A**stensis.
i suma tenet pma opinionē libro. iiii. ti. iiii.

De restitucōne bellaciū. lixi
In capta i bello subiciant restitucōni. rndit **M**
nal i suma qd no tenent nec pncipes: nec milites si bel
luz e iustu. i. di. ius geciū. xxi. q. vii. si d rebz lixi
Bellu aut ad hoc vt dicat iustum requirit qng. s. Per
sona. Res. Causa. Animu. 7 Quoditate. **P**rio psona
s. vt sit psona cui liceat bellare. s. seclaris no ecclia stica
cui non licet sanguinem fundere. xxi. q. viii. clerici 7 c.
his nisi in necessitate ineuitabili. Res. s. vt fiat p rebz
repetendis vsqquo sit ei satisfactu: de omni dāno ab
hostibus illato. ar. xxi. q. ii. c. i. 7. q. iii. fortitudo 7. q.
viii. si nulla. Causa. s. necessaria pro defensione extra d
restitutione spoliū. olim cum causa sit licita. Ani
mus. s. vt non ex odio vlcione vel cupiditate: s. ad cor
rectionem vel propter caritatem iusticiam et obediē
ciam. xxi. q. i. quod culpatur 7. c. militat. Vbi dicit

De Restitutionibus

Militare nō ē dīctū: s; apt pda militare peccatū ē. s; vt p bellū pax queatur. **A**uctoritas supioris. **xxiii. q. i.** qd cul pat 1. q. ii. c. i. **D**icit em ipeator. **N**ulli p̄sus nobis in sc̄ys atq; i cōsultis q̄rūlibz armoz mouētoz copia t̄buatur. **C.** vt arōrū vsus i sc̄io p̄ncipe iterdīctū sit. **l. i. li. ii.** **I**tez **H**osti. i. sūma i ti. de peni. **S.** q̄bz ver. qd d rapina 1 pda q̄ addit q̄ fie i pōt et cū auctoritate ecclie: p̄cipue vbi pugnatur p̄ fide. **Cōcor.** et **A**lexl d alexandria. **V**i de s bellū. **E**t si aliqd p̄dictorū q̄nq; defueit diceit bellū i iustū **S**ecūdū **M**onal. idē addit. jo d pla. q̄ iustū bellum ē qd indicit ipeator ul papa ul sui legati ul offici ales qz aliq se rebellauerunt imperio ul ecclie vt notat **Bar. i. l. hostes. ff. de capti. 1 insti. d actōe. S.** rursus in glo. 1 q̄cquid capīt i isto bello efficit capietis. vt isti. d rerū diui. **S.** itez ea nisi capiat vīctis hostibz qz tūc capta debēt poni ad butinū: vt distribuāt iter milites h̄m meita vt. **l. ius militare. ff. d capti. i. c. ius. gē. di. i. l. x.**

Sed si qd p̄dictorū q̄nq; defueit: nūqd tenebūt restituē q̄cquid adeptū ē d huius mōi bello ille q̄ mouit illd: re spōdit idē **M**onal q̄ q̄uis bellū nō sit iustū ex cā 1 ex aīo 1 ex p̄sona 1 ex auctoritate si tñ res subsistit. s; qz p rebz repetēdis factū sit: nō tenet q̄ mouit bellūz r̄stituē qd ibi cepit nisi cepit ul dānificauit adūsariū suū vl tra q̄ ipe adūsariū habueāt ul dānificauit iniuste de bonis mouētis sibi bellū: 1 hoc ē dicēd h̄m iudiciū fori penitēcialis vbi habz locū cōpensacō et vt liq̄di ad liqui duz q̄ nō habz locū i foro cōtencōso. **V**n si q̄s i foro p̄i teciali cōfiteat se p furtū habuisse decē d rebz illiū q̄ mai feste abstuleāt ei. **io. 1 bñ facē cōsuevit iudex penitēciā r̄ius recōpensacōez nec iūgat ei r̄stitutōnē illoz decē mi si adūsarius eiū p̄modū restituat ei. x. ablata.** **A**n iun get ei tñ p̄itēciā d furto cōmissō. **Cōcor. H**osti. vbi s q̄ dicit **H**oc tñ teneas q̄ is qui iuste pugnāt nō tenet ad restitucōez p̄ de s fit capietis. **di. i. ius gē. xxiii. q. vii. Si de rebz.** **E**t hoc itelligas siue capiat de rebz iniuste pu gnātis siue vassalloz siue hoīz suoz quosq; iuste pugnti d debito suo ul iūria: ul offēsa illata ul dāno dato sibi ul suis 1 interesse suo sit iuxta ap̄riā 1 sanā cōscienciam

plenaie satisfactū ūl tōnet hostis parat⁹ sit satisfacere
ūl iuri pitorū offeāt. illos aut intelligas suos q̄ pl⁹ ho
minē q̄ deū timētes sequūt dominū suū i bello illicito
ōtra illd qd legitur xi. q. iii. Julian⁹ x. c. dñs Alios at
qui ei nō pstant o filiū auxiliū ūl fauorē nō credimus
puniētos. qz pena suos nō debet egredi auctores. ex de
his que fi. a maio. p ca. c. quesuiūt. lvi. di. satis p ūlum
d o stitucōnib⁹. c. cognoscētes. i. q. quarta. c. i. lxxix

Quod aut dictū ē illos tenei qui dominū i iusto bel
lo sequūt itelligas qñ d hoc certi sunt ūl p̄babilit cre
dūt iustū esse bellūz maxie vbi ecclia hoc p̄hibebat x
tales excoicabat. Si ved certi essent ūl p̄babilit creder
ent q iustū esset i nullo tenerent nisi forte haberēt cor
ruptaz cupiditatis intencōnem: s; hoc reputo piculo
suz qz sola o sciēcia nō facit iustū bellū: imo auctoritas
iuris ūl iudicis ē qñtū ad hoc ptinz reqrēda hec Hosti

Quid si p̄babilit dubitat vtrū iustū sit ūl iustus. rñ
dit i rex vbi s q adhuc p̄t bonū obediēcie excusat. xx
iii. q. i. quid culpāt s; m Ray. Hoc dicas verū si inq̄
siuit qñtū potuit x p̄ciōēs o suluūt x semp dubi⁹ t̄mā
sit alioqñ affectator ignorācie sicut nō expers sciencie
puniēt de clan. despon. cū inhibicio. S. si q̄s vero. Nec
excusatur p̄pter timorem amittendī feudum ūl incur
rendi damnum a comiō temp̄ali. xxxii. q. v. ita ne
licet metus culpam in partem atenuet quo ad penitē
ciam iniungendam certa ieiunia x p̄ciōēs. ex q me
tus ca. c. sacris s; auctoritas iuris ūl iudicis requiritur
Vbi ergo habetur auctoritas iudicis dici pōt q si iu
rex errauit ad pugnātis tamen o scienciam recurrat
x in hoc pōt habere locum dīstinctio dicta in foro pei
tenciali. Secus in o tencōso nisi error aperte detegere
suo tempōe. vt patet in his que notantur de sen. x re.
iudi. sub rubrica q eius species. hec Hostien. Concor.
Ric. in. iiii. di. xv. ar. v. q. iiii. dicens q qui in guerris
scienter inferunt damna innocentibus tenentur illis
ad restitutionem. Illi aut in guerris innocentes non
sūt q habēti iustū bellū fauēt directe ūl indirecte de p
sois ūl reb⁹. hec Ric. vid ista. S. lxxii. x. lxxii. lxxxi

De Restitutionibus

Sed nūquid hī qui sequuntur tenent i solidū. **D**istingue
vtrū sciret pda: omitti debere ul ignoraret tñ timētes
a pda nō abstinuerūt imo alios adiuerūt ⁊ tales et
hī qui consilio ul auxilio ul adulacōe ul dtractōe seu cā
simili induxerūt tirānū ad pdam faciendā ul guerram
mouēdā: iniuste tenent i solidū si ppter hoc sciūt ul cre
dūt q tirānū ad hoc sit induct⁹ alias factur⁹ ul nō fa
cturus tñ q ad id q pl⁹ fecisse credit ex tali instigacō
ne ar. de homicidio. c. sicut dignū. xvii. q. iiii. dēs ⁊. q. ii.
votū. lxxxi. di. c. error ⁊. c. faciētis. **S**i vob sciūt ul cre
dunt q ppter hoc adhuc nō fuerit mot⁹ nō ppter talia pl⁹
ul min⁹ fecit: tūc nō tenent nisi iqn̄tū ad eos puenit ul
de his expenderūt ⁊ iqn̄tū dānū dederūt p se ul familiā
suā directe ul occasionalit⁹. ad hec de sen. ⁊ re iudi. c. cuz
.i. ⁊ a. d. eta. ⁊ qli. c. tuā. xi. q. iiii. qm̄ multos. ff. si certū
petat. l. si ⁊ me ⁊ ticiū d iurys. c. si. hec **Hosti.** lxxii

Quid si neut⁹ raptorū dñs erat nec vn⁹ magis aiauit
aliū q ali⁹ ip⁹. hī si ouenerūt d faciēdo tñ i sultu ul tñ za
piā dītēda. rñdit idē ubi s q qz tñt i solidū **lxxiii**

Sed nūq dēs q sequūt e si vn⁹ sol⁹ potuiss⁹ p se hoc
facē tenent i solidū. rñdit idē q sic: vt pbat apte. ff. ad
.l. acqle. l. si ita volneat⁹. §. si. ⁊. ff. arbor⁹ furtū Cesar.
l. si pluēs. ff. d furtis. l. volgaīs ⁊. ff. si qst testamto lib:
eē iussus fuerit. l. i. **Q**uāq tñ dicit q sufficit q qz p par
te sua satisfaciāt: hī p mū nō solū tuc⁹ ē hī vbi⁹ **lxxiiii**

Sed pone q guerra fuit iter duos milites uel pñcipes
⁊ hīc inde multa dāna data sūt: ⁊ ptea facta ē pax iter
ip⁹ ⁊ dāna hīc inde data remissa sūt nūq d hēc reissio
extendit ad hoīes vtriusq. rñdit **Hosti.** i sūma. i. ti. d
peni. q nō videt nisi eēt d consensu eorūde: sic facta ar. C
d trans. c. l. i. ⁊. l. transactōnis placit⁹ ⁊. l. pñsens ⁊. l.
vbi pactū d maio. ⁊ obe. c. si. ff. d trāsac. l. iiii. ⁊. l. q cuz
tutoib⁹ ⁊. l. nulli. ff. d pactis. l. vn⁹. §. pacta i sūma ⁊
l. si oueneit. **V**el vbi forsitan alibi aliē nō poss⁹ haberi
pax. **A**bi em̄ vtilit⁹ partis geritur negocium vtriusq. ⁊
sic pōt intelligi. ff. de pactis. l. conuencionū. **A**liter q
modo possum remittere ius hominis mei cuz nec poss⁹
sez ab eodē tñdē extorquē siē rapiā hēc **Hosti.** lxxv

Quid de subditis mouētibus bellū ex ipſo dñorum
ſuorum. rñdit. **M**onal. vbi ſc̃ q̃ ſubdit⁹ q̃ mouet bellū p̃
dño ſibi mandāte ⁊ ſc̃it bellū eē iuſtū nō tenet ad reſti
tucōnez eorū que accepit ab hoſtib⁹ iux̃ editū dñi: nec
peccat niſi hēat corruptaz intencionez p̃ cupiditatē ūl
odiu⁹ ūl ſimilia. Si at̃ ſciebat bellū eſſe iniuſtū tenet
reſtituē: q̃ pl⁹ timuit hoīez q̃ deū. Si vērō dubitabat
vtrū bellū eſſet iuſtū ſiue racōe pſone ſiue rei aut cauſe
aut ai a auctōitatis. Ex hiſ ei oib⁹ cauſis poſſit bellū
eſſe iuſtum: vt dictum ē ſc̃ eadez parte. **S. i. vbi tractat**
de bello iuſto ūl iniuſto nō tenet. Vñ ſi vaſall⁹ ducis
ūl comitis vocet ad bellū mouendū ab eodē comite
ūl duce extra hoſte⁹ ſuū extra quē nō licet ei auctōitate
ppria mouere bellū excuſat vaſall⁹ ſi dubitet vtrū id
comes ūl dux habeat auctōitatē a rege ſup hoc excu
ſatur nō ppter bonū obediencie licet forte peccet cōtra
deū ibi male participāto. **xxiii. q. i. qd̃ culpa aliter cul**
paris. Sed nūq̃d ſimilit̃ excuſant aīci ⁊ cognati mo
uentis bellū q̃ nō ſunt ei ſubditi ⁊ milites et huiusmodi
ſtipendarij ⁊ exnei ſi credebāt iuſtū eſſe bellum. rñdit
item vbi ſc̃ q̃ nō: q̃ nō excuſat bonū obediencie ſicut
ſubditos nec debēt ſe omittē diſcrimī ⁊ in dubio vt iu
uent aliquē i p̃iudiciū alteri⁹. Quia ſicut dīc **Ambro**
ſi⁹. Si nō pōt alicui ſubueiri qñ graueſt alt⁹: omodius
ē neutrum iuuari q̃ ſuari alterū. **xiii. q. v. deniq̃.** Nec ē
ſimile d̃ aduocato q̃ excuſat bona fides q̃ diu credit eē
iuſta⁹ cāz q̃ fouet lz i ṽitate ſit iuſta q̃a ibi ē iudex ſu
peior q̃ cāz exaiat ⁊ iudicat d̃ allegatis jn bello vērō ſi
ue guerra virib⁹ corporalib⁹ negociū nititur non ppter
rationem diiudicantis

lxxvi
Quid d̃ hiſ q̃ rapiūt i eccl̃ijs a de boīs cleīcorū a eccl̃ia
cū q̃ ſūt i terra illi⁹ extra q̃z iuſtū geit bellū nūq̃d q̃ rapi
unt ea tenent ad reſtitucōez. rñdit item vbi ſc̃ q̃ ſic niſi
auctōitate p̃lati eccl̃iaſtici hoc fiat. Quid d̃ illis q̃ ofu
giunt ad eccl̃iam imminentib⁹ hoſtib⁹ ⁊ ibi capiūt
ab eis: nūquid capientes debent eos dimittere liberos
rñdit item vbi ſupra q̃ ſic: niſi in caſtellauerit eccl̃ia
as aut jnde impugnaverint hoſtes. In hoc em̃ caſu cū

De Restitutionibus

cuz ipsi in unitate ecclesie violenter impugnatō nō debēt gaudere in unitate ecclesie. Similit̄ dicēdū si ibi reponant victualia sua de quibus substētāt in impugnatōe hostiū suorū. s. q. si raptant ab adūsarijs iuste bellantibz nō tenent ad restitucōez: & forte nō peccāt et rapiēto **lvii**

Item qd de illis qui incendūt ecclesias in bello iusto: nūqd tenentur d dāno dato. rñdit idēz vbi s q si nō sūt icastellate & hoc exposito tenēt. Si at sūt icastellate ā si nō exposito icēdūt h cādu illi iuste bellātes p stāt opā rei licite dū icēdūt machiās hostiū ā castz ā villā q alias nō pnt expugnare & mode dicēdū ē q nō tenentur **l**

Vtrū saclegis regibz indicētibz bellū teneant subditi milites obedire. Rñdit Alex. de ales i. iiii. in tractatu iudicialiū pceptor q vir iustus si sub hoīe saclego militet recte pōt illo iubente bellaē si vere pacis ordinez huās q sibi iubet videt nō esse extra rei pceptū: ul vtz sit certū nō ē. Et ideo legio Thebeor pociz voluit mori q iubente sacrilego iperatoe psequi christianos vt legitur in legēda Mauricij & socior eiz. Vñ Augu. extra Manicheos. Si humana cupiditate bellū gerit suple & principe non nocet sanctis. i. subditis in q non habet quāquā ptatez nisi a deo siue sinente siue iubēte **lix**

Quero an occupata hodie p pncipes cristianos iter se bella & guerras ppria auctoritate ul temēitate mouentes & q vnē quiete & pacifice possidet & ab antiq possedit aliq reuuo violēter occupāt. An licite teneāt. rñdz Anto. de butrio. c. q sup his de voto hm **I**posti. q nō videt q iuste teneant nec videt qlit cōfessioēs eorū peccata q notoria palpitēt & dissimulēt nec qliter ab eis castia & possessioēs & alias elemosiās sciēter accipiāt & absoluant: & p consequēs non videt qualiter in italia prescribi possit de prescripcione. c. finali Vñ dicit. Caueant & sibi cōsulant: vnē timendū ē ne cateruati ad inferos innumerabiles populos secuz trahant. xl. di. si papa. Peniteant ergo & quod sciūt esse alienuz restituant. xiiii. q. v. p totū & q. vi. c. i. si voluit p veraz penitenciam reparari de sūma tñitate. c. i. §. sacrū **lxxx**

Quid de comitibz nostris qui tota die sine auctoritate

principis arma sumunt et sumi faciunt et vasallos proprios exhereditant. rñdet itēz Hosti. de treu. et pace. §. qđ sit iustus. **N**ō dubito qñ ad restitucōez teneāt nisi huent iuris ordinē qui ē: vt si vasallus volt stare iuri audiat **S**i contumax ē ipugnet qđ pōt fieri auctoritate iuris ul iudice p̄cipiet. ff. d. rei. ven. l. qđ restitue. **N**ulli em̄ licz arma mouere ad aliū ipugnādū sine auctoritate iuris ul iudicis. **A**liē penā icurrit cuz intelligat violenciaz i ferre. ff. qđ metz cā. l. extat. **S**i ergo dñs qui imediate subest pñcipi de vasallo proprio querat et vellet tutio rez partē eligē. s. qđ ad aīaz cōsulo qđ nō dicat sibi ius: s. ul auctoritate principis gladiū assumat ul ad dyocesa nū vasalli recurrat ad cuius moicōnē si obediē nolueit excoicabit racōne peccati. ex. d. iudi. c. nouit et d. maio. et obe. c. solite de censi. c. oīs aīa et si p annū steteit exco muicat ex tūc dyocesa ipz et res eīz expōet. her. Hosti

Quid d̄ istis bellis idictis quotidie ab: **lxxxi**
vna ciuitate altei sine auctoritate pñcipis. rñdit jo. de pla. i sti. qđ mo. ius. patri. po. sol. §. s. ab hostibz qui dicunt latrūci: iō ab eis capta subiacēt restitucōni. vt. l. quia latronibz. ff. de testa.

Quid d̄ istis parcialibz ciuitatū qñ vna pars expulsa indicit bellū ciuitati. rñdit idē vbi s. qđ nō dicit bellū: s. dissensio ciuili ex qđ res publica ledit: iō i tali bello nō hēnt locū statuta d̄ bello illicito. l. si qđ i gemia. §. i ciuilibz. ff. d. captiuis et iō i eo capta subiacēt restitucōi **lxxxi**

Quid d̄ istis socialibz gēciū arōrū qđ ad suū libitū discurrūt territoīa ciuitatū faciēto rdimē. rñdet idē qđ latroēs sūt et d̄ oībz p eos omissis tamq̄ latrones puniendi sūt: vt. l. hostes d̄ captiuis **lxxxi**

Quid de his que recuperantur ab hostibus p milites et stipendiarios. **R**espōdit jo. de pla. i sti. qui mo. ius patrie potestatis soluitur. §. si ab hostibus qđ debent in pristino statu reponi. vnde bestie ablatae per hostes et a nostris stipendarijs recuperate debent restitui eis quorum primo erant. di. i. sicut liberis et. l. ab hostibus. l. ii. ff. de captiuis. **E**t hoc verum est in rebus qđ habent possidimīuz quod ē ius qđ debetur captiuis

De Restitutionibus

p[er] q[uod] a captiuitate libe[ra]ti s[un]t sicut s[un]t eq[ue] naues one[ra]te
curr[ere] & boues & alia p[ro]p[ri]e vsuz belli parata de q[ui]b[us] l. ii.
& i. ff. d[icitur] captiuis It[em] fallit i[n] armis recuper[ati]o[n]is q[uod] non
restitu[nt] illis qui amiser[un]t: q[uia] vitupe[re] se amittu[n]t l. i.
ff. d[icitur] captiuis: s[ed] i[n] reb[us] hostiu[m] captis disti[n]gu[it] aut sunt
res imobiles & debet publica[n]t n[on] aut efficiu[n]t capi[en]t[ur]
l. si captiuis. §. expulsis. ff. d[icitur] captiuis. Si s[un]t res mo-
biles efficiu[n]tur capi[en]t[ur] l. si q[uod] i[n] bello. ff. d[icitur] captiuis mi-
si capiant[ur] victis hostib[us] q[uia] t[un]c debet distribu[i] h[uius] me-
rita vt dictum e[st] supra. §. vi.

lxxxv

Quo[n]d[am] an i[n] iusto bello n[on] solu[m] o[st]ra p[ri]ncipales iniuriat[ur]
sit licit[u]m pugnare ip[s]m & p[er]sonas suas capi[en]do s[ed] et vas-
sallos & subditos ac oplices & eu[m] o[st]ra iusticia adiuuan-
tes. r[ati]o[n]e i[n]nocen. i. c. sicut d[icitur] iure iur[ato] q[uod] aliq[ui]s dicu[n]t
q[uod] s[ic] ar. d[icitur] officio dele. c. i. Alij dicu[n]t q[uod] p[oss]u[n]t q[uod] diu sunt
i[n] actu belli n[on] alit[er] si pugn[ant] o[st]ra mou[en]te bellu[m] ul[tra] nisi
de reb[us] eor[um]: puta si i[n] castris ul[tra] edificijs alijs lederet

Utru[m] ille q[ui] recuperat rez sibi subtracta furto ul[tra] violen-
tia ul[tra] eq[ui]pol[en]tez furtive ul[tra] violen[ter] teneat ad restitucio[n]em
rei q[uod] sic recuperauit. r[ati]o[n]e Alex d[icitur] ales i. iiii. i. tractatu
restitu[ti]o[n]u[m] sine p[re]iudicio opin[ati]o iux[ta] aliq[ui]z senten[ti]a q[uod]
cu[m] aliq[ui]s furtive ul[tra] violent[er] recuperat rez n[on] sua: s[ed] eq[ui]pol[en]-
tez rei sue: si hoc ic[on]tin[en]ti fiat. s. sine i[n]terpellac[i]o[n]e t[em]p[or]is
n[on] tene[re] ad restitu[ti]o[n]em rei illi[us] nisi fur ul[tra] raptor restitu-
at illud q[uod] abstulit ei: q[uia] licit[u]m e[st] vim vi repell[ere] ic[on]tin[en]-
ti Ex[em]pli gracia. Aliq[ui]s aufert alij equu[m] suu[m] ul[tra] furat[ur]:
ille cui ablat[ur] e[st] equ[us] i[n]surgit statim i[n] eu[m] & cu[m] n[on] possit ei
auferre equu[m] q[uod] spoliator abstulit illi. aufert illi suu[m] i[n]
hoc casu n[on] tene[re] ad restitu[ti]o[n]em nisi fur ul[tra] raptor resti-
tuat illi q[uod] abstulit nisi forte melio[re] fue[rit] eq[ue] spoliato-
ris q[uod] spoliati: q[uia] t[un]c tene[re] ad restitu[ti]o[n]em tanti q[ua]ntu[m] va-
let pl[us] seu p[ro]ualet. q[uod] aut possit recuperare rez sua ic[on]ti-
nenti rapi[en]do ul[tra] eq[ui]pol[en]tez rei sue videt[ur] p[er] simile su[m]ptu[m]
i. l. d[icitur] deuteronomij. xix. Vbi loq[ui]tur q[uod] cu[m] aliq[ui]s n[on] de idu-
stria i[n]fecerit aliq[ui]z p[ro]p[ri]e occisi ip[s]e p[oss]it ic[on]tin[en]-
ti occidere occisorem d[um]modo colore stimuletur licet
p[ri]or occisor n[on] fue[rit] reus mortis Multa em[en] p[er]petra-
ta i[n]stante colore remanet i[p]unita q[uod] si cessante colo[re]

fierent essent puniēda: vñ spoliatus re sua si icōtinen-
ti manente colore ex dāno sibi illato recuperet rez sibi
furtiue ul violentē subtractā furto ul rapina rei eq̄polē-
tis facta spoliatori: nō credo q̄ teneat ad restitucōez. **S**z
si tempore impellato cessaēt color nō videt michi q̄ poi-
set cū recta cōsciencia rez suā recuperare furto ul rapina
rei eq̄polētis. qz hec res nūq̄ fuit sua: h̄ p iudiciū rē suā
debet recuperare. **S**i vero rē apriā recuperet furto ul rapiā
ul violēcia nō tenet ad r̄stitucōez. **N**ō obstat q̄ nemo
debz sibi facē ius cū nō sit iudex qz r̄ndit idē qz hō dicit
ap̄ter cōhuacōez reipublice. **P**ericlm em̄ maximū imi-
neret reipublice si q̄lz facēt sibi ius. **V**ñ vbi nullū pei-
culū reipublice vtpote qñ aliq̄s sine oī scādalo recupe-
rat rē sibi ablatā: bñ licz sibi facē ius nec tenet ad resti-
tucōnē. **S**ic h̄m modū p̄dictū dicēdū ē ad p̄dicta iux̄
sentenciā iurisperitoz qd̄ h̄z diffīcōnē illoz q̄ sūt iurispe-
riti i iure diuino pōt dici q̄ q̄ sine scādalo rē suā latentē
ul p violēciā accepit: ul rē eq̄polētē rei sue nō tenet r̄sti-
tuē. qz simplicit̄ nō facit furtuz. **E**t si dicat q̄ cōtrectat
rez alienā dicēdū q̄ nō vt alienā.

Que famulo furtū subtrahēte a dño
ap̄ter mercedē negatā.

Lxxxvii

Vidē de illo q̄ seruauit dño fidelit̄ ⁊ domīnū non
vult ei reddere mercedem suam ⁊ furat̄ domīno eq̄ua-
lens mercedi sue: an teneat ad restitucōez. r̄ndet **Alex.**
de ales vbi s̄ q̄ nec tempore negate mercedis nec p̄-
licitum ē ei spoliare domīnū suū quia nichil q̄ domīnū
habeat ē ul fuit h̄uientis neq̄ ip̄e h̄uendo ⁊ iam con-
pleto h̄uicō efficit q̄ suū ē: h̄ q̄ suū esse debebat. **C**ausa
em̄ efficiens meritoria nō ē v̄e ⁊ ap̄rie cā mercedis quā
meret: h̄ ip̄e dās ul reddēs mercedē sicut cū aliq̄s p̄ca-
ritate meret̄ vitaz etnā ip̄e nō ē ap̄rie cā vite etne. h̄ de-
us qui eā dat: nec ē simile. **Moſue. viii.** **V**bi dicit̄ q̄ fi-
l̄y iſrael ceperūt ciuitatē **Q**ū p̄ insidias. **V**t dicit̄ **Au-**
gu. Cum q̄s iustuz bellū suscepit. vtrū apta pugna an
insidijs vincat nichil ad rē p̄tinet. qz domīnū iam cō-
tulerat trāz p̄missionis filijs iſrahel. **A**tez non obstat
exp̄. h̄o q̄ filij iſrahel postulauerunt mutuo ab egyp̄:

cjs aurū ūl argētū ⁊ nō reddiderūt eis. qz fuerūt serui
egypcōrū nec habuerūt mercedē. qz illd̄ precepit dñs
cui⁹ maxie erāt res egypcōrū. vñ trāstulit voiniū eaz
Abēz Ric. i. iiii. di. xv. q̄ dicit qz peccat i modo recipien
di licz nō ad restitutōnē tene at. xiiii. q. v. nō sane. Con-
cor. Astensis in summa libro. v. ti. xxix.

De restitutōe acq̄sitorū i ludo

lxxxviii

Quēdō an acq̄sita i ludo subiaceāt restitutōni. rñ-
det Ric. i. iiii. di. xv. ar. v. q. viii. qz qdā ludi sūt ita phi
biti qz tñ nō p̄cipiūt restitui hoi qd̄ lucrāt h̄m legēz illiz
ludi sūt tōrneamēta. Vñ illi q̄ lucrant tali ludo q̄
uis peccēt ⁊ qz faciūt ōtra phicōnē ecclie tñ restituē nō
tenent. Sūt ⁊ alij ludi phibiti ita qz et p̄cipiūt restitui
illd̄ qd̄ ludēs tali ludo lucrāt cui⁹ modi ē lud⁹ alearūz
⁊ taxillorū. Et qz tales sint ludi phibiti habet di. xxxv.
epus ⁊. ff. d̄ allea p̄ totū ⁊ i auctētica d̄ sanctis ep̄is. S.
Indici⁹. ⁊ ex d̄ vita ⁊ hoēstate cleicorū i. c. cleici officia
i tex. ⁊ glo. Mō tñ ē phibitū ludē mli ex cupiditate ⁊
p̄omuni diuuiō faciēdo. ff. d̄. al. l. vlti. qz i diuuiō velle
di cāponit i eādēre familia ludē p̄mittit. qz aut ludēs
restituē teneat qd̄ lucrāt i ludo alleaz ūl taxillorū h̄m
qz phibit⁹ ē i dicto. c. ep̄us. ⁊ glo. ⁊. ff. d̄ alle. l. vlti. i di
cto. c. cleici officia i glo. qz aliq̄ sic esse credūt i telligen
duz. l. qz p̄ iudicē ad restituēdū pōt de iure opelli: si tñ p
sentēciā iudicis nō opellit restituē nō tenet. qz talis r̄sti
tucō p̄cipiūt i penā lucrāciū tali ludo nec iura ad hoc al
legata dicūt qz teneant restituē ip̄o iue: h̄ qz ab eo pōt
de iure peti. Aliq̄s em̄ qñq̄ aliqd̄ licite retinet añq̄ per
sentenciāz dimittē opellat qd̄ tñ p̄ sentēciā iuste latā re
stituē opellit. electō. em̄ excoīcati minori excoīcacōe nō
ē irrita ip̄o iure. tñ ē irritāda. ex de cle. ex mī. S. si cele
brat. Interficiens et hominē iniuste pōt per senten
ciā iuste priuari hereditate: h̄ tamen ante sentenciāz
non tenetur illaz dimittere. Communis tamen opinio
que ē securior tenet qz eo modo qz ludus taxillorum ē
prohibitus homo tenetur de iure ad restituendum il
lud quod lucratus est per talem ludum quia non tan
tum prohibetur ille lud⁹: h̄ etiam adquisicio lucti per

p tales luduz qz tñ vt aliqbz p̄babiliter videt talis re-
stitutio nō p̄cipit p ius canonicū: s̄ tñ modo p ius ci-
uile nō videt qz ad hāc restitucōez sint obligati d̄ neces-
sitate nisi illi q̄ de iure legibz subsunt ip̄erialibz nisi a-
libi sit talis cōstitutio p cōsuetudinē approbatā. **V**idet
tñ alijs p̄babiliter qz talis restitucō p̄cipiat ip̄licite in iu-
re canonico qz leges ip̄eriales nō cōtraīas iuri diuīo nec
abrogatas p ius canonicū nec p aliqz cōtraīas cōsuetudi-
nē racōnablez iura canonica obhūādas decreuerūt
x. dies d̄ capitulis i. c. q̄s aut. 7 duobz his in mediate
seq̄ntibz **Item** **Hosti.** i. ti. d̄ pe. §. q̄bz ver. s̄ 7 sūt addit
dicēs **Sed** 7 sūt p̄sone q̄bz ē idistincte restituēdū q̄cqd
ab eis i luto lucrātū siue extortū ē: puta furiosi p̄digi
minores. xv. ānis 7 maxiē pupilli itē i mēte captis suc-
di cecī 7 p̄petuo morbo laborantes q̄bz tutores 7 cura-
tōres dati sūt. 7 sic p se et p̄pria nō libē admistrāt. ff. de
postu. l. i. i. fi. 7. l. ii. 7 isti. d̄ cura. i. **R**ndet idē d̄ mona-
chis 7 claustralibz ar. xii. q. i. nolo 7. c. nō dicatis 7 de
testa. mo. c. cū ad moāsteriū **Adē** in vxore lucente res
maīti 7 i filiofamilias ludēte res patnas 7 i admistrato-
re ecclie ludēte res ecclie q̄ pauperū sūt i q̄bz oībz tutoi
ul cuātoī abbati maīto patri ecclie ē cōstitutō faciēda
Rap. at̄ distiguit **Vt** aliq̄s ludēs volūtatē ex cupidi-
tate aīseit 7 t̄lis nō pōt r̄petē 7 si lucret saltē i iudicō aīe
tñ cōstituē **Vel** coactz inuitz attractz **Vel** p nimīā im-
portunitatem in ductbz. 7 si talis amittat pōt repetere
7 si lucret nō tenet restituē. **Debzt** tñ paupibz errogare
Et idē dicit d̄ illo q̄ cū ifirmus eet cā recte acōis modi-
cuz lusit dū tñ aliū iuitū nō opuleit **Et** h̄m hāc distinc-
tōnē dic **Hosti** iuā 7 opies s̄dictas posse ad cōsonan-
ciā reduci ar. ad hāc di. xiiii. q. v. nō sane. ex d̄ s̄jmo. di-
lectus. i. ff. si q̄drupes paupie fecisse dicat. l. i. §. cuz ari-
etes. c. ad. l. iulīa de ui. publica ul p̄uata. q̄ mltā 7. ff.
ad. l. acq̄leā. l. si ex plagis. §. tabnarius **Alex** vero d̄
ales in q̄rto in tactatu restitucōnuz dicit qz alleatores
nisi fraudem imisceāt in ludis suis nō tenent d̄ stricto
iure ad restitucōnē pactū intuenit in t̄ partes qz vtriqz
parti placet 7 obligacō cōdicti. **Vñ** h̄m pactuz illud 7

obligacionē dīcti. nec ille q̄ amiserit pōt d̄ iure repetere
nec ille q̄ lucratus ē tenet restitue. ⁊ qz antiq̄ iura iubēt
illd̄ restitui ⁊ cedere actōnē repetēdi magis videt̄ eē ci-
uilis satisfactō ⁊ pena p̄ peccato q̄ obligacō ad restituc-
tōz. **N**ō ē em̄ honestū huiusmodi lucrū nec honesta occu-
pacō ī talibz. imo sepe multū dānosa efficit̄ reipublice
cū rōne ludī distrāhāt possessiōes ⁊ exheredent̄ succes-
siores ⁊ postei. **V**n̄ ⁊ Justinian⁹ dicit qz alleaz vsus
p̄dit ī lacrimas. **V**n̄ ad cohabitacōez mali seq̄ntis data
ē illa lex d̄ alleatoibz sicut ⁊ ī foro p̄tēciali inīūgit̄ se:
pe satisfactō pecuniaria nō solū eis q̄ lucrati sūt. s̄ et̄ eis
q̄ amiserūt. vt rep̄mat̄ in honesta occupacō ⁊ malū sub
seq̄ns. **S**co. veō in. iiii. di. xv. dic qz illa lex vlti. d̄ alea-
toribz q̄ p̄mittit̄ repeti p̄ditū in luto ⁊ p̄ seq̄ns restitui
ligat solū illos q̄ viuēto pollicite s̄b sūt legi īp̄ciali q̄ for
te nulli sūt hodie qz vbi lex illa. s̄ īp̄cialis cōsuevit ha
bere locū mūicipia p̄iudicāt īp̄cialibz vt patz ī italia

De restitucōne notariorū.

lxxxix

Vid̄ d̄ notario q̄ dānificat aliquē p̄p̄tē ei⁹ īp̄ci-
am. r̄n̄et̄ d̄ns jo. d̄ pla. insti. d̄ obli. q̄ ex q̄si male. na.
ī prin. qz tenet̄ ad interessē partis vt. l. fi. c. d̄ magistra-
tibz ouenietibz hinc ē qz tenet̄ iura scire saltē ad ei⁹ of-
ficiū spectātibz vt a cōtradictis illicitis se abstineāt. vt
notat glo. i. l. geneāl. c. d̄ tabla li. x.

lxi

Quid si faciat falsuz instrumētuz. dic qz multo magis
punitur. vt insti. de publicis iudicijs. **S.** Item lex cor-
nelia de falsis vbi imponitur pena mortis hūo ⁊ depoz-
tacōnis ⁊ publicationis bonorum libero homini qui
sciēter falsūz testamētū ul̄ instrumētū scripsit si ḡueit̄ tci-
tauerit ul̄ signum adulterinūz imposuerit vbi vid̄ plu-
ra pulcra per domīnuz jo. ⁊ in. l. apertiores. C. d̄ exac-
tributorum li. x. vbi dicit qz exactores tributoz tenent̄
scribere nom̄ soluentis mensē ⁊ diē ⁊ q̄ntū soluitur
ex q̄. cā. vt l. i. C. de apo. publicis. alit̄ icurrūt magnūz
dānū ⁊ man⁹ āputacōnē vt ī autentica d̄ man. prin.
S. coges colla. iiii. Et eadem pena punit̄ et̄ notari⁹ scri-
bens cōtract⁹ alienacōnis phibite vt ī autentica d̄ phi.
feu. alie. p̄fere. C. īp̄ialē. S. scriba veō colla. iiii.

lxli

Quid d' alijs artificibz cuiuscūq; artificij asserētibz se
peitos i arte sua. rñdet idēz isti d' obli. q̄ ex. q̄ si male na.
q̄ tenēt si aliqz ignorācia ledāt. l. si. §. i. r. ii. ff. si. me.
fal. mo. di. r notat glo. i. l. si q̄s fūdū. §. celsus. ff. locati

De restitucōe medicorū

xlī

Eqtur de restitucōe medicorū vñ dicit tex. in sti.
ad. l. acq. §. p̄ terea si medicz. q̄ medicz curā egri dere:
linquēs ūl male secās egroz ē i culpa. r idēz acq̄lea te:
nēt ad restitucōez aliē estimacōez h̄m q̄nti pluīmi va:
luit ifza annū. Cōcor. l. qz actōnez. §. si. cū. l. se. ff. ad. l.
acq̄leaz Et nota h̄m jo. d' pla. i dicto. c. p̄ terea si mediz:
cus: q̄ culpa o mittit añ factū nō puidēt r i ip̄o facto
vt male secādo r p̄ ip̄m factū: vt derelinquēdo egzū. vt
dicto. §. p̄ tēa r notat glo. i. l. idēz iuris. ff. ad. l. acq̄leā.

Vñ nota h̄m eūdē q̄ medicz derelinquēdo curā egri ē i
culpa saltē leui ūl leuissimā h̄m q̄ ifirmz eāt i o ualeſcen
cia r sic derelinquēdo vidēt p̄bere causaz mortis r iō pu:
nitur. Si at medicz gratis cuābat dīc glo. i dicta. l. idē
iuris q̄ tenēt d' culpa leui ad similitudinez gestoz ne:
gocōz. jtez nota h̄m eūdē q̄ ip̄icia medici anuērat cul
pe. vt dicto. §. p̄ tēa r. l. si q̄s fūdū. §. celsus locati r. ff. d'
re. iu. c. nō ē sine culpa. r ibi glo. i. q. i. c. nō ē putāda i
fi. xxi. di. c. fi. d' eta. r q̄li. c. ad aures de hoīci di. c. tua

Et hoc verū i medico r iudice r q̄cūq; artifice asserē:
te se peitū i arte sua. qz tenēt nō solū d' volo r lata clpa. h̄
et de ip̄icia r iō medicz ip̄erit tenēt d' sua ip̄icia. vt i
iuribus allegatis r. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offi. p̄sid.

Quia ip̄erit medicz reputat p̄ nō medico. vt notat. jn
.l. q̄ si nolit. §. mācipiū. ff. d' edili cō edicto. Et fauore
publice vtilitatis medicz semel approbatz pōt repro:
bati si nō ē sufficiēs. l. h̄ r re p̄bati. ff. d' ex cu. tu Simili
ter iudex eo ip̄o q̄ locat se p̄ iudice r assessore videtur
asserere se perituz r iō tenēt vt. l. si iudex. ff. de varijs. r
ex oz. cog. r notat glo. in. l. ii. ff. q̄ quisq; iure quini
mo racōne asserere pericie lata culpa equiparat volo vt
.l. ad o mētariēsez. ff. d' custo. reoz.

xlīi

Quid de medicis q̄ gratia lucri p̄tellāt morbos infir
mis de quibus dicendum q̄ absq; dubio ad t̄stitucōez

De Restitutio nibus.

tenent: qz si medic⁹ bonorū fortune. i. iudex ⁊ aduocat⁹
ex pte llacōe litis tenet ad restitucōez petēto supfluas
dilacioēs multo magis ptellans infirmitatem in de
trimentum corporis infirmantis

Lxliiii

Quid d medico iperito rndet **H**osti. i. sūma. i. ti. d pei:
tencia. S. qbz ver. Tenet et iudex qz medic⁹ iperit⁹ te:
net ad restitucōez d eta. ⁊ qli. c. ad aures ⁊ is q talez sci:
enter eligit d culpa ipi⁹ tenet de officō. **Archī. c. ea. q.**
Altez idex hosti. i. sū. i. ti. de hoīci. S. pe. x. jō licz dīc sic jō
licz medico ipute⁹ culpa an factū puta qz itromittit se
d medicina cuz sit pdiota ⁊ culpa i ipō facto : puta qā
licz discret⁹ sit i arte nō tñ seqtur tradicōes artis h ca:
pitaneaz volūtate: ⁊ culpa p⁹ factū puta qz perit⁹ erat
et tradicōes artis seqt: h nō adhibz diligēciā cca custo:
diaz ifirmi si tñ neq an factū neq i facto neq p⁹ factū
i culpa dphenda⁹ nō iputa⁹ ei si infirm⁹ alit fatuitate
sua ul auaricia ul casu fortuitu moria⁹ **Recurrat ergo**
qlz medic⁹ ad dsciēciā suā. p⁹s d eta. ⁊ qli. c. ad aures ⁊
d homi. tua. ff. d offi. p⁹h. l. illicitas. S. licuti. ff. ad. l. ac.
qleaz. l. idex iuris ⁊ isti ad. l. acqleā. S. i. ipeiiciā. Sed in
hoc casu ppter graue scandalū interdicit ei execucō q
uis nichil dliquerit d hoī. c. ex. litteis. Est et cōsiliū
Gof. qz p moti ⁊ maxie pmouēdi ad sacros ordiēs ab
opere practicali ⁊ potissie cirugico qz incisionē ⁊ adu:
stionem requirit abstineant. ex ne cle. ul mo. c. senten
ciam de homi. c. tua nos cuz in nullo uacillare debeat
dsciēcia pmouēdi. xxxiii. di. laici. hec **Hosti.**

De restitucōe acq̄sitorū p litigiū **Lxlv**

Quero an mate acq̄sita p litigium subiaceant
restitutioni ⁊ primo quid de accusatorib⁹ ⁊ denūciato
rib⁹ criminū rndet **H**osti. in ti de pñia. S. qbz uer qd
de denūciatoib⁹ qz si calūniose hoc fecerit tenet ad rsti
tucōez dāni dati. qte tenet pñiaz agē si ex odio ad hoc p
cedāt qz ex caritate dbēt tlia pcedē. **xxiii. q. v. pdest. xxi**
q. v. c. nō vos in. c. si peccauerit. v. q. iii. c. i.

Lxlv

Ite hz **M**onal. crim dussiois dittit ⁊ tñt ad rstitucōez
q pecuia accepta dlistit ab accusacōe i sū. i tractatu rsti.

ul q̄ accepit pecuniā vt accusat tenet ad r̄stitucōez ei i
cuius iuriā ul ei q̄ dedit qñ nō t̄p̄it d̄dit. i. q. iiii. iubez

De restitucione iudicis

lilvii

Quid de iudice q̄ dolo seu imprudēcia. i. ignorācia sua
iniq̄ sentēciā tulit. r̄ndet **Monal.** q̄ tenet ad totū itē
illi q̄ extali sentēcia lesus ē nisi possit inducē illū p̄ quo
sentēciā tulit ad plenā satisfactōz lesō. **C. d̄ pena iu. qui
ma. iudi. l. vltiā. 7. xi. q. iiii. q̄tuor** Et h̄m leges multas
alias penas debz sustinē. Debz et 7 tenet p̄t̄ imprudēciā
r̄sti tuē lesō h̄m leges ad arbitriū boni viri iudicantis
**.ff. d̄ varys: 7. ex or. cog. l. vltiā. 7. isti. d̄ obli. q̄ ex quasi
male nascunt̄ i p̄ncipio. qd̄ intelligit dñs jo. de pla: ve
ruz nisi pars appellaueit 7 succubueit qz tūc nō tenet
l. app̄sulibz C. d̄ appellacōnibz in iudicō et aie tenet
qz fuit i culpa cuz sciuit ul scire debuit se iufficiētē 7 tñ
iudicāe talē cāz presūsit. Sed hoc videt̄ q̄bēdaz qñtuz
ad iudices delegatos ad min⁹ q̄bus delegant̄ cause sci:
enter a papa p̄ eo q̄ sūt boni viri licz iuris ignari: nō
em̄ videt̄ q̄ isti teneant̄ si ferūt iniq̄ sentēciā dū tñ hoc
faciāt bona fide 7 d̄ cōsilio peritor. alit̄ bene tenētur si
in requirēdo cōsiliuz fuerūt negligētes aut culpabiles
itez dicit **Hostiē. vbi s̄. x. tenet et. vbi sic dicit Tenent̄
et iudices ul assessoz qui se sciebat imperitū 7 se de iu:
dicio intromittit insti. de obli. que ex quasi male. na:
scuntur. i. Rubri. negligēcia****

De negligēcia iudicis rubrica

lxlviij

Sed quid si sufficiens ē quo ad scienciā si vellet li
bros reuoluere 7 studē. s̄ qz negligēs ē 7 nō volt studē
ita q̄ quē debuit d̄demnare absoluit ul econūso. r̄ndet
**Monal. vbi s̄ q̄ tenetur si omittit aliquid de contin:
gentibz dando operam rei illicite. micius tñ agenduz
ē cum isto q̄ cum illo qui dolo fecit**

lxliz

Sed quid si recipit pecuniam vt inique iudicet. r̄ndz
q̄ tūc tenetur restituere non tñ ei qui turpiter dedit. s̄
ei in cuius iniuriā accepit. i. q. i. iubemus. 7 ar. xvii. q.
.iiii. si quis in attrio. ff. de calū. l. genealit̄. S. aliud. jōē
**Alex. de ales qui de hoc tractat in tercio in tractatu iu:
dicialium preceptorum.**

Sed quid si accepit pecuniam vt bene iudicet a simplici vt iudicaret. **R**espondit **M**onal. vbi s̄ q̄ cum ex officio suo teneatur iudicare bene et gratis turpit̄ accepit ⁊ crimen concussiois omittit. **C**rimen em̄ concussiois ē cum quis in officio stit̄ extorquet aliquid p̄ metuz a subditis aut q̄n nō volt facere ad qd̄ tenetur nisi pecunia sibi data: aut cuz aliq̄s officialis aut miles vltra sibi stituta stipendia extorquet cōtra illd̄. **E**stote contenti stipendys vestris ⁊ tenent̄ p̄dicti ad restitutionem. **I**dem **M**ostien vbi supra 1 c̄

Similit̄ si accepit pecuniaz vt nō iudicet ūl et vt male iudicaret. i. q. i. iubemus. xi. q. iiii. licz xiiii. q. v. non sane. ex de hmo. nemo ⁊. c. dilectus li. i. ⁊ tenet̄ restituē illi q̄ dedit si bona intencōne dedit. s. vt ius ⁊ eq̄tatē sibi h̄uaret vt dicto. c. sane ⁊. c. dilect̄. **S**i vero dedit vt aīn iudicis sibi mala intencōne iclinaet non tenet̄ illi s̄ pauperibus ūl illi i cuius iniuriā data fuit talis pecunia restituēda ē: vt dicto. c. nō sane. 1 c̄ ii

Item tenet̄ iudex ad litis estimacōez ei q̄ p̄ eius negligēciā lesus ē q̄n nullo modo voluit sententiā ferre. xxiij. q. ii. dñs ⁊. q. v. administratores 1 c̄ iiii

Item si iudex p̄ impruēciā assessoris male iudicauit ignoranter eit excusatus ⁊ erit culpa assessoris qui ppter sciēciā p̄cipue eligi debet. ff. q̄ q̄sq̄ iuris. l. ii. **I**dem **M**ostien. si iste assessor ab omnibus iustus ⁊ peritus credebatur ⁊ ipe tenetur **I**tem tenetur officialis qui habet certos redditus assignatos quicqd̄ a litigatoibz extorq̄t. lxxvi. di. nō sane. xxiij. q. i. militare **S**e c̄ tñ si nō hēt stipēdiū sibi assignatū. xiiii. q. v. nō saē 1 c̄ iiii

Quid d̄ officialibz iudicū q̄ icitāt iudicē ad iuste iudicādū ex certa scia ⁊ extra sciēciā. rñet **M**osti. vbi s̄ q̄ tenent̄ ad restitutionem 1 c̄ v

Quid d̄ iudicibz ⁊ alijs secl̄aribz admīstratoibz q̄ negligūt facere iusticiā ⁊ defendere oppressos eccl̄asticos viduas ⁊ pupillos **M**ic q̄ ip̄o iure sūt excoīcati p̄ scia monicōez nec possūt absolui nisi prius d̄ dāno satisfaciānt. vt dic̄ tex. iūta glo. i. c. admīstratoēs. xxiij. q. v. vix i ha. s̄. gētesimū q̄dragesimū sextū 1 c̄ vi

Quid de iudice qui omittit adēnācōez expēnsaz. **R**ñ: det jo. de pla. i. l. obhūaē. **C.** recurio. li. x. q. tenet de suo refundē eas parti. l. pperādū. **S.** sin aut alterutra. **C.** d iudicys **7** i glo. **7** i dicta. l. obhūaē. Quod itellige si fuerunt petite. alit ius perit cā negligēcie. s. ptis nō petētis **7** iudicis nō adēnātis. melior ē cā ouenienti. l. si huuz. **S.** si seqtur i. si. ff. d vboz obli. **P**ōt tñ omēdaē si volt licz nō sit petitū cuz hoc emergat p^o litez **7** testataz **7** sic ad eius officiū expectet. l. ediles. **S.** sciēdū. ff. d edilicio edicto. **Q**uid d iudicibz faciētibz barataias dic q^o debēt puniri. l. iulia repetendarū. vt institutis de publicis iudicys. **S.** sūt pterea vbi vid^o plene p dñm jo. d pla.

De restitucōe aduocatoz

iovi

Quid si aduocat^o fuit i culpa qz nō eāt idoneus puta eāt d psonis phibitis aduocaē. vt religiosus ul i sacris. rñdet **H**osti. i. sūā. ti. de pñia. **S.** absq alit qbus ver. quid d aduocatis q i hoc casu nō credit q teneat ad restitucōez illi a q accepit salariū si alit diligēter officiū suū exēq^o nec i culpa sit amissiois cause. s. aliter ē ei iūgendū. vt illd expendat i pias cās **7** subueiatur peccato^o oracōnibz **7** suffragys ecclie **7** illoz qui elemosinā recipiūt ar. xiiii. q. v non sane. xii. q. ii. gloria episcopi **7** c. aurum

c. viii

Sz qd si recipit imo^o ratū pciū seu salariū. rñdet idē vbi s q ad pl^o tenet rstitue illi a q pl^o extorsit

cix

Quid si p ignoraciā ul negligenciā cliētul^o suus amisit litez. rñdet idēz vbi s q tenet rstitue salariū **7** dānū qd ad hoc cliētul^o suus incurrit. ar. ff. ad. l. acqleā. l. idē iuris **7** d eta. **7** q. c. ad aures. item si p cauillationē abstulit aduersario suo bonaz cāz ul ipaz grauauit ul i aliquo petēto dilacōnē supfluā ul allegāto falsa o^otra o^oscienciaz ul faciēto posicione duplicē ul cauillosaz ul p instructōnē falsi testis ul qz induxit cliētulū suū ad veritatez negandam tenet insolidū quo ad verū interesse Concoz. **M**onal. i sūma. i tractatu rstitucōnū

cx

Item tenent aduocati de damnis o^ostigētibz eorū tolo **7** fraude puta qñ volūt ipedire administracōnē alicuius tutoris faciūt euz accusari de suspecto sciētes qz lite

De Restitutionibus

testata in causa suspitionis immediate interdicitur tutori ad
ministratio aliter **vt. ff. d. solu. l. q. si forte et insti. qbus**
modis tute. fi. §. desinunt **Item tenent ad restitutionem parti**
aduse d. o. d. d. illi aduocati q. instruunt clientulos suos
negare veritatem et falsum respondere. d. q. b. vt dic. glo. i. c. i. d.
confessi. li. vi. et q. n. g. essia di. sepe. Que et dicit q. solent ad
uocati dicere clientulo si hec confiteris p. res casus: nec dicunt per
res alias si negaueris. ex d. si jmo. c. **Mathe.** **Item q. petunt**
superfluas dilaciones et terminos d. qbus d. p. glo. i. c. sta-
tutus. §. si d. rescriptis li. vi. vbi d. Consueuerunt aduoca-
ti sua sollicitate et ipicia nescientes aliter partes iuuare. di-
laciones iuris petere ad testes ultra marinos ul. ex p. uin
cia p. ducetos. iiii. q. iiii. spaciū. Vñ pot. iudex si de mali
cia presumit. s. vt id fiet causa p. tellandi negociū suū sacra
mentū exigere: s. si iurabat vicebat danda dilacō **Consue**
uerunt iudices et aliter p. uideri s. forma decretalis d. fide
iussio constitutis. s. ibi d. mittē recepcone testiu. recepta
caucone ab illo q. vadat ul. mittat ad videndū illos iu
rare **Sup. q. vice qd. ibi notat: hodie puto melius p. u**
luz p. hanc litteraz **Si nō dicet pars habeo testes ultra**
marinos et iudex. r. debet paratē suz illos citare et expe
ctare deponere salariū p. expensis testiu i. eūdo veniēto
stando q. si facere nolet. casus non differt iudex **Quid d. il**
lis aduocatis qui sequuntur doctrinaz sathane positam a
Specu. in ti. de aduocato. §. consequenter et §. sequit. et §.
utriusq. vbi de scribit cautelas quas debent habere ad
uocati taz auctori q. rei et q. utriusq. partis licet in fine
dicat q. hec doctrina salutem aie nō informat imo sicut
dicat psalm. q. malignā extirminabunt. Vñ dic. consulo
q. cōpareat in termino fideliter et se viribus et nō fraudi
bus tueat **Tñ p. mo dat doctrinā dices q. aduocat. az**
ctoris habeat astuciā s. p. tentis ne alterius insidijs sup
plātet. vi. q. i. ex merito i. fi. xvi. q. i. si cupis. imo potius
beat volpinā simplicitatem **Ostendat em. se simplicē**
et sic adūsarius eius cum minus verebitur et cōtra euz
parum sibi p. uidebit. Si em. eum astutum estimaret
solicitus esset ad volpiclaz capiendā. ex d. pugna. cano.
inter solitudines. i. Rubrica iux. illd. Da occasioez sapiēti

et sapiētiōr eēt. xxiii. q. iii. vixē in fine. Item sit caut⁹ tā
q̃ inops specialiū semp stet in genealib⁹. vt sic simpli
citas p̃tendat ne eius intencō cognoscat. ff. d. iure filii
.l. ita. jtez vtať et ambiguīs et duplicib⁹ h̃monib⁹ tāq̃
ap̃rior ignarus. vt possit ad diūsos trahi sensus. xxx.
vii. di. relatū. Ille em̃ dicit reginā inflicere bonū ē. tiē
re nolite. Et si oēs cōsenserint ego non cōtradico. Nec
em̃ vba possūt ad bonū et ad malū retorquei itellēdū
et tūc accipient vba p̃ eo et eius stabit intencōni et iter
pretacōni. ff. de iudicijs. l. si quis ambigua. ff. de vbo
ruz obli. l. inter stipulantē. §. i. jtez caueat ne alleget
publice legē p̃ eo exp̃sse facientē. h̃ eā iudici cū necessi
tas fueit ad aures dicat et p̃ eā ip̃m informet ne ad ver
sarius cōtra illā sese valeat responsionib⁹ p̃munire. qz
nichil tam indubitātū ē q̃ nō recipiat qñdā sollicitam
dubitacōnē i autentica d̃ tabellio. §. si vob̃ colla. q̃r
ta. jtem cautus sit ne aliquid coram iudice reuocet in
dubiū et sup̃ hoc faciat iudicē p̃ eo interloqui ne reus
eum p̃ea valeat recusare. jn. causa criminali cauci⁹ p̃
cedat. Debet em̃ aduocat⁹ accusatois cōmendāe p̃soāz
in quā crimen dicit esse cōmissuz ar. ff. d. re. mi. l. oēs
. §. i. et eq̃lit et q̃lter potātes d̃bent esse speculū successo
ribus. C. de p̃ua. car. l. i. et q̃lter facilitas venie in cen
tiuuz tribuit delinquēdi. C. vt cleicoz de vita et hoēsta
cle. Quantū aut̃ ad aduocatū rei dicit q̃ in p̃mis offi
cium eius ē causaz extenuare fugere et differre in autē
tica de litigio. §. oēm. colla. octaua sic tñ fugiat ne con
tra eum ex nimia fuga iudex p̃sumat. iii. q. ix. decerni
mus. Item die termini nō cōpareat mane: h̃ sinat adu
sarium p̃uenire et tādiu expectare donec tedio affect⁹ re
cedat et tūc veniat ul saltē vltima hora diei iudice pro
fbunali sedente: qz tota dies ei cedit nisi dictū sit. vt ho
ra certa diei cōpareat insti. de vboz obli. §. iudicē Et
si vixēit adūsariū absente pōt tempestiue venire et eū iu
dici accusare et p̃usquā venerit recedē. Tamen actore
recedēte ul si vltiā parte diei veniēt p̃missa de mora
q̃licūq̃ excusacōne ostendet se voluntarie comparere et
paratū in causa p̃cedē et de dilacōe volēte vt sic iudici

De Restitutionibus

placeat et non provocet. Si vero actor instet sedeat aduocatus reus et taceat et se tormentis fingat sicut sagaces sepe faciunt aduocati. Et cum iudex dixerit ei. rñde obiectus tunc lente et pigre surget quasi excitatus a somno et supplicet iudici per audientiam benignam reum iuicem comedet et quantum poterit blandiat ei. Item sit cautus ut si speret sententiam contra se ferri non adsit eo tempore quando fertur. Ad quod autem teneantur tales falsi et cauillosi aduocati ex dictis in precedenti. §. cum perhibendi poterit. Item sit cautus ut a conspectu iudicis sine aduocato actoris non discedat ne ille aliquid in eius absentia proponat quod iudicem mouere possit.

De restitutione testium

Exi

Qui dicitur testibus corruptis. rñdet Hosti. ubi est quod si per dictum ipsorum falsus aliquis periculum amiserit causam suam tenetur ad restitutionem faciendam ei quod damificatus est ar. xv. q. iiii. si quis in attritu. ff. de calum. l. generaliter. §. illud. i. q. i. iubeat. Si autem recipit propter testimonium verum ferendum tenetur hoc pauperibus erogare. nam et venalia testimonia sicut et iudicia venalia prohibentur quibus testis expensas suas moreatas recipere possit. Cocoz. Monal. i. su. i. verbo restitutionem et i. verbo testis dicens. quod testis falsus dicens propter penam falsi tenetur in iudicio ante ad omne interesse parti quam suo testimonio lesit ar. ex. d. testi. sicut et Ric. i. iiii. di. xv. dicit quod testis non licet vendere testimonium: quod quilibet interrogatus loco et tempore tenetur testimonium veritati prohibere: aliter est simoniacus si recipit aliquid pro veritate dicenda Sed aduocatus poterit vendere patrocinium suum et iurisperitus consilium quoniam a iudice vel a curia non recipiunt salarii suum pro quo ad ista adhibenda teneantur nec poterit dici quod isti vendant iusticiam et veritatem sed laborem suum et sollicitudinem. Alexan. vero dicit quod solum est simonia facere testimonium pro pecunia in causis ecclesiasticis in alijs vero graue peccatum.

Exii

Utrum testis possit recipere superius necessarios. rñdet Alex. d. ales i. iiii. tractatu iudicialium preceptorum. quod aliud est pro testimonificatione munus accipere aliud superius necessarios percipere. Primum enim nephas est et provocatio veritatis. Vnde Grego. Si spes muneris subtrahit confestis a confessione iusticie recedunt. Vnde dicitur de iusto. Qui excutit manus suas ab omni

munere ille in excelsis habitat. Et idē de iudice. xliii.
q. v. nō sane. vñ Beda sup Marcū. Ab h̄t judas ad sū-
mos s̄c̄totes ⁊ cōstituerunt illi pecūiaz dare. dīc cum p
muneibz falsuz cōtra quēlz testiōniū dūt qz pfecto veri
tatē p pecunia negāt q̄si dñm p pecunia vendūt. ipse eī
dixit. Ego sūz veītas. Decūdū vero licitū ē. s. sūptz ne
cessarios p̄cipue ī p̄dicto casu cū oꝝ ad locū remotū p te
stimoiō ferēto pcedē. Nemo em̄ tenet p̄p̄t̄s sūptibz
militaē. Et ideo dicit̄ ī decretis. iiii. q. iii. c. v̄eturis ⁊. ii
q. iii. nō lꝝ Der q̄s fuerint postulati sūptz cōpetentes mī
nistrēt. Et si ī pecuniaia cā sint testes ab altera parte
pducendi sūptz dico ī eūdo stāto ⁊ redeūto. C. d̄ testi
bus. l. qm̄. ⁊ notat glo. in c. statutū. §. si. d̄ rescriptis. l.
vi. Immo neduz sūptz: s̄ et mercedez dīez q̄bus stetit
occupat̄ p testiōniō reddēto ⁊ amisit opas suas debz
h̄re. vt notat Ja. butrigarius i. l. si qm̄. C. d̄ testibz vbi
d̄r Nō oꝝ p alienis cōmodis suas īueniē difficiltates.
Ped cui reddet testis pecūiaz quā accepit: cxliii
vt testiōniū ferret ⁊ r̄ndet Monal. h̄m q̄s daz nō restitui
ei q̄ dedit: qz videt̄ testes corrūpe voluisse ar. ff. de d̄dic.
ob turpez cāz. l. ii. Et alij dicūt cōtra si nō dedit eo anio
vt testē corrūpet. s̄ vt sibi iusticia obhuet ar. xliii. q. v.
nō sane. ex d̄ s̄jmonia dilectz. cxliiii

Vtrū testis q̄ noluit maīfestaē veītatē p̄t q̄ pars dā
nū icurrit teneat ad r̄stitutōez. vñ vbi s̄. §. xl.

UDe extorquentibus elemosinas
per mendaciuz ul̄ ipocrisim cxlv
Vtrū q̄ simulacōe religioīs aliq̄d acq̄rit sicut fa
cit ipocrīta teneat ad r̄stitutōez. r̄ndet Alex. d̄ ales in
iiii. i. tractatu r̄stitutōnū qz sic: ⁊ rō huiꝝ ē qz ille q̄ dat
aliq̄d ipocrīte q̄z estiāt bonū ⁊ religiosū nō dat p se lo
q̄ndo ipocrīte: s̄ īterp̄tat̄ viro religioso. vñ nō trāsfert̄
dñiuz rei date ad ipoc̄tā. vñ ipoc̄ta nō ē possessor iustz
rei date: s̄ v̄spatiue ⁊ iūto dño. ergo rei aliene cōtracta
tor ē ppter qd̄ tenetur ad r̄stitutōē. Non obstat qz il
le cui confertur prebenda ab episcopo qui creditur es
se bonus licet non sit non teneatur ad r̄stitutōem
quia respondit̄ idē qz non ē simile quia licet ille qui

De Restitutionibus

qui offert illi p̄bēdaz credat illū eē castū tñ ille cui offer-
tur fraudez nullaz omittit p̄pt quā illi offert. q̄a non si-
mulat se castū tali intencōne. Vñ licz ī grediēs sit ma-
lus vt puta fornicator licit⁹ ē īgressus ī p̄bēdaz: vñ nō
teneť restitue: s; acq̄rēs aliq̄d p̄ ipocrisim teneť qz īgre-
diens ē viciōsus ⁊ viciōsus īgressus: qz fraude ⁊ dolo ī-
gredit s; si īgrederet p̄pt fornicacōnem sicut si ep̄us ma-
trez ūl sorore cleici cognoscet ⁊ ob hoc ei daret: tenetur
cleic⁹ resignare cognita veit̄ate. Vtrū si diues menciē
eo se paupez acq̄rat aliq̄d teneat ad restitucōez. rñdet
idē Alex. vbi s; qd teneť ad restitucōez ei⁹ qd p̄ simula-
cōne acq̄siuit: s; nō teneť restitue ei a q̄ accepit quia ille
meritū habz apud deū q̄ dedit ītuitu pietatis ⁊ pauper-
tatis s; teneť dare paupib⁹ quib⁹ ille dedit: s; si nō erras-
set si esset illi q̄ sūt. Non obstat de Jacob. qui sustulit
p̄mogenita Esau fraudulēt qz. rñdit idē Alex. vbi
s; qd nō fuit ista fraudulēcia sonās ī malū. Licuit ei Ja-
cob subripe p̄mogenita Esau tāq̄ violento possessor
qz dñs cōtuleat p̄mogenita Jacob qz int̄lexit Isaac cō-
firmāto bñdictōne dicēs ⁊ eis bñdict⁹ cxvi

Quid d̄ mendicātib⁹ validis q̄ fingūt se ī firmos ⁊ si-
cut dīc glo. i. l. i. d̄ mēdi. ua. li. xi. possūt fingere cū her-
bis ⁊ alijs medicāntis deformitates mēbroz ⁊ eḡtu-
dines corpoz. rñdet dñs jo. d̄ pla. qz īspiciēda ē odicio
eoz. vt si eis fuerit corporū integritas ⁊ ānoruz robu-
stas eoz īmercia sine vlla miseracōe puāt hoc mozo.
Vt si fuerit hui subdūt coīnio accusatois: si veō liberi
efficiūt ei⁹ coloni ascriptic⁹ ⁊ hoc qñ fingūt īfirmi-
tez. Sed qñ ē valid⁹ ⁊ nullā fingit īfirmitatē tūc si ē fo-
rensis expellit ⁊ ad suas remittit partes si autē ē de vrbe
debz opelli ad opa ⁊ artes ⁊ exercicia publica operāda
vt dicta. l. i. ⁊ ī autentica d̄ questione. S. si veō iuris.
colla. vi. Mā vt dicit ibi glo. cū sint robusti ⁊ sani aufe-
rūt panē vē d̄bilib⁹ ⁊ īfiris ⁊ p̄ oseqñs tenēt ad r̄stitu-
cōez. Esuriēti em̄ paīs virilit̄ tollit vt ei⁹ īercia cohibe-
atur. b. q. b. nō oīs. ⁊ vt dīc glo. sup Math. Iustius fe-
ceis si iuste petētez correp̄is q̄ si ei qd dēdeis. vñ d̄ cō-
dicōnib⁹ eleōsine ē glo. lxxvi. di. nō satis ⁊ i. c. q̄esca⁹

xlj. di. Similit̃ puniũt hospitalarij sandi **Jo.** qui mi-
ttũt laycos ⁊ illitteratos p̃ questis ⁊ falsi questuarij vt
i. c. tuaz ex. d. pui. vbi dicit tex. **V**erz qz p̃uilegiũ me-
retur amittẽ q̃ p̃missa sibi abutitur pt̃ate. frat̃nitati
tue m̃adam? q̃tin? si quos clericos aut laycos a dictis
frat̃bus p̃ colligẽdis elemosinis cruce fallẽ signatos i-
ueneris his a q̃bus ip̃os missos esse ostiteit p̃ totaz p̃-
uinciaz exhortacionis officiu; inẽdicas: si layci fuerint
extorcacõis mucrone pcellas si cleici officio beneficõ
q̃ suspẽdas nullo p̃suso p̃uilegiũ bñficõ ul apostolico
remedio p̃ualẽte. **E**t i cle. d. peni. ⁊ remis. d̃r **A**busioni
bus q̃s nõnulli elemosinarũ q̃stores i suis p̃ponũt p̃di-
cacõib?: vt simplices decipiãt ⁊ aux subtili ul fallaci
pocius igenio extorqueãt: ab eis dẽ aiarũ cedat piculũ
⁊ scandalũ pluimoz viaz putẽ p̃ possibile p̃cludẽ cupi-
entes iux̃ statutũ oĩliũ geneãlis duxi? p̃hibendũ di-
strictẽ ne q̃stores aliq̃ nisi ap̃licas ul dyocelani epi lit-
teras exhibuerit q̃mõlibz admittãt nec p̃mittãt cum
solũ ip̃is oputat indulgencias sibi ocellas asinuare po-
pulo ⁊ caritatiua subsidia postulaẽ simplicit̃ ab eodem
populo nullate? ip̃i populo p̃dicãt nec aliq̃d exponẽ
q̃ q̃ i lris oĩtineĩ s̃dictas lras q̃q̃ ap̃licas dyocelani epi
ne q̃d fraudis omitteri valeat p̃ eas dẽ anq̃ admittãt q̃-
stores ip̃os examinẽt diligent. **A**d hoc cũ aliq̃ ex hui?
modi questorib? sicut ad ñram audiẽtiaz e platũ non
solũ multa temẽtate audacia ⁊ receptõne multiplici
aiarũ indulgencias populo motu suo ap̃prio d̃ facto con-
cedãt. sup̃ uotis dispẽsent a piurys ⁊ hoĩcidys ⁊ alijs
peccatis libi oĩtẽtes absoluãt male ablata i certa data
sibi aliq̃ pecunie q̃ntitate remittãt t̃ciaz ul quartã ptem
alijs d̃ penitẽcijs iũctis relaxent aias tres ul pluẽs pa-
rentũ ul amicorũ illoz q̃ elemosinas eis oĩferũt d̃ purga-
torio vt asserũt m̃edaciter ⁊ abstrahũt ⁊ ad gaudia pa-
radisi pducũt. bñfactoib? locorũ q̃q̃ q̃stores existunt re-
missionẽ plenariã oĩuz peccatorũ idulgeãt ⁊ aliq̃ ex ip̃-
sis eos a p̃na ⁊ cl̃pa vt eoz ubis vtamur absoluãt. nos
abusus hui?mõĩ p̃ q̃s cẽsuã vilescit eccl̃astica ⁊ clauu
eccl̃ie auctõitas oducit i oĩtẽptũ oĩõd̃ abolẽ volẽtes ea

De Restitutionibus

p qsq̃ queſtoēs fieri ūl attentai de cetero diſtrictiꝝ iubeꝝ
oīa ⁊ ſingla p̃uilegia ſi q̃ ſup p̃miſſis ūl eoz ali q̃ ſint
aliq̃bꝝ locis ⁊ ordinibꝝ ūl p̃ſonis q̃ſtoꝝ huiꝰmōi quo
motocūqꝝ oceſſa ne ip̃oz p̃textu ſit eis mateꝛia t̃lia vltē
rius p̃ſumēdi auctoꝛitate ap̃lica q̃ntū ad p̃miſſa penitē
reuocātes. **Q**ueſtoēs autē q̃ deiceps in p̃miſſis ūl aliq̃
p̃miſſoꝝ õliq̃rint ūl aliꝝ et q̃buſcūqꝝ ſuis p̃uilegiꝝ
abusi fuerint ſic p̃ locoꝝ ep̃os puiri volumꝰ nullo proꝝ
ſus p̃uilegio i hac parte ſuffragāte. **Et in. c. cū ex eo de**
ſen. exco. dī. **Q**ui autē ad q̃rēdas eleoſinas deſtināt mo
deſti ſint ⁊ diſcreti nec in tabnis aut aliꝝ locis icōgru
is hoſpitēt nec ibtiles faciāt ā ſūptuoſas expēſas cauē
tes omnino ne falſe religioſis habitū geſtēt

ITTEKA: QVAON DEBET IBA

IBERE hoſpitale ſancti johānis

Ite ibi exp̃mīt forā l̃taz quā debēt h̃re ab
ep̃is. ſ. t̃lis. **Q**uoīaz vt ait ap̃lus oēs ſtabimꝰ
ante t̃bunal xp̃i recepturi p̃ut in corpe geſſiꝝ
ſiue bonū fueit ſiue malū: oꝝ nos diē meſſiois extreme
miſericordie opibꝝ p̃ueniē ac et̃noꝝ iuitē ſeīnāe m̃t̃is
q̃ reddēte d̃no cū multiplicato fructu t̃colligē debeꝝ in
celis firmā ſpē fiduciāqꝝ tenētes. qm̃ q̃ parte ſemiāt par
ce ⁊ metet ⁊ q̃ ſeīnat in b̃ndictōibꝝ d̃ b̃ndictōibꝝ ⁊ me
tet vitā et̃nā. **Cū** igit ad ſuſtētacōez ſiatꝝ ⁊ egenorū ad
tale õfluēciū hoſpitale ap̃rie non ſuppetāt facultates.
vniūſitateꝝ veſtꝝaz moneꝝ ⁊ exhortamur i d̃no atqꝝ in
remiſſionē iūgimꝰ vobis peccatoꝝ q̃tinꝰ d̃ boīs vo
bis a deo collatis p̃ias eleoſinas ⁊ g̃ta eis caritatis ſub
ſidia erogetis vt p̃ ſubuectōnez veſtꝝaz ip̃oz imopie cō
ſulať ⁊ vos p̃ hec ⁊ aliꝝ bona que d̃no inſpirāte feceri
tis ad et̃na poſſitis gaudia p̃ueniē.

De t̃ſtitucōe faciēciū eleoſiās d̃ alieo

Ex vi

Quid d̃ datis p̃ ip̃oſiꝝ ⁊ p̃mo an facientes eleoſinā de
alieno õmittāt furtū. r̃n̄et **Alex.** d̃ ales in t̃cio i tra
ctatu noui p̃cepti q̃ ſic ⁊ p̃hibet p̃ illd̃ p̃ceptū. **V**trū
monachus ūl alius r̃ligioſus poſſit facē eleoſinā. r̃n̄dꝝ
Doſti. in ſū. in t̃i. d̃ peni. ſ. quibꝝ x. quid d̃ faciētibus
Videť q̃ nō qꝝ nō volūtātē nec ap̃riuz habet. **xii. q. i.**

nolo 7. c. nō dicatis. Et hoc veruz ē de puro claustrali
nullā admistracōez ūl nullū officiū habēte nisi hoc fa
ceret de licēcia abbatis d' rebus cōmunibz. xvi. q. i. plac
uit. c. monachi. d' postu. c. ex parte d' osetra. di. b. non
oz. ūl nisi vixeat hoiez ad mortez esurientē tūc em hoc
pōt facere d' licencia sumi abbatis. i. dei. lxxxviii. di. pa
se 7. c. nō sat. s qz in tali casu oīa sunt comunia. xlt ii.
di. sicut hi. nō obstante et cōtradictōne abbatis inferi
cris. xi. q. iiii. qz resistit. viii. di. que cōtra mores Si ved
admistracōne habet tūc nō soluz pōt: s debet q̄cquid
sup̄est paupibus erogare. xi. q. i. quia tua i fi. 7. c. auruz
lxxxvi. di. nō satis. xlvii. di. sicut hi. xvi. q. i. qm q̄cquid
Ved quid si religiosus accedat in schol ūl aliter i pere
grinacōne vadit de licencia abbatis: nūquid pōt facē
elemosinā. rñdet itez vbi s̄ dicas qz sic. qz eo ip̄o qz ab
bas licenciauit ip̄m videtur cōcessisse qz faciat omnia
bona que hoēsti schola's 7 peregrini facere cōsueuerūt
ar. ff. d' p̄cu. l. ad rem mobilem 7. l. ad legatum de of.
dele. preterea. ff. de iu. iuran. l. ij. ff. de iudi. l. si longius
ita tñ qz moderate hoc faciat

Quid d' vxorē nūq̄d sine licēcia viri pōt eleōsinā facere
Rñdet Docti. vbi s̄ qz si habz res parasitales 7 p̄pas
p̄ter totē pōt in facē eleōsinā et viro iuito. C. d' pac. cō
uen. l. hac. l. s̄ 7 d' q̄bus dā rebz viri. f. d' pane 7 viro 7
similibz q̄ bono 7 approbato more cōsueuerūt ad dis
pensacōez vxoris p̄tinē pōt tēpate dare p̄ deo formās si
bi cōsciēciā qz maītz d̄beat hoc ḡtuz h̄re l̄ forte hoc pro
hibueit aliqn maītz Solūt em̄ mariti p̄hibē tlia ad ter
rorez 7 sic vt si nō i toto tñ tempet se a tanto. pōt et sibi
formae cōsciēciā ex q̄litate paupis d' q̄ credit qz si mari
tus eū vidēt ei porrigēt. ar. isti. d' obli. q̄ ex delic. nal. S.
placuit: s̄ 7 d' licēcia viri hoc pōt 7 d̄bet facē idistincte
Si aut̄ modis oībz cōdit qz marito displicēt si dāet nec
pōt suā cōsciēciā formae tūc toleat: qz dāe nō pōt. Mul
latenus tamen det cum scandalo mariti Sic intellige
xxxiii. q. v. qz deo. Et hoc. ē verum nisi viderit paupes
fame morientem. tunc em̄ posset elemosinaz facere de
licencia summi sponsi sicut dixi supra de monacho 7

De Restitutionibus

Et nota qd sicut d' rebus mariti nō possūt vxores dare elemosinā: sic nec d' rebz totalibz qru dñs ē marit⁹. C. d' rei vendi. l. tote. 4. C. de iu. to. l. in rebz. Itez caueant vxores a mēdacō. s. ne cū cederint mēcianť dicentes se nō dedisse forte apť metū viroz ne in tempoālē eterna quā meruerāt retribucō cōmutet. sicut legitur de obstetribus. xxij. q. ij. si q̄libet

C. xix

Quid d' filios familias. rñdet idēz vbi s̄ qd de castrensi ⁊ q̄si castrensi peculio pōt facē elemosinā. Max qñtū ad illud patfamilias cēset. ff. ad mace. l. i. §. si. 7. l. ij. C. de iuo. testa. l. si. De aduēticio at ⁊ pfecticio q̄uis p̄mu⁹ suū sit q̄ ad ap̄etate: h̄z vō q̄ ad spē successōis ⁊ sic itelligē qd qdā mō dñs rerū patnaz et viuēte patre itelligit isti. d' rerū q̄li. d' differēcia. §. h̄ ⁊ sui nō p̄t nec debz facē eleōsinā nisi sicut s̄ dixi de vxore ⁊ moācho ⁊ alijs casibz i q̄bz pōt alit̄ donāe q̄s notauī d' dona. §. q̄s possit x. qd dixi. Qui casus sūt q̄tuor. s. si iusta rōe mot⁹ cā mortis tōnet si habz peculiu castrense ul q̄si si h̄z liberā admīstracōez peculij pfecticij ⁊ hoc ip̄m īpecialit̄ ei ccessuz sit itez vbi ē fili⁹ comitis ul marchiois ul senatois aliter nō: qñtūcūq; magn⁹ sit ⁊ discret⁹. ff. d' dona. l. fili⁹ fa. i. prñ. 7. §. i. 7. iij. Nō nouit elemosinā daē d' pfecticō peculio pōt daē cōsuetā patris volūtate ⁊ eleōsine qñtitate: vt notat idē Docti. iti. de voto. §. q̄s ponē x. qd ergo si vouerit. Cōcor Ric. i. iiii. di. xv. ar. ij. q. vi. dicēs qd ordo natuālis exigit: vt īferiōā a supiori⁹ regulent ⁊ iō illi q̄ sūt sub aliena potestate cōstituti d' his i q̄bus alijs subiciūt ordinaē nō debēt alit̄ q̄ eis fuit a supiori⁹ bus cōmissū. ⁊ qz null⁹ hō ē alij subdit⁹ qñtū ad īteriores itelled⁹ ⁊ volūtatis act⁹ nisi soli dep: iō de illis bonis orāto ⁊ cord remittēto iuriciā oibz eleōsinaz facē l̄z h̄z qz moāchus ap̄riū nō habz iō d' bonis extioibz non pōt facē eleōsinā sine licēcia abbatis exp̄ssa ul p̄babilit̄ p̄sūpta nisi dispensacō aliqz bonoz monasterij sibi sit ab abbate cōmissa tūc em̄ d' illis pōt facē moderatas ⁊ rōnabiles h̄m ap̄ozcōnē bonorum que sibi commissā sūt ad dispensandū. qz et vir ē admīstrator bonorum tāq; mulieris caput. ideo nō debet dare mulier eleōsiās

sine consensu viri expresso vel presumpto exceptis rebus
elemosinis et parvis pro paratione ad possessiones eorum
nisi propter totum que ordinatur ad sustentanda matrimonij
veneranda habeat aliquas res vel ex proprio lucro vel per alium lici-
tum modum: tunc enim de illis irrequisito assensu mariti
potest facere elemosinas moderatas. **Filius** autem familias pro-
prias possessiones non habet: nec et huius imo huius sunt
possessio dominorum: ideo facere elemosinas non debet nisi for-
te aliquas modicas de quibus possunt presumere pro patri vel domino
placeat nisi aliquarum bonorum essent eis a patribus vel domini-
nis dispensatio commissa. **Deus** tamen predicti licite debent et pos-
sunt in casu necessitatis extreme indigentibus subvenire et assen-
su superiorum non habito expresso vel presunto

Utrum fur faciendo elemosinam de re furtiva liberetur a
restitutione. **Respondet Alex. in. iiii. in tractatu. restituci.**
quod non. imo plus peccat quam si apud se rehusaret. **Vnde**
non licet ei eam dare ne se reddat impotentem ad restitu-
endum. **Eccliaistici. xxxiii.** Qui offert sacrificium de substantia
pauperis quasi qui victimat filium in conspectu patris: ergo pec-
cat mortaliter dando rem alienam vel furtivam. quia impotentem
se reddit ad resti. **Vnde** per ipsum non stat quando pauper cui ab-
stulit rem suam moriatur fame et ob hoc comparatur homini de
Vnde sequitur. **Danis** egenorum vita pauperis est. **Et** qui defrauda-
dat illum hominem sanguinis est **Vnde** peccat fur vel latro si dat rem
furtivam **Peccat** et mortaliter accipiens eam gratis nisi
valde sit ei necessaria ut puta in ultima necessitate: quia dat
occasionem peccati mortalis ipsi furi. **Et** ideo tenetur eam
restituere domino cum conscientia furis. et tunc videtur liberari

Utrum liceat furari causa pietatis rem vcharum vel avari ut
ind fiat elemosina vide **s. s. iiii.**

De restitutione acquisitorum per malos artifices
Quero an acquisita per malos artifices subiaceant res-
titi. et primo querit **Dost. in su. in ti. de peni. s. quibus**
x. quid ergo dicens **Quid** ergo faciat saceros de pelli-
paris sutoibus pictoribus mercatoribus et similibus qui vi-
vunt sex minutas aliquarum rerum quando sepius mercantur vel
diceret: et multis alijs modis isti peccant non de consuetudine sed
de longissima corruptela. respondens ad hoc dicendum quod quicquid talis

médaciū sciēnt dīxit mortaliē peccauit ⁊ q̄ciēs p̄mēda:
ciuz p̄ximū suū recipit ūl carius q̄ debēt vendit ad res:
sti. tenet. Si aut̄ ignorāter mētītus ē ūl ex iprouiē q̄
lingua labilis ē: ūl et̄ sciēnt hoc intendit ⁊ scit illd̄ sibi
p̄desse: vt sic h̄uet se idēnnē ⁊ p̄xiō nō obesse. q̄ satis
valet res p̄ciū qd̄ dat. ⁊ sic nō ē deceptō i valōē nec i re
q̄ nō vendit vnā rem p̄ alia nec aliq̄ alio mō: tūc pōt
dici veiale ⁊ sic pōt intelligi. xxij. q. ij. p̄mū fm Rañ.

Verūt̄n ex q̄ assidue ⁊ d̄ oīuetudine mentit̄ q̄cquid dī
cat Rañ. ex eq̄tate ⁊ benīgtate t̄n d̄ veritate mortale
dicit̄. sicut ⁊ ebetas si assidua sit mortale ē. xx. b. di. S.
alias. Si ved̄ iuat ⁊ deierat mortaliter peccat aliqn̄ ⁊
aliqn̄ veialit̄ fm q̄ notauit d̄ iu. iurā. S. q̄ pena. Vñ sa
cerdos debz t̄les i viā rectā dirigē ⁊ iducē q̄ntuz pōt. vt
recto fine laborēt ⁊ rectā itencōnē hēant ⁊ sine oī frau
de officia sua exerceāt bona fide ⁊ oīulē t̄libz q̄ de licen
cia sui ep̄i scirēt q̄ntū possūt vendē ūl lucrā i mensuā
bladi vini ⁊ similia ūl q̄ntū p̄ libra p̄nt vltra q̄ eme
rint vendē i recōpensacōez laboris ⁊ expensarū ⁊ si sic
venderēt sine mēdacō ip̄os credetē eē i tuto q̄ ad pecca
tuz negociacōnis ar. de strahē. ep̄. c. i. Et d̄ voto. c. i. ⁊.
c. magne. S. fi. x. q. i. regēda. Et sic possuḡ itelligi. lxxx
viii. di. foricary. Si at̄ q̄ hoc nō faciūt siē p̄c̄lo bix eua
dūt Et sic pōt itelligi q̄ dīc Leo. Difficile eē iter emē
tes ⁊ v̄dētes oīmerciū nō iterueniē peccatū d̄ p̄ci. di. b.
qualitas ⁊ c. sequentibus

O De r̄stitucōe cleicōz ⁊ sijnōiacōz. lxxxiii
Ved̄ qd̄ d̄ illo q̄ recipit b̄nficiū sijnōiace sciēnt
r̄ndet Mo. i sum. sua i v̄bo sijnōiac̄ i ordine. q̄ qui
recipit b̄nficiū sijnōiace sciēt secus si ignorāter tenet̄
renunciare beneficō ⁊ restituere omnes fructus percep
tos ⁊ qui percipi potuissent a possessione sufficienti dī
ligencia. xiii. q. vi. si res. ex d̄ resti. spoli. grauis Gene
raliter em̄ possidens sine ti. tenetur ad omnia d̄amna
⁊ lucra percepta ⁊ percipienda. ff. d̄ re mili. l. si nauis. S.
generaliter. Et vocatur hic ti. iustum inīcium ūl cau
sa possidendi: vt emp̄cio vendicio donacio ⁊ similia Si
militer si habet talem ti. qui p̄ non ti. ē habendus. vt

qui turpit contra legem interdicta mercatur: ut si quis vo-
lo vel metu inducat aliquem ad vendendum vel dandum sibi
aliquid. C. de agri. et cen. i. et colois. l. quemadmodum et ff.
quod metus causa. l. si partem. quod fructus restitui debent deductis
expensis. Item intellige de fructibus quos non expendit in utili-
tate ecclesie: sed in alios usus. nam et quod dependendi animo. id est da-
mificandi vel furandi siue alio modo ad negocia mea que-
renda accessit habet contra me actionem negotiorum gestorum
non in illud quod sibi abest: quod improbe ad negocia mea acces-
sit. **¶** Sed in quo ego locupletior factus sum. ff. de nego. l. si pupilli.
S. si et si quis Similiter dicas de illo qui sciens et consenciente
omissa fuit simonia vel statim cum sciuit non renuntiavit
ex de simo. c. de simo. et c. sicut circa fi. **¶** Alias si esset bo-
ne fidei possessor. id est quod ipso nesciente ommissa est simonia et
diu possedit beneficium: sed post statim cum sciuit renuntiavit
beneficium tenet tunc domino rei non de consensu sed de extanti-
bus tamen. C. de rei ven. l. certum **¶** Et hec est pena clericorum. Lay-
c. ubi debet excoicari. i. q. i. et periculum et c. si quis episcopus cxixiii

¶ Quid de simoniacis in ordine et dignitate. **¶** Rursum idem ubi
scilicet quod suspensus est nec habet executionem: et ideo quicquid facit ge-
rentis officium dignitatis recipit animas subiectorum eius. de elec.
dudum. **¶** Et. El. hoc et ideo dicas in beneficio animarum habere. quod de
his duobus idem iudicium est habendum ut dictum. c. dudum et ar. ex
de filiis presbiterorum. c. fi. cxixv

¶ Quid si datus pecunia simoniaci accepta. rursum ideo ubi scilicet
quod constituta est a simoniacis et quicquid simoniaci accepit illi ec-
clesie in cuius veneratione fuit accepta: maxime si pecunia illa de
rebus ecclesie fuit mihi esset: monachis simoniaci receptus in primo
monasterio et propter hoc transferat ad aliud. quod tunc hoc mona-
sterio huiusmodi pecunia dari debet. quod ad usum fructum. ut
sicut habet onus ita habeat emolumentum cxixvi

¶ Quid de recipiente simplex beneficium simoniaci. **¶** Rursum Mo.
ubi scilicet quod tamen datus qui recipiens si est occultus suspensus ipso iure
quod ad se. sicut quilibet in peccato mortali constituitur. id est quod i. sacrotes
si vero notorium est de iure vel de facto suspensus est quod ad alios
ex de temporum ordine. c. b. **¶** Nam et accusatur de simonia prohibet
exequi officium suum accusacione pendente maxime si est infamatus
ex eo ti. c. accusatum. alias secus. vi. q. i. S. utrum in prin.

et ar. ij. q. i. in primis

lxxxvii

Quid d' p'lati et alijs clericis tenentibz ad ministracōez ecclesiasticas et male administratibz: nūq' d' tenentur ecclesia reddere idemne. rñdet Docti. in ti. de p'ni. §. q'bz. v. q' q' sic. i. c. q' sicut. §. si. d' elec. Et hoc itelligas siue p'lat' de rebz ecclie expēdat i melioracōez p'p'ri' p'atiōn' ul et p'p'ri' nīmiā diligēciā p'p'riū negotiū neglexit negotia ecclie p'curare et sic ecclesia ē passa dānū. h' et d' c'p'a seu negligēcia p'curatoris sui seu vicarij videt' tenei d' officio

Archid. ea q' de sta. mona. cū ad mona. §. i. ff. d' custodia et exhibicōe rez. l. fi. Sed et si d' suo aliqd expēdit in negotijs ecclie illa pōt recupearē. ul et heres suz. vt sic fiat q'daz expensacō. hic inde. xx. q. vii. latoz. xii. q. iiii. c. i. et ii. et d' rebz ecclie nō alie. c. epus. Hoc aut itelligas qn' grauis ē lesio ul ē q' ad alienacōez ul dīminucōez rerū imobiliū ul mācipiōz ecclie ul et reddituū suorū Nec em' p'hibet' p'lati q' min' possint d' fructibz et perceptis redditibz q's suos faciūt aliq' erogare

lxxxviii

Quid d' his q' donāt sua i honestis mulieribz ul mimis ul ioculatoibz p'p'ri' peccata q' o'mittūt ul p'p'ri' carnalitates ul fauorez seculi. rñdet Docti. vbi s' q' peccant mortalit'. lxxxvi. di. donaē. et tenēt r'stituē ecclie si p'p'riū hñt De his aut q' talia r'ceperūt nō ē dubiū q' tenēt ad r'sti. xx. iiii. q. vi. li. res. Si ved' cā eleōsine et sustētacōis nature tribuat nō peccāt. nec tenēt ad resti. dū tñ abstineant alias a peccatis. lxxxvi. di. pasce. xii. q. ij. d' sulo. et c. gl'a ep'i. xlvi. di. sicut h'i. et hoc maxie cā hospitalitatis licz qn' casu fortuitu veniūt nec alias q' comederēt d' facili iuenirēt ar. xl. ii. di. q'elcaz. xi. q. 3. qm' m'ltos

lxxxix

Sz cui fiet r'stitucō ab i'strioē ul meretice q' nō d'buīt hoc recipere p'p'ri' peccatū o'mittēdū nūq' d' r'stituet illi q' dedit. rñdet idē vbi s' q' nō. h' successori suo ul superiori q' hoc i vtilitatē ecclie expēdat ar. xvii. q. iiii. si q's i atrio d' officio or. c. cū vos d' de. diu. c. diūsis fallacijs i fi. Nec obstat d' deci. i. c. tua nobis. §. i. x. p'textu. q' illd' itelligit' qn' is q' tenet ad resti. nō accepat a clerico illd' q' tenet resti. et sic nō eāt cleric' particeps i delicto. h' vbi ē particeps nō fit ei resti. vt puāt i eo i q' deliquit. vt in. c.

pastoáli d' iu. patro. 7 d' tempoz or. c. lras. **Mo.** beo in
tractatu resti. lic dic. **R**estitué tenent plati eccliarum 7
aliq' cleici bona ecclesiastica paupibz debita q' nō sumūt
i vltus illicitos dando ea meretibz 7 iustioibz ul filibz
turpibz psonis **S**imilit dāto ea cōsanguineis potenti
bus nō p'pt natuē sustēta cōnē: ul aliā licitā cāz 7 hoc e:
statz. h' vt faciāt eos diuites notablit vltra statuz cōdicō
nis geneis eoz ul parentele. vt cū epī 7 aliq' cleici d' hu
mili genē nati cōsanguineas suas maritāt baronibus
7 similia. 7 hoc qz cōtrectāt rē alienā iuito dño. **B**oā ei
ecclesiastica paupz sūt h'm **I**ed. 7 **A**ug. xvi. q. i. qm q'cqd
xxiii. q. vii. q' at 7. q. viii. oueiōz 7 xii. q. i. c. vl. **lxxx**

Sz nūqd tenent hāc resti. facē de bonis patmoialibz si
ea hnt aut sufficit q' illā faciāt de fructibz ecclie q's iaz
habēt ul habituri sūt. rñdet idē vbi s' q' cuz q'cqd supē
eoz vltibz d' puētibz eccliaz debeāt paupibz. vt dictū ē
nō sufficit facē resti. d' tlibz fructibz eccliaz cū habeant
bona patmoialia ul aliud q' d' ecclia acq'sita nisi q'tinē
subtraxerint sibi d' necessarijs ul q'ncūq' expenderēt ita
vtilitatē ecclie d' bonis patmoialibz aut aliud q' p' ec
clesiā acq'sitis j'tē mētrices iustioēs 7 alie turpes p'soē
p'dicte q' pascunt de bonis ecclie 7 et cōsanguinei qz vt
dictū ē ditāt notablit vltra statū sue cōdicōis ad resti.
tenēt eoz q' habuerūt d'bois ecclie nisi p'dicte p'soē rece
perit causa eleōsiē q'n i necessitate erāt. xiiii. q. iii. si res
alieā. **lxxxvi. di. pascē.** **D**iuites beo 7 potētes silit tenēt
q'n p'frauds ul minas ul ipoztuitatē nimia ul alias re
cipiūt sine iusta cā. secz tñ si p'pt necessitatē ul hospita
litatē recipiūt ar. xi. q. iii. qm multos 7. xlii. di. q'elcaz.
Similit si sūt bene meriti honesti 7 spūtales viri pre
sertim qz iaz ipenderūt ecclie suū hūiciū ul defenderunt
eaz cōtra p'ones ul p'stauerūt patrociniuz i cā ul dece
rūt de p'p'ys bois 7 similia. **T**alibz em tenēt ecclia re
pendē vicē. xii. q. ii. q'cūq' 7. c. scias. **j'tē** nota q' hec t'sti.
debet fieri ecclie cui sic i iuriose ablatū ē ul et ei' de loci
paupibz si hoc expediē videbit p'itenciaio. si. tñ sup ta
libz disponēdis hēat p'tatez ar. xvii. q. iiii. si q's i attrio.
Et hoc oueiēs ē q' paupibz detur cū indigeāt 7 ecclia

De Restitutionibus

habundet. alioquin si ecclesia pauper ē melius ē q̄ in
utilitatem ecclesie conuertatur

cxixi

Quid d̄ p̄latis eccliaz q̄ p̄curacōnez ūl hūiciū aliqd̄ i
pendunt legato ūl alijs q̄ plus sibi extorquet subditis
q̄ soluat. cxixi. Monal. vbi s̄ q̄ sic extorta restituē de
bent. ⁊ t̄m̄dē paup̄ibus erogāē ⁊ si superior cui querela
apponit negligēs fuit i executōne huiusmodi statuti de
bet puniri. cx. d̄ inu. ecclie. q̄. pleriq̄.

cxixii

Quid d̄ clerico cui ep̄us confert b̄nficiū. q̄ cognoscat car
nalit̄ matrē ūl sororē ip̄ius clerici vide s̄. S. cxv.

De restitutione suspensor

cxixiii

Quod an clericus suspensus ab officio teneat ad re
sti. b̄nficij ⁊ fructuuz q̄s tempore suspensionis suscepit
R̄n̄et Hosti. i. ti. d̄ suspensionibz. S. si. q̄ i. cipit. Quis
sit effectus q̄ sic vt i. c. d̄ diuersis fallacijs d̄ cle. cōiu. ⁊
de cle. p̄ ea. c. si. d̄ sup̄le. negli. p̄lato. c. l̄ras S̄z nūq̄d sus
pensus ab officio itelligat̄ suspensus a b̄nficio. R̄n̄et in
no. q̄ sic. c. si q̄s p̄s biter. vii. q. i. xi. q. iiii. c. si ep̄o foēt. lx
xxi. di. eos i. c. pastoālis. vbi. hoc dicit de appella. glo. i
cle. cupientes d̄ penis i vbo suspēsi. Intelligit hoc ver
ruz q̄n ex magno crimine ūl ex magna cā suspendit̄ ūl
q̄n cōtemnit suspēsiōnē: nā q̄n suspensio fit ex leui cā: vt
ap̄ter infamiā ūl scandalū. ⁊ tūc nō subtrahet̄ ap̄t hoc
b̄nficiū qd̄ ex magna cā subtrahi debet. xxvi. q. i. inuen
tuz. Paroꝝ aut̄ crimen dicūt q̄n dubitat̄ an sit morta
le: ⁊ ibi vide mltos casus suspēsiōis q̄s glo. enumerat
⁊ mltos casus suspēsiōnū papaliū vid̄ p̄ Hosti. i. ti. d̄ su
spensioibz. S. si q̄s possit dispēsaē x. sūt alij casus. Cō
cor. Gof. cū Jo. an. s. q̄ nō suspēdit̄ a b̄nficio q̄n ē suspē
sus ab officio mli sit ex magna cā ab officio suspensus
Hosti. et. in sum. de cle. exco. ministrāte an. S. i. x. pu
niať dicit q̄ dormiētes i sentēcia exco. ⁊ suspēsiōis b̄n
ficia que acq̄runt tenere nō p̄nt: nisi cum eis mis̄icordi
ter fueit dispensatum: ⁊ ē ratio quia beneficium ratio
ne officij confertur. lxxxi. di. c. si q̄s a modo ⁊. c. si. q̄s
sacerdos ⁊. c. eos. ergo non potest eis dare beneficium
qui non p̄nt facere officiu: q̄n̄mo nec fructus benefi
ciorū suorū antiq̄z p̄cipe debet. q̄ diu i sentēcia dormiūt

qz nō osuenit nec pcipe rebz bñficiū: qz nō facit hūiciū
ex d' appella. c. pasto. §. si. xxxij. di. c. pter. hoc c. iiii

Qued an impediēs aliquē a ossecucōe alicui bñficij tene
atur ad resti. rñdet Scot. i. iiii. di. xv. q. tenet resti. bñ
ficiū nō totū. qz multū interē iter habet ppe eē: h' aliqz
portōez correspōdentē alicui parti valoris bñficij. Et
hoc si directe abstulit sibi bñficiū itencōe dānificandi
eū: si at directe. i. pcurādo sibi ipi et cū hoc dānificādo
aliū itendebat puidē sibi: et sic pcurat sibi et p ossequēs
alius pter itencōez istius dānificet. ille ad nichil tenet
illi. quia licz vnicuiqz sibi puidē alio neglecto. ff. de no
ui opis nūciacōne. l. ij. vbi dicit qz si pscinto venas in
fundo meo p qz deriuabat aq ad puteū altei nocendi
itencōe teneor sibi ad resti. dāni. h' si hoc facio sine frau
de et itēdēs osulē vtilitati pprie: vt qā michi vtile ē fa
cere murū q nō pōt oueniēter hūdari sine pscisioē illaz
venarū nō dānifico illū qz ius habeo faciēdi vtilitatez
meā i fūdo meo: vt. ff. de re. iu. l. neō dānū facit mī is q
id facit qd facē ius nō habz. iste aut hēt ius sibi pcurā
di bñficiū huatis tēstancys iustis et honestis. Concor.
Ric. m. iiii. di. xv. ar. v. q. iiii. / cxxxv

Qui violēter occupat bñficiū cū cuā seu sciēt se intru
dit i eo ē ipō iuē puat bñficō. similē qd cū cuā habet
bat et iō occupātes ppa temēitate psonat aut alia que
cūqz bñficia eccliaistica ipō iuē sūt puati oī iure si qd in
ipīs habebāt. et iō tenet tā ad bñficōrū rēti. qz fructuuz
tex. ē i. c. cū q bñficiū d' pben. li. vi. Si ergo hēat ecclia
cuatā et ptea violētē occupet simplex bñficiū nō vacat
pmū. h' pōit ius si qd hēat i ho. Sed qd si hēt curatā ec
clesiā et vi occupat pbēdaz ul simplex bñficiū cui ē āne
ra ecclia cuatā nūqd vacat pma. dīc q nō. h' pōit ius
si qd habz i ha. hec glo. i dicto. c. cū qui. cxxxvi

Sz nūqd rēciliat fructus medij tēporis q excoīcatus
extiterat tēcupabit. rñdet idē Hosti. vbi ē q non. sicut
nec rēgressio iuris postlimij rēstituūt stipendia ei tēpris
q apud hostes fuit. C. de re. mili. l. stipendia. li. xij. Dia
pdicta ponit et Hosti. i ti. de sen. ex. §. qz sit effect. et
addit q clerico excoīcato et suspēso fructz medij tēpris

quo excoīcat. ūl suspensus fuit restitui pnt ex gīa nec
debet tñ de facili fieri ne oīdenat rigor canoīce discipliē
ar. qñq̄geñā dī. c. i. de oīue. c. cū inter. nos de oīcelio p-
ben. c. q̄a diūsitatē. Si aut iusta appareat sentēcia. tūc
sūt ei restituendi. vii. q. v. sup causas

cxixvii

Quid d his q̄ steterūt ī sentēcia lōgo tempore. Rñdet
idez vbi s̄ q̄ li steterūt longo tempore puta biennio ūl
triennio ūl et āno pnt oībz bñficijs s̄scriptis ppetuo
spoliari: ad hoc d̄ cle. exco. nimis. c. postulastis de cle.
cōiu. c. diūsis d̄ cle. nō resi. c. ad hoc. xi. q. iii. Rñtus. 7
c. q̄cūq̄ de peni. c. fi. de here. c. excoīcam. §. i. 7. ij. 7. §.
credētes: 7 tles nec eligē possūt nec eligi de oīue. c. cuz
dilect. §. qz nobis d̄ elec. c. cū inter d̄ eta. 7 q̄li. c. cū bo
ne. de concess. pben. c. qz diūsitatē

cxixviii

Quid d̄ oīferētibz tlibz bñficia scient dic q̄ a collatioē
suspēdūt tunc sup hoc veīaz mereāt: vt puniāt ī q̄ de-
liqrūt: vt ī. c. postulastis d̄ cle. exco. mī. Sed p̄ quē me-
rent veīaz 7 dispēsari pnt: dic p̄ supēiores nīli forte hac
de causa ī oīilio suspēsus ēēt. f. qz cōtuliss̄ bñficia talibz
qz tūc a solo papa poss̄ dispēsari ar. de elec. nichil de p-
ben. graue.

De restitucōe religiosor

cxixix

Quero an moāsteriū restituē teneat res q̄s exp-
sse donauit īgrediēs tempore sui īgressus licz p̄ea eg-
diať dūmō tēpore donacōnis fueit bone fidei possessor.
Rñdet Monal. ī tractatu resti. in vbo restitucio furti
faciēda ē q̄ nō nisi gracia facere vellet ar. xij. q. ij. nul-
li liceat: 7 ex d̄ oīdic. apposi. c. bez 7 ī auctētica de moā.
§. si veō h̄ si huiusmodi res tacite 7 nō expresse donate
ad monasterium peruenerunt. tunc sequuntur personā
que si egreditur res huiusmodi hō monasterio dari de-
bent: quod etiam dicendum ē de clericis qui eclesijs
aliquid donant ar. ex de cle. oīu. c. quod a te. vbi d̄ hoc
in glo. xvi. q. v. de lapsis

cxli

Quid de religiosis q̄ obligauerāt aliqd ī seculo restitu-
ere. rñdet Monal. ī sūma. ī tractatu resti. ī vbo restitu-
ere tenent ī casu. §. p̄tez nūq̄d q̄ tenent petē veniā d̄ dā:
no dato p̄ se ūl p̄ interpolitam psonā

cxli

Queo an regalis possit restituere per se et propria auctoritate quod accepit per carali ope vel de furto vel rapina. videtur. S. l.iii.

De restitutione dominorum temporalium

cxlii

Queo an male acquisite per dominos temporales subiacent restitutioni. Et primo quod de talibus quas iniuste exigunt ultra antiquum statutum et ordinacionem. respondet Hosti. in ti. de peni. S. q. b. x. Quid dicitur quod tenentur ad restitutionem si violenter illud exigunt. xiiii. q. vi. si res: secus si subdito sponte offerat non exactor tacite vel expresse sine fraudis et dolo ar. xviij. di. de eulogys. i. q. ii. placuit licet et honeste exigent honeste tunc recipiunt. ff. de varijs ex or. cog. l. ii. S. e. quidem res sanctissima et c. dilectus. ex de simonia. c. et si questiones. S. si. C. cor. Monal. i. l. i. in tractatu restitutionum.

cxliii

Queo quod si difficilis sit restitutio: quia forte tot exegit dominus vel predecessores sui quod si venderet quicquid huius non sufficeret ad restitutionem. respondet ibidem ubi dicitur quod scripsit Ray. q. potest ei mereri. s. q. remittat hominibus in compensationem aliquam huiusmodi ad quam tenentur ei in perpetuum vel ad tempus ad aliquam certam immunitatem seu libertatem vel faciat in aliquo hospitale vel aliam elemosinam cum consensu et voluntate donatorum vel successorum eorum. C. cor. Monal. ubi dicitur

cxliiii

Sed an possit dominus aliquid exigere a subditis. respondet Monal. ubi dicitur quod sic puta per defensionem patrie cum iniuste invadit ab hostibus. Ad hoc enim tenentur omnes non solum res suas in partiri: sed et corporalis laborare muniendo se in castro vel civitate et vigilare: ut sic seipsum et res suas salvet. xiiii. q. iii. fortitudo. ex de immunitate ecclesiarum puerit. S. licet quando dominus maritat filiam suam: aut filium facit militem aut ruelat feudum suum aut auget novum feudum operando et cum terra videatur respicere modum subditorum pro eo quod cum dominus maritat filiam acquirit sibi alios et augendo feudum fit dicio et in melius potest parceret subditis quam ante. et cum facit filium militem potentior est ad defendendum terram dicunt quodammodo quod non sunt donandi qui terra exigunt ubi constitutum est. vel consuetum si tamen ad arbitrium exigi consuevit cum moderate exigant. Item potest recipere dominus a servis suis et petere auxilium moderate cum vadit in exercitum seu bellum iustus pro expensis ibi factis. Similiter quando in eorum exercitu caperet similiter quando vadit ad principem et

De Restitutionibus

et procurat pacem subditorum conservare et per alios similibus causis potest petere. ut dictum est moderatum auxilium sine violentia tñ. ar. x. q. 3. vñio circa medium. Et dicitur cñ. c. cum apostolus **cxlv**

Sed nunquid domini auferentes res contra bannum portatas tenentur restituere illis a quibus ablatae sunt. **Rñdet Monal.** quod non: si statutum vel edictum factum fuit cum consilio regemium civitatis et per comuni utilitate. nam in talibus amittendi non oportet repetitio et persequens accipiens reddere non tenetur quia melior est conditio possidentis. tñ faceret melius quod ad eum si redderent ne ex avaricia videantur rapere **cxlvi**

Quod quid dicitur dominis qui exigunt a subditis taleas et questus tñdñ **Monal.** ubi dicitur quod si exigunt a subditis taleas vel questus quibuslibet et antecessoribus suis soluta sunt ab antiquo si hoc sciunt et probabiliter creditur quod ex iusta causa imposita fuerunt et soluta licite exigere possunt: si tñ non sciunt nec creditur quod ex iusta causa. tunc non debent exigere. hoc restitui debet si possunt quod cum mala fide receperunt. **xiii. q. vi.** si res **Dñ** quomodo hoc sciri potest. tñdet idem quod potest sciri. si super hoc effectus est instrumentum si et ita servatus est a tempore a quo non extat memoria. hoc quod dicitur presumendum est quod ex causa iusta fuerit imposita **ar. xñ. di. illa.** quod satis credendum est nisi violenta presumptio sit in contrarium. presertim cum dicatur quod in longissimis prescriptioibus non oportet probare titulum. si ex lapsu temporis presunt titulus iteruisse qui allegant **cxlvii**

Quid de dominis exigentibus pedagia et tholonea antiqua tñdet **Monal.** quod licite exigere possunt si sunt a principibus vel regibus imposita propter defensionem strate vel maris dummodo exigentes faciant illud apud quod fuerunt imposita aliter non. si vero nescitur a quibus fuerunt imposita creditur tamen quod ab illis qui poterunt propter defensionem patrie vel pro alia simili causa fuerunt instituta vel si non constat de causa extat tamen consuetudo cuius non extat memoria secundum **Moston.** recipi possunt. Similiter idem dicendum est si ille non laborat modo nec facit expensas cum non sit necesse paratus est tamen labores et expensas impendere tempore necessitatis ita quod non solum quod tunc acciperet. hoc etiam si erit necesse. ut quali fieret compensatio annorum in quibus vel nichil expendit ad illos in quibus oportet eum multum expendere **Sed hoc**

Si hoc ita gesset puā & boā fīdē secūe recipe pōt. **Concoz.** **Hosli.** i. ti. d. cēsi. **S.** ex q̄b̄ & si nūq̄d. cxlvi

Sed q̄d si dñs noua pedagīa ipōnit. tñd̄z **Monal.** vbi s̄ q̄ nullo mō pōt occasione illoz ab aduenientibus & trāseūtibz aliq̄d accipe sine peccato nisi certū sit illud ap̄ncipe ūl rege fore statutū ap̄t̄ eminetē necessitatē aliq̄d d̄ s̄b̄ditis. & tūc p̄cedat p̄ oīa vt dictū ē d̄ ātiq̄s. **xxiiij. q. 3.** si q̄s romipetas. ex d̄ treu. & pa. c. inouam? de cēsi. p̄uēit & c. cū apls. ff. de publi. & vedit. l. veditigalia. **Vñ** si vltra formā p̄dictā aliq̄d ē acceptū restituendū ē illi a q̄ iniuriose ē acceptū si fieri pōt sin āt cū consilio eccl̄ie paupibz eroget q̄d notat̄ c̄tra dños q̄ vendūt daciuz baratarie & osimiliū cxlj

Quid d̄ addētibz leges iniq̄s. tñd̄z **Hosli.** i. ti. d. p̄is. **S.** q̄b̄ & q̄d d̄ addētibz. q̄ si s̄t c̄tra ius nāle q̄d i lege & i euangelio c̄tinet̄ ip̄o iure nō tenēt. **viii. di. q̄ c̄tra mores xxxii. q. vii. flagicia.** jdez ē si laici statuāt i p̄iudiciū eccl̄ie d̄ c̄sti. q̄ i eccl̄ia & c. eccl̄ia & obligāt i solidū statutarū & osiliariū scriptoēs & iudicātes & ea hūātes ūl exeq̄ntes vt. c. noueūt d̄ sen. ex. & c. gūe. jdez si fiāt c̄tra ius positioz ad paupes opprimētos & iusticiā ipediēdā & d̄ talibz pōt itelligi q̄d legit̄ ysa. x. **Ve** q̄ addunt leges iniq̄s & scribentes iusticiā. **Scripterūt vt opprimerēt i iudicō paupes & viz facerēt cāe huiliū populi mei: vt essent i p̄da eoz & pupillos diripent q̄d facietis i die visi** **tacōis & calamitatis d̄ longe venientes ad cuius fugietis auxiliū. vbi d̄ reliq̄tis gl̄az vestrā ne icurueini sub vñclo & cū it̄fectis cadatis.** **Concoz.** **Monal.** vbi s̄ q̄ addit q̄ q̄ addūt leges d̄ soluendis v̄his ūl solutis nō r̄petēdis & similia: si aliq̄ dānificati sūt occasio ē t̄lis legis ūl statuti t̄les leges ip̄o iure nō valēt cū sint c̄tra dñm. **viii. di. q̄ c̄tra & xxxii. q. vii. flagicia.** sicut tenent i soliduz q̄ p̄ncipes iduxerūt ad addendū huiusmodi leges. **Similit̄** obhūātes mortalit̄ peccāt & tenent̄ resti. que occasione talium leguro sunt lucrati. c. l

Quid si dñs t̄p̄ralis nō facit id ap̄t̄ q̄d impositū ē pedagīū. tñd̄z **Hosli.** vbi s̄ q̄ gūit̄ peccat. nō tñ tenet̄ ad resti. eiū q̄d accepit ex t̄li pedagīo dūmō fecit ad q̄d tñbat̄

nisi constaret quod hac de causa fuisset processum quod uis teneat ad satisfactorem plenamque quod plene est in defectu iusticie inueniat. xx. ii. q. ii. dñs. 1. q. 6. ad ministratores. iii. q. vii. q. si peccato i. aucte. ut disse. iudi. 5. i. in fi. col. nona. C. de apella. si apellacionem. ff. de iudi. l. filius insti d. obli. q. ex q. si dlic. na. i. Ru. si em sententia Ray. vera est vix aut nunquam ali- quis pedagium recipiendum saluaret

clii

Quid dñs tempoalibus qui negligunt facere iusticiam miserabilibus personis et defendere ab oppressionibus. Dic quod sunt excoicati ipso iure per tunc monitionem nec possunt absolui nisi satisfaciunt dñano quod incurrerunt ille persone miserrabiles ut dicit tex. iuncta glo. xxi. q. 6. c. ad ministratores ubi dñr. Ad ministratores plane secularium dignitatum qui ad ecclia- rum tuicionem pupillorum et uiduarum protectionem rapaciumque re frenacionem constituti esse proculdubio debent quociens ab episcopis et ecclesiasticis uiris conuerti fuerint eorum quodrimodis attencione audiatur et hinc quod necessitas expetierit absque negligencia examinet et diligenti studio corrigat. quod si dei timorem per oculis non habentes negligere per has et tunc monitiones inuerti fuerint omnes se nouerint comunione usque ad dignam satisfactionem peruenire. Vnde nota contra imponentes stipendiales in ecclesiasticis uicibus vel hospitalibus qui dissipant bona pauperum

Quid dñs tempoalibus qui utuntur malis officialibus et negligunt eos corrumpere vel officio priuare. Dic quod tenent dñanis eorum sicut dixi in iudiciis 5. 5. ex. 1. 5. ccix.

cliii

Quod an solus princeps possit imponere collectas et supradictas. i. accrescimoiam dacionum per aliquam necessitate emergente ad tempus. respondet dñs jo. in. l. i. C. de supradicto. li. x. q. sic imo puniatur alius imponens sine iussu principis: ut .l. placet. C. de execu. mu. li. x. q. e. bez qñ imponuntur per occurrenti necessitate fiscali: sed per occurrenti necessitate ciuitatis vel prouincie vel alterius municipij: ipsa ciuitas vel prouincia vel municipium potest sibi imponere imo cogitur si pecunia non sit in comuni: ut dicit glo. in. l. i. 5. quibus .ff. q. cuiusque uni. no. 1. l. fi. 1. l. omnis prouinciarum. C. de opere publi. 1. c. de imu. ne. conce. l. fi. 1. q. notat inno. i. c. que dñ sen. ex. ubi dicit quod vniuersitas ad conata

pro soluenda pena imponit collectas p solidū ⁊ libras:
vnde de hac materia in l. indictōes. C. de āno ⁊ tribu.
p dñm jo. Et hoc patet h̄m eū q̄ ciuitas volēs i ponē
collectā. vt dent principi nō pōt de iure cū cessat cā oc-
currētis necessitatis ⁊ cessat auctoritas superioris ⁊ nisi
esset ciuitas libeā q̄ nō r̄cognoscit sup̄iorē de qua in l.
non dubito. ff. de capti. alias nullz pōt imponere sine
auctoritate superioris vt dicta. l. i. ⁊. l. placet. cliiii

Quid de cominis temporalibz qui vendūt officia pu-
blica. Dic q̄ta; uendētes q̄ ementes debent puniri. l.
iulia ambitz. l. vnica. C. eo. isti. d̄ publicis iudicijs. S.
sūt p̄tereā si incētū aureis ⁊ ē infamis. vt dicta. l. vni
ca vnde. infra. S. cclxviii.

De restitucōne subditorum de
male ablatiis cominis faciēda. clv

Quēd an subditi teneāt ad r̄stitucōnē male abla-
torū a comiis suis quibz sub sūt ⁊ p̄mo q̄d d̄ pedagys
an defraudantes antiq̄ ul noua rōnablit̄ ordinata te-
neant ad restitucōnē. r̄ndit Monal. q̄ sic dūmoto exi-
gentes pedagya faciāt illud ap̄t q̄d iſtituta sūt alio q̄n
si nō possūt restitui illis quibz debet. debēt paupibz
errogari Si aut nō faciāt illud ap̄t q̄d iſtituta sūt. nō
tenēt qz frangenti fidez fides frangat̄ eidez ar. lri. di. S.
his oibz ex de iure iuran. puenit. l. ii. Itēz caueāt mer-
catores semp mēdaciū: qz si illi vt dictū ē faciāt q̄d suū
ē ⁊ aliq̄d isti subtraherēt rapina ul furtuz essz: vñ p̄cise
tenerētur eis ad restitucōnē ⁊ agē insup penitēciā d̄ fur-
to ⁊ mēdacō sicut de alijs peccatis ibi omissis. h̄si iniu-
ste accipet ille isti mercatores furtiue subtraherent p
mēdaciū peccarēt adminz venialit̄ ap̄t mēdaciū. ad re-
stitucōnē tñ nō tenent h̄m q̄s dam. Cōcor. Hosti. in. ti.
de censibz. S. ex q̄bus in fi. dicēs. q̄ tam exigēs iniustū
pedagiū q̄ nō iustū soluēs tenēt ad r̄stitucōnez clvi

Sed nūq̄d defraudantibz daciū ē iūngendū in foro pe-
nitencie. vt soluant penā quā incidūt. r̄ndz idēz vbi s̄.
Dicūt q̄daz q̄ nec in p̄dicto casu nec in simili tenēt q̄s
ad soluendū emēdā penaz nisi fueit iudicatū ōtra ipz
i foro cāz: qz talia nō debēt nisi tūc demū cū q̄s ōdenat̄

De Restitutionibus

ē p sentēciā i forma iudicij. **V**n si q̄s furtiz asportauēit
pedagiū ul iciderit alienā siluā ul omiserit furtū aut sa
cilegiū aut simoniā sup q̄bus statuta ē pena corporā
lis ul pecuniaria p legē ul p canonē. nō ē iungēdū i for
ro penitēciali q̄ soluat huiusmodi penas. nisi tūc tēnu
cū fuerit cōdēnat⁹ ad illas soluēdas h̄ sufficit q̄ soluat
itēsse ⁊ satisfaciāt ad arbitū boī vī si iuulā itulit

Quid d̄ c̄stiaīs q̄ tpe guerre accedūt ad ptes **1clvi**
paganorū ⁊ portāt illuc merces p̄hibitās ⁊ ipī saracei
leu pagani tenēt eis fidez d̄fendendo eos i territorio suo
⁊ i mari a latronib⁹ ul p̄ratis. **r̄ndit idē ubi ē q̄** tūc
debēt ipī cristiani soluē eis pedagiū fidelit̄ fm statutu⁹
ul pactū. alias tenēt eis ad restitucōez si possunt alias
debēt paupib⁹ erogāe. qz fides ē hosti. huāda ē. **xxii. q.**
.iiii. innocē. s. xxiii. q. i. noli. **E**t itellige d̄ illis sarace
nis q̄ nō sūt violētī possessōes terraz q̄s tenēt et q̄ nō
retinēt terras d̄secratas cristi i habitacōe **1clviii**

Quid si q̄s fureť cristianos captiuos ⁊ a saracenis re
tentos **r̄ndit i. Dost. in ti. de peni. S. q̄bus vero. x. q̄d**
si q̄s. q̄ nō tneť ar. xxiii. q. ii. dñs. ⁊. q. viii. bt p̄dez. ⁊ h̄
intelligas qñ nō ē tempus treuge. Sed q̄d si treuga sit
Vic q̄ tūc tenet restituere rez subtractā ⁊ extractōem
hoīs ul alterius rei sublate. **E**t oīs dāni dati ar. **xxiii.**
q. i. noli. q̄ intelligit. Ray. nisi forte saraceni opellant
captiuos p̄tolatrare i q̄ casu eripet captiuos i libtatem
ar. liiii. di. nulla ⁊ tūc nō tenet surripieus eum ex quo
de peccato mortali vel subuersione fidei agitur magis
sit deo quam hominibus obediendum. xi. q. iii. Julia
nus ⁊. c. qui resistit. Quid si cristian⁹ captiuos furetur
saraceno qui eum captiuum retinet. r̄ndit idē ubi ē
q̄ si fuit captus dum erat treuga quam frāgebat ⁊ sic
inuenitur in culpa. xxiii. q. i. noli. ⁊ nō iminebat fais
necessitas tenetur ad restitucōem: si aut alias tempo
re belli capt⁹ fuit ul necessitas fais iminebat cū talē te
neat sarace⁹ pascē nō tenet ad restitucōez h̄z Ray. 1clix

Quid de subditis dānificantib⁹ dños. **r̄ndit Monal.**
ubi ē q̄ restituere tenet subdit⁹ sicut fur q̄ subtraxit d̄
bis que soluē debent dño absq̄ voluntate domini sui

Soluere em̄ debz ea que inter ip̄m ⁊ antecessores suos
plane bona fide sine dolo ⁊ coactōne ouenit sicut solet
fieri cū mansus ul̄ ville cedūt d̄ nouo coloīs ul̄ alijs
p̄sonis de q̄ consuevit fieri instrumētuz q̄ ponit census ⁊
annus ⁊ ponūt alie hūitutes ⁊ pactiones hic inde ⁊ iō
oīa t̄lia dūmō nō sint turpia ⁊ extra dñm peti possūt ⁊
soluēda sūt **N**az q̄libz in tradicōe rei sue pōt ponere le
gē quā uolt dūmō hoēstā. ex d̄ d̄dic. apo. c. vey. xviii.
q. ij. **E**leuterius. ubi tñ in diffinitē positū ē i instrumē
to aliqd̄ tale v̄bū collecta t̄lia q̄sta ul̄ similia. intelligē
duz ē q̄ debz eaz moderate petē. i n̄specto honoē ⁊ facili
tibus subditoz. ex d̄ cenli. cū ap̄lus i fine ⁊ x. q. iii. c. fi
Silit cū i instrumēto cōtinet q̄ t̄lis dñs pōt facē tali
am ad iussuz ul̄ ad placitū aut qñ ē t̄lis consuetudo sine
scripto: tūc illd̄ iussū aut placitū moderatū ē ad arbitū
boni viri i n̄spectis facultatibz subditorū **Cōcor. Hosti. i**
ti. de peni. S. q̄bus ver. q̄d d̄ questis ⁊ talys **Q**uēd an i
foro consciencie teneat q̄s iungere pēitēciā. vt soluat pe
naz quā incurrat ex pedagio nō soluto **R̄ndit** **M**onal
ubi s̄ **D**icūt q̄daz q̄ imp̄dicto casu nec i similibz teneat
q̄s ad soluēduz emēdaz penariaz nisi fuit iudicatū cō
tra ip̄m i foro iudiciali qz talia nō debent nisi tunc de
mūz cū q̄s cōdēnatus ē p̄ sentēciāz. **V**n̄ si q̄s furtiz aspor
tauerit pedagionē ul̄ inciderit alienaz siluā ul̄ cōmiserit
furtū aut sacrilegium aut similia sup̄ quibz statuta ē
pena corporalis ul̄ pecuniaria per legem ul̄ per canonē
non ē iniūgendum penitenti in foro penitencionali vt
soluat huiusmodi penas nisi tunc demum cum fuit cō
dēnatus ad illam: s̄ sufficit q̄ soluat interesse ul̄ satisf
faciat ad arbitrium boni viri si iniuriam intulit. **A**dē
dicit glo. xij. q. ij. fraternitatis

De restitucōne subditoz inter se de
his que ad inuicē extorquēt

Quero an subditi teneant ad restitucōnem eoruz
que inter se iniuste extorquēt **E**t primo quid de ciui
bus qui collectas dimiserunt super alios **R̄ndit** **M**o
nal. ubi s̄ q̄ si scient aggrauāt sup̄ alios aliqd̄ ultra q̄
debent inuidia ul̄ odio tenentur ad restitucionem ei

De Restitucionibus

Si autem se vel alios aleuiat peccat mortaliter: sed non tenentur ad restitutionem communitati. quia non aggravat eam in hoc sed inimicos. Et hoc est quoniam quantitas summe est a communi determinata. Si vero collecta est antiqua et debita domino temporali et aggravat inimicum tenentem ei in tantum. si autem se alleuiat comminino tenentur intantum. Si vero amicum aleuiant tenentur similiter domino nisi amicus prius restituerit. Si autem est collecta a domino nouo iniuste posita puta ad propriam utilitatem posita non tenentur exactores domino restituere nisi inimico si grauauerunt eum. propterea domino non debent obedire contra conscientiam in collecta iniusta. Item nota quod collecta fit duobus modis in ciuitate. scilicet per alios et per se. per alios duobus modis. scilicet determinate et indeterminate. determinate. scilicet quoniam determinatur summa a communi illis que alijs ad soluendum imponunt. et tunc si aleuiat se vel alios nec agguat communitatem: sed inimicum tantum. et in deo tenentur tantummodo illi. Indeterminate vero fit quoniam summa non determinatur eis: sed dicitur quod imponatur ciuibus. x. denarios pro libra. Et tunc si se vel alios alleuiat communitatem defraudat. Sed hoc quod dicitur non tenentur ei ad restitutionem. quia dicunt hoc non esse de iure diuino institutum: sed publico vel civili. scilicet propter bonum patrie: peccat tamen mortaliter. propter iuramentum promissori in ista tempus quantum ad exactores. sed non quantum ad solutum quia hoc modo iurauerunt. sed hoc michi non placet. Item quoniam fit collecta per se: fit similiter duobus modis. Prius quoniam debet homo manifestare iuramento quicquid habet. et tunc si habet mille et iurat se tantum centum habere est pius: sed non tenetur restituere. quia hec dacio non est de iure diuino: ut dicunt. Similiter hoc modo fit quoniam homo iurat se missurum. x. denarios pro unaquaque libra quam habet in archa repositam alicui ad tempus infra tempus illud semper tenet et elapsio tempore pius est si non facit quod iurauit. sed secundum quod dicitur non tenetur ad restitutionem. quia non contrectauit res alienas. quam ad huc domini rei non recessit ab eo et dicunt quod hec dacio non est de iure diuino. ut dictum est. Nec enim opinio cum precedenti non placet michi propter uolumen et fraudem que continet que nulli debet patrocinari secundum canones. Si autem iurauit tantum dare communi tenetur semper ex virtute iuramenti.

¶ Quod de discussoribus. id est estiātoribus patrimoniorum que toto odio vel inuidia plene et minus estimant et proximum et reipublicam

cam dñificāt. Rñdit jo. d. pla. i. dñta l. i. C. d. discussio
ribz li. x. q. siue sit discussor ad inuestigādū ⁊ discucien
dūz q̄ sint publici debitorēs ⁊ aliqz inique delectet ul de
scribat eē publicū debitorē q̄ nō sit ul dicat eē debitorē
maioris q̄ntitatis q̄ sit tenet ad restitucōez: ⁊ ipe īma
net obligat⁹ sulco ī illa q̄ntitate ī q̄ aliū descripsit inī
que: siue sit discussor patimōiōrū cā ponēdi ī estimo p
collecta ul alio grauamīne reali solucōe s̄m q̄ntitatez
patimōnī cui⁹ q̄ certe ī id ī q̄ pperā: ⁊ inīq̄ plz estimat
faciltates alicui⁹ q̄ valeāt ipe tenet p tex. ī dñta. l. i. Ca
ueāt ergo estiātōēs bonoz patimōiōz alioz. qz tenent
ad illd qd male estiāt inue estimēt p collectis publi
cis siue ad p̄uatū omodū: vt p fideiussoribz dñdis a
tutor s̄m valor patimōnī pupilli. qz si estiātōr minus
elli⁹ ⁊ apt hoc fideiussor mīōris q̄ntitatis dat⁹ ē tene
tur pupillo. l. i. C. d. magistra. l. cōueniē. ⁊. l. i. S. diu⁹.
ff. Eodē ti. siue sit estiātōr dat⁹ ad fideiussores appro
bātos. l. an sint sufficiētes. l. arbitrio q̄ satis dāe cogā
tur Et similiter tenet messor agri edificij frumēti ul viri
si volo ul lata clpa. inique merat. l. si messor. S. i. ⁊ ij
ff. Si messor falsuz modū dixerit Et silit tab narius qui
ī oputacōe fefellit. l. si. i. fi. eo. ti. d. q̄ et l. ij. C. de iure fi
sci Vbi cūq̄ em genealit q̄s inīq̄ facit id ad qd assūp
tus ē a iudice ul a p̄tibz: vt cū notarius assūptus ē ad
oputacōez l. az ⁊ male oputat tenet. l. oputacōis C. d.
fidei instru. Vel medic⁹ pperā refert d. q̄litate volneruz
tenet: vt i. c. significasti d. homicidio ul obfetriz. d. pre
gnatuā vētris. l. i. ff. de uē. ī spī. tenet. hec ille. clxij
Quid d. malis electoribz. Rñdit jo. d. pla. i. l. obhuare
C. de curio li. x. Ex q̄ ad officiū rectoris ciuitatis p̄tiēt
conuocare o siliū ⁊ facē eligi officiales ⁊ electis nūciāe
vt possint si expedierit appellare ⁊ q̄ male nominaue
rit aliquē sciens euz habere excusacōnem ⁊ sic eum cau
sa vexandī ul ex odio nominat tenetur ei ad omnes
sumptus litis: quos ille nominat⁹ faciet ī cauā appel
lacionis se excusando ne ei⁹ calumnia ⁊ temēitas trā
seat impunita: vt dñta lege obseruare ⁊. C. d. sumptui
recuperacione. l. vnica ⁊ lege. i. S. qui excusacione. ff. de

De Restitutiombz

uaca. munez 7. l. sciueit. C. d. excusacōibz tutorz clxiii

Quid d' exactoribz tbutoz q' plz debito exigunt. rñdit
idez i. l. i. d' exactoribz tbutoz li. x. q' tenent furti si plus
debito exigut sub terrore 7 peminēcia dignitatis: vt di-
cta. l. et p alimētis suis 7 sue familie ul eqruz. l. ii. C. d.
lucris aduocatoz. li. xij. 7 tenent i duplū ei a q' exegit. l.
.i. C. de super exactionibus li. x.

De rstitutione contrahenciū

clxiiii

Quod ad qd teneant strahētes. rñdit jo. d. pla. in
sti. qbus modis strahēt obli. §. i. Quia si stractus ce-
lebrat grā dātis tm vt i deposito. tūc recipiēs tenet so-
luz d' volo 7 lata culpa. Si grā recipiētis tm. vt in cō-
modato tūc tenet d' volo 7 dī culpa. l. lata leui 7 leuissī-
ma. §. i. grā vtusqz vt i locacione tūc tenet de volo lata
culpa 7 leui vt. l. si vt certo. §. ij. ff. cōmodati. in mu-
tuo aut qz trāsfert dñuz ideo recipiēs mutuū tenet d' vo-
lo lata clpa leui 7 leuissīa 7 de casu fortuito vt insti. qz
bus modis recontrahit obli. §. primo clxv

Quid d' cōmodatorio. Dic q' qñqz tenet solū de volo 7
lata clpa. Quātoqz et d' leui. qñqz et d' leuissīa. qñqz et
de casu fortuito: vt notat glo. i dicto. §. i. vbo exadissī-
mā insti. qbz modis recontrahit obli. nā d' volo solo tes-
net. puta. Si cōmō vxori mee vt cōpta. i. ornata veni-
at ad me: vt. ff. cōmodati. l. si vt certo. §. Mūc vidēduz
7. §. iñtūdū qñz volē 7 clpa eiē leuis. vt si cōmodo tibi ci-
phu vt oēs aīci iuitēt ad cenā vt. ff. cōmodati. l. in rebz
. §. hec ita qñqz leuissīa. 7 hoc gñalit. Vt hic mēdū ca-
sus vt si clpa pcedit dicta. l. i rebz. §. alioqn. hec glo.
jtē notat hm eūdē domīnū jo. q' colligit ex tex. in dicto
§. i. x. nec sufficit q' licz re sua q's possit male vtī cū i ea
sit moxēator 7 arbit vt i. l. i re. maifesta. C. mādati. tñ i
dposito ul cōmodato ē dñiātuz q' dz adhiberi exadī-
ssīa custodia 7 diligētissīa q' leuissīma clpā excludit Et
ideo si q's i sscriptis rebz eāt diligētissīe pariter dz eē in
cōmodatis: si i suis eāt diligēciōz certe i cōmodatis dz
esse diligētissīe. 7 iō tūc d'bet adhibē maiorē custodiāz
rebz cōmodatis q' suis Nā tūc i suis clpa culpāda ē. si i
alienis ē puniēda: vt dicto §. i. 7 dicta. l. si. vt certo 7. l.

in rebus in prin. ff. commodati. **S**ed quod quoniam et in suis eam dei
ligetissimum et non potest nisi una res saluare. respondit idem dominus
jo. quod tunc locus est gratificationi. quod potest saluare quam vult de
quo glo. in dicta l. si ut certo. **S**ed quod si quis. **clxvi**

Quod si commodato ultra locum determinatum. Respondit idem ubi
si quod in culpa est et ad eum spectat periculum: ut dicto S. i. x. alii
omni. et dicta l. in rebus imo tunc committit furtum velus
institi. de obli. ex delicto. S. placuit **clxvii**

Quod si dicant casus fortuiti. Dic quod illi qui enumerant
in dicto S. i. et dicta l. in rebus et l. qui fortuiti. C. de pignori
bus actione. Nam casus cui resisti non potest de mors hominum
commodatorum qui eius culpa non interuenit latronum hostium
ve incursum quoniam res est commodata ad peregrinandum propter pi
ratam insidias. Naufragium incendium fuga et hominum qui cu
stodiri non solent. **S**ed quod an furtum compute inter casus for
tuitos. Respondit idem ubi si quod non. idem non excusat commodata
rium l. cum duobus S. damna ff. commodata et isti. quibus modis
recontrahit obligatio S. si. nisi fiat a persona domestica de
qua non suspicabaris ut notat Cynus in l. i. C. depositum
et l. cum. Si idem scripsit ff. de furtis. **S**ed an incendium compute
commodatio inter casus fortuitos. Respondit idem ubi si. quod
non si incipit in domo sua. quod sine culpa inhabitacionem non orit
incendium l. nam salutem ff. de offici. perfecti. uigi. si si in domo
aliena et commodatarius res euicere non potest. habet regressum
extra eum qui est culpa incendii ut l. si homines suas. S. si fornicarius
ff. ad l. aculeam. Et notat. glo. in dicto S. si. isti. quibus mo
dis recontrahi obli. **clxviii**

Quid de depositario dic quod tenetur solummodo de dolo
et lata culpa et mala electio depositarii est in culpa inde
etiam quandoque tenetur depositarius de casu fortuito.
ut notat glossa in l. i. de qui mo. recontrahitur in eo de
S. finali. Quinque enim sunt secundum johannem de
platea que faciunt depositarium teneri de casu. scilicet con
uencio. id est pactum solus culpa mora obligatio: ut no
tatur. ff. depositi. l. i. S. sepe **clxix**

Quid de bidello cui assignasti librum tuum et eum tradidit
alteri an teneat. respondit jo. de pla. dic si tradidit tuo socio

De Restitutiombus

ul famulo tuo o sueto ul altei portati tuu signu cui be
risimilit edere debuit no tenet: si aut non assignasti ei: si
simplicit posuisti tenetur. id similitudinem locatoris
fm. l. dominus orreorum. ff. loca.

clxx

Quid d creditore pigno is. rñdz idz ubi s. q tenet d to
lo 7 lata clpa 7 leui. qz tractus celebrať grā vtriusq
vt dic tex. i. S. si. isti. q mo. recōtrahit obli. 7 iō nō tñet
d leuissā clpa nec d cāu fortuitu nisi fueit i clpa

clxxi

Qued an iter emptore 7 bēditore cadat rstitucō. rñdeo
q multiplex. vt patet ifra i vbo empcio.

clxxii

Qued d q teneat socius. Dic q tenet ad rstitucōez dā
ni emergentis tolo 7 clpa sua lata 7 leui q leuis culpa
estimā si nō adhibz tāta diligēciam i coibz rebz qñtā
adhibei solebat in pñys tempore societatis vt insti.
de socie. S. soci. l. socius. ff. p socō

clxxiii

R De rstitucōe ei q ob cāz accepit 7 cā nō ē secuta:
Estituē tenet q accepit aliqd ob causaz 7 cā nō ē
secuta vt puta. Si dedi tibi pecūiaz: vt p me ires ad san
ctū iacobū 7 nō iuisti. Rec? si p te nō stetit vt. l. si pecu
niā. ff. d o dic. cā data ubi dñ. Si pecūiaz iō acceperis: vt
capiā eā. de in parato tibi ad pfici scēduz o dicō tēporis
ul valitudis ipedimēto fueit q minz pfici scēis an o di
cō possit: vidēdū ē 7 cū p te nō steteit pōt dici rpetitōez
cessāe Sz cū liceat peitere ei q dedit pculdubio repetet
id qd datū ē nisi forte tua iter sit nō accepisse te ob hāc
cāz pecūiaz. Nā si ita res se habet: vt l. nō dū pfectus sit
ita tñ rez o posueis: vt necesse habeas pficisci ul sūptz
q necessarj sūt ad pfectionē iam fecisti. vt manifestuz
sit te plz forte q accepisti erogasse o dicō cessabit. Sed
si minz erogatū sit: o dicō locū habebit. ita tñ vt idem
nitas tibi presteť eius qd expendisti

clxxiiii

Quid si dedi pecūiaz viro cui nuptura eāt mulier. de in
nō sūt secute nupcie. Dic q ad rstitucōez tenet. l. si mu
lier. ff. de o dicōne causa data causa nō secuta

clxxv

Quid si dedi tibi vt huū manumittas 7 nō manumili
sti ul me penitet añq manumittas dic q ad restitucō
nez michi teneis. l. i. S. i. ff. d o dicōe ob causam

De restitucōe gerēcium negocia

Restituere tenet tutor et curator de dānū qđ pupillo
 ūl adulto. p̄cessit eoz dolo lata culpa ūl leui negligē-
 cia. Mō aut̄ leuissima vt l. q̄c qđ. C. arbitriū tutele vbi
dicitur Quic qđ tutoris dolo ūl lata culpa ūl leui siue cu-
ra toris minores amiserūt ūl cuz possūt nō acq̄sierint
in hoc iudicō uenit vt i. l. i. d. tutelis et rōnī. dīstra. dēt i
oibz q̄ fecit tutor cū facē nō debēt. Atqz i his q̄ non fecit
cū facē debēt rōnē reddere tenet p̄stanto dolo et cl̄paz et
q̄ntā i rebz suis diligēciā habēt. Adē in plato vt i. c. Cū
i officijs de testa. Atqz s̄m jo. d. pla. insti. d. obli. q̄ ex q̄si
tractu na. S. tutoris q̄ntutor fuit negligēs i exigēdis
noibz debitorz pupilli q̄ facta sūt p̄tea cā non idonea
ad soluēdū cū p̄us eēnt idonea tempoē tutele tenet: vt
in l. ii. C. arbitriū tutele. itez tutori ip̄taf et ad iteresse
tenet si cāz pupilli des̄p̄ataz ducat. C. de admīstra. tuto
rū l. bona et l. si nō ē ignotū et ff. d. admīstracōibz rerū
ad ciuitatē p̄tinēciū l. q̄ciēs. S. licut ignoscēdū ē cuz illi
qui boāz fidez agnouit vt. ff. mea l. q̄ntus. hec. spec. in
ti. de aduocato S. vtriulqz x. itez et caueāt Quid si q̄s
volebat legae ūl tonaē pupillo et tutor ip̄ediuit dicens
lega ūl tona michi. glo. ponit hāc q̄stionez sabbatinā
et non soluit in dicta l. quicquid. s̄ dīci pōt q̄ tenet pu
pillo ad restitutionem ar. cle. i. de p̄ui. x. precipitur re
ligiosis: vt non impedian̄ testatores quin legent paro
chialibus ūl matricibus ecclesijs Vt dicit frater Al-
uatus q̄ alias peccant mortaliter et tenentur ad resti-
tucionem Nam hec regula q̄ q̄ciens quis aliquem im
pedit a consecucione alicuius beneficij tenetur ad resti
tucionem vbi supra. S. cxxxiij.

De restitucōe negocōz gestorū

Restituere tenet negocōz gestor de dānū illi cuius
 negocia gessit qđ dānū p̄cessit dolo suo: ūl lata culpa
 ūl leui: ūl et leuissima quā alius diligencioz eāt gestu-
 rus. vt insti. de obli. q̄ ex quasi cōtractu in prin. an at̄
 teneat de casu fortuito glo. ibi enumeāt sex casus in q̄-
 bus tenet in vbo obligatū et ecōtra tenet ad expensas
 q̄s fecit negocōruz gestor illi cuius negocia gesta sunt

De Restitutionibus.

Fallit i pluibz casibz enumeratis p dñm jo. ibi ⁊ in. l. uñeniz. ff. d. nego. gest. l. pñmus qñ pñcessit p testacō q nō geat vt dicta. l. uñenius. **S**ecūdz qñ gessit patna affectiōe vt si nutcius pñstitit alimēta p uigno ul i eū eru diendū expēdit. l. q̄ paterno. C. eo. **T**erciz qñ maritus gessit maritali affectiōe puta fecit expensas et curando uxore egrā **N**ā socer nō tenet eas satisfacē nec oputāt in restitucōne totis **N**ā marit⁹ tenet facē cuāte vxorē suis expensis: nisi qñ nō habz totez ul essz expensa mag ultra totez: ⁊ uxor habet patrē q̄ tenet ad hoc: ul ipa habet aliūde. i. alia bona ex qbz possz curari **N**ō tenet tñ marit⁹ qñ ex culpa uxoris nō habz eā in suo obsequio sñ in iacobū d. are. sñ ad expensas funeiz vxoris tenet ille cui remanet dos p ea parte p q̄ deuenit dos ad eū: vt. l. q̄ i vxorē. C. d. negocijs gest. **Q**uart⁹ pñt domesticā affectiōne ⁊ pietatem. vt si mater expendat in faciendo dāritutorē pupillo. l. i. C. d. nego. ⁊. l. is q̄ ff. eo. de hac materia vide infra. §. cccxiii.

De restitucōne sociorum.

lclxxviii

Quid si duo sūt socj habētes rez comunē ⁊ alter in ea facit expensas. rñdit jo. d. pla. insti d. obli. q̄ ex q̄si o tractu. §. **I**tez si inter aliq̄s q̄ alē tenet o tribuē ptez suā restitucōe ei q̄ fecit expensas d. suo vt. l. si inter fratres. §. ij. ff. p socio ⁊ l. si vt pponis. C. d. here. pnat. **I**te nota sñ eundē q̄ vbi vn⁹ ex socijs ē rixosus ⁊ deuius ul nō curat laborare terrā cōmunē ul locaē domuz cōmunē pōt soci⁹ accipere sibi ptē suā q̄ ad usuz ⁊ laborare ⁊ sibi fructus recipere glo. ē notabilis in. l. iubem⁹ in vbo diuidere. C. de sacro sanc. ecc. ⁊ alia glo. in l. Lucius. ff. fa. here.

De restitucōe accipiētis i dñbitū ⁊ te.

lclxxix

Quid si solucōe indebitū ignorāter **R**ñdit q̄ recipies tenet ei ad restitucōne pñde ac si mutuo accepissz ex q̄si o tractu insti. de obli. que ex q̄si o tractu nascunt §. si. ⁊ insti. qui mo. recōtrahit obli. **S** **I**tez si p errore secus si soluat scienter quia tunc donare videtur: vt. l. campanus de opere libertorum

De restitucōe dānoz ab aīalibz dator

lclxxx

Quid si quadrupes puta equus ul asinus tuus naturali
feritate michi danum intulit: puta fregit vasa mea ul ve
gete et vinum effusum est. respondit Spe. i. ti. d. i. iuris. et dano
dato §. sequitur. x. porro michi teneas ul refice danum ul
da e aial p noxa. vt isti. si quadrupes pau feci. di. in prin

Quid si equus tuus calce me percussit et crus fre
git ul brachium ul oculum effodit ul aure detribus scidit ul
me volneauit propter quam plagam oportuit me da e. x. me
dicis et alia. io. impedi i curacione an pete possu ho et opa
qbus carui: et cariturus sum Dicit Specu. vbi s q sic ul
q das aial p noxa tex e. ff. e. l. ex hac lege. clxxxii

Quid si tuum aial icitauit meum ita q meum aial dedit al
teri danum: an teneas. Specu. vbi s videt sentie q sic id
dicit glo. in sti. si qdru. pau. fe. di. ipn. i vbo feruore ne
aial tuum moueat ad danum dandum. Siue lasciuia et faci
litate siue icentiuo amore et persecuone alterius aial: vt si
equus tuus psequeto equam meam fragit hostium domus
mee ul mea blada i terra sterit ul alit damnum michi
dat siue suo corpore siue mediante alio instrum. vt si bos
ul equus sine culpa adducetis plaustrum obtruit aial meum
ul aliud danum dedit vt. ff. e. l. i. §. si aut clxxxiii

Quid si bos tuus comedit herbas meas ul canis tuus
carnes meas ul porcus farinam ul mutilegus lardum ul
mustela corrodit panes an michi teneas ad emenda
danum ul dandum aial p noxa. respondit Spe. vbi s q sic vt. l.
qnt §. i. ff. ad l. acq. et l. q huadon §. fi. d. p scrip. x. Et
p Bartho. i. l. h apli §. d. his ff. d. dano ifecto clxxxiiii

Quid si oues ul aialia qm mittit i p dium meum et frumtu
m et ortum ul glades opascunt. respondit Spe vbi s q m teneas

Quid si p se peccata itrauerunt capum et opasta
sunt frumetu. respondit Spe. id e. s. q m teneas. i. rez jo. d. pla.
i §. i. isti. ad l. acq. et h p l. q huadon. ff. d. scrip. S. quod
estiabit danum datum i frumto dum e in herba. respondit idem
vbi s q ul expectabit tempus messum vt sciat quantum ex tan
to ul sili frumto habet ul siceabit qnt fructus i ano p
terito ex tanto et simili habet e ar. ff. ad l. acq. l. ac
qlea si deletu. ff. de tabulis exhibendis l. locum §. con
demnacio. xi. q. iii. nolite. clxxxvi

De Restitutionibus

Sed nūquid dñs se libeāt dando aīal p noxa. rñdit idē
vbi s q nō si ill d imisit vt insti. si qdrupes paupez fe:
cisse dicat: sec? si causaliter intrauit clxxxvii

Quid si leo vrsus aper qz tenes ligatū iux uia publicā
dānū dedit. rñdit Spe. i ti. d empcōe ⁊ ven. S nūc dicē:
duz x. h pone ibi qrtō opetit q teneis p tex S. si insti. si
qdru. pau. fe. di. Vñ ibi dic jo. d pla. Caueāt ergo sibi
q tenet canes mordaces vrsos ul simias ul alia aīalia
ferocia i locis publicis qz si ledūt hominē libez: cōdē:
nat tenēs in expēlis cuacōnis ⁊ oparū amissaz ⁊ amit
tendaz i qntū iudici equū videbit facta estiācōe qntuz
lesus viuē poteāt fm distinctōnē etatū: vt. l. hēditatū
ff. ad l. falsi. ⁊ glo. dicit i l. ex hac. l. ff. si q. paupe. fe. di.

Et iō nō liberaāt dando feram bestiaz dāmnū dantez
p noxa vt. c. fi. d iniu. ⁊ damno dato clxxxviii

Sed pone q inuenio pecudez tuaz in mea segete dā
nū dantez nūquid ppria auctoritate illam capere possū
⁊ tenē donec de damno michi satisfacēs. rñdit Spe. in
ti d actor. x. h pone q inuenio q nō possū capere: vt te
neaz qsi loco pignōis donec michi satisfactū sit. possuz
tñ capē ⁊ tenē donec sciat dñs oīa qz agere possum

Quid d his q cuz iumento ul igne malici:
ose apposito ul aīal. ledūt agruz vel domuz alteri? clxxxix
Respondit Monal. in sūma i tractatu restitucōnū in c. de
restitucōne aduocatorum. x. jtez tenent ad totū dānuz
qz tales tenent ad restitucōnem totius damni **E**t si uo
luntarie apponit ignem nō adhibuit diligenciā debi:
tam tenetur in quadruplum maxime infra annum.
ex de iniur. c. si egressus ⁊ si leserit vbi d hoc in. c. si qz
⁊ ff. de incen. l. i. **S**i aut animal pascat in alieno non
dāmnificāto dñs n̄ tenet d pa. tenē. l. qm S. si. coll. io.
non tñ fm glo. ⁊ Antho. de butrio in dicto. c. si leserit
q dñs libeātur dando animal p noxa clxxxx

Quid si bos alicuius cornupeta erat ⁊ dominus eum
non custodiuit nec diligenciam adhibuit egressuz bo
uez vicini occidit. rñdit Mona. q dñs bouis cornupe
te tenet daē aliū bouē viuz eequalētez ⁊ mortuū accipe
re: vt dic tex. i. c. si bos. ex de iniur. ⁊ damno da. exoi.

Intelligēdū tñ qñ dñs sciuit cōnūpetā q̄ p̄sumit īfra
tres dies scire ⁊ apt̄ hoc dicit̄ tex. q̄ cōnūpetā eāt ab he
ri ⁊ nudic̄ terciū. qñ beō ignoauit. puta q̄ ōtra natuāz
sui geneis insurrexit ⁊ ōtra naturā suā: puta q̄ cōsue
uit eē domesticū: tūc nō teneēt ex edicto. l. aq̄lee: h̄ ex di
cto. l. si q̄drupes pauperē fecisse dicat̄ h̄. ¶ Hosti. ⁊ Gof.
Itez intellige h̄m glo. in dicto. c. si bos cū ille bos qui
dānū dedit aggressus ē aliū ⁊ occidit: h̄ ecōūso nō tene
tur. i. qñ bos mortuū icitauēat aggrediēto bouez cōn
ūpetā. ff. si q̄drupes pauperē fecisse dicat̄. l. i. §. cū arie
tes ⁊. ff. ad. l. acq̄leā l. ita. **D**eu cū dubiū ē q̄ bos pri
mo aggressus. ff. ad. l. acq̄leā. l. sciētiā. §. cū stramenta
Et ad itelligētiā dānoꝝ datorū ab aīalibz nota vt ex
dictis hosti. cōphendi ⁊ colligi pōt q̄ duplex est actō q̄
teneēt dñs aīalis dānū dātis. i. lex acq̄l. ⁊ hac teneēt dñs
aīalis dānū dantis qñ cōpa sua aut negligētiā aīal dā
nuū dedit. puta si te instigāte equū ip̄e colore excitatus
īcalcitrauit ul dānū dedit. aut si q̄drupes plz iusto one
rata dānū dedit ul si aīal tuū ī segetē meaz misisti tene
ris ad totū dāni estimacōnē. **A**lia ē actō que vocat̄ de
pauperie q̄ michi teneis qñ nō cōpa tua q̄drupes dānū
dedit ōtra naturāz ⁊ cōsuetudinē sui geneis. l. 3. sua cōsue
tudo t̄lis sit. puta si sit equū īcalcitrās. **M**az maior pars
nō īcalcitrauit ul bos cōnūpetā naz maior ps nō cōn
ūpetit ⁊ tūc libeāris dādo aīal dānificans p̄ noxa l. 3.
dānū excedat q̄drupedis estimacōez. **S**i aut̄ sit fera be
stia tūc dādo illō aīal p̄ noxa. nō libeāris h̄ teneis ad
totū dāni estimacōez. q̄ huiusmodi aīalia nō debēt tene
ri ī publico siue soluta siue ligata vbi publicum iter ē
alias dñs teneēt ī duplū vt insti. si q̄drupes. §. iterdiciū
§. si. ⁊ nichilo in? actō de paupie. i. p̄ dāno dato locūz
habz. ⁊ et teneēt ad ip̄ēsas ī tuacōe factas ⁊ ad opas aīal
sas ul q̄s amissurū ē apt̄ debilitatē. nā phibeēt q̄s xrez
ap̄tū canē ursūz leonē pantherā ⁊ geneālīē oē aīal qd
nocere possit teneēt h̄m. ¶ Hosti. in ti. de paupie. §. qñ. x.
Et notādū. ¶ Nec colligūt ex tex. ⁊ dictis doctorū i. c. fi.
ex. d. iniur. ⁊ dāno da. ⁊ p̄ Hosti. in sū. eo. ti. §. qñ ⁊ i. ti.
de pauperie. §. qñ §. qualis

Quid si equus tuus insidiatus mulam meam olphaciat et mur-
la mea calcitrans crus meum fragit. respondit Hosti. i. ti. de
paupie §. qñ x. si veō q̄ extra te agere possū d̄ paupie
vt. ff. si quadru. pau. feci. di. l. agoso. **clxxxix**

Quid d̄ detinentibus colubas. Respondit Ostē. i. sū. li. v. at-
xxxiii. Dicūt aliq̄ q̄ si nō pñt tenē sine p̄iudicō et dāno
alteri mortali peccāt q̄ tenēt. q̄ dā tñ tenēt q̄ columbe
plē pficiāt tris q̄s frequētāt s̄corizāto et mala semina
colligēto q̄ noceāt vñ nō vidēt tutū sup̄ h̄ aliō affirāre

Quid d̄ beatoibus q̄ osculāt agros et vine **clxxxiii**
as aliorū q̄rū canes occidūt aseres et oues et agnos pau-
perū. respondit idē vbi §. Creto q̄ tenēt r̄stituē estiācōez dā-
ni ul peccāt mortali si nō r̄stituant nisi ita modicū dā-
nū est q̄ p̄babilit̄ nō curarēt illi q̄b̄ fieret

U De restitutione excommunicatorum. **clxxxiiii**
Trū clericus excoīcat? possit percipere fructus sui ben-
ficij durāte excoīcacōe. respondit innocē. q̄ nō. i. c. pastor a-
lis d̄ appel. p̄ illū tex. vbi d̄ illi p̄uēt eccle mīto s̄btra-
hunt. cui eccle omunio d̄negat. **D**ec̄ si appellat. Mā-
tūc nō credi? q̄ possit nūciari excoīcat? ar. ex d̄ sen. exco.
p̄ tuas: nec et b̄nficia s̄btrahi debēt: imo cū ip̄e se nō re-
beat gerē p̄ excoīato et mīstri p̄bendaz t̄a q̄ mercenarij
possūt ei coīcare. xi. q. iii. Quoniā d̄ sen. exco. iter. **A**lī
tñ aliē dicūt et ē certū q̄ p̄ absolucōez fructus medij tem-
poris potēt repetē. ij. q. v. §. sup̄ cā. licz fuit iuste ex-
coīcat? **D**ec̄ aut si iuste ar. C. d̄ re. milita. l. cū allega-
tis. **H**ec inno. Cōcor. Hosti. vid̄ §. §. cxxxi. ul. cxxvi

Dis excoīcat? tenet r̄stituē si volt absolui: q̄ **clxxxv**
hec ē vna d̄ condicionibus requisitis ad hec. vt q̄s ab-
solui possit h̄m doctores. **clxxxvi**

Quid d̄ his q̄ excoīcati tempore excoīcacōis acq̄rūt ne-
gociāto ul ex tōno recipiēto. itez d̄ his q̄ aliē illicite ac-
q̄sierūt b̄nficia ecclesiastica ul castra ul alia et in d̄ mul-
ta p̄ceperūt. respondit Hosti. vbi §. q̄ tenēt totū r̄stituere si
aias suas saluāe volūt. vt p̄bat d̄ eta. et q̄. cū boē d̄ cle.
exco. mī. postulastis d̄ cle. c. p̄ iq̄ficōez. et d̄ p̄bē. c. dilec.
i. fi. d̄ his q̄ fiūt a p̄la. et tinebatur d̄ iure patronatus cū
dilectus in fi. de s̄ymonia. c. Matheus

Que restitucōe iuentorū a casu ⁊ fortuna clxlviii
uedo an inuenta a casu ⁊ fortuna sibiaceāt restitu
tōni. Respondit Ric. m. iiii. di. i. §. ar. v. q. v. q. rerū q̄daz
sūt cōmunes oī iue natuāli vt volucres nō comestice
⁊ p̄sces maris ⁊ et similia. isti. d. rerū di. §. ⁊ q̄daz ⁊. §.
fere bestie. Quedaz sūt vniūsitatis vt illd qd̄ ē ciuita:
tis i cōmuni. vt theatra stadia ⁊ similia. vt isti. de rez
di. i. §. uniūsitatis Quedaz sūt aptie singlōz vñ si q̄s
iueniat aliquā rez d̄ p̄mo mō dictis restituē nō teneēt
⁊ d̄ talibz rebz dictis alit̄ d̄ i dicto. §. fere. Que i nul
lius boīs sūt natuāli rōe occupāti cōcedūt Si q̄s aut
res q̄ sūt cōitatis aliq̄ casu iueniēt restituē cōitati teneēt
Similit̄ rez q̄ ē alicuiz singl̄aris p̄sone ⁊ sic itelligitur
q̄ d̄ i. xiiii. q. v. si qd̄ inuenisti vbi d̄ Si qd̄ inueisti ⁊
nō restituiisti rapuisti ⁊ ea. q. c. multi d̄ Discāt hoc pec
cātū simile ē rapine si q̄s inuēta nō reddat si sciat cuiz
sūt. ⁊ si cuiz sūt ignoūt tñ retinē nō pōt. h̄ debz facē qd̄ i
se ē. vt sciat cuiz ē. qz vt d̄. ff. de fur. l. falsus. §. q̄ alie:
nuz Si q̄s aliqd̄ iacēs i terra lucri faciēdi cā sustulit fur
ti obstringat. siue scit cuiz sit siue ignoauerit Et hoc
rōnabile ē qz ex q̄ scit rez suā nō ēē p̄supponē debz eaz d̄
iure ad aliū ptinē Si aut nō pōt iuenire cuiz sit illi cui
icūbit causā d̄ r̄publica restituat. Cōcor. Hosti. i. ti. d̄ p̄ei. §.
q̄bz v. qd̄ si q̄s iueniēt dicēs Quid si q̄s iueniēt pecui:
am ul̄ aliā rez i via publica ul̄ alibi dicas q̄ debz facere
p̄conizari ⁊ i eccl̄ys loci illi ubi res iuēta ē. ⁊ adiacētiū
denūciai publice corā populo q̄ talis res iuēta ē Et si
repeiat dominū ei reddat. p̄mo tñ dicat ei circūstācias
apt̄ q̄s certificetur. vtrum vere sit domini is q̄ petit ali
ter forte m̄lti nō domini peterent. ad hoc. ff. de furtis. l.
falsus. §. qui alienū Et si non inuenit dominū pōt cuz
consil̄o ecclesie ip̄am rem retinere ⁊ pret̄ p̄eo cuiz res
ē Et hoc itelligas quāto ē pauper qui inuenit alit̄ pau
peribus erogetur Alioqn̄ si nō restitueret iuxta posse
furēt Et sic intellige illud Alexo. ⁊ Grego. xiiii. q. v.
si qd̄ inueisti ⁊ duobz. c. se. Cōcor. Scotus i. iiii. di. xv
Qui addit q̄ inter i d̄z tradi publice p̄soē custodiēda
Quedo an q̄s possit p̄hiberi piscari i flur clxxxviii

De Restitutionibus

minibꝫ publicis ⁊ ppetuis sicut pādus ⁊ rhenꝫ. rñdit
jo dpla. insti. d. diui. i. §. fluina qꝫ nō: similitꝫ nō pōt ꝑ
hiberi qꝫ applicaē naues ad portū ⁊ ligaē naues ad ri
pas siue ad arboꝛes existētes sup ripis Licꝫ tñ ripe ⁊ ar
borez sint publice qꝫ ad vsuz siue sint in cōmuni vsu.
tñ ꝑprietaz ripaz ⁊ arbores nate i eis sūt eorū qꝫ sūt
pōdia qꝫbus adherēt Et iō si occurrūt. dñs agri volēs ici
tere arboꝛez existētez i ripa fluminis ⁊ eꝛneus piscatoꝛ
ūl nauta volens ligaē nauez ad illā arboꝛez ūl apēdē
recia siccāto ꝑferēt dñs. qꝫ nemini debz ius suuz retrahi
bt insti. d. his qꝫ sūt sui ūl alieni iuris §. h. ⁊ maior **Bz**
ubi occurrūt eꝛnei: tūc si vnꝫ ꝑtendit publicaz vtilitatē
⁊ alius ꝑuatā ꝑferēt ꝑtendēs publicaz: h. si vtrꝫ ꝑtēdit
publicā ⁊ vterꝫ ꝑuatā ꝑferēt qꝫ ꝑmo occupauit hꝫ ja
cobuz butrigariū i l. ripaz. ff. de acq. re. to **Bz** si vterꝫ
parit occupauit locꝫ ē gñificacōni ūl sorti sicut dīc glo.
ubi plaustris iuicē obuiātibꝫ i arta uia dū qꝫrit qꝫ plau
strū ꝛtrocedere debeat. l. i. §. hoc interdictum ff. ne qd
in loco publico

c lxxx

Quēd qd d. feris bestijs piscibꝫ ⁊ volucribꝫ. rñdi tñdē
ubi s. §. singulorꝫ. qꝫ qꝫ in nulliꝫ bonis sūt iō naturali
racōe occupāti ꝛceduntꝫ bt dicto. §. singlorꝫ: ⁊ iō dīc qꝫ
licitū ē: ingredi alienū fundū cā aucupandi ⁊ venādi h.
si dñs ꝑuidet añqꝫ ingrediariis pōt te ꝑhibē ingredi qꝫ
si ꝑꝛea ingrediariis tenebeis iuriarū: si tamen nō ob
stante ꝑhibicōe ingrediāis ad aucupādū qꝫ capies tuū
efficiēt. nec pōt tibi ꝑ dñm auferri. bt tenet glo. in l. di
uus d. hui. ru. ꝑdꝫ. e. ff. d. acq. re. to. l. iiii. insti. d. re. diui.
§. aprum. licet glo. i dicto §. singulorum teneat ꝛtra
rium ⁊ male

c cc

Quid si volneāsti letalitꝫ ferā bestiā bt aprū cū ⁊ simi
lia. ⁊ eā fugiētez ꝑꝛeꝫris. rñdit idē ubi s. qꝫ nō ꝑpter h.
efficiēt tua nisi ꝑꝛeꝫ eā ceꝑeis Et iō iterim aliꝫ eā capi
ens ēt itra laqueū tuū bt l. i. laqueū d. acq. re. to. eā ac
qꝫrit isti. d. re. di. §. illd qꝫsitū. ff. d. acq. re. to. l. iiii. §. illd
Et ē racō bt dīc tex. i dicto §. illd qꝫsitū. qꝫ multa acci
dere potuissent. ne eā cepisses **M**az ispicimꝫ qd eueni
re potest quando res est ad aliud naturalitꝫ destinata

aliter secus vt. l. i. ff. d. i. l. i. iurādo. 7 i. l. fi. i. de3 cā et de3
ff. d. iur. om. iudi. tñ dicit glo. i. dido. S. illd q̄ osuetu-
dine venatorū alit̄ huať: 7 iō standū ē osuetudini ar. l.
q̄ si nolit. S. q̄ assidua. ff. d. edi. e. cc. i

Quid si apes ul volucres sint sup arborē tuā ul nidi
eaz. rñdit idē vbi s̄ q̄ sicut dicit tex i. S. apiū msti. de
re. di. Apiū 7 volucrū natura fera ē Et iō licet apes ul
aves ul nidi eaz osistāt sup arborē tuā: nō tñ sunt tui
donec eas ceperis Et idēo interiz alius occupare pōt 7
apes 7 fauos mellis ibi factos 7 aves nidificātes s̄ ac
q̄rit nec tenet tibi furti nec alia actōne: vt dicto. S. api-
um 7 l. natuālez S. apiū ff. eo. 7 l. si apes ff. de furtis s̄
bñ tenet tibi iuriāz si añq̄ intraet cāpū tuū ul ascen-
deret arborē tuā phibuiſti. vt dicto. S. apiū x. plac̄ q̄
si tñ capit p̄ phibicōnē suū efficit. vt s̄ dictū ē. sec̄ at
si apes a te possideāt q̄s tenes i aluearibz reclusas q̄ ba-
dūt 7 redeūt ul aves q̄s similē possides q̄ vadūt 7 re-
deūt. q̄ occupās eas omittet furtū ff. de aq̄ posse. l. iiii.
S. aves 7 l. Dōponiē i fi. ff. failie herci. s̄ examē apiūz
volās ex alueo tuo duāt tuū q̄ diu nō aufugit aspectūz
tuū nec ei3 p̄secucō ē difficilis. vt dicto S. apiū i his tñ
multū attēdit osuetudo. vt dicit glo. i. vbo examē i di-
cto. S. apiū. msti. de re diui. ccii

Quid d̄ aialibz natuālīť feris. s̄ accidētaliť factis mā
suetis. vt paupēs colūbe apes corui q̄ habēt osuetudi-
nez eūdi 7 reūtēdi. rñdit idē vbi s̄ in S. paupnū q̄ in
istis habz locū regla q̄ tā diu sūt occupātis possidentis
q̄ diu detinet aiūz 7 osuetudinē reūtēdi Et p̄ea fiunt
occupātis Et iō cū osuetudo iducat ex duplici actu. vt
notat glo. i. l. d̄ q̄bz. ff. d̄ lege 7 l. iiii. c. d̄ episcopali au-
di. videt q̄ si ista aialia nō reūtāt duabz vicibz horis
ul diebz osuetis q̄ deposuerūt aiūz 7 osuetudinē tuer-
tendi 7 postea fiunt occupantis cciii

Quid d̄ aialibz natuālīť māsuētis vt gallinis 7 ansei-
bus coēsticis. rñdit idē vbi s̄. S. galliāz q̄ qñtūcūq̄
effugiāt ospectū homini possidētis 7 alio se trāsferant
tñ manēt ei3 7 nō acq̄rūt ap̄hendēti: imo ap̄prehēdēs
cā lucrandi ea ul oua ul pennas cōmittit furtūz 7 pōt

De Restitutionibus

accusari furti: vt dicto S. gallinaz et ff. de acq. re. vo. l. natuále S. paupnu et S. galliāz. vbi notat glo. qd in vno ouo mittit furtu; licet sit modici pcp

cciiii
Quid d' thesauro inueto. Rndit idē vbi s. S. thesauros qd thesaur? inuētus ab aliq i agro suo ul i loco religioso efficit iueniētis et sibi totū acqrit. h' inuētus i agro alicō puato ul publico ul cesaris ul ciuitatis acqrit pmedi etate inuētori et p alia medietate dño agri. vt dic tex. i dicto S. thesauros et glo. i. xiiii. q. v. S. Si qd inuenisti et glo. i dicto S. thesauros declarat qd sit iste thesaurus. et rndit qd ē pecunia ab ignotis dominis uetustiori tēpore abscondita cui? pecunie d'pōsicōis mēōria nō extat et ff. de acq. re. vo. l. nūq. S. thesaur?. nā si d' eo extat memoria ul qz aliqz abscondit; cā lucri ul met? ul custodie in p'prie dicit thesaur?. iō nichil acqrit inuētori. h' ē ei? qd abscondit ul ei? heredis. vt dicto S. thesaur? ff. ad exhibedū et L. i. te labeo S. familie heriscūd et L. a tutore. ff. de rei vendi. Et iō merceari? laborās i aliēo et cāu thesauruz iuenies acqrit sibi medietatē. vt dic glo. i dicto S. thesauros i vbo suo sec? si nō sit thesar? puta qd mercenarius i domo alicui? nouit tēpta inueiet pecuniā i sacculo inuolutā infenestra. qz tūc cū nō sit thesaur? nō ē emptoris nec inuētoris. h' ē vēditoris. vt dicta. L. a tutore Et ita saltū fuit florēcie p plures doctōes Et attēde qd in suo licitū ē dare opaz inueniē thesaurū dūmō nō arte magica. qz tūc eēt fisci. h' in aliēo non sufficit dare opaz ad thesaurū inueniēdū et de volūtate dñi. h' debet esse inuētus casu fortuito. vt acqrat inuētori dimidiū alit si data opa inuenit totū acqrit dñol. vnica. c. d' thesau. l. i. x. i. te nota. qd l; lapilli. gēme et margarite et alia p'cōsa iuēta i litore maīs acqrant inuētoi. s. p' qd app'hendit nō añ. tñ hoc ē itelligēdū d' lapillis et gēmis natis et p'ductis i littoē maīs. sec? si reperies gēmaz qd cecidisset alicui illinc transeunti vt in sti. de re. diui. S. i. te lapilli et S. si.

ccv
Quid d' isula nata i maī. rndit idē vt s. qd i nulli? bonis ē et iō occupati d'cedit: h' isula nata i medio fluīne ē cōmunis hñciū p' dia iux flumen ex vtrazq. parte h' si nō

in medio. si est proximior alteri parti est communis tamen hinc inde per
dia ex parte illa. **A**ger vero a fluuio diuiso tradatur rema
net eius cuius erat primo et si flumen mutauit alueum. prius
alueus efficit eorum que circa eum per dia possident. **E**t secundus
alueus est publicus que huius alueus flumini redeunte ad anti
quum alueum efficit eorum que circa eum per dia possident. **A**ter ager
iundatur aqua recedente ager remanet eius cuius primo erat
Hoc dicitur textus. in istis. de re. diu. §. in insula. §. quomodo possit sciri
quod insula nata in fluuio sit in medio vel ad quam partem magis
pendet. respondit glossa. in verbo media partem quod hoc sciri poterit
accepto cordulo in punctoposito in medio iter utrumque ager
Et facit ad questionem quod si aliquam villa vel domus vel ecclesia sit
inter territoria duarum ciuitatum et sit intermedium cuius sit quod presu
mat et iudicet esse illius ciuitatis cui sit proximior. si si non
apparet cui sit proximior dicatur pertinere ad ambas et sit communis
ut hic. et ff. eo. l. deo. §. in insula et l. tunc. testis. ff. de lega
tis. i. secundum diuinum in dicto. §. in insula

De institutione acquiritorum in naufragio 1261
Videtur de acquiritis in naufragio. respondetur. **Q**uoniam in sum. in tra
ctatu institutionum quod institutio est quecumque de ipso naufragio in
uentum est. siue illud sit acceptum de ipso naufragio siue de mari
siue de littore. ff. de incen. rui. et nau. l. si quis ex naufragio
Item ultra institutionem non excusat a peccato mortali que
cumque surripit aliquod de naufragio. nisi ea intentione recipiat ut
instituat ei cuius est. nec excusat aliquis aliquam consuetudinem vel sta
tuto vel precepto cum hoc sit contra preceptum domini. **E**t ultra hoc
est excoicatus. ut in c. excoicationi. ex. de rapto et hoc ipso fac
to lata sententia. secundum iohannem. an. et **A**nthonio. de butrio. h. expoli
ans non naufragos nauigantes est excoicatus. **V**nde episcopus vel
quilibet prelatus que tanti criminis est particeps vel consensu debet
deponi. ex. de accusacione. c. cum dilecti. **L**aycus vero nisi ad
monitus satis fecerit debet anathematizari et. xxiii. q. iii. si
quis de potestibus et. c. illi. quod ex. de treu. et pace. c. in nouam
et secundum leges infra annum in quadruplum tenet per annum in simpliciter
ff. de incen. rui. et nau. l. i. **E**t hoc non intelligas de naufra
gio piratico vel saraceno. ut institutio noua **S**teuer ci
ad dec. licet non sit in corpore decretaliu et perinde pene. s. de
expoliatis naufragos habent locum secundum hoc. omnes non

De Restitutionibus

solum qñ qñs paciēns naufragiū in mari expoliāt: sed qñ nauigat et p alia loca ⁊ nō naufragatur ⁊ expoliat ē excoicandus non faciendo differenciam siue nauiget per mare siue per alia loca

De restitucōne dāni qđ culpa ope ipēcia

seu negligēcia alijs datū ē

ccvii

Restituē et tenet ille cuius culpa ope ipēcia seu negligēcia dānū datū ē: ul iuriaz irrogatā nec ignorancia excusat si scire debuit ex facto suo iuriā verisimiliter posse contingere ul iacturaz vt i. c. fi. ex de iurys ⁊ dāno dato. Hec culpa qñq̃ pcedit casuz: vt i eo q̃ cisternaz fodit ⁊ ipaz aptaz dimisit ⁊ bos i ea cecidit vt i. c. ij. de iurys ⁊ dā. dato ul i mulione q̃ male ponit lapides in plauastro ul i rustico q̃ ignē apposuit i stipulā i die ventoso Et i deo talis tenet qz q̃ cāz damni dat ⁊ ceterā. Morro si oēs diligēciā adhibuit ita q̃ nichil omisit d̃ contingētibus nō tenet. ff. ad. l. acq̃l. lege q̃ occidit. S i hac ⁊. l. q̃ foueas ⁊. l. idez iur. S ad mulionē ⁊. l. si furos. S si ex plauastro ⁊ ex d̃ iurys c. fi. Qñq̃ culpa seq̃t factū vt in medico q̃ bñ sciuit vlcus ⁊ p̃ea circa curā negligēs fuit Qñq̃ i facto: vt si medic⁹ ipite secavit ff. ad. l. acq̃le. lege q̃ actōe. S fi. ⁊. l. idē iuris Et p̃bant̃ hec tria d̃ eta. ⁊ q̃. c. ad aures ⁊ d̃ hoi. c. tua nos Culpā veō semp̃ itelligas sic. vt volus noīe culpe itelligat̃ sicut apte inuenit̃ ff. ad. l. acq̃l. l. v. S. iuriaz: si nō dūt̃ q̃ vbi ē cl̃pa sit volus Qñq̃ tñ d̃ cl̃pa nō agit. qz culpa vni⁹ cū culpa alterius op̃elat̃ At veō qñ ex vna parte volus d̃mittit̃ ⁊ ex alterā cl̃pa d̃phendit̃ vol⁹ culpe p̃pōderat̃ vñ iputat̃ illi q̃ se tōderi patit̃ i loco picloso vbi d̃suetudiē cū pilla ludebat̃. vñ non tenet tonsor ⁊ forte nec p̃cussor nisi data opa illū q̃ radebat̃ p̃cussit̃ sic itellige. ff. ad. l. acq̃leā. l. iitez si obstitrix. S. fi. ⁊. l. itē nulla ⁊. l. si ex plagis. S. fi. Similiter nō tenet q̃ putat arborē sup̃ eū locū p̃ quē nō ē iter publicum ul priuatum nisi data opera in transeūtem ramum iecerit sed si iter erat et proclamauit non tenetur: vt insti ad legem acquileam. S. Item si putator. ⁊ debet ita tempestiue clamare q̃ transiens pōt si bi p̃cauere ⁊ euitare periclū h̃m jo. de platea dicto. S.

Item si putator. ⁊ debz ita tempestiue clamare qd tran-
siens pōt sibi p̄cauere ⁊ euitare picl'm s̄m jo. d̄ pla. di-
cto. §. Item si putator. idēq; distinguūt i eo q̄ facit fo-
ueam cā ceruorū capientorū. ff. ad. l. acq̄leā si putator
q. l. q̄ foueas. l. di. hi qui arborē. ¶ Hec ¶ Postiē. i. ti. de.
dāno dato. §. Quēto. x. hic aut culpa ⁊ ce. cccviii

Quēd quō pōt ex̄plicari dānū culpa contigisse: dic
tū in reg. iuris nō ē sine culpa. l. vi. vbi dicit **N**ō ē s̄e
culpa q̄ rei que ad eū nō p̄tinet s̄e imiscet. **C**ōcō. l. cul-
pa. ff. de regu. iu. ⁊ glo. ponit ex̄pluz i clerico iacente
lapidē ⁊ ceto sagittate q̄ tenet ex dāno dato. l. di. cleri-
co. et. xv. q. i. §. vt itaq; ⁊ i monacho cirugico ē de hoī-
cidio. c. tua. i. **R**nsō. Scite em̄ debz qd suū nō ē ad alios
pertinere. C. vnde ui. l. cū. querebat **E**st et i culpa duc-
tor aīalis cui⁹ ductoris infirmitate ūl impericia dānū
datū ē ab aīali: qd tenet. l. acq̄leā: vt dicit tex. in. §. ipe-
tu. insti. ad. l. acq̄leā. **E**st ergo. i culpa. s̄m jo. d̄ pla. q̄
ascendit equū quē nō valet retinere p̄t ipotenciā ūl i-
periciam. ⁊ ideo tenet si aliquē ledat. **C**urrens ergo sup
equū qui ei⁹ repentino cursu puellā transeūtē pemit ē
in culpa. maxie si currebat p̄ locū p̄hibitū: vt p̄ plate-
am ūl in strata publica gentib⁹ plena: ⁊ ideo punitur
Secus si in culpa nō fuit: puta vt cū equ⁹ nō bñ pare-
ret habenis: s̄ p̄ter s̄essoris arbitriū saltib⁹ lasciuiret ⁊
ipe vt ei⁹ refrenat̄ ipetū freno viz itulit equūq; calcarī
bus stimulauit cūq; fracto freno equ⁹ p̄prio relict⁹ ar-
bitrio curreret festināter: mulier ex obliq̄ infantulū
baiulās obuiauit in quā equus inians p̄cul ab iecto
s̄essore p̄tū oppressit. cū em̄ nec actū nec voluntate
hoīcidii p̄petrauit nec operā dedit rei illicite nō p̄ni-
etur et q̄ min⁹ possit diuina officia celebrare. dicit tex.
in. c. dilectus filius de hoīci. ⁊ c. significasti eo. ii. tbi
dicitur qd si s̄essor sciebat eq̄ viciū ⁊ equuz ore duruz ⁊
sic s̄e nō iufficere sciret ad eius retencōnē qd tūc ē in cul-
pa p̄tex. in dicto. §. ipetu. **E**t ideo jo. d̄ platea inducit
hoc ad. q. qd si biruary q̄ vadūt ad capiendum homi-
nez debitorēz ⁊ p̄ capturam p̄t eoz imbecillitatez ⁊ i-
firmitatez eū nō valent retinē quē alij sani retinuissēt

De Restitutiombus

tenent ex culpa: qz infirmitas sua alij nō debz eē noci-
ua. vt dicit tex in dicta l. iuris §. i. similit̃ si iudex omi-
sit alicuī custodiaz alicui⁹ captiuū q̃ aufugit eo iūto te-
net iudex qz mala electō fuit i culpa. vt insti. q̃ mo. re-
cōtrahit obli. § p̃terea. ⁊ insti. man. § si. h̃ nūq̃d libeā-
tur iudex exhibēto ip̃m failiare deliquētez. s. q̃ captiuoz
dimisit aufugē vid̃ Bar. i l. i. §. si. ff. d̃ publicis cc ix

Quid d̃ eo q̃ aperuit ci sternaz i loco publico ⁊ nō coho-
peruit eaz ⁊ aial alicui⁹ i eaz cecidit ⁊ mortuū ē **R**ndit
Monal. i sūma i tractatu r̃stitutōnū qz tenet ad r̃stitut-
cōnē vnū aialis viui ul ad p̃ciū mortui. ⁊ mortuū qd̃
cecidit i foueaz suū eīt vt dicit tex. i c. ij. ⁊ ex de iurys ⁊
dāno dato: qz q̃ cāz dāni dat dānū d̃diffe videt ff. ad l.
cor. d̃ sicca. l. nichil interest ff. ad l. acq̃leā l. q̃ occidit. §
penul. ⁊ l. ita volneāt i p̃n. secz si fodit i loco p̃uato. vt
dicit glo. i dicto c. ij. ⁊ l. Qui foueas ff. ad l. acq̃. **cc. io**

Sed pone qz inicus tu⁹ cui forte occidisti patrē incen-
dit tomū tuā mee vicinaz ex q̃ eē mea obusta ē. quero
vtrū tu teneas michi. **R**ndet **S**pecu. i ti. d̃ iniur. ⁊ dā-
no dato §. seq̃tur x. h̃ pone. **Q**uidā dicūt qz sic cū ien-
diū culpa tua factū sit qui guerras habes ppter homi-
cidiu⁹ qd̃ cōmisiisti. ex d̃ iurys c. si. ff. solu. mati. l. in
his. i. r̃nso. ⁊ ff. locati ⁊ cōducti l. si merces §. culpe. iō
videtis causaz damni dedisse. **V**ber. dicit qz i nullo te-
neis **N**ec obstat qz occasione damni ⁊ ce. **Q**uia illud
vez ē nisi aliud mediuz intueniat sicut hic in pposito
interuenit: vt ff. loca. ⁊ con. l. qui tomuz. **A**bsit em̃ vt
ea que p̃ter uoluntatem nr̃am accidunt ⁊ ceteā. xxxiii
q. v de occidendis **N**ota qz ignorancia ascribitur cul-
pe: vt insti. de obli. que ex q̃li ma. na. in prin tam i iu-
dice: vt s̃ §. lxxxvii **I**n medico. vt s̃ § lxxxiii. in no-
tario vt s̃ § lxxx. ix. q̃ i q̃cūqz artifice vt s̃ § lxxxix

Quid si heres vedit rē depositā ul omoda **C**cx
tā defuncto q̃ tñ ignoābat omodatā ul d̃positā. r̃ndz
glo. i c. cū q̃s d̃ reglis iur. li. vi. qz ex cusat ibi em̃ dicit
Cū q̃s i ius succedit alteri⁹ iustā ignorancie cāz censet̃
h̃re. ⁊ iō nō tenet ad r̃stitutōnē rei: h̃ ad estimacōez rei
vt ff. repositi l. i. in fine ⁊ l. ij. **C**cxii

Quid de officiali q̄ negliēs ē i cerciorāto se an sui offici-
ciales bene ūl male gerāt officiū. **R**ndit **jo d pla.** q̄ te-
neſ p delicto familie sue omissio p̄textu officij i q̄ suos
p̄ponit officiales. **text** ē i l. i. ff ad l. juliā repetēda. 7 i
l. obfusē ff. p̄ficiſci. ff d̄ officō p̄cō. 7 lega. eos tñ exhi-
bēto libeāt l. si p̄ d̄positū c. de assesso. **E**t rō qz debz eē
solicit⁹ 7 velle cerciorai an sui officiales bene ūl male
gerāt officiuz 7 si male gerūt puidē aliē de negligēcia
punīt. vt i audētia vt iudi. sine q̄cūq̄ suffragio **S.** uo-
lum⁹ x. scientib⁹ coll. ij. 7 cetaā **ccxiij**

Quid d̄ officiali q̄ negligit punire criminosos **R**ndit
jo d pla. in l. p̄cipit C. canone largicōnaliū titulorū qz
debz puniri eadē pena q̄ c̄miōsus. nā iudex q̄ repertum
nō iudicat facin⁹ tegere vt oſcius c̄iosa festinat **l. ij. i**
fine C. d̄ comer. 7 mer. 7 l. i. d̄ p̄ua. car. **Q**uā ē q̄daz tacit⁹
oſensus l. placz d̄ excu. mu. li. io. **ccxiij**

Quid si quis culpabili uegligēcia damnu reddi: puta
si ignem nō cohibuit ne ad tomuz alioz vagaret. res
spondit jnnocen. in c. sicut dignuz ex de hoī. qz teneſ l.
acq̄lea vt ff. ad l. acq̄l. l. si f̄uos hui⁹ **S.** si arbustū. **S**ed
tñ i foro penitenciali nō uidet qz teneat ad emēdā dāni
h̄ tñ penitēcia ē ei iponēda d̄ negligēcia nō d̄ dāno satif-
ficiēdo ar. xv. q. ij. c. inebriauerūt **Lex** aut̄ civilis que
intendit circa oſuacōnē p̄tionioz oſtituit qz et ad r̄sti-
tucōez dāni teneret bñ tñ fatemur qz si aliquo modo p
ignez iten daret dare dānū qz et tūc i foro penitenciali oſdē-
naret. 7 idez dico et si nō itendēt. h̄ lata culpa est. vt si
ignez p̄yteret i tomū plenā stipulaz **cc. xv**

Quid de his q̄ sūt in mora tradendi res quas dare te-
nentur. **D**ic qz si pereūt tenētur ad r̄stitucōez. vt in re-
gula iuris. li. vi. vbi dicit̄ **M**ora sua cuilibet ē nociua
Cōcoz. ff. de regulis iuris l. i condēnacione **S.** vnicuiq̄
7 glo. in dicto. c. mora ponit exempluz. puta in eo qui
ē in mora soluēdi decias: qz pereūt piculo suo et si casu
fortuito pereant. xvi. q. i. c. decien⁹ d̄ in comodataio ūl
depositario q̄ fuit i mora reddēdi rē sibi comodatā ūl
depositā: vt in c. vnico de comodato 7 in c. bona fides
d̄ d̄posito. **i**de i fure q̄ sp̄ ē i moā c. d̄ furtis l. subtrato

De Restitutionibus

Circa hanc tñ reglāz nota hñm glo. idēdo c. mora q̄ ad hoc vt q̄s dicat morosus reqr̄it q̄ sciat se debē ūl scire debeat. Item q̄ int̄pellat̄ fuit a die ūl ab hoīe q̄ q̄ habueit possibilitatē dandi Hoc habes ff. d̄ re credi. l. q̄ te. q̄ tūc tenet morosus d̄ casu fortuito Sciā si eodē mō fuiss̄ res apud dñm p̄tura hñm accur̄sū licz Marthinz oītra. vt notat̄ i dicta. l. q̄ te. Et pbat̄ ff. d̄ lega. i. l. cuz res s. bli. fortassis em̄ dñs rei vendidiss̄ q̄ apud aliū perysset. q̄ hic tenet Ber. s̄ de oīmoda. c. vnico q̄ dicto. c. bona fides Item nota q̄ dicit mora sua Na in duobus reis debēdi alio īterpellato alio liberať īteritu speciei: s̄ int̄pellat̄ tenet ff. d̄ v̄his l. mora in fi. Item mora fideiussoris sibi nocz nō reo q̄ minz liberať īntitu sp̄ei Sec̄ ecōtra lo ff. d̄ v̄bo obli. l. cū filius q̄ l. moā: q̄ hoc q̄ fideiussor habz cāz a reo: nō reus a fideiussore Item notat̄ q̄ si debitor fuit i mora p̄mo soluēdi q̄ p̄lea creditor i moā recipiēdi ūl ecōtra q̄ vltiā moā nocz vt. ff. de v̄his l. de bitor q̄ uidet̄ q̄ notat̄ d̄ decimis c. cū hoīes de mora aut̄ q̄ mltiplici eī effectu plene notat̄ ff. d̄ v̄his l. moā

De restitutione fame

ccxvi

Quod an infamās aliquē teneat ad restitutionem Rñdit Docti. i. ti. d̄ peni s̄ q̄b̄z uer. q̄d d̄ accusatoribz q̄ obligat̄ ad r̄stitutionēz. i. vbi p se ūl p aliū dicit cantilenā ūl libellū famosuz legit. Et in alijs locis q̄b̄z sentit aliū dicto ūl facto suo ifamatū publice recognoscat errorē suū q̄ dicat q̄ ē mētīt̄ p os suū ar. d̄ purgacōe canonica c. iter sollicitudinēs s̄ p̄cipias. q̄ itelligas si nō ex tali recognicōe publica magis infamaret̄ infamatus Ergo nō dicat ego d̄ tali facto ifamauerā t̄lez specificāto crimen: s̄ sic dicat i genē ego t̄lez infamauerā d̄ eo d̄ quo ē inter uos ifamat̄: bñ scitis q̄d ē illud. sciat̄is q̄ ego tāq̄ malicōsus q̄ maliuolz inueni q̄ mēdaciū ē q̄t quid dixi nō dicat falsū. s̄ mēdaciū. q̄ oītra mentez dicebat p̄ximū ifamāto Et tñ vez pōt eē q̄d dicebat s̄ q̄d si de diūsis infamatus ē q̄ a diūsis. nam ibi necesse q̄ specificet Dic dicz q̄ ad arbitriū infamati ūl si grauius arbitraret̄ ad arbitriū iudicis debet se purgare ar. d̄ iu. iur. c. beies q̄. c. q̄nta uallis de ar. c. ij. s̄ q̄ ab

infamato tenet veniā postulaē. ad h. xiiii. q. vi. Si res
v. q. i. qdā. vi. q. i. deteriorēs. xxxvii. di. legāt. **R**ic. ved
m. iiii. di. xv. ar. v. q. iii. dīc q̄ restitutio ē actus iusticie
mutatiue. ad obhūādū aut iusticiā omnes tenemur
Quīl; ergo tenet ad r̄stitutōez rei ablate iuste si resti-
tui pōt ⁊ si nō pōt r̄stitui debz fici r̄stitutō i eūalenti si
possibīle ē ex. **N**e lite pendēte. c. ecclīja sancte male; si
aut nō pōt reddi eūalēs tenet ille q̄ dānū itulit resti-
tuē qd pōt ad arbitriū boni viri ⁊ qnto fama ē res no-
bilior q̄ possessioēs tanto magis tenet ad r̄stitutōez
ille q̄ aliū dānificat iuste i fama: q̄ ille q̄ dānificat ali-
um i bonis extioribz ceteis paibz. **Alex. d. ales i. ij.**
i tractatu d vicō dtractōnis. **S**z dices oītra ad impossī-
bile neō tenet: i potestate aut dtrahētis non ē mutare
opionē hoīnū malā quā ex detractōe oceperunt. r̄ndit
itez q̄ tenet dicē bonū d eo sicut dixit malū illis q̄bus
dixit malū ⁊ ostēdat se deliq̄sse ex q̄ forte mutabīr opi-
nio: sicut em̄ exhibuit mēbra iusticie huiē iniq̄tati ad
iniq̄tatē. ita tenet exhibē mēbra sua huire iusticie i san-
ctificacōez ⁊ cetera. **S**z itez dices q̄s em̄ pōt scire apud
q̄s sit fama denigrata. **R**ndit item q̄ apud oēs apud
q̄s detraxit ⁊ alteri; opinionē lesit qntū i ipō ē: tenetur
famam restituere ul resarcire.

Iccxvii

Quēd quot modis q̄s dānificet aliū i sua fama. r̄ndit
idē vt s̄ q̄ t̄plicit̄ vno mō vez crim̄ iponēto nō huato
ordine ⁊ modis debitis ⁊ t̄lis nō tenet r̄stituē famā di-
cento se falsuz dixisse. Tenet t̄n alleuiāē ifamiā dicēto
se nō bono mō p̄cessisse. **Q**uia h̄ ē vez qd dixit ⁊ tenet
ei ad aliquā r̄cōpensacōnē ad arbitriū boni viri. **A**lio
mō dānificat aliq̄s aliū in fama iniuste falsū c̄men im-
ponēto: ⁊ t̄lis tenet fidelit̄ facē posse suū de reddēto fa-
maz lesō ⁊ tenet dicē se falsuz dixisse et si ex hoc reddat i-
famis: qz q̄uis magis teneat q̄s huare famā suā qm̄
alienā; ceteis paribz. t̄n magis tenet restituē alteri fa-
mam iuste q̄ huare famam propriam iniuste. q̄a ten-
tur bonum anime sue p̄ponē bono sue faē. **T**ercio mō
dānificat q̄s aliū iniuste in fama indirecte falsum cri-
men libi iponēto cū. s. negat vez c̄men libi impositum

De Restitutionibus

ab alio et talis quauis peccet quia metuit: tamen pro ea non tenet
tencione necessaria ad salutem alij restituere famam recognos-
cento crimen sibi impositum verum esse. **U**t dicunt quidam et pro-
babiliter: quia cum alius non huauerit iusticiam in accusando vel
denunciando et proposuit quod coram iudice proponendum non erat
et quod probare non poterat videtur esse prima causa et principa-
lis infamacionis sue. **A**lij tamen dicunt quod tenet quod satis du-
rum videtur: quia quando crimen sibi impositum est tunc quod suspendere
et filij sui exhereditarerent si istud cognosceret publice et ce.
Certum est tamen quod tenet penitentem de peccato quod incurrit mercedem
Idem Sco. i. iiii. di. xv. q. iiii. dicit quod in genere potest quod triplici-
ter alium infamare. **V**no modo falsum crimine imponendo. **S**ecundo
modo vix crimine tamen occultum non huato ordine iuris. scilicet in pu-
blico proponendo. **T**ercio modo vix crimine: hoc occultum in publico
tamen sibi impositum negando: quia in hoc negans notat imponere
de calumnia. **I**n primo dico quod oportet restituere famam tractan-
do verbum suum vel quod sibi imposuit. **E**t ita in publico sicut in
publico sibi imposuit. quia aliter non huat iusticiam in reddendo
proximo quod suum est. **N**on obstat quod magis debet zelare famam
suam quam proximi: hoc tractando se infamaret. quia illud est vix or-
dinate et sine detrimento fame proximi quem infamauit iniuste
accusando. **I**n hoc dico quod non tenet tractare verbum suum quod
proposuit in publico quia hoc faciendo metiret cum sciat hoc quod in-
posuit esse vix. et non tenet metiri propter quodcumque bonum reddere
duz alteri: hoc tenet alio modo licito reddere sibi famam: ut po-
te per hec verba. **N**on credatis eum tunc est: male dixi fatue dixi.
et licet hec verba sint. tamen fatue dixi quia non huato iuris or-
dine: proposui enim in publico quod non est vix publicum non re-
putetis istum esse malum bonum est quia quilibet presumendum est bonum tamen
nec propter contrarium. ex de scruti. in ordine facti. c. unico. **I**n
tercio membro dico similiter quod non tenet tractare negacionem
suam quam negauit in publico vix crimen sibi impositum: quia non
tenet quicunque statim in iudicio confitei se reum. nisi statim con-
fessus. tenet tamen per quidam verba sobria put dictum est in proximo arti-
culo restituere famam illi accusanti quod in directe notauit de
calumnia dicendo non habeatis eum per calumniatoem. quia credo quod
habuit bonam intencione proponendo forte se credidit posse
probare intentum suum et deceptus fuit. **A**lexa. vero de ales

dicit qd sex sūt differēcie dtractacōnis q̄rū q̄s tenet īsti-
tuere famā. **P**riā cuz negat bonū qd scim⁹ ab aliq̄ fa-
ctuz sicut illi dicebāt. jo. c. ix. d. miāclo ceci nati. **S**ecūda glaz
deo qz nos scim⁹ qz hīc hō peccator ē. ⁊ sic negabāt fa-
ctuz a xp̄o **S**ecūdo cū t̄pre q̄ laudād⁹ ē aliq̄s tacem⁹ si-
cut habet ul. mat. d. militib⁹ q̄ rouerūt rōnē surrectō-
nis xp̄i ⁊ accepta pecunia tacuerūt **T**ercia ē cū bonū qd
nō pōt negari puerit dicēto mala itencōe eē factū sicut
habet. x. Eccle. Bona et mala dūtens īsidiat ⁊ ī eldis
ponit maculaz **Q**uarta cū occltū reuelat eo mō q̄ nō de-
beret ecc. xxvii. **Q**ui denudat archana aīci sui p̄det fidē
Quinta ē mali augmētacō ecc. xi. **A**b bna scintilla au-
get ignis ⁊ a coloso auget sanguis **S**exta ē mali adim-
uencō ecc. xi. **A**ttēde ē a pestifero: fabcat em̄ malū ⁊ ce.

Vtrū aliq̄s possit releuare malū alicui⁹ **Ccxviii**
occltuz sine peccato. rñdit idē vbi s̄ qd reuelat malū p̄-
ximi ex fine ⁊ cūstanci⁹ ē distinguēdū **S**i em̄ dicat
ei q̄ pōt ⁊ vult p̄desse ⁊ ordine q̄ debz et q̄ fine oportet
⁊ ali⁹ cūstanci⁹ ad alteri⁹ correctōnē ⁊ cautelā nocu-
menti: tūc bonū ē si ued⁹ desint dīcōnes debite p̄ quas
trahit ad bonū. tūc reuelat malū p̄ximi malū ē: maxi-
me itencōe detrahēdi ul cū tenet celaē licet ē ī eo qd fu-
it detectū p̄ cōfessionē sacmētalem ul qd ē tectū p̄ secreti
obligacōnez nisi forci⁹ vīclz supueniat **I**n oībus autē
his cautela maxiā ē adhibēda ne reuelet malū cui non
ē reuelandū ul q̄ ordine ul q̄ mō nō ē reuelanduz ⁊ ita
d ali⁹ **P**ōt em̄ error ul libit⁹ defacili ad misceri **E**t p̄
hec pōt patē qd ex unaq̄qz pte obiectuz ē **R**euelare em̄
malū alteri⁹ rōne detrahēdi ul ex leuitate siue ipetu cū
ē occltandū malū ē **E**t h̄m hoc intelligit illd. ecc. xvii.
denudaē amici mīsteia ē despectō aīe īfelici⁹ īte puer.
Qui ambulat fraudulentē reuelat archana qui autē fi-
delis ē: celat amici cōmissum. **R**euelare tamen ē ī ca-
su bonum sicut cum seruatur ordo correctōnis carita-
tiue de qua Mathei. decimo octauo. si peccauerit ī te
frater tuus ⁊ ceterā. **V**el cum interuenit p̄ceptum su-
terioris ī his que pertinent ad suum officium cū autē
fit denudacō ei cui debet fieri ad cautelam nocumenti

quod potest accidere: ut si quis machinetur mortem alicuius vel virginis defloracionem unde dicitur in decretis. Qui potest debere pullos et non facit nichil aliud est quam fauere impietati eorum. Nec caet scupulo societatis occulte qui manifesto facinorosi desinit obuiaere. Et Augu. Qui desinit obuiaere cum possit consensit. Item Levitici. v. Si percussit anima et audierit vocem iurantis testis qui fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est. nisi indicauerit portabit iniquitatem suam. cc. xix

Quod quot modis fiat retractacio. Respondit Asten. in su. li. ij. ti. xv. quod multipliciter: quod quandoque fit verbis planis quandoque verbis artificiosis. id est artificiose extogitatis siue catilenis quandoque nutibus et signis: quandoque et in scriptis que dicuntur libelli falsi: ut cum quis scribit cartam in iniuriam et infamiam alterius et proprecit occulte in ecclesia vel in platea vel in domo inuenta et lecta alius infametur et talis mortaliter peccat. Et contra defectores taliu libelloz necnon et contra iuvenientes eos et non statim destruentes sed colose manifestantes pene gravissime sunt instituta: tam hinc leges quam hinc canones ut flagellacio et excoicacio hinc canones. b. q. v. Qui in alterius et c. hi. q. 7 si constet quis fecerit potest accusari et dponi cum sit grue peccatum et accusacione dignissimum et condennacione xxv. di. si quis famosum in foro aut penitencie tenet ad restitutionem dani dati si tamen aliter sine huius infamacione non incurritur illud danum tenet et ad restitutionem fame: si forte aliter est propter hoc infamatus quod fiet hoc modo. scilicet ubi publice dixit verbis vel per catilenam vel per se vel per alium vel et ubi proprecit libellum falsum necnon et in alijs locis ubi intelligit illud contra quod acta sunt infamatus: hoc est occasione sui dicti vel facti vel signi publice et simpliciter recognoscat errorem suum et clarez per se si audeat vel per alium si non audeat et aposse remoueat vel saltem alleviet infamiam. Tenet et secus dponere de iniuria et humilitate veraz postulare in propria persona si audeat vel per alium si non audeat que per se postulet tacito suo nomine. Probat h. xiiii. q. vi. si re. v. q. i. Quidam Nec Ray. Si tamen homo ille qui infamavit ex recognitione erroris sui magis infamaret infamatum non dicat ego in tali facto infamaueram tunc: sed dicat sic ego infamaueram tunc de eo de quo est ita uos diffamatus bene scitis quod est illud. sciatque quod ego tamquam maliciosus et malus hoc admueni et mendacium est

quicquid dixi. non dicat dixi falsum: sed mendacium: quia contra me
te dicebat primum infamatum et tamen uerum potest esse quod dice-
bat **Sed** quod si de diuersis infamat et a diuersis: tunc est necesse
quod specificet. respondit **Hosti.** quod faciat hoc ad arbitrium infama-
ti. sed si grauius arbitrat ad arbitrium iudicis debet se pur-
gare. ar. ex de iur. iuran. c. ueniens et c. **Quanta** vallis et
ar. c. ij. **Dec Hosti.** Non ergo sanum consilium per confessoribus
ut quando aliquis infamauit publice aliquem persuadeat ei. ut ta-
cito nomine eius si infamat ignorat eum uelit quod confessor ba-
dat ad infamatum et arbitrio eius fiat constitutio et ce. **ccxxi**

Quod quod si aliquis non impositum crimen in publico: sed murmu-
rat indiscrete cum alio uel alicubi coram multis narrat tamen
non tamquam sibi certum: sed sic se audiuisse: nunquam tenet restituere
Respondit **Sco.** ubi s. **R**ara fides ideo quia multi multa lo-
quuntur **Et** ideo dicens se audisse nichil ex modo dicendi osten-
dat aliquam maiorem certitudinem quam ex comuni relatione
non aufert ex natura actus de opinione illorum aliorum famam
isti. quia et si illi firmiter accipiant illud de quo est homo criminis
eius leues sunt quia quod cito credit leuis est corde **Ecce. xix.** **V**e-
runt quia a scandalo pusilloz oia cauere iuxta illud pau. pe. co.
si primum scandalizare non manducabo carnes in eternum **Et**
ideo multi sunt tales pusilli leues ad credendum malum: ideo peri-
culosus est: coram eis talia audita ex relatu eis transferre et
hoc si fiat animo ledendi illum peccatum quod est homo non est facile excu-
sare quod non sit contra caritatem **Et** per consequens mortale peccatum
Si autem faciat coram tlibet ex inconsuetudine durum est quod exe-
at genus peccati uerialis: quia lingua in lubrico posita est **Et** quod
non offedit uerbo hic perfectus est uir secundum iacobum **Ecce. Lan-**
dulfus i. iiii. di. xv. **Q**ui dicit quod quod dicit se aliquid audiuisse
de tali non tenet restituere nisi sic dicens ille notam infamie incurrit
quia tunc tenet se dicere falsum audiuisse et se minus caute locu-
tus fuisse **Ecce. Qstē. i. li. v. ti. xx. ix.**

Quod an accusat negans verum crimen quod non potest
in publico probare peccat mortaliter **Respondit** **Sco.** i. iiii.
di. xv. q. iiii. **V**idetur quod sic quia mentitur mendacio per
necessario rei publice quod impedit ab eius impunitate iusta et nocet
acusanti quod incurrit notam de calumnia. tamen deo iuste quod iustum est
exequis **ut dicit de utro. c. xvi.** **N**on ergo debet res publica

De Restitutionibus

omnia mala punire: h̄ q̄ cū h̄ q̄ sūt punienda pōt illa potestas iuste punire. **A**lia aut sūt q̄ corāz iudice rei publice nō possūt sufficiēter p̄bati: ⁊ iñ nō ledit respublica si diuinū iudiciū excedat iudiciū ei⁹: vt illa reueruet iudicō diuino sup̄ q̄ nō pōt eē iustū iudiciū rei publice. qz hō uidet ea que patēt. dñs aut intuetur corpeccatorū p̄i. **R**egū. xvi. **E**t i hoc patet solucō ar. de p̄iudicio rei publice. **E**t cū d̄t q̄ ē p̄nicōsū oītra caritatez p̄xi q̄ eū accusauit dico q̄ nō: h̄ ipe ē sibi p̄nicōsus qz nō eo mō p̄ponit q̄ debēt p̄ponē imo debēt nō p̄ponē ⁊ iputet sibi si q̄ ifamia seq̄t. qz ipe ē cā. nō aut ē negans. qz defendit inocēciā i publico. vbi. s. i publico nō ē nocēs nec h̄nd⁹ p̄nocēte donec fuerit ouid⁹. **S**ed remanet difficultas si peccat mēciēto p se. **Q**uā uidet q̄ q̄lz accusatus i publico ab vno statiz teneat de necessitate salutis i publico cōfiteri. **E**t sic statim exponē se p̄cō ⁊ i iudicio sanguinis: h̄ et h̄nd⁹ occētū nō tm̄ ad penā: h̄ ad hoēstā ⁊ ihoēstū nō appaēt q̄ ille honeste ⁊ h̄m rectā rōnē debeat cōfiteri corā t̄li iudicio qz ipe plus q̄ q̄cūq̄ ali⁹ singularis accusans aufert sibi iñi⁹ famā. qz cōfiteri cōtra se i iudicō credit. **Q**uid ergo? **M**anda ē cōsilio iuristarū nego. narrata p̄ut narrāt ⁊ p̄posita p̄ut p̄ponunt ⁊ q̄ rez sine mēdacō p̄nt dici i p̄posito. qz p̄ponūt in publico ⁊ vt publica ⁊ publice p̄banda sic ea negaē pōt q̄s si scit ea nō posse p̄bai i publico q̄ si iudex utgeat euz vt cōfiteat p̄positū uel vt publice neget r̄ndere pōt q̄ ipe r̄ndit sufficiēter ad accusatoēz: ⁊ sic ē mod⁹ iuris peritis r̄ndē nec ab illa cōsione volt declinaē faciet iudex ex accusante q̄d iuris ē. **Cōcō. Landulfus i. iiii. di. xv.** **S**ed nūq̄d si neget intendēs tm̄ negaē. vt p̄positū ē. s. vt publicū sicut facit factos d̄ sibi cōfesso dicens nichil mali scio istū fecisse. qz loq̄tur vt publico. audiuit aut eū i p̄uato. **Q**uāq̄d iste tenēt q̄ sic negauit d̄ ista n̄gacōe penitē r̄ndit **Sco. vbi s. q. iiii. q̄ bonaz mēciū. ē et ibi c̄lpa cognoscē vbi c̄lpa nō ē. di. v. ad ei⁹ ⁊ i titulat.** **G**remulto ergo magis vbi dubitat an sit c̄lpa ⁊ q̄lis c̄lpa bone mētis ē c̄lpā agnoscere. **E**t iō in t̄li casu tutū ē p̄z talez negacōne penitē i distinde tāq̄ d̄ t̄li q̄le ē: vt puta

sub tali distinctione si mortale ē tāq̃ de mortali: si veniale tamquam de veniali

lccxxiii

Vtrū satisfaciendū sit d̃tractoribz q̃bz modis fieri pōt cū dicat gre. q̃ uocandi sūt detractōes ⁊ tranquille ad mouēdi eisq̃ satisfacē oībz modis debez sciētes q̃ d̃ iudeis veritas dicit. **N**e forte scādalizez eos. r̃ndit **A**lex. d̃ ales in h̃o i tractatu d̃ vicō d̃tractionis. q̃ satisfactio accipit duobz modis **V**no mō ē i remediū p̃p̃y peccati **A**lio mō ē i cautelā alieni **Q**uādo ē i remediū p̃p̃y peccati: nō oz iustū satisfacē peccatoī q̃ d̃trahit **Q**n̄ uēō ē i cautelā peccati aliei oz satisfacē: ⁊ excidē cāz scādali h̃m q̃ scādalu ē dictū ūl factū minz rectū p̃bēs occasionē ruine: si uēō nō oīo pōt s̃btrahi occasio in ip̃is d̃trahētibz faciendū ē h̃m cōsiliū euāgelij. dixit em̄ d̃ns dicēti sibi scis q̃ audito hoc ṽbo scādalizati sūt iudei **S**i nite illos ceci sūt ⁊ duces cecoz ⁊ ce.

De t̃stitucōe q̃ unz p̃ alio tenet

lccxxiiii

Quēō an p̃r teneat ex d̃tractu filij facto cuz exneo si ē vsuz i utilitatē patris. r̃ndit jo. d̃ pla. isti. q̃ cū eo. **S**icut aut̄ q̃ sic q̃ntū ē vsuz i utilitatē patris: vñ si totū ē vsuz i ṽlitatē patris: i solidū tenet pater **S**i pro patre tenet **E**t iō q̃n̄ d̃utit i rē necessariā patri p̃r tenet: puta si recipit pecuiaz mutuo p̃ soluēdo creditori pat̃no uero ūl putatiuo vt. l. iiii. **S.** i rē. ff. d̃ i rē ṽso ūl vt rez p̃ris ūl domini ruētez reparet **B**ec̃ si comū exornauit exp̃ēlis volūtarijs qz nō d̃t vsuz nisi ex mandato d̃ni fecerit. h̃ pater tenet dimittē auferri si sine lesione comz auferri possit. vt dicta l. iiii. **S.** h̃ si mutua. jtez tenet pater si recipit frumētū ad aliōniāz faillie patris. ūl vesti mēta cōparauit p̃ familia patris ūl p̃ se h̃m cōsuetudinē pat̃s. s. h̃m modū q̃ pater cōsueuit eū in duē. vt dicto. **S.** i rē aut̄. et si illud frumētū emptū ⁊ depositū i horreū pat̃s corruptū sit q̃ sufficit q̃ vtilit̄ emit. vt dicta l. iiii. **S.** iō labeo. ūl si filiz mutuā pecuiaz accepit p̃ totanda filia sua ūl sorore q̃tinz minus p̃ filia ūl nepte daturz sit ⁊ creditor hoc aio mutuauit. vt patris negociū gerēt. vt. ff. de i rē ṽso. l. ⁊ aio **S.** fi. cū. l. se. d̃ hac mateia ṽice p̃ eūdez in sti. d̃ actō. **S.** in p̃sonā **Q**uid si filiz ūl h̃yos de-

cepit creditore afferere se velle vtere in vtilitate patris
ul dñi nec ount. **R**ndit uez jo. q nō tenet p̄t ul dñs et
si hōs ul filiū sic accipies fuit s̄suet̄ ouertē. vt ff. de i
rez uerso alias q cū eo l. q si hōs s. si si sic accepit nec
caliditas et malicia filij ul hui nocē patri ul dño debet

Quid si mutuaui frumētū p̄ri ul marito ex q nutunt fi
lios ul vxorē an vxor et filij i s̄bidiū teneant q̄si i eorū
vtilitatez vsuz lit. **R**ndit uez vbi s̄ q nō. s̄ Bar. tenet
otrarū i. l. cū is p̄ illū tex. ff. d̄ odi. in dē **Q**uid si mutu
auit. io. filiofamilias i rez p̄ris ountāda et ipe lusit deinde
reuicit et in rē pat̄s ouertit. an inde michi teneat pater
d̄ in rē v̄so. **R**ndit uez vbi s̄ q nō. p̄ glo. i. l. minor vi
ginti q̄nq̄ annis filiofamilias ff. d̄ mino. q̄si. ex noua ac
q̄sicoe nō ex mutuo dicat̄ facta v̄sio p̄ q facit lex **Q**uid
ergo ff. d̄ dona. inter uirū et vxorē } **N**oc v̄ez dicit Bar.
i dicta l. minor. si in alio ludo ex intuallo uicit. sec̄ si i
cōtinēti i eorū ludo ar. l. pleriq̄ ff. de ritu nup. **Q**uod ā
p̄t teneat p̄ filio odēnato i iudicō ex delicto solue d̄ em
nacōez d̄ sua legitia. **R**ndit jo in sti. d̄ obli. q̄ ex q̄si con
tractu s. filij q nō. vt ē casus i. l. si odēnam? ff. d̄ noxa
lib̄ actio **V**ide et p̄ eū v̄ez in sti. p̄ q̄s p̄soas nobis acq̄
ritur s. filij. **S**ed qd si pat̄ s̄sentit in decurionatū filij
dic q̄ tenet p̄ eo insolidū d̄ indemnitate reipublice et
ip̄is p̄ris heredes. facta tñ p̄us excusacōe d̄ ip̄o filio p̄n
cipali debito l. i. d̄ decurioib̄ li. x. **E**t dicūt decuriones
h̄m jo. i. s̄ filiarū q̄ habēt delibeāre cū p̄orib̄ cuiuscūq̄
ciuitatib̄. l. i. ff. d̄ decretis ab ordine faciēdis. **Q**uid si
filius nō ūtit in vtilitatez p̄ris s̄ habz peculiū ipe filius
nūq̄d pater tenetur de peculio. **R**ndet idē isti. **Q**uod
cum eo. s. p̄terea q̄ sic. de ucto tñ prius qd patri d̄bet
.l. s̄ si damni. s. peculium. ff. de peculio. **E**t hoc intelli
gitur de profectioe **S**imiliter tenet pater ex maleficō
filij d̄ peculio q̄n peculium ē locupletatum per ip̄m ma
leficiū puta p̄ furtū factū a filio. l. liii. s. ex causa fur
tiua. ff. de condi. fur.

lccxxv

Quid d̄ mercatorib̄ et alijs artificib̄ q̄ p̄ponūt istito
res suis apotecis an ex eorū ottractib̄ tenāt. rñdz id vbi
s̄ s. istitoria. q̄ sic si ottract̄ noie dñi facti s̄ et maxime

qñ in eoz vtilitatē ē vsuz. vt. l. qñq. §. i. 7. ij. ff. d. insti
to. 7. l. iiii. eo. ti. vñ si scribat in. li. q. apud mēlāz sui dñi
Tici⁹ habz cētū i deposito tenet dñs. ccxxvi

Qued an dñs 7 pat teneāt ex o tractu gesto p huū 7 fi
liū eoz iussu. rñdet idē vbi s. §. i. 7 fi. q. sic: vt. l. i. ff. q.
iussu. naz pat 7 dñs vident o trahē cū p aliū o trahunt.
vt i regla iuris. q. p aliū facit 7 o trahētes siliē uidēt cō:
trahē cū pponēte qñ o trahūt cū pposito vt. l. si istitores
ff. si certū petā. i. de 7 i exercitoē nauis i. de 7 qñ vsuz ē i vti:
litate aliqz istoz. l. i. i. pñ. ff. q. si re vso ccxxvii

Quid dñs fideiussor an pñcipalis teneat ei ad restitucōez
ei⁹ qd p eo soluit. rñdet. jo. de platea q. sic insti. de fide:
iussu. §. si qñ aut p illuz tex. Sed nūq. fideiussor pōt
soluē spōte 7 nō expectāē q. fiat sibi mādatur. rñd 7 i. de 7
vbi s. q. sic: put dic glo. i. dicto §. si qñ aut. Mā tenetur
agnoscē bonaz fidez. l. idēq. §. fideiussores. ff. mādati.
Sed qd si iudex p iuriaz aliqz o dēnauit an possit agē
mādati. Rñdet idē q. nō. si nō appellauit. l. si p ea i hē
C. mādati. Qued an fideiussor possit repetē vhas a dñi
tore qñ p eo soluit. Rñdet jo. an. i. q. mercuriali i regla
dāni q. qñ sua clpa sentit libro. vi. p cui⁹ itelligēcia to
min⁹ Lau. ponit pluēs oclusiones extractas ex jo. an.
Prīa oclusio nō repetit a debitoē fideiussor vhas quas
soluit creditoi: nec aliud indebite solutū si obligacōez
fideiussoris dñtor ignoāuit. l. si qñ ff. d. nego. gestorū
Secūda nō repetit fideiussor a debitoē sciēte: 7 o tradi:
cente vhas suo solutas creditoi: nec et sortē ul qñqd ali
ud utlit i pensū ff. mādā. si p te. 7 l. si remunerādi. §. si
passus. C. d. nego. gest. l. si. Plus ē em o tradicē q. non
o sentie. vt i c. Sicut tuis de i pmoia 7 c. Petr⁹ de homi.
fatuus em fuit in gerendo negocia debitoris eo inuito
Tercia oclusio non repetit a debitoē sciēte 7 paciēte. si
nō mādante obligacōem fideiussor vhas ul in debitū
solutas uel solutum creditoi. q. sibi imputet in hcc. q.
se obtulit ad soluendum indebitum ar. c. Bona fides
de deposito 7. ff. ea. l. i. Rēpetet tñ sortem 7 dñbitum qd
soluit. C. mādati l. f. fideiussor. 7. ff. mādā. l. si remunerā
di §. si passus. Quarta oclusio nō rēpetit a debitoē sciēte

De Restitutionibus

et paciente et mandante ipse obligat tamen per sortem fideiussorum
soluens uhas tunc quia fines mandati excessit. ut ff. mandati.
l. diligenter tunc quia ad illas obligat non eam ut ff. de fideiuf
soribus l. fideiussorum et C. eadem l. et fideiussorum. Quinta con
clusio non repetit fideiussorum uhas a debitoris sciente et man
dante ipsum in omnes causas uel simpliciter obligari siue fideiur
bere generaliter: quia in generali mandato non includit quod se obli
get ad indebitum. scilicet ad uhas de quibus est in speciali uel similiter
non mandasse. ff. de condi. indebiti. l. si percure. et c. si. de officio ui
ca. li. vi. et c. in generali de re. iur. li. vi. Sexta conclusio non re
petit a debitoris sciente et mandante per uhis fideiubei ipse fidei
iussorum soluens uhas si non iurauit creditori uel interfuisse de
bitoris propter pignora data uel aliam causam et hoc in foro iur
diciali. si in foro conscientie secundum theologos tenet debitor fidei
iussorem huare idemque. Septima conclusio quod repetit fideiussorum
uhas a debitore sciente et mandante ipsum per uhis si bene noie sor
tis inclusis. ut est mores obligat siue fideiubei quoniam iuste cre
dere potuit illas esse de sorte. puta quia mutuabat creditor.
x. duc. et dixit in instrumento de. xx. per quibus fideiussorum se obli
gauit quoniam iuste credere potuit illos esse de sorte. ex de preiud. c.
quia uel similiter. ff. de proba. l. cum indebitum. Et sic intelligit jo. an
decretales secundum de fideiussoribus. Octaua conclusio quod fidei
iussor repetit uhas solutas a debitore sciente et mandante
nominatim per uhis fideiubei si iurauit illas soluere. Et
hec est communis opinio. quia ratione iuramenti non potest fidei
iussor recipere contra creditorem uhas petentes. ut i. c. debito
res de iur. iuran. licet quidam dicant. si uerum si non potuit pe
tere absolucione a iuramento per decretales. i. de iure iura.
Et ita sentit Hostiensis in sum. de fideiussore. ff. ad quod fi
deiussor et Speculator in ti. de fideiussoribus §. i. x. Sed
quid de fideiussore Alii dixerunt quod neutro casu a debi
tore repetit licet tamen a creditore cui soluit. sed primam
approbat. johannes andree respondens ad secundam
quod licet fideiussor teneatur excipere non tamen est iure
expressum quod teneatur agere. Item fideiussor potest omit
tere exceptionem inhonestam ex persona sua. ff. man
dati. l. item. §. generaliter. Et bene facit. ut ff. eadem l.

Et bñ facit vt. ff. e. l. Quid? muti? alias incipit sū u
ris. Vbi dē q̄ bñ facit fideiussor parcēs putori suo sol
uendo uhas q̄s p̄misit licz in stipulacōe non beneit ⁊
illas repetit. Si ergo pōt omittere excepcoe; mltō ma
gis actōne si t̄lis excepco ḡuaret op̄ionē suā poss̄ em̄ a
volgaribz d̄ fidei tractōe notari de iue. iurā. c. tua q̄ si
lī nō expedit. vt alias cū ip̄e indiguerit inueniāt credi
toēs. Item ergo fideiussor op̄ionē soluēdi ul̄ absolucōe;
petendi a iuram̄to. Nō t̄ciā op̄ionē. Rñdet sūit q̄ ha
bet op̄ionē licite repetēdi a d̄bitoē ex q̄ licite soluit for
te nō excreat litē cū d̄bitoē q̄ ē cōmēdable d̄ vbo. sig.
c. ij. li. vi. ff. d̄ alie. iudi. l. i. t̄e si. Et sic bñ. Cōcor. jo. an. l.
Quid? muti? q̄ uidebat obstac̄. Preterea nichil p̄cipuū
h̄ret fideiussor q̄ siē cl̄pa soluit ad illū q̄ fuit i cl̄pa. Mo
nal. occlusio t̄petit a debitorē sciēte ⁊ mandante noiātī
pro uhis si d̄iubei ip̄e fideiussor uhas creditori solutas
⁊ si nō iurauit creditori illas soluē. s̄ ip̄e fideiussori de
bitoz incēmnitatē iurauit. ul̄ et si dictā indēnitatē nō
iurauit dūmō alias ap̄t pignora data ul̄ aliā cēz debi
tori fuerit expediēs uhas solui vt. ff. mandati. l. si q̄s p̄
eo. ⁊ sic legit Hosti. decretalē puenit d̄ fideiussoribus
Deciā occlusio q̄ omni casu q̄ pōt a debitorē fideiussor
uhas repetē debz intelligi si nō int̄uenit fraus p̄sone ad
p̄sonaz. i. p̄sone se cōstituētis fideiussorem. vt facit q̄nq;
unus uhasius vt alē lucret. vt notat d̄ p̄ui. c. q̄nto. ⁊ in
c. significāte d̄ pigno. p̄ jo. an. Vn̄deciā occlusio q̄ oī
casu q̄ fideiussor a debitorē uhas repetere neq̄t illas repe
tet a creditore cui soluit. ff. mandati. l. si fideiussor. S. i
omnibus secundum jo. an.

cc. xxviii

Quid de illo q̄ eximit ul̄ corpalit̄ s̄btrahit ul̄ arripit ul̄
a lio mō fugē facit debitorē detentū tā p̄ debito fisci q̄
p̄uati. Rñdet jo. d̄ pla. i. l. q̄ciēs de exac. tributo. l. x. q̄
teneat illud totū qd̄ ille debebat fisco ul̄ priuato. ut dicit
tex. in dicta. l. q̄ciens.

ccxxviii

Quid de occultante officiales; tempore scindicatus uel
eius officialis. Rñdet idē ubi s̄ q̄ teneat in q̄druplū
fm̄ Bal. l. iij. ⁊ Bar. C. de assesso.

ccxxx

Quod utrū vxor teneat si marit̄ male admistret offi

De Restitutionibus

cium publicū. **D**ic qd nō. tex. ē i libro vxorū. C. de decur-
rio. li. x. nā regla ē. qd vxor nō teneatur p marito. l. ob
maritorū. C. ne vxor p marito et cōūso maist nō tenet
p vxore nisi qn nutrit hō nupsit nō reddita rōne nec
puiō pupillo d' tutoē l. ij. C. i q. caus' pign' tu. et trahit

Quid d' vxore q fecit furtū an matriōniū:

ccxxxi

ūl et p' p' se vel cū uiro **E**t qd si uir sol' furat' ē aliqd et
vxor participauit cōsenciēto ūl comedēto volūtarie ūl
inuite. nūqd licebit vxori de reb' cōmunib' fil i et vi-
ro satisfacē eo inuito dānificato. rñdet **Monal. i sum.**
in tractatu cōstitutōnū i vbo cōstitutio furti faciēda ē qd
vbi d' cōsuetudinē r'gionis uir et vxor cōmunicāt sibi debi-
ta et cōdita ex cōtractu ūl maleficō si res furtiua quā mu-
lier s'bripuit an m'riōniū ūl p' matriōniū sola ūl cū ui-
ro ūl qz v'ir sol' s'bripuit an matriōniū ūl p' et stat ad-
huc i eoz potestate dicēdū qd pōt illā rē cōstituē v'ro to-
mino ei' cōtradiciēte ma'ito. **S**i aut' cōsumpta ē ūl si uir
sol' furat' ē et si mulier participauit cōsenciēto ūl come-
dendo spōtanea ūl iuita pōt vxor si uir non cōtradicat
negociū ma'iti gerēto et se ipaz liberāto estiācōnē rei cō-
sūpte cōstituē u'ro dño latēter d' cōmuib' bonis si aliē nō
pōt nec erit furtū: qz nō ē fraudulēta cōtractō nec anio
lucrifaciēdi: phibēte aut' uiro nō ē faciēda hui' resti-
tucō h'm q's dā cū ipa nō habeat rerū admistracōnē d'
reb' cōmuib': h' marit': si tñ in hoc casu faceret restitu-
cionē de reb' cōmuib' bona fide latēter non ē dicēdū
qd ess' ei penitencia iniungenda quasi p mortali aut qd
peccaret mortaliter. **l. iiii. q. vi. c. fi.**

ccxxxij

Quēd an notar' cōficiētes instrumenta usaria tene-
antur ad cōstitutionē. **R**ñdet **Alex. de alexā.** qd cartari'
qui soluz stant p illis qui uolunt recipere mutuuz ab
iurario non tenentur. qui vero pro arte et lucro usua-
ri' tenent. **S**i tñ sic sunt cooperati ad hoc qd absq' eoz
coopacōne illa usaria p'stacio non ess' facta. inter p'ci-
puos aut' cooperatores censendi sunt principes qui in
fauorē usarioz cogūt reddi v'has a ex qz i debito fauo-
re potēci' v'has exercēt **N**otar' u'ro q' sciēter faciūt car-
tas debito usaru ac si sit debito legitimuz et absq' usa

tent eū reddē v̄has acceptā. q̄a eoz instrumētū ē effica
cit coopativoz ad hoc. vt v̄hario soluat v̄ha **S**i v̄ed in
nota ūl i instrumēto factō ē exp̄ssa mencō d̄ v̄ha tūc nō
tenet. q̄ tūc nō coopeātur nisi vbi eēt cōsuetudo p̄ talia
instrumēta cogē debitoēs ad soluendas v̄has v̄harys
**Cōcor. Girar. obtonēsis. V̄id archi. in. c. si q̄s obliga
tus. xiiii. q. iiii. 7 i c. sicut non sup. lxxvi. di Et jo d̄ li
gna in. c. super eo de vsuris.**

ccxxiii

Quid si filia totē i fraudez creditor. **R̄ndet jo. d̄ pla.
misti d̄ actio. S. Rursus q̄ t̄lis eos reuocat a creditoribz
7 gener tenet eis ad t̄stitucōez. ff. Que i frau. credi
torū l. fi. S. i. C. ep. l. ii.**

ccxxiiii

Quid de viro qui accepit filiam raptoris vel v̄hary in
uxorem vide supra. S. vi.

ccxxv

Quid d̄ sepeliētibz v̄haloz v̄id i v̄bo exto. 7. S.

ccxxvi

Quid d̄ mīstris v̄halozū. **R̄ndet Girar. obto:**

vi

nēis q̄ si absq̄ oī iductōe tradūt eoz pecūiaz ad v̄has
nec p̄modū coactiue exigūt eā nō tenēt h̄m q̄s dā t̄sti
tuē nisi solū illa q̄ sibi d̄ v̄his t̄tinuissent. illi v̄ed q̄ p̄ iu
dicia 7 litigia coactiua eas exigūt tenēt. q̄ isti efficacit̄
coopant̄ 7 p̄mi sūt soluz q̄si uasa im̄media ita q̄ absq̄
īpis ille v̄he fierēt 7 darētur. Quidā t̄n distinguunt de
mīstris q̄ q̄dā sūt ad vtilitatem officij v̄hary destinati
ita q̄ apud eos residet q̄si p̄ncipalis auctoritas d̄ni sui
7 istos dicūt teneri Quidā vero sunt solū ad actualē 7
manualē tribucōez mancipati. ita q̄ ip̄i nō taxāt p̄ciuz
v̄harū nec cūeis cōtrahit̄ pactū de v̄ha q̄uis ip̄is p̄senti
bus 7 pecūiaz tradētibz fiat Et tales nō tenēt t̄stituire
p̄t̄ cāz p̄dictā l̄z mortalit̄ peccēt v̄id i v̄bo v̄ha

ccxxvii

Quid d̄ p̄curatore tutore 7 curatoē **R̄ndet**

vi

Holti i sūma i ti. d̄ v̄his S. fi. i fine. 7 Goffre. eo. ti. S.

itez q̄d si q̄s. 7 archi. i c. sicut nō sup. 7 An. d̄ butrio i. c.

**Michael. ex d̄ v̄his. Et ita dicūt Lau. d̄ pinu. i practi
ca huari Et dicūt oēs p̄dicti doctoēs q̄ solū tenēt i sub
sidiū ad t̄stitucōez v̄harū q̄s extorserūt. i. q̄n p̄ncipalis
nō ē soluēto alias nō. j̄nno. v̄ed in dicto c. Michaeli di
stinde t̄z q̄ tenēt. Monal. v̄ed dic q̄ tenent q̄n p̄ncipa
lis ē nō soluēto ūl nō vult soluere vide in fra v̄ham**

De restitucōe edificanciū in solo
suo cū damno vicini

(ccxxviii)

Quid si his q̄ edificat i solo suo cū dāno vicini puta qz p̄cidit venas putei vicini q̄ transeūt p̄ tomū edificantis ul̄ alteriꝝ tollit edificaciū ul̄ obfuscat luminibꝫ vicini tomū r̄ndet glo. in reglā iuris. li. vi. locupletari non debet aliq̄s cuz alteriꝝ iniuria ul̄ iactura: dici solet cū facio aliq̄d i meo ex q̄ alij noceo aut imitto puta trabem i alienū parietē. ¶ tūc nō licz: vt. ff. si hui. vendice l. si testatrix. 7. l. altiꝝ. C. d̄ huius. vbi dicitur ¶ In pariete ued̄ tuo si fenestrā vi ul̄ claz fecisse cōuincať q̄s sūptibꝫ suis opus tollē 7̄ integruz parietē restituē opelliť. 7̄ loq̄tur d̄ eo q̄ fenestrā facit in pariete vicini. vt. l. i. patres. C. d̄ huius rusti. p̄dio. dicit̄ qz p̄mittit̄ q̄s aquam ducē d̄ flumine publico ita demū si sine alteriꝝ iniuria illud fiat. 7̄ ff. d̄ huius. vt p̄dio. l. si fistulā aut nō imitto nec opz facio i alienū. s̄ i meo. 7̄ tūc aut id volo facio. vt noceā altei. 7̄ tūc phibeoz ff. d̄ aq̄ plu. ar. l. i. aut nō facio volo s̄ solū eo p̄posito vt michi p̄sit. l. 3. p̄ illud altei noceaz 7̄ non phibeoz vt. ff. de aq̄ plu. ar. l. i. §. idēqz vbi d̄ De nīqz Marcellꝫ ait cū eo q̄ i funto suo fodiēs vicini fōntem auertit nichil posse agi si nō aio nocēdi viciō. sed suuz agrū meliorē faciēdi id facit. Nam q̄s pōt eleuare edificaciū suū vsqz ad celū. Vñ i dicta l. altiꝝ d̄. Altiꝝ qz dem tollē edificia si tomꝫ huiusmodi nō debeat tomꝫ eius minime phibet Cōcor. et glo. i. c. cū eccl̄ia v̄ lterana d̄ electōe i v̄bo iniuriar. 7̄ i. c. Nisi sp̄alis de auctoritate 7̄ usu palij q̄ dic̄ qz q̄s pōt vti iue suo et si altei noceat dū mō nō faciat aio nocēdi. s̄ qñ aliq̄s sibi nō p̄dest 7̄ alti nocz nō dz q̄s audi. l. i. funto. ff. d̄ re. uēdica. uis s̄ §. cxxx.

De restitucōe edificaciū i alieno solo d̄
sua mateia 7̄ alijs mltis casibꝫ

(ciii)

(ccxxx. ix)

Quid si aliquis edificat in alieno solo d̄ sua materia andns terre teneat ad restitucōem edificij. ul̄ edificat i suo de aliena mateia an teneat ad restitucōem materie. R̄ndet idem jo. de pla. isti. d̄ rerū diui. §. cū i suo p̄ tex. 7̄ glo. ibi qz aut quis edificat in suo solo de aliena mateia 7̄ habz locum qd̄ dicit̄ in dicto. §. cum i suo.

quia efficit dñs edificij cū edificij cedat solo non aut
efficit dñs materie. s. tignoz et lapidū. immo remanet
dñs q̄ p̄mo eāt. s. licz remaneat dñs nō tñ pōt vēdica-
re mateīaz. puta tignū. i. suā trabē positā i edificō. **E**ci-
am si edificās vellet tignū eximē et sibi restituē. et hec ē
racō. s. ne edificij d̄formet ruina. vt dicto. S. cū in suo
et l. ij. C. d̄ edi. priua. et l. p̄ses puīcie in scriptis i spe-
dis ff. d̄ officō p̄sdis. s. edificās tenet ei ad estiācōez ti-
gni vt. ff. d̄ tigno iūcto l. i. s. si fecit scient et mala fixe
tenet furti nō tñ tenet eximē s. estiācōez p̄staē qñtū
dñs tigni iuāueit ul si uelit dñs expectāe donec edifici-
um ruat poteit p̄ea suā mateīaz vēdicaē si eiē estiā-
cōnē nō fueit d̄secut⁹ **E**t sumit hic tignū p̄ oī mateīa
ex q̄ sit edificij. vt d̄phēdit trabes tom⁹ et vinee ex q̄bz
fiūt pergulata et tegule tom⁹ l. i. ff. de tigno iūcto. **A**ut
q̄s edificat i alieno solo d̄ sua mateīa et habz locū. S. ex
diūso insti. d̄ rez diui. qz tom⁹ et edificij efficit eiē cu-
i⁹ ē solū iūt i p̄cedēti casu. s. dñi⁹ materie p̄dit edifi-
cans et ideo d̄rupto edificō nō pōt materiā vnedificare
s. si edificās ē i possessione edificij et dñs soli petit solū
et edificij si edificās fuit d̄tinue male fixei nullā hēt ex-
cepconē nec remediū ad aliqd̄ iibi retinēdū. qz ē i c̄pa
scient edificāto i solo alieno iō tonaē viderē **S**i aut fuit
d̄tinue bone fixei sibi d̄sulit ope retēcōnis p̄ excepconez
soli. vt non teneat restituē edificij nisi dñs soluat sibi
p̄ciū mateīe et mercedē magistror⁹. **S**i aut fuit a p̄nci-
pio bone fixei et tēpore edificij male fixei. tūc eligit que-
daz mediā viā. vt dicit glo. i dicto. S. ex diūso. s. qz pos-
sit tollē edificij sine dispendio dñi soli: vt l. juliano scri-
bit si i alienā ff. d̄ rei ven. Aut q̄s edificat d̄ aliena ma-
teīa i alieno solo et habz locū. l. ij. d̄ rei ven. et similiter
dñs soli efficit dñs edificij. s. nō mateīe. iō d̄rupto edi-
ficō mateīa eiē reūtit ad p̄orē dñm siue bona fixe siue
mala edificij fuerit d̄structū vt dicta l. ij. **E**t interim
pōt agē d̄tra dñm soli ad istatigni iūcti et et cōtra
edificantez. i. materiā alienā subripientē mala fixe et
uno soluente alter liberatur sicut in tigno dicit. insti.
de re. diui. S. cum in suo

De Restitutionibus

Quid si q̄s plātet plantā i alieno solo. R̄ndet idē ubi
s̄ §. si tici⁹ q̄ siue q̄s plātet alienā plantaz in suo siue
suā in alieno plāta efficit domini p̄q̄ egit radices nō
ante: ⁊ iō nō tenēt ad r̄stitucōez arboris. **A**tez arbor mea
q̄ ē in campo meo ūl in cōfinio cāpi mei si agit radicē
in fundo tuo efficit tua. **E**t si coiter in tuo ⁊ meo efficit
comuīs qz arbor ielligit eē illi⁹ in cui⁹ fundo egit ra-
dices **E**t sic mutacōne radicū de vno fundo in alterum
mutat et in dominiū arboris: vt dicto §. si tici⁹ ⁊. ff. e.
l. arbor §. si. **E**t hoc si arbor viuūt ⁊ alit ex radicib⁹ no-
uiter porrectis in campo tuo. **S**i aut viuūt ⁊ alit pro
maiori parte exp̄mis radicib⁹ mei cāpi. tūc remanet
mea cū a meo cāpo traxit originē: licz postea aliq̄s ra-
dices egeit i campo tuo l. si pluēs §. si. ff. arbor furti
cesaz ⁊ i glo. i dicto. §. si tici⁹. **A**n ppria auctōitate pos-
suz incidere radices q̄s tua arbor egit in cāpo meo ūl
incidere ppria auctōitate arborē tuā q̄ pendet super to-
mū meā **D**ic qz cū auctōitate iudicis possū. alias non
vt dicta l. si pluēs §. penultiō nisi p̄mo tibi denūciē vt
tollas ⁊ ē siliū vt d̄ hac denūciacōe fiat publicū i stru-
mentū ⁊ te negligēte remouē possū ⁊ pp̄a auctōitate i-
cidere nō solū qz sup excurrit tomū meā: s̄ eē a stirpe ⁊
mecū ligna portāe nemine phibēte. l. i. §. si arbor ff. d̄
arborib⁹ cedendis. **E**t siliū edificatuz i alio qz pendet s̄
meū nullo iure hūitutis nō possū tollē ppria auctōita-
te l. quēadmodū §. si p̄tectū ff. ad l. acq̄leā ⁊. l. occlauē
ff. d̄ dāno i fecto nisi p̄cedēte dicta denūciacione. vt dic-
to §. si arbor. **Q**uid aut si sūt ūl due arboēs unite i eo-
rez stipite an appellabit vna arbor ūl pluēs. R̄ndz idē
ubi s̄. **D**ic si iūctū ⁊ diuidtō appaēt sup terraz cēset vna
alias censent pluēs l. si geina ff. arbor furti cesaz. ⁊ iō
tūc puniatur de damno dato i duplici arbore extra for-
ma. l. ūl statuti

ccxli

Quid si seinaui i agro tuo frumētū meū. r̄ndz idē isti. de
re. diui. §. q̄ racōe qz siue boā fid̄ siue mala efficit tuuz
nā semē cedit solo p̄q̄ coluit. s̄ si seinaui bona fid̄ ope-
retēcōnis si sū i possessioē possū m̄ cōsulē. vt nō pmittā
te tollē nisi soluas p̄ciū ⁊ impensas: vt dicto §. q̄ rōne ⁊

non solum fata p aliū cedūt solo: h̄ et semina ⁊ plante
que ex se nascunt diuina tñ natuā cooperāte cedūt solo
vt notat glo. ff. e. l. q̄ racōne §. si. **Q**uid aut si quis les
minat alienuz semen in alieno solo ul plantat alienaz
plantā in alieno solo quibz casibz et semen ⁊ plāta ce
dunt solo. otra quē agam an otra plātantez ⁊ seinan
tem an otra dñm soli. **D**icit glo. i dicto §. qua racōe q̄
otra dñm soli unde vsus **Q**uicqd plātāt lētur edifi
catur **O**mē solo cedit radices si tñ egit lcc. xliij

Quid si scripsi in aliena carta ul pinxi i aliena tabula
Nōdet idē insti. de rez di. §. lre: q̄ q̄litas semp cedit
sbstancie cū sine ea eē nō possit: bñ scriptuā semp cedit
carte ⁊ pictura tabule ⁊ sic liquidū cedit arizo tam in
pictura q̄ in carta ff. de rei ven. l. in rem. §. h̄ ⁊ id q̄ ul i
scriptura ⁊ eam pāificat picture ⁊ dicto §. lre uer. h̄ ne
cesse. ⁊ uer. i oibz **F**allit aut i uno casu. s. qñ q̄litas ē p
ciosior q̄ ipa sbstancia: qz tūc p pualenciaz q̄litas tra
hit ad se sbstanciam. qz tūc plus ē i manz ope q̄ mate
ria l. mulieis §. pe. ff. d. vbo sig. ⁊ ideo vbicūqz scriptuā
ē p̄ciosior q̄ carta. tūc carta cedit scriptuē. ⁊ ideo cū ho
die scriptura cōiter sit p̄ciosior carta debet cedē scriptuē
vt tenuit glo. ff. e. l. q̄ rōne §. lre licz tenuerit opposituz
insti. d. re. diuī. §. littē **S**imilit̄ vbicūqz pictura ē p̄cios
ior tabula trahit ad se tabulā p̄t pualēciā. secz si non
ē p̄ciosior qz si sit quedā pictura rudis ⁊ infor mis i deo
notant̄ tex. in dicto §. littē facit mencionez de noblissia
pictura ⁊ de vili tabula. h̄ remota hac preualēciā. quia
scriptura ul pictuā sit paris ul minoris p̄cip̄ cuz carta ⁊
tabula tūc semp cedit carte ⁊ table veluti sue sbstancie
⁊ qd dixi d. pualēciā itellige d. pualēciā comuni nō sin
gulari. qz talē singularitatē nō cōsueauit legislatoz pu
ta q̄ q̄s faciat sibi scribē lris aureis qd cōiter non fit.
bñ licz tūc scriptura pualeat ⁊ sit p̄ciosior carta. tñ q̄a ē
singularis nichilominz cedit carte. vt dicto. §. lre i p̄n
cipio **I**tem attēde q̄ aliud ē i pictura rei immobilis puta
muri: qz tūc pictuā licz sit p̄ciosior semp cedit muro vt
tenet glo. in dicto §. lre. ille ergo q̄ scripsit in carta ali
ena scient ⁊ mala fide nullo iure pōt sibi cōsulē p̄ estia

De Restitutionibus

cōne ⁊ solucōe sc̄ptuē nec p actōnez si nō possidet nec p
excepōne si possidet cū conasse viderat. insti. d. re. diui.
S. certe. x. sciēti. h. q̄ scripsit i carta alieā ignorant ⁊ bo
na fide putās cartā esse suā si possidet cartaz scriptā pōt
se tueri excepōe oītra dñm carte eā petētez dnegando ei
īsti tuē conec sibi soluat p̄ciū sc̄ptuē: h. si scriptor nō pos
sidet cartā scriptaz: h. dñs carte pōt agē oītra dñm carte
actōne facta: vt dic glo. i vbo boā fides Et sic ocludit
q̄ si ille q̄ sc̄psit boā fidē i alieā carta credens esse suā
siue possideat siue nō possideat tenet dñs carte ei satisf
facere p scriptuā. Sed qd si bona fide scripsisti ul pin
xisti multū iformit ⁊ uituperose in mea carta pulchra
ul tabla: ⁊ ego nolo scripturā ul picturā turpissimā: h.
estiacōne cartaz ul table: an teneas soluē glo. in. l. n.
solū ff. d. rei. vōdi. dicit q̄ nō: si fuit bone fidei possessor
p. l. si qd possessor S. sicut aut ff. de peticōe hereditatis
vbi dī q̄ q̄s nō debz culpa de admistracōe rei quā te
net vt suā bona fide Et sic nō debz teneri nisi inqñtuz
ē locuplecōr sicut possessor hēditatis ⁊ ouētus o dīcōe
īdebiti l. i sū. S. pe. ff. d. o dīcōe in debiti. **(cc. xliii)**

Quid si quis ex aliena materia ul sua ⁊ ex aliena fecit
materiātū puta ex alienis assidibus fecit capsam. **R**n
det item insti. de re. diui. S. cuz ex aliena q̄ materia ce
dit materiato qñ tale materiātum nō ē rducibile ad p̄
nam materiam ⁊ sic faciens materiātū efficit dominū
materie nec tenetur ad restitutionem eius: h. si ē reduci
bile tunc materiātum cedit materie. quia. materia tūc
non dicitur quodammodo assumē nouaz formaz siue
speciem ex q̄ defacili ē reducibilis ad p̄nam materiaz
Ad hoc tñ vt materia cedat speciei siue materiato vt sic
faciēs materiātū efficiat dñs materie tria sūt necessaria q̄
ponunt i glo. i dicto S. cū in alieā. l. q̄ faciēs speciez ex
aliena materia faciat bona fide ⁊ suo noīe ⁊ q̄ nō sit re
ducibilis ad p̄mā materiaz qñ aut sūt duo faciētes ma
teriātum vnū bona fide alius mala ul si in diūsis ma
terijs ul i vna partiz ē habita bona fides partiz mala.
dic q̄ i ea re ⁊ p ea parte i q̄ occurrūt p̄dicta tria efficit
faciētis materiātū i alia re ⁊ i alia pte efficit dñi materie

Item nō solū p^r factā speciez & mateiatū specificās effici-
citur dñs: s; et efficiē si species ē i fieri dūmō rudis ma-
terie nomen exieāt: vt dñc glo. i dicto. §. cū ex aliena &
ff. e. l. arce. §. cū q̄s jtez nota ex dicto §. cū ex aliēā: ibi
fructū ad spicas reduci iūcta glo. i vbo spicas q̄ frumē-
tum cedit specificanti & sic trituras bladū alienū boā
fide putās suū efficiē dñs grani. & sic h̄m glo corrigīt.
ff. e. l. arce. §. cū q̄s i fi. vbi dñt q̄ excutiēs frumētū d̄ spi-
cis nō adiciēt nouā speciē seu formā s; q̄ eāt latens dete-
git. jtem nota q̄ licet faciēs mateiatū d̄ aliēā efficiē to-
minē mateie. tñ q̄ nō ē equū aliq̄z locupletari cū alie-
na mateia tenet ad estiācōnē materie. vt dñc glo. i di-
cto §. cū ex aliena i vbo spicas. Jtez nota q̄ appellaci-
ōne mateie nō otinet mateiatū qd̄ ad suū mateiaz non
pōt reduci: vt hic & l. q̄sitū. §. illd̄ fortasse. ff. de lega. iiii
& sic uideēt q̄ si statutū phibet portare frumētū extra di-
strictū s; certa pena q̄ portās farinā nō icidit i penā cū
farina nō sit reduci blis ad p̄mā materiā: s; otrariū de-
terminat Bar. i dicto §. illd̄ fortasse. q̄ appellacōe fru-
mēti otinet farina donec sit reducta ad effectuz finalez
ad quē ē iuenta. i. donec fiat panis ar. l. sicut lana ff. d̄
lega. iiii. otrariū tñ tenet gaudinē i. c. d̄ rebus vetitis &
alabri. d̄ rosate & pte statutorum c. b.

cc. xliiii

Quid si q̄s bona fide itexuit & iūit uestimēto suo mani-
cas ul̄ ḡronē de aliena purpura. **R**ñ det i de; insti. d̄ re.
diui. §. si tamen alienā q̄ efficiē dñs illi; purpuē licz te-
neāt ad estiācōnez vt s; §. primo: q̄ accessoriuz sequit̄
naturā suū principalis. vt in. c. accessoriū de regulis iu-
ris li. vi. nec curatur an accessoriū sit maioris ualoris
quaz principale. nam sepe amittit̄ principale propter
preciositatem accessoriū l. ij. in empzione ff. de contra-
henda emp. Et hoc q̄ nobilius accedat uilioti & ē ve-
rum qñ ponitur loco accessoriū §. i aut̄ uilius apponēt
loco accessoriū nobilioris: vt uestimētum grossum cā
conseruandī purpuraz. tūc uestimentum accedit pur-
pure si aut̄ neutrum apponit̄ gracia alteri; tūc neutruz
alteri accedit: vt dicit glo. in dicto. §. si tñ alienā. jte no-
ta q̄ l; dñs purpuē itexte aliēo uestimēto amiscit̄ dñiū

De Restitutionibus

tñ si colose & furtive fuit sibi s̄tracta ul̄ ablata potest agere d̄ ōdicōe furtiva ōtra surripientez vt dicto S. si tñ alienā maxie si tñs surripies eāt sartor q̄ fecit vestimē tuz; vt dīc glo. q̄ allegat̄ ōiuncta textui qd̄ qñ totz pan nus nō ē poit̄ i vestimēto p̄sumit̄ s̄tractz a sartore q̄ notat̄ ōtra sartores. qz ē p̄supcō ōtra eos (cc. xlvi)

Quid si q̄s ōfundat vnā materiā p̄priā cū materia al terius. Rñdit̄ idēz insti. d̄ re. diui. S. si duoz q̄ ōfusio ne querit̄ cominiū & ōmixtione; & iō si volūtate tua cō fudeo & cōmiscuo meū vinū cū tuo ul̄ ōflauero meuz argentū cū tuo ul̄ meū mel cū tuo vino vt fiat mulsz & sic ē species t̄cia per se: ul̄ meū argētū cū tuo auro vt fi at electuz; ul̄ et si p̄dicta sint ōfusa & ōflata casu fortui to siue volūtate dñoz i oibz casibz istis ōfusa & cōfla ta efficiuntur comuia: & si confusa & conflata siue sint eiusdēz mateie siue diūse & siue ōfundant̄ uolūtate co minoz siue causalit̄ efficiunt̄ comuia nisi sepeari pos sit. vt dīc glo. Decz aut̄ si alit̄ dñorū ul̄ exneus sine vo luntate alteriz dñi ōfundat ul̄ ōflet rez suaz cuz aliena bona fixe faciēto t̄ciam speciē. qz tuc non ē comunis: h̄ efficit̄ p̄pria specificantis vt dicit glo.

De restitutione fructuum

(cc. xlvi)

Quid d̄ fructibz p̄ceptis. rñdz idēz insti. d̄ re. di. S. si q̄s aut̄ a nō dño q̄ bone fixei possessor facit fructus i dustriales suos. iō eos ōsūptos restituē nō tenet̄. Decz i male fixei possessore. & iō ocludit vnā cū glo. in. l. ex diūso ff. d̄ rei. vendi. q̄ nullz possessor facit fructus na turales suos l. fructus ff. de v̄his. iō eos extantes dñs vendicat a q̄cūq; h̄ d̄ ōsūptis nō tenet̄ possessor bone fixei nisi inqñtū ē factus locupletor. qz tūc tenet̄ ex eq̄ tate legis si & me & ticiū. ff. si certū petat̄. h̄ fructus in dustriales q̄ exigūt industriam & ministeriū hominis vt segetes lac lana & similia bone fixei possessor cuz ti. & sine titulo facit suos & eos lucrat̄ p̄pter industriaz et culturam: vt nō possit ab eo aduocari. s. post q̄ sūt cō sumpti nec ad eorum precium tenet̄. vt dicto. S. si q̄s aut̄ a non dño. & l. bone fixei ff. eo. & l. certum. C. de rei vendi. h̄ si nō sūt ōsūpti & extant tenet̄ restituere. vt in

fi. d. officio. iudicis. §. illorum. h. male fidei possessor si non
habet titulum tenet et de sumptibus et de extantibus. l. re. C. de
condi. ex. l. et d. precipiendis. ut. dicto §. illorum. h. si habet titulum si
milit tenet de sumptibus et extantibus. h. excusat a precipiendis
propter titulum nisi in quatuor casibus notatis in glo. in dicto. §.
Si quis autem a non domino in quibus tenet de precipiendis et si habet
titulum. Dicitur si quis expulit aliquem pro metu sibi vendere. item
si quis emit in fraudem creditorum. item in eo qui scienter emit contra
prohibitionem legis vel statuti. item et quarto in eo qui scienter
emit a fisco non solent. l. i. C. de fidei instrumentorum li. r. ff.
de rei. vendi. l. h. et ptus. et C. eo. l. si fundus. Concor. Mo
nal. in su. in verbo. fructuum dices Fructuum alij industriales
ut frumentum vinum oleum et similia: alij naturales. ut poma
ficus et filia. Fructus naturales non facit suos possessor
et bone fidei. Vnde tenet reddere vniuersos postquam incepit ha
bere conscientiam rei aliene ff. de usibus l. usus. item fructus di
cuntur qui supersunt deductis expensis qui fuerint gratia fructuum quod co
rum colligendorum et consumendorum et habet locum tam in bone fidei quam
in male fidei possessoribus et et personis ff. de petitione here
ditatis. l. Si aliquis §. fructus. et l. pla. in fine. et C. de fructu
et li. expen. l. i. in fine. Nam nullus casus interueniens potest qui
hoc genus deductionis impediat ff. familie heredis. l. fur. d. ff.
solu. matri. l. fructus. item fructus intelliguntur deductis
necessariis impensis ff. de opi. huiusmodi l. i. fructus et. ar. xii
q. ij. nobis cum hac distinctione tenet bone fidei possessor
Necnon et omnis violentus tenet reddere omnes qui peruenit ad
eum peruenisse C. de rei. vendi. l. si fundus Si uero fuerit vio
lentus possessor tunc tenet restituere preceptos et eos qui precipi
potuissent pro ueros possesores. ex de resti. spo. grauis et
c. querere et de officio. delegati c. cum causa. xii. q. ij. non liceat.
Quid de asportantibus fructus de campo cc. xlvii
alterius animo lucrandi. Respondet idem jo. d. pla. in sti.
de obli. que ex delicto nasci. §. furtoz quod potest accusari de furto
per illum textum et hoc quando fructus sunt maturi. Si autem
sunt immaturi tunc tenet de damno dato actione legis ac
quilee. l. si fructus hominum §. si pluviam. ff. ad legem acqui
leam et lege nauta §. in quocumque ff. nauta cau. l. si fur
descripserit ff. de usu fruc. Nam damnum distinguitur a furto: quod

De Restitutionibus

furtū ē amociō rei **B**ed dānū ē rei destructō h̄m Bal. i dicto. S. si pliuam cc. xlviij

Quid d̄ iuasore rei alteri? imoblis. r̄ndz jo. d̄ pla. isti. vi. bonoz. raptorz S. qz tenet. qz tenet eā restituē cum fructibus. l. f. C. vñ ui. 7 hoc si dolose occupauit. si autē sine dolo tenet eā restituē s̄e fructibz. l. iuasor C. vñ. ui.

Quid si fiat alienacō i fraudez creditoz cc. xl. ix
puta qz debitoz donat vt creditoēs priuent sibi debito
R̄ndet jo. d̄ pla. in sti. d̄ acti. S. rursus qz talis donacio reuocat 7 p̄ oseq̄ns accipiēs tenet ad restitucōnē. l. si at
S. sili mō 7 l. ait p̄toz hō r̄nsō. ff. q̄ i fraudez creditoz

Quid si fiat alieacōnis facte p̄ metū cc. l
Vid d̄ illo q̄ metu opulit aliqz ad alienādū. r̄ndz idē in sti. d̄ actōne S. Item actio de eo q̄ metz cā. qz te-
net ad restitucōnez rei cū oī omoditate p̄cepta vt. l. me
tuz S. si. C. qz metz cā. 7 l. metus. ff. ex q̄bz causis maio.
Et requir̄ qz fuit metz q̄ possit cadere in ostantē viruz
. l. timor mortis 7 cruciatz corpis ul̄ simlē qd̄ totum re
fixet in iudicis arbitrio. vt. l. ij. in flē cum qnqz legibz
seq̄ntibz. ff. qz metus cā. 7 ē glo. maḡa. 7 ordinaria vt
in. c. cum dilectus extra qz metus cā **M**ine ergo non ē
sufficiens metus nisi tribus concurrētibus. s. qz p̄sona
sit potens ad minas exequēdum. **I**tem qz minas con
sueuerit exequi **I**tem qz mine cōtineāt atrocitatez facti
de hoc ē glo. xliij. q. iij. c. i. **B**ed quid d̄ metu reueren
ciali. puta si vxor aliquam obligacionem ul̄ alienaci
onem contrahat de mandato viri ul̄ clericus de man
dato ep̄iscopi j̄cem. r̄ndet qd̄ instituitur qz gestum ē ta
li metu reuerenciali officio iudicis. vt glo. notabilis i
l. i. S. que honorāre. ff. q̄rū rez actō nō dat: 7 ideo si s̄b
ditus non alias alienaturus alienet rogatus d̄nī. **R**o
gamen superioris p̄ceptū ē. vt dicit glo. in verbo exor
tamur i cle. i. d̄ testi. 7 notat in no. i. c. peticō d̄ iure iurā.

Quid si sine mādato meo soluisti cre
ditori meo 7 me libeāsti soluendo noīe meo cc. li
Respon
det item in sti. d̄ actione. S. actionem. qz cogor habere

ratur & obligor tibi adtione negotiorum gestorum ad restitu-
cone pecunie quam pro me soluisti: sed si non utiliter soluisti:
ut quia mea intererat: ut non solueres. l. cum pecunia. ff. de nego. gestorum

cc. lxx

Quid si tutor more ciuitatis mittat exenia nomine pupilli magistro & suis diuitis. rñdet idē ubi s̄ q̄ pupillus tenet tutori adtione negotiorum gestorum. l. cum plures. §. tutor. ff. de administracōe tu. nā talia exenia ex quo sunt consuetudine dicuntur quasi debita: ut dicit glo in l. i. §. si non nullos. ff. de tutelis & rationi distancia

cc. lxxi

Quid si tui otēplacōe sine mandato tuo redimo ab hostibus vel latronibus filium tuum vel aliam rem tuam necessariam quam redimere tenebas. rñdet idē ubi s̄ q̄ michi teneas adtione negotiorum gestorum imo in hoc casu possunt viri expēdere totē pro redimendis personis necessariis uxoris. l. si si id. ff. solu. matri. nā si pater filium captiuorum vel ecouersio vel alius successurē redimere negligat priuatē successionē. ut in autentica si captiuus. C. de epis & de iuris. De hac materia .i. negotiorum gestorum vide s̄. §. clxxvi. & clxxvii.

De restitutōe expēsarū in iudicio factarū

cc. lxxii

Quid de his qui temere & pterue litigant. Dic q̄ tenent ad dāna & interessetā litis q̄ viatici l. pperandū §. sin aut alterutra. & l. sanctim. C. de iudicijs & insti. de pena temere litigaciū. §. hec aut oia & p jo. an. i. c. statutu. §. insup de rescrip. li. vi. & i. c. finē litibz & de dolo & otuacia. & p glo. ij. q. i. c. i p mis i vbo imoreatas expēsas dñs jo. de pla. i dicto §. hec aut oia dic q̄ ex sex causis litigās tenet ad expēsas litis **O**riō rōe temeritatis. l. eū qz temē. ff. de iudi: ut si feci citari ticiū in genē. cum plures eēnt & oparuit ille qz nolebā dicta. l. eū qz temē ptez si feci qz citari corā iudice icōpetēti non adhibita pma diligēcia vidēdi an eēt opetēs. & idē si loco & tpr icōpetēti vel si vocauit eū in ius q̄ uocari nō debuit l. i. & p totū. ff. de ius vocan. itē si actor p̄ opicōez rei nō habz libellū paratū: s̄ petit dilacōez ad pcedēdū hz cinū l. i. C. de dilacio. itē si q̄s p̄ aperturā testiū vidit se nō h̄re ius & tñ psecutē ē litē h̄m **Bar. i. l. si q̄s inficiatus. ff. de positi. & l. pperandum §. sin aut alterutra. C. de iudicijs.**

De Restitutionibus

et sic patet qd temere uocare ius dicit q nullā iustā cāz erroris habuit i sic vocando: vt dicta l. eū quē temē i glo. si at habuit iustaz cāz erroris tūc absoluit ab expēsis l. i. §. re. d. sepa. 7 l. q. solidū §. et delega. fo. In p̄dictis ergo casibz 7 in alijs ubi q̄s temere litigauit siue sit actor siue sit reus nisi doceat d iusta causa erroris ul ignorācie p̄babilis cōdēnatur adūsario i expensis itineris 7 litis: vt dicta l. eūz quez temē 7 ceteris dānis. l. sanximz. C. d iudi. 7 l. nō ignoāt C. d fructibz 7 litis expensis. Item i expensis cibarioz si adūsarius consueuit se pascē ex arte sua a qua oportuit mō vacare l. si hereditas §. i. ff. ad exhiben. Et multo magis tenet q̄s ad oīa ista si nō temere: s; p calūniā litigass; vt dicta l. nō ignoāt. Secundo tenet racōe otumacie ad expēsas nō soluz litis: s; ceteroz dānoz l. sanximz C. de iudicijs Et hoc habet locū siue otumax fueit: qz nūq̄ venit: ul veit 7 recessit ul rēdere noluit 7 hoc siue fueit actor siue reus Nam p̄ otmissaz otumaciā nō audit nisi refectis expensis d q̄ uidet glo. i dicto c. finē litibz de dolo 7 otumacia 7 p jnno. c. sepe ottingit d appel. Tercio rōne retardati p̄cessus: vt si actor impetrauit rescriptū p̄ litteram cōtestataz cā ptelandi iudiciū corā longinq̄ iudice corā quo nō p̄bavit distulit ul otumacit se absentauit. naz cōdēnat in expensis litis itineis 7 ceteris damnis. vt dicta l. nō ignoāt: 7 id si q̄s opposuit excep cōes friuolas ppter q̄s diu fuit p̄tractum iudiciū 7 tādē succubuit vt dicto. c. finē litibz. 7 idē si appellauit ad aliqua interlocutoria p quā appellacōnez negociū p̄ncipale p̄ductū fuit ex terminos infra q̄s debebat terminari l. intra vtile ff. de mino. 7 c. cum appellacōibz friuolis d appellacōne li. vi. ul cū q̄s ex ottradictōnibz 7 subterfugijs 7 dilacōnibz maioribz debito datis ad uersario ipeditus ē reprobare execucionez suam infra terminū l. si cū ip̄e de excusacione tutorz Quarto racōe emēdacionis ul mutacōnis libelli. Condemnatur em̄ mutans ul emēdās in expensis jnsti. de actione §. si minz. nā tenet reficere expensas pcuratorū 7 aduocatorum q̄s fecit reus q̄s nō feciss; si nō petiss; p̄ debito

Quanto rōe rñūciacōis litis: vt si renūciat liti: vt. l. p. q. C. pactis 7 l. restitisse. ff. d. iudicys. qz o sciencia male litis mote credit renūciat vt c. p. tuas i fi. d. simonia Sexto racōe victorie **M**az hec ē regula qz victz victori o dē nat i expensis vt dicta l. pperandū 7 l. pēs i fi. C. d. epis. 7 cle. in autētica d. iudicys S. oz collaci. vi. 7 i c. calūni am d. penis nisi ex iusta cā ignorācie puta qz successit in ius alteri? l. q. i. alie? ff. d. regulis iu. ul ex iusta causa litigadi. l. q. solidū. S. et. ff. dele. ij. 7 ideo qz obtinuit sentēciā i cā pncipali habz iustā causaz psequēdi in causa appellacōis. 7 ideo licet succūbat i ea nō o dēnatur i expensis: vt notat glo. in l. genealit S. sin aut nō rite. C. d. rebz creditis. Et adde qz iudex tenet o dēnare ptē ad dictas expensas si sūt petite nisi iusta causa subsit alias tenet r̄sarcire d. suo: vt dicto S. si aut alitūtrā **S**i aut nō sūt petite: pōt o dēnare si volt. h. non erratur

De restitucōne recipiū a
personis alienare nō valētibz

(cc. lv)

Quid de his qz recipiūt ab his qz alienat nō pnt 7 quibz ē interdicta bonoz suoz administracō. vt puta a pupillo sine auctoritate tutoris **N**ō det idē qz tenet ad restitucōnē. ut insti. q. alie. licz ul nō. S. nūc admouendi. Cōcoz. S. co. i. iiii. di. xv dicēs qz dñs alicui? rei nō phibet a lege ul supēiore a cui? uolūtate dependet i dāto pōt dare rez suā alie? uolēti recipere **H**oc pbat. qz ex qz p actū uolūtatis fuit dñs p uoluntatē pōt cessare eē to minz: 7 nō phibet aliq causa superior istū desinē 7 istū incipe eē dñm. jgit p donacōnē istaz fit uere 7 iuste to minz **E**x h patet qd requit ad iustaz donacōnē. qz liberalis translacōis donacō ex parte donātis uoluntas recipiēdi ex parte ei? cui fit donacō 7 libertas ex parte amboz hui? dādi 7 hui? recipiēdi 7 qz nulla superiore lege phibeant iste ul ille nec p actū alteri? a qz depende at i ista translacōne. Et ppter defectuz pmi nō pōt qz dāe pecūiaz fratri minoi. qz ipe nō volt eē dñs ppter dfe ctuz hī nō pōt monachz sine licēcia abbatis nec filiulfa milias sine uoluntate patris. nec et clericus 7 in aliq casu siē uolūtate saltē o tra uolūtate dñi pape. vt habet.

De Restitutionibus

ex de cenſi. l. i. Roman. ad cuius. c. obſuacōez penā poſuit
Gre. non qd c. e. i. vi. l. q. viſitātes a uiſitatis nō rēpi
ant munuſcla ⁊ ſi rēpiūt tenēt duplū rēſtituē: alias nō
abſoluant a maledictōne quā icurrūt ipſo facto. vt dic
Julian⁹ qrtus in ſuis oſtitucōnib⁹ **H**uic corrēſpōdet
i tranſlacōe uſus libeālis adōmodatō ⁊ habz ſiles le
ges ad hoc qd ſit iuſta: qd rēqrit i cōmodāte liberā vo
luntatē i rēpiēte qd velit recipē cōmodatā ad uſuz ⁊ qd
non ſit aliqua uoluntas legis vel principis obſiſtens
illi accommodacōni

R De rēſtitucōe vtēciūre alieā ſtra volūtate dñi
Rēſtituē tenēt qd qñ cōmiſit furtū in **cc. lvi**
uſu rei licz nō i ipſa ad eſtiācōez illi⁹ uſ⁹: aliē nō eſt pūe
gatur furtū. xi. q. vi. ſi res ⁊ qñq̄geſiā di. q. ſaccū ff. de
furtis l. q. iumēta. ⁊ iō furtū cōmittit creditor qd pignore
ſibi obligato vtē ūl alteri cōmodat. vt iſti. d. obli. q. ex
qñ deli. naſ. S. pena. ⁊ l. q. vias S. ſiego. ff. d. fur. Dimi
ter cōmodatari⁹ vtēs re ad aliū uſuz qd fueit ſibi cōmos
data. vt dicto S. pena ⁊ S. placuit. ūl ſi cōmodet rē altei
ſine cōſenſu dñi. ⁊ idēz d. fulone ⁊ ſarcinatore. vt l. fulo.
⁊ ſarcinator⁹ ff. de fur. **E**t geneāliter vbicūq; ē facta cō
tractō rei aliene ūl uſus ſtra volūtate dñi cōmittit fur
tu⁹: vt. ff. d. fur. l. ſi. ⁊ tenēt ad reſti. uſus ⁊ intereſſe. **E**t
ideo ſi accommodaui tibi equuz vſq; mantuam ⁊ iuiſti
mediolanū ppter qd interim non potui expedire mi
chi neceſſaria ⁊ ex hoc dānū icurri teneis ad rēſtitucōez
ei⁹ dē dāni. **E**t hoc intelligite niſi putauit pmiſſuz
qd nō pſumit **E**t ergo cōſulēdū i foro cōſciencie. vt no
tificet cōmodati ſibi rez ⁊ ſi qdē ratificet ⁊ attēte cōtente
qd aliē uſus fueit bene qdē nō tenēt ad reſtitucōez **S**i
vero nō ratificat reſtituat **Hec Monal. i ſū. i vbo fur**
tu⁹ cōmittit. ⁊ jo. d. pla. i dicto S. pena. ⁊ S. placuit

Q De reſtitucōne faciēciū fraudē legi **cc. lvi**
Vando frauſit legi ūl canonī neceſſaria ē rēſtitu
tio qd qtuor modis cōtingit h̄m monal. **P**riō d. pſona
ad pſonā vt ſi vxor velit donare marito ⁊ ecōuſo cū nō
poſſit cōſtante matrimonio. ex d. dona. iter viz ⁊ vxorez.
c. ul. ubi glo. ⁊ ſi poſit aliā pſonā cui donat nō ualet dō

nação ppter fraudē ff. d. dona. inter viz. et uxore. l. hac rōe
S. nōtātū Secūdo fit fraus d. re ad rē vt cuz p̄hibētuz
sit ne filiofamilias pecunia mutuet. et ip̄e aliā rem recipit
fraus fit puta si cōdixisti sibi fructū ul similia q̄ vende-
ret et pecuniāz h̄ret ff. ad. mace. l. iussu. S. mutui et l. iiii. S.
i. Et similiter i v̄suā vt si cō aliq̄ rez vt v̄edas et pecuniā
mutuo h̄as xiiii. q. 3. pleriq̄ itez fit d. o tractu ad o tra-
ctuz: vt si vxor q̄ nō pōt tonaē viro vt dictū ē vendit ei
ut sibi simulato o tractu tonet nō valet ff. d. dona. inter.
viz. et uxore l. si sp̄sus S. circa. item q̄rto fit d. o tractu
ad o tractū puta si mulier q̄ p̄ alio fr̄e iubē nō pōt p̄n-
cipalez se faciat debitorē qd nō valet: qz fit i fraudem ff.
ad velleja l. q̄uis S. si cū essez Et sic patz qz q̄ facit ali-
quid i fraudē legis cōtra ip̄az legē facē videt ff. de legi-
bus l. contra legem. et l. se

De restitucōe dānificātis aliū

in seruo ul debitorē ul animalī.

cc. lviij

Quod qd d. occidēte alienū h̄oz ul q̄drupedē Dic
qz tenet ad emēdacōez dāni vt insti. ad l. acq̄leaz i p̄n.
qd v̄ez itelligit jo. d. pla. nisi cāis fuiss̄ mordēs: qz licz
trāseunti se defendē a cane: q̄nimo tenet dñs d. dāno si
canē ligatū nō retinet l. i. S. si canis. et l. ij. ff. si quadru.
pau. fecisse dica. et l. q̄volgo ff. d. edilio edicto Itē no-
ta h̄z eūdē qz occidēs aīal alteri nō solū tenet ad dam-
nuz rei pempte: h̄ ad dē aliud qd ei occasione secutū ē
taz i p̄dendo q̄ i nō acq̄rēto: vt isti ad legē acq̄leaz. S.
illud Nō ex v̄bis. Dis em̄ utilitas q̄ ppter rē pemptā p-
cipiebat et i alijs rebz: et sic alie res ppter mortē illi dete-
riorate sūt habet rō l. inde ueracius S. i. sū. et l. p̄inde
S. i. ff. ad. l. acq̄. et iō siunz ex bobz q̄ bñ ibat ad aratz
ē occis̄ rōe dāni et itersse eo qz aliū nō ibat eq̄ bñ ad
aratz cū illo nouit empto: vt dicta l. p̄in S. i. cc. lx
Quid si q̄s opellit aīal alteri p̄cipitali Dic qz tenet licz
suis maibz nō p̄cipitet qz q̄ cāz dāni dat dānū dedisse
videt et d. hoc ē cas̄ isti. ad l. acq̄. S. si. ibi p̄cipitare
Quid si ex inīficordia dissolui h̄oz ul d̄bitorē cc. lx
alteri ligatū q̄ aufugit. r̄ndz qz tenet dānū em̄dāē. vt
dic tex. isti. ad l. acq̄. S. si. i. fine. qz nō licz facē eleōsinaz

De Restitutionibus

de alieno: h̄ potius ē species furti de alieno largiri. l. si
pignora ff. de fur. Sed dissoluēs ligatū volo se vt fugiat
et nō soluat tenet furti: qz facit aīo lucrando alteri debi-
tori qd̄ sufficit. vt isti. d. obli. ex delict. § in dū. Vñ no-
tatur i fi. tex. dicti §. si. qz licz dño h̄oꝝ suū in carceare
auctoritate p̄pria et ligatū tenet si suspectus ē d̄ fuga vt
l. i. C. d. emēda. h̄oꝝ. nō aut̄ licz sine cā extra eū nimis
seuire. vt in sti. d. his q̄ sūt sui ul̄ alieni iuris. § si h̄ tem-
pore Et silit̄ pōt pat̄ filiū deuiū carcerare mancipare
vt l. iiii. C. d. patria potestate. hoc. idem

De r̄stitucōe imiscētis t̄pitudinē i vino alio

Quid d̄ illo q̄ ip̄osuit t̄pitudinē ul̄ heri. cc. lxi
baz aliq̄ ul̄ fel ul̄ acetuz ul̄ aliqd̄ aliud imiscuit i uino
ul̄ oleo meo p̄pter qd̄ eiꝝ natūalis bonitas imutatur
Dic qz tenet ad emēdacōnē dāni. vt dicit̄ tex. isti. ad l.
acq̄l. § h̄m caput. ver. deniqz.

De r̄stitucōe dānificātis aliqz p̄ciendo

Qul̄ effundēto aliqd̄ de tomo cc. lxiij
Vid si ex tomo tua i q̄ habitas p̄iectuz ul̄ effuluz
ē aliqd̄ qd̄ d̄struxit vestim̄ta mea R̄ndet Specu. i ti d̄ i
iu. § seq̄t̄ uer. Quid si d̄ tomo. qz michi teneis. jtē si te-
nebas appensū aliqd̄ ex tomū vñ iter fit qd̄ nocuit ten-
ris ad dānū insti. de obli. q̄ ex q̄re male nascunt̄. §
Item is ex cuius cenaclo. et l. ex maleficijs §. is qz ex
cuius ff. de actio. et obli. et hoc siue reiectum siue effusū
dānificauerit in p̄sona uel rebus ul̄ vestibus. Non tñ
h̄m jo. de platea tenetur dominus domus qui eam lo-
cauit vt. l. i. § hoc in factum ff. d. his qui reiecerint uel
effu. h̄ tenetur ille. q̄ ibi habitat cum sua familia siue
sit domus sua p̄pria siue conducta siue gratis ocessa di-
cto. §. is. et nō soluz ip̄e tenet si ip̄e reiciat uel effundat
h̄ et tenet de reiecto uel effuso a sua familia uel ab h̄oꝝ
liberis et h̄uis. vt dicto. §. Item is. x. q̄a plerūqz isti. per
q̄s p̄sonas nobis acq̄rit̄ i p̄ncipio ubi plene tractat de
hac materia. Dic qz si dānū datū ē i p̄sona transeuntis
appēdens ul̄ effundens tenet ad ip̄ensas in curacōe fa-
ctas et ad salaria medicor̄. et ad opas q̄b̄ lesus caruit
et cariturus ē facta estiācōe q̄ntum uiuere potuit

Que restitutioe dani dati ab arboe ul a flumine
Vid si arbor mea pendet super to Cc. lxxiii
inu tua ul cu radicibz danificat. rndet Specu. ubi s. x. si
uero q teneis ea icidere an qui possz eaz incidere appria
auctoritate uide s. S. cc. xxxviii Cc. lxxiii

Quid si p aluuione fluminis terra mei agri adiciatur
agro tuo an tenearis michi ad restitutoez. rndet jo. de
pla. q no. secus si apparent adiciat terra et arbores. qz
remaneret mea nisi p q terra sit unita et arboes rad-
cibus apphense. vt insti d rez diui. S pterea q aluui-
nez. Illud ergo terre mee inundaco et p turbacio fluis
latent applicuit agro tuo p aluuione. i. p in cremetum
adeo latet. vt discerni no possit efficit tuu. h si no latet
ter h appareretur inundaco fluminis asportauit partem
agri mei et arboris et adiecit agro tuo no acqrit tibi h
remanet michi vt pmo eat et illa possuz uendicare et tu
teneis michi restituere du tn tibi cauea de dano pterito et
futu et oia adiecta tolla ita q no tolla utilia et iutilia
dimitta vt. l. h ampli? S. alphinus. ff. d dano ifecto et
hoc teneis michi restituere donec terra no sit unita cum
tua et arbores radices no egerint d q statur iudicio ru-
sticorum tamq peritorum i arte sua. vt dicit glo. in di-
cto S. pterea in verbo longiora.

De restitutioe danificanciu rem
publica i pecunia ul annona.

Quid d ex actoribz tbutoru et collectaz q aliqd rtinet
de eo qd exigut. Dic q tenet ad duplu. tex. el. missi opi
natores C. de actor. tri. li. io. et ibi p jo. d pla. Cc. lxxvi
Quid d eo q pecuniaz sibi data p aliq admistracioe pu
blica exercenda ul aliq ope publico faciendo no expedit
i dicta admistracoe ul ope. h totu ul parte sibi retinet
Rndet jo. d pla. insti. d publi. iudi. S. fi. q tenet ad re-
stitutone et punit ultra restitutone i tercia parte plz p
dictaz. l. iulia d residuis. vt dicto. S. fi. et l. ij. et qrtia. S. fi
et q. ff. ad. l. iulia peculat? et l. sacrilegi capite. S. eu qd
.e. ti. Itet i illo q recipit pecuniaz sibi data vt adducit ul
emert aliq rez p republica. id e i illo q recipit pecuniaz pu-
blicaz suo periculo traicienda quā i suos usus ouertit. l.

sacrilegij. § is aut. ff. eodem

cc. lxxvii

Quid d' his q' quis mō faciūt. vt annona carior uēdat
puta īpediēdo ūl īpediri faciēdo ūl retinēto naues
ūl nautas annonā adducētes **D**ic q' tenent ad īstituci
onez. vt ponāt eā ī bono foro ac si ille naues uenissēt
et grauit puniunt. l. pena. xx. auctorū. l. ij. ī fine. ff. ad. l.
iuliaz d' annona. et corpalit' et ex ordinē l. ānonaz ff. de
ex or. cri. **I**tez in illo q' fecit cāpionē et municōnē bla
torū. vt emēto oēs q'ntitatē bladon' q' inueniri possit et
adhūando tempōibz min' fructuosis carius possit ven
di l. ānonā. et ī glo. ff. d' ex or. cri. **A** rusticis aut blada
ad ciuitatē adducētibz bñ licz emē ī grosso nō adhūc fi
nez. h' ne ipi stantes diu ad uendēdū ad minūtū s'bdū
cant ab operibz rusticalibz l. ij. ff. d' nūdinis **E**t nō so
luz ē phibita ouencō inter aliq's facta d' emēto oē gñū
vt postea seqñtibz temporibz carius uendat. vt dic
ta l. ij. ī pñ. ad l. iulīā d' ānona. h' ē phibita ē ouencio
faciētiū monopolīū. i. ouencōnē d' q'buscūq' speciebus
ūl mateiebz pñtētibz ad uictuz ūl quēcūq' usuz p ipos
solos uendēdis ī dānū et caristiaz reipublice. casus ē ī
l. unica C. d' monopolys. **E**t oītrafacētes debent oībz
renudati bonis ī ppetuū mitti ī exiliū vt ibi. **Q**ui er
go cedit aras ī empcōez oīuz atōātū ciuitatis vt ipse so
lus p'ea carius uēdat cū p'sciueit naues adducētes fore
s'bmertas d' facē monopolīū ī ciuitate et icidit ī dictā
penā. vt dicta. l. unica et pōt opelli a p'fecto ūl ab alio of
ficiali ad q' spectat l. i. §. cura cariz ff. d' officō p'fecti. ur.
ūl et ab epō illi' loci l. fi. §. i'te epī. ff. d' mune. et hono.
cogi uēdere. ut dicto §. cura carius et ibi glo. iusto p'cio
statuēto h'muarietatē tempoz et stēilitatē rez l. fi. ad l.
iulīā d' ānona. et l. p'cia reruz. ff. ad l. falsidiā. **E**t si ē t'ps
necessitatis et caristie cogit q's ei min' iusto p'cio uēdē
l. ij. §. cū ī eadez uer. et oīuz ff. ad l. rodia. de iactu. et ibi
notat i'tez p' q' exposuit frumētū ūl aliā rē uenālē ī fo
ro pōt opelli ut aliaz ampli' comū reportare nō possit
q'usq' uēdat l. nemo. la. h'a. C. d' iudi. et dicto §. i'tez epī.
i'tez pfertilitate ī cōi habenda et caristia euitanda pōt
statui q' quilibet mercator teneatur ire ūl mittere ad

ad alias ptes ad emēdū granū ⁊ in comuni vendēdū
⁊ q̄libet pōt opelli ad hoc mutuare pecuniā l. vnica. C.
vt ne. li. in emp. spe. fe. excu. li. io. ⁊ ibi glo. Itē pōt sta
tui ne q̄s ultra indigenciā suā emat ne alijs res cario:
res ūl icōmoditatē habendi reddat l. i. C. d. episcopali
auidencia. Nec jo. de platea insti. de publicis iudicijs
S. sunt preterea.

De restitucōe abducētiū filios ⁊ uxore alteri.

Quid d̄ his q̄ s̄btrahūt filios patrbz Cc. lxxviii

R̄ndz jo. d. pla. insti. d. obli. q̄ ex d̄icto nas. S. interdū. q̄
furti tenent: vt ibi dicit tex. ⁊ pat̄ pōt eū uēdicaē ad li
militudinē rei in q̄ habet dñiuz uerū. qz pat̄ in filio ha
bet q̄si dominiū l. i. S. p̄ hāc ff. d. rei uen. ⁊ pōt uēdicaē
⁊ p̄ se quēs ille tenet restituē opas qbz pat̄ caruit isto
tempore: vt tenet glo. ff. d. furtis l. eū q̄. S. si filius. nā fili
us tenet opari patri ūl ei in cuius potestate ē: vt dicit glo
i d̄icto S. si filius. sicut vxor tenet opari uiro l. sicut de ope.
libe. Matri aut̄ nō tenet filius operari: qz nō hz eū i ptāte
⁊ ideo mat̄ nō agit furti h̄m glo. i d̄icto. S. interdū ⁊ ff.
d. furtis l. matri. Sed qd̄ si filius nescit aliqd̄ operari. r̄n
det ideo qz tenet ad h̄uicia coia que q̄libet sciret h̄m esti
macōnē iudicis ar. l. si q̄s a libeīs ff. d. libeīs agnoscen
dis imo habz locū pena q̄ capitalis cū q̄s abducit fili:
um alterius cā p̄uādī patrē. vt ff. ad. l. flauiaz d. plagia
rys l. i. ⁊ insti. d. publi. iudi. S. ē iter publica. ⁊ d̄r. pla:
giari. h̄m dñm jo. i d̄icto. S. ē inter publica. qñ q̄s or:
bat patrē sciēt ⁊ dolose filio ⁊ eū adducit ad t̄motas
partes. vt C. eo. l. si. q̄si inferens magnā plagā ⁊ dolo:
rem patri sic or̄bato ap̄prio filio. Cc. lxxix

Quid d̄ abducētibz uxorez alteri. R̄ndet ideoz insti. de
publicis iu. S. ē. inter publica. qz d̄bz puniri. l. flauia
d. plagiaris. vt d̄icto S. ē iter publica. ⁊ ecōūso qñ hic
mulieīs abducit ⁊ vir pōt petere operas vxoris si eāt
lucrosa ūl si nō eāt alia coia vt s̄ priō S. dictū ē i filio.

De restitucōe raptorū virginū

viduarū ⁊ sanctimonalium

Quid d̄ raptoribz ūginū. Dic. qz nō possunt ab:
tolui nisi eas parētibz restituāt. xxxvi. q. i. c. pe. ⁊ ultra

hoc puniri debet secundum leges capitis amputatione. et hoc siue sit uirgo siue uidua siue maritalis: ut in sti. d. publicis iudi. § si autem per vim raptus. et in l. unica. C. de raptu uirginum. quoniam in maritali nedum puniuntur raptus: sed et attentatio l. si quis non dicatur rapere C. de epis. et cle. secus si fuerit meretrix. ut dicitur glo. in dicta l. unica. **N**am raptus meretricis non puniuntur hac pena. ut l. uxor. ff. de furtis. Quia coitus cum meretrice remanet impunitus. l. in uxore. § si in ea. ff. de adulter. nisi sit nupta: ut lege. uex. que adulterium. C. de adulterijs. uel dimittit a viro animo meretrandi l. si mulier. C. de adulterijs. et hec pena non habet locum in rapiente uxorem suam cum deest ei interdictum de uxore exhibenda l. si. C. de libe. exi. mi. si autem carnaliter copulatur religionem intrauerit quod potest. ut in c. ex publico de ouerfi. coniuga. § quis non possit per carnalem copulam viro iuncto. ut in c. cum causa de raptu. tamen habet locum hec pena in rapiente sponsam suam de iure civili. ut dicta l. unica. **C**onsumerauit licet de iure canonico secus in sponsa uolente. quia non dicitur raptor qui habuit mulieris assensum. ut dicto c. cum causa. cum in prius. secus si non habuit. quia raptus est illicitus coitus a corrupto pendendo dictum. **V**nde quia raptus potest stupro frui. ut dicitur tex. xxvii. q. ii. c. raptus. nec potest mulier rapta de iure civili nubere raptori suo. alias prout bonis raptoris sibi a lege applicitis ut in c. cum huius de here. li. vi. et in auctentica de mulieribus raptis colla. nona. nec possunt parentes eius sentire. alias incurrunt penam deportationis si consenserunt. ut dicta l. unica et in auctentica de raptu mulierum. **S**illo **D**e iure autem canonico quod proualeat in hoc casu rapta bene possunt nubere raptori suo. ut dicto c. cum causa. et c. accedens de raptu. et expellit eam totaliter xxxvi. q. ii. c. tria. **D**ecio d. pla. in sti. de publicis iudi. **S**i autem **Q**uid autem si quis per uolentiam caput uirginem quam prosternit in terram quam carnaliter cognoscat an punietur de raptu. **R**espondet idem ubi dicitur quod non: sed de stupro quia rapere est cum mulier per uim rapitur et de loco ad locum ducitur. ut dicta l. unica de raptoribus. **A**lex. uero d. ales in hoc in tractatu huius vicij dicit secundum quod dicitur in canone xxxvi. q. ii. c. si autem ex contradictione raptus. non est persona raptoris conueniens unquam huiusmodi copulari rapte antequam vicius rapine aboleatur: sed cum illa patrie potestati fuerit instituta

et raptor sue rapine peitēciā ēgerit et volūtas parētuz i
vnū cōueniē nō phibent ad inuicē copulari

Q De mltiplici rstitucōe fiēda reipublice **Cclxxi**
Vid d furātibz et i usus ppios dūtētibz pecuiaz
Rñet idē vbi s q ultra rstitucōnez debēt puniri pena
capitali. vt insti d pu. iudi §. l. iulias peculat. Itē q mi
scet ferrū ul simlē rē auro ul argento publico. l. i. i. ff.
ad l. iulias peculat. ul omētariis publicis q partē mone
te publice signat p se et libi rtinet. vt l. sacrilegij §. q cū
ff. eodēz **O**fficiales ergo publici tenētes sigillū floren
rum et imiscētes sigillo florenos nō bonos et sic leden
tes rēpublicā incidūt in peculatus ar. dicta l. i. ff. ad l.
iulias pe. item q dānificat rēpublicā delendo ul aliē ma
culando librū ul scripturaz publicā cōtinentem mēsur
ram agroꝝ ul viaꝝ publicaz vt. l. q tabulaz ff. ad l. iu
liaz peculat. facit l. si qd ad qd ff. de iure. dic. om. iudi.
item q dānificat simulando se creditorē fisci et recipiē
to pecuniā qntūcūq; pūataz a debitore fisci l. sacrilegij
§. eo. ff. ad l. iulias peculatus

Q De rstitucōe bēdenciū officia et digtates **Cclxxij**
Vid d bēdentiibz officia publica et dig
tates **D**ic q tenēt ad rstitucōnez pecuniarū lz nō illis
q dēerūt. s paupibz et talit emētes debēt grauit puniri
edicto legis iulie de ambitu ul. l. i. ff. ad l. iulias ambi
tus et insti. de pu. iudic. §. sunt pterea: h̄m dñm jo. ibi
vide s §. cliiii

Q De restitucōe iniuriarum **Cclxxiii**
Vid d inferente alteri iniuriam. **D**ic h̄m **A**stē.
li. ti. xv. qm tenet ei. ciuilitet. i. pecunialit satisfacē arbi
trio iudicis et epōt c̄minalit puniri vt isti. de iurys
§. i sū. **E**t ideo dic **S**co. et **L**an. q si qd ifert iuriā mu
tilando aliqz p desolacōe ppetua tenet ei t̄pralit satis
facē: vt s. §. xiii. et **R**ic. dic q si qd abstraxit psonā vti
lez religioni tenet religioni ad arbitriū boni viri. **V**i
milis d faciēte libellū famosū h̄z **R**ay. addit **M**onal.
i sū. i vbo iniuriarū actō. q licz cordis rancorē qlibz re
mittē teneat: tñ iniuriā ppiā sine satisfactōne remittē
nō tenet de peni. di. b. c. fi. ex de male. c. i. vbi dic h̄ glo.

Item hinc eundem quoniam quis patitur iniuriam in se ipso quod quod in filio quem habet in potestate. ut in l. i. d. iniuriarum §. patitur. Similiter episcopus in clericis abbas in monachis dominus in huiusmodi et non isti tales iniuriam sibi factam remittere non possunt quantum ad pecuniariam estimationem hinc eorum superiores ff. d. pactis l. personarum et ff. d. iniuriarum l. i. §. vltimus et ar. ex d. sen. exco. c. tua nos et ibi glo. in l. i. d. iniuriarum §. huiusmodi autem. Item patitur quod iniuriam in uxore quod si sit filiafamilias in tribus personis competit actio iniuriarum. scilicet mulieri iniuriam passe patri et viro. nec actio una per alias consumitur. Sed si iniuria fiat viro actio non datur uxori. quia uxores a viris defendi debent non viri ab uxoribus ff. d. iniuriarum l. i. §. ii. Item iniuriarum actio datur sponso si iniuria fiat sponse ff. d. iniuriarum item apud labeonem §. sponsus. Item datur actio heredi propter iniuriam cadaveri defuncti interrogata cui heres extitit vel si fama defuncti fuerit lacerata ff. de iniuriarum l. i. §. per semetipsum: et non solum datur actio contra facientem: sed contra eum qui procurauit. ut alius faceret isti. d. iniuriarum §. non solum et ff. eodem l. non solum. §. si mandata.

Que omniacoe fratrum facienda per mortem patris. cc. lxxiiii
 Videtur de eo quod conatur filio in vita patris. cc. lxxiiii
 tris anteneat omniacoe fratribus per mortem patris. **R**e
 spondet jo. d. pla. in l. i. p. quod personarum nobis acquiri in prin
 cipio quod si conatur filio beneficio vel occasione vel contemplatione
 patris tamquam ex causa propria et immediata: tunc censetur peculiū profe
 cticiū et tunc habet tenet omniacoe fratribus per mortem patris.
 secus si per causam remotam et mediatam ut si habui noticiam cum
 vno domino contemplatione temporis patris mei qui dominus quia sibi
 seruiui diligit me plusquam patrem meum in deo michi
 conauit: certe hoc est peculiū aduenticiū. hanc distinctionem
 facit tex. in l. sociū quod in eo. i. ff. pro socio. Quid si deus aliquod
 vni fratri propter negociationem omnem cum alijs fratri
 bus. **R**espondet. debet illud diuidere cum eis. **S**i vero deus ei
 propter aliquod huiusmodi speciale quo sibi meruit aliquod dari
 non diuidet cum alijs in l. i. p. quod personarum non acquiri. §. hoc et §.
 propterea habet huiusmodi in l. i. **A**sten. li. iii. ti. xii. ar. v. Quid si am
 basiatoribus an sibi contra teneant restituere omniacoe quod eos
 misit in abasiationem. **R**espondet. **B**ar. in dicta l. sociū quod in eo quod non

Quid d' donacōe facta sponse a consanguineis viri an
censeat facta o templacōe viri vt soluto matri. restitui
debeat hēdibz viri. ¶ nō et idēz jo. d' platea vbi s' q' sic se
cus i facta a consanguineis vxoris. Cōcōz. Bar. ul Bal. i
.l. si plures §. in arrogato ff. d' volga. 7 pupil. substi.

Quid d' tote quā lucrāt filius ex forma statutoz an di
cat d' peculio aduētico vt sic nō ueiat fratribus offerendū
¶ nō et idēz jo. q' sic Quid de lucro quod acqrit filius
metrando cū pecunia p̄ris an p̄s q' attēbuit p̄sone dice
tur aduēticiū. vt nō teneat p̄s mortēz p̄ris o munitate
cuz fratribus. ¶ nō et idē vbi s' q' dicit aduēticiū. 7 ideo
medietas lucri cū un' pōit rē alt' industriā. lucrūz debz
eē o mune. l. i. C. p' socio 7. l. si nō fuit ff. eodēz Si filiū
ex centū habitis a p̄re lucrāt fuit alia centūz debz p̄riō
d' centū lucratis h̄re qñq̄ginta 7 de alijs qñq̄ginta 7 de
centū p' sorte debz diuidē equalit' cuz fratre qñ equalit'
sunt heredes p̄ris 7 sic illa qñq̄ginta q' lucrāt ē cū indu
stria p̄prie p̄sone sunt sua p̄pria nec tenetur diuidere cū
patre uel fratre

De restitucōe heredum

Cclxxv

Restituere tenet q̄libet heres siue sit filiū siue ex.
neus siue sit hēs raptoris siue alteriū h̄z iura cōdica oia
debita defuncti siue fuerint ex o tractu. vt ē emptō ven
dicō locacō cōductō mutuū 7 similia. ul q̄si ex o tractu
tutela negociōz gestio. Similiter siue fuit ex male
ficō. vtf urtū rapiā 7 similia. ul q̄si. s. cū iudex p' ipeiciā
iudicat. ul cū d' como alicuiū aliqd' ē eiectū ul effusū qd'
nocuit transeūti p' uiam siue puenit res illa p' q' debi
tūz fuit o tractū ad heredes siue nō siue lis fuit o testa
ta cū defuncto siue nō. ¶ xvi. q. vi. si ep̄z. ex d' pig. c. ex p̄sen
cium 7 de solucōne. c. i. 7 de v̄his. c. tua nos. de rapinis
c. in l̄ris. 7 de sepul. c. ultimo de sen. exco. c. a nobis i fi.
ar. ff. de condic. fur. l. si p' fure. §. si cōdictio 7 hoc fm
Lan. eodēz ti. 7 jo. 7 alios q̄ plures. Item qñ hereditas
non sufficit ad debita p' soluenda uidetur q' si heres nō
facit inuentarium nichilominus tenetur ad oia. si ve
ro fecit nō tenetur nisi qñtum hereditas sufficit. C. de
iure. de li. sanximē. Sed tñ i iudicō aīe nō tenet heres

De Restitutionibus

ſim qſda; niſi qñtū hereditas ſufficit. **D**iſtindio tñ ē i
ter debita ⁊ legata ſiue relicta. qz d̄bita tenet pſoluere
abſq; detractōe legitime. **D**e legatis aut pōt detrāhē
ſuā legitimā; ſi tot ſūt q illis ſolutis legitiā nō rema-
neret ſibi. nā in legitiā pater nō pōt gūaē filiū ſuū p le-
gata ūl fidei omiſſa. qz legitiā debet ei iure natuē gra-
uañ tñ. excludit a toto cōmodo hēditatis ſi non ſufficit
hereditas ad debita pſoluenda. ſilicet in legatis ad pias
cās nō deducit falcidia C. ad. l. falci. **S**imilit ⁊ i autē
tica de ecclia titu. §. ſi aut ⁊ ex d̄ testa. c. ruz eſſes i glo.
Hec **M**onal. i ſū. i vbo reſtituē tenet qlibz hēs **Q**ue-
ro qd ſit iuētariū. **R**ñdet idē ubi ſ q ē ſcriptuā quā d̄
bet heres hz leges inchoare infra. xxx. dies a morte te
ſtatoris ūl poſt q̄ ſcit ſe eē heredē inſtitutū ⁊ debet ibi
ſcribere oēs res defuncti ſub teſtibz ⁊ debz illā ſcriptur-
ram pſicē infra. xl. dies ūl infra annū ſi res ſūt remote
⁊ tūc nō tenebit creditoibz ultra id qd inuentū fuerit
i hēditate. alias ſi nō fecerit iuētariū tenbit iſoliduz

De ordine reſtituendi.

cc. lxxvi

Quid ſi creditores ⁊ legatarij ſil ueniant. **R**ñdet
idē ubi ſ q pmo ē creditoribz ſatiſfaciendum: h̄ ſi ue-
nerint ſeperatim liberabitur heres ſoluēdo p ordinez
cuilibet venienti ſiue creditori ſiue legatario dum tñ
nichil faciat in toto ūl fraude. **C**reditores em ſūt qbz
teſtator aliqd dare tenebat ex quocūq; cōtractu ūl ma-
leficio **L**egatarij veō ſūt qbus ex meā liberalitate ali-
quid reliqt in teſtamento. **V**erū ſi legatarij pueniant
creditores ⁊ accipiant vel poſteriores creditores ūl ſi
priores ⁊ poſteriores ūl pociōres in iure preueniunt
creditores poſtmodum venientes non debent inqui-
etare heredem nec illos qui comparauerunt res ab eo
quarum precia in legata vel fidei commiſſa vel alios
creditores preceſſerunt niſi remanſerit de hereditate
unde poſſet eis adhuc ſatiſfacere: h̄ habent tāq; po-
ciores in iure iuſ. ſalvōm contra legatarios qui primo
acceperunt. **S**imiliter et anteriores creditores habēt
ius ſalvōm contra poſteriores qui primo acceperunt
ar. C. de iure. delibe. l. ſanximz. **cc. lxxvii**

Sed qđ d' expensis factis ab herede. **R**ñdet idē ubi s̄ qđ licet obligacio testatoris transeat ad heredes. pōt tñ heres añ oīa deducē oēs expensas necessarias q̄s fecit i funere siue i inuētario ul' testam̄ti cōfectione ul' simili. ⁊ breuīt sicut qñ debita totā hēreditatē exhauferūt debent eē imunes a lucro ita a gūamine. C. de iure deli. l. sanximus. §. ⁊ si prefectum.

Quo quota parte heres teneat (cc. lxxviii)
Vid si sūt pluēs heredes. **R**ñdet idē ubi s̄ qđ q̄lq; tenet p pte hereditatis. C. d' here. ar. l. i. ⁊ ij. excipiūt tñ qñq; casus. **P**rimo si aliqđ in diuiduū ē i obligatione tūc. em̄ q̄libet tenet i solidum: vt si testator p̄misit se aliqđ opus facturū ul' p̄misit p se ⁊ heredē suū nō fieri q̄minus p fundū suū cui ire agere liceat hic q̄libet hē: dum erit in solidū obligat⁹. ar. ff. d' vboz obli. l. i. executorib⁹. §. ij. **S**ecūdo si res que debet restitui i solidū ab vno possideat C. de here. actō. l. ij. ⁊ ff. cōmo. l. h̄ michi §. heres **T**ercō alim̄tis legatis q̄ p uoluntate defūcti ul' iudicis ab vno in solidū ul' a pluribus p partibus d̄signatis petunt. ff. d' alim̄tis legatis. l. iiii. **Q**uarto si testator ab vno herede legaueit creditori hereditario op̄ensandi aio: tūc et heres ille usq; ad qñtitatez legationis illius debiti sustinebit. ff. de lega. l. h̄a. cum ab uno **Q**uinto in expensis funeris vxoris que nō tñ astringit heredes p hereditarijs porcionib⁹. h̄ et p porcione que ad eū virū puenit pro dote sue vxoris. puta ad eū puenerūt. C. tñ ⁊ i hereditate sūt ducenda. ⁊ ipe uir tenetur pro t̄cia ⁊ heredes pro duabus partibus. ff. de reli. l. quociens ⁊. l. ueluti. (cc. lxx. ix)

Quero pone qđ aliq̄s p̄familias deceret q̄ habet tres marchas auri quarū una ē furtiua ⁊ dimittit eas tribus filijs cui⁹ vnā nō detmīnās q̄ sit furtiua. h̄ geneāliter dicēs vnā illaz eē furtiua. an q̄libet eoz teneat restitue marchaz an oēs simul ita qđ nullus p se ⁊ videt qđ vltiō moto. qz null⁹ obligat ad soluendū totū debitum p̄t̄s h̄ ad ptē tenet tñ. qz tñ i pte hereditatis succedit. **R**ñdet Alex. d' ales i. iiii. i tractatu restitucōnū qđ q̄libet eoz tenet tñ restitue t̄ciam ptē. ⁊ non valet hoc

De Restitutionibus

ar. quilibet per se dubitat an habeat mercam furtiuam. ergo quilibet committit se discrimini si non restituit totam mercam: quia licet quilibet dubitat an habeat mercam furtiuam: non tamen committit se discrimini si totam non restituit: quia restitutio debet fieri ab omnibus tribus. unde quilibet illorum peccat nisi portionem suam restituat nisi aliquis illorum totam restituat *1cc. lxxx*

Quedo pone quod unus dicit quod duo nolunt restituere aliquod ex marca illa. tenet ne tunc totam illam restituat? Respondet idem ubi sine iudicio quod non. Non enim tenebat quilibet illorum ad restitutionem in solidum. sed unusquisque ad portionem suam sicut receperunt portionem in bonis patris. Si enim omnia bona patris essent ad unum deuoluta estimo quod teneret

Restitutio tunc cui debet fieri restitutio

1i

Quedo cui debet fieri restitutio. Respondet Secundo. in. iiii. di. xv. quod dānicato si tamen sit possibile. possibile inquit ut si nouit eum et si habet eum presentem vel habere potest: ut sibi mittat sine maiori incommodo quam sit illud quod mittendum est esse utile ei et intelligo de illo vel de ipso vel de aliquibus eius propinquis si mortuus est: vel si absens est. quia presumit lege nature. quia iste magis vellet restitutionem fieri propinquis suis Et ideo in duobus casibus nec illi nec suis debet fieri restitutio. vtpote si nescit cui vel eo mortuo nesciunt propinquos Secundo si maiores sumptus fierent in mittendo quam valeat res restituenda et in istis casibus debet pauperibus erogari vice illius. quia cui non potest temporaliter subueniri alias reddi debet spiritualiter quod maxime fit reddendo pauperibus pro illo. si ergo agat in remotis et maior fiat sumptus in mittendo quam sit illud quod restituendum est. non est maior sumptus ponendus in missione quam valeat illud quod mittitur. sed expectanda est prescientia persone si quando credat haberi nec nuncius interueniat vel tradendum est parentibus qui si non adsint. tradendum est pauperibus vniuersaliter enim dante elemosinam pauperi pro aliquo datur illi bonum spirituale et in hoc fit illi restitutio possibilis quando non potest sibi reddi bonum temporale *Concord. Ric. i. iiii. di. xv ar. v. q. iiii.* Si uero non fiat maior sumptus debet mitti expensis usurarii vel raptoris. ar. ff. de operis. liber. l. ope enim secundum Monacum. Monachus in sum. dicit quod restitutio semper est regulariter fienda spoliatis vel eorum heredibus si prout inue

niri scia .q. i. fere p totū. ⁊ hoc qñ spoliat⁹ fecit testam⁹:
tuz. si aut mādauit i testamēto distribui p executores
q̄cquid ad ipm spectabat de mobilib⁹. ⁊ debitis tūc si
enda ē executorib⁹ ei⁹ restitucio p rata ⁊ liberis ei⁹ p
rata ⁊ vxoi p rata si ipa ⁊ liberi debeāt hñe aliq̄ par
tem i rebus testatoris aut d iure aut ex disposicōe tes
tatoris. Si aut otempfit facere testamtu tunc debet
fieri restitucio heredi ab intestato. ii

Quid de illo q plurib⁹ tenet ⁊ vult partes soluē cū to
tum nō possit nūq̄d pōt gratificare vni soluēto ei in
solidum an tenetur iugulis soluē p rata ⁊ si tenetur
ex contractu ⁊ maleficio nunq̄d p̄us ē soluēduz in hac
causa q̄ i illa. Item nūq̄d anteriorib⁹ creditorib⁹ p̄us
ē soluendum q̄ posterioribus: ⁊ habētib⁹ pignoā ul
ypotecas p̄us q̄ hñtib⁹ psonales actōes. Inter int̄ ypo
tecarios creditoēs q̄s cui p̄ferēd⁹ sit. Rñdet idē Mo
nald⁹. q̄ si creditor vigilauit exigēto debitu⁹ i iudicio
ul ex pōt ei debitor soluere debitu⁹ ante q̄ bona debito
ris auctoritate iudicis incipiāt possidē: qz p̄ea mea
paria facta sūt oīuz creditorū q̄ nō habent pignoā ul
ypotecas vel nō sūt p̄uilegiatē p̄sone. Item si debitor
vult vni creditori ḡtificacē debz illud oībz coiccare ⁊ ab
eis licēciā obtinē. Silit si vn⁹ creditor dñciaueit alij
ne accipiat a d̄bitore i fraudē videt ille veruari si accipi
at: vbi aut nō vigilauit d̄itor exigēto debitu⁹ nō vide
tur q̄ d̄bitor teneat ei ḡtificacē iure tñ poli. ⁊ si nō iure
fori excusaret. vt dicūt qdā debitor si pietate mot⁹ gra
tificacēt pluimū idigēti creditoi. vbi ē dicēduz q̄ aliq̄d
p̄uilegium plus habeāt illi quib⁹ tenet ex maleficio
ul quasi q̄ illi q̄bus tenet ex contractu ul q̄si iii

Quod q sūt pociores inter creditores. Rñdet idē vbi
s q̄ ceteris parib⁹ inter creditoēs pociores sūt illi q̄ ac
ceperunt pignoā his qui habēt psonales actiones tm̄
pociōēs in q̄: vt soluat eis quātū valet pignus. Inter
ypotecarios autē ⁊ creditores qui prior ē in tempore
pocior ē i iure nisi i q̄busdā casib⁹ specialib⁹ q̄ sol t no
tari. C. q̄ pocior i pigno. hēat. int̄ eos at q̄ hēnt actōnes
p̄oal tm̄ estiānt p̄uilegiati nō. ex tpe s̄ ex cā: ex cā vicz

De Restitucionibus

quia fiscus et mulier in tota preferendi sunt ceteris privilegiis non habentibus sicut ex causa. quia actio tutelae et actio depositi et similia privilegiatae sunt ne prius soluantur quam debentur quam debentur ex alijs actionibus non privilegiatis. ubi autem sunt paria privilegia: aut personarum aut actionum equaliter occurrunt in satisfacienda nisi dicitur aliquod illorum prebeat quod sit alteri preferendus secundum legem. quod autem dicta sunt notari solent **C. de bonis auctoritate iudicis possidentis.** Item cum restitutio est pluribus facienda primo debet fieri mulieri. quia mulier preferitur omnibus creditoibus personales habentibus actiones vel tacitas ipotecas: nam fiscus habet privilegium cum muliere **ut habet C. de privilegijs fisci** quibus fiscus non preferatur creditoibus expressis habentibus ipotecas. ff. de pign. i. pign. habeatur. l. si pignus. et si habes ex d. pigno. c. ex lris i. glo. **iiii**

Questio cui sit facienda restitutio rei furtive. respondet **Monal.** in sum. quod facienda est ei cui res subrepta est si eam habeat ex causa honesta ut in pignore commodato vel sine ff. de furtis. l. is cuius: si vero ille cui res subrepta est fur eat. non ei sed vero domino est restituenda: tamen cuius illorum restituat liberatur est: quando vero domino restituit eam mediante penitentialio vel alia persona religiosa caute fiat suppressio nominis furis ita quod nesciat

Restitutio quarto quando debet fieri restitutio **i**
Restitutio quarto. scilicet quando debeat fieri **Quero** quando debeat fieri restitutio **Respondet** **Sco.** in iii. di. xv. quod non licet aliquo tempore tenere alienum domino multo. i. nolente et secundum rectam rationem nolle vel velle debente et per consequens statim regulariter restitutio facienda est sicut statim cessandum est ab actu cuiuslibet peccati mortalis non tamen interius: sed exterius vel non tamen exterius. sed interius. **Sed** in casibus quoniam licet differre restitutionem exteriori posita iam tamen interiori. scilicet voluntate restituendi cum occurrerint circumstantie opportune illi autem casus universaliter continentur sub hac maxima. scilicet. **Non** licet retinere rem alienam quando ille debet velle rationabiliter eam retinere sed in quibusdam casibus debet quis velle rem suam ab alio retineri de facto posita iam voluntate restituendi eam advenientibus circumstantiis opportunis **Debet** enim quilibet velle si ubi restitutionem non fieri tunc quando est in preiudicium coitatis vel eius cui debet fieri restitutio. quia debet diligere bonum suum

et bonū cōe et ita dilacōnez illiū restitucōis boni utilis
ut saluet maius bonū: et sicut quā es hī infamia restituē-
tis statim qz debet potius uelle famā p̄ximi q̄ illud mo-
dicū comodū: d' acceleacōe restitucōis: et similiter debet
magis uelle: ut uideat maius incomodū p̄ximi restituē-
tis q̄ modicū incomodū suū ul nullū i illa breui dilaci-
one restitucōis. **E**x his seq̄t qd qn restitucō es hī dāno-
sa reipublice ul ei cui faciendā ē: ul diffamatoria resti-
tuētis ul notabiliter dānosa nō tenet ad statim restituē-
dū: hī sufficit qd statim ex affectu restituat cessantibz in-
cōueniētibz hinc ind. **E**t si obiciat restituē ē ad p̄cep-
ti negatiui. s. d' nō tenet alienū. **A**d obfuarōne aut p̄-
cepti negatiui tenet q̄libz semp et p̄ semp. **N**ūc qd te-
nere alienū iuste. i. iusto dñō ē semp p̄hibitū: et ideo
semp et p̄ semp oīz nō tenet isto mō. **S**ed qn aliq̄s habz
uolūtate restituēdi p̄ tempore opportuno: et tūc tenet co-
mino uolēte et si nō actu licito: tñ actu debito. qz dñs d'
bet uelle qd ille q̄ habz suū teneat illd q̄ usqz possit red-
dere oportuē: qd si dicas dñs ē iustus qz nō uult p̄ qn-
tūcumqz t̄pus tenere suū. **N**ūc dñō male et i ordinate
uolēte statim habē suū et p̄ oīeq̄s i ordinate nolente p̄-
ximū tenet illd tenēs nō tenet iuste. qz ē depositum d'
cuius restitucōe ē lex strictissimā pōt licite teneri dñō iū-
to uolēte i ordinate. **E**t ad istā particlāz qn. s. debeat fi-
eri restitucō p̄nt reduci multi alij casus a p̄dictis. **U**n-
d' sp̄alis qn em ablacio fuit occulta nō tenet ablator pro-
dere se nec p̄ oīeq̄s p̄ se ip̄m restituē: hī per aliā p̄sonāz
secretā et fidelē et expedit qd p̄ cōfessores. qz sibi ē crimen
detectū i confessione et d' cuius fidelitate qd restituat fidei
sue omissū satis debz credi. **N**ōt igit̄ hec differri reddi-
cio q̄ usqz uolūtas talis p̄sone et oportunitas habeat
Alius casus qn q̄s ē impotēs ad reddēdū: talis em p̄-
tūc nō tenet. tenet em postea cū uenit ad pinguiorē
fortunam. sicut probatur. extra de solu. c. oldardus et ibi
glosa que dicit qd illa actio non aspirat per inopiam d'
bitoris: sed sopitur. **U**nde illud manīs ē actio quam
excludit inopia debitoris. sed ius agendū manet sicut
obligacio in debitore licet sit sopita. **C**oncordat **L**an.

De Restitutionibus

Cōcor. **L**andul. i. iiii. di. xv. q̄ enumeāt qñq̄ casz i q̄bz
q̄s nō tenet statiz restituē. **P**rim⁹ qñ ē i p̄iudiciū co
munitatis. **S**ecūd⁹ qñ ē i p̄iudiciū recipiētis: puta si
daret gladiū furioso q̄ vellet se interficē. **T**erci⁹ qñ ē i
famia restituētis. puta qñ ē fur occlt⁹. nā debz captare
temp⁹ q̄ sine ifamia restituat. **Q**uart⁹ ē iopia i restitu
ente. qz manis ē actō quā excludit inopia debitoris: h̄
tñ nō extinguit h̄ sopit. qz tenet si puenerit ad pinguis
orez fortunā. **Q**nt⁹ qñ q̄s ē in extrema necessitate. naz
nō tenēt. qz tūc oīa sūt coia cū distictōe tñ posita ifza. re
stitutō. viii. S. iiii. **A**lex. ved⁹ d̄ ales i. iiii. i tractatu r̄stiz
tucōnū. **Q**ueit utrū aliq̄ casu r̄stitutō recipiat dispensa
cionē dilacōnis t̄pris: ⁊ r̄ndet qz sic: b̄tp ote qñ nō soluē
to ē ūl qñ nō inuenit dñs rei furtiue ūl heres ei⁹. **M**am
tūc p̄ oīliū p̄lati pōt fur ūl raptor resuare rez furtiuā
penes se donec iueiat dīm bez: ⁊ si nō pōt iueniri debz
reddi ecclie ⁊ ecclia siue p̄lat⁹ pōt furi ūl raptori si val
de indigēs ē daē qz i h̄ casu efficit res illa ecclie ⁊ tūc ec
clesia pōt daē cui voluerit. ⁊ p̄bat p. l. q̄ habet numeri
. b. vir siue mulier cuz fecerint ex oībz peccatis q̄ solent
hoībz accidē ⁊ p̄ negliēciā trāsgressi fuerint mandatū
dñi atqz delinq̄runt peccatū suū cōfitebūt ⁊ reddēt ip̄m ca
put qñtāqz partē desup ei i qz peccauerūt. si aut nō fueit
q̄ recipiat dabūt dño erūtqz sacerdotis. si ved⁹ iuenit to
min⁹ nō licet raptori differre r̄stitutōez ⁊ sine licencia
dñi ipetrata sine fraud. **M**ulti em̄ ipetrāt cū fraude di
centes se nō posse reddē cū possint ⁊ si nō possint impe
trare tenent statim restituē ex integro. **H**ostie. ved⁹ in
sum. ti. de peitēcy. S. q̄bz. ver. h̄ q̄ forma. q̄rit qd si fur
ūl raptor nō pōt statim restituē. ⁊ r̄ndet qz pōt cuz vo
luntate illius cui debet satisfieri paulatiz singulis mē
sibus ūl annis ūl alijs temporibus emendare qd po
terit ūl componat ūl conueniat amicabiliter cuz ip̄o
leso siue spoliato eidem de suis redditibus moderate
ita qz sibi uita remaneat qusqz plenarie satisfactū fueit
Quid si immineat tale periclm. vt is qui
tenet restituere nō pōt induci ad r̄stitutōē statim fa
ciendam. nec is cui debet fieri restitutio ad dilacionez

aliquā concedēdam. **R**espondet idē tibi supra puto
q̄ discretus sacerdos potest suam cōsciēciam forma
re ex eo q̄ intendat gerere vtiliter negotium credito
ris. nam si videt q̄ aliter non pōt recuperare in perpe
tuum ūl non ita cito ūl non ita commode pōt pat̄ re
cepto iuramento ⁊ alia sufficienti caucione si habē po
test dilacionem concedere: ⁊ sub hac condicione si hec
adimpleuerit infra diem statutum absoluerē peccato
rem: vt si creditor quod ei debetur recuperet ⁊ peccator
non recedat a prebitero desperatus

Restitutio q̄nto quantum ad modū 11
Restitutio q̄nto quantum ad modum restitutiōi
vt debitor apud deū ⁊ homines satisfaciāt. Quod vtrū
sufficiat vsurario ūl raptori in foro cōsciēcie remis
sio sibi facta in foro cōsciēcie ab his quibus debetur
sine reali ⁊ actuali restitucōne. **R**espondet **L**andul. q̄
triplex fuit circa hoc opinio. vna aliquorū theologo
rum dicentium q̄ non sufficit remissio facta i foro cō
sciēcie nisi res actualiter offeratur a debitore credito
ri ⁊ tunc si retradatur ⁊ donetur a creditore. debitor sit
liberatus. Et hoc vt appareat libeālis remissio ex parte
creditoris. et liberalis satisfactio ex parte debitoris
Secunda opinio tenet mediam viam ⁊ ē **I**ohānes
an. sup glo. in dicta regula peccatū. qui dicit q̄ aut ge
rit in mēte vsuarius restituē si ille a quo extorsit vsu
ras nolit remittere. ⁊ tunc si remittit libeāt⁹ ē. aut nō
gerit hec in mente: ⁊ tunc licet remittat non ē libeātus
Vice que scripsit in adiciōibus a **S**pecu. in ti d vsu
ris ad fi. **V**nde dicit **M**onaldu in sum. Sūt aliqui
vsurarij qui nittuntur decipere deum qui numerata
usura ⁊ accepta tunc exponunt eam danti credentes
q̄ non recipiat: quia si crederent q̄ retineret non pres
entarent. at ille verecundia ūl timore ductus nichil
ūl parum recipit residuum donans eis. ⁊ isti tales di
cunt se satisfecisse quod non ē. **A**tem de his qui cōcor
dant recipiendo vsuras oportet ergo vt p̄ modum
de nouo satisfaciant ostendendo liberam voluntatez

De Restitutionibus

96

sepul. c. si. h. satisfactū intelligitur quomodo cūq; desi-
derium creditoris adimpleat etiam si pecunia nō solu-
tur vt. ff. qui satis. eo. l. i. de pigno. actione. l. si re. §. sa-
tisfactum aut accipim. si em creditor remittit actionē
sibi competentem ex quo hoc spōte fecit sibi satisfactū
intelligitur. Item quia pōt donare p̄ restitutionem
creditor qd ē plus. vt notatur de rescrip. c. statutuz. li.
vi. Ergo multo magis ante restitucōnē remittē. Item
quidam sūt speciales casus in qbus obligatis ad resti-
tucōnē nō sufficit remissio: vt in. c. statutum de rescrip-
tis li. vi. et in. c. exigit decē eo. li. Ergo i alijs sufficit re-
missio. vt patet de cle. non re. c. i. et c. peccatum de regu-
lis iu. Sed dices dato q proxio satisfecerit per remissi-
onem sibi factā: quomodo potest deo satisfacere si cor
de indurato in mente gerit non satisfacere proxio mi-
si sibi remittat: sed per exemplum videbis huius argu-
menti solucionem. Done q creditor male gratibz tur-
is te inuitum et renitentem compulit ad vsuārum re-
stitutionem auctoritate iudicis. deinde vero vsuras il-
las tibi donat nonne poteris satisfacere deo absq; alia
restitutione illasq; tenere vt tuas. certe sic et tamen qñ-
tum fuit in te non restituisti. cur ergo non idem si ē ti-
bi facta remissio qui nō eras restituere paratus: et ideo
proinde ē ac si fuisset satisfactū ex quo sponte remittit ta-
citi quidem et expressi equa ē condicio nec refert q ex
equipolentibus fiat ex quo enim ad duo tenebaris. s.
in satisfaciendo deo per contricionem et ad restitutionē
proximo et vltima per remissionem sit sibi ablata reā:
net sola penitēcia scilicet penitencia d̄ peccato. quia vsu-
ras fecit: et qz nō intēdebat restituere nisi fuisset sibi fa-
cta remissio. Monal. i. sūma i vbo. restitucio furti faci-
enda ē tenet hāc opinionē dicens.

Done q aliquis quondā bharius offert libere totam
pecuniam creditori ostēdēs plenariā volūtātē cū nō ha-
beat: quia si crederet q aliquid acciperet non offerret
creditor autem nichil penitus vult accipere. sed libera-
liter dimittit totū iste pleārie satisfecit pxio: s. nō deo

De Restitutionibus

et ideo postmodum sufficit sola contritio et satisfaciatur deo. Unde consulendum est non contritis. ut administri hanc liberam satisfactionem proximo faciant. Concordat **Astensis**. Nam secundum **Hostiensem** intelligitur esse satisfactum creditori ex quo remissit ei ex corde qualitercumque fuerit dictum dummodo fuerit talis quod remittere possit. **Astensis** vero in sum. li. tercio. ti. xi. Querit quod si fenerator partem pecunie fenebris ei a qua habuit vel heredi eius restituat et de eius voluntate partem retineat. Respondet dicunt quidam eum non liberatum nisi offerat totum. secundum vero **Goff.** et **Hostiensem** si hoc ex pacto fiat liberatus non est ex. de symonia. c. veniens. Si vero partem liberaliter et si sine pacto offerat et soluat et de residuo misericordiam petat et creditor liberaliter remittat liberatus est debitor: sed ultra ex certis coniecturis animi sui motum formabit. Si enim debitor sit pauper et usurarius dives et potens non est presumendum quod creditor ex corde remittat: sed hoc facit ut saltem illud modicum habeat et non totum perdat. Si autem sit dives et potens qui solet tantum rem de suo tradere presumi potest quod hoc faciat ex corde. Ad hoc enim quod restituens secundum quosdam restituat ad salutem. duo debet ostendere ei cui tenetur scilicet velle et posse. et administri velle si non habet posse et ita siue totum siue parum siue nichil recipiat creditor absolutus est debitor. nam aliquis est qui habet posse et non velle quod dicit creditori si volueris concordari mecum ego concordabor tecum hoc tibi satisfaciatur si voluerit ad voluntatem meam non ad tuam. quia credit quod si totum vellet recipere nichil daret: unde de creditor vult potius habere aliquid quam nichil. Talis enim satisfactio non est salutifera: quia non satisfacit alteri: sed sibi. Item alius ostendit velle et non posse dicens libenter tibi restituere omnia: sed non habeo. Unde nec ista est salutifera si potest restituere: quia creditor audiens impotenciam velit vel nolit oportet quod absoluat eum quia inanis est actio quam excludat inopia debitoris.

Quero utrum remissio ex quo semel facta est per credi-

torē possit per penitēciā eius reuocari si eū penitet remi-
sisse. **R**espondet **H**ostien. q̄ non. iii

Quod quot sunt modi satisfaciendi **R**ndet **H**ostien.
ubi s̄ q̄ q̄q̄. quoz. **P**rim⁹ cū pecuniā libere offert si
ne malicia ⁊ fitione ⁊ hic ē perfectus. **S**ecū⁹ cū non
habz pecuniā s̄ offert pignora sufficiēcia. **T**erci⁹ cū nō
habet pecuniā nec pignora sufficiēcia facit tamen in-
strumētū: vt p̄ea tam ip̄e q̄ ip̄i⁹ heredes possint ad
solucōnem compelli quāto venerit ad pinguiores for-
tunas. **Q**uart⁹ ē cū mediante sacerdote ul̄ religiosa p̄-
sona sit libera ⁊ volūtaria cōcordia. ista tamen media
persona semp debet ostendē creditori liberum velle ⁊
posse debitoris: ita q̄ nulla sit coactō creditoris dire-
cta ul̄ indirecta. **Q**ntus ē cum de omni moto consēsu
⁊ voluntate creditoris ponit aliquaz possessionē i ma-
nu alicui⁹ viri honesti ex cui⁹ fructib⁹ processu tempo-
ris omnia debita persoluantur. ⁊ p̄ea possessio redeat
ad heredes ul̄ ita remaneat in perpetuum si debitor vo-
luerit pro male ablati incertis. **E**t sciendum q̄ licet
secundum quosdam hoc fiat de licencia episcopi ul̄ sa-
cerdotis discreti si tamen fiat absq̄ libera volūtate cre-
ditoris non sufficit ad salutem quando sciuntur certe
persone quibus restitutio faciēda ē. **C**oncordat **M**o-
nal. in sūma. in verbo restitutio faciēda ē ei.

Restitutō sexto q̄d sit restituendū i
Restitutio sexto scilicet quid restituendū sit. **Q**ue-
ro quid sit restituendū. **R**espondet **S**co. in. iiii. di. xv
q̄ non solum tenetur ad restituendum rez ablataz ad
vsum rei. s̄ etiam interesse ⁊ fructum perceptum de re
si sit res ex se fructifera non autem fructum qui pro-
uenit ex industria vtentis illa re: ex hoc sequit̄ q̄ lu-
crum acquisitum ex pecuniā fenebri non tenetur fene-
rator reddere. alioquin ille qui perciperet posset iuste
esse vsurarius; quia recipere d̄ sua propria pecuniā seu

De Restitutionibus

adum prouenientem ex industria alterius est facere usuram: et forte est quod magis inducit homines ad usuram quia de usura lucrantes non autem tenentur restituere lucrum. immo suum est quod per eius industriam est acquisitus; alienum autem restituendum est. Hic. i. iiii. di. xv. ar. v. q. vi. dicit ad istam questionem. Dicunt aliqui quod tales non tenentur restituere lucrum predictum lucrum tamen de re furtiva: vel rapta restituere tenentur. quia usurarius dominus est rei quam lucratur est per usuram: fur autem non est dominus rei furate nec raptor rapine. Sed contra quicumque est dominus alicuius rei est dominus eius aliquo iure non iniuria: sed rei acquisite per usuram usurarius non est dominus aliquo iure. quia nec iure emptionis nec iure liberalis donationis nec iure locacionis. Tertium est enim quod in locacione transfertur dominium rei locate nec iure permutacionis et sic de alijs: nec iure mutui quod accipere plus pro mutuo non est ius: sed iniuria: sed usurarius ergo iure diuino nec iure canonico est dominus rei quam acquisiuit per usuram. Alii dicunt alij quod usurarius non solum tenetur ad restituendum usuram: sed etiam quodcumque lucratus est iuxta mercacionem de re per usuram prius acquisita prius tamen deductis laboribus et expensis. Fur autem vel raptor de lucro iuxta mercacionem acquisito non debet inde deducere nec labores nec expensas. quia melius agendum est cum usurario quam cum fure vel rapto. Sed contra hec est ratio. quia prosterili nullus debet exigere fructum. sed pecunia est res de se sterilis nullum enim parere potest fructum nisi per laborem et sollicitudinem utentis. ergo lucrum de pecunia quis exigere non debet videtur michi. ergo dicendum ad questionem quod regulariter quedam sunt que habent usum fructum. cuiusmodi sunt res quarum usus non est earum consumptio seu destructio et si quis talem rem extorserit per usuram non solum tenetur ad restituendum ipsam. sed etiam

fructus perceptos deductis laboribus et expensis. quia tales fructus sunt fructus rerum quarum alius dominus est. Quedam autem sunt res que non habent vsum fructuum principaliter cuiusmodi est pecunia. lucrum enim de pecunia proueniens non est fructus eius: sed humane industrie et laboris et ideo quia homo dominus est sui laboris et industrie lucrum quod iusta mercatione acquiritur de pecunia extorta per usuram restituere non tenetur quia tamen pecuniam alterius preter eius absolutam voluntatem retinuit si ille cui facienda est restitutio ex hoc aliquod damnum incurrat alius sibi tenetur cum restitutione usure ad restitutionem damni. **Monaldus** vero in summa in verbo restituendus est spolia. dicit quod in verbo restitutionis non tantum res ablata veniunt: sed etiam damna et fructus percepti a violento possessore et qui percipi potuissent si rem possedisset. Similiter restitui debet omnis commoditas et utilitas quae habiturus fuisset eiectionis a die eiectionis sue. ff. de vi publica. l. ex die. et. l. non solum de verborum significacione. l. pretor cum. iii. q. i. per totum. extra de restitutione spolia. grauis ubi de hoc in glo. expensas quas fecit repetere non potest in istis. de rerum diuisione. l. ex diuerso.

¶ Vtrum debeat iniungi in foro conscientie quod quis soluat penas: puta si quis defraudauit pedagium super quo statuta est pena corporalis vel pecuniaria per leges vel canones. **Rñdet Monaldus** in summa in verbo restituendus quod non quod huiusmodi pena etiam banna non sunt ex iure diuino: sed humano. Vnde de tunc nemini quis tenetur ad ea cum persona fuit condemnata. quia non ligant conscientias. sed bur sam. **Concordat. glo. xii. q. ij. c. fraternitas** vide supra restitio. ij. l. clvi.

¶ Quod quid tenetur restituere fur. **Rñdet** item quod licet res furtiua pereat casu fortuito tenetur tamen ad restitutionem fur cum sit in mora restituendi nec liberatur. re deteriore restituendo. sed debet eam restituere cum omnibus fructibus perceptis et percipiendis. nec potest deducere expensas etiam si meliorauit rem pascento forte equos et furtivum porcum vel simile. secus autem si domum agrum

et similia rapuisset et per artificium expensas fecisset quoniam illas deducere posset. Sed secundum leges. alia omnia damna et lucri percepta et percipienda restituere tenetur fur. vel raptor et secundum illud tempus debet res estimari et restitui in quo plurimi valoris fuit. ex de restitutione spolia. grauis. ff. de condic. fur. l. in re furtiua et ff. de rei ven. l. nauis. §. generaliter. Item si fur obtulit rem domino tempore congruo et loco. non tenetur tunc ex casu fortuito: quia iam purgauit moram ut dicta. l. in re furtiua.

iiii

Quid de emente eam. Respondet idem quod qui emit ignoranter et bona fide et publice poterit petere pretium a venditore. xij. q. ij. volterane. et talis potest retinere expensas quas fecit existens bone fidei possessor circa huiusmodi rem conseruandam et meliorandam et non tenetur de fructibus perceptis et consumptis durante bona fide. Si autem extarent adhuc teneretur ad restitutionem eorum ex quo incepit habere malam fidem extra de resti. in integrum. c. requisitum. et de reb. eccl. non alie. c. ad nostram. ff. de acqui. rerum. to. l. bone fidei emptor. et C. de rei ven. l. certum. Item si durante bona fide emptoris res perit vel eam alienauit in utroque casu excusatur propter bonam fidem. ar. ff. de fur. l. per quas. §. ul. et ar. a contrario sensu ex. de alie. iudi. mu. causa. facta. c. i. et ij. Item male fidei possessor tenetur ad verum precium cum circumstantiis supradictis in perditam vel alienatam quantumcumque publice emat in publico foro nec precium a vero domino petere potest postquam deprehenderit rem esse ipsius. C. de furtis i. ciuilem nec poterit se defendere ratione alicuius statuti super hoc editi cum sit tale statutum contra deum viii. di. que contra. xxxij. q. vii. flagicia: si bone fidei possessor tenetur restituere rem sibi si habet: si autem non habet de lucro tenetur tantum in quantum factus est locupletior. ff. de pe. here. l. si possessor. §. restituere. et l. si et rem. et l. vtrum.

Restitutio septio ubi faciēda sit restitutio **i**
Restitutio septio ubi faciēda sit restitutio Quero
ubi faciēda sit restitutio vide s. restitutio ticio. S. i. et in
usura. xij. Et adde secundum Monal. in vbo restituē:
dus q. restitueda sunt omnia in eodem loco. Vñd sūt
reuocata si ad alia loca fuerunt translata. iiii. q. i. rem
tegranda et hoc sumptibus raptoris ul violenti. ff. de
rei uenditione. l. si. rep.

Restitutio octauo qñ debitor nō ē soluēto **i**
Restitutio octauo qñ debitor nō ē soluēto. Quid
si debitor nō ē soluēto uide s. restitutio. iiii. **ij**

Quero an qñ debitor nō pōt soluē teneat petere ueniā
ul dilacōnez a creditore. Rñdet Monal. in sum. in v
bo restituē teneat in casu. S. item nunquid teneat q. qñ
quis dānificat? ē ab aliq. mdebito et scit q. dānificat? ē:
teneat dānificas ueniā petere p seipm si pōt ul p alium
si nō pōt aut si non audeat per se. Debet tamen talis me
dia persona subdicere nomen et circūstancias pōne p
qua intercedit si per expressionem periculum ul dam
num timeat. Qui em̄ offendit aliquem cum epipso
offenso habeat aliquid aduersus eum debet offensus
ire et reconciliari fratri suo secunduz quod habet i euā
gelio debet inq. ire per se ul per alium. vt dictum ē Si
autem qui damnificatus ē nescit credēdum q. licet tu:
cius sit petere ueniā: vt dictum ē quando non pōt sa
tisfacere. tamen non tenetur: quia non ē in mora i h
casu quo ad iudiciū diuinum cum damnificatus ne
scit et damnificans sit impotens Si autem satisfacere
pōt semper ē in mora donec satisfecerit aut dilacionez
impetrauerit Hoc etiam obseruandum ē ubi aliquis
debitor ē alicuius ex contractu uel quasi cōtractu Hoc
etiam obseruandum ē in regulatibus qui recolunt se
esse debitores alicui ex eo q. fecerūt i hoc seculo **iii**

Quid si imminēat tale periculum q. is qui tenetur re
stituere non potest induci statim ad restitutionem fa
ciendam nec is cui debet fieri restitutio ad dilacionez
aliq. concedendā vide s. restitutio. iiii. S. vltio **iiii**

Quid si fur vel raptor sit in extrema necessitate ita q.

De Restitutionibus

non habet unde uiuat ipse ul eius familia. **R**espondet
Alex. d. ales in quarto i tractatu resticionum qd si fur
sit in extrema necessitate ⁊ vxor ⁊ liberi ipse potest d
re quam tunc tenetur restituere retinere quantum suf
ficiat vni refectiōi ⁊ residuum totum tenetur restitue
re. **S**i em facit qd debet nō dereliquet eum domi nō
sed puidet ei. **U**nde psalm⁹ xxxvi. nō uidi iustum
derelictū nec semē eius querēs panes ⁊. **M**ath. vi. **R**e
spicite volatilia celi q nō serūt neq metunt neq con
gregāt i orrea ⁊ pat uester celestis pascit ea. nōne uos
magis pluris eitis illis ⁊ q ita sit respōderi potest per
illud **M**athe. decimonono. **V**end omnia que habes
⁊ da pauperibus si enim licitum est omnia sua aliena
re a se. ita q postmodum remaneat alienās pauper ⁊
nichil habens multo forcius iustum est omnez rem
furtiuam abicere a te restituendo ita q restituens re
maneat pauper ⁊ nichil habens. **N**on obstat de utto
xxiii. ubi dicitur ingressus uineā proximi tui come
de uuas quātum placuerit. foras autem non aufer
ras tecum quia reiponnet item. **Alex.** q uue quas co
medebat sue erant scilicet comedentis non domini.
quia dominus celestis qui est dominus dominorum
transiueat dominiū i comedente ul soluitur q nō
ē simile d restitucōe ⁊ d illa lege q illa lex iudicialis
⁊ motu non maēt restitucio uero pure moralis est et
semper maret. **I**tem non obstat. **I**saie. l. viii. omnes
debitores repetitis ubi dicit. **P**iero qui repetit non
habentem domino facit uiolenciam quia respondet
item. **Alex.** quot talis raptor uel fur non est iudican
dus ex toto non habēs cum multa habeat que tē dē
possit salua uita sua. **M**oral. uero in tractatu restituc
ionum in verbo restituere tenetur indistincte dicit
Item si huiusmodi persone restituentes rem vel esti
macionem rei a deo pauperes remanent forte cum fi
lijs ⁊ familia q non habent aliquid unde uiuant si
potest sciri persona cui⁹ fuerit res ostendāt propositū

ostendat appositum restituendi et et necessitate suar et pnt
petere dilacione vel et remissionem siue qetacionem parata
tamen sine simulacione et fraude restituere si creditor non vult si-
bi remittere. et aliter non possunt consilium anime sue. tunc si spoliatus
notificata tamen sibi prius quantitate restitutionis intuitu dei
et eleosine remittat eis totum vel partes liberant. alioquin
debet facere posse suum. xi. q. vi. Si res. Debet ei restituere
visque ad uendicionem hereditatis et omnium bonorum et si
oporteat ipsos et familiam suam videri. Seco. deo i. iiii. di.
xv. querit Quid si restitucio est danosa rei publice. puta
quod fientio Petro est danosa Paulo restituenti quod Paulus est
magis necessarius quam Petro. et Rndet quod si illud iniuste de-
tentum est a paulo. non est ei necessarium simpliciter. sed tamen ad suam
dum statum suum solennem. Dico quod non licet alteri statum suum
solennem tenere de bonis alienis nec tamen valet reipublice
status istius sollemnis quod tenet non restitucio. quantum vale-
ret fidelitas eius et iusticia comis. Aut detinens est in extrema
necessitate et ille cuius est res. non. si habet aliquid ex extrema
necessitate. et tunc dico quod ista res fit ipsius detinentis iure
poli. Quo in extremo necessitatis articulo ad prouidendum
sustentacioni nature via omnibus in extrema necessi-
tate politis concessa est. extra de verborum significacione
in. c. ex. li. vi. Si autem uterque est in extrema necessitate
si ad illam prius peruenit dominus quam retinens debet
sibi reddi duplici iure. Tum quia prius erat dominus
Tum etiam quia in illa necessitate iam facta est sua. Si
autem peruenit ad istam necessitatem detinens iam fa-
cta est sua. et ideo domino postea deuenienti ad istam ne-
cessitatem non debet reddi. quod cessauit dominium eius
in re ista et facta est alterius iure poli. Si autem simul
ambo deueniant debet reddi domino. quia ille nunquam
decidit a dominio Et si arguas quod quilibet debet se plus
diligere quam proximum et per consequens magis vi-
tam suam corporalem quam proximi. et ideo potest istud
simpliciter sibi necessarium magis retinere sibi quam
proximo dare Respondeo magis debet diligere vitam
suam ordinate ut est diligibilis ad vitam eternam et ita
magis conseruacionem iustam vite sue quam consuetudinem

vite proximi. Sic enim latro magis debet sustinere
suspensum q̃ occidere suspendentes vt euadat. ⁊ est ra-
cio. quia dilectio vite corporalis iniuste custodita nō
est dilectio ordinata: quia non est ad dilectionem dei
nec anime. **A**ltius autem detinentis in casu vltimo cu-
stodicio vite vere aliena est iniusta ⁊ cum hoc etiam
est homicida. quia iniuste occidit alium. quia subtra-
hit sibi necessarium quod sibi debetur. **S**ed nūquid
si reueniat detentor in primo ⁊ secundo casu post ex-
tremam necessitatem ad pinguiorem fortunam tene-
tur restituere. **R**espōdet idēz vbi supra q̃ res talis sim-
pliciter necessaria non potest esse nisi aliquid ptinens
ad victum. ⁊ tunc consumeretur ⁊ iuste quia ille con-
sumens fit dominus. tenetur tamen postea duciens
ad pinguiorem fortunam reddere equiuales. quia ob-
ligatio ad equiualens videtur habuisse ortum ab illa
prima occupatione rei aliene que fuit iniusta ante ex-
tremam necessitatem ⁊ illa obligatio per extremam ne-
cessitatem non fuit extincta sed sopita. **S**ed si nūquāz
ante extremam necessitatem occupasset. tūc simplici-
ter iuste accepisset rem suam ⁊ illam nunquam tene-
tur restituere. **C**oncordat Ricardus in. iiii. di. xv. ar. v.
q. v. vide infra b. lura.

b

Quod quot sunt modi restituendi quibus consuli po-
test debitori. vt non habeat causam labendi in despe-
rationem vide supra restitucio. v.

bi

Vtrum quando debitor nō est soluendo sacerdos pos-
sit dare dilationē restituendi vel q̃etare aliquid absq̃
consensu spoliatorum. **R**ndet Monal. q̃ non.

bii

Quid de illis qui si vellent dimittere superfluas expen-
sas possent rapta restituere. **A**tem quid de illis qui re-
signant oīa bona sua in manu penitenciarū promittē-
tis q̃ cum damnificatis tantum faciet q̃ habebunt se
propagatis ⁊ satisfactis. putant enim q̃ pro modica
quantitate quietabunt eos cum damnificati putent
se totum amisisse. **Q**uid etiam de illis qui non resigna-
rent in manu penitenciarū nisi crederent q̃ penitenciaris

eis restituēt totū ūl partē qñ nesciūt cui faciēda ē restitu-
cio nūq̃d tales sunt ī statu saluandorū. rñdet Monal.
ī sum. vbi s̃ q̃ nō. Opportet em̃ q̃ bona fide sine frau-
de. faciat raptor q̃cquid pōt ita q̃ aut dānificatis satis-
faciat si nouit eos aut paupibus eroget si non nouit.
alioqñ nō ē absoluendū si cōstiterit penitēciario de eius
impenitēcia vel praua intencōe. Mō ē tñ necesse q̃ fiat
hec resignacō ī manu pñarij dū tñ alias sit paratū ad
arbitrū eiū satisfacē ūl altius boni uiri

lviii

Quid agē d; penitēs qñ nō ē soluento. Rñdet item q̃
agē deb; penitēciā cū uolēt ⁊ pponat restituē q̃ cito po-
terit bono mō. xiii. q. vi. si res. C. d. cessi. bo. l. i. Si aut
pōt: s̃ nō ualet absq; magno dētmēto et piclo familie
sue ⁊ suo. tūc studeat pñarius rectificacē uolūtātē eius
ad restituendū ⁊ dicat ei q̃ petat dilacōnez a spoliatis
ūl de cōsensu eorū assignet eis aicabili certā ptē reddē-
tibus suis de q̃ sibi satisfaciat successiue ⁊ de hoc bonaz
eis faciet cauconē. Si ued̃ oēs sibi denegēt dilacōez ⁊
postulēt q̃ ipse cedat bonis: tūc credēduz ē q̃ ipse tenet
absq; dilacōe satisfacē ūl cedere bonis. q; fur ⁊ raptor
semp sūt ī mora: ⁊ iō semp augēt peccatū: ut ff. de dīc.
fur. l. i. ī re furtiua. ⁊. ar. ex. d. si jmo. c. cū ecclīja.

lxix

Quid si discrepāt int̃ se spoliati ī dāda dilacōe. q; ali-
uolūt dare qñquenalē: ali; ued̃ nolūt s̃ petūt cessione;
Rñd; idē ubi s̃ q̃ maiori parti standū ē ⁊ itellige ma-
ioret; partes vbi maius ⁊ forcius ē debitū. Vñ si vni de
bitori teneat ī plē q̃ reliqs alijs oib; q̃ forte sunt. x. ūl
pluēs stabit uolūtati soli de dilacōe qñquenali dāda
ūl cessione petēda. Si ued̃ par sit debitū hic inde stan-
dum ē maiori numēo creditorū. s̃ si oīa sint paria eli-
genda ē clemēciōz sentēcia. s. q̃ dat dilacōez s; distinctō-
nez legis. s. c. q̃b; cessio. pos. ¶ Hoc aut̃ itellige vbi pe-
tentes cessionē ūl sibi satisfieri statim non pñt induci
ad dandā dilacionē. tūc ei satisfaciendū ē eis ī foro pe-
nitencie p parte substance q̃ eos cōtingit presertim si
egeāt ita q̃ non possint concedere absq; periculo suo
⁊ familie. v. di. c. baptizasti. Similit̃ tenet debitor rñ-
tuere creditori quātūz rñstituē pōt hīta rōne nē egeat.

De Restitutiombz

quia nō ē fraudādus alimētis q̄ttidianis. §. d. solu. l. q̄
bus. 7. ex de solu. c. pe. vbi de hoc in glo.

Restitutō nono. i. quātū ad ordinē cui p̄us fīda
sit. Quēd q̄n pluēs occurrūt debitores q̄bz debz fieri p̄
us iustitucō vice s̄ restitucō. ij. §. cc. lxxvi. 7. iustitucō. iij.
§. ij. 7. in verbo viura. xiii.

Restitutō. x. q̄bz debz fieri iustitucō incertoz. i
iustitucio. io. i. incertoz. Quēd cui debz fieri resti-
tucō incertoz. R̄ndet Monal. i. sū. q̄ q̄n sciri p̄nt p̄soē
spoliatoz. faciēda ē eis. restitucō iij. q. i. reintegrāda.
h̄ vbi nō p̄nt sciri debz penitēs simplicit̄ 7. absq̄ pacto
7. cōdicōne 7. absq̄ fraude 7. simulacōe totū qd̄ habz re
assignare i manu ep̄i ul̄ penitēciarij discreti. Et nō ē fa
cienda huiusmodi reassignatō d̄ necessitate. q̄ sufficit
q̄ ad cōsiliū ep̄i ul̄ penitēciarij discreti disponat d̄ rebz
illis. 7. tūc ep̄us ul̄ penitēcialius si viderit eū pauperē 7.
egenū det sibi partē ul̄ et totū si fuerit necesse. P̄t etiā
ei dare dilacōnez si viderit expedire ne alias ip̄e cum
uxore 7. filijs fame peat in q̄ casu. i. extreme necessita-
tis licz indignus sit. tñ p̄ponēdus ē sanctis 7. iustis p̄sonis
nō eque egētibus. Alias si eqliē indigeāt debent p̄poni
melioēs vbi melius possit geri negociuz spoliatoz q̄
ad vtilitatē aie cui p̄sunt ista incerta paupibz erroga-
ta. 7. p̄ea si qd̄ residuuz fuerit vltra ptē remissionis fa-
ctaz isti pauperibus alijs distribuat. 7. iste faciat q̄cqd̄
boni poterit orādo 7. alia bona faciendo pro his q̄rū
res fuit 7. si venerit ad pinguiorē fortunaz erroget in
vlus pauperū qd̄ potest p̄ animabz illorū. ar. xii. q. ij.
gloria. episcopi. 7. c. aux. habet. Qui v̄d noluit satis-
facere iux̄ formam predictā non ē absoluendus. **Hec**
Monaldus. Et sic ē finis

De restitutione usurarum

USURA. Quid ē pmo. s. in tractu mu-
tui. Quid qd sit. Rndit Monaldus i sū. i v:
bo Usura q ē luctū ex mutuo pacto. debi-
tum ul exactū: nō em vha o mittit vbi gra-
tis recipit ul offert ar. xiiii. q. 3. usura. Et
.xviii. di. d eulogys. nulla ei oblatō susci-
pienti clpe maclaz ingerit que nō ex am-
bientis peticōne pcessit. i. q. ij. Sicut. Itē vha ē qd qd
forti accidit ex intencōe corrupta a parte creditois qui
nō mutuash pncipalit nisi ppter spem lucti. xiiii. q. 3. Oleri
q. 7 c. itē cā. Sola em spe ul expectacōe o mittit vha qn
mutuat pncipalit ppter luctū. in q casu tenet creditoz to-
tum restituē quacūqz intencōe dederit ei debitoz siue ex
dilectōe exorta ppter mutuū siue ppter aliud. ex d usuris
c. o sulu it vbi d hoc i glo. Quod intelligis veruz eē qn
cā mutuandi pncipalit ponit i spe ul expectacōe lucti si-
ue emolimēti. alioqn si ob caritatē ⁊ dilectōnē pncipa-
liter mutuatur secūdaio tñ aliqd expectat rēbucōnis nō
videt usura. lxxvii. di. In singulis. ⁊ qnqgesima nona
di. Si officia seclaria ⁊. lxi. di. Quid pderit. Quia cuz
qs libealit mutuatur. scire debet debitorē sibi eē natuālit
ad antica obligatū. ff. d pe. here. l. Sed ⁊ si. S o sulu it
⁊ extra de testa. c. Cū i officys ⁊ iteo d rēbucōne speraē
pōt. i. q. ij. q pio. ex d simonia c. tua. Quanto uero so-
la spe o mittit vsuā ut qdā dicūt nō ē opz rēstituē
h g of. h sufficit sola penitēcia sicut i simonia mntali. ex d symo-
nia c. mādato. Vbi aut debitor ex sola dilectōe dat cre-
ditoz nō pōt repetere illud. s. l. it si nō sit corrupta in-
tencio creditois h debitoris tñ qui ppter mutuū dat
aliqd vltra sortez nō tenet creditoz restituē hm qsdam
qd diu pbabilit credit q ex sola dilectōne gtis huiat ei
Sed si credit ul pbabilit dubitat q ppter mutuū rece-
ptum ul alteri retinēdū huiat ei a debito. rēstituē illd
tenet. qz uoluntas acqrendi aliquid ex ui mutui ppter
sortē. usurā inducit hm illud. Date mutuū nichil ind
sperantes. Vtz aut sola spes faciat usurā. ⁊ vtrū usuā-
rius intencōnarius teneat ad restitucōnē vide in S. v.
⁊ S. xix. ⁊ S. xii.

De Restitutombz usurarz

Quod in quibus rebus committitur usura. Respondet idem ubi est quod proprie in contractu mutui. Mutuum autem contrahitur in his rebus que consistunt in numero pondere vel mensura. id est in his que numerantur. ut moneta que proprie numeratur. Pondere ut ere argento et auro que ponderantur. Mensura ut frumētum vinum oleum et similia in istis. quibus modis contrahitur ob circa prin. xiiii. q. iii. Usura. i. q. iii. Nullus. liii

Quod an sit mutuum si quis dederit decem blanas panis pro alijs decem reddendis ad certum tempus. cum talia videantur consistere in mensura. Respondet Monal. in summa. quod potius est contractus per mutationem quam mutui. Et nomen mensure hic restringitur ad modios et lagenas et alia vasorum genera quibus mensurari solent liquida et grana. Potest tamen huiusmodi contractus in fraude fieri usurarum liiii

Quero an usura excusetur ex pacto conuentionali primum cum contractus ex conventionne legem accipiant. nam quis licite accipit quod voluntarie sibi datur. xviii. di. de eulogijs. i. q. ii. placuit de symonia dilectus. h. in usura nedum voluntarie imo etiam quando rogatur a dante accipit usurarius. respondeo dicendum quodam sunt que de sui natura sunt illicita. et in his predicta procedunt. et sunt quodam que de sui natura non sunt illicita ratione pacti vel contractus ut in usuris unde contrahentes non possunt facere licite quod de sui natura est illicitum. ar. de foro compe. Si diligenti. de sen. exco. Contingit. vide infra. S. viii. lv

Utrum sola spes faciat usurarium. Respondit Alex. de ales in. iii. in expositione euangelicorum preceptorum in expositione illius Math. v. Volenti a te mutuum da illi. et Luce. vi. Mutuum date nichil inde sperantes quod cum diuise sint scientie diuersas habent questionem vel considerationem et a diuissis scientibus ratio diuersimode consideratur. Hinc est quod secundum humanas leges voluntas sola non facit usurarios. quia lex humana manu cohibet non animum. secundum vero legem diuinam que animum cohibet sola voluntas facit usurarium. Potest tamen mutuam sperare illud ad quod tenetur accipiens quia in simili casu necessitatis tenetur sibi dare mutuum et tenetur similiter etiam si non dedisset prius. Unde non potest illud mutuans sperare ab accipiente non tamen exui mutui sed ex caritate accipientis mutuum Mutua enim beneficia accedunt caritati et quod etiam

ex p̄cepto dei debet indigenti mutuū dare. Vñ cōcedēdū ē q̄ mutuās pōt ab eo q̄ recipit ī simili casu sperare mutuū qz ad hoc tenet aliq̄. Vñ si hac intencioē tradit sibi mutuū nō ē meritoriū qz nō ponit deū finē. Vñ dī Lu ce. vi. Mutuū date nichil inde sperātes suple ab hoīe q̄ a dō. Nota vbu. Nichil siue sit pecūia siue sit aliud. vñ Hero. sup Ezechi. c. vi. Et hētur ī glo. super exo. c. xviij. Mutat qdā vhas tm̄ esse ī pecunia q̄ p̄uidēs diuina scriptuā oīs rei aufert supabundāciāz vt nō plz accipias q̄ dediisti. Quidā em̄ solēt p̄ pecūia fenerata munuscula diu si geneis accipe ⁊ nō itelligūt scriptuāz. vhas supabundanciā appellat quicquid illud ē: si absq̄ eo qd̄ dederit plz acceperit. Itē Ambro. pleriq̄ refugiētes p̄cepta legis cū dederit pecūniā negotiatoibz nō ī pecunia vhas exigūt: s̄ d̄ mercibz eoz aliq̄ vhas emolimēta p̄cipiūt jō audiāt qd̄ lex dic. Neq̄ inqt̄ elcāz vsurā accipies neq̄ omniū rez. Et capit ex illo textu de vtro. xxiiij. Nō fruges nec aliq̄ aliā rez jte s̄b dīc̄ racō. Esca vha ē: ⁊ uestis vha ē: ⁊ qd̄cūq̄ sorti accidit vha ē. qd̄ velis nom̄ iponas vīd̄ infra. S. xii. ⁊ xiii. Vtrū at̄ sit licitum mutuare vt des aliquid pauperibus vīde infra. S. xiiii. ⁊ xviij.

Vtrū vsurarius intencionarius teneat ad restitucōnē vīde infra. S. xix. uersiculo usura. io.

Quero q̄re vha sit peccatū. r̄ndit Alex. de ales. qz facit oītra naturā rei ⁊ finē iuencōnis. Pecunie: pecūia em̄ vt dī. i. poli. jnuēta ē vt fiat omutacō iter uendētē ⁊ emētēz p̄t̄ necessaria uīte ⁊ nō vt pecūia augeat pecūniā sicut facit vhariz jtez qz facit oītra naturā oītractz mutui qā d̄z eē ḡtuitz jte qz possidet sine titlo. nā ei⁹ uiniū non t̄nsfert. Mā dominiū ēbz vhs trāsfert. Aut p̄ naturāz. vt ī successioibz qn̄. s. res deuoluit a patre ī filios qd̄ nō ē ī vha. aut dono mere libealitatis ī donacōne qd̄ nō ē ī vha qn̄ ī tēcō p̄cedit ul̄ pactū īmpōnit ul̄ exactō s̄b seq̄tur. Aut fit trāslacō eq̄tate iuris sicut ī uendicōnibus. ⁊ pmutacōibz qd̄ nō ē ī vha. jtez qz res mutuata statiz fit illiz cui mutuatur. ⁊ ei⁹ stat piclo. Et iō vald̄ iniquū ē q̄ ex re aliā que alterius periclo stat uelit lucruz

De Restitutionibus usurarum

Vide infra. §. proximo et infra. Usura. ii. §. lvi

Quod quare recipere aliquid ultra sortem in mutuo sit versus recipere aut pro re locata non. **R**ndz Ric. in. iiii. di. xv. ar. b. q. b. q. ratio est quia mutuum est de illis rebus quarum principalis usus non potest concedi sine re ipsa eo quod ille usus est earum communis superius ut patet in esilibus et potabilibus vel distractio ut patet in pecunia que ad hoc inuenta est principaliter ut expendantur in emptione aliarum rerum. **E**t propter hoc cum tales res alijs cedant transferuntur in illos dominium **V**n mutuum est de re mea tuam facere **C**um ergo concedere principale versus tali re sit concedere ipsas res ille qui ultra recompensationem rei exigat aliquid pro usura exigat pro eadem recompensatione bis: aut recompensationem pro eo quod non est: quod est contra equitatem iuris naturalis. **L**ocatio autem est de rebus quarum usus concedi potest sine re. quia earum usus non est earum consuetudo **V**n potest dominium domus vendi retento usu et concedi usus retento dominio **E**t ideo cui restituitur domus locata si ultra habet exigat precium pro usu non recipit pro eadem re recompensationem bis: neque recompensationem pro eo quod non est **S**ed dices usurarius non dicitur contrectare rem alienam inuito domino **D**ominus enim vult bene ut usurarius habeat leuissimam usuram et multum gaudium quam inuenit que ei dat ad leuissimam usuram ergo videtur quod accipere usuram non sit furtum nec peccatum. **r**ndet **A**lex. de ales ubi §. q. duplex est voluntas. scilicet voluntas absoluta et voluntas comparata **D**e voluntate absoluta non vult dominus huiusmodi pecunie quod usurarius habeat eam ex quo. scilicet usurarius non vult mutuum dare gratis. ergo contrectat rem alienam inuito domino. et hoc domino inuito videlicet per voluntatem absolutam non comparatam vide supra. §. iiii.

Questio **A**lex. de ales. quare cum usurarius sit fur iudex secularis patitur usurarios uiuere et non patitur alios fures et raptos uiuere **C**um enim usurarius publicus manifeste sint mali videtur iudex facere contra preceptum. **M**alificos non pacis uiuere. **r**ndet ipse **A**lex. de ales ubi §. q. iudex secularis res publicas gerit quantum ad temporalia. unde quicquid usurarius sit fur. tamen quia fur est constitutus et non per uolentiam furat quia et ex furto illi peruenit aliqua utilitas rei publice quantum ad temporalia. propter hoc permittit

viuere vharior cū tñ alios fures puniat

lio

Quest et qre iudex ecclesiasticus plz intromittit se d pe
na vhariorz qz alioz furuz **Rñdet** itez vbi s q iudex ec
clesiasticus q subtiliz inspicit qz secularis psequit vharior
os apt dñu spuale qd ex vha accidit **Et** qz vhariz d i
honoẽ & contemptu dei hoc e de peccato suo fecerunt sibi
officiũ & modũ viuendi

xi

Sed nũquid pmissuz eãt iudex dare ad vham alieni
genis de vtro. xxi. **Non** feneabis fratri tuo s alieno
Rñdet **Alex** de ales m. iiii. i expolitione. vi. **Mandati**
decalogi qz daẽ ad vha; hm se & i se malũ e & phibitum
Permisuz aut fuit illis sicut dare libelluz repudij ad
duriciã cordis sui **P**eccabãt tñ mortaliẽ fenerãto ali
eno: s pmittebat eis duplici d causa. s. ne facerẽt peius
.s. ne fenerarent fratrẽs suis **Et** qz duri erãt: & paulatiz
trahendi ad pfectionẽ. **E**x q trahit argumẽtũ qz si nõ
possumus obtinẽ ab vharizs vt totũ reddãt debemus facẽ
vt partem saltem reddant

xii

Vtruz mutuãs possit natuãle obligacõne q ei debitor
tenet ad antitota reducere i ciuile. i. i pactũ. **Rñdet** **Hos**
tien qz nõ & tenet glo. xiiii. q. 3. c. i. i glo. ij. & p **Gof.** i
suma. eo. ti. s. fi. x. qd si tibi. & **Rap.** in suma. eo. ti. &
glo. i **Cle.** vnica eo. ti. & ibi **Steph.** **Et** e rõ hm **Gof.** qz
dducẽ i pactũ sapit spes lucri jte **Archi.** affigt aliã rõnẽ
qre an pactũ nõ e dbitũ specialitẽ **Et** iõ cũ dducit in pa
ctuz nascit obligacõ & ita plz pmittit qz sit mutuatu &
sic e vha **Nõ** obstat. c. **S**ignificatũ de pben. vbi dẽ qz da
ta fuit pbeãda vni sacroti p canonicos cũ hoc pacto vt sin
gula die dbeat celebraẽ missaz d beata vgiẽ. **Et** dẽ ibi
qz nõ e sijnioia. **rñdet** **Archi.** qz illd onẽ eãt ex natura
rei **Et** iõ cũ dducit i pactũ nẽ nisi declarẽ illd qd priũ i
eãt rei **Cõcor.** **Monal.** i sũ. **Et** iõ hz eos n põt dduci i pa
ctuz qz dbitoz teneat rmutuãẽ creditori i casu necessita
tis **N**et d hoc spem principalem habere alias e vsura

Vide infra. s. proximo

xiii

Vtruz mutuãs possit recipi ultra sortẽ huiciũ facti ul ver
bi. puta qz michi remutuet ul p me patrocinetur ul i
tercedat roget ul instruat vt aliquid michi scribat. glo
Respondet qz non. xiiii. q. iii. c. i. **item** **Archi.** **Gof.** in
sum. eo. ti. s. quid si tibi **Et** **Rap.** in summa. eo. rez ti.

Et Hosti. i. su. eo. ti. S. fi. i. x. Quod si tibi. 7 ideo cal. c. fi. ex d. vbi sic pbat Quocienscūq; aliqd pcepitur plus q̄ dat ē vsuā q̄cqd illud sit. xiii. q. 3. c. i. jbi ul qd. libet aliud: 7 c. ij. Vbi dicit Dis rei supabūdāciaz: 7 c. 3. jbi q̄cquid sorti accidit. item sicut i simonia p̄hibico muneris icludit nō solū munus a manu s; a lingua 7 obsequio. i. q. i. Sūt vob nōnulli i cle. 7 si q̄stiones. ex ce simonia ita 7 i b̄ha. **Vix s. S. b.** Sed nota q̄ due sunt glo. i iure ciuili que vident sibi contrarie in hac materia **Vna ē. ff. Si certū petat. l. Rogasti. S. Si tibi que sentit q̄ b̄ha omittat: 7 iō nō pōt agi ex tali pacto** Alia que sentit oppositū ē i. l. **Sed 7 si q̄s S. fi. ff. Si quis te Sed Bar i. l. Rogasti** reducit eas ad concordia dicens Quocienscūq; iuxta contractū mutui apponit pmissio facti p q̄ aliquid adest creditori ē b̄ha 7 p̄cedit glo. in l. Rogasti puta mutuo titio centum cum pacto vt vadat p me romā ul scribat p me librū **Sed** quociens aliquid factuz p q̄ nichil adest mutuanti s; ē sibi cautuz vt q̄a p q̄ntitate mutuata promisit venire ad iudiciū 7 suscipe p̄ceptū iudicis sub certa pena. non ē b̄ha. 7 ita loquit alia glo. **Et sic intelligūtur notata i. l. Cuz allegas. C. de vsut.**

Xiiii

Vtrum mutuās pecuniā rustico vt laboret possessioez ei. sit cēsendū b̄hari. rñdet lan. h̄m magistruz Gre. de arimino. q̄ nō Si nichiloinē d fructu illarū possessio: nū dicto ru. satisfat ul alias aliud iustū p̄ciū t̄buit opaz suarū. s. ipi rustico. nō obstat q̄ dñs intendit sibi opas p̄stari p colonos rōe mutui. 7 coloni eadem rōe ipas exhibēt alias nō exhibitori. 7 sic p̄t mutuū dñs lucz p̄cipit 7 colonz p̄dit. q̄ hoc nō ē v̄ez nā licz sic mutuāti bus exhibeant ope a coloīs. ille tñ ope non cedit lucro vini cū illas iusto p̄cio emat. Sed si qd de iusto p̄cio opaz dñs strahēt p̄t mutuū. aut si p̄ter opas iusto p̄cio emptas aliq̄s alias a rustico exigēt. tūc est b̄ha **Et pbat idē Magister Gre. p vnū simile.** Pōē q̄ dñs cōducat colonū ad certū t̄ps p̄certo p̄cio 7 p̄cium tradat añq̄ colonz incipiat opai. p̄modū vob nolite colono opari nisi dñs mutuet ei certā sūmā pecuniarū 7 vinus

mutuat ut opet et alias non mutualetur nam talis dominus non est
 vhariz: et tamen mutuat colono ut opet: alias non mutua-
 tur et opat colono accepto mutuo aliter non opatur: quod
 uis est secundum hoc ad expandendum est obligatus nam suum duntaxat
 dominus recipit: hoc est opas sibi debitas: et nichil ex tunc mu-
 tuo lucratur. et sic nec vhariz est censendus nec aliter peccat. quoniam
 imo si peccatum in aliquo parte committitur ex hoc peccat colono quod
 debitas opas domino retrahit et illud in prebe quod ut mutu-
 et. Et confirmatur et hoc alia ratione. quia si dominus diceretur in hoc com-
 mittere vhariz. Ergo cum ad restitutionem teneretur colono recipere
 peret duplura iusti precij et dominus in duplo quod sit iustum precium
 emet opas eius. Preterea sequetur et aliud quod non licet alicui in
 iuste retinere suam possessionem mutualetur aliquam quantitate pec-
 unie et illam possessionem in pignus recipere non oportet et o-
 fructus in sorte: quod tamen falsum est ut in c. i. de usu. Preterea po-
 quod occupasti res meas vel per potentiam tuam viz michi facis in
 rebus meis vel non restituas res tibi mutuata vel commodata
 vel locata nec uis restituere nisi mutualetur tibi mille. Quo fa-
 cto restituas. nunquid dicat vhariz vel nunquid peccet. Absit
 Nichil enim lucrorum habet perdo. scilicet quod cum illis mille fecisset
 Redio enim veracem meam et meum recupero quod licet ut in c.
 dilectus. i. de simonia. Sed nunquid peccat in casu premissis
 dominus cum mutuat colono ut opas per eum mutuo debitas et
 pro quibus a domino precium recipiat si habeat intentionem recipere illas
 opas in recompensationem mutui. Respondet idem magister quod
 si predicta intentionem habet. praua fuit. Debet ergo mutu-
 are cum intentione recompensationis iusti precij. quod prius solueat
 rustico non habendo respectum ad mutuum. Sed contra hoc fa-
 cit quod licet redime veracem suam quod in iuste rusticus facit in-
 fatum dictum magistri oportet ut dicatur hoc verum quod pec-
 cat quoniam hac intentione primarie ductus pecuniam rus-
 tico mutuat. secus si secundario.

Sed contra hoc arguitur. nam licet in intentione recipere et dominus
 opas a colono duntaxat in recompensationem iusti pre-
 cij quod pro illis dederat rustico nichilominus pure ali-
 quid recipit pro mutuo. quia propter mutuum colonus
 ei pro iusto precio suas opas vendit quod nullatenus ven-
 didisset. Respondet dominus Lan. quod ex isto contractu venditionis

De Restitucōibus usurar

fm se nu' lū ē lucrū ipī dño: qz nulla pecunia ul p̄cio
estimari pōt q̄ sit aliud a precō ipī rei vēdite: alioqn
sequeret q̄ vbi nullū intēdet mutuū: vendēs possit
exigere a rustico p̄ciū p̄ vendicōe ⁊ aliud p̄ciū p̄ opēi
bus venditis: ⁊ sic vendēt vēdicōne vno p̄cio rē vēdi-
ta; alio p̄cio ⁊ pariracone possit exigē p̄ciū d̄ vēditōne
vendicōnis sic īfinitū qd nullz sane mētis dicēt **lxvi**

Quid si cū bellē emere vsq; ad certū tps terrā valentes
singulis ānis. x. libras ī redditu ⁊ fecisti me cessare a
tali empcone ⁊ tibi mutuaē illā pecuniā qua uolebas
emē illā trā: ⁊ ego dico tibi q̄ stentoz mutuaē cuz hoc
pacto q̄ teneas michi dare singlo anno tantū q̄ntuz
essit fructus illi; possessionis si emissez an sit v̄ha. rñdet
Qonal. q̄ nō dūmō prioz otractus empconis fuiss; li-
ritus si feciszez: alias secus. **lxvii**

Qued pōne habeā pecuniā ⁊ volebā ire ad nūdinas ⁊
ibi merces emere ul ad aliū locū deferre ul huare cer-
to tempore ut lucraret. tu īdiges illa pecunia. recipis il-
lam mutuo offerens te paratū illā restituē cuz lucro
sp̄rato ī termino ⁊ loco an sit v̄ha. **Dicit Anno. i. c. fi.**
ex d̄ v̄his q̄ putat hūc otractū v̄hariū nec scit qualiter
possit excusari. Ray ī sum. i. ti. d̄ usuris. x. itē aliqs in
fi. ⁊ d̄osti. i. c. salubrit̄ d̄ v̄his ⁊ ī suū. d̄ peni. §. q̄bz. x.

Quid si parat; dicit q̄ talis ē michi obligat; q̄ ad in-
teresse lucrī qd factur; eāz uelīsimilit̄ ex pecuniā dūmō
nil fiat ī fraudē v̄har; ⁊ dū nō osueueriz pecuniāz daē ad
v̄ham. jo. an. ī dicto. c. fi. approbat dictū jnno. dicēs q̄
illud qd d̄ īntesse. habet locū p̄ morā debitoris. ⁊
q̄ ex hoc otractu pararet uia ad fen; naz staret v̄hari;
parat; cū capello ⁊ calcatib; dicēs se ad nūdinas uel-
le ire. **Concor. jo. cal. ī dicto. c. fi. jo. de ligna. tenet cum**

d̄osti. dūmō nō fiat ī fraudez. Qonal. in sum. tenet
q̄ nō sit v̄ha si recipio cū lucro sp̄rato. qz illud recipitur
rōe īteresse. Viso pe. d̄ anca. i. c. i. d̄ v̄his li. vi. lxviii

Quid si carissimum ē frumētū ⁊ data nūc certa pecuniā
fit pactū q̄ certo tempore reddat ei tantū frumētū q̄n-
tuz poteit habē tūc p̄ illa pecunia. **Rñdit Archi. poit**
Vgolinū. xiiii. q. iiii. Si qs q̄ nō ē v̄ha q̄uis pl; ī qn

titate sit frumētū: Et ē rō qz iste intelligit ei vendē fru
mētū nūc: ⁊ mutuaē ei pecuīaz g̃tis q̃ sibi volt reddi i
frumēto t̃pre solucōnis: fateē tñ qz poss̃ iterueiē pactū
h̃m prauā itēcōnē mutuātis. ⁊ sic h̃m Laur. vt qz mo:
diū nūc valet. v. solitos p̃lea valebit duos. ⁊ hoc sine
datur vt plus accipiat

lxi

Quid si mutuo tibi frumētū ātiquū ad renouandū. i.
vt tu novz michi restituas. rñdit Gof. i sū. eo. ti. ad fi.
p. Si q̃s. qz si iō facit vt meli⁹ recipiat b̃ha omittitur
Si aut iō vt suū nō peat ul forte g̃ciaz r̃cipiēti faciat
Sec⁹ idē Ray. ⁊ Dof. i sū. d ṽhis. S. Sed an aliq̃ p.
Quid si q̃s. Alij tenēt ottrariū qz etiā p̃mo casu nō cō:
mittit b̃ha jo. d ligna. i. c. i civitate. ex d ṽhis dūmō nō
eēt cūstācie veisiles vt si eēt putrefactus nil valēs. q̃
casu sic ottrahēs obligaret r̃stitutōni. Vid Archi. xiiii
q. iiii. Pull. idē Monal. i sū. q̃ addit h̃ bez dūmō nō
auferāt p̃xiō libtātē soluendi uetēz ānonā. sicut mu:
tuo accepit si interiz volt se libeāre

lxi

Quid si q̃s accepit pecuīaz ad ṽhas ⁊ p̃ ea eāde⁹ mutu
auit aico suo vt restituat sortē ⁊ dictā usaz exiñ currētē
ṽhario. rñdet Monal. i sū. qz tenēt ad r̃stitutōnē ei⁹
aico suo qz ipe p̃ncipalis fuit i hac ṽha. Si aut eēt t̃m
mediator ⁊ fideiussor ita qz obligacō ess̃ d aico ad ṽha
riū facta tūc nō teneret Archi. xiiii. q. 3. c. Ṽha. tenet cō
trariū. l. qz nō teneat ad r̃stitutōez. nā ex t̃li mutuo ni
chil p̃cipit creditor. ergo nō pōt dici ṽhari⁹. xiiii. q. iiii
pleriqz itez si solui⁹ p̃ utilitate socij iam poss̃ ab illo
t̃petē sortē ⁊ ṽhas. ex de fideiuss. c. Droueit. ⁊. c. Cōsti. er
go multo forci⁹ potest retinē. ⁊ se p̃ excepōnem tueri
Pretēa effectiue p̃iñ ē ac si illi⁹ noie ⁊ p̃ illo l̃b usis a
tali cōditoē mutuū r̃cepiss̃ ⁊ ipe cui mō co pacto pecuīā
tradidit ratū habuiss̃ jo. cal. p̃ opinioēs doctoz recita
tas dic. qz si tūc oīo intēdebat satisfacē ṽhario d illa pe
cuīa quā socio mutuauit ⁊ non ē ṽha nec peccat. qz hic
nō fit stipulacō ṽharuz. h̃ vt dānū euitet ⁊ aliqd noui si
bi accrescat ad hec. xiiii. q. iiii. Si q̃s obli⁹ t̃mpēz ibi
aliq̃ icrem̃ta ⁊. r. Quoi⁹z ibi q̃stū ⁊ qz ibi notatur Nec
em̃ cuz dāno suo tenebatur socio subuenire. xiii. q. v.

De Restitutionibus usuræ

Si nō licz solū em̄ dānū euitat qđ eāt euitatur. unde nichil sibi germiāt talis pecuīa ⁊ i eo restituit rōes diffinicionis vñe **P**ro hoc facit qđ notat jnno. i. c. i. d. vñis vbi dicit **Q**uod si teneis michi ad cētū ad diē ⁊ qz nō soluiſti recepi ab alio sub vñis restituē teneis **A** dicit etiā qz notat **G**uil. d. eo q̄ mutuauit coitanti cū pacto qz durāte debito nō teneret ad collectas: naz talis non ē vñari? qz lucz nō capit licz dānū euitet. vt notat in **S**pe. d. vñis x. **S**ed pone vñū immo plz vidēt teneri i illo casu qz ibi euitat dānū a q̄ alit nō poteāt se tueri ⁊ volebat: hic poteāt ⁊ volebat ⁊ feciſſi si nō mutuaſſet socio. **S**i igit ille nō tenet q̄ maiorē uidet hñe vtilitatez multo min⁹ ille d. q̄ qrit i q̄stione q̄ penit⁹ nullā hz **C**redit tñ jo. cal. qz si collecte iponēde eēnt certe is de q̄ loq̄tur **G**uil. nō excusaret. **S**ed si dubitat an durante debito sit aliq̄ collecta iponēda habz locū dictū **S**peculato. ⁊ hoc tangit jo. an. in c. **C**ōsuluit. **V**bi beo nō intendebat ſatisfacē vñario cessant p̄dicte rōnes **E**t ideo si tūc a socio cui mutuat vñas p̄cipit tenet ad restitucōnezq̄dem tenet **P**etrus de ancha. in. c. i. de vsuris. **V**id⁹ infra. **S. xl. ix.**

lxxi

Vtrū inimicis q̄bus pōt iustū bellū inferri liceat dāē ad vñam. **R**ñet **A**lex. d. ales vbi s. qz q̄daz dicūt qz i nullo casu vsurā eē exigēdaz **E**t qđ dic **A**mbrosi⁹ ab illo exigere vñam cui nocere iuste delideās intelligit nō d. vñā pprie s; de minima pensione ⁊ t̄buto ab infidelibz exigēto vt tali onere p̄grauati oūtant **A**ly beo illud dictū intelligūt ad litterā: qđ ex q̄ iustū bellum mouet ex edicto principis ab hostibz licite vñā exigit dū tñ nō fiat vicio cupiditatis s; zelo caritatis: ut scilz macerent vñis q̄ nō pnt comai armis **M**az cū eos possum⁹ occidere: ⁊ oīa bona eoz possum⁹ nostra facē iure belli. **E**t hec videt eē intencō **A**mbro. **V**n statiz sequit ab eo vsurā exige cui iure inferunt arma **H**uic legitime iferūt vñe qz bello vincere nō potes **A**b hoc vsuraz exige qz nō sit c̄men occidē. **T**n pprie loq̄to i hoc sensu nomen vñe trahit a ppria significacōe: qz nō ē vsurpacio rei aliene **C**ōcor. **H**osti. i. sum. d. vñis. **S. an aliq̄**

S. viii. Vnde d' hoc infra. S. xliii.

xxii

Quid d' his q' volūt dare dilacōez debitoi veniēte tpre solucōnis nisi p' pecuīa cū debitor sit astrict' iuramēto soluei tali tmino. ¶ rñdet Monal. i. sū. q' vha ē: a tene tur ad restitucōnē. ex de vsuris. c. Consuluit vnde infra Vsur. io. S. xliii.

xxiii

Vtrū licitū sit mutuae cū hoc vt res aliq'd pauperibz ūl pat' meo idigēti. ¶ rñdet Alex. d' ales vbi s' q' nō. q' si cut nō licz michi ex vi mutui trāsferrī cominiū rei ali ene i me ita nec i aliū. Addit J. Dost. i. sū. i. ti. d' vhis. S. an aliq' i pñ. q' et p' redimēda aīa captiui nō pōt exer: ceri vha. ex de vhis. c. Quia. 7. c. Quodam. 7. c. Sup eo. Mō em p' textu. pietatis ē i pietas omittere. i. q. i. nō ē putāda d' ouer. i. fix. c. i. xxxiii. q. v. Si dicat. xiiii. q. v. c. ij. 7. c. Ne quis vnde supra. S. v.

xxiiii

Quod pone q' q's mutuat Ticio pecuniaz vt vadat ad molēdinū ūl furnū suū ūl vt itret scolas suas alias nō mutuatuz an ē vha. ¶ rñdet jo. cal. i. c. nauigāti. q' si ex h' recepit omodū ūl vtilitatē q' pnt pecuīa estiāri ē vha rius 7 tenet ad restitucōez 7 nō itelligo d' mercedē q' ac cipit p' laboē q' et accipet alt. h' d' vtilitate q' hēt alias puta q' ex hoc molēdinū ūl furnū ūl scole sue hēbunt maiorē ocursoz psonaz 7 efficit doctoz mayoīs faē ista em bñ pnt pecuīa estiāri videlicz tm qntū rputat ūl re: putae d' illd' omodū ūl honore apt' h' q' Tici' iuit ad molēdinū suū ūl itrauit scolas suas q' nō feciss' si pecu niaz nō mutuas' Monal. dic. q' si debitoēs apt' hoc nō sūt dānificati nō tenēt cōditoēs ad restituēdū eis aliq'd nisi q'ten' estimare debz libtas molēdi vbi volebant pensatis et circūstācijs de maiori 7 minoi rōne molē: dinoz 7 facultate molendi 7 qualitate

xxv

Sed quero cui fit restitucō in p'dicto casu: illi em qui hui' modi facit hūicium non quia sibi nichil adest et nichil prestitit dño molendini nisi mercedem quaz al teri prestitisset etiam sine mutuo Credo ergo in hoc ca su q' restitucio sit pauperibus facienda qui semper succe dūt qñ nō ostat cui sit restitucō. ex de vhis. c. Cū tu. 7 qd notat ex d' sijmoia. De hoc satis Cōcor. jo. an. i regula

peccatū nō dimittit d' re iuris li. vi.

xxvi

Sed qd i molēdinariis donat michi pecūia; ut vadā
pocius ad molēdinū suū q̄ vicinorū: tñ si alio iuissim
tātū laborē habuissēz & tātū depensione soluissēz. nun
qd omittere vha; dicit jo. an. qd nō i mercut. sup regula
peccatū cū vha materialit genēt de ipso mutuo: hic autē
nullum mutuum interuenit.

xxvii

Utruz i aliqbz casibz liceat recipe ultra sortē ul exigē
vhas. rñdet Alex. d' alexā. in suo tractatu d' vhis: qd cuz
vha sit d' ie malū: qz ē qdā excre scēcia accedēs sorti i mu
tuō vicōsa & oītra legē dei & oītra legem ḡtuiti. ideo tali
excre scēcia nūq̄ pōt exigī ipā remanēte lb rōe illiciti et
mali: qz ipā remanēte lb rōe mali nō cadit i ea dispens
sacō: sicut pbat ex d' vhis. c. sup eo. x. vbi dī qd cū vha
p̄hibeat vtusq̄ testi pagina nō cadit i ea dispē sacō si
cut nec i mēdacō: h̄ tñ aliq̄ cūstancia poss̄ tollē racōez
vicij ab ista excre scēcia: ita qd excre scēcia licite poss̄ fieri
mutuati: tūc liceret exigere tales excre scēcias ultra
sortē: sic autē ē in quibusdam casibus

xxviii

Primus ē qñ ecclia accipit in pignē a vassallo suo feu
du; qd tenet ab eare; Tūc em ecclia nō tenet oputaē
i sortez fructus. ex d' vhis. c. oq̄stus. Vbi dī qd moāste
riuz retinēs terraz ti. pigneis dz oputaē fructz i sortem
& recepta sorte dz reddi terra d' bitoi: & hoc nisi terra sit
d' feudo moāsterij Tūc em sic glo dicit fructz nō oput
tant i sorte. interiz tñ nō debet recipe hūiciū a vassallo
Nec tūc ē ibi vha. Quasi dicat glo. iō iste casus ē licit
qz tollit viciū vhe. qz ecclia rōe feudi nō dicit accipere
alicnū. Accipet aut si iteriz vassallus teneret ad hūici
um Raco ergo feudi tollit rationem vicij Et ideo po
nit excre scēciam sub ratione liciti Hoc item habet
extra de feudis. c. i. vbi determinatur qd i tali casu fru
ctus non oputatur in sortem ita tamen qd vassallus
non tenetur interim ad seruiciū Cōcordat. Monal.
Sed Vtrum hoc solum habeat locum in feudo eccle
sie Rēponet i Postiensis. secundum quod dicit ideo
Alex. qd non inuenitur i alio feu. exp̄ssum videt tñ qd
poss̄ p̄bai qd habeat locū i alijs; qz ā ē licitū ā illicitū

Si licitū. ergo i laico qz ubi ē eadēz rō ⁊ idē ius. Si
aut illicitū mltō min⁹ dī cōcedi clerico q̄ laico. qz licet
vha respectu laicoz sit mala. respectu tñ clericorū ē exē
cranda idē glo. ⁊ **An. d. bu. ⁊ jo. d. ligna.** Racio at qre
aboleť hoc viciū i hoc casu ē. qz vassall⁹ nō ē dñs q̄uis
hēat vtilē actōez ūl h̄m alios nō ē magis dñs Presuit
et velle dare fructus. qz ad antizota ē natūalit obligat⁹
tus. **Cōcor. Ric. i. iiii. di. xv. ar. ul. q. v. Cōcor. Monal.**
⁊. Hosti. qz d. emphiteota. vsufructuatio ⁊ colono
an idē sit qd i uasallo. Rñdet idēz Hosti. i. sū. de usuris
S. On aliquo q non. xxx

Secūd⁹ casus ē ubi possessio ecclesie ē assignata cleri
co i bñficiū Tūc em pōt clericus fructus hui⁹ bñficij p
cipe ultra sortez ex d. uhis c. i. ubi mādat qz fructus con
puteť i sortez qñ possessio ē obligata loco pigneris mi
si forte bñficiū ecclie fueit qd redimēdū ē. **Hoc mō d**
manu laici q tenz eā iuste ⁊ uiolent Cōcor. Alex. de
ales i tractatu euāgelicorū pceptorū intercō. ⁊ Monal.
Ric. ubi s̄ dīc genealit qz cū q̄s mutuāt illis q uiolent
ūl fraudulent rez suā detinēt mutuās restituē nō tenet
illd qd accepit ultra mutuū qz sic nō accipit alienuz s̄
ad se trahit qd suū ē p dictū. c. i. i. tex. ⁊ i glo. xxx

Tertī⁹ casus ē ex d. uhis. Salubrit ubi. dī Sane genez
ad fructus possessionū q sibi a socero p numēata tote
pigneris obligataz sputādos i sortē nec credim⁹ con
pellendū Assignat aut cāz qz frequēter totis fruct⁹ nō
sufficiūt ad oneā mātmonij supportāda. Est ergo itel
ligenduz hoc eē licitū qñ marit⁹ portat oneā mātmo
nij: alit nō. **Cōcor. Ric. ubi s̄. Aliaz cāz assignat Hosti.**
en. vt. f. eos salua remaneat mulieri: alit em dtinge
ret eaz s̄sumi ⁊ ledereť respublica xxxi

Sed an heredes mariti habeāt hoc pūilegiū q̄ diu re
lictaz alere tenent: nec tenent totē restituē vsqz ad an
nu; p mortē mariti. **vt. c. de rei vxorie actus. l. i. rñdet**
jo. an. ⁊ jo. d. ligna. q nō. Nā ē diuisa racio i marito ⁊
in heredib⁹ qz heredes statim pnt reddē pignus obli
gatū p tote: secus i marito in. c. tua ho de iure iuran.
Et qz soluto mātmonio desinit eē eos. De rstitutione

totis. s. q̄lit̄ ⁊ q̄n̄ fici d̄bz uide r̄stō. xx. §. xxxviii. / xxxij

Querit̄ an si gener possessionē sibi obligatā cū iure qđ ibi habz ꝛcedit altei recepta ab eo suma pecunie qđ ꝓmissa fueat ei ꝓ tōte. nūqđ ille aliꝛ recipiēs talē possessionē ꝓteit lucrī facē fructus ꝓceptos usqꝫ duꝛ soluta fueit pecunia ꝓdicta sicut poterat gener. **A**d hoc. r̄ndet

Rodol. qđ si gener aio donandi trāsfert ius totū qđ habet i. pignoē i talē nō ꝓt ꝛtractū pecunie quā accepit ab eo. s. ꝓt amicitia ⁊ affinitatē ul qđ aliꝛ sibi diūctz ē ⁊ ille numeat sibi pecuniā ꝓt grāz ⁊ dilectōnē ⁊ nō ꝓt fructꝫ lucrī faciētos: tūc nō ē v̄ha: qđ nō ē ibi vera ratio mutui. **A**boleť v̄d viciū v̄he qđ gener ꝛcessit si bi ius qđ hz i possessione: ⁊ ꝓ ꝛseq̄ns donat sibi fructꝫ qđ iꝓe ꝓt ꝓcipere. **S**ed si tñ d̄cedū sit i pactuz qđ gener teneat numerāsi reddē pecuniā si ille volueit recipere: tūc ē v̄ha si numerās pecuniā vellet lucrī facē fructus ⁊ ꝓt h̄ mutuauiť. **Cōcor. Bal. C. d̄ v̄his sup rubrica ⁊ Monal. frater minor in sum.** / xxxiii

Sed pone casuz. s. vt ponez solutū matrimoniū ⁊ heredes mariti obligēt mulierē aliqꝫ possessionē ꝓ tōte sua quia non habent vnde soluant: nunquid fructus computabuntur in sortem. dico h̄m **I**ost. qđ sic: non em̄ ē eadem ratio in primo qđ in secundo. ⁊ iteo non itez ius. **C**oncordat **I**ost. in sum. de v̄his. §. **A**n aliq. x. vi. ⁊ inno. ⁊ jo. an. i. c. Salubrit. ex d̄ v̄his. / xxxiiii

Sed ꝓt qđ gener nō ꝛcepit pignus s. caucionē de numerata tōte certo termino ⁊ interim recepit ex pacto certos denarios pro libra. nunquid ē vsura? videtur qđ non: quia qua ratione non debet ꝓputare fructus pigneris in sortem. **v̄t dicto. c. Salubriter** eadem ratione nec istos nummos **C**ontrarium tenet. jo. an. et addituz. c. **Salubriter.** **R**espondit qđ loquitur de fructu pigneris qui supponitur diuino iudicio ⁊ ad rationē **tex. dicit responderi per. c. per vestras d̄ dona. inter uī. ⁊ vxorez** **E**t ibi glosa **Cōcor.** ibi iohannes de ligna. nā possessiones sunt apte nate ꝓducere fructū non pecuniā. l. **Dau. d̄ liāz. ꝛtrariuz tenuerit.** / xxxv

Quartus casus est ratione interesse Et hoc pluribus modis. Pri-
mo ut cum fideiussor pro defectu debitoris compulsum est credi-
tori soluere capitale et usum Tunc enim fideiussor potest re-
cipe utrumque quod huari debet interestis. ex de fideiussor. c. con-
stitutus. Concord. Ric. Monal. et Alex. de ales. Vide. xii.
pulchras conclusiones domini Laurencij supra testor. ij. §.
ij. quando mutuans incurrit damnum ex hoc quod ille qui accepit mu-
tuum non reddit in termino assignato. ex de fideiussor. c. puez-
nit Debet enim mutuans huari interestis. **A**bolet autem hic
uicium usure. quia usura id est uicium quia ratio mutui sperat lucrum
Hic autem non accipit excrecencia nisi ratione damni ui-
tandi et non lucri habendi. Concord. Ric. xxxvi

Quintus casus est quando sine omni pacto datur aliquod ultra sortem
gratis ratione libertatis conacionis Caueat autem sibi recipiens
de praua intencione. quia si quis propter hoc principaliter mutuatur
aliter non mutuatur inducendum est in foro principaliter ad restitucio-
nem. ex de usuris. c. Consultuit et c. in Ciuitate. **A**bolet autem hic
uicium usure. quia usura id est uicium est. quia corrumpit libertatem et gratuitum
quod debet esse in mutuo **G**ratuitum autem non destruit gratuitum
sed magis augeat ubi est. **V**nde dicitur idem Alex. in ij. c. iustius tra-
ctat quod si nullo pacto inueniente ab inico nec exactione
ex primo facto hita debitor aliquod gratis offerat creditor
illud sine aliquo peccato potest recipere. dummodo mala intencione
ab inico carueit. nullam enim maculam oblationis suscipienti in-
gerit quod non ex ambietis pactione processit. i. q. ij. **D**icitur
epistolam. **S**i tamen creditor intencione recipiendi inducitur principaliter
aliquod mutuauit alias non mutuatur licet in foro iu-
diciali non possit censeri usurarius dicto. c. in ciuitate: tamen in
foro penitenciali inducendum est ut restituat. Ric. ubi tenet
quod licet peccet tamen restituere non tenetur. ex c. Consultuit
Vide supra. §. i. et b. xxxvii

Sextus casus est ratione more ut si debes michi centum ad
certum terminum et nolueris persolvere in termino et ideo oportuit
me recipere pecuniam sub usuris teneris michi soluere illas
usuras si persolui: et si non solui libera me ab obligatione
sed ille casus non debet numerari contra quartum quia hic est inter-
esse sicut dicebat ibi. nec hic petitur aliquod sicut usura sed sicut
interesse nec causa lucri sed causa damni vitandi. Concord. Alex.

De Restitutionibus usurarum

reales ubi s. Cōcor. Monal. f. qñ apte morā creditor in-
currit dānū nō aut si lucrum nō acq̄sivit ut i otradibz
bone fidei. f. l. Sociū. ff. p socio. ff. d actio. empti. l. Si
sterilis. S. cū p venditorē. xvii. q. iiii. Si q̄s xxxviii

¶ Septim⁹ casus ē cū petit vha canonica. i. pena a canone i
posita q̄ pōt exigi vltra sortē. xx. q. ii. i legibz. Sed qd
si pena ē ouencōnalis i otradu mutui appositā vt debi
torz metu pene peat. rñcet. ¶ hic. ubi s q̄ exigēs talē pe
naz nō tenet ad restitucōnē si nō fuit appositā i fraudez
vharū s̄ intencōne artandi accipientē ad obhuacōez si
relitatis pmissē: qz vt dī. ff. de re. iu. l. qd a qdaz pene
roie exactū ē eidez restitue nemo cogit. Quod vez itel
ligit Monal. dūmō semp sit intencio recta. f. vt credi-
torz nō ea itencōne mutuet q̄ credat: ul speret q̄ talis
recipiēs mutuū incidz i penā. ar. xxxiii. di. q̄ q̄. ex d ar
bi. c. Dilecti. Si aut ille q̄ talē penaz apposuit diuenit
eē vhariz psumit q̄ ifraudē vharz apposuit. ff. d actio.
empti. l. putas. S. i. ¶ Vbi aut sine fraud appositā ē peā
pōt exigi pena illa tota. qz publice vtilitatis intest pa
cta huari: ⁊ creditores debitoribz nō fraudari. ¶ Itēz p
sumpcō ē q̄ lit vha si p singulos menses ul annos paci
scatur penā cōmitti: ⁊ ē otra q̄sdā mercatores q̄ appo
nūt pactū d̄ pena soluēda ad singulas nūdinās sibi suc
cerentes. C. d̄ vhis aūc ¶ Adhuc in foro autē consciencie
standum ē sue confessioni. xxx. ix

¶ Octavos casus ponit ex d̄ vhis. c. Cōquestz i glo. vt cū
vento tibi p̄dium et tracto et p̄cipis fructus nec soluis
michi p̄ciū ad terminū poteō vhas petē lapso termino
cū fructus rei vendite facis tuos: ⁊ nichil michi solui
sti. ¶ Reducit aut hic casus ad quartaū fm glo. qz ē de i
teresse. qz nō accipit aliqd sicut vha. s̄ sicut itesse ¶ Et qñ
dī q̄ ē q̄cqd accipit ul accidit sorti hoc itelligēdū ē i mu
tuo. ul et qñ aliqd excogitat i fraudē vharz ul qñ ex pa
cto aliquid exigit ul qñ fit cā lucri nō cā vitādī dānuz
¶ Si aut p̄cise fiat apte vitandū dānum nō ē vha Cōcor.
Hosti. i su. ti. d̄ vhis. S. an aliq. x. vii. dicēs ¶ Sic i isto ca
su. optere actionem ex contractu ul officiū iudicis nō
ad viuras. s̄ ad interesse. quod verius ē vt. ff. de volo.

.l. elegāt. S. Mō solū. 7 C. d. actō. empti libro. i.

Primus casus ē qz ponit eadez glo. i dicto. c. dñstus: vt si vendo tibi rē tali pacto vt qñcunqz soluero tibi p̄ciuz qđ michi das res ad me reūteat. In casu isto oēs lucrāt fructus si iustū sit p̄ciū ūl aliē si modicū ē p̄ciū p̄sumitur i fraudez v̄haz. **A**boleť autez i isto casu viciuz aptē vendicōnē reductam ad eq̄tatem iuris naturalis siue aptē eq̄tatez huataz inter ementez 7 vendētez q̄ nō huať qñ modicū ē p̄ciū respectu rei vendite. Item ¶ Docti. i. ti. de v̄his. x. ix. S. an aliq. i. dē Monal. i. lūm. q̄ dic q̄ si p̄dium vendidi tali dñcōe vt qñcūqz ego ūl heres meus p̄ciū solua; rehabeaz p̄diū ego ūl heres me; ūl qñcunqz a septēnio vsqz ad nouēniū q̄ nō ē v̄ha: 7 emptor facit fructus suos l; venditor iuxta vendicōnis formaz recuperať p̄diuz Et intelligo nisi i fraudē v̄haz sit talis vendicō facta. Quod p̄sumit ex his cōiecturis. s. ex eo q̄ modicū ē p̄ciū respectu valoris rei. jtez ex eo q̄ aliquis p̄soluit vltra sūmā receptā: puta fuit v̄ditū p̄dium p̄ centū 7 i pacto ē q̄ cū vult rehabe reddant centū viginti. jtez qñ emptor cōsuevit exercē v̄has. ex d. c̄pti. 7 vendi. c. Quid nostrā 7 de pigno. c. illo vos Vice ifra bluram. S. xi.

Decimus casus ē racōe dubij. ex de v̄his. c. Nauganti: sicut em̄ ibi dī. **S**i q̄s dat. io. solidos vt alio tempore puta i autūno totidē sibi grani vini olei ūl alioz mēsurē reddant: q̄. licz tūc plz valeant. tñ qz vtruz plz ūl minz solucōis t̄pre valiture fuerit. i. verisilit dubitat nō debet ex hoc v̄hari; reputari. **D**icit autē verisilit dubitat qz si certū est qz solucōnis tēpore plz valerēt t̄hari; esset censendū. **S**i q̄s em̄ daret. io. solidos i autūno qñdo parui p̄ci; erat bladū vinū 7 oleū vt i pascate totidē sibi bladi vini 7 olei mēsure reddant qñ huiusmodi mettes h̄m cōmunē cursuz cōsueuerūt esse cariores v̄ha est. qz nō verisilit dubitat imo p̄babilit creditur qz plz ualebūt mēsure tempore solucōnis q̄ ualeant tempore cōtractū. Concor. Alex. d. ales ubi ē **A**boleť autē i hoc casu viciū uisū aptē dubiū. rōne em̄ dubij excusāē pōt 7 facē eq̄tatē iusticie licz plz accipiat q̄ det eo qz rō

huius dubij potest estimacione in rebus ex ipsa natura rerum quod in tali specie possunt plus vel minus valere. **V**n cātemporis aliquod plus non accipit sed propter naturam rei quod plus valet uno tempore quam alio et aliquando minus. **Cōcor. Moral.** Sicut et videtur excusare rationem piculi quod rerum pensare possunt superabundantiam. Res enim ex periculo existens plus valet quam res eiusdem speciei existens in piculo et sic hec recopescacio reducit ad naturam rei quod propter periculum estimat plus vel minus valere: et sic piculum et dubium viciū tollit vnde. **V**bi autem piculum non tollit hoc viciū de sui natura non excusat usum sicut in piculo quod est in mutuis: de quo ex de usuris. c. **Nauigati** ubi dicitur. quod si quis alicui nauigati pecuniam commiserit propter speciem alicuius lucri non excusatur a vicio vnde: et si propter hoc piculum propter sortis accepit super se. **S**i et aliquis mutuaueit alicui centum libras ad 10. annos ita quod si infra 10. annos mortuus fuerit aliter ipsorum quod debitum accepit libere sit a mutuo et debito. **S**i uero superuixerint etiam dabit quod mutuū accepit ducas libras ei quod mutuū de: dicit tale piculum non excusat. quia non reducit contractum ad eam tatem iusticie. **D**e piculo et non excusat ubi cā temporis plus accipit. sed ubi non est cā temporis superabundancia accipit tunc ratio dubij vel piculi excusare possunt quoniam. scilicet incidit dubium ex natura rei. **E**xcusat autem hoc dubium in duobus casibus. **V**nus est per anticipacionem temporis. scilicet quoniam quis minus dat quam valeant res tempore contractus. **T**unc dubitatur utrum plus vel minus valeant tempore solucionis: de quo iam dictum est. **S**ecundus casus est propter dilacionem temporis. **R**acione enim huius dubij excusat quod per annum granum vinum oleum vel alias merces vendit ut amplius quam tunc valeant in certo termino pro eisdem recipiat. **S**i tamen eo tempore contractus non fuerit venditur alias non excusat: quia si tunc fuerit venditur pro minori precio ex certa sciencia plus recipit in alio termino usura est. **D**e hoc habes ex de usuris. c. **Nauigati** in tex. et in glo. **H**oc et modo intelligatis quod dictum est ex. de usuris. c. in ciuitate tua. **V**ide infra. §. xl. vii. **¶** **xlj**

Vn decimus casus est quando datur pecunia ad pompas. scilicet sigillata in sacculo ut ostendat se diuitem. **A**boleat autem hoc viciū vnde. quia ibi non est mutuū sed locacio. **I**n locacione autem licet aliquid accipe pro re locata. unde licet: quia tunc pecunia locatur et eodem numero reddi debet a conductore

locanti. ff. cōmoda. l. cōtra. 7 nota. xliii. q. iiii. 7 i. c. cō:
q̄stus d̄ v̄his Et Hosti. i. sū. d̄ v̄his. §. an aliq. x. io.

Duodecim casus habet. xliii. q. iiii. vbi d̄r p xl. iiii

Ambro. Ab illo exige v̄has cui nocē merito desideras
Cui iure iſerunt arma huic legitime iſerūt v̄he. Quem
bello vincē nō potes: ab hoc v̄has exige que nescit cri
men occidere. Si aut̄ i tali casu abolet viciuz v̄he: hoc
ideo ē: q̄ solz deus ē verz dñs oīm rerū 7 bona dantur
hoībus ad colendū vnū deū Vbi ergo nō ē cultz dei si
cut inimicis dei 7 fidei legitime p̄nt v̄he exigī: q̄a hoc
nō sit i spe lucti s̄ zelo fidei 7 caritatis vt inimici fidei de
bilitent: 7 et q̄ bona nō sūt eoz q̄ impugnāt fidez s̄ iu
re debent̄ alijs Ex hoc decreto dixerūt aliq. q̄ ab hosti
bus licite possumz accipe v̄has: naz 7 oīa eoz possumz
licite accipe 7 auferre. vt habet. xliii. q. vii. c. i. 7. ij. Et
q̄buscūqz m̄sidijs possumz nocē eis. xliii. q. ij. c. xiiii.
Ex hoc dixerūt aliq. q̄ cristianz pōt accipe a iudeis 7
saracenis v̄has sicut a ceteris hostibz xp̄iane fidei. Ql̄
intelligūt decretū nō d̄ oībz m̄fidelibz s̄ soluz d̄ inimic
is rei. pu. q̄bus licitū ē 7 apte nocē 7 p̄ m̄sidas. A ce
teris aut̄ q̄ sūt pati huire nō licet accipe Vñ. xliii. q.
viii. c. dispar dicit̄ Dispar ē cā iudeoz 7 saracenoz. in
illos etem iuste pugnāt q̄ xp̄ianos p̄sequūt 7 d̄ vrbī
bus cōpellūt hi aut̄ vbiqz huire pati iunt. Quedā aut̄
glo. sup dicto decreto dicit q̄ v̄buz Ambro. d̄z intelli
gi negative. s. ab illo exigē v̄ham cui nocere merito de
sideras. Quasi dicat nulli debes desiderare nocē Ergo
a nullo debes exigē v̄has. Et s̄m hūc intellectuz a nul
lo licet exigē siue pagano siue iudeo Vid̄ s̄. §. xxi.

Quid si mutuaui tibi. x. corbes frumēti vsqz xl. iiii
ad pasca qñ valz corbes. xx. solidos: 7 p̄ ea i pasca qñ
ē tēpus solucōnis valet. xl. solidos an ē v̄ha. si. io. cor
bes frumenti recipias. Rñd̄z jo. cal. in. c. Mauigātī q̄
Hugoli. notat. xliii. q. 3. Si q̄s clericz q̄ nō 7 Archi.
7 jo. d̄ ligna. c. in ciuitate. Pro quo ben̄ facit. lex que
dicit q̄ restitui debz res eiusdez bonitatis i q̄litate. s. in
tr̄inseca. ff. Si certū petat. l. Cū qd. s̄ non ē necesse q̄ sit
eiusdem estimacionis imo si actum fuerit q̄ tempore

De Restitutionibus usurarum

reddet illis temporis habere rationem quam ad estimationem alias habere rationem
temporis quam fuerit petita. ff. Si contra petat. l. uinum Si igitur mutu-
as tenet recipere uiliorē si facta ē uilior quam ad estimationem ergo
non peccabit recipiendo pretiosiorē si facta ē pretiosior. Dic autem
Hugoli. quod interdictum istius posset esse praua et tunc peccaret
Quidam autem distinguunt autem ē uerisile quod ipsa res mu-
tuata non est pretiosior tempore solutionis autem de hoc probabiliter
dubitat. et tunc nullum ē uicium ut dicto. c. Nauiganti: autem ē
uerisile quod est pretiosior. et tunc autem creditor non eat fruatur-
us re mutuata. sed interius consumitur et tunc ē uisum. aut erat
fruatur et tunc autem creditor aufert debitori libertatem se li-
berandi. et tunc est et uisum in his enim casibus se exponere uo-
luit et debitorem onerare. Aut talē libertatem non aufert debi-
tori et tunc non ē uisum: immo posset mereri si bona interdic-
te quereret debitorem ante terminum ut soluat ne oneretur. Sed
si haberet corruptam intentionem quod dic sibi quod potest usque ad ter-
minum retinere ut se a danno non releuet licet non auferat fa-
cultatem se liberandi: et tunc si non sit uisum peccat tamen. Nec di-
stinctio ē ualde equa in iudicio anime Concor. De re
ancha. in. c. i. de usuris li. vi.

xl. b

Quod de hoc casu Cōe janue per varios casus stringentes i-
diger frequent pecunia: et quod non ē mos huius civitatis ipo-
nere talias sed mutua: statuit quod super homines januenses ipo-
nat mutuū certe quantitatis usque ad modum et quantitatem
eius per quam in eo expediunt et sic imposito hoc mutuo quilibet secundum
modum sui dispendij cogit ad mutuandum siue ad solu-
dum. Civitas autem volens releuare ciues suos dat ex introi-
tibus coibus cuius mutuati ad rationem de. vi. ul. viii. ul. io. per
centenario. utque talis excessus ultra mutuū datum pos-
sit accipi sine uicio uisum. Respondet Alex. de ales in suo tra-
ctatu quod non. quod ratione mutui non licet accipere excessum ali-
quam. Luc. vi. c. Mutuū date et cetera. item quod uisum ē quicquid
solutioni mutuae rei accedit ipsius rei uisum gratia. Vel uisum
ē quicquid sorti accidit in mutuo Ratione ergo mutui
non licet recipere luctum Non obstat ut quidam dicunt quod
tale mutuum non sit voluntarium sed violentum id
accipiens excusetur. quia. respondet Alex. de ales quod
licet in tali mutuo non sit voluntarium absolutum

tamen ē volūtariū mixtū. **V**olūtariū autē mixtū ē vo-
luntariū: ppter ea licet fuerit a pñcipio violentū tñ in
pluribz ciuibz ex spe lucri a coitate pmissi supra puē-
tibus ciuitatis fuit volūtariū: ppter ea licz cogāt mu-
tuare tñ nō cogunt accipe lucz rōne rei mutuate. **V**i-
ciū autē vñe nō ē ex hoc qd qd mutuat: s; ex hoc qd qd
accipit vltra sortē. Item nō obstat qd coitas pōt ciues
suos releuare i hoc qd grauat eos dū cogit mutuaē: qd
rñcet. **Alex. d. ales.** qd releuacō pōt fieri dupliciē. **V**no
modo p modū gracie: puta qd coitas aliqd donat gra-
tis mutuanti qdlibz. **A**lio mō qā coitas ex pñ facto vel
ante factū obligat se ad dandū tñ mutuanti et hoc nō
licet. **E**t specialitē qā ex tali obligacōe mutuū incipit
fieri volūtariū et fieri i spe lucri. **N**ec iterū obstat si di-
cas qd hoc pōt accipere rōne intesse qā mutuās fuisset
lucratz d pecunia mutuata: quia rñcet. **Alex. d. ales.** qd
tale intesse ē ab euētu qā sicut potuit lucrari ita et pde
et ideo rōne talis intesse nil pōt accipe. **I**tem nō obstat
qd ex talibz mutuis gubernat ciuitas et cōseqtur inde
magnam vtilitatē rōne cuiz gratificacō pōt ciues suos
dando eis aliqz excrescenciā sup redditus coitatis: qā
rñcet. **Alex. p. c. sup eo. ex d vñis vbi dī.** qd nō ē facien-
da vñā p redimēda vita captiui qd ptextu boni non de-
bet fieri malū. **V**ñā ē malū qd phibet vtrogz testamē-
to. **V**n sicut nō licz mētiri p vita alteri: ita nō licz vsu-
raz facere. **V**ide supra. **S. xlii. De. d ancha. i. c. vñaz**
boraginē d vñis li. vi. pñ multa q loquūtur ibi de ma-
teria vñarū dicit. et pñdicta faciunt ad qñtionē que plu-
ries venecyis occurrat in dubiū: ibi em cū guerre et alia
oneā occurrerint i comuni cogūt ciues mutuaē in co-
muni: et cuilz mutuanti rñcet comune tñ pcentēario
sortez ved receptā nūqz restituit. Et ista in volgari ibi
appellat impñtita. istuz ergo ānuū redditū mñti emūt
et sepe reuocat in dubiū an istud emere sit vñā. Ex pñdi-
ctis patet. qd nō. et sic tenui in dicto. c. in ciuitate. Quz
quia nō plus pñpīt qd de empcone vñi possessionis
similis estimacōis: tū qd pñciū p eis crescit et decrescit
na: qñqz valēt. xxx. ul. l. nūc aut. lx. ducatos centēariū

De Restitutionibus usurarum

Subiacet et p[ro]p[ri]o q[uod] poss[et] comune eis i[n] totu[m] tollere et se
pe eis onera imponit sicut possessionib[us] ita q[uod] fere in o[mn]i
bus oueniunt cu[m] reb[us] immobilib[us] inter q[ua]s d[icitu]r iure op[er]u
tant ut in Cle. exiui d[icitu]r padiso. S. cu[m]q[ue] de v[er]bo. signi. Re
perio t[ame]n iter o[mn]ia Fereici o[mn]ino ducetissimo nonagesi
mo ho[m]o. quenda[m] theologu[m] disputasse latissime ista[m] q[ue]sti
one[m] et conclusiue tenuisse q[uod] q[uod] ad ip[s]os ciues coacte mutu
antes comuni no[n] sit v[er]ba celenda. si quid p[ro] illa forte co
acte mutuata aliq[ui]d recipit mutuas Ab ip[s]is aut[em] eme[n]
tale redditu[m] annuu[m] e[st] v[er]ba cui[us] r[ati]ones et motiua no[n] refert
q[uod] de iure iudicio meo efficacit no[n] excludit Nec tollunt
rati[one]s o[mn]ia. An. d[icitu]r bu. in dicto. c. in ciuitate d[icitu]r v[er]su
ris tenet cu[m] De. d[icitu]r ancha. rati[one]b[us] s[ecundu]m dictis. Quidam gener
al[iter] ordinis hereticor[um] multis rati[one]b[us] p[ro]bat q[uod] no[n] sit
v[er]ba in istis o[mn]ia t[ra]ctib[us] t[ame]n no[n] sint liciti. et specialit[er] ho[m]inib[us]
diuitib[us]. jn. c. geneali frat[rum] minoru[m] janue celebrato
fert[ur] determinatu[m] q[uod] coacti soluere licite p[ro]p[ri]e poterat La.
reflorencia qui fecit latu[m] tractatu[m] format. v. dubia. Pri
mo v[er]o recta o[mn]i sciencia comunitas possit talia g[ra]m
na iudicare et ad eor[um] solucio[n]e[m] o[mn]i pellere cu[m] p[re]dicto incremen
to. et excludit q[uod] sic. nam comunitas p[otes]t inducere collecta[m]
p[ro] necessitate sibi incubente. l. o[mn]es. ij. ff. de operib[us] pu
blicis. l. i. S. q[uod] si nemo. ff. q[uod] cuiusq[ue] vniuer. no. ff. d[icitu]r pi
gno. ac. l. si. imo o[mn]i pellere p[otes]t ciues ad eor[um] possessiones ve
endas p[re]cio viliori et ad deputandu[m] eor[um] nemoa[m] et mo
lendina v[er]su publico. accepta t[ame]n o[mn]i petenti mercede. l. ve
dit[ur]. S. Si o[mn]i stat. ff. communia p[re]dior[um]. Facit de rei ven
dita. l. Item si v[er]beatu[m]. l. Rescripto. S. si. d[icitu]r mu. et hono.
Item faciunt ea q[ue] scripsit jnno. d[icitu]r sen. exco. c. g[ra]ue et spe. d[icitu]r
senten. S. sequit[ur]. x. Quid si vniuersas. et Bar. m. l. iiii. S.
actor de re iudi. Decreto v[er]u[m] soluente[m] talia onera licite
possint aliq[ui]d recipe incrementa. R[ati]o[n]et q[uod] magister Gre.
ordinis heremitar[um] q[uod] no[n] imo ad restitutione[m] tenet. j[de]m
tenuit Lappus d[icitu]r casti. in repeticio[n]e dicti. c. i ciuitate. et
plures alij magistri. Magister aut[em] Fran. d[icitu]r neapoli. te
nuit o[mn]i tractu[m] i[n] suo tractatu[m] montis. l. q[uod] possunt aliq[ui]d
recipe tales coacte mutuantes tali comunitati r[ati]o[n]e sui i[n]
teresse vltra sorte[m]. j[de]m tenuit magister anglic[us] ordinis

p̄dicatoꝝ ⁊ pluēs iuris p̄fessores hoc cū sigillo cōsulu
 erūt p̄ q̄ t̄citauit istos: dictus Lan. pōit suas op̄iones
 dicēs. Credo t̄les mutuātes nedū si coacte: s̄ si volūtate
 mutuāt dūmō ex caritate nō ex spē lucri p̄maia s̄ bene
 ficia imunes esse a peccato ⁊ v̄haz vitō ⁊ nulli fore re
 stitucōni obnoxios. Tercō vtrū p̄ conacōnē seu libera
 cōnē ul̄ remissionē quā facit ciuitas d̄ t̄li lucro istis sic
 mutuātibz p̄ statutū sup̄ hoc factū liberēt a t̄stitucōe
 ⁊ a peccato ⁊ cōcludit q̄ sic. Quarto an t̄les mutuātes
 licite uēdāt ius qd̄ hēnt i dicto mōte vigoēt talis credi
 ti ⁊ recitat dictū magistrū Gre. tenētē q̄ si tātū quātū
 mutuauerūt p̄ceperūt cōputāto illud lucz illicitū non
 p̄nt: q̄ iā ē exinanita sors. Sed si nō p̄ceperūt adhuc
 fortē tūc possūt vendē quātū sup̄ ē ul̄ si nichil p̄ceperūt
 ul̄ si aliqd̄ nō ap̄t mutuū si alias licite tūc totū vendere
 p̄nt iōez dic Lap. Sed Lan. dic iōez se sentiē: s̄ diffe
 renciā esse dic qd̄ intelligat licite p̄ceptū: nā licite dic
 istos pl̄ iuris h̄re i ip̄o mōte q̄ isti senciāt: nā multa
 isti dicūt illicita que ip̄e licita sentit eē. Qnto vtrū lici
 te aliq̄ ab ip̄is emāt. r̄ndet magister Gre. q̄ n̄ §3 Lap.
 ⁊ dict Lan. tenēt q̄ sic eo casu q̄ l̄ ip̄is mutuanti bus
 recipere a coitate et alie v̄dere eorū casu licz emptori
 emē. Sexto vtrum tales emptores licite percipiant il
 la incrementa que isti mutuantēs percipiebant. Res
 pōndet Laur. q̄ omni casu quo primo loco mutuant
 aliquid a comunitate licite recipit illud iōez licite v̄
 dit ⁊ illud licite emitur ⁊ licite percipitur ab emente si
 ue sit sors siue sit accessio siue lucrum ⁊ quocūq̄ no
 mine nūcupetur: ⁊ hoc sane intelligo t̄cūscripta fraud
 et mente deprauata. Et egregius vtriusq̄ iuris doctoz
De. de ancha. disputauit hanc questionem in prestito
 veneciarum ⁊ tenuit ciues soluentes coacte licite recip
 re illa quinq̄ procentenatio: ⁊ similiter emptores t̄lis
 crediti hec ille

¶ Quero pone q̄ ē consuetudo q̄ rectores vendunt de
 pecunia ciuitatis alicui pro se et suis heredibus dan
 do quinq̄ florenos vel decim annuatim pro prouen
 tu siue lucro quā pecuniaz cōtit ciuitas i vtilitatez suaz

De Restitucione usurarum

ē ne vha^{jo} d ligna. in. c. fi. d vhis. dicit q^d cū pecūia sit mensura aliarum rerum. ff. d fi. de. l. Si ita talis contractus nō est licitus: peccat q^d rectores nō tñ singulae mīi osequatur bursale omodū. Posset tñ hū eū defendi talis contractus ubi ciuitas ostitueret censum. v. ul. io. florenorū q^d ocernēt boā ciuitatis nō qñtatis nisi siēt i fraudez.

¶ Quid si q^s mutuat nauigati ul eūti ad nūdi **¶** xlviij
nas certā pecūie qñtitate receptur^{us} aliqd vltra sortē p^{ro} eo qd suscepit i se piclūm pecunie ul merciū. i. si pecuniā ul merces saluas portauit. rñdit Monal. i. sū. q^d vha ē: vt i c. nauiganti. Et ē racō q^d d natura mutui ē q^d sit g^{ra}tuitū. vñd suscepō piculi nō facit q^d nō possit eē g^{ra}tuitū & sic mutet naturā suā hū glo. Vñ licz fors perimatur: tñ nō pōt aliqd recipere. Nō obstat q^d i alijs contractibus puta locacōne aliqd recipit q^d locator pōt recipere mercedē q^d piclūm rei locate remanet apud eū: q^d hū Gof. aliud ē i locacōne i q^d non tñ sferē dominiū rei locate in oductorē & aliud ē i mutuo: i q^d trāsferē dominiū i debitorē. Vbi ergo pecūia nauigati sic dat^{ur} contrahitur nauticum fenus. Et sic in titulatur rubrica i. C. r. ff. Nautico fenore. Cōcor. Hosti & Alex d alexā. Vide supra. S. xli.

¶ Queo quid de illo qui mutuauit pecuniā recepturus ad terminum alterius generis monetam ul aurum ul argentum. **¶** Ad hoc. rñdet Hosti. sequens Gof. hz qd dicit Alexan. q^d si hoc ideo facit vt in estimacōne lucratur vhariū ē. Vel dicendum q^d ille qui mutuauit pecūiaz recepturus pecuniā alterius generis ad certum tminum peccat si rōne tmini dati vult habē pecuniā quā p^{ro}babiliter credit pl^{us} valiturā i tmino q^d sit pecunia q^d dedit. Speāt em excrefcēciā p^{ro}p^{ri}et^{is} dilacōnez i^{ux}ta Monal. i. sū. dices q^d si q^s mutuauit i ancona mille libras vt venecijs reddant^{ur} sibi centū aurei & scit ul credit centum aureos ibi plus valē recipit tñ i se peccat q^d vha ē: si in fraudem hoc facit.

¶ Done q^d debitor vharij mutuauit socio pecūiam eo pacto vt restituat vhario sortē & vhas deinde currētes: an talis mutuās sit vhari^{us}. Rñdet jo. cal. i. c. nauiganti.

ex d' vhis q' si mutuās tūc dīno inten debat satisfacere
vharis d' illa pecunia quā socio mutuauit nō ē vharis
q' qrit dānū euitae nō captare lucz. xiii. q. iiii. Si quis
oblitz ibi aliq' incremēta. Et. c. Quoniā ibi ad q'stionē
Nec em cū suo dāno tenebat socio s'bueniē. xxiii. q. v.
Si nō licz. ff. d' p'scrip. x. l. q' hūādaz. Solū ergo dānū
euitat: vñ pecunia nichil sibi germinat ⁊ iō i eo deficiūt
rōnes phibicōnis vhe. itez cū vharis cui t'lis soluit vfu
ras teneat t'stituē satis videt incōueniēs q' iste et tenet
q' fecit solū vt p'cessi. vbi v'ed nō itēdebat tūc satisfacē
vhaio. cessant tūc p'dicte rōes: vñ tūc peccat Et si a socio
vhas t'cepit ad illā t'stitucōez tenet. vid' s. s. xx. ¶

¶ Quid d' illo q' mutuauit pecuniā coitati hoc pacto q'
durāte debito nō tenet ad collectas. R'ndet Specu. i. ti.
d' vhis. x. Sed poē q' t'lis nō ē vharis quia lucrum
nō capit h' dānuz euitat. jo. v'ed cal. dicit q' si collede i:
ponēde essent ex certo q' illud d' q' loq'tur Speculator
nō excusaēt si v'ed dubitat an durāte debito aliq' sit in
ponenda ul non: tunc uerum ē dictum eius per. c. Ma
uiganti quia rōne dubij excusaēt. Vide s. s. xx. ¶

¶ Quero pone q' iniurias intuli Petro q' obrem michi
inimicatur. propter quod me oportet subire expēsas
florendrum decem in mense in famulis quos mecum
tenere oportet armatos. vñze ipsi Petro egēti mutuo
centum cum pacto vt michi remittat iniuriam ul etiā
sine pacto. h' hac spe ductus primarie cuius gracia vel
beniuolencia ul venia ab eo accepta cessant ex pense p'
dicte non autem ex aliqua caritate quam habeam ad
illum. nūquid sum vharis ul saltem peccator R'espō:
det Laur. de rodulgis videtur q' non quia licitum ē cui
libet suā vexacōez t'dimē. ex d' s'ijmonia. c. dilectē. Non
obstat si dicas q' dedit cāz delicto. ergo nō pōt redimē
vexacōem ar. de eta. ⁊ q'litate. c. i. quia. Et si peccauit
ille iniuriando ⁊ iste peccat in uēdicāto Preterea hic
nichil lucri p'cipit siue paciscit ul speātur h' solū dānuz
q' me s'bite facis p'p't timorē vindicte euitat ar. per. q'
notat glo. xiiii. q. iiii. Quoniā multi. q' dic q' vhe possi
sunt peti vt damnum euitetur. ¶

De Restitutionibus usurarum

Quid si michi debes .x. que nō possū recuperare ⁊ mutuo tibi alia io. tali pacto vt optiē satisfas q̄ infra cū temp⁹ soluas michi .xx. an sit v̄sa. rñdet Docti. q̄ non q̄ nichil michi. accrescit.

QUARA Secūdo c̄ca animalia **Q**uēd quāē locando equū licz accipe ⁊ nō mutuādo pecuniaz Rñdet Alex. d̄ ales i t̄cio i tractatu p̄ceptoz decalogi i expōitiōe. vi. p̄cepti q̄ eo modo q̄ licz c̄cedē equuz p̄ lucro si sic poss̄ c̄cedi pecunia nō est v̄sa si c̄cedens aliq̄d recipet p̄ter sortez. in locacōe v̄d nō trāsfert̄ dominiū ei⁹ q̄d locat̄. **P**retēa nō deteriorat̄ p̄ usuz ⁊ q̄ntū ē de se nullaz parit vtilitatem v̄tenti sicut facit com⁹ ⁊ equus que sūt locata p̄prie. **I**n mutuo v̄d pecuie trāsfert̄ dominiū. vñ mutuū d̄r q̄ si d̄ meo tuū. ⁊ ideo p̄clz rei mutuate p̄tinet ad eū q̄ mutuatur. **C**ōtra ius natuāle ē q̄ aliq̄s p̄cipiat emolimētū d̄ vsu rei q̄ nō ē sua: ideo igit̄ v̄sa ē peccatū ⁊ itelligit̄ p̄hibitū hoc p̄ceptuz. s. nō furtū facies. Itēz nota h̄m Gre. triplicē differēciā inter mutuū ⁊ locatū **P**rima q̄ i mutuo ē p̄clm in accipiente i locato i eo q̄ dat **S**ecūda ē q̄ mutuū p̄p̄e nō deteriorat̄ per vsuz. vt puta pecuia s̄ locatū sicut domus ul equus **T**ercia differēcia ē q̄ mutuū quātum ē de se nullā parit vtilitatez v̄tenti. locatuz v̄d parit t̄t ager equus ul com⁹ **S**ed an liceat aliq̄d recipe p̄ usu rei q̄ nō deteriorat̄. rñdz Ric. q̄ sic. puta p̄ usu cibp̄y argētei.

Quēd q̄n omittunt̄ animalia nutēda. puta: lii oues ⁊ boues ⁊ porci. an possit intueniē fraus v̄saria Rñdet Alex. d̄ ales i suo tractatu q̄ sic duob⁹ modis **V**no modo q̄n hui⁹modi lucz q̄d puenit ex tali promissione siue omissione ortum habet ex mutuo. vt si quis diues mutuet alicui paup̄i centum libras. t̄t ex eis emat boues ul oues ul porcos nutēdos ad lucrū illius qui mutuatur ⁊ illius cui mutuatur tale lucrū ē viciōsū q̄ ortū h̄z ex mutuo **A**lio mō pōt eē viciū ex tali oratione q̄n excluditur p̄clz principalis omissi a omittēte siue q̄n omittēs taxat sibi lucrū i tanta p̄porcōne q̄ nō recōp̄sat labor ⁊ sollicitudo nutrientis h̄m rectā estimacōnē. **S**i q̄s em̄ omittit cētū oues nutrien

das ad lucz ita tñ q̄ centū oues semp sint salue: q̄cqd
ōtingat viciū vñe omittē pōt ex nō eq̄ recōpēsacōe la
boris ⁊ solitudinis illiū cui omittit. **T**ūc ergo possūt fi
eri tales omissoēs qñ mutuū ⁊ omissuz nō pmiscēnt
ī talibz: s̄z cominū retinet cū piclo qd̄ coit accidē pōt si
ne cipa illiū cui omittit: ul et qñ cominiū rei omisse co
municat ei q̄ suscipit aīalia nutēda ad lucz ul et qñ
piclm coīcat vtrigz: ⁊ qñ h̄m rectā estiācionez sic taxat
lucz qd̄ recōpēsai pōt sollicitudo ⁊ labor ⁊ sumptus il
lius cui omittunt talia animalia. **liii**

Quid d̄ illis q̄ emūt boues ul oues a paupibz q̄s for
te nō hnt **rn̄det Monal. i sum. q̄ vbi emit q̄s a paupe**
ul a diuite huiusmodi aīalia q̄ scit ul credit ip̄m nō ha
bē ⁊ q̄si iaz tradidit eos locat eidez p̄ certa ānua pensi
one vñe ē ul ad minus p̄sumēdū ē ī fraudē vñaz fieri
item dicēdū ē d̄ illis q̄ scient emūt fructus terraz ab il
lis q̄ nō habēt eas terras: si aut sine fraude ⁊ boā fide
fiat ep̄cō nō ē dicēdū ep̄torē peccat q̄ diu duat boā fids

Quero pone q̄ to alicui pecora cum pacto: **liiii**
q̄ percipiā oēs fructus pecorū quīq̄ osequat totū meū
capitale ⁊ p̄tea sint pecorā comunia. **jo. d̄ ligna. i. c. fi.**
d̄ vñis tenet q̄ iste otractz nō sit licitz cū p̄mo veliz ca
pitale certū ⁊ lucrū qd̄ ē otra naturā cōtractus itez q̄a
saltē p̄maia itencōe ē otra. **c. Cōsultuit d̄ vñis. Cōtrariū**
tenet Specu. i. ti. d̄ loca. S. iaz dicendū ī fine. Et ibi jo.
an. i. addicōnibz dicit q̄ iste otractus p̄cedit ⁊ eo ti. ij.
S. ij. x. Sed ecce locaui tibi p̄dium item quia pecora
remanent in cominō meo ⁊ meo tantum periculo pe
reunt: ergo nō ē saluom capitale. Nec mirū si maius
emolumentum percipio: quia maius periculum s̄b eo
⁊ ideo rōne dubij videor excusari p. c. i. ciuitate de vñis
Nō obstat q̄ qñ ī pecūia mutuata capitale ē saluoz qd̄
ē vñe: quia pecunia nō deterioratur sicut pecora. Item
quia pecora senescunt non pecunia: nam has raciones
ponit in simili Hostiensis in summa eo. ti. S. an aliq̄
x. Sed nūquid pro traiedicia. Item tenet Laur. qui
dicit: bene tamen fateor q̄ cōtractus iste esset illicitz
Si in omni casu qñcūq̄ perirent pecora lucro habito

ul nō habito vellē capitale salvoz. Mal. i. l. i. C. p. socio
dicit: hoc facit ad q̄stionē q̄ttidianā soccide ouiu q̄ fe:
tus lana lac ⁊ hui⁹modi sint coia: ⁊ nō oues i societate
date. Est tñ vez q̄ l⁹ capita p̄ncipalia sint mortua du
rat societas i fetib⁹ vt notat i. l. si id. qd. ff. eo. ⁊. ff. d. pi
gno. l. grege. i. pñ. Et qd̄ dico q̄ oues i societate date
nō sūt coēs: itellige h̄ mō vixelitz q̄ capitale meū nō ē
comuē h̄ melioāmētū ⁊ deteioāmētū ē cōe: vbi ḡcia de
di agnos i soccīdā: nā quātū tūc valebant agni tāq̄ ca
pitale meuz āte oīa d̄trahā illd̄ quod accrescit: vtp̄puta
agni q̄s cedi facti sūt castroēs ul porcelli porci q̄ si tra
ctu tēporis casu ē d̄terioāta estiācō facta int̄ nos p̄ me
dietate d̄teioācōnis picl⁹ ptinet ad me ⁊ p̄ alia ad te
nā hec ē veā societas natuālis q̄ natuāz tāq̄ it̄nsecā q̄
dāmō oībz d̄tractib⁹ iest: q̄ nichil ē aliud nisi qd̄a dii
posicō q̄ lex neq̄ dsuetudo statuit sup̄ d̄tractū vt. ff. d.
pactis. l. Si vn⁹. S. pactis. x. q̄ et i spe. Monal. i. sū. dic
illud vald̄ iniquū ē cū q̄s certa capita ouiu tradit estiā
ta certo p̄cō ⁊ s̄b eo pacto d̄trahit societatē q̄ totā sortē
ēcipiat d̄ puētib⁹ āte q̄ ali⁹ aliqd̄ d̄ puētibus p̄cipiat
ul si paciscat q̄ d̄ fetib⁹ reparēt capita casu mortua āte
q̄ ali⁹ d̄ puētib⁹ aliqd̄ p̄cipiat: hoc em̄ ē tradere oues
imortales ⁊ geneālitz vez ē q̄ vbi p̄babilit̄ dubitatur
vtrū isti⁹ ul illi⁹ deteioz sit d̄dicō ex forma d̄dicōnis si
ue pacti adhibiti i d̄trahēda societate nō ē peccatū. vbi
aut̄ arbitriū boni viri ḡuat d̄dicō alteri⁹ peccatuz ē ex
parte ḡuātis: si scient̄ hoc faciat ⁊ tenet ad restitucōnē
Mō pōt tñ dari geneālitz doctrina sup̄hni⁹modi tradi
cōnib⁹ ouiu p̄pt̄ varietatē tradicōnū ⁊ dolos q̄ s̄b talib⁹
bus d̄dicōnib⁹ cogitant̄ a q̄bus dā enozmit̄: q̄ uis non
vltra medietatē iusti p̄c̄y i q̄ casu nō solū ecclīa h̄ et̄ pri
uat⁹ tenet ad restitucōez ⁊ si nō iue fori saltē iure poli:
⁊ maxie si simplicē decipit. ex d̄ epti. ⁊ v̄di. c. cū dilecti
Si tñ ul nollet restitue aliqd̄ talit̄ d̄cepto nō ess̄ ei p̄pt̄
hoc absolucō denegāda cū iuā ciuilia suslineāt q̄ se in
uicē d̄trahētes d̄cipiāt dū tñ sine dolo ul fraud̄ fiat illd̄
j̄tē fiat estiācio d̄cep̄cōnis hui⁹ nō secūdū t̄pus p̄sens i
q̄ forte res multū melioāta ē p̄fertiz si p̄ industriā emp

toris ē meliorāta h̄ secūdu t̄pus ī q̄ vendicio facta. ex de
ēp̄cō. 7 ven. c. cū causaz. Similit̄ nō tenet̄ fructus q̄s p
cipit medio tempore op̄tae ī p̄cio qz excusat̄ ap̄t bonā
fidez 7 iustū titulū 7 laborē 7 siliā. ex d̄ re. ecclie nō alie
Ad n̄az. 7 c. Requir̄it d̄ resti. ī integrū

Quid d̄ illis q̄ tradūt boues ad mediācōnez p̄ certis
sextarijs bladi eo pacto qz si moriāt̄ ul̄ deteriorēt̄ oduz
itor̄ subeat mediētate picli: si at̄ melioren̄ habeat me
diētate o modi. **R**ndet **M**onal. ī sum. qz re vera locare
boues ul̄ eq̄s ul̄ ad diez ul̄ ad t̄minū dū t̄n oductor n̄
ḡuet̄ imoderate d̄ mercede licitū ē pactū aut de coicāto
dāno 7 o modo rei locate iniquuz ē ex parte locatoris
vbi p̄bablit̄ dubitet̄ vtrū locatoris ul̄ oductois meli
oret̄ o dicō ul̄ vbi credat̄ qz oductoris sit̄ deterior. in p̄
posito t̄n ī supradicto o tractu videt̄ oductoris deterior
o dicō. qz vix aut nūq̄ pōt h̄re t̄m o modū d̄ melioraci
one bouū quātū h̄re pōt dānū de morte si otingat **S**i
t̄n locator timēs ne oductor ḡuaret boues. 7 sic timēs
de piclo mortis ex tali imoderāto ḡuamine **S**bsequent̄
appōnit huiusmodi pactū firmit̄ appōnēs qz si boues si
ne culpa oductoris perirēt̄ nichil exigēt̄ ab eoz h̄ face
ret vt rusticus timēs ne imoderāte ḡuaret boues nō ē di
cendū qz peccat̄ nisi ap̄t scādalu eoz q̄ ignorarent eiz
intencōne. **I**llud t̄n vez ē qz oductor rei pōt ī se suscipe
picl̄ rei oducte 7 casus fortuitos quātū ē d̄ natuā con
tract̄. **S**i ī appposito casu nō t̄m ē locacō 7 oductō. h̄ soci
etas ī piclo 7 meliorācōne 7 deteriorācōne bouum **I**tem
de predictis circumstancijs ī iudicio anime stat̄ cō
fessioi eiz ī penitencia ī qua diligēter examinetur vt
dictum ē **V**ide infra. §. viii.

Sed qd̄ d̄ puibz 7 animalibus que traduntur ad īcre
mentum. **R**espondetur secūdu eundem qz ī hac tradi
cōne pōt interuenire contractus societatis tātuz ul̄ lo
cacōnis ul̄ conductionis t̄m. p̄nt̄ eciam concurrere con
tractus mutui 7 societatis. primo contractus societa
tis tantum. vt quando quis habet. xx. capita ouium
7 facit societate cum alio habēte totidez 7 coicant adim
uicē ip̄as oues 7 piculuz 7 emolumentum 7 expensas

De Restitutionibus usurar

circa custodiā et pastū eaz. i q casu si oueniāt int se q d
fetibus reparent capita mortua ul de velleribz et pellibz
bus emanā alia ad augendū gregez aut si faciūt aliud
pactū licitū et honestū nō peccāt. dū tñ huet eqlitas in
ter eos ita q huiusmodi pacto nō videat eē deterior ul
melior edicō vniq q̄ alteri. **Item** pōt esse locacō et con
ductio vt si q̄s habeat. xx. capita et tradat ea alicui cus
todienda et pascenda s̄ certa mercede pecunie ul p̄tici
pacōe puentuū gregis i q casu si dñs retinet p̄clm si
bi illoz capitū nec alias i pactis et ouēcōnibz gnet con
ductores licitū ē et tractus itez pnt occurrē et tractus mu
tui et societatis. vt cū q̄s habēs. xx. capita tradit estiā
ta alicui. puta p. xx. solidis ita q teneat ei reddē medi
etatez sortis. s. x. solidos q̄cquid cōtingat p̄modū de
ouibz et tūc p̄inde ē. ac si creditor dedisset ei mutuo. x.
solidos ex q̄bus cōpatis. x. capitibz etraxiss̄ societatez
cū creditoē habēte alia. x. capita ita q sint coia et ipi so
cio sint i p̄clō et puentibz. i q casu si etēplacione mu
tui ḡuaret creditor debitorē in etractu societatis b̄ha ē
Et i hoc casu p̄cedendum sicut dictum ē in p̄mo casu
de contracta societate.

l. vii

Quod pōt q̄ vdi asinā meā i socidā i q̄nquēniū et ē
d̄ osuetudinē q̄ i fine q̄nquēniū diuidat asina et fetz vel
pecudes et fructz eaz. interiz asina pait naturalit̄ nūq̄
rusticū michi tenebit ad aliq̄d. **dic Bal. i dicta. l. i. C. p**
socio. q̄ nō. qz est eoz mō paritura penes me et si sit
estiāta tradita. qz i etractibz nō ordinatis ad dominiū
trāsfereū eistācō nō facit empti. vt. ff. eo. l. cū duobz
S. dāna. ff. loca. l. iiii. Et s̄ p reglā traditā. ff. d̄ etrahē
empti. l. cū manifesta. S. neō. Sed qd si parit casu for
uito cui resisti n̄ potuit. Textz dic i dicto. S. dāna. qz
p̄clū ē cōe. vñ si asina eāt estiāta. x. rusticū tenebit mi
chi r̄ficē. b. naz si nichil reficēt totū meū dānuz foret qd
ē etra illū textū q̄ dic q̄ dānuz ē cōe. Et sic alit̄ iudicaz
de casu fortuito. et alit̄ d̄ casu natuāli. Sed si interuenit
culpa rustici tenet emēdaē totā quātitatez qz añt̄p̄ so
cietatis diuidēte tota asina mea ē. l. z estiāta fuerit tra
ditā vt p̄dixi. Et fac. C. d̄ pacis. l. si pascēda. Si vob̄ p̄

q̄ asinā debuit eq̄līt partiri interuenit c̄pa rustici tūc
non tenetur michi nisi ad dimidiā partem precij q̄
non damnificauit me in plus.

lvi

Quedo pone q̄ cedi boues cuidaz cū pacto q̄ daē debes
at. xx. staria bladi i āno. **R**ñdet jo. d. ligna. i. c. fi. ex de
vhis aut locat̄ opa bouū: et licit̄ ē cōtractus q̄ boues
deteriorāt Sed si volo boues recuperare p̄cio q̄ facio esti
mari cū trado nec volo picl̄z deteioāconis s̄bire q̄uis
bñ beliz subire iudiciū diuinū. s. mortē natuālē et tunc
tract̄z est illicit̄. **V**ide s̄ s. v. et infra. s. p̄xiō. **A**tem
h̄m **M**onal. i. sum. i. bobus hoc mō poss̄ licite strahi
societas **T**alis cōcessit tū rustico ad laborādū ad quar
taz ptē lucri et dāni duos boues p̄cō. xx. libraz suscipi
ens i se dict̄ rustic̄ tres ptes picli: dñs vñ quartā ptē
q̄cūq̄ casu fortuito dicti boues pierint et diuino iudici
o **E**t p̄ q̄rta pte laborer̄ dictoz bouū p̄misit rusti
cus d̄ferre ad comū suā. x. corbes frumēti et p̄misit do
min̄ se esse contentū d̄ dicta q̄ntitate et si pl̄z poss̄ habē
et si otigeit q̄ dict̄ rustic̄ nō poss̄ daē dictā q̄rtā ptem
p̄ eo q̄ rustico nō remanerēt tres corbes frumēti p̄ tri
bus ptib̄ laborer̄ bouū illiē āni d̄ductis laborib̄ et
expensis c̄ca boues et opas p̄dicti laborer̄ p̄pt̄ steilita
tatē ul̄ ifiritatē rustici ul̄ bouis ul̄ alio casu fortuito n̄
teneat dict̄ rustic̄: s̄ tñ teneat p̄ rata et si nichil lucre
tur i nichilū teneat. s̄ teneat dñs sibi reddē estiāconē
opuz et labois rustici p̄dicti et laborer̄ p̄ q̄rta pte si ru
stic̄ p̄didit opas suas et p̄dicta teneat p̄baē dict̄ ru
sticus p̄ duos bonos et legales viciōs suos q̄ iurēt d̄ cre
dulitate et ip̄e idē rustic̄ iurēt q̄ ita sit rei veritas.

li

SU^{RA} **T**ercō i empconib̄. **V**trū licet emere
redit̄ p̄diales ad vitā sine viciō vsure. **R**ñdet
Alex. d. ales i suo tractatu q̄ t̄lis tract̄z ē licit̄ et fieri
pōt: dū tñ h̄ueit eq̄litas inter vēdētē et emētē. **O**portet
em̄ q̄ inter eos h̄ueit eq̄litas iuris natuālis ita q̄ p̄ciū
datū ab emētē p̄p̄conē rei vendite. **A**lit si corrūpere
tur eq̄litas illa est tract̄z illicit̄. et iō qñ ibi ē excessus
corrūpens istā p̄p̄conē siue ex pte emētis siue vendē
tis tract̄z rescindi pōt sicut illicit̄: puta si p̄ciū nota

De Restitutionibus vlar

bilit̃ excedit rez: ūl res excedit p̃ciū: dico aut̃ notabil̃ q̃
excessus paruos p̃c̃y vltra rez ūl res vltra p̃ciū nō vici
at c̃tractuz h̃ excessus clar̃ & notabil̃s. & ideo statuerūt
iura q̃ si q̃s decept̃ ē vltra medietatē iusti p̃c̃y pōt re:
cedē a c̃tractu ūl agē ad supplēntū p̃c̃y. ex de emp̃. &
ven. c. Cū causa: sup qd̃ dicit glo. q̃ dimidia ps iusti p̃
c̃y debz sic intelligi. Ecce res valz. io. tu vendidisti eaz
p̃ q̃tuor patz q̃ tu es deceptus i sex. Sed sex sūt plz di:
midia q̃ ē q̃nq̃: & sic es deceptus vltra dimidia iusti p̃
c̃y. Pōt et̃ esse deceptō ex pte emptois ita q̃ ip̃e ē d̃cep
tus. Pōt et̃ q̃ res valeat. io. & ēptoz soluit. xvi. d̃cept̃
ē i sex q̃ sūt plus dimidia q̃ ē. v. & iō pōt agē ad p̃ciū re:
stituēdū qd̃ plz debeat ūl i toto recedē a c̃tractu q̃ de:
cept̃ ē vltra dimidia iusti p̃c̃y. Nō sic aut̃ si es decep
tus i. v. q̃ sūt dimidiū: & nō vltra dimidiū. licz aut̃ iu
ra taxauerit istū excessū q̃n ē vltra dimidia iusti p̃c̃y
vt alias nō possit agē ad supplēntuz ūl recedē a c̃tras
ctu tñ i foro c̃sciencie viciat̃ c̃tract̃. & sic ē d̃ceptō vltra
dimidia iusti p̃c̃y. q̃ i dimidia pōt esse notabil̃s excel
sus & clar̃ cor̃p̃ēs eq̃tatē iuris natuālis. Sic ergo i
ter vendētes & emētes pōt esse licit̃ c̃tract̃ si h̃uat̃ equa
litas. Talis aut̃ eq̃litas pōt h̃uari q̃n reddit̃ emūt̃ ad
vitā. Hoc at̃ ē q̃n p̃ciū ē tāte q̃ntitatis q̃ p̃elatis etate
emētis & sanitate eiusdē & piclis c̃ca fructus possessio:
nū & laboibz & solitudibz nō appaēt q̃s habeat meli
orē pte notabil̃ vtrū emēs ūl vēdēs. Si aut̃ t̃lis eq̃li:
tas cor̃p̃at̃: certū ē q̃ t̃lis c̃tract̃ nō pōt fieri nec ē li:
cit̃. Preterea certū ē q̃ cuz q̃s ē dñs alicui rei dñs ē &
ṽsus eiusdē rei. item dñs ṽer̃ alicui rei pōt eam sim
pliciter trāsf̃erre. Pōt et̃ trāsf̃erre ṽsuf̃uctuū retenta sibi
p̃ pietate rei vt i locatis. Vidēt et̃ posse p̃bari ex ṽeō
dominio quia sicut dominus rei pōt eā trāsf̃erre sim
pliter dando ūl vendendo ūl retinendo p̃prietate rei
& trāsf̃erendo ṽsum ita pōt dare ūl vendere quo ad
determinatum tempus: & sic possunt vendi redditus
ad vitā. Preterea sicut habetur extra de ṽsuris. c. Pa
uiganti racione dub̃y excusatur huiusmodi c̃tract̃.
Si quis pannum vinuz oleū ūl alias merces vendit

ut amplius quam valeat in certo termino recipiat pro eis. si tamen
tempore contractus non fuerat eas venditur? **R**atione ei du-
bium ille qui plus accipit quam dedit excusat in tali contractu ut
dictum est supra. **S**ed in emptione et venditione redditus ad vitam
dubium est utrum vendens plus quam accipiat quia emens potest cito
mori et non precepta sorte. et utrum emens plus accipiat vel det
quod potest multum superuenire et cito mori. hanc rationem dubium videtur
excusari. **V**ideetur ergo quod propter iustam excusationem et propter periculum
anxietatem ipsi contractui ex natura eius ex parte utriusque. scilicet venditoris
et ementis et etiam propter rationes vel dominij et liberae voluntate
contractus ut contractus de natura sit licitus. **D**ico autem de na-
tura sui quod ex parte contractus potest esse viciu in contractu propter
corruptam intentionem eius: puta si aliquis diues sibi ad suffi-
cientiam non propter vite necessitatem sed propter auariciam ut dicitur si
at tales redditus emit: hoc enim est turpe lucrum ex parte con-
trahentis. **Q**uodam. **R**ay. i. tenet. **H**ostia. scilicet quod iste contractus
sit licitus in tit. de viciis. **S**. **A**n aliquis i. tenet. **J**o. an. in additionibus
ad Spe. super rubricam. de viciis. et Archi. in c. Quicumque. xiiii. q.
iiii. et Cy. in l. Si patet. C. de officiis testium. et in no. et Vincen.
in c. in ciuitate. et Ric. **V**ice s. episcopo. **S**. **A**d argumenta
in contrarium vice pulchras responsiones

Quo autem iure vendens aliquid ad vitam: puta possessionem
potest illud retinere quando emens pro venditionem parum super-
uixit vice eundem.

Sed quod de his qui emunt aliquis redditus ad vitam venditoris
habetis debitis circumstantijs ex etate et salute emptoris. respondet
Monal. quod secum fieri potest. quod non cadit ibi desiderium mor-
tis alicuius sed ubi emit ad vitam emptoris non est tutum ne ven-
ditor desideret mortem emptoris.

Utrum licet emere redditus prediales hereditate. respondet **A**lex. re-
ales ubi si habet aliquis quod talis contractus potest fieri licitus si fue-
tur equalitas iuris naturalis quod quod fit quando tanta equalitas
habetur in contractu quod non liquet apparet quod contractus hereditate habeat
melioris parte. **S**i autem liquet apparet quod proprium est nimis par-
uum respectu rei empte tunc est corruptio equitatis ex parte
ementis et tenet emens ad supplementum iusti precepti. **E**t si esset
proprium ita paruum quod esset minus medietate iusti precepti posset
vendens in foro iudiciali recedere a contractu. **S**i autem terra que

De Restitucionibus usarum

vendit ē ita parui valoris ⁊ p̄ciū ita m̄agnū q̄ notabi
liter excedit rez emptaz ul venditaz tūc corrūp̄it ēq̄tas
ex pte vendētis ⁊ tenet vendēs i foro cōsciēcie restituē
qđ accepit vltra iustū p̄ciū Et si excessus est vltra di
midiaz iusti p̄ciy poss̄ emēs recedē a cōtractu. **Concor.**
Hic. Nō obstat illud Leui. xxb. qñ vendis qđpiā ciui
tuo ul emis ab eo ne ōstēs fratrē tuū s̄ iux̄ numez an
notū iubilei emas ab eo ⁊ iux̄ supportacōes frugū ven
det tibi quāto pl̄z āni t̄māserit p̄z iubileū crescet t̄pus
⁊ quāto min⁹ tēpoīs numeāueis tāto min⁹ empcō cō
stabit. qz r̄ndet idēz qđ ibi fuit aliqđ l̄rale ⁊ aliqđ mo
rale. qđ aut ibi fuit l̄rale nō obligat sicut nec iubileus.
Licet em̄ moālia legis obligēt. nō tñ obligāt iudicialia
nec ceīmoālia quātū aut qđ fuit spūale i illa lege appa
ret ex glo. qđ magis p̄hibet auaricia diuitum q̄ forma
cōtract⁹. **Vñ glo. dic** qđ necessitatib⁹ p̄riōz ē subueni
endū nec ē negociādū d̄ necessitatib⁹ paupū imo ma
gis diuites debēt idigētib⁹ subueīre cōmodando ⁊ cō
modata paulatim d̄ fructib⁹ recipe. **Vbi patz** qđ ven
dico a paup̄e facta fit p̄p̄t̄ d̄fectū. ⁊ empcō tenet locum
mutuacōnis: ⁊ iō ē min⁹ iusta p̄p̄t̄ necessitatē vendē
tis ⁊ maliciā emētis. ⁊ iō illd̄ qđ pl̄z accipit non hz iu
stuz titulū p̄ possessiois. **Vbi ē aduertēdū** qđ qñ q̄s emit
possessioēs ad t̄pus ul simplicit̄ causa lucri qđ expetit̄
t̄m ex natuā tēpoīs ⁊ n̄ ex natuā rei possesse viciū ē i cō
tractu ⁊ tale lucz d̄t turpe i iuē. **Si** veō hui⁹modi pos
sessio emat cā lucri ⁊ t̄lis empcō fuit min⁹ iusta p̄p̄t̄
necessitatē vendētis cui ex caritate s̄bueīre debuit i t̄li cō
tractu viciū ē v̄he n̄ p se s̄ p eq̄pollēciā: qz lucz qđ p̄ue
nit ex t̄li cōtractu militat cōtra caritatē **Si** veō possessio
nez emat nō cā lucri priō ⁊ p se s̄ ad necessitatē ⁊ vtilita
tez vite dūmō saluet i empcōne ēq̄tas si pl̄z accrescat
p̄cessu tempōis q̄ v̄et illud sit emētis qz illud accipit
tāq̄ suū p̄p̄t̄ natuāz cōtractus ⁊ non ratione temporis
nisi valde p accidens. **Item** non obstat qđ in empcione
hereditaria fructuū semp sit i ēqlitas iusticie ⁊ notabi
lis excessus supra sortē. qz r̄ndet idēz qđ nec ius natuā
le nec ius positivoz dicitat qđ ille q̄ emit rem hēditarie

teneat tñm dñe p ea quātitate p̄babile ē q̄ iſe debeat
pcipe p totā vitā ſuā ⁊ filij ⁊ nepotes ⁊ tota poſteitas
lūa. q̄ h̄m hoc res q̄ em̄it hereditarie nō poſſit cadē ſub
iūſta eſtiācōne: ſ; qñ taxaſt iuſtū p̄ciū ſufficit q̄ habea
tur reſpectus ad illū q̄ em̄it ⁊ poſteitatē vſq; ad certuz
ḡdū: puta forte vſq; ad filiū ūl nepotē n̄ at oportet q̄
h̄eat r̄ſpectū ad oēs q̄ pñt ſuccedē vſq; ad oē t̄p̄ q̄ lic n̄
poſſit eſtimari res que venditur.

iii

¶ Quādo poſſūt vendi redditus p̄cipiēdi ūl ius p̄cipiētoz
reddituū p̄cio minori eo q̄ ſtatiz emēs ſoluit q̄ eſt p̄ci
um ſi ſolucō ſingulis ānis differet: puta an liceat emē
reddīt molēdinoz vſq; ad .x. ānos dando min⁹ p̄ciuz
q̄ ſtatiz ſoluit q̄ dareſ ſi ſolucō ſingulis ānis expectetur
¶ R̄ndet Alex. ubi ſ q̄ caſus ē licit⁹. **¶** Pri⁹ em̄ ē ſupponē:
dū q̄ futuri fruct⁹ emi pñt ſiue iura p̄cipiētoz fructuū
licut iurā molēdinoz ūl pedagioz. **¶** Secūdo ſupponit q̄
iūſtū p̄ciū debuit eē p̄portōnatū rei uendite. **¶** Juſticia at
p̄ciū attēdi d; a tempoē cōtract⁹ vt tñm det quantū ualet
res tempoē cōtract⁹ nō tñm quātū ualituā ē toto tempo
re cōſequenti q̄ res nō d; eſtiāri niſi h̄m q̄ ualet tēpoē
cōtractus. **¶** Vñ **¶** Doſti. l. v. ti. d. ubiſ qñ agit de caſibus
q̄ uident eſſe uſarij ⁊ nō ſūt. dicit i. xii. caſu. **¶** Quāto uē:
to fructus ad t̄pus non tenet michi emptor reſarcire ſi
plus p̄cipit d̄ fructibus q̄ ſit ſors ⁊ hoc rōne incertitu
dinis. h̄m ergo eū taxaē d; p̄ciuz habendo reſpectuz ad
valorē rei t̄p̄e cōtractus. **¶** Tercō pōt ex hoc cōcludi eſſe
licitū q̄ licet pl⁹ p̄cipiat emēs tempoē cōſequenti q̄ de
derit. tñ illud qd p̄cipit ē d̄ ſorte p̄t̄ veraz bēdicōnē fa
ctaz iure p̄cipiētoz fructuū cū iuſticia p̄ciū attēdatur
tempoē cōtract⁹ q̄ tempoē nō magis ualet q̄ venditur
¶ Viciū em̄ ⁊ b̄ha ē qñ dat min⁹ p̄ciū q̄ valeat res tēpo
re cōtractus a q̄ tempoē iūſtū p̄ciū iudicandū ē. **¶** Mō aut
viciū ē ſi dat min⁹ p̄ciū q̄ dareſ i futuro. **¶** Mō obſtat q̄
ſicut ſe habet venditor ad emptorē. ita ecōuſo emptor
ad venditorē ſi plus accipiat racione p̄longate ſolu
cōnis b̄hari⁹ ē cenſendus. **¶** Sed ſic ē i p̄poſito q̄ min⁹
dat anticipat p̄ciū q̄ reſpondet q̄ argumētū nō cogit
q̄ licet maioritas p̄ciū i vendēte p̄t̄ dilacōnē. ⁊ min⁹

ritas i e mente apt anticipacōne faciat vharū tñ non
sic i apposito. **Primo** qz nō debes iudicāe min⁹ pciūz qd
apportōnatū ⁊ i iustū rei que vendit licet forte sit minus
respectu futuri. **Secundo** qz illd d anticipacōne tempōis
locū habz qñ res q vendit nō statiz tradit h pciū statim
dat ⁊ pciū expectat. in apposito aut statiz dat res q vēdi
tur licz usuz expectet. **Vñ** i empcōne ⁊ vendicōne iter
ueniret duplex expectacō vt i fza. **S. primo** **ibi**

¶ **V**truz gracia expectacōis rei vendite liceat plus acci
pere a venditore ul min⁹ dare ab emptōe. **Rñret Alex.**
vbi supra qz i empcōne ⁊ vendicōne intuenire pōt dū
expectacō pmo vt expectet res vendita: ⁊ qz expectat iō
min⁹ datur vt si qd dat. x. p mna frumēti q valet. xii.
receptur⁹ mnā in alio tempore: talis expectacō si ē ex
pacto vha ē. **vid infra. S. xvi.** **Alia** ē expectacō nō rei h
vlus eius: puta qz res ē talis natuē qz emēs non pōt
statizea vti. **Pōt** em⁹ attingē qz res q vendit statiz tras
dit h tñ ipa res nō habz statiz vsuz suū. **Et** ideo si emēs
min⁹ dat. qz nō pōt statiz vti re sua apt expectacōnem
vs⁹ nō peccat. qz res statiz tradit ⁊ tñ vendit quātuz va
let tempore tract⁹ licz detur min⁹ pciū p ea apt vsuz
successivom eius: sicut i redditib⁹ molēdinorū vbi p
cepco reddituū ē successiva ul qz expectat usuz eius: sicut
vt si quis p pelle baia q statiz tradit min⁹ dat cca pen
terostē q cca festū scti **Michaelis** qz uis em⁹ res trada
tur utroq tempore tñ licz vno tempore dare min⁹ pci
um qz alio tēpōe nō apt rez expectatā h apt usū **ibi**

¶ **Q**uid de his qui i agro seminato emūt fructus picipiē
eos illo anno an ē vha. **Rñret Monal. i sum.** qz nō ex
forma tract⁹ **Pōt** tñ fieri i fraudez vharum. vt si tan
tus ē ager ⁊ tñs qz velsimile sit qz inde colligendi vale
ant i autūno pl⁹ qz emptor dederit: vbi gcia dedit. x. so
lidos ⁊ velsimile ē qz valebant. xx. ⁊ maxime si persōa
ē que tales contractus consuevit exercē. **Vñ** de restitu
cio in foro penitencie iniungenda ē ei. **Si** aut proba
biliter dubitetur vtrum fructus illi plus ul minus de
beant valē qz debitor dedit nō ē vha. **Eodem** modo iu
dicandum ē de creditore qui possessionē alienā recepit

acq̃rit seu acq̃rē pōt. Propt̃ea ille usz seu facultas uten
di pōt ab eo cuius ille usus ē legitime uendi. Si iteruz ho
obstes q̃ cū habēs cētū florenos faciltatē habeat utēdi
eis ul possidēdi eos nō solū p tribz ānis uez et p toto
tempoē futuro. ergo bñ eque poteit uendē faciltatē hāc
futuri tempōis mutuāto sicut p̃fatz debitor facit q̃ non
tenet eos soluē ante tres ānos. Ad hoc dicēdū q̃ hic
ibi nō ē eadē rō nā habēs pecuniā nō pōt ea iquātū ra
cōnē p̃ciū habet seu nūmismatis uti nisi mutuādo ul p
re altera cōmutāto: utrobiz aut currit t̃pus futurū nō
p eo q̃ pecuniā tradit h̃ p eo cui mutuat ul i emēto cō:
mutat seu ap̃ciat ultra simplicē uim p̃ciū sui: h̃ debitor p̃
fatz nichil mutuāt dū soluit. lxxv. ducatos h̃ potiz de
bitū suū soluit. et d̃ h̃ q̃ āte t̃pus debītū soluit ul aliqd
p̃ciū recipit qd̃ q̃rez mutui p̃ciū dici non pōt cū nichil
mutuet. h̃ solū dici pōt p̃ciū ante iōacōnis ip̃iz solucō:
nis q̃ āte iōacio hoc p̃cio estiāblis ē iō licite pōt uendi
fran. d̃ may. i. xiiii. di. dic. Quod pone q̃ aliqs dabit
alicui p̃z ānū aliqd et rogat q̃ soluat sibi statiz et d̃ q̃
sit lib̃ p dimidio debiti. R̃ndet q̃ ē ṽsa q̃ mora tem:
pōis hoc facit hoc negociū illicitū. vñ ul d̃bet sibi totū
soluē ul nichil diminué p̃ueiēto t̃p̃z et hec ēit g̃cia ul
expectāē t̃p̃z et tūc ēit iusticia. alias si dimīnuīt et p̃ueit
t̃pus solucōnis tenet de residuo restituere

lic

Quid si emi ab habēte possessioēs censuz. iō. corbium
frumēti p̃ p̃co q̃ habēt possessioēs ex q̃bz haberēt veri
similit̃ dicte. x. corbes adiecto q̃ d̃ oibz bonis suis idif
ferēter soluē teneat. Dubiū facit q̃ emo fructz certi p̃:
dy et sic potius vixet obligacō p̃sonalis iux̃ notata p
inno. c. in ciuitate. itez hic nō emit cūtz ius reale. R̃s
p̃ndet iō. d̃ ligna. i. c. fi. d̃ ṽhis q̃ si cēsus cōstituit i bo
nis et ad boā fiat relacō nō ē cēsendz cōtractz ṽsariū cū
hec merces hoc p̃ciū et alia iura realia licitū sit emē. ff.
d̃ here. ul. ac. ven. et maxie p̃cedūt cū legitimū ē p̃ciū
et ad obiectū cēsus relatū. Caueat tñ cōtrahēs ab itencō
ne d̃prauata cuius solz rez ē cōg̃tor. ex d̃ ṽhis. c. Cū tu i
fi. Sed dic Laur. Nescit ṽdē q̃mō i casu p̃posito cen
sus ille cōstituat i bonis et dato q̃ oia sua bona obliget
nō tamen negat quā possit cōstituere in bonis suis

et illū vendē nec vllā facio differēciā siue cōstituat i pecu-
nia siue i rebz: puta grano vino. xiij. q. iij. Oleriqz: et
qđ notat jnno. i. c. jn ciuitate: et ita credo jo. d. ligna. cō
cessisse. Ad p̄dicta facit q̄stio illiz q̄ vendit fructus toz
p centū annis. et q̄ Bar. i. l. ij. §. jn. stitucō. ff. de le. ij.
q̄ dīc. q̄ aut vendit fructz cōstituendo ius i re ipi emē:
ti: et tūc ē alieacō rei. l. fi. C. d. re. eccl. nō alie. Aut nō con-
stituendo s̄ obligāto se actōne psonali ad dandos fru-
ctus et tūc nō ē alieacō. l. fi. et cōtrahē. empti. et l. libto
in pñ. ff. d. adi. lega. et q̄lit ppendat. An cōstituat ius i
re ul nō notat. ff. d. vsufructū. l. Si ita. iio

¶ Quid d̄ his qui emunt ab ecclesijs ul monasterijs cer-
tas possessiones tenēdas toto temponē vite sue ita vt
p̄z eoz mortē ad eccl̄ias redeāt. et n̄et Hosti. i. su. eo
ti. §. Sed an aliq. x. Quid d̄ his q̄ Ray et Gof. iudi-
cauerūt hūc cōtractū b̄hariuz eo q̄ hoies sperant viuē
et sic sperāt se ampliꝝ pcepturos d̄ puētibz possessionū
q̄ sit pecuīa q̄ de decūt et sola spe cōtrahūt b̄ha. Si tñ q̄s
vnaz possessionē dat et recipiat aliaz eequalentē licitꝝ ē
contractus certe salua pace eoz: nā ita hoies speraē pnt
lucrū in h̄ vltiō cōtractu sicut i p̄mo: et adeo licitꝝ ē cōtra-
ctus p̄mꝝ. s. empcōnis et vendicōnis sicut et vltimi. s. p̄-
carij nisi i fraudē fiat: naz vtz approbatur a iure. ipi
met et scripserūt q̄ nō h̄z locū b̄ha nisi i mutuo et ego
addidi regularit̄ vt appōsitiōnē multoz casuū euitarez
et ideo dic q̄ iste cōtractꝝ sicut et ille d̄ q̄ dicit̄ s̄ Quid
d̄ his q̄ oues rōne incertitudinis excusant. C. eo. l. ij. et d̄
pac. l. i. et l. i. ff. d̄ dīc. et remō. Si tñ ponas p̄ cōstātū
q̄ malaz itencōnē habeāt et q̄ eos remordeat conscien-
cia non excuso purgent em̄ conscienciam supra de pre-
scripcōnibus. c. fi. ex de v̄his. c. jn ciuitate. Sed ego d̄
illis non sum. hec Hostiensis. lii

¶ Videamꝝ circa v̄harū fraudes Done q̄ q̄s petit a me
mutuū offerēs p̄ securitate mutui ipotēcā suoz bono-
rū ego aut illudico nolo mutuare: s̄ paratꝝ suz emē p̄
eodez p̄cio et usqz ad certū tempꝝ reddē p̄eodez v̄hariꝝ
p̄sumoz maxie si modicū p̄ciū intuenit fm̄ Hosti. i. c.
Ad nostrā d̄ ep̄ci. et ven. p̄ illū tex. et l. Quāuis. §. Si

cūz esset. ff. aduel. Ex hoc videtur sentire Hosti. q. ex solo pacto de re vendendo contractus presumatur usurarius. **Hugo** ut refert **Arch.** xiiii. q. iii. plerique sentit contractum tunc quod dicitur et si tunc facit tale contractum in fraude usurarum peccat mortaliter nec a peccato usque defenditur licet non possit ab ecclesia condennari. Si autem non facit in fraude non peccat quia tunc contractus est licitus et tunc emptio et venditio licita. C. de pactis inter emptorem et venditorem. l. si fundum. et de iudicio adiect. l. Quociens hec ille. Si ergo non potest ex solo pacto ab ecclesia condennari ergo non insurgit ex solo pacto presumptio quod sit contractus usurarius quia tunc possit ab ecclesia condennari ut dicto. c. Ad nostram. et c. illo vos de pigno. h. et videtur ibi sentire **Arch.** q. per verba. **Hugo**. dicit quod si intueniat predictum pactum de retrahendo et defectus sit in pretio iusto secundum c. ad nostram. tunc iudicabitur usurarius. Item expressit ibi **dic. inno.** item **Hosti.** in sum. in ti. de emptio. et venditio. s. fi. x. illud autem notat. Vbi dicit quod quando transit de contractu ad contractum in fraude legis: ut quando accedo ad usurarium et volens recipere mutuum ipse non consentit quia timet de usuris sed dicit quod emet si voluerit. Si hoc dicunt testes qui fuerunt mecum quod talia verba habuimus et venditio fit longe circa iustum precium: vel prope iustum precium et constat quod emptor usurarius est et quod ego si facere possem nullatenus eam rem venditurus non valet contractus ut in. c. Ad nostram de contrahendo. emptio. jo. andree in dicto. c. Ad nostram. dicebat. **Experientia** docuit quod usurarii dimissis contractibus mutuū inchoauerunt facere contractus emptioconconditionalium. scilicet cum pacto de reddendo rem postea ne forma contractus ex vi illius pacti iudicaret illum usurarium ceperunt bina instrumenta facere: primum emptioconconditionalium. secundum promissionis de reuendendo hodie vero oportet debitorem indigentem pecunia confidere usurario sicut sacriste faciendo sibi purum instrumentum venditionis: unde videtur sentire quod solum hoc pactum sufficiat. h. eo. c. sup. glo. sentit contractum. et ideo in. c. illo vos. s. quod tria occurrere debeant. scilicet emptorem usurarium non intuisse iustum pretium et pactum de reuendendo et ideo dominus **Laur.** de pinu. dicit ita usurarium in practica. s. quod illa tria requiruntur

Vide s̄ v̄sa p̄mo. §. xl. et infra. §. xx. v.

(xii)

Qued quid si fiat pactū de reuēdendo infra .io. annos. ita tñ q̄ i qñquēniū instrumētūz vendicōnis nequaquā facere teneat. rñdet Hosti. et jo. an. in dicto. c. Ad n̄taz in nouella q̄ eo ip̄o fraus detegitur.

(xiii)

Qued q̄d si q̄s uēdit ius p̄cipiendoy reddituū q̄d tempore tractūz ualet centūz et q̄ expectat solucōnē fiendaz certis terminis uolt h̄re centūz et .xx. nūq̄d ē casus licitus. rñdet idē Alex. ubi s̄ uideet dicēdū q̄ nō q̄ cū statitradat res q̄ uendit et emptois stet p̄icō et statiz alteri uenire pōt eā et q̄ expectas solucōnē fiei uis habē pl̄ ap̄t dilacōnē tempōis. uideet in directe omitti ūsa et q̄ si quis indirecte mutuet p̄ciū iustū rei uendite. s. libras centū ut ex illis habeat. xx. libras ultra sortē. hec v̄sa i directe uideet omitti et esse in oīre uendita ad t̄pus Si em̄ res i p̄senti ualet. io. et q̄s uēdat eā xii. ap̄t expectandaz solucōnē uideet indirecte mutuare. x. ut recipiat ultra sortē libras duas. hūc tñ casūz dicit. ex de v̄fis. c. in ciuitate tua. ex forma sua nō esse t̄hariū. nichilominz tñ uenditores peccatū nō icurrūt ubi dubiū sit merces ip̄as pl̄ ul̄ minz ualere tempore solucōnis: forte autez dixit ex forma sua nō eē t̄hariūz q̄ ē v̄sa indirecta: ut em̄ dictū ē supra indirecta v̄sa incidit p̄t tractum mutui Vide infra. §. primo. et §. xvi.

(xiiii)

Qued an aliq̄ casu liceat uendē ad credēciam. rñdet Alex. de alexā. ubi s̄ q̄ uendē ad credēciaz pōt fiei t̄plicit Vno modo credēcia p̄ciy soluendi in tempore futuro pōt incidē in tractu p̄ graciā et libealitātē uenditoris. s. qñ res uendit h̄m iustā estimacōnē p̄ tempore empconis et omutacōnis ip̄i rei et ip̄e uenditor expectat solucōnē libere ap̄t ḡciā quā habet ad emptorē talis credēcia nullū habet uiciū v̄se q̄ nulla excreścēcia ē ap̄t credēciā cū res uendat quātū ualet h̄m iustaz estimacōnē: que estimacō fit p̄ tempore tractus. **D**ecundo mō pōt incidē ex credēcia nō ap̄t ḡciā uendicōnis s̄ ex natuā tractus q̄ res nō estimat h̄m valorez quo ul̄ quē ualet qñ tradit s̄ q̄ ualituā ē ul̄ sperat ualē tempore solucōnis ubi ḡcia. **S**i aliq̄ res uendat i aliq̄

De Restitutionibus usurar

tempore i q̄ nō habet tātā vtilitatē ⁊ necessitatē huāna
vita q̄ habitua ē i futuro tēpore ⁊ vendēs nō eā vendi-
turū ē eo tempore q̄ min⁹ valet s̄ alio tēpore q̄ speratur
maioris valōis. **H**oc casu posito vendē ad credēciā li-
citū ē ex natua cōtractus vt pbat̄ p dictū. c. **N**auigati.
vbi dicit q̄ iste excusat q̄ merces vendit plus q̄ tūc va-
leāt i certo termino pcepturū solucōnē: ⁊ hoc si alias
nō fueāt vēditurus. **V**ide infra. **S. xix.** Tercio modo
pōt fieri credēcia i cōtractu p accidēs. s. ex natua tēpōris
q̄n q̄s. s. plus vendit q̄ valeāt res tēpore vendicōnis vel
q̄ valitue sint p̄babilit̄ tempore solucōnis alit̄ eas ven-
diturus. **E**t hoc modo cōtractus ē vicōsus. **D**ixerūt tñ
q̄dā q̄ licet cōtractus sit vicōsus d̄ se tñ excusari pōt ex
parte venditoris. **S**i em̄ venditor rez suā non intendit
vendē carius p̄t tempus s̄ p̄t dānū q̄d vider̄ sibi im-
minere ex dilacōne recuperāde solucōnis seu p̄t vexa-
cōnē suā redimēdā quā p̄babilit̄ timet futurā sibi i re-
peticōne debiti sui ul̄ p̄t maliciā creditōis ⁊ impotēciā
debitoris tūc excusat cōtractus a vicio. q̄ eqtas estiācō-
nis i hui⁹modi cōtractibus p recōpensacōnez dāni q̄d
p̄babilit̄ timef̄ huať. ⁊ restitucō hui⁹ intencōnis tunc
apparet q̄n uenditor potius optat̄ nō vendē talib⁹ q̄
uendē ad credēciā ⁊ q̄n libencius daret alijs p̄ mino-
ri p̄cio q̄ istis ad credēciā p̄ maiori. **S**ic ergo excusat
cōtractus h̄m istos. **E**t si excusacō ueā ē excusat p̄t int̄
esse q̄ nō sit p̄ncipalit̄ p̄t lucz s̄ p̄t dānū uitādū. **L**i-
cet aut̄ sic excuset̄ uider̄ michi casus esse dubius. **N**o
em̄ mō uendēs sic nō pōt excusai q̄n. s. p̄t credēciam
plus uendit q̄ ualeat res simplicit̄ ul̄ q̄ ualituā sit ue-
risimilit̄ tempore solucōnis ul̄ et si uel̄similit̄ tñ sit ua-
litua tempore solucōnis q̄n uendit̄. tñ uendēs alias res
suas nō uendēt nisi plus reciperet p̄t credēciā ⁊ expe-
ctacōnē. **V**ide s̄. **S. xxiō.** **Q**uid aut̄ iuris q̄n anticipat̄
solucō p̄c̄y ul̄ expectat̄ ul̄ rei uēdite. **V**id̄ s̄. **S. xxvi.** **X**v
Ntrū liceat emē redditus pecuniarios hēditale ul̄ ad
uitā. **R**ndet **Alex. d. alexā.** ubi s̄ q̄ licet fueit opio ma-
ḡy ltror̄ q̄ nō. tñ pōt dici cōtrariū q̄ sit licitū. **C**ōtract⁹
em̄ uiciat multis modis. **N**o mō ex pte rei que uen-

dicitur ul emittitur: puta quia res non est uendibilis ut homo liber non potest vendi: item ipsa alia iure res aliena. Et hoc modo habet opinionem eorum viciatur iste contractus quia pecunia non est vendibilis et intrinsece viciatur quod declinat a contractu epiconis et sortit contractus mutui. ex quo non licet sperare lucrum. Sed tamen transeri potest ad hoc quod in rebus nostris tria habet bona. scilicet mobilia et immobilia et ius in utrisque. Et sicut distinguit mobile et immobibile et ius in utrisque ita ipsum ius vendi potest. non ergo venditur ipsa pecunia. sed ius percipiendi redditus pecuniales quod uis autem pecunia non vendatur tamen transit cum iure vendito. Videmus enim quod aliquid quod vendi non potest ul emittitur et tamen transit cum aliquid alio quod emittitur ul venditur de iure sicut ius patronatus vendi ul emitti non potest quia est anneru spirituali. et tamen transit cum venditione ville ul fundi quod vendi possunt de iure. ita in proposito venditur ius quod vendito transit pecunia. ius enim percipiendi tales quantitates pecunie super bonis suis venditis quilibet anno siue hereditarie siue ad vitam emittis non est pecunia. Sed distinguitur unum ab alio. Verum est quia alia ratione non potest vendi pecunia ius patronatus. Pecunia enim non potest vendi quia est medium in venditione. ius autem patronatus quia anneru est spirituali. Pecunia modo potest esse viciu in contractu ex parte precii et tale viciu excludit ab isto contractu quando apponatur precium iuri quod venditur. Reglare non est quod contractus epiconis et venditionis illicitus est cum in eo non habeatur equitas iuris naturalis. Cum autem talis equitas habeatur ita quod non est notabilis excessus precii super re vendita. nec contra contractus est licitus. non ergo negatur quando talis contracontractus possit uiciari ex parte precii sed tamen sicut potest uiciari ita potest rectificari. Tercio modo potest incurrere viciu in contractu ex parte pacti apppositi. Hoc autem quando appositio pacti repugnat rei super quam transigitur ita quod ipsa res non patitur apponi pactu. Et hoc modo viciu est in simonia. Alio modo quando pactu repugnat contractui. puta quando contractus est gratuitus. Et tale viciu facit usum. Vnde est enim ex hoc quod aliquid exigitur ex pacto nomine rei mutuate. Tale autem viciu non est in contractu predicto cum ibi sit vera venditio et non mutuum. Quarto modo potest esse viciu in contractu ex parte contrahentis sicut cum quis fingit se emere quod in pignus recipit et tunc non excusat a vicio usum nisi deputet fructus in sortem. argumento.

et d' pigno. illo vos Et hoc modo possit aliqd dici qd hic
 e' viciu: qd tantu' de' e' sic strahere sicut mutuae cetuz p. x.
 qlibet ano: ita qd sic strahes mutuat idirecte et fingens
 empcione facit mutuuz. **P**ot dici qd argumtu' no' cogit
 qd i tali stractu no' e' mutuū directū nec idirectuz. **V**bi
 em' e' mutuū mutuat? obligat mutuati i p'cio. **I**n tali
 aut stractu p'ciu' trasit et ius p'cipiendorū reddituū stat
 p'iculo et lucro emptois. **P**ossit tñ i stractu incidere viciū
 ex pte strahētis p'pter cupiditatē et auariciā strahētis. **S**z
 hoc accidit stractu. **I**nno. 3. **P**osti. et jo. an. tenent qd sit
 licitū emere redditū pecuniarios i. c. in ciuitate de v'his
 Alij et h'm qd refert idēz. **A**lex. p'bant hūc stractuū esse
 licitū qd licite posset q's emere p'diū p' cetū libris: et p'diū
 emptū possit hereditarie dare alicui p' se et suis heredibz
 hoc pacto qd recipies p'diū obligat p' se et suis heredibz
 dare qlz ano solidos centū dati p'diū et sic i empcione et
 vendicōe p'dij talis habet p' centū libris solidos centū
 qlz ano. **N**ichil aut differt i hoc stractu stractus ergo
 videt' licitū. **P**atez tñ qd no' ita honestū et decēs sicut cō
 tractū qd emutur redditus prediales. **L**evi

Queit d' hoc casu pone qd coitas januēsis olim quorū
 dam redditus quos recipiebat d' sale et d' pane q' fiebat
 venalis venderūt certis p'sonis vsq; ad ctū t'pus p' cer
 ti p'cy solucōe ita qd illa illud t'pus tenebit' comunitas
 p'cium salis augumētāe et nichilominus qd sal esset ad
 sufficiēciā venale venderūt p'dicti emptoēs minz p'ciūz
 qd si comunitas solucōne fiendam expectassit certis ter
 minis. **P**ost hoc aut p' ānuūz ul' amplius magistrat' pre
 dicte comunitatis: et venditoēs voluerunt p'dictos red
 ditus recuperare. **C**ōtradictibz aut p'mo emptoibz
 tadē ipi cesserūt et diffinitū ē qd p'dicti redditūz dimit
 terent coitati et d' p'dictis redditibz p'dicti emptoēs ha
 buerūt ānuatiz certe pecuie q'ntitatē ita tñ qd comuni
 tas possit eos reducere qñ vellet ad statū p'stinū p'cipien
 torū reddituū: querit vtruz cōtractus sit licitū. **R**ñdet
 idēz. **A**lex. qd stractus cōtinet duos casus. **P**rimus ē
 vendico p'moz reddituū salis ul' panis venalis. **S**ecū
 dus cōtinet r'cupēacōne eorūde'z reddituū p' certa pecuie

quâtitate **P**rimus ergo contractus videtur esse licitus si occurrat
equeitas iuris naturalis: puta quod pretium sit equum rei vendi-
te. **R**atio autem quare non peccat contractus ex parte rei tradite est
quod res est vendibilis. **V**t enim ostensum est superius precipitorum
fructuum potest vendi redditus et futuri siue fructus vendi
possunt sicut hereditas quam obueniunt dominus et iactus retis et filia.
Nec peccat ex parte pretii quod supponitur quod pretium sit appropriatum
rei que traditur ut habet equeitas inter ementem et vendentem nec
potest infici contractus ex hoc quod minus pretium datur quam daretur
si solucio fieret certis terminis quod ut ostensum est pretium dominus da-
ri pro re ita tamen quod estimetur res quantum valet tempore contra-
ctus. **N**ec peccat contractus ex hoc quod contingit aliquid acci-
pere ultra sortem quod sortis in venditione locum non habet. **V**nde
dictum est enim de nullo pretio tenetur emptori licet teneatur sibi ob
obedientiam: et ideo non potest dici quod emptor recipiat aliquid ul-
tra sortem imo iste qui sic emit non est certus de aliquo sorte cum
sortis transeat. **P**ossibile autem breuiter per hac conclusionem forma-
ritalis ratio. **N**ullum viciū possibile est in hoc contractu nisi vi-
ciū vitiū: sed in hoc contractu non est vitiū ergo. **M**inor patet quod
vitiū non accidit nisi in mutuo directo vel in directo. xi. q. iii. q.
iii. Si feneraueris alii. i. si mutuum dederis: et est dictum
Aug. super spal. xxxvii. Vbi Aug. proinde accipit fene-
rari et mutuum dare per excessum ultra capitale mutuum;
Ut autem mutuum directum ut cum mutuo tibi ceterum ut in capite animi
recipiam ceterum. **M**utuum autem in directum est cum aliquis merces
suas carius vendit quod solucione per aliquid certum tempus expectat
Si enim aliquis merces que valent. v. dat pro. vi. quod expectat
solucione per quatuor menses indirecte usque ad quatuor menses
mutuat. v. pro. vi. et indirecte accipit lucrum. **x. solitorum** quod
accidit sorti. **E**odem modo est in anticipacione temporis: quod si quis dat
statim solutos octo pro magna gratia danda usque ad tres menses
qui tempore creditur probabitur quod valebit. **xii. iste indirecte mutu-**
at. viii. pro. iiii. usque ad tres menses in casu autem proposito. non
est mutuum directum nec indirectum quod ubicumque interuenit mu-
tuum mutuatur tenetur mutuanti in pretio quod pretium non transsit. **H**ic
autem est vera uendicio: nec uenditor tenetur emptori de aliquo pretio
immo si talis non vendat et pater non esset uenditoris coitas in nullo te-
netur emptoribus quod res empti stat pro emptoris non ergo habet vitiū

De Restitutionibus usurarum

Secūda et ps videt licite posse fieri qz illud nō ē mutuū & licet ibi nō sit venditō & empcō: tñ ē ibi iusta permutatō qz isti pmutāt ius picipiētorū reddituū centūz p viii. recipiēdis ānuatiz p loco salis & tñs pmutatio videt iusta. **N**ō obstat qz coitas pōt eos reducē ad statū pstinū & psequēs eorū iura sunt integra & sic q̄cquid accipiūt sit v̄sa: qz rñret ires. **A**lex. qz si tractz iste fuisset p talē modū qz emptores reddituū sicut emerant spontanee ita spontanee coitati redderēt ul t̄bēderēt ippe tuū & coitas se obligat i ppetuū dat. viii. p. c. nō videt qz sit peccatū i tractu dūmō h̄uet eq̄tas iuris natuāl i tali ēpcōe & v̄dicitōe & hoc qz hic nō habz locuz sorz ul mutuū directe ul idirecte & h̄uat eq̄tas dū emens & vendēs oueniūt d̄ p̄cio ppetenti. **A**lio mō pōt fieri contractus ita qz incidat i tractūz pmutacōis q̄ d̄r contractz inoiatus. **E**t hoc qz emptōēs cōcesserūt qz dicta coitas fecit p̄dictos redditz & hoc q̄ntū ē ex pte eorū ē ppetuū eo qz nō habet aliqd ius repetēdi. **P**redicta autēz coitas dat p̄dictis emptoribz p q̄libet loco salis disti ctis locistali mō qz cētuz libre faciūt vnuz locū octo librarū. **E**t tñs tractz videt licitz nō obstatē. ar. qz tñs tractz pmutacōis ppetuus ē ex pte ip̄orū emptorū q̄ non pnt redditz p̄dictos repetere.

Sed nūq̄d si fieret p talez modū. s. qz dicti emptōēs tñ mō ouenirēt cū coitate. s. qz p̄ciperēt octo p q̄libz octa: uo loco salis vsqz ad certū t̄pus: interiz aut p̄ciperēt dicti emptōēs dictos redditz: nūq̄d ē licitz tractz. **R**ñdz i res qz tñs casus ē dubius qz videt p̄cipi illd lucz. s. viii. p cētū p̄pt dilacōnē t̄p̄ris. s. qz emptōēs differūt p̄ape iuā sua vsqz ad cētū t̄pus p̄cepturi illa finito h̄ t̄p̄e

Quid si emptores emissent certo p̄cio puta **xviii** pro centum supra loca salis certuz ius p̄cipiēdi dictā quātitatez pecuie. puta. viii. p centuz i ppetuū quātum ē ex pte ip̄orū ēptorū: h̄ tñ i p̄tate ē coitatis reddē emp̄toribus p̄ciuz & recupeāre rez suā nūquid hoc pōt licite fieri. **E**t videt aliqbz qz nō. qz sorz hic videt habere locuz vt sit i p̄tate venditoris reddere sorte. **S**i aut i casu apposito sit mēcio d̄ sorte oē lucrū qd accedit sorti ē v̄sa

Preterea videtur esse indirecte mutuū ut quod mutuatur ceteris pro
octo annuatim maxime cum sortis reddi possit et lucrum sit
certum nec possit saluari ratione incertitudinis sicut salua
tur contractus quando emuntur redditus pedagiorum vel molendino
rum ratione incertitudinis: ex hoc quod plures vel pauciores
possunt ire ad molendinum vel plures vel pauciores transierunt qui
solvent pedagia et quod et modo saluat contractus supradictus
quando. scilicet emuntur redditus salis secundum quod plures vel pauciores veni
unt ad emendum salis. **S**ustinendo tamen casum. **A**d primum argu
mentum patet responsio quod licet non sit contractus licitus ex parte
venditoris: tamen est perpetuus ex parte emptoris et quod ad eum nulla
sit mentio de sorte vel sorte transiente ius percipiendi redditus
est suum: et ideo lucrum quod accidit totum est de sorte. nec tenetur emens
tale lucrum computare in sorte: tenetur tamen si ibi esset ratio mutui. **C**on
firmatur hoc primo per illud quod dictum est supra de futuro quod vendi
potest tamen in conditione quod usque ad certum tempus vendens potest recu
perare futurum dato pretio licet emptor non possit recuperare pre
tium in quo casu dictum est quod non est verum: licet hoc possit fieri in
fraudem veritatis ut dictum est. **A**d secundum potest dici quod licet non sit
incertitudo ex parte percipiendi fructus quasi emptor possit plus
et minus percipere. tamen incertitudo est ex hoc quod si dicti
redditus super quibus accipiuntur certa quantitas pecunie peri
rent. deficeret emptori: nec amplius sibi comunitas te
neretur. quia quo ad emptorem pretium transiit et res est empti stat
periculo suo. **L**icet autem contractus possit sic excusari. fateor tamen
quod non est ita honestus sicut quando est incertitudo primo modo
scilicet ex hoc quod potest plus et minus percipi

XIX
Quid si rem. puta frumentum non eram venditurus
et rogasti me ut tibi venderem. an possum petere illud
quod valebit tempore quo intercedebat vendere. **R**espondet Ric. ubi est
quod sic quia ratione verisimilis dubii contractus huiusmodi excusatur
ex de usuris. c. Naviganti. Ille enim ratione huius dubii excusa
tur qui merces suas vendit in certo termino amplius re
cipiat pro eis de quibus valeant tempore contractus. si tamen eas tempore
contractus non fuerat venditurus eo. c. S. ultimo. **S**i autem
aliis rebus tempore contractus fuerat venditurus pro minori pretio ex cer
ta sciencia plus recipiat alio termino verius est censendum. **E**t
sic potest intelligi secundum eum illud quod dicitur. ex de usuris. c.

De Restitucionibus usurarum

Inciuitate. **S**ed quid si recetetur hoc apponatur bharum ut faciant fraude legi. **I**tem quod si cent. io. solitos tempore messium p. io. sextariis in pascate soluendis: nunquid probabiliter dubitari potest quod minus valet bladum in pascate quam in messibus: ideo melius et tutius faciet si a talibus contractibus desistant ut infra. c. inciuitate. **D**ubitari potest enim utrum plus vel minus valeat quod de futuris contingentibus non dat determinata veritas. ut dicit philosophus primo periermenias. **P**orro non potest dubitari probabiliter. scilicet secundum solitum cursum regionis que considerandus est. l. Cum dicitur Lamonis. §. A sinā. ff. de frau. instructo: et l. i. de flu. h. **H**osti. in sum. i. tit. de vhis. §. An aliquis. **Q**uid ergo. **V**ide §. xiiii.

Quid si vendit per precium que in instanti currit: si plus valet usque ad pasca vult quod illud plus sibi det: si vero minus valz non vult quod precium minuat. **R**espondet **H**osti. ubi §. quod perculdubio ipsum bharium iudico cum in pacto claudicet ar. C. de solu. l. re. ff. de dam. infec. l. **Q**uid bona. §. Si quis: et ff. pro socio l. Si non fuit §. Orisco.

Quid si habes merces volebat eas portare ad alium locum ubi velisimiliter erant cariores et inuenit in loco ubi erat que sibi dat tamen quantum habere potuisti in loco ad quem illas intendebat inferre nunquid est bharum. **D**icit inno. quod non dummodo reputatis periculo et labore non accipit ultra illud quod in loco ubi erat venditur fuisse accepturum quia que iure potest carius vendere propter dubium temporis eodem iure potest vendere propter dubium loci. **I**tem **R**ay. **S**ed **H**osti. dicit quod hoc non est bonum silentium quod non est verisimile quod aliquis tale emptionem faceret nisi multum egeret: et sic per hanc opinionem daretur via figmentis comm. c. Tuas. ex de vhis. **T**uz quia laboris et expensarum est habenda ratio supra de uoto. c. Magne. jo. Cal. in dicto. c. **N**auis gati concordat has opiniones dicens quod si emptor statim soluat precium est vera opinio inno. quia tunc non presumit hoc promittere vel emere necessitate coactus sed si differat solutionem. **E**t sic procedit opinio **H**osti. **S**ed in foro conscientie in qua credit confitenti non est necessaria ista presumere fraudes quod a confitente exquirenda est negocij veritas. **R**ay. tenet cum inno. in sum. de vhis. §. item aliquis. **V**ide **D**e. de anca. c. i. de vhis i. bi.

Quod pone vendit quis fructus predij ad tempus. puta. io. an

norum p mille cū fructus illius p dñi comuniē valeāt
ānuatiz cētū qñq̄ginta ē ne licet talis tractus ex pte
emptois refert jo. an. i adicōnibz ad Specu. sup ruba
re vñs. hāc questionē formatā i qdā monasterio ⁊ p
ēptore facit q illa mille s̄mittit fortuito casui xxiii

Quero pone q Petr⁹ habet cētū libras i bancho alic
cui⁹ recipiēdas vsq̄ ad q̄tuor mēses. vtrū alicui liceat
emē eas p. lxxx. dicūt multi q sic. Sed Alex. d. alexā.
vbi s̄. dicit q nō: qz emēs plus ⁊ min⁹ dat secundū q
plus ⁊ min⁹ expectat pecuia exoluēda ⁊ fm q plus ⁊
min⁹ retinet p̄ciū vendēs: ita q lucz illud videt pue
nire ppter dilacōnē t̄p̄ris ⁊ maioritas p̄c̄y p̄t anticī
pacōnē solucōnis q nō licet. Caueōd⁹ ē ergo iste tract⁹
ex eo q videt fieri i fraudez vñaz: ⁊ videt eē indirectum
mutuū vt q̄si q̄s mutuet i p̄senti. lxxx. p. xx. recipiēdis
vltra sortez vsq̄ ad q̄tuor mēses. Quod si res ul pecuia
que debet haberi ess̄ i periculo ul i manu alicuius a
quo non posset extorqueri sine magnis sumptibus ⁊
laboribz tūc habet locū qd licet min⁹ daē ⁊ pl⁹ accipe
qz res i. p̄iculo ceteris paribz min⁹ valet q̄ illa q ē ex
p̄iculo. Nō obstat q licet emē ius exigēdi rez p̄mino
ri p̄cio q̄ expectat. Sed i p̄posito nō lic ē qz pecunia que
ē i bancho non ē i p̄babli p̄iclo cui⁹ signū ē qz hoīes q
vendūt suas merces recipiūt solucōnes fiēdas i ban
cho certo termino quam solucionem non recipient
si esset probabile periculum.

xxiiii
Quēd de tali casu aliq̄s portauit sal janue ⁊ vendidit
ip̄m comunitati p p̄cio certo p̄cipiēto qñ alij qui ante
portauerūt sal q̄ ip̄e ⁊ eidez comunitati vēdiuerūt fue
rit satisfactū. Talis aut vēdens nolēs tāto t̄p̄re expecta
re solucōez fiēdā vēdidit iusā sua q hz sup coitatē minori
p̄cō q̄ debeat t̄cipe. xxv. Alex. vbi s̄. q aliq̄ dicūt q l⁹
alij dicūt casū istū n̄ differre a p̄oi i forma ⁊ iō sicut n̄
licet accipe pl⁹ i p̄mo ita nec i isto: ⁊ maxie si rōne tem
p̄ois mayoīs ul minoīs pl⁹ ul min⁹ dat sic emīt ma:
yori ul minoī p̄cō. sec⁹ ess̄ si pecuia ess̄ i p̄iclo ul si nō
sine magnis disp̄lacōibz ⁊ sūptibz poss̄ t̄cupai xxv

Quēd poē q q̄s emīt t̄raz ab aliq̄ multo minori p̄cio

De Restitutionibus uisum

q̃ valeat restituitur eā p̃ eorū p̃cio infra certū t̃pus
siue q̃ncūq̃ uoluerit venditor **R̃ndet Alex. d. alexā. q̃**
pōt fieri in fraude ṽhaz: & maxie q̃n p̃ciu uix accedit
ad dimidiā iusti p̃cy **Probāt hec ex d. empti. & ven. c.**
Ad n̄az vbi casus ponit **Habet d. h. i. textu & glo. iste**
eciā casus ponit ex d. ṽhis. c. **Cōq̃stus i glo. magna vbi**
ponit casus q̃bz pōt accipi ex c̃tescēcia vltra sortē inter
q̃s ponit hic. **Si vēto tibi fūdū iusto p̃cō ea. l. ut q̃n-**
cūq̃ soluā tibi p̃ciū qd̃ michi das fūdus ad me reuer-
tat **In isto casu lucrat oēs fructū alie si modicū est p̃ci**
u; p̃sumit & tractū factū i fraudē ṽhaz & maxie si emp-
tor & s̃ueuit exercē ṽhas **Cōcedit ergo glo. q̃ tractū po-**
terit eē licitū q̃n. s. iustuē p̃ciū & pōt fieri i fraudē ṽhārū
q̃n. s. p̃ciū nō ē p̃p̃ozcōnatū: & q̃n emptor & s̃ueuit exercē
ũhas. ex d. pigno. illo uos **Donū ergo tres casus q̃bus**
p̃sumit t̃lis & tractū fieri i fraudē ũhaz **Primū ex eo q̃**
modicū ē p̃ciū respectu valoīs rei **Secūdū ex eo q̃ ali-**
qd̃ p̃soluit vltra sūmā receptā: puta fuit res vendita p̃
cy cētū & i pacto q̃ cū rescindit ṽedicō soluāt cētū & vi-
ginti **Tercō q̃n ēptor & s̃ueuit exercē ṽhas. Probāt hec**
p̃ dictū. c. Ad n̄az. & c. illo uos. Vidē s. s. xi.

¶ xxi
¶ Quid d̃ hoc casu **Petrū existēs janue emit a Martino**
turonēses recipiētos i frācia i talibz nundinis **R̃ndet**
idē Alex. q̃ si emēs plz ūl minz dat p̃pt̃ dilacōnē tem-
poris: ūl qz plz ūl minz dimittit ṽdēti ūl p̃mittēti da-
re turonēses i frācia vbi grā **Si usq̃ ad nundias sunt**
tres mēses minz dabit emēs p̃ libra turonē. q̃ si eēnt
t̃m duo mēses & tractū nō videt̃ licitū: & maxie si pecūia
recipiēda i termino p̃babilē credit̃ plz valitūā: ūl si sic
emēs comuniē lucrat. **Hoc em̃ posito videt̃ esse indi-**
rectū mutuū ut q̃s det minz p̃babilē r̃cepturū plus in
termino secz si esset dubiū **Racōne em̃ duby p̃babi-**
lis ūl comuniē accidētis forte posset excusari

¶ xxi
¶ Quid si vento tibi bladū ūl rē meam ut tradas michi
t̃m q̃ntūz ualebit i tempoē q̃ carius eīt hoc āno an sit
ũha. **R̃ndet Mo. in sum. q̃ sic. qz sperat aliquid futuri**
tempoīs vltra sortē **Et hoc exp̃mit forma & tractus qz**
regla ē magistralis. Vbi cūq̃ uendens d̃ sorte intēdit

accipe pl^z q^d sit foris ⁊ hoc ex p^rmit forma cōtract^z t^r fa ē
ibi Et si dicat^r ibi nō ē mutui ergo nec u^ha. **R**esponde
tur q^d ē u^ha indirecte.

xxviii

Quid si q^s vendat altei bladū p. xx. solidis i melle
q^d ē t^m. xv. i p^rfixo termino s^m boni viri estima cōez
valituz ⁊ p^rea veniat caristia ⁊ dicit^r emptor illud bla
dū vendat p. xxv. nūq^d p^rm^z venditor aliq^d emptori
restituē tenet. **V**idet^r q^d nō. q^r p^rtor i nullo ē dānifica
tus imo lucratur. iⁿ cōtractu facit q^r ille cōtractus fuit
v^hari^z ergo tenet aliq^d restituē. **R**ndet **D**ost. i. sum.
li. iii. ti. xl. q^d v^hitor ille tenet restituē emptori ill^d q^d
supuendit vlt^ra estimacionē boni viri q^r licet emptor
dānificat^r nō sit hoc fuit p^rpt^r euētu^z rei q^d nō excusat ab
v^ha: dānificat^r tⁿ fuit q^r multopl^z emit q^d i termino
valebat secundum estimacionē boni viri.

xxix

Quid si tempore q^d mēsurādū ē gⁿū p^r q^d tibi nūc centū
cedi: puta tot tibi p^rciū t^rpre melliū ⁊ mēsure debent in
pascā qⁿ gⁿū pl^z valebit. **R**ndet **D**ost. i. sum. d^r v^his
. S. **A**n aliq^d. x. iiii. Et ponit jo. an. ⁊ alij i. c. fi. iⁿ fra eo.
⁊ sentit ibidē aperte glo. q^d v^hari^z erit. q^r s^m cōmunē
⁊ solituz cursuz fere oīuz regionuz q^d cōsiderand^r ē. l. i. de
flu. solet eē carius t^rpre pascē q^d t^rpre melliuz. Et si dicat^r
q^d qⁿq^d cōtingit cōtractū. **R**ndet **D**ost. q^d d^r h^{is} q^d raro
cōtingūt nō ē facta lex. ff. de le. l. **N**ā ad ea.

li

QUARTA Quarto i cōtractu societatis. **Q**uod d^r h^{is}
casu Aliquis ciuis januēsis cōmittit pecuiaz bone
ficii alteri^z vt iⁿ re lucret^r ⁊ iuste ⁊ habet iⁿ re p^rtez i lu
cro: vtrū liceat **R**ndet **A**lex. d^r alexā. i. suo tractatu. q^d
cōmissio pecuie pōt fieri duob^z modis. **V**no mō q^r fit
trāslacio pecuie sue rei cōmisse iⁿ toto ul iⁿ parte iⁿ co
miniū illius cui cōmittit^r ⁊ p^r pecuia sic cōmissa non lic^r
speāre p^r re alteri^z. **S**ed l^z speāre alicui luc^r ex re sua. **S**e
cundo mō fit cōmissio pecuie ul alteri^z rei ita q^d nō trāsl
fert^r dominiū: s^m remanet tota res cōmissa iⁿ dominiū cō
mittentis Et hoc mō cōmittēs pōt speāre lucrū sicut de
re sua q^r tūc ē cōmissa pecuia ul res alia: sicut cū cōmitti
tur aliq^d h^uo ul ministro q^d negociat^r de reb^z cōini ad
vtilitatē eius dē. ⁊ p^r cōsequens q^d excrefcit sorti sicut rei

De Restitucionibus usarum

aprie iusto titulo possidet. **N**ec est simile de mutuo et comodato. quia in mutuo pecunia stat in periculo illius qui accipit non sic in pecunia comodata quam stat in periculo comodantis: et ideo licite potest sperari lucrum ex pecunia. **O**portet autem quod pecunia tota sit comodata quia si partim est comodata et partim mutuata potest ibi esse viciū vñe. **S**i enim aliquis committit alicui centum ita quod medietatem ei mutuet et aliam medietatem suam retineat dominio. ita quod ille cui committitur debeatur de illis negociis ad lucrum. dico quod huiusmodi lucrum habet vicium vñe. quia sperat non solum ex re commissa fieri mutuata et ideo ex mutui adiectione generatur viciū in toto contractu. **Li**

Quod quomodo in omissione talis pecunie committatur vñe. rñtz. **R**ic. i. iiii. di. xv. ar. v. quod hoc contingit quadrupliciter. **P**rimo modo quando capitale et lucrum ponitur sub certitudine. **S**ecundo quando capitale ponitur sub certitudine et capitale sub fortuna. **T**ercio quando lucrum ponitur sub certitudine et capitale sub fortuna. **Q**uarto quando utrumque ponitur sub dubio. **P**rimus tribus modis accipiens ultra sortem tenetur ad restitutionem quia contractus sunt vñarum siue directe siue indirecte siue implicite siue explicite. **E**t quia de tertio modo non est ita clara sicut de primo et hoc propter propter quod dictum est per auctoritatem. ex de vñis. c. **N**aviganti vel eunti ad nundinas certam mutuam pecunie quantitatem pro eo quod suscipit in se periculum recepturus aliquid ultra sortem vñarum est censendum. quia nisi fuerit culpa vel negligencia illius qui accipit raro accidit quod pecunia quam mutuo accipit pereat. **V**n ille qui in casu isto dat mutuo pecuniam habet in fauorem suum illud quod accidit sepe. **N**ec habet contra se illud quod accidit raro. **N**ec obstat illud quod dicitur. **C. de Nau. feno. l. i. f. tales contractum ab obsequacione comuniū vñarum liberum esse quia et si non sit communis vñe: tamen vñe est. Vñ glo. sup illud. ubi. Communium vñarum dicit: Sed non ceterisimam. Quarto modo accipiens ultra sortem aliquid restituere non tenetur: quia ratione vel similibus dubijs contractus huiusmodi excusatur. extra de vñis. c. **N**aviganti. **S. ille quoque.** **liii****

Quero quot modis variatur contractus societatis. **R**espondet item Alex. quod tripliciter. **A**liquando enim unus ponit tantum pecuniam et alter operam corporalem;

Aliqñ un⁹ ponit pecuniā ⁊ operā ⁊ alius pecuniā ul
opaz tm̄ **A**liqñ aut ambo ponūt i societate pecuniā ⁊
opaz ul pecuniā tm̄ ⁊ i oib⁹ huanda ē eq̄tas. ne aliqđ fi
at m fraudem vsurarum liiii

Quēd pone qd aliq̄s ponit i societate opaz tm̄ ali⁹ po
nit libras. xxx. ad terciā ptē lucri ⁊ dāni hoc ē ad lucz
⁊ dānū. io. libraz. xx. tmanētib⁹ semp saluis. hoc casu
posito nisi ille q opaz ponit mercedē recipiat p laboē
quē sustinet p comercō. x. libraz. q̄ruz lucz ⁊ dānū spe
ctat ad illū q pecuniā dedit v̄harius ē q pecuniā dedit.
nā. xx. libras mutuauit mercator p comercō. io. libra
ruz tm̄. ptinēciū ad lucz ⁊ ad dānū illius q pecuniā de
dit cū sit recepturus. io. libras q nō stant pericō suo ⁊
comerciū circa. io. libras **D**eberēt em̄. xx. li. staē pericō
suo sicut ⁊ illius q opaz gerit. **E**t et debēt staē lucro il
lius q opaz ponit. qz q habz onus oueniens ē vt habe
at emolūmētū. **E**t iō si ille q operā gerit nichil habet p
mercede laboris exhibiti i lucro qđ accidit illi q pecu
niā dedit v̄ha omitti. qz h casu posito ille q pecuniā de
dit nichil d⁹ habē p. xx. libris ad similitudinē mutuātis
q rōne mutui nil pōt h̄re vltra sortē **Q**n̄ em̄ cōtrahit
societas ita qd un⁹ ponit pecuniā ⁊ ali⁹ opaz licit⁹ ē cō
tractus dū tm̄ h̄uēt eq̄tas socialis **H**oc aut nō ē i apo
sito qz si mercator recipiēs pecuniā ⁊ ponēs opam p̄q̄
em̄it merces pdat eas p̄dit. xx. libras ⁊ opaz corpalez
Collator aut pecunie nō p̄dit nisi. x. libras. ⁊ nō opaz cor
palē **C**asus ergo nō ē licit⁹ h̄i h̄adē v̄haz fact⁹ lv

Quid d⁹ his q mutuāt pecuniā ad negociādū hoc pacto
qd capitale sit saluū. i. si perit pereat mercatori ⁊ si qđ
lucz intueniat illd diuidat. **R**nd⁹ **B**al. i. l. i. **P**ro socō
qd iste cōtract⁹ sapit v̄haria prauitatē. ⁊ iō q̄cqd capiūt
d⁹ lucro minuit sortem ⁊ teneēt ad restitucōnē **N**ō em̄ ē
ista societas neq̄ ex forma cōtractus neq̄ ex natuā **E**x
forma nō. qz ē cōtract⁹ mutui. **E**x natura nō. qz ē cōtra
natuāz societatis. s. qd vn⁹ habeat caput saluū ⁊ ali⁹ ha
duz. vt. ff. e. l. Muti⁹. **E**t iō illd qđ legit nō notat extra
d tona. int vi. ⁊ vxo. c. **P**er v̄ras d⁹ itelligi qñ pecuniā
dat ad paē lucz ⁊ dānū qz tūc cōtract⁹ ē licit⁹ lvi

De Restitutionibus usarum

Quod quoniam unus ponit pecuniam tuam et alii operam ex quibus partibus isti intelligent socium tam in lucro quam in damno. **Respondet** Bal. in dicta. l. i. c. **Pro socio.** quod ex partibus equalibus nisi aliud actum sit. **Et** est ratio quod societas habet instar fraternitatis. unde sicut inter fratres debet haberi equalitas sic inter socios. ff. **Pro socio.** l. Si non fuerit.

Quod pone quod in divisione societatis post longa tempora et multos labores et sudores precedentes non inueniunt nisi solum capitale saluum. an. totum ipsum capitale debeat habere ille qui ipsum posuit an. vero debeat equaliter diuidi. **dicit glo.** quod de equaliter diuidi nisi aliud actum sit. **Et** mouet tali ratione. **Quia** esse capitale videtur a principio communicatum sicut dicimus in societate diuersorum bonorum quod unusquisque videtur coicasse alteri quod erat proprium et sic de proprio transiit in commune. **ut. ff. l. ij.** **P**roterea ille qui posuit operam intelligitur posuisse precium opere quod lex assimilat et coequat pecunie posite ex altera parte. unde prius est si unus ponit. x. alii operam ac si vterque ponat. x. et qualis ferret. v. ergo ita in proposito. **P**roterea si ille qui ponit operam perdit operam. ergo et ille qui ponit pecuniam. alias sequeretur absurdum quod unus pecuniam totam perdat alii nichil. **V**idetur casus. l. nostre. i. uer. offerente. **Quia** offerre proprie est idem quod coiccare. **ut** infra de colla. l. illa. et l. illud. **Et** hanc partem tenet glo. de iure. **D**e consuetudine autem dicitur quod capitale debeat esse saluum et si ita est consuetum intelligitur et hoc tacite actum. quod consuetudo tacitum pactum inducere videtur. C. loca. l. **L**icet **Q**uid ergo dices non videtur valere ista consuetudo nec pactum: quia per tale pactum traheretur contractus ad naturam feneratoris. nam sicut ibi est precium debitoris quia nichilominus idem debitor accipit vhas ita hic esset receptio precium **D**ico per dicentis operam et nichilominus si ope aliquod fructificassent lucrum esset commune. **S**ed respondeo quod non est verum quod trahatur ad naturam feneratoris. **ut** dicatur in sequenti questione. et nota. ff. **Pro socio.** l. Cuius duobus. §. item ex facto. **T**u dicimus huiusmodi. de arena. quod non solum de consuetudine habet de iure est quod capitale sit saluum. **Q**uare enim socius meus debet habere pecuniam meam **Et** si tu dicas quia ponit operam. respondeo quod precium ope intelligitur correspondere iterum usurio pecunie non ipsi sorti. **V**nde si unus ponit commoditatem operis: certe et alii ponit commoditatem pecunie non autem appetat.

Singe enī q̄ vnū ponit ī societate. iō. milia alt̄ opaz
tū certe hīc nulla pōt esse p̄pōrō. **N**isi d̄ omodo opere
ad omodū pecūie nō ad ip̄az totalē sortez. **P**ret̄ea illd̄ ē
exp̄ssuz q̄n ī societate ponit̄ ex vna pte. puta ponit̄ pec
tus ex alia opa pastoris. q̄ sola omoda ⁊ dāna ī ob
uencōnibz sūt coīa nō aut̄ ip̄m pec̄: vt dicto. §. Si co
eunda. vt dicamz q̄ ī dubio intelligit̄ pocius positus
usus rei q̄ res. **B**al. ubi supra. viii

Quod pōt q̄ ip̄m capitale ē p̄ditū ūl diminutū aduer
sa fortuna. nūq̄d ille q̄ ponit opaz teneat aliqd̄ offerre
ei q̄ posuit pecūiaz. exemplū ī diminucōe. **M**onamus
q̄ ego posui ī societate. xx. ⁊ sint p̄dita. iō. utruz debe
bis michi reficē. v. ⁊ videt̄ q̄ sic q̄ dānum debet esse co
mune. ut dicit. l. Si nō fuit. unō si totū ānuū ess̄ me
um ess̄ otra naturā societatis. **C**ōtrariū dēterinat glo.
§. q̄ ille q̄ ponit operā soluz nūq̄ uidet̄ se obligasse ad
dānū sortis. Sufficit em̄ dānū amissaz opaz. **E**t h̄ p
batur q̄ correlatiuoz ē eadez natuā. **U**nō sicut d̄ capi
tali nichil lucrāt ponēs operā ita d̄ capitali nichil dā
nificabit̄. **S**i aut̄ lucraret̄ ita ⁊ dānificari debēt. q̄ d̄ cō
trariū eēdez dant̄ regle. vt. C. d̄ furtis. l. Manifestissimi.
§. Si cū ī h̄a ī tex. ibi. Vbi ē picl̄m ibi ⁊ lucz. **S**ed **P**e
tr̄ dīc aut̄ pecūia ē statiz p̄dita. ⁊ tūc sit dānū comune
aut p̄ opas p̄stitas ⁊ tūc sufficit dānū opaz. **H**āc opi
nionē dīc **C**yp̄. eē eq̄orē. ja. d̄ are. dīc īdīstīcte q̄ dānuz
ē cōe. ff. e. l. Cū duobz. §. Quidā sagariā. ⁊ l. jō qd̄. §.
jō ē cellz. **T**u dīc q̄ q̄tenz ē cōe lucz ea tenz ē cōe dānuz
⁊ nō aliē vt p̄dixi. ⁊ iō p̄mā opinionē tene. **S**i ē otracta
societas ad pte dāni ⁊ lucri tūc tene terciā opionē. **N**ec
pōt oqueri q̄ p̄didit opaz manualē. nā ⁊ aliq̄ p̄didit ī
terusuriū pecūie sue. **S**ed si nō appaēt q̄lit̄ sit otracta so
cietas itelligit̄ otracta h̄m osuetudinez regiois illiz ⁊ ī
ter mercatoēs h̄m osuetudinē mercatorz. vt ī aut̄entī
ca de fideiuss. §. si. ⁊ d̄ edīcō edīcto l. q̄ si uelit. §. **Q**uī
assidua ⁊ infra d̄ fideiuss. §. si. hec **B**al. ix

Quod pone q̄ ī societate uterq̄ ponit mixtiz pecūiaz
⁊ opam. h̄ unū maiorē pecuniā q̄ alt̄. nūq̄d ptes lucri
erūt eq̄les eq̄litate p̄pōrōnis. i. q̄ntitatis xbi gracia

De Restitucionibus usurarum

¶ Unus ponit duas partes alie terciā. nā in lucro et dāno quod libet debet habere partem correspondentem ei quod posuit in societate si de hoc nichil aliud est expressum quasi de hoc tacite inter eos actum esse intelligatur ut quod plus oneris et periculi sustinet plus emolumenti spectet. ut. ff. de regulis iuris. l. Secundum naturam. Et ita intelligitur dicta. l. Si non fuerit in principio.

¶ Quod est notabile et uerum nisi opera et industria unus valeat excedere opaz et industriam alterius. puta si solus nauigat si solus peregrinet si pericula pro se subeat solus si solus stat fixus ad apotecam et similia. ut. dicta. l. Si non fuerit. §. i. Unde ad arbitrium iudicis recurrendum est ac si hoc esset expresse actum ut. ff. pro socio. l. Si societatem mecum.

¶ Quod exempla de dānis. ¶ Nunc deo quod dāna est dānum intussecum ut quod merces in societate posite pierunt. vel pecunia a latronibus est ablata et de istis dictum est supra. ¶ Quod dāna sunt dāna extrinseca. ut quod socii contraxerunt multa debita a deo quod de corpore societatis non possent solui. Et tunc indistincte dico quod dānum tamen est commune ut si unus totum soluit recuperat ab alio pro rata. Et si unus est in carcere et facit ibi sumptus de comuni debet solui. ut dicto. §. Quidam sagaria.

¶ Quod an dans pecuniam mercatori ut de lucro partem habeat committit veritas. ¶ Nunc de i. cal. i. c. Nauiganti. ex de veris. x. glo. notat. xxiii. q. iiii. ¶ Olerius quod si periculum spectet ad accipientem non est licitum. sed si contrahunt societatem ut periculum spectet ad utrumque bene est licitum. nam unus ponit pecuniam alie supplet laborem. ff. Pro socio. l. v. §. i. ¶ Hoc intelligitur mercatio est licita vel secus: ad hoc supra de dona. inter vi. et uxorem. c. Per vestras per quam decretale. ¶ Hosti. in sum. huius tituli. §. An. aliquid. x. quid si periculum: ubi plene tractatur de hoc voluit defendere quod sit et dānum in solidum suscipit in se recipiens tamen societas est licita in istis. ¶ Pro socio. §. De illa et sequenti. Et quod in alijs contrahibus valet pactum appositum propter naturam contractus ut dānum spectet ad suscipientes ut in commodato et similibus. ¶ Unde dicunt quidam quod tamen societas preedit ex vi pacti quod contractus ex questione legem accipiunt in regula iuris contractus. li. vi. Quidam. et Acursius tenet contrarium i. l. Si non fuerit. ff. Pro socio quod non est vera talis societas cum sit contra eius naturam

Societas em̄ ē q̄dā fraternitas. ff. Pro socio. l. verum
. i. rñdeo q̄re sequit̄ q̄ tale pactū nō sit p̄ter naturā con
tractus h̄ oītra ei⁹ natuāz. vñd nō valet. ex de p̄cario. c.
vltio. ff. e. l. Cuz p̄cario. **V**n̄ finalit̄ dicit **I**nsti. q̄ si pe
cunia p̄iret casu fortuito i foro cōsciencie cōsulēdū ē ei q̄
cedit q̄ remittat. verūtñ bñ pōt cōtrahi societas q̄ ad
vnū ptineant due ptes lucri ⁊ ad aliū terciā. si is q̄ pl⁹

dbz h̄re pl⁹ cōtulit societati ul pecunie ul opis ut dicta. l.
Si nō fueit. ⁊ i dicto. §. **D**e illa alias secus rōne p̄di
cta. **Q**uod aut̄ d̄r insti. **Pro socio. §. a**deo q̄d pōt que
niri q̄ q̄s lucri ptez ferat ⁊ d̄ dāno nō teneat nō ē intel
ligēdū d̄ capitali. h̄ de dāno i lucro mercion⁹ q̄ p̄pe lu
crū d̄r oī dāno deducto. ⁊ iō pōt coiri societas vt ei⁹ lu
cri q̄d reliquū i societate sit oī dāno deducto altera ps
q̄ sup̄e ferat̄. s. ab vtraq̄ pte ⁊ ei⁹ dāni q̄ similē relin
quit ps capiat̄. s. ab vtraq̄ pte. ff. Pro socio. l. quint⁹
muti⁹ Et iō si solū d̄ dāno fuit exp̄ssuz q̄ ess̄ comune
h̄ intelligit̄ repetitū ⁊ i lucro ⁊ ecōtra. insti. p̄ socio. §.
illud **V**t ergo sit veā societas dicebat Gof. q̄ dāna ⁊
lucra debēt eē coia p̄ d̄ctalē. **P**er v̄ras. nec p̄bat oītraū

Quero pone q̄ pactū ē int̄ duos q̄ vn⁹ poit̄ **xii**
mille alt̄ opaz ⁊ d̄ his mille paruz restat casu fortuito.
vñ oparius nō vult ponē opaz ul rez suā que magna ē
cū re loc⁹ que parua ē q̄d iuris. **R**ñdet Bal. in dicta. l.
. i. C. p̄ socio q̄ talis fouet eq̄tate. vt. ff. d̄ administra
cionibus tu. l. ita aut̄ in p̄ncipio. **xiii**

Quēd poē q̄ duo sūt soc⁹ oīuz bonoz: puta fili⁹ legiti
mus ⁊ spurius mō pater instituit heredem filiū legiti
muz. querit̄ vtruz aliq̄d acquirit̄ spurio. **R**ñdet Bal.
vbi supra q̄ sic nō racōne relicti h̄ societatis. **T**extus ē
notabilis. ff. d̄ liber. legata. l. **S**i is qui duos. Et ista ē
cautela qñ p̄r vult aliq̄d de suis bonis ad spurium pueire
q̄ faciat eos inuicem sociari. **xiiii**

Quero pone q̄ plures sūt soc⁹ oīuz bonoz vn⁹ istoz
ex v̄haria grauitate q̄siuit multa ⁊ comunicauit socio
seu fratri: nūq̄d ep̄us poteit̄ opellē istū fratrē eundēq̄
socium ad restitutionem vsuārum dic̄ q̄ sic. vt. ff. e. l.
q̄ enim. hec. Bal. **xv**

De Restitucionibus usar

¶ **Q**uod potest quod ego et tu contraximus societatem duarum rerum quod
 non habet pactum quod ego ponam mille et tu opaz. ul. quod ego po
 naz merces valentes mille et tu opaz. deinde casu fortui
 to ante quod quicquid perierit. nunquam ego cogar iterato ponere
 glo. i. dicta. l. i. C. **P**ro socio dicitur quod non. quod finita est socie
 tas iteque quod videtur actum solum deponendo semel non plures ut
 ff. e. l. Socius per filia. §. nec si possessor. xvi

Quod nūq̄d ille q̄ debet ponē opaz. puta nauigāto
ul circūcirca negociāto debeat ponē istā opaz suis sup
tibus ⁊ expensis an ued expēsis societatis **E**t videt̄ su
is sicut diciſ i coloō. s. q̄ semen ⁊ oīa tenet̄ ponē de suo
ut ex d̄ decimis. c. Tua ⁊ tñ colon⁹ partiarius socius ē
ut. ff. locati. l. Si merces. §. Vis maior. licet i textu sit
ibi dictō q̄si vñd nō ē oīo socius **R**ndet Bal. dic q̄ qñ
p̄ficiſcīt cā societatis dz habē expēſas d̄ corpoē socie
tatis **Q**uod itelligas exceptis his q̄s feciſſi tomī. ar.
ff. d̄ peti. heredita. l. Sed ⁊ si. l. §. **Q**uod aut. itez q̄re n̄
d̄ lucz nisi d̄ductis expēſis: ut ifza de coll. l. jll d̄. ⁊. ff.
p̄ socō. l. muti⁹. ⁊ ita tenet ja. d̄ arena. ⁊ Cñ.) xvii

Quedo an aliquo casu possit quis pecuniam suam dare et in te licite recipere lucrum. **R**espondet **M**onal. in sum. qd sic in tribus talibus. **P**rimo quando datur pecunia pro modo societatis. **S**ecundo quando datur alicui pro aliqua arte. ut infra ciuitatem honeste negocietur. **T**ercio quando datur ut in aliqua certa arte quis laboret intra ciuitatem cum denariis sibi datis. Si uis ergo hanc uitare danto tuos denarios potes ita dare ubi gracia: cominus. **A**n. anumeauit et tradidit domino. **B**ar. centum libras nomine societatis inter eos contrahe tali pacto qd dominus. **B**ar. ponat opam suam laborando et negociando et lucrando in tali arte in ciuitate. **P**ononie cum dicta pecunia fideliter et solcite et diligenter usque ad unum annum et in fine anni infra septem dies dominus. **B**ar. deducat de societate expensas et sumptus et estimaciones operum que in ea bona fide fecerit et similiter dicto. **A**n. restituit capitale suum. s. c. libras deinde illud quod superit lucri medietatem uel terciam partem ei dabit et aliam partem sibi retineat. **S**i autem fuerit ibi damnum sine omni negligencia uel culpa uel solo predicti. **B**ar.

tūc vterq; sustineat d' dāno. s. dñs **An.** p tanta pecuīa
quā posuit in ciuitate seu societate : **et dñs Bar.** p rata
sūptuū et opaz ab eo p'stitaz. **Si** veō dānū cōtigerit co-
lo et cīpa seu negligencia ipīz **Bar.** teneat dictus **Bar.**
restituē dicto an. dictas centū libras itēgre cū oī dāno
et intesse suo et teneat dictus **Bar.** reddē rōnez negocia-
cionis sue et p'bare dānū si qd fuit secūdu iudiciū et
allegacōne triū legaliū viroz q sint noti et amici vtrū-
q; ptis et experti et p'ti ī tali negociacōne siue arte q oīa
p'mittit dictus **Bar.** dicto dño an. attendē et obhuare
sub pena dupli dicte quātītatis pecunie et obligacōne
bonoz suoz q cōstituit se eiū noīe possidē q pena soluta
ūl nō et cetera. **Item** dñs an. fecit cōstituit et ordinauit coi-
nuz. c. p'ntez et mādatū suscipiēte suū p'cuātorē specialez
ad negocia sua gerēda et admīstrāda in qdā qntitate
pecunie videlicet centū librarū bononiēsiū qz eiūz dño
Bar. corā testibz īfascriptis numeāuit et tradidit vt d'
ductis denarijs ī ciuitate bononiēsi et ī tli arte honeste
negociet et lucret fidelit et solcite et fidelit hinc ad vnū
ānū. **Et** cōpleto āno statim infra. viii. dies deductis ex-
pensis et estīacōne opaz suaz qz bona fide fecerit occasi-
one p'dictaz. supfluū veō totū qd habueit ūl ad eū pue-
nerit ex dicta pecuīa et negociacione restituat dicto an.
retenta tñ sibi p' remuneacōne suscepti officij tercia pte
lucris qd sibi supfueit vltra expensas et opas suas et vltra
capitale ipī an. et debeat reddē rōnez gestiois et p-
cuācōnis et p'baē dānū si qd ibi fuisse dixerit secundū
iudiciū et approbacōnez trium legaliū virorum ami-
corū vtrūq; q sint expti et p'ti ī tali negociacōne que
oīa et singla supradicta. **Ci.** suscepit et p'misit p stipula-
cionē ipī an. exeq et attēdere et obhuare et ī nullo cōtra-
ueniē sub pena dupli dicte quātītatis et sub obligacō-
ne suoz bonoz q cōstituit se illiū noīe possidē et pena so-
luta ūl nō. **Item** dñs **De.** cōsit numeāuit et tradidit **jo.**
C. libras Bononiēsi ad laborādū ī tli arte ī ciuitate
bonon. hinc ad septe mēses ūl qntū plz eas tenuerit
d' cōi cōcordia ad qrtā ptē lucris q jo. p'misit dño **De.** la-
borare cum dictis denarijs et lucrari bona fide et omēz

De Restitutionibus usurar

diligētiāz ⁊ sollicitudinē ⁊ custodiā adhibē ⁊ i fine tēmi
ni restituē ei dictā pecuīe quātitatē cū quarta pte luci
saluo qd nō teneat d casu fortuito. dū tñ illud pbauerit
infra septē dies p q̄ acciderit ⁊ nulla eius culpa ul to
lus aut icuria casus pcessit. Et si dixerit pditā eē factā
in dictis tenarijs teneat ostendere p bonos ⁊ legales
uiros huius artis q nō habeāt partē ibi.

USURA Q̄nto. s. i o tractu locacōnis. Qued q̄
modo o mittat in hoc o tractu usū. **R̄ndet Alex.**
d alexā. Si locator estimat valorē rei locate ⁊ si pdat q̄
litē q̄ tūc locator volt rē suā recuperare hoc fit i fraudez
usūz q̄ estimata intercedit loco pecuīe nec ē veā locacō
q̄ locator tradit rez suā suo periculo p q̄ merces ei o sti
tuit **Piciñ** aut locator q̄ re sua pmittit aliq̄z uti merces
de ouenta. **V**nde si pmitto te uti domo mea mercede
ouenta ego dicoz locator ⁊ tu o ductoz. ex d loca. ⁊ con
duc. c. i. ⁊ c. **Prope.** Aliqñ tñ locacō d̄ firma. ex de lo
racōne ⁊ conductōne. c. **V**estra nobis. lii

Nota q̄ locacō fit i ppetuū ⁊ ad t̄pus: ⁊ si moriat̄ con
ductoz infra certū t̄pus: succedit ei heres secus si i usu
fructu qui psonalis ē ⁊ morit̄ cū psona. liii

Est alius o tractus medius inter locacionē ⁊ vendicō
nem. s. emphiteoticus de quo ex d loca. ⁊ cōduc. c. **Do**
tuit emphiteota: vbi dicit glo. **E**mphiteosis ē mediū
inter locacionem ⁊ vendicionem. in hoc autez accidit
ad vendicionem quia quādo talis contractus celebra
tur: aliquid datur sic in vendicione datur precium **S**
tamen differunt quia per vendicionem transfertur do
minium secus in emphiteosi: ⁊ ideo magis videtur ac
cedere ad naturam locacionis quia sicut locator retinz
sibi dominium ⁊ singulis annis aliquid recipit: ita ⁊
hic quia emphiteosis in singulis annis canonem con
firmat. emphiteosis ē nomen grecum magis quā la
tinum ⁊ est idem q̄ melioracio in latino Et hoc quia
antiquitus sterilia tantum per hunc contractum con
cedebantur sed postea permissum est fieri de fertilibz
et fructuosis. liiii

Quid d' nautico fenoē **U**id' Gof. 7 Mo. i su.

liii

Quedo an oductor teneat d' casu fortuito. rñdet **H**osti.
in sum. in ti. d' loca. q' nō. ff. locati. l. Si merces. S. bis
maior. 7. l. videat. S. Si her. 7. l. Si q's fundū i pñ. S.
i. 7. l. Marcus. S. Domū. 7. l. ultia. h' bñ tenet d' volo 7
lata culpa 7 leui. ut insti. d' loca. S. si. qñmo dicit **H**o
sti. fm **A**ro. q' si q's mercedē accipiat p custodia tenet
et d' leuissima culpa. insti. d' o'trahen. emp. S. q' si fuge
rit. 7 ex d' d'posito i. c. boā fids. S. d' clpa. Clpa at cōdu
ctoris leuicie anumeat ut si magister scolari oclū effo
derit seuerius cū calce pcuendo q' leuis castigacō tm
ei pmissa ē. ut. ff. loca. l. jtez querit. S. jtez iul. ff. ad l. ac
qleā h' 7 si q'cuq. S. ultio. 7 ex d' homi. c. **A**d audiēciam
jtez iputat ei si paliū meū dezerit alteri p errore. qā n
tolleatur error in facto p'prio. jtez si uestimēta pollien
da acceperit 7 mures roserint d' culpa tenet. ut dicta. l.
jtez qrit. S. Si fullo. 7 S. jte si paliū 7 ad uelleā. l. quēq
jtez si uitulos pascētos ul aliqd' sarciedū ul polliendū
ul gēma sculpendā ul includēdā cōduxit tenet excepto
si vicio mateie frangat nā tūc non tenet nisi p speciale
pactuz ff. loca. l. Si q's fundū Et. l. si q's uitulos. 7. l. jte
qrit S. Si gēma jtez si carrucarie siue aurige nimiū cō
tendēto dū cetēds transiē nō pmittit curruz eūtit 7 ser
vom ul bouē occidet tenet ex locato. **D**ebuit em tēpeā
re cursuz 7 volūtātē suam. ff. loca. l. jtez. qrit **O**riō rñdo
item si cū possit resistē exercitui ul dño nūciare neutruz
fecit nec aufugit tenet d' dāno ab exercitu dato dicta. l.
jtez qrit. S. exercitu. jtez si me inuito ponat rez meā in
alia naui q' i ea quā deduxerā. dicta. l. jtez qrit. S. i. jte
tenet oductor rez restituē ipleto tempore o'ductōnis ali
as tenet ad intesse ff. loca. l. videat. S. **Q**ui vinū. **U**i
Quedo an locator teneat remittē mercedē rei locate cō
ductori. **R**ñdet **H**osti. vbi s. q' sic pmo p'pt steilitatez
o'tingētē nisi possit cū bbertate pcedētis ani ul l' bseqn
tis recōpensari: vt ex d' loca. c. p'pt steilitatez 7. C. e. t. l.
Licet. 7 ff. e. ti. l. ex o'ducto S. Si vis. **D**icit aut sterili
tas qñ nō colligit semen conductor: vt dicto S. Si vis
Vel dic steilitatē fm volgi opiniōē vt si dicāt hoies

comuniū esse bonū tempꝛ ul malū ar. ff. d. fun. i. struc.
.l. Cū dlamonis. S. Olinā. 7 ex d. sponsa. c. Ex litteis.

Secūdo fit remissio si fundꝛ terremoto ul casmate ita
perit vt nulqꝛ sit. **T**ercō vt si p incursuꝛ hostiū fructus
amissus ē: secꝛ si exercitꝛ trāsies p lasciuiā aliqꝛd abstu
lit qd referas ad modicū dānū. ff. loca. Lex oducto. S.

.i. 7 penul. Quarto qn apt casuz fortuitū oductor ipedi
tur frui. vt dicta. l. Ex oducto. S. jtez cū qdā. 7. l. Qui
insulaz. S. Edilis. Vel apt necessariā refectōne tomꝛ

Dixit tñ **Azo** q si casu fortuito otingat vbertas aug
mentat pensio sicut diminuit qn sterilitas otingit. se
cus si diligēcia coloni. vt. C. de fun. rei pua. l. ij. 7 C. De
omī agro d. ser. l. vl. li. xi. 7 d. alluio 7 palu. l. ul.

Quēd i quot casibus inq̄linꝛ pōt expelli d. tomo p ipꝛ
educta. **Rñdꝛ Hosti.** vbi s q pōt expelli. **P**rimo si to
minꝛ pbet tomū sibi necessariā vt si necessitas imi
neat q nō iminebat tpre otractꝛ **E**t hoc casu ē imittē
da pensio p rata tempōis. ex d. loca. c. pꝛ steilitatez. S.

bez 7. C. e. l. iiii. Secūdo expelli pōt qn tomꝛ indigꝛ re
fectōne q nō iminebat tempōe otractꝛ quo ē casu sit
mercedis remissio Tercō qn inq̄linꝛ ibi male xfat qā
tenet porcos i salario ul si opa rustica suo tempōe non
exercēt ne intēpestiua cultuā fundū deteiorē reddat jte
si apt inimicicias culpa coloni ortas dānū xēt tenet vt

.ff. solu. ma. l. i. his. Primo rñso. jtez si teneat in tomo
educta publicas meretres ul alios publicos peccatoēs
ar. i aut d. leno. S. sancitꝛ coll. ij. 7 sta. mo. c. fi. S. i 7. xlv
di. S. Sed illud. 7. l. Nō aliter de vsu. 7 habi. 7 ibi glo.

Quarto pōt expelli cū oduxit ad. v. ānos fundū 7 ste
tit p biēniū q nō soluit mercedeꝛ.

U**SURRO.** Sexto quātum ad cōtractū pignoris
vt trū tenēs aliqꝛ rez pignoratā teuet eā restituē
cū fructibꝛ si sibi soluit capitale p q res fuit pignoāta
Rñdet Ric. i qrtō di. xv. ar. v. q. v. q sic **S**i aut de fru
ctibꝛ forte recipit tenet pignꝛ restituē sine solucōe alia
excepto hoc qd sibi xebet p laboribꝛ 7 expensis. ex de
vhis. c. i. 7 se. concoz. Monal.

Quēd pone q qꝛs pignoāt equū p mutuo 7 soluit ci

baria eius et ille cui pignorat est utitur equo et equat ad negociam suam vel dat ad vecturam an est usurarius? **Monal. in sum.** quod sic. item de veste. et similibus utitur quis ad utilitatem suam et alterius damnum. liii

Sed quid si quis habet equum ociosum quem locare non velit et pignorat eum alicui a quo mutuum accepit hac conditione ut pascat equum et equet. tamen sine gravamine et periculo equi an sit usurarius? **Idem.** quod non. licet aliquid accipiat ultra sortem quod non gravat primum immo iuvat eum pascendo. **V**nde in huiusmodi casibus considerandum est utrum propter mutuum pares sint utilitates hinc inde. Et si pares inveniuntur circumscripto mutuo non est usura ut in predicto casu. item de eo qui pignorat communem mutuantem qui inutilis est sibi quod non vult eas locare et mutuas communem custodit a ruina ne destruat.

USURA Septimo in tractatu permutationis siue in arte numulariorum. **V**nde ars cambioria sit licita res spiritus? **Alex.** dicitur ales in suo tractatu dicitur his. hec ars necessaria est ad utilitatem peregrinacionum et aliorum qui circueunt diversas regiones et ad permutationes rerum sine quibus non est vita humana. **R**es enim permutationis necessaria est quod commode non potest fieri sine numismate. **N**on enim in diversis locis et remotis portari possunt res commode ad permutationem faciendam. Et ideo necessarium fuit numisma et ars cambioria propter diversitatem rerum numismatum. **H**ec autem permutationis artis cambiorie non habet rationem mutui quod non sperat lucrum propter dilationem temporis nec iterum cambiori redditur sortis eadem specie vel numero quam dat monetam unius generis et recipit alterius: puta dat turonenses et recipit bononios et e converso. **N**ec potest dici emptio vel vendicio proprie: quod emptio et vendicio proprie consistit in rebus appreciabilibus quarum pretia mensurantur et determinantur numismate. **H**oc autem genus fit in sola permutatione numismatum diversarum generum: et ideo non est emptio et vendicio. sed simpliciter potest dici permutationis. **P**er permutationem enim dicitur uno modo generaliter quando aliquid datur loco alterius et sic comprehendit omnes permutationes. **S**ecundo modo dicitur quando res determinata ad utilitatem vite datur pro alia re determinata. **E**t hoc modo determinatur de permutatione in iure canonico ut quando permittitur prebenda cum prebenda vel aliquid simile. **T**ercio modo dicitur permutationis magis determinate ut numismatum permutationis

De Restitutionibus usurar

Et hoc modo ars campforia dicitur permutatio. Non obstat quod iste indebitus usus sit pecunie quod per se quod ait philosophus primo poli. numisma iuentum est causa transmutationis: ut puta per numismate habeant res necessarie ad vitam. in cambio autem sit ut pecunia per pecunia habeatur: quod respondet *Alex.* quod commutatio illius rerum commode haberi non potest propter diversitatem numismatum: ideo hec permutatio conceditur inter in arte campforia non prope commutatur numisma per numismate: sed permutatur usus proprius numismatis per utroque genere *Concord.* *Frā.* *de maronis i. iiii.* dicens quod sicut ars mercationum facta legitime est naturalis. et sicut mercatores sunt valde utiles quod aliqui habent in una regione quam non in alia. ita pecunie commutatores seu campsores quod una moneta currit in una regione et non in alia. unde per suo labore aliquid possunt lucrificite. *Cij*
¶ Quare campfor potest recipere lucrum permutato ubi gratia sterlingus in anglia valet quatuor turonenses et non plus. Donec quod campfor per commutationem sterlingorum vel converso ad turonenses aliquid accipiat. an liceat cum non laboret plusquam barbarius. respondet *idem Alex.* quod numisma habet duplicem recompensationem. Una ex natura rei siue pondere et materia et alia ex determinatione legis positive. ex qua accidit quod frequenter aliquid numismatis generis in alio loco non tamen valet quantum valorem dedit illis positio. Et ideo quando campfor aliquid generis numismatis accipit non secundum determinationem et positionem legis: sed secundum estimationem ponderis et materie: et aliud generis dat secundum estimationem et positionem legis et fit itaque recompensatio et equalitas inter datum et receptum operatio valore numismatis dati quod valet secundum estimationem legis ad valorem numismatis accepti quod valet tamen secundum naturam rei ad pondus fuerit ibi iusticia filis illi que est in empiriis us et venditionibus quod recompensatio fit hic per maiorem et amplius utilitatem dati apud accipientem a campfore quam recepti ab eo.

Ciii
¶ Quod pone casus quod quis dat markam argenti per aliam markam argenti soluenda et recipienda certo termino utrum iste committat barbarius. respondet *Alex.* ubi se potest dici quod aut verisimiliter scit quod marca sit plus valitura tempore solutionis aut verisimiliter dubitat. Si enim verisimile est quod sit plus valitura tempore

solucōnis: puta si q̄s dat marcā argenti p̄ alia marca
recipiēda tali tempore q̄n magis requirit illa pecuniā ⁊ per
consequens ē maioris valōis: multū p̄sumit extra sic mu-
tuantes q̄ q̄rat lucz racōne temporis. **D**istingunt tñ
q̄dam q̄ si creditor nō eāt huatur eā vsq̄ ad illud t̄ps
h̄ intetim eāt illā cōsumptur v̄ha ē. q̄ p̄ minori p̄cio re-
cipit maius. racōne temporis ⁊ lucrāt de eo i termino
certo qd̄ nō eāt huatur vsq̄ ad illuz t̄minū Si aut eāt
huatur vt sic huando vsq̄ ad p̄dictuz t̄minū lucra-
ret. **D**istingue: q̄ si aufert creditor p̄toī ul̄ debitori li-
bertatē liberādi se a debito p̄sumit extra cōditore d̄ v̄ha
q̄ ideo credidit pecuniā vt debitorē oneāret p̄cio ⁊ se
exoneāret. Si aut nō aufert libertatē a debitorē h̄ cōce-
dit ei q̄ soluat q̄ncūq̄ voluerit infra t̄minū nō peccat
talis cōditor q̄ n̄ videt sp̄are lucz p̄t t̄minuz: h̄ magis
videt hoc fecisse ad releuāduz i opiaz debitoris. Si aut
v̄silit dubitat vtrū pl̄ ul̄ min⁹ valeat t̄pre solucōis
tūc possit excusari extra racōne dubij. **I**tem aut iudiciū
ē q̄n species p̄ specie. puta gñū p̄ gño. vinū p̄ vino ole-
um p̄ oleo ad certā m̄surā dat. **Cōcor. Mo. i. sū.**) iiii

Quod potē q̄ aliq̄s h̄ns pecuniāz specialē quaz timet t̄pē
futuro minorādā suo p̄co h̄m statuta legis positue vel
domini terre: ⁊ iō p̄t hui⁹ modi timorē n̄ volt dāe pecu-
niā mutuo nisi reddat sibi i eqli p̄cio i q̄ ē tempore mu-
tui. vbi ḡcia aliq̄s habz sterlingos q̄ nūc valēt. iiii. tu-
ronēles ⁊ timet ne p̄ auctoritatez dñi i futuro t̄pore mi-
nuant i p̄cio ⁊ sint t̄m valituri tres parij sienses p̄t q̄
causaz facto mutuo ⁊ diminuto p̄cio cōsequenti t̄pore nō
volt recipere tot sterlingos numēo q̄t dedit t̄pre mutui: h̄
h̄m p̄ciū turonēsiū cui⁹ erāt tempore mutui. **Q**uerit er-
go vtrū h̄ liceat. rñdet idēz. **Alex. q̄** videt multis q̄ non
alijs aut q̄ sic. q̄ aliud ē i mutuo sp̄are lucz aliud ē vi-
tare dānū. **P**rimū n̄ pōt fieri sic i iuria dei q̄ h̄ phibuit
nec sine iuria p̄ximi cui ḡtis debuit fieri mutuum.
Qui autem vitat damnum deo iniuriam non facit cū
hoc nulla lege phibeatur nec proximo fit iniuria q̄ n̄
ledit proximum. quia vitat damnū suū: i p̄posito aut
mutuās magis querit vitāe dānū suūz q̄ habere luctuz

De Restitutionibus usurarum

Debitor autem minus nichil accipit tempore mutuationis
quod reddeere teneatur. Nec erat uelile pecunia esse minus va-
luta quam ualebat tempore mutui. quod uilificatio huius pec-
unie non accidit ratione dilacionis temporis: sed ex volun-
tate legislatoris.

¶ Quod pone quod deposui pecunia apud campforem sine aliquo
pacto quod campfor cum dicta pecunia multum fuit lucratus et
soluit michi pecunia. pone. 10. pro centenario modo queritur
utrum ista sit uis. Dicunt quidam quod aut deposui sub spe ipsius
immunacionis et tunc est uis: sed si simpliciter. Et in hoc stat di-
ctum meo quod est questio de conscientia. Tu dic quod aut deposui
in specie et tunc quod ipse illicite usus est pecunia deposita de lucro
inde perueniens debet michi restituere: quod locupletior ex re
mea factus est. ar. ff. de negotio gestorum. l. quod sine uis. Aut usus
est licite quod deposueram ad numerum et tunc si animo liberali et sci-
ens se non tenere soluit: potest retinere id cum bona conscientia
quod est mera donatio. Aut soluit credens se tenere ex quodam equi-
tate que sepe mouet creditores mercatores ad remune-
randum et iteque quod sunt. Aut credebat se tenere ex iure neces-
sitatis cum non teneretur et tunc dico quod licite recipio si non ha-
bui a principio animum fenerandi alias sed. Nam obligatio
antidotatis iustas parit retentiones pro erroribus soluti
ut. ff. de fidei iussu. l. Si testator. §. i. Nisi esset error facti. ut
quod putabat pro suo procuratore esse promissus cum non esset
tunc enim nec de iure iudiciali nec de conscientiali retinere possus.
Hec Bal. in. l. i. C. Pro socio.

¶ Quod pone recipit quod pecunia ultra mare behendam et
ibi reddenda certo precio constituto an sit uis: respondet dominus
Lau. q. xxv. h. in juno. i. c. si. de uis quod non. siue in se recipi
at price in siue non. Est enim locatio operum siue custodie. ut
ff. loca. l. in naue samphelli. idem Hosti. tenet quod allegat
ff. nau. cau. sta. l. Et ita fateatur tamen in juno. quod ubi non acci-
peret price tamen ut portet sed negotiatori mutuo dat ut in
illa negocietur tunc est uis. quod pecunie nullus est usus uel utilitas
si retineatur in archa nec deterioratur utento. l. xxxviii. di.
eruens. Vide ibidem pro jo. an. et pro Hosti. in su. de uis. §.

An aliquod verum si nuquid et in glo. in dicto. c. si.

¶ Quod campfor cambiato uel permutato recipit unum

denariū p florenū & in distantī loco facit pecuniā nu-
merari & ego hīc to an sit vha. rñdet dñs Lau. videt q
sic: qz qrit fructuz d pecuīa q nō parit. in cōtrariuz facit
qz nō ē mutuū s mutuātū ad instar vendicōnis. item
q i loco distantī pecuīaz numeāri facit suscipit i se peri-
culū. Hāc qstionē format jo. d ligna. in. c. si. de vhis. &
ibi p2 multa dicit q nō videt bñ excusabilis nisi attēto
interesse: qz attento subiecto pecuīa inuendibilis: quia
nulla rez estimacō. ff. d fideiuss. l. Si ita nisi ppt cursū
monete. Cōcludit finalit q vbi pl2 recipit nō ē beñtu
tus i scia Hic adūtenū si uez foret hui2 modi cābia
nō esse licita multi dānarent. Et iō ego puto licita esse
dū tñ debito mō celebrēt. Et dico q hīc n̄ iterueit mu-
tuū: vñ vha nō pōt dici nec iterueit aliqd qd o tra scia
enciaz edificet. vñ dico q i pmo casu si tibi cābio flo-
renū & dando tibi florenū aureū recipis monetam ul
ecōtra. & i utroq casu uolo vnū denariū uei ualoris iā
nō illud volo qz tibi vendā pecuīaz que ē iuēdibilis. Et
firmavit Archi. xiiii. q. i. Nec ad pecuīam respectū hēo
s ad interesse meū racōne laboris opaz pensionū ficto
ruz q sbeo hui2 modi artē excercēto iā nō teneō icassuz
laboāre i utilitatē alioz. Naz laboīs itineīs & expensaz
ruz hñda racō. ex d uoto. c. Magne. Bñ faciūt notata
p jo. an. p2 Dofsi. i. c. Cōquest2 vt p eū i sum. de vhis.
S. An aliq x. xiii. Et ita uidet et fuisse intēcō ipius jo.
de ligna. licet satis confuse. loquat.

xiii
Quid de cāpsore q accipit aliqd vt pecuīam q sibi hīc
soluo faciat eā alibi i loco distantī numeāri. rñdet idēz
ubi s dicebat jo. d ligna. hoc casu cursus monete opat
excessus i valorē fm locoꝝ diūsitatē Pl2. n. ual3 floē2
Florentie q alibi & pl2 ducat2 roman2 come q alibi &
sic de singlis. Est etem alia racio. s periculi Non ergo
uenditur pecuniā que ē inuendibilis s tñ hīc soluitur
qñtum ibi numeratur Nam tñ ualet unus florenus
cum uno denario hīc quantum ibi sine denario Hoc
eciam operatur monetarum diuersitas quōcūqz Tñ
em valēt uenecys. c. ducati qñtū florēcie. c. .vi. floreni
aliqn pl2 aliqn min2. nō ergo plus soluitur s tantūde2

De Restitucionibz usurar

Item si aliqd plz valeat illud plz oputabit rōne picu
li ⁊ vt subueniat salarijs mistroz ⁊ pensionū ⁊ vt nō
frustra opas ponat ⁊ sudorē in alioz vtilitatem.

Quid sit restituendū l.c. viii.
SVRA Octauo qñtur ad restitucōnez. s. qđ re:
stituendū sit **V**trū qđ teneat ad restitucōnē vřarū. re:
spondet **A**lex. d. alexā. i suo tractatu adūtendū. qđ eoz
qđ acq̃runt cū pctō quedā sūt i qbus nō transferē domi:
niuz: ⁊ quedaz sūt i quibz transferē. **I**n pmo casu ne:
cessaria ē restitucō: qđ peccatū nō remittit nisi restituat
ablatū. xiiii. q. v. **E**t ē vbu beati **A**ugustini ad mace:
to. **S**i res aliena p̃pt qđ ē peccatū reddi possit ⁊ non red
dit: penitēcia nō agit h̃ simulat. **S**i autē veācit agit nō
remittit peccatū nisi restituat ablatū **T**alia sunt qđ ac:
q̃runt p furtū. ex d. furtis. **S**i qđ. 7. c. litteris. ⁊ qđ acq̃i:
runt p vřam. ex de vřis. c. Tuanos. ⁊ c. Cōsuluīt. **E**t qđ
acquirūt p rapinā. ex d. raptoibz. c. i. ⁊ c. i. litteis. **E**t qđ
acquirunt p **s**imoniaz. ex. d. simo. c. Veniēs ad vos.
In hō aut casu. s. qñ transferē dominiū nō ē necessaria
restituō oīuz. **I**nducēdi sūt tñ hoies qui sic accipiūt
vt inde faciant bonas ⁊ largas eleōsiās **E**t talia sunt
que acquiruntur per illicitas negociaciones quāto ne
gociacio ē illicita ex parte persone. puta cum clericus
ūl monachus negociatur qui negociaī n̄ debēt. ūl qñ ē
illicita ex parte modi vt cū qđ negociat cū periurys ⁊
mēdacijs. secz si negociacō est illicita ex parte cōtractz
vt puta qđ vendicō sit i fraudez vřaz. quia tunc ē indi
rectū mutuū ⁊ tenet quis ad restitutionē. l. ij

Vtruz qđ teneat restituē rez eandez numero. rñdet idēz
Alex. ubi s̃ qđ aliē ē i furto ⁊ i rapina qđ i vřa. **N**ā aliqđ
mō ē volūtariū i vřa. licet sit volūtariū mixtū iñ rapi
na aut ⁊ furto ē simplr i volūtariū p̃pt qđ equz furat
iure poli. semp ē restituēd. idēz numed i cuiuscūqz ma
nus transieit. nō sic aut ē d equo accepto p vřaz h̃ suffi
cit qđ fiat restitucō p̃c̃p **D**uplex aut ē ratio **P**rima qā
illud qđ accipit ultra sortez i vřa nō ē simplr uiolentuz
nec p uim factaz dño rei. nec ē oīno i volūtariū. **Q**uod
aut accipit i rapina ⁊ furto accipit p uiolenciaz ⁊ cōtra

voluntate; domini **S**ecunda ratio est quod verba sunt in contractu
mutui. in mutuo autem non est necesse quod qui accipit mutuo
reddat mutuanti idem numero: sed sufficit quod reddat equale in
pretio **E**t eodem modo videtur esse dicendum in excessione que acci-
dit ratione mutui: quod non est necesse quod restituens lucrum resti-
tuat idem numero: sed sufficit quod reddat equiuale in
pretio **Concor.** **D**ost. in sum. li. iiii. ti. iiii. iiii

Vtrum sufficit quod quis restituat non plus quam accepit cum dicatur
exo. xxij. **S**i quis furatus fuerit bouem aut ouem aut occide-
rit aut vendiderit pro vno. v. vel iiii. oues pro vna. **itez.** **Lu-**
ce. xix. dixit **Zacheus.** **S**i quem fraudauit reddo quadru-
plum **R**espondet **itez.** **Alex.** ubi est quod sufficit quod quis restituat tantum
quantum accepit: quod sic restituendo reducit quod iniuste actum est
ad equalitatem. **L**eges autem predictae non obligant per christi aduen-
tum: quod ceremonialia et iudicialia non obligant per christi ad-
uentum: licet possit statui a iudice pro bono communi. **E**t ideo di-
cit quod aliter est in verba quam in furto et rapina. **V**erba enim dicuntur
non violenta nec quicquid factum est in iniuriam proximi. **E**t ideo so-
lus videtur dicere quandam in equalitatem ex parte rei accepte que
non potest accipi ratione mutui cum debeat esse gratuitum propter quod
ad equalitatem faciendam sufficit quod fiat institutio rei ita quod tantum
restituatur quantum accepit. **R**apina autem et furtum magis di-
cuntur violentia quam reprimenda est per penam. et ideo si a iudice con-
demnat raptor vel fur tenetur plus restituere quam accepit. **N**on sic est an-
te quam sit condemnatus. illud ergo plus ad quod isse tenetur est quod pro
modum pene infligende raptori vel furi: et non quia quis illud
reddere teneatur quia raptor vel fur tenetur quod falsum est. iiii

Vtrum homo teneatur restituere ea que legitime mer-
cacione lucratus est de bonis que ipse et eius pater acqui-
sierant per usuram. respondet **Alex.** ubi supra post
duas opiniones prius recitatas quas non tenet etiam
Rayc. **A**lij distinguunt tam in rapina quam in furto dicen-
tes quod rerum quedam sunt quarum usus earum non est
consumptio sicut res que habent usufructum de se
sicut ager vinea vel domus et in talibus restituenae sunt
necum res sed etiam proventus. **I**n hoc tamen differt
usurarius a raptore secundum quosdam quia verari potest reducere
expensas et forte opus suas mercedas; non sic autem fur

De Restitutionibus usurarum

ul latro ut mitius agat in hoc cum usurario quam cum fure et rap-
tore: quia fur et latro non reducit expensas nec opas suas
licet alii hoc intelligant in foro iudiciali. **I**n foro autem
conscience debet et fure et latronem posse deducere: quia ini-
quus est aliquem locupletari cum danno alterius: propter quod ei plene
de danno est satisfactum. **Q**uedam autem sunt alie res que non
habet usufructus sicut pecunia: et in talibus non tenet quis re-
stituere prout proueniente ex tali re: cuius ratio est quia
talis res ex natura sua non habet prout huius prout ex
industria vel solertia humana propter quod lucrum proueniens
ex tali industria fit illi qui lucratur: et hoc si iuste negoci-
atur vel iuste emat aliquid. unde si aliquis ex pecunia usuraria
negociatur et lucratur et inde emit prout et fructus percipit
nec lucrum nec huiusmodi fructus tenet restituere. et hoc quia
totum lucrum est ex industria operantis. et ideo dicendum de lu-
cro quod habet ex pecunia furtiva vel rapta per negociationem
aut per emptionem prout et fructuum eius. **H**ec autem est in re que ha-
bet usufructum. unde si quis usurarius per usuram extorsit agrum vel vi-
neam non solum tenet restituere rem. sed et fructus perceptos ex tali-
bus rebus. et multo magis ad hoc tenet fur vel raptor et
hoc quia sunt fructus rerum quarum alius est dominus. **F**ructus autem pecunie non
est ex natura rei sed ex industria et labore. **L**icet autem usurarius
non fit verus dominus pecunie quam accepit per usuram. tamen est co-
minis laboris. **N**on obstat. ex de usuris. c. Cum tu mani-
festos in fine ubi dicitur quod possessiones empte de usuris vendi
debent et ipsarum pretia his a quibus sunt extorte esse eadem ratione
quod quid de usuraria pecunia emit restituere debet. quia respondet **Alex.**
notabiliter quia decretalis dicit quod possessiones vendantur et
non restituantur quasi dicat quod bona usurarii omnia sunt obliga-
ta illis a quibus esse sunt extorte et ideo si usurarius est non soluen-
do oportet tales possessiones vendi ut fiat restitutio non
autem oportet ipsas possessiones restituere quia forte ualeat plene
quod requireret restitutio. **C**oncord. **hic. i. iiii. di. xv. arti. vi. q.**
vi. et Tho. et Rod. et Alten. li. 3. ti. xl. concord. et. Hosti.
dices quod usurarius tenet ad restituendum usuras et interesse de
bitum in quo quod de danno et lucro suo est deputandum per textum. ff. de eo
quod dicitur. jo. l. 3. §. penul. in fi. et non placet ei interpretatio. quam
Ray. per usurario facit consules quod usurarius propter quod satisfecerit

de vñs petat a debitore veniā ad cautelā qz forte tenet
ei ampliꝝ aliqđ ei restituē p̄ interesse aliqđ ⁊ dāno. Non
vult em̄ **H**osti. qz debitor ultra suū interesse possit lucz
petē: qz hoc est suū repetē cū vñs. **M**ez et dicēdū h̄z **H**o
to. d̄ lucro habito d̄ re furtiua ūl rapta p̄ negociacōez
ūl oparacōez redditus ūl predij factam de re huiusmo
di furtiua uel rapta.

Sed qđ fiat si tles possessioēs deueniāt ad alteriꝝ ma
nus. rñdet **A**lex. vna cū glo. i dicto. c. Cū tu. ex. de vñs
qz si p̄dite possessioēs pueniāt ad manꝝ alteriꝝ ex cau
sa lurratiua ⁊ vñariꝝ n̄ ē solucō vēdi debet ⁊ r̄stitui ea:
tuz p̄cia ⁊ hoc ad quēcūqz deueniāt res d̄ pecuīa vñaria
ēpta secꝝ si emissiꝝ rē ūl ex alia cā oneōsa adeptꝝ estꝝ ab
vñario bona fide n̄ credēs forte eū vñariū ūl idēs rez il
laz n̄ esse emptā de pecuīa vñaria ūl credēs ip̄m vñariū
aliꝝ haberi vnde possit reddē vñuras.

Vtrū vñariꝝ teneat ad dānū qđ incurrit ille a q̄ vñas
extorlit. rñdet **H**ic. indistincte. qz sic vbi ē **A**lex. vero
de ales dic. qz q̄s dānificat duobꝝ modis. **V**no mō cū
sibi auferit id qđ actu habz ⁊ tle dānū semp̄ ē restituen
dus: vt si q̄s dānificat aliqꝝ diruēs tōmū eiꝝ tenet res
stituē tm̄ qñtū ualet tōmū eiꝝ. **S**ecundo mō q̄s dānifi
cat aliqꝝ n̄ qz auferat sibi qđ habz h̄ qz ipedit eū ne hēat
qđ eāt i uia habēdi. **E**t tlis sic dānificās non tenet ad
r̄stitucōez ex equo. qz minꝝ ē h̄re ipotenciā ⁊ eē i uia ad
habēdū q̄ h̄re i actu. **D**ānificās at i minori non tenet
restituē plꝝ qz sic restitutū nō ē simplū h̄ multiplicatuz
⁊ ideo qz dānificat hoīez i agro seminato. puta effodis
ento semina nō tenet restituē totū p̄ciū seu valorē mel
lis future. qz nō dū fuit habita nisi i potēcia. **E**odē mō
si q̄s retinet pecuīaz creditois vltra terminū p̄fixū non
tenet restituē totū lucz quod possit fieri de illa pecuīa qz
tale lucz causale ē quia forte mercator inde p̄det **A**lio
modo dicūt sic aliꝝ. qz i r̄stitucōne faciēda duo sūt attē
denda. s. valor rei que ablata ē ūl equalis. **S**ecundo cō
siderādū ē dānū qđ illatū ē i iniuriā passo **E**t d̄ hoc no
tandū ē qz h̄ dānū aliqn̄ illatū ē. p̄mo ⁊ p̄ se ⁊ directe ⁊
tūc inferēs dānū tenet restituē **V**erbi gr̄a. si aliq̄s pas

sus dānuꝝ p̃ pecuīa sibi ablata i hoc q̃ volebat emere
sibi necessaria ad vitaz siue soluē emptā ul̃ debita. ⁊ iō
i expoliacōne talis pecuīe incurrit dānū. puta q̃ eum
oportuit vendē possessiōēs sibi vtilēs ul̃ recipe pecuni
am mutuo ⁊ forte ad usam. i tali casu tenet̃ q̃s restituē
dānū. **A**lio mō infer̃t dānuꝝ tm̃ p̃ accidēs. vt̃ puta q̃a
q̃s nō cōsecut̃ ē lucrū qd̃ intendebat ex pecuīa. ⁊ t̃le dā
nuꝝ nō tenet̃ restituē q̃ pecuīa de natuā sua n̄ habz par
tum. **S**ec̃ t̃nē h̄m i istos i rebz que ex sui natuā ⁊ h̄m
morā tēp̃oris augeri possūt ⁊ decrescē h̄m q̃ sūt aīalia
q̃ talia d̃ se habēt partuz. ⁊ iō spoliator tenet̃ restituē
precium ip̃arum rerum qd̃ ualiture erant tempore q̃
restitutō fit. **H**oc t̃nē dubiū vtrū spoliator ad hoc ten
atur quia res nōdū habita eāt s̄ habēda. **S**ecūdu hoc
ergo supposito casu q̃ fur furat̃ ē pulluz equū ul̃ uitu
lum quē verus dñs cōsuatur̃ eāt usq̃ ad annos p̃fecti
valoris. fur statim vendidit et liberauit se a furto fur
aut̃ nō solum ad valorem pulli ul̃ vituli. s̄ eī ad valo
rem eius quod ualitur̃ erat tempore restitucōis tenet̃
Hoc t̃nē dubiū ē tū q̃ tal̃ valor ē i potencia tum quia
animalia interim mori possunt **C**oncordat **A**stensis
iñ summa libro. iiii. ti. iiii.

USVRA Nono quantum ad restitutionem. s.
cui sit facienda. **Q**uero cui fieri debet restitucio respon
det **A**lex. q̃ regulariter illi a quo accepta ē usura. **F**al
lit in aliquibus casibus **P**rimo si res que restituit̃ nō
ē ad vtilitatem eius cui restituitur sed potius ad nocu
mentum. et ideo non ē reddendus gladius depositus
furioso. sed magis ē tenendus vsq̃ ad congruum tem
pus quo posset reddi **S**ecundo si ille cui reddi debet ē
mortuus quia tunc debet restitui heredi ul̃ iñ casu ex
ecutoribus **T**ercio si ille cui debetur ē ignotus: tunc em̃
debet homo restituere secundum q̃ p̃test. s. dādo ele
mosinas pauperibus pro salute illi. **Q**uāto em̃ igno
rant̃ expoliati ul̃ n̄ inueniuntur tūc cuꝝ cōsilio ⁊ aucto
ritate ecclesie distribuuntur i pias causas: puta iñ ali
monijs pauperz ul̃ redēpcōnē captiuoz ⁊ hoc iñ villa
vel dyocesi vbi rapina facta est vel si cōmode fieri pōt

q̄ si nō pōt. puta q̄ villa ē nimis remota ūl ex aliā cā
sufficit q̄ fiat alibi addit **H**osti. q̄ ubi ignorat cui de-
bet fieri restitutō ē paupibz erogandū ūl ei illi q̄ tenet
restituere p̄ eleōsina si egeat relinquēduz. **H**oc dicit i-
sum. i. ti. de peni. **S. quibus x.** Sed q̄ forma huanda ē.
Quarto si ille cui debet fieri restitutio ē nimis distans
Tūc. em̄ si nō pōt fieri nisi maioribz expēsis q̄ sit res
q̄ debet restitui pōt daē in pias causas ūl si nō pōt fieri
omne res d̄z transmitti illi cuiz ē ūl admin̄z resuari
i aliq̄ tuto loco donec dño assignet. **Q**nto p̄t turpitu-
dinē dantis. ubi p̄mo notādū ē. q̄ aliq̄s dupl̄t dat illi
cite. **P**rimo mō q̄ ip̄a dacio ē illicita sicut patet i. sismo-
nia. **E**t tali casu posito q̄ dedit amisit qd̄ dedit. ⁊ idō n̄
debet sibi fieri restitutō. **A**ccipiens aut̄ turpit̄ accipit. et
iō nō pōt sibi retinē datuz s̄ magis debet dūti in pios
usus **A**lio mō dat illicite nō q̄ dacio sit illicita s̄ quia
dat p̄t rez illicitā sicut cū q̄s dat meretici p̄t fornicar-
cōnē. tūc em̄ mulier pōt retinē. s̄ dans repetere nō pōt.
Pōt ⁊ aliē distigui i casu p̄posito q̄ pecunia aliq̄n male
accipit ⁊ sine culpa illi a q̄ accipit sicut patet i rapina
furto ⁊ b̄ha ⁊ tūc pōt restitui illi cuiz fuit q̄ nō amisit
dñiuz suū. **xiiii. q. v.** **N**ō sane i fine ubi d̄t **Q**ui ued̄ cōn-
iuz locietatis huāne furtis rapis calūnijs ⁊ opp̄sio-
nibz inuasionibz aliq̄ abstuleit reddenda potiz q̄ co-
nāda cēsemz **E**achei publicani exēplo q̄. s. dixit **S**i ali-
quē d̄fraudaui reddo q̄druplū. **A**liq̄n tñ aliq̄d accipit
sine cl̄pa accipiētis non tñ sine cl̄pa dantis: ut puta q̄a
mala intencōne dat ⁊ tñ accipiens bona fide accipit: ⁊
tūc si illud qd̄ datū fuit i p̄tate dātis fuit. retinē pōt. **S**i
aut̄ nō. retinē nō pōt: ut puta q̄ dedit alienū ⁊ debz red-
dere illi cuiz ē. **D**e hoc. **xiiii. q. v.** ē v̄bum **A**ugustini. de
v̄bis dñi q̄ dicit. **N**olite facē eleōsiās de fenoē ⁊ v̄his.
Atez idē **A**uḡ i q̄dā omelia. **Q**uid possez dicē. **M**ulti
sūt xp̄iani diuites auai cupidi: nō habeo peccatū si eis
abstuleō suū. ⁊ paupibz dero. **A**liq̄n ē peccatū ex pte
vtriuzq̄ ut i. sismoia ⁊ tūc obhuādū qd̄ dictū ē **A**sten.
dic q̄ si sciat a q̄ extorta ē. restituēda ē ei si sit p̄sens. ex
eo. c. **Cū tu. S. S**up his. si v̄d sit absens restituat̄ eius

de Restitucionibus usurarum

heredi ul pcuratori si sit Si vero nec ipe nec heres ei
nec pcurator sit presens ⁊ vhariz nouit vbi ille habi-
tat debet ei mittē aliq mō si pōt fieri fideliter ⁊ secure.
Hoc em sp faciēdū ē qn comote fieripōt. **Et fm Ber.**
mitti debet sūptibz ipius debitois absentis ar. ff. d op.
li. l. **Ope.** Si tñ expēse nimis excederēt sūmā illiꝝ vsuē
tūc debet paupibz erogari. ij. q. vi. anteloz. ex de iureis
cū sit. ex eo. **Cū tu i glo.** **H**olsti. vñ distinguit q si vsuā-
rius q e male fidei possessor alio se trāstulit q vbi vsu-
ras exercuit tūc ppris sūptibz mittere tenet Si vñ is
a q vhas extorsit ul heres eiꝝ alio se trāstulit tūc locuz
habet q alij dñt. **Et pbanť h. ff. d rei. vñ l. Si res. 4. l.**
Si vñ. ⁊ i oibz fm Ro. pēsanze sūt circūstācie. s. qñti-
tas rei debite remocō loci expēse q fierēt in mittendo ⁊
paupitas ⁊ diuicie eiꝝ cui restitucō fieri debet qā nullo
mō debet p re tā modica pximū suū gūare. vñ n opoz-
tet q tūc mittat ⁊ i tlibz recurrēdū ē ad arbitriū boni
viri h **Roto.** Ceter. si d eiꝝ aduētu pxio speret tūc pecu-
nia deponet ⁊ consignabit. C. d vsu. cap. l. acceptam fm
Co. **A**tez si res est magni valoris et non possi o more
mitti ei cuiꝝ ē debēt i aliq tuto loco deponi. ⁊ consignari
fm **Tho.** Si vñ vhariz nesciēt nec speraret q de facili
scire possi vbi ille habitaret non tenet vagari vt i ueni-
at eū ar. ff. d op. li. l. **Quod nisi. S. l. ex. e.** **Cū tu i glo.** ul
si sciēt tñ eā o more mittē nō possi debet eā paupibz ero-
gare. ij. q. vi. anteloz. **Et meliꝝ. ex. e.** **Cū tu fm Ray. ⁊**
Bar. ibidē: ⁊ idē intelligendū si sciē nō possi a q eā accepe-
rit. **Et qd dictū ē d eo a q extorte sūt vñ. idē intelligēdū**
ē p oia de eiꝝ herede si ille nō sit supstes. Monal. dic. q
qn nesciēt psoā cui restitucō fiēda ē ul si sciēt tñ ē absens
i remotis ptibz nec sperat q d facili possi sciri dꝫ paupe-
ribz erogai cū auctoritate eccle Si aut sciēt mittat ei si
aliquo modo pōt fideliter fieri ⁊ secure: alioquin cum
auctoritate ecclesie pauperibus detur ar. extra de vsuis
c. **Cum tu vbi de hoc: ⁊. ij. q. vi. anteriorum.** Sed qñ sci-
tur persona uel sciri pōt semp faciēda ē ei restitucō cū
o more fieri pōt **Dēsand iūt tñ cūstācie. s. qñtitas rei de**
bite ⁊ tñmocō loci ⁊ expēse que fierent promittendo.

Et si ē diues ille cui fienda ē restitutio ita q̄ nullo mō
debēt p̄re tāz modica p̄rimus grauari. ⁊ tūc nō oppo-
tet q̄ mittat ⁊ i t̄libz recurrendū ē ad arbitriū boni iuri.

Quod pone casuz q̄ p̄lat⁹ ecclije iniuste subtra-
xit querit ergo cui debeat restituē. R̄ndet itez Alex.
videt q̄ ecclije. qz ab ea subtraxit. in opposituz facit. q̄a
cū p̄latus sit cōsuator reruz ecclije reueniet id qd̄ t̄stitui-
tur ad restituētis man⁹. **V**icendū ē bene q̄ p̄lat⁹ duos
bus modis pōt aliqd̄ ab ecclija surripere. Vno modo si
surripit rez altei ⁊ nō sibi deputatā. ut puta qz subtra-
xit rez capituli. Et tūc res restituēda ē ei cui⁹ ē. **S**ecūdo
modo qz rem sue ecclije d̄putatā transfert i dominiū al-
terius. puta cōsanguinei ul̄ amici. Et tūc t̄lis res debet
restitui ecclije. ut cōutāt in utilitate ei⁹. vt custodiāt
usqz ad successoris aduentum.

Quod pone q̄ xp̄ian⁹ recipit b̄has a iudeo cui restituet
R̄ndet Astensis b̄bi s̄. libeābit eidez restitutō. Conue-
nienci⁹ ē t̄n̄ h̄m R̄ay. ⁊ Hosti. q̄ ip̄e noīe illi⁹ iudei
cū auctoritate ecclije illis xp̄ianis satisfaciāt a q̄bus ille
iudeus b̄has exegat ul̄ q̄bus alias obligat⁹ eāt. ff. de
negocijs ge. l. soluentō. ⁊ l. cū pecunia ul̄ apud ezez sacra
ul̄ aliū locū tutū t̄n̄ auctoritate ecclie noīe illi⁹ iudei pe-
cuniaz depoāt vt cū ille iude⁹ restituerit. eidez restituat
Et itez intelligenduz ē h̄m R̄ay. q̄n̄ restitutō debz fieri
ūhaz receptaz a xp̄iano b̄hario. Quod aut̄ dictū ē. s. q̄
ip̄e noīe illi⁹ ⁊ ceterā. h̄m Modo. ē vez q̄n̄ factū ē oculi-
tum ⁊ nō geneāret scādālū talit̄ solutis ul̄ peiculū. ali-
as sufficit q̄ restituāt illi a q̄ sūt acceptē Q̄toz Qd.

Done casuz q̄ culpa ē ex parte accipiētis ⁊ dan-
tis s̄ t̄n̄ ē h̄e iniuria alicui⁹. vt cū iudex dicit iudiciuz ius-
tum ⁊ testis vez testimoniū ⁊ aliquid dat qd̄ nō debz
dari: quia sicut Aug⁹ ad macedoniū nō ideo iudex de-
bet vendē iustum iudiciū aut̄ testis verum testimoniū
quia vendit aduocatus iustum patrociniū: ⁊ iuri sp̄er-
tus verum cōsiliū. Illi em̄ inter utramqz partē ad exa-
men adhibentur Isti ex vna parte consistunt. Hoc ca-
su posito. pōt ne accipiēs retinere pecuniaz. Et videt q̄
nō. qz racōne sui delicti videt amilisse ius acquirendi

De Restitutionibus

dominiū nec et restitūenda ē dānti q̄ q̄ntū i se fuit abdi-
cauit eā a se. **P**ro hac sentēcia uidet **Aug.** q̄ dicit d̄ dā-
te q̄ ille solet male sibi ablatā pecūiā repetē q̄ iustū iu-
diciū emit qd̄ uenale esse n̄ debuit. **E**t ibidē d̄r q̄ t̄les
faciliē ea q̄ hoc mō acq̄sierūt tāq̄ sua paupibz largiūt
q̄ eis a q̄bus accepta lūt tāq̄ aliena restituāt. Sic ergo
h̄m hoc q̄ pecūiā accepit ut iudicet b̄n aut nō iudica-
ret cū ex officio suo teneat ḡtis et b̄n iudicet pecūiā reti-
nere nō pōt. q̄ turpiē accepit et c̄men scussionis omi-
sit. **E**st aut c̄men scussionis cū q̄s i officio constitut⁹ ali-
quid p̄ metū extorquet a s̄bditis. aut q̄n nō volt facere
id ad qd̄ tenet nisi pecūia data. **A**ut ē aliq̄s officialis a
miles q̄ ultra cōstituta sibi stipēdiā extorq̄t. cōtra illud
Estote cōtenti stipēdyis ur̄is. **V**el c̄men scussionis ē in
accusatore q̄ desistit p̄t pecūiā ab accusacōe. **P**oss̄ et
dici i hoc casu q̄ sic dās pecūiā. aut dat bona intenci-
one vt. .s. sibi ius et eq̄tatez fuet. et tūc poss̄ sibi reddi.
Aut eo aīo dat vt animum iudicis sibi iclinet ul̄ cor-
rūpat. et tūc dari debet paupibus ul̄ illi i cui⁹ iniuriā
data ē si ē iniuste iudicatū. **D**ec **Alex.** d̄ alexā. 16

Sed quid si pecunia data sit symoniacē. iniuriā
ecclesie. nam uidet q̄ sit danda ecclesie in cui⁹ iniuriā
data ē. ex symonia. c. **A**d hoc. **A**ut ibi mādatur res-
titui pecunia accepta symoniacē. **H**oc etiam probat.
extra. e. c. **A**udiuimus. **I**n contrarium facit. c. **V**eni-
ens. ex. de symo. ubi mādāt q̄ t̄lis pecunia restituat il-
li qui dedit. **D**istingunt aut quidāz dicentes q̄ si to-
tū capitulū aliqd̄ dedit nō debz ei restitui. **S**i aut vn⁹
duo ul̄ tres ul̄ extraneus deliquit danda ē ecclesie. q̄ n̄
debet delictū p̄sone in damnum ecclesie redundare. **E**t
in primo casu loquitur. c. **V**eniēs. **A**lio aut casu alia
.c. **V**el dicendum ē melius q̄. c. **V**eniens loquitur de
pecunia data p̄ ingressu monasterij que mādatur red-
di danti si debet ingredi in aliud monasterium ne sit
onerosus monasterio. **S**i tamen talis vellet i seclo re-
manē n̄ ess̄ sibi reddēda. **D**ec **Alex.** d̄ alexā.

Questio. x. .s. q̄s tenāt ad cōstitutōez. **Q**uero ā tabel-
lico q̄ sciēt efficiūt i strūta sup̄ b̄p̄is tenāt ad restitu.

Hosti. i. sum. in ti. de vñis. §. An aliq̄ ver. q̄d de not a:
rys nichil dicit d̄ restitucōne s̄ dicit q̄ p iuri sūt. q̄ qñ
creant iurant q̄ hec nō faciēt. ergo d̄ceto nec testifica
ri poterūt nec publica d̄ficē instrumēta Deriurus em̄
testificari n̄ pōt qñtūcūq̄ peitēciā egeit. ex d̄ testi. c. Ex
parte. 7. c. fi. Ex hoc et sūt infames q̄bus sunt actus le
gitimi interdicti. ex d̄ testi. c. Licet exquadā p̄mo respō
so ad fi. Nec Hosti. Vice s̄ restitucō quinto. Cij

Quid d̄ p̄latis sigilātibz et subscribētibz se i instrumē
tis vñarijs Hosti. i. sum. d̄ vñis. §. An aliquo ver. fi. 7
Gof. i. sum. e. ti. i. fi. Dicūt q̄ p̄cipēs sūt c̄imis vñarū
et si nō cōmodi. nā subscripcō i multis iuris articlis cō
sensuz et approbaciōne inducit. ex d̄ reiudi. c. Cū int̄ vos
. C. Si cer. pet. l. mutuo. c. De admini. Tuto. l. Si veō
scripsi sili. Sed fateor si q̄s instrum̄to nō licito se sub
scribat et eius tenorē ignoēt nō approbat nec cōsentit.
C. plus ualē q̄d agit. l. ul. Sigilla et p̄latorz faciūt instru
mēta autētica. ex d̄ fid̄ instru. c. scripta Per hoc igit̄ lai
ci credētes contractus huiusmodi p̄ eccl̄iaz approbat̄ secus
ius peccāt. et ideo d̄ talibz dici pōt laquez iuuenū d̄s
uos vt. ij. q. b. Paulus item Monal. Ciii

Quid d̄ his q̄ t̄pre messuū et vindemiay emūt uilia fru
menta et uina vt vendāt cariz. rñdet Gof. vbi s̄ q̄ nō
tenēt ad restitucōnez s̄ ē turpe lucz. Nec tenent aliq̄bz
ad restitucōnez: s̄ i iudicio aīetāq̄ male acq̄sita q̄ ex h̄
acq̄sierunt debēt paupibz erogae. Ad q̄d nō puto illū
tenei q̄ n̄ hac intencōne emit s̄ vt comui sue p̄uideat
et tandē ex aliqua cā partez vendidit et cariz: naz q̄cūq̄
agāt hoīes intencō iudicat oēs j̄tē dicit. Monal i. sum
. s. q̄ qui tempore messis ul̄ vindemie emūt ānonam
ex cupiditate ul̄ vinū biliē vt p̄lea cariz vendāt peccāt
mortalit̄ siue sint clerici siue laici. Et ē turpe lucz. De
cus tñ si aliq̄s p̄t̄ necessitatē: vt. s. d̄ illa annona ul̄ vi
no uiuat et p̄lea non indiget sicut credebatur. Nic pōt
licite vendē put vendit̄ comunit̄ in foro comuni: licz
vendat̄ cariz q̄ c̄meit. xiii. q. iiii. Quicūq̄: 7. c. canonū
Item dicēdū ē d̄ illo q̄ emit ānonā ul̄ vinū cā negoci
andi dū tñ non ex cupiditate hoc. faciat s̄ ex lucro mo

Nota fñ

De Restitutionibus vlxr

verato sibi pvideat maxime cum nescit aliā artem nec
alias habz vn de sustentet. Similit pōt emere q̄s āno:
naz si timeť caristia ī ciuitate. qz videret victualia extrahi
de terra duz moto nō emat vt carius vendat h̄ ne egēs
fame pereat exēplo ioseph. gen. xli. Qui frumēta con:
gregauit nō vt carius venderet h̄ vt populū a fame li:
beraret q̄ tamen p̄ea vendidit h̄m comune forum ⁊
tales si sic emerent mererentur. Aliter autē ementes
preter q̄ in predictis casibus continetur tenent tāquā
turpe lucz paup̄ibz erogae nō tñ d̄ necessitate liiii

P Similit nefandi sūt mercatores q̄ ea intencōne emūt
aureos ūl alias monetas ūl res venales ⁊ precipue vi:
ctualia vt de talibus caristiam inducant. lv

Quero pone qz v̄harius emat eq̄um ūl predium d̄ pe:
cunia v̄haria et donat rem illam alteri ⁊ p̄ea efficitur
non soluendo vtruz ille qui soluit v̄has possit cū effectu
petere rem emptam de v̄his ab ip̄o possessore cui dona:
ta ē: et vtruz ille in foro penitencie restituere teneatur
Respondet Monal. in sum. qz licet precium ex re furti:
ua redactum non sit furtum. ff. de furtis. l. qui vas. S.
ul. ⁊ vicia p̄sonalia non transeant in successores. ex de
fili. presbiteroruz. c. ex transmissa. Tamen iste pōt pe:
tere ⁊ iste restituere tenetur. extra d̄ vsuris. c. cum ī tua
Sic enim credit hic res loco precij sic econuerso preci:
um loco rei succedit. ff. de peti. here. l. Si rem ⁊ precium
Tenetur ergo ille ad quem peruenit res emptā de pe:
cunia v̄luraria restituere si habuit rem illam emptam
ex causa lucratiua. Pecus tamen si emisset vel ex alia
causa non lucratiua adeptus esset bona fide ab v̄hario
nō credēs eū fore v̄harius. Aut credēs rem illam non
esse ēptā d̄ pecunia v̄haria aut ip̄z v̄harius. h̄re alias vn̄ce
posz reddere v̄has. Cōcōz. Gos. ⁊ Hosti. i sum. d̄ v̄his.
S. fi. Cōcōz. et Spe. i ti. d̄ v̄his. v. pone v̄hari? lvi

Quid si talis possessio perueniat ad illū qui v̄ham sol:
uerat ex causa lucratiua nūquid extinguit eīz actō quā
prius habebat contra illum tercium possessore. respō:
det Hosti. i sū. S. fi. qz sic. Tamen h̄m. Gos. v̄hari? ūl
eius heres minime liberatur. ff. de v̄bo obligatio. l.

inter stipulatē §. Si rez. 7. ff. d. solu. l. Quociēs. ¶ Cxi

¶ Quid d' heredibz vharj. rñdet Hosti. i. ti. de vhis. §. q
pena. x. hac pena q' nō tenent restituē. nisi q'tenē uires
hereditates patiuntur de appellacione. c. qua fronte. 7.
de raptoribus. c. in litteris. Cxi

¶ Quid si alē heredū factus ē nō soluendo nūq'd aliuste
net i solidū rñdet idēz s' q' i solidū tenet inquantuz ad
ipm de hereditate puenit. nā 7 res hereditaria obliga
ta videtur d' vhis. c. cum tu. §. si. Cix

¶ Quid d' illis tomis q' multa recipiūt a iudeis cū sciant
eos nichil h're nisi d' vhis 7 q' bona q' possident ad resti
tucionē nō sufficerēt. rñdet idē vbi s' hm Reto. q' tenēt
ad restitucōnē. p'ceptoz si ex causa lucratiua p'ceperunt
Dnt tñ ab eis accipe q'd sibi debēt sicut 7 alij creditores

¶ Quid d' geneo raptoris ul' vharj nūq'd pōt ac: Cio
cipere totē d' bonis eius cū q'cquid habet non sufficiat
ad red cendū q'd habz d' vha. rñdet Astensis i. sum. li. 3.
ti. iiii. hm Rodo. licz eos non pueniat ex causa lucrati
ua si accipiat p'pt oneā matrimōij supportāda si tñ t'lis
v'itatē sciēs aut crassa ignorācia ductus o'traxit cum
filia. talis nō debuit totē recipe d' rebz huiusmodi d' eq:
tate canonica licet d' subtilitate iuris civilis aliter forte
possi dici Si aut fuit ductus ignorācia p'babili. puta
q' credebatur socer nō esse vharjū ul' alias soluendo esse
pōt recipe totē licz p'ea intelligat v'itatē. Cōcor. Mo
nal. Q' ex. de alexan. cōtrarium tenet Vide s. restitui
rio. ij. §. lxiii. Cxi

¶ Quid de creditore nūq'd pōt recipe q'd sibi debet a tali
vharjo ul' raptore cuius. s. oia bona q' habet nō sufficerēt
ad restitucōnz sua male ablata. rñdet Astensis ubi s' hz
Rodo. distinguēdū: q' si creditor credidit talē pecuniaz
ut ex ea o'modū suū facēt 7 ex ea lucrando forte se libeā
ret tūc pōt recipe debitū suū de rebz t'libz. Nec ē simile
de geneo qñtū ad totēz q' socer dar. to totē geneo pau
perior efficit nisi q'tenē ab onere filie reeluat. s' debitor
nō fit paupior recipiēto rez ul' rei vendite p'ciū Si aut
tradiderit mala fide pecuniaz puta ludēdi aleas ul' datu
ro meretū ul' histioni ul' alit bona dilapidanti nō de

De Restitutionibus usurarum

bet huiusmodi precium recipere de bonis predictis. Similiter nec qui ex causa lucrativa agit. Quod autem alii quibus debet ex contractu vel quasi ex maleficio vel quasi recipere possunt ex huiusmodi rebus quod sibi debet dum tamen non res furtivam vel raptam vel usurariam in ipsa specie recipiant. maxime secundum illos qui dicunt quod in usura dominium non transfertur sed et secundum eos qui dicunt quod transferretur. credo quod ipsa res usuraria in specie in solidum recipi non debet quia debitor qui dedit eam pro usura contradicere potest si extat. Nec eo inuito creditor aliam pro ea ei soluere posset. Concordat. **Monaldus in sum.**

lxii

Quid de huiusmodi usurariis qui huiusmodi eis de fenerandi officio. scilicet per eis pecuniam ad usum numerando. et usum accipientes eorum mandato. et tamen nichil ad eos pervenit. respondet. **Asten.** in sum. ubi secundum hunc **Roto.** non tenent presertim si per usurarium per se vel per alios ministros huiusmodi exercerent usuras. licet non per istos. **Concord.** **Alex.** Aliqui vero ut **Monal.** distinguunt si dat pecuniam domini sui ad usum de generali mandato domini sui dicens quod mutuet pecuniam cui vult ad usum sub nomine ipsius domini et tunc serviens tenet ad restitutionem si dominus non restituat. quia est in hoc sicut principalis et in optione eius est mutuare et non mutuari. Aut hoc facit de speciali mandato domini sic mandantis sibi **Mutua** de pecunia ad usum. 10. libras nomine meo. et tunc licet peccet si faciendo ad restitutionem. tamen non tenet. **Videtur in x. restitucio. S. ij.**

Quid de eo qui cum vellem mutuare pecuniam gratis induxit me quod non daret eam nisi sub usuris. respondet. **Astensis** ubi supra quod tenetur ad restitutionem quia impediit indebitam utilitatem proximi procurando ne mutuum gratis sibi daretur.

Nota

lxiii

Quid de eo qui consuluit alicui ut feneretur. **lxiii**
Quid de eo qui dat amico vel consanguineo pecuniam gratis ut feneretur.

lxv

Quid de eo qui contrahit societatem cum alio ad fenum exercendum.

lxvi

Quid et de eo qui mutuatur usario pecuniam ad perficiendum pacem lucris usurarum. respondet. **Astensis.** ubi secundum quod tales qui inducunt alios ad fenerandum tenentur in solidum si aliter non erant feneraturi.

Si aut alias erant feneatui nō tenent nisi inquantum
ad eos pueit Secūdu beo Ro. i neutro casu tenet n qñ
tuz ad eos pueit. ⁊ ē melior edico tñiū i hoc casu qñ i fur
to ul rapina vbi pstat auctoritate; ad restitucōne Te-
nent et si nichil ad eos puenit. Et hoc ideo qz rapina ⁊
furtū cōtra volūtate domini fiūt q patit dānū. h̄ v̄ha d
volūtate domi puenit ad creditore. nec inuenit qz iua-
rent actōne debitori cōtra huiusmodi inductores ad re-
petenduz v̄has ab eis qz debitores soluat talit iductis
p alios ul si ad iductes nichil perueit ideo. concor. **Mo**

Quid d eo q pecuniā dponit apud v̄harios. **(xviii)**

rñcet ideo vbi s qz si qz cōmittet pecuniā suā v̄hario nō
habenti vn̄ce alias v̄has exercet hac intencōne vt ind
copiosius p v̄ham acq̄reret ei materiā peccādi dāt: vñ
⁊ ipe culpe p̄ticeps est. Si beo v̄hario alit habeti: und
v̄has exerceat aliqz pecuniā suā cōmittat vt tucius fueit
nō peccat. h̄ utit ad bonū hoīe peccatoe hec **Tho.** **(xix)**

Vtrū v̄hariū intencōnarius q̄habuit intencōne aliqd
habendi ⁊ p̄ncipalit p̄t hoc mutuauit alias nō mu-
tuatur? n̄ tñ deduxit i pactū tenet ad restitucōne. rñcet
Asten. ubi s qz nō ē opus restitucōne ad purgacōnez
delicti. h̄ sola penitēcia sufficit sibi sicut in simonia mē-
tali. ex d̄ simo. c. fi. h̄m **Bof. ⁊ Ric. i q̄rto Sz** otrariuz
sentit **Hosti. ⁊ Ro. p. c.** Consultuit. ex. eo. ⁊ **Luce. vi.**

Mutuū date nichil inde sperantes: ideo h̄m eos tenet
ad restitucōne i foro penitēcie de oī eo qd̄ accepit ultra
forte q̄cūqz intencōne debitor ei dederit. siue p̄t dilaci-
onez exortā p̄t mutuū ei datū ul p̄t illd̄ recipiēdū ad
p̄lixiorē terminuz. Quāto inde creditor dat creditori
p̄t solā dilectōne nō pōt repetē nec retencōne sibi con-
sulere si forte penes se habeat aliqd d̄ bonis creditois
Cōcor. Monal. i sum. Hoc et tenet **Petr. d̄ anchora:**
no i. c. v̄haruz boraginē d̄ v̄his li. vi. ⁊ dñs Lau. de roz-
dulfis i suo tractatu d̄ v̄his Et hoc dicit tuciz imo ve-
rissimū h̄m jñno. ⁊ **Hosti.** qz semp tenet ex q̄ illa iten-
cione p̄ncipalit ductus ē: ⁊ et placuit **Rap. i su. huius**
ti. x. h̄ nūqd: ⁊ Archi. m. c. i. xiiii. q. iii. Et hoc quo ad
iudiciū aīe Et ita et **Cōfirmat jo. an. i. c.** Consultuit de

Nota

De Restitutioe vsuraz

vsis. *¶* Sed ipse jo. an. in mercuri. sup regla peccatū nō remittitur refert. q̄ q̄dam theolog⁹ hāc q̄stionē dispuans distinguebat qn corrupta intencō mutuātis innotuit debitori qz videt tūc q̄dam pactū implicitū quod habet vim expliciti. *¶* Est em̄ h̄m eū duplex vsa *V*na metalis nō obligās ad restitutōnē ex eo qd̄ fit sine oī exactione ul̄ pacto implicito uel explicito *O*lia vero ē obligās ad restitutōnez ex eo qd̄ fit cuz exactione ex pacto implicito ul̄ explicito *S*i ergo fiat cū implicito ē vsa metalis: si cū explicito ē vocalis. *¶* Exquo infer̄ q̄ in casu i quo non innotuit debitori corrupta intencō mutuātis dato q̄ ea intencōne p̄ncipalit̄ ductus sit n̄ obligat̄ ad restitutōnez h̄m dictuz theologū q̄ adducit tales racōnes. *P*rimo qz cū formale sit exactō i vsa ex pacto obligante ul̄ aliqd̄ aliud eq̄pollēs: ergo seq̄tur q̄ vbi nō ē talis exactio nec aliud eq̄pollens ibi non ē vsa ad restitutōnē obligās: q̄uis bñ sit vsa mentalis ad penitēciā peccati obligās. *¶* Et hoc cōfirmat̄ qz aliē dicendo nō saluaret̄ sēctipcō vs̄e qua d̄r. q̄ vsa ē luctuz ex mutuo pacto debitū ul̄ exactū. *S*ecūdo qz sicut i furto dicim⁹ q̄ si aliq̄s gratis ⁊ libealit̄ i dono recipit: recipit qd̄ suū itēdebat q̄uis sit fur mēte nō tñ ope: ita q̄ ad restitutōnē teneat̄: sic ⁊ in apposito vsari⁹ cēsetur fur ouēcōnalis *S*i ergo intendit furat̄ vsam accipiendo ⁊ tñ nō puenit ad op⁹ pactōnis ul̄ exactōnis: s̄ libealiter accipit d̄r vsa metalis nō obligās ad restitutōnez *T*ercō facit. c. si d̄ s̄jmo. vbi d̄r. *S*ymoiac⁹ metalis q̄ habuit animū p̄ncipalit̄ ad aliqd̄ accipiēduz nō tenet̄ ad restitutōnez ei⁹ quod accepit. s̄ sufficit sola penitencia d̄ peccato. *¶* Sed jo an. rñdet ad p̄mū. distinguēdo d̄ p̄maria ul̄ secūdaia intencōne mutuātis. s. vt p̄maria eq̄polleat pacto. nā ē pactuz implicituz *Luce. vi. Qu* tuuz date ⁊ cetera nō secūdaia. *A*d secūdā rñdz jo. an. q̄ inter casuz illū furti ⁊ casuz nr̄z ē maxima dissimilitudo. quonīa; licet donatarius in casu furti habuerit intencōnē corruptaz ad furādū non tñ donacō causat̄ ab ei⁹ facto. nec ē annexa illi intencōni corrupte cui⁹ strariū ē in mutuo. qd̄ cuz ex bono caritatis debet fieri gratis

fiabat principalit̃ spe lucri cuiꝰ spei uicioſe ſeq̃t̃ effectꝰ
conſequẽto lucrũ **A**d terciã r̃ndet dñs **A**nto de butrio
q̃ ratio diuerſitatis quare uſarius m̃etalis obligatur
ad reſtitucõez foro penitẽciali: ⁊ ſimoniã m̃etalis
eſt ſm̃ doc. q̃a uſa utroq̃ teſtamẽto eſt p̃hibita. nec
diſpenſacionez pape ꝛcipit. d̃ vſris. c. **S**uper eo: **S**imo
nia ṽo ē p̃hibita a iure poſitiuo ⁊ in eo ē ſimoniã
q̃a p̃hibituꝰ ſicut ē acq̃rere beneficiuꝰ ſimoniace ubi
papa p̃ot diſpenſare. **V**ñ dicũt doc q̃ in p̃hibitis q̃a
ſimoniaca. **I**dem dicẽdum qd̃ in uſa m̃etali. ſ. ut ſijõ:
niã m̃etalis teneatur ad reſtitucionem quia p̃hibita
Ideo dicit. **G**of. in ſum. .e. ti. in p̃ncipio q̃ quedã illi:
cite tenentur ſecũdum ius diuinum ⁊ hũanuꝰ. ⁊ i hiſ
ſi non conſtat. obligatur ad reſtitucõẽ in foro penitẽci
ali. **S**i uero conſtat. obligatur in foro eccliaſtico. **E**t
ſic loquitur de d̃tinẽtibꝰ uſãz quia ibi tenetur alienũ
qd̃ eſt omni iure p̃hibitum. **Q**uedã ſunt que tenẽtur
iuſte ſm̃ ius diuinuꝰ ⁊ iuſte ſm̃ ius huãnuꝰ. **E**t tunc
cõſideãdũ ē modus p̃hibendi iuris. quia ſi ius p̃hibi
beat mentem conſcito de mente illa punitur ſicut eſt
i ſimonia p̃hibita a iure poſitiuo quia actualis uẽ
dicio eſt p̃hibita non ſolum mentalis quia hoc age
re eſt uetitum licet reſtituere non cõpellatur obliga
tur ad ſatiffactõẽ peccati. **E**t h̃ ē qd̃ uol̃t dicẽ tex. i d̃cto
.c. ſi. **E**t ſi dicat̃ ulteiꝰ q̃re uſa pl̃ p̃hibet̃ iure d̃ino q̃
ſimonia i b̃nficio dicẽdũ qz i uſa alienũ rapit̃. i ſimonia
alienuꝰ emit̃ **E**t p̃ hoc patet q̃re magis m̃ẽs punitur i
vſa q̃ i ſimonia. qz vſe p̃hibicõ habuit ortũ a iure di
uio ſimoniae aut̃ a iure huãno **V**ide alias r̃õẽs alioꝝ. doc
ibi p̃ dñuꝰ. **A**n. **M**onal. dicit. qz i ſimonia ē ꝛpituto ex
pte d̃atis ⁊ accipiẽtis. **S**i i vſa ñ ē ꝛpituto ex pte d̃atis
vſas. ⁊ iõ ex iure d̃ino ⁊ ñali eq̃tate faciẽda ē ei reſtitucõ
Nec poſſi i h̃ caſu papa diſpẽſare. ſed ex ſolo iure huãno
pecuia ſimoniace accepta ūl recepta reſtituẽda ē non
illi qui dedit turpiter ſi ecclieſie. **V**ñ nec. **E**lyzeꝰ p̃cepit
Gezi reſtituẽ qd̃ accepit a naama. ⁊ papa qd̃ uol̃t p̃t i h̃
caſu ſtatue. **P**oſſi et̃ diſpẽſare q̃ ñ ſolũ i m̃tali ſiõia ſi et̃
i illa q̃ pacto eẽt exp̃ſſa qd̃ t̃ini poſſi q̃ eẽt ſiõiace accept̃.

De restitutōe usurar

Quero an mutuās secundario sub spe aliqd habēdi pēcet et an teneat ad restitutōem. dicit qd non. ar. lxi. di. Quid p̄erit. lvi. di. Si officia. i. q. i. Quap̄t immo naturaalit̄ ē obligat̄ ad antitota. ut i. c. Cū i officijs de testa. Et tenet glo. i. c. Cōsuluit d̄ v̄his. Gof. et Hosti. i sum. huius ti. p̄e prin. de quo p̄ jo. an. in. c. Cōsuluit. et in mercu. sup̄ secūda reglā. et Monal. i. sum. lxi

Vtruz creditor cui ex caritate mutuantī debitor aliqd
ultra sortē stulit nō volūtarie s̄ coacte. puta dubitans
ne indiscret̄ reputet̄ int̄m qd aliū ul̄ hūc d̄ cetero nō i
ueniat mutuātez ul̄ alia fili causa teneat ad restitutōem
Kn̄det dñs. Lau. qd licz sit tucī restitue cū puto qd si re-
cipit pure credēs donatuz libealit̄ et nō ut v̄ham ul̄ ut
coacte donatuz nō tenet ad restitutōem. licz p̄ea sciat n̄
libealit̄ datū esse. Ex q̄ em̄ tempore donacōis habuit
bonā fidem recipit licite. licz donās tali coactōe duct̄
rederit et creditor nō habuit intencōez tacitā ul̄ exp̄ssaz
Nam semp̄ michi placuit opinio glo. i. c. Vigilanti.
et c. si. ex. d̄ v̄his. i. qd mala fides supueniēs p̄scripcioni
implere nō facit quē obnoxii restitutōi. Quod em̄ di
cūt qd possessor male fidei nullo tempore n̄ p̄scribit. hoc
bez ē dū ē in cursu p̄scribendi. quia tūc requiritur boā
fides. secus quāto iam p̄scripsit. nam lex pōt de meo
facere tuū iuxta notata p̄ inno. in. c. Cōquestus i glo. i
dicto. c. Vigilanti quā opinione cīrea p̄scripcōez seq̄
tur jo. Gof. Vincē. et Hosti. q̄ Hosti. dicit. qd si sua cō
sciencia remanet lesa debet satisfacere cōsciencie. licz sit
scrupulosa q̄ theologa. ex q̄ timet ubi nō ē timēduz. d̄
simonia. c. Et si q̄ciens de quo i sum. eī i. c. de p̄scrip.
reuz imobi. S. q̄ exigūtur. Hunc passuz plene exami
nat jo. an. in mercu. posita sup̄ regula. Possessor male
fidei in ultimo articulo nisi talis credulitas ess̄ cras
sa ul̄ supina: qd bonus vir habet arbitrari. Contra tñ
predictam determinacōez tenet maḡ Greḡ. de ari
mino. Item nota qd si creditor anteq̄ debitor donass̄
sciuss̄ eī intencōez quia coacte reddiss̄ nō poss̄ recipere
sana consciēcia. puta si sciēt qd debitor donaret creditoi
timore ne repetat capitale de p̄senti non sine magno

forſan in cōmoto debitoris iuxta ea que notātur. ff. de
cōdicōe i debiti. l. Si nō ſortē. §. Si q̄s falſo i. glo. Et
facit qd notat in c. Debitor ex de regulis iuris. Vel ſi
ſoluat ne r̄putetur in diſcret⁹ ⁊ alia uice n̄ r̄piat mutu
antem in ſuis neceſſitatib⁹. ar. eoz que no. io. q. 2. hoc
ius in glo. ⁊. Jo. an ſuper regula. Dānū in. 3. ar. prime
ptis ⁊ in ſolucioe. q. in quāto mēbro i. x. Et dico cum
Gof. Non tñ deb⁹ creditoꝝ leuiter iudicare debitoẽm
coacte donae ne i pñiciem ruat. l. penul i pñ ad tercul
d. x. boꝝ ſigni. l. 3. fi. Nec debemus eum iudicāe cōpulſū
tāq̄ nolentem reputari i diſcretum. Monal. dicitq̄ ſi
debitor creditoẽm uolētem recipere pecuniā ſuam pueit
munerib⁹ gratis rogans ut det dilacioẽz p̄t dilectioẽz
ūl p̄t deū ⁊ creditoꝝ recipiens munera gratis reſpectu
p̄teriti tēporis non futuri q̄uis poſtea det idigēti beni
uolam dilacioẽz quam alias nō daet ut ſi uidiffet eum
igratum dat. dico p̄ncipalit̄ p̄t amicitiam ūl p̄t deū
ſecūdario uero p̄t gratitudinem debitoris et h̄ facit
rōne p̄teriti temporis non futuri non ē uſa. dum mō
gratis recipiatur ⁊ offerat h̄m q̄ ſcā.

lxxii

Quid ſi nō ſit corrupta itēcio creditoꝝ debitor tñ p̄t
mutuū acceptū ūl ultiz r̄tinēd⁹ dat ei aliqd nūqd credi
toꝝ tenetur reſtituē illud. Rñzet. Aſtē ubi s̄ nō tenet
de bona fide conſūtis nec et d̄ extātib⁹ q̄diu p̄babilē
credidit: q̄ ex dilectione ſola ei deſeit. Si aut̄ credat ūl
p̄babiliter dubitet q̄ p̄t illaz cāz ei ſeruiet reſtituere
tenet. Quanto aut̄ debitor nō gratis dat ūl gratis cre
ditoꝝ non mutuatur debitor ſi alias habeat de bonis cre
ditoꝝ ⁊ per retēcionem ſibi cōſulat de vſa quam de dit
non eſt cogendus ad reſtitutionez in foro penitenciali
Concoz. Monal. in. ſum.

lxxiii

Quid de illis q̄ adueniēte ſolucionis tempore ſiue ter
mino nolunt dare dilacionem debitori qui iuramēto
aſtrictus eſt ſoluere niſi data ei pecunia uel alio equi
polenti. Reſponzet. Aſtenſis ubi ſupra quod tenent
ad reſtitutionem. ex. e. c. Conſuluit ſecundum. Ray.
Si tamen debitor creditorem uolentem recipere uel
exigere pecuniā ſuam debitor p̄ueniat muneribus

Nota by

gratis rogans eū vt det sibi dilacōne ppter amicitia ūl
ppter deū ⁊ gratis recipiat creditoꝝ illa muneā racōne
p̄teriti tempōis nō futuri licet p̄ea det indigenti vt be
niuolo ⁊ dilecto: q̄ alias nō daēt si eū ingratus videret
Det dico p̄ncipalit̄ ppter amicitia ūl ppter deū: secūdario
vō ppter ḡtitudinē debitoris. ⁊ hoc facit racōne p̄teriti
tempōis nō futuri nō ē v̄ha **V**n ille nō tenet ad restitu
cionē eorum que sic accipit secundum quosdam. **V**i
de supra vsura. i. §. xxiij.

xxiiii

Nūquid clerici vsas q̄s habēt ūl habuerūt d̄ rebꝫ ecclē
lie restituere possūt. **R**ndet **A**sten. i. sum. vbi s̄ q̄ non
q̄ res ille sunt paup̄ꝝ nisi q̄tenꝫ de pecūia vsaria ūl q̄lꝫ
alia sua expēdiss̄ i vtilitateꝝ ecclēsie s̄ restituē debēt d̄ re
bus suis patrimonialibꝫ **H**omo. vō credit q̄ si hoc nō
p̄nt de bonis suis facē de fructibꝫ ecclēsie quos percipi
unt licite possunt se liberare

xxv

Quid de hoc casu q̄dam cōsuluīt alicui q̄ feneraret: et
dedit alicui pecūiaz ḡtis vt feneraēt: nūq̄d isti tenent i
solidū ad restitucōnez. rndet **A**lex. d̄ alexā. i. suo tracta
tu pōt dici s̄m q̄l dā q̄ q̄ iducūt aliq̄s ad fenerādū qui
alias nō eēt feneratuī tenētur in solidū **S**i aut̄ alias
essent feneraturi nō tenent nisi inq̄ntuz ad eos puenit
Aly autē dicūt rōnablit̄ moti. q̄ i neutro casu tenent.
nisi inq̄ntū ad eos puenit. nec i alijs duobꝫ casibꝫ. s. cū
q̄s otrahit societate cū aliq̄ ad fenus exercēdū. ūl cum
q̄s dat pecūiaz vsario ad participacionez lucris. **M**ouēt
aut̄ isti ad hoc dicēdū ppter differēcia q̄ ē int̄ rapinam ⁊
furtū ex vna pte ⁊ v̄ham ex alia penes volūtariū ⁊ nō
volūtariū: ex qua differēcia orit̄ q̄ in his casibus meli
or ē odictō vsarij q̄ latronis furis ūl raptoris **M**a i rap
ina ⁊ furto tenet restituē q̄ p̄stat auctoritate et si nichil
ad euz puenierit **E**t hoc q̄ furtū ⁊ rapina ē cōtra volū
tateꝝ hominū sic autē ē i v̄ha vbi ē volūtariū mixtuz
Vn in rapina ⁊ furto iura dāt actionē spoliatis cōtra
illos quoz ope ūl o silio ūl ministerio furta ⁊ rapine fi
unt: licz ad eos nichil puenit. n̄ aut̄ sic ē i v̄ha q̄ n̄ da
tur actō otrahit̄ iductōes cū ad eos nichil puenierit

Vtruz vxoz teneat ad restitucōne p viro

xxvi

defūcto q̄ fuit v̄hari. **R̄ndet idēz. Alex.** q̄ uxor tenetur
ad restitucōne p̄ uiro defūcto inq̄ntū ad eā puenit de
bonis eiusdēz ūl inq̄ntū uſa ē de bonis eiusdēz. q̄ si nichil
ad eā de talibz bonis deuoluīt ūl si ī tomo māliti habz
fructz sufficiētes p̄ suis necessitatibz ⁊ p̄ oībz q̄ expe-
dit: tūc ī nullo tenetur

xxvi

Vtrū uiro uiuēte ip̄o ignoāte uxor possit restituere
R̄ndet idēz. Alex. q̄ uxor cū nō sit dñā rez nō debz se i-
tromittē de r̄stitucōne ignoāte uiro ūl contradicente
Dixerūt tñ q̄dā. q̄ l̄z vxor nō sit dñā rez tñ q̄ ē data in
adiutoiū uiro cui salutē p̄curaē tenet: ⁊ idō lic̄t d̄ bonis
p̄p̄s uiri pōt facere elias ignoāte uiro ⁊ nō p̄hibēte
q̄a sicut agit cāz uiri eorēz mō pōt facere restitucōz ⁊ si
ſciente ⁊ non otradicēte h̄ faciat securz ē. **S**ec̄z autem
ē si ſciat ⁊ otradicat: tūc em̄ mulier tenet obediē ī om̄i
tēto tale bonū ad qd̄ non tenet de necessitate. **Cōcor.**
Qstē ī sum. li. iiii. ti. iiii. **E**t h̄m eū mulier nō tenetur re-
stituē p̄ furto uiri nisi q̄ntū ad eā pueit de bonis eius
ūl inq̄ntū bonis ei⁹ uſa fuit. **S**i uero ad eā nichil d̄ ta-
libus bonis peruenit ūl et ī tomo ei⁹ de dote ſua ūl et
aliunde expensas sufficiēt habuit in nullo tenet qz ni-
chil in re habuit qd̄ n̄ recōpensauerit

xxviii.

Vtrū uxor ⁊ familia teneāt ad restitucōz eorū que cedūt
ī uſuz uite eorū. **R̄ndet idēz. Alex.** q̄ p̄cipi aliqd̄ d̄ bonis
uſarij uel raptoris est duobus modis. **A**ut. n. p̄cipit
ignōanter aut ſcienter. **S**i ignoānt excusatur. **S**i ſciēt
excusari pōt p̄p̄t recōpensacionem ut dictum est. **E**xcu-
sari eciam pōt pro necessitate corpōali qñ. ſ. aliud t̄me-
dium cōmōde inueniri non pōt sicut accidit paup̄ibz
mendicātibus. **P**er hoc excusari pōt filij ⁊ filie ī tomo
pentum q̄ necessitate cogēte aliē uiuere non pōt ⁊ eo-
rēz mō uxor. **A**liqñ fit excusacō p̄p̄t recōpensacionem fi-
endā: ut si q̄s accipit necessitate cogēte sperās se recōpen-
saturū ī futurū. **E**t h̄ excusari pōt uxor ⁊ familia dū. ſ.
p̄ponūt se r̄cōpensaturos qz sperant habere facultates
ad h̄. ⁊ hic ē un⁹ mōz dicēdi. **C**ōsueuit tñ dici coiter q̄

De restitutione usurar

si vxor & familia non sperant de correptione vharum & videant eam non soluendo si sunt ibi aliqui bona de iusto. i. iuste acquisita. d. illis si sepeata sunt debet expedere. Et ideo est si sunt ibi aliqui de iusto. si ita mixta quod discerni non possunt. Et hoc intelligendum quando vir est in soluendo. Si autem nichil est ibi de iusto vel vir non est in soluendo. quod via bona illius non sufficiunt ad restitutionem vel satisfactionem. tunc nichil accipiant de bonis illius sed magis querant sibi victum alium. Ad dicitur Asten. in sum. li. iiii. ti. xi. quod vxori vsuarum cuius res est de vha & vir nichil habet quod de vha succurrit ut viuere possit de his que sunt in domo viri si ipsa laborat in domo siue vendendo siue suendo siue et bona ne pereant custodendo. quod in hoc agit creditorum utilitatem. Si vero vir habeat plura in certa tunc auctoritate episcopi que debet pauperibus prouidere licite possunt de eis viuere. ar. di. lxxij. S. Beneal. 7. c. Episcopus cauere tamen aliter tenet.

lxxix

Quid de recipientibus ab eis muneam elemosinas & oblationes. respondet idem Alex. quod recipientes elemosinas ab vharum. aut sciunt quod sunt vharum aut non. Si non sciunt non peccant recipiendo nec tenentur ad restitutionem. Si vero hoc sciunt & faciunt necessitate compellente non peccant. necessitate vero cessante peccat quod accipiendo ab vharum notoriis propter scandalum. Et quod ipso iure sunt excommunicati. ideo acceptum est restituendum. Si vero vharum non sunt notorii possunt aliquid accipi ab eis si credant quod aliquid habent propter usas. Sed est si nichil habent. Tunc enim acceptum debet restitui. Sed cui restituet clericus oblationes quam a tali recepit. respondet Hostien. in su. ti. de vhis. S. Qua pena x. Sed cuius huius Alanus. quod episcopo loci. Sed secundum Guliel. restituatur ei qui obtulit in opprobrium sui. ar. d. homi. Dicitur dignum. S. Res de usuris Cum tu. S. Super his.

lxxx

Quid de vxore vharum que quicquid habet est de vha & hoc dicat ei consciencia. Vide de pplexitas. S. i. 7. S. xv

lxxxi

Quid de tutore & curatore que dant pecuniam pupilli vel adulti ad vhas. respondet Monal. in su. quod tenent ad restitutionem pro eo quod prestant auctoritatem talibus tractibus & illi quorum tutelam vel curam gerunt pro se non essent talia facturi

lxxxii

Quid de huiusmodi et mercenariis uariis et de eisdem
et uidentibus ab eis. **R**espondet item **Alex** ubi. s. q. quis
pōt fieri particeps uarij recipiendo aliqd ab eo ppter ali
quam rēpensationē factam ul fiedam. **E**t ideo huien
tes uarijorum et mercenarij possūt recipere mercedē
suam si huiusmodi eis in licitis et honestis. nec tenentur
ad restitutionem. et h quia utilitas quā cōsequūtur ipi
uarij ex opere huiusmodi huiusmodi cōpēsāt cū mercede
quā dant huiusmodi illis: et maxime qz ppter mercedē
datam nō pnt dici paupēdēs cum loco mercedis habe
ant cōmodum oparum. **S**ecū aut si huiusmodi i illicitis
et i honestis tūc em non pnt recipere mercedē. **I**dem
iudicandum ē de cultoribus prediorū uariis et alijs
mercenariis eorūdem. **Concord** **A**sten in sum. li. ij. ti. xi
Et. **Monal.** i sum. **P**ropt̄ eandē rēpēsacōz excusatur
creditor ul ēptor ul uenditor q̄ recipit ab uario qd sibi
debet qz ex h nō fit uarij paupior. dū. s. dāto p̄cium
recipit rez. **E**t iō cōsueuit dici qz illi qbz debet aliquid
ex contractu ul q̄si ex maleficō ul q̄si pnt recipē qd sibi d
bet ex huiusmodi t̄bz dū tñ rē furtiua ul raptā ul uariā i
sua speciem nō recipiāt. **H**oc aut uerū ē maxie si dñiuz
rei i uariā nō trāsfērāt. hz et illos q̄ dicūt stratiū credē
dū ē qz nō dz recipi i solucione res uaria i specie qz pōt
eā debitor q̄ dedit educē a creditoē si extat

lxxxiii

Utrum fautores ul t̄tinētes uarios i tra sua teneāt ad
restitutionē. **R**espondet item **Alex** qz tales nichil tenēt restitu
ere si nichil ad eos peruenit de bonis uarij. licet aliē
petet contra deum dāto fauorē talibus. nec ē sile de
auctoribus mali q̄ sunt cā p se mali eiusdē. **E**t de istis
q̄ sūt magis cā p accidēs mali puta qz tle malum con
seruetur in patria uel libere fiat

lxxxiiii

Quid d illo qui mutuauit nomine alieno ad uarij b̄tz
teneat restituere. **R**espondet item **Alexander** qz sicut
prohibetur quis accipere bluras nomine suo ita noie
alieno. **V**nd. **xlvi. di. sic. dī. et ē uerbū Leonis pape** **S**ic
non suo ita nec alieno nomine quis clericorum exer
cere fenus attemptet. **I**ndecens enim ē crimen suum
commodis impendere alienis **E**t quia nullus debet ex

De Restitutione vsurar

debet exercere vsas nomine alieno: ideo si tutor uel curator exercet tales vsas nomine alieno tenent ad restitutionem: et specialiter si ille cuius nomine hoc fit non est soluendo: quia agentes et consensientes pari pena puniuntur. Quidam tamen dicunt: quod et ille cuius nomine fit est soluendo quod tutor tenent. Verum est quod si ille cuius nomine sunt accepte vsse soluerit libeatur quod accepit. Sed primum dictum est rationabilius. Licet autem sic dicatur de tutore et curatore: quod tenent quia prestant auctoritatem talibus contractibus et illi quorum curam gerunt alias non essent hoc facturi tamen hoc dici non potest de illis qui gerunt. misterium nudum sicut sunt huiusmodi vsariorum quod numerant pecuniam pro comis suis ad vsas et ea recipiunt ad opus et usum eorum. Tales enim non videntur teneri cum idem vsarius alias pro se ipsos vel pro alios ministros essent hoc facturi. *Vide infra.* xxxv

Quid dicitur tutore et curatore. *vide infra.* §. primo xxxvi

Quid dicitur illo qui gerit negotium alienum et sine mandato eius fenerat ad opus illius cuius negotium gerit an teneat ad restitutionem. respondet idem Alex. quod sic: quia talis fuit actor et minister contractus vsarii. *Cōcord.* Aste. i. su. i. li. 3. ti. xl. xxxvii

Quid dicitur illo qui bona intentione rogat vsarium ad instantiam pauperis. ut illi mutuet. Vtrum peccet. respondet Ric. in quarto. di. xv. ar. v. q. v. quod non: quia quis sciat quod vsarius accipiat vsam: hoc tamen non intendit iste: quia potius vellet quod mutuaret sine vsa xxxviii

Quid dicitur ciuitatibus vel collegiis dantibus pecuniam ad vsuras: nunquid omnes et singuli sunt vsarii et tenent ad restitutionem. respondet Asten. li. iii. ti. xl. hinc Ray. quod sic. scilicet omnes illi. qui cum auctoritate et consensu sit. argumento. ex d. vbi. c. Conquestus. vii. q. i. sicut vtr. xliii. q. iii. Si habes Et hinc Hosti. et omnes illi quibus placet in mente: et ratum habent et consensunt et prohibere possunt et non faciunt. ex d. sen. exco. quante. hec Hosti. i. su. d. peni. §. fi. x. Quid de ciuibz. *Cōcord.* Ho. de lig. p. l. municipes *De cōdi. et demō.* Secus in prohibere non valentibus per notata i. c. Super eo. de rap. nisi. et ipsi participarent eodem modo. *Idem.* Archi. xlii. di. c. ii. Et jo. an. in c. Conquestus de vsuris. xxx. xl

Sed nunquid singuli dicitur collegio vel ciuitate tenent restitutionem in solidum quod habuit collegium ex vbi. respondet idem ubi

supra secūdū. **R**oto **L**icet illi qz auctōitate ⁊ consensu ta-
lia fiūt sint vharj ut dīc. **R**ay nō tñ tenētur ad restitu-
misi qñtū ad eos pueit de vha ul qñtū releuati sunt ab
expēsis q̄s d suo fecissēt i sustinēdis oneibz omuitatis
misi forte p̄stiterit auctōitatē cōpellēdo aut p̄cipiēdo coi-
tati aliē feneāri q̄ aliē hoc factuā n̄ esh; i q̄ casu i solidū
tenēt. **C**ōcō. **M**onal. i sum

Quid d regibz ⁊ alijs doīs q̄ cogūt dbitoēs daē vhas
Rñdz id ubi supra q̄ tenēt ad r̄stitutōz et si nichil ad
eos pueit. **S**ecūd ued **A**lex. d alexā dñi q̄ vharjys fauēt
ul eos i t̄ris suis retinēt nichil r̄stituē tenēt si nichil ad
eos d bonis eoz puenerit: l; alias peccēt ut s. **S** xxxiii

QUARA xi. f. qñdz fieri restitutō. **Q**uero
qñ debz fieri restitutō vharj. **R**ñdet. **A**lex d. alexā. i suo
tractatu d vhis q̄ statim qz nō remittit peccatū ⁊ ceteā
Tenēt aut homo eē i tali statu ut remittat sibi peccatū
Pretea illa ⁊ eadez i iuria q̄ recipit q̄s alienuz vel illud
t̄tinet: sed ad semp tenēt alienū nō recipe ergo ad semp
tenēt illud non retinere. **P**retea l; p̄cepta affirmatiua
nō obligēt ad semp: tñ ad h obligāt p̄cepta negatiua
Licet aut p̄ceptū de restitutōe faciēda hz formā uidat
affirmatiuoz: tñ hz ueitatē ip̄licat negatiuoz p̄ceptum
quo p̄hibet aliq̄s retinere alienū. **R**etinere em̄ alienū
peccatum ē. **E**t ideo sicut quis semper tenēt deserere pe-
catum. ita tenēt semp reddere alienum. **I**n aliquibus
tñ casibus non tenetur quis statim restituere. **P**rimz
qñ restituendū esset cōtra bonū pximi. **E**t ideo nō teēt
q̄s gladiū restituē fuiolo. **D**ebet tñ habens gladium
habere animū ut sit parat⁹ ad r̄stituendū. **D**e h uide i
pisana piurium. **A**li⁹ cas⁹ ē si h fiat de uolūtate illius
cui dz fieri restitutō. **T**ali em̄ cōsciēte nō tenēt statim
restituē: quia p̄inde ē ac si acomodaēt. **H**oc at̄ itelligē-
dum si libere ⁊ sine timore cōsentit. **A**li⁹ casus ē qñ de-
bens restituē expectat opportunitatez restituēdi cū maio-
ri pace ⁊ honestate quaz si statim restituēt licet de se sit
statim parat⁹ restituere: puta si ille cui fienda est resti-
tutio ignorat debitum ⁊ non sine scandalo aut aliqua

De restitutione usurarum

de honestate possit fieri talis restitutio. **Q**uius casus ē si possibilitas nō adesset. tūc em̄ nō tenet. xiii. q. vi. Et ē uerbum Augustini ad Macedoniū Si res aliena ap̄t q̄ peccatū ē posset reddi ⁊ nō reddīt p̄nā nō agit sed simulat. **B**n̄ at̄ dicit possit cēddi qz si n̄ p̄t n̄ tenet ex d̄ b̄his. c. **C**ū manifestos; ubi d̄r qz b̄harij sūt cogēdi ad restituedū dū habeāt ī facultatibz b̄n possint restituē **B**n̄ aut̄ dicit in facultatibus: ut ibidē dicit. glo qz licz b̄harij amiserit b̄has nichilominz tñ tenet ap̄t morā **S**i aut̄ nichil habz liberat. **S**i aut̄ habz semp ē ī mora ⁊ maxime in furto ubi tenet res aliena iūto dño ⁊ d̄tinento semp auget peccatū. **I**deo dicit. Augustinus ad macedoniū. **P**olētes reddē qd̄ nouimus male abstulisse ⁊ vn̄ce reddat̄ habē cognouimz in crepemz obsecremz ⁊ detestemur q̄sdam claz q̄sdā palā sicut diuersitas p̄sonaz diuersaz videt̄ posse accipe medicinā. q. statim et̄ q̄s teneat̄ restituē satis habet. ex d̄ simon. **M**atheus ubi d̄r. cui dā **Q**ultum tibi consulis si admīstracōnez celest̄ ac sp̄ote dimittas. glo. celest̄. i. i. oti nenti quia q̄nto ampli⁹ otrectat rē tāto ḡui⁹ peccat sūt fur q̄ semp ē ī mora. **V**n̄ ex d̄ simon. **C**ū ī ecclie corpe d̄r qz tāto ḡui⁹ sūt c̄miā q̄nto diutiz ī felicē aīaz d̄tinent alligatā ī oibz supra dictis **Cōcor** **A**sten ī sum li. iiii. ti

Quēd pōt qz aliq̄s n̄ pōt restituē sine **q̄** grādi dispēdio bōz suoz forte qz nō iueit̄ q̄ velit boā sua emē ul̄ qz ille cui r̄stitutō fiēda ē n̄s distz ⁊ n̄ p̄t ire ad eū siē ḡndi dāno nec hz q̄ velit pecuīā ad eū d̄ferre **R**ndz id̄ **Alex** **A**n pō cāu dici p̄t tali qz petat licēciā de feendi ⁊ obtieat ut satisfaciāt illi cui d̄z rōne itē ⁊ dāi qd̄ icurrē pōt ex d̄llacō data ā tātū d̄et ei ex r̄bz suis q̄ntū res ul̄ pecuīa ablata ualet **A**n hō aut̄ casu qn̄ ille cui faciēda ē restitutio ē absens dici pōt qz si modis cum ē illud qd̄ restitui debet nec mitti pōt illud modicum sine magno damno illius q̄ debz restituere ⁊ modico emolimento alterius pōt restituens sibi formare cōscienciam qz non placeret illi cui tenetur qz sustinet magnū dispēdiū ubi ip̄e habet modicū cōlīm̄tū.

Et iō expectare pōt donec iueniet nūtiū q̄ deferat res-
titutōz ūl q̄ ille ueniat ad ptes ap̄inquas **¶** Interz at
pōt reponi repositū illd̄ qd̄ debet restitui apud locuz
religiosū. **¶** Si tñ oporteat raptorez ūl furē pati aliq̄s ex
pēlas nō p̄t h̄ debet diffire restitucōz. **¶** Vñ ex de rap-
c. i. **¶** Dicit̄ d̄ illis q̄ d̄ loco ad locū eūtes rapinas faciūt
q̄ excomunicādi sūt a p̄latis illiꝝ loci ubi rapinā fecerūt ⁊
significāda ē eorū excomunicatō ep̄o ap̄rio q̄ ip̄os n̄ re-
cipiat anq̄ illuc redeāt ubi rapinā fecerūt ⁊ oīa pleē
emēdēt **Concor. Asten in sum. ubi supra.** **lii**

¶ Quero pone q̄ ille q̄ debet restituē ē multū idigens ⁊
q̄i i extrema necessitate **¶** Rñdet idēz **Alex.** q̄a aut ille
cui tenet restituē eq̄alit̄ idiget: sicut ⁊ ille q̄ debet resti-
tuē. aut nō multū idiget **¶** In p̄mo casu uidet̄ q̄ statiz
debet restituē q̄a nullꝝ d̄z facē p̄fectū suū de re aliena
cū dāno illiꝝ cuiꝝ ē ip̄o iuito **¶** In secūdo at̄ cāu si ille q̄ d̄z
restituē tm̄ idiget q̄ si sciēt ille q̄ debz recipē indigēci-
az eiꝝ ⁊ necessitatē n̄ debet h̄z rōnē t̄ctā ⁊ caritatē frater-
naz sibi claudere uiscerā pietatis sed eadē charitate sibi
subuenire mittē i toto ūl i pte **¶** Et i tali casu pōt differi
restitutō ita tñ q̄ pat̄ sit ⁊ p̄mpt̄ restituē qñ muta-
bitur eius cōdicō. **¶** Hec aut̄ dilacō fiat de cōsensu iur-
dicis eccl̄astici **¶** Si aut̄ ille q̄ restituē debet non tm̄ i di-
get q̄ si ille qui debet recipere sciret in digēciam ⁊ neces-
sitatē eius n̄ tenetur ex fraternā dilectiōne dare sibi
dilatōnem p̄ toto ūl p̄ pte tenet statim restituere **Com**
Astē. ubi supra. Ric. uero in .iiii. di. xv. ar. ultio. q. v
dicit q̄ si ille q̄ dāmnū itulit habet aliqd̄ ultra neces-
sitatez sustentacionis nature q̄uis sit sibi necessariuz
ad victuz h̄m decenciaz sue p̄sone restituē tenet **¶** Nō em̄
licitū ē de alieno uiuere cuz seculari honore **¶** Si aut̄ nō
habet n̄ necessaria ad sustētacōez natuē t̄c distinguēdū
ē. q̄ aut ille q̄ dānū passꝝ ē n̄ indiget ad sustentacōnez
nature eo q̄ ē ablatuz. ⁊ tūc ille q̄ abstulit restituē nō
tenetur: quia ex iure nature licitus est vnicuiq̄ vsus
possessionis necssarie ad sustentacionem nature. **¶** Ex-
trema em̄ necessitas oīa facit comūia. **ff. ad. l. Rodiā**
reiactu. li. ij. i textu. ⁊ glo. Aut indiget ad sustentacōz

De restitutione usurar

nature eo q̄ ablatuꝝ ē. Et. tūc subdistinguo q̄ ut priꝝ
īdiget illa re ad sustētacōꝝ sue nature q̄ fuit necessaria
ad sustētacōm nature illiꝝ qui abstulit. Aut eodeꝝ tēpe
uterq̄ factuꝝ ē ī digēs illa re ad sustētacōꝝ sue natuꝝ. ā
ille q̄ abstulit priꝝ factuꝝ ē ī digens illa re ad sustētacōꝝ
nature sue q̄ ille a q̄ ablata ē. **P**rimo ⁊ secūdo pōt dici
sine p̄iudicio q̄ ille q̄ abstulit rem illaꝝ tenet restitue
illi a q̄ abstulit q̄ nūq̄ facta fuit res illiꝝ q̄ eā abstulit
sed semp̄ remāsit istius d̄ iure. **P**oꝝtē em̄ suꝝ ī statu ī
quo res mea ē michi necessaria ad sustētacōm nature
non pōt fieri alteriꝝ me oꝛadicēte. **S**i tercio mō. tunc
ille qui abstulit non tenet r̄stituere quia ab illo tēpoꝝ
quo facta ē necessaria ad sustētacōm nature cū tunc illi
a quo ablata ē non esset necessaria acq̄situm fuit ius
ī illa re illi qui abstulit. ⁊ iō quāuis dānuꝝ passuꝝ p̄
ea uenit ad statum ī q̄ res que fuit sibi ablata esset sibi
necessaria ad sustētacōm nature n̄ p̄t h̄ habꝝ minꝝ ius
ī illa re q̄ ille qui abstulit nisi ille qui eā abstulit de
venisset ad statum ī quo amplius nō ēēt sibi necessa
ria ad sustētacōm natuꝝ

iiii

Vtrū sufficiat v̄hāio q̄ debꝝ r̄stituē ī piculo mortis exi
stēti cōdere testamētū sup̄ r̄stitutione male ablatorum
Nōdet iꝛez. **A**lex q̄ nō cuiꝝ rō ē. q̄ testamētum ē uolū
tatis nōstre iuxta sentenciā de eo qd̄ p̄ mortem suam
fieri uoluit. **T**estās em̄ uol̄ h̄ fieri p̄ mortem ubi nō
ē locus penitēcie. sine q̄ nō absoluitur v̄hāius. ⁊ opoꝛtꝝ
q̄ ī uita uelit h̄ restitui alias nō remittitur peccatum
Preterea iusticia dei r̄q̄rit ut ille satisfaciat q̄ peccauit ⁊
iō sicut v̄hāius peccauit ita iꝑe idē tenet satisfacē. **N**on
aut̄ h̄ facit h̄ t̄liq̄t ī testamēto q̄ p̄ aliū fiat. **S**i ergo uol̄
satisfacere ita q̄ ei r̄mittat̄ peccatū si habet pecuniā. unde
possit r̄stitutō fieri p̄ exponat eā p̄ fidelē nūciū suū r̄sti
tucōni añq̄ moriatur. ⁊ faciat proclamari q̄ omnes
ueniāt recepturi plenam satisfactionem a quibꝝ habi
ta est **usura**. **S**eruetur autem ī absolucione talium
quod dicitur extra de usuris. c. quamquaz ubi dicitur
q̄ v̄surariꝝ sepultura d̄negetur donec plene satisfactu
fueit illis q̄bꝝ faciēda ē satisfactō si p̄sto sint iꝑi aut aliꝝ

qui pnt acquirē ūl eis absentibz loci iordinao aut eiz
vicē gerēti siue rectori parochie i q̄ testator habitat. ex
d' uñs. c. quāq̄ li. vi. Cōcor **Asten.** i sum. li. 3. ti. xi. **Que**
ro q̄ sit forma testam̄ti vñarij. uide **Astē.** ubi s̄. 16

Quid si is q̄ vñas exercuit ūl extorsit ad inopiaz deue
nerit. rñdet **Asten.** i su. li. 3. ti. iiii. q̄ licz vñarij i telligat
sep esse i mora. ut. C. d' furtis. l. subtrahe. tñ si pauper
tas eū excuset ⁊ bonis cedat ē excusat⁊ ⁊ absoluēdus tñ
teneť satisfacē si ad pinguiorē fortunā deuenierit. i. ha
bita racōne ne egeat sup q̄ p̄ stabit itoneā caucōnez. ex
e. c. Cū tu. S. penul. ⁊ de solu. c. jordan⁊. **Et** pōt cedē añ
litez i p̄sencia ūl et i absencia p nūciū ūl epistolaz. ff. d'
cessi. bono. l. penul. ⁊ fi. et h̄ uerz i iudicō otēciofo. 17

Sed nūq̄d idē ē i foro pñiali. **Boff.** dicit q̄ nō: i mo di
cet. ei q̄ totū restituat. qz nō remittit peccatū nisi resti
tuat ablatū. ex. e. c. Cū tu. xiiii. q. vi. **Si res** **Ablatū** di
co siue p furtū siue p rapinā siue p vñam. xiiii. q. v. **Si**
q̄d inueisti. **Et** h̄ uidet uelle. **Ber.** i. c. Cū tu i glo. **S**ed
i otrariū arguēs **Hosti.** dic. q̄ amittit. p̄uilegiū ex iu
sta cā sibi datū. **N**ā si tēpōē fais licz alienū sine peccato
accipere multo forci⁊ retinē. **hec** **Hosti.** **Aliq̄** aut uolūt
q̄ si nō pōt talis satisfacē petē teneť dilacōez ūl remissi
onē sibi fieri cā eleōsine ab illis q̄bus teneť restituere
Et sic eī i statu salutis aliē nō. xiiii. q. vi. **Si res.** **S**co
hoc nimis duz uidet. **N**ō credo q̄ ad salutē ei sufficiat
q̄ si ad pinguiores fortunaz beneit restituē firmit i cor
de pponat. 17ii

Quid si quis det vñario modiu bladi p vñā q̄ moto
ualet .x. solitos ⁊ p̄z enū idēz modiz ualet .xx. solitos
nūq̄d vñarij teneť restituē modiu bladi illi q̄ dedit
i ualorez i q̄ nūc ē ūl i q̄ fuit qñ dedit. **Rñdet** **Asten** i
sum. li. 3. ti. xi. q̄ hoc erit in optione recipientis quia
cum vñarius usq̄ modo non restituit ⁊ mora reddēdi
preiudicare debeat sibi: restitucio secundum op̄cōnez
recipientis fieri debet.

QUOD DECIMO. s. quantum ad locuz ubi
debet fieri restitucō. **Q**uero ubi debeat fieri resti
tucō male ablatorū. rñdet **Hosti.** i ti. d' peni. S. q̄bz x.

sed q̄ forma huāda ē q̄ si sūt male ablata icerta debent erogari i pias causas ⁊ maxie i alimoiar paupū ⁊ rēp̄ciōz captiuorū. ar. de pig. c. i. x. q. ij. hoc ius. Et p̄cipue i uilla ul si uilla nescit i dyocesi ubi talia sūt commissa **Cōcor.** Monal. i. sum i tractatu r̄stitutionū dicēs q̄ qn̄ ignoant spoliati distribuant paupibz ul i pias causas Et h̄ i uilla ubi facta ē spoliacō si cōmod̄ fieri pōt alias si multū remota sit ul ex alia iusta cā sufficit q̄ h̄ alibi fiat. Similit̄ si uilla nescit salt̄ ē fiat i illa dyocesi ubi rapina facta. ē. **Cōcor.** Alex. d̄ alexā ut. s̄ uha

USURA Tredecio q̄ntū ad ordinē r̄stituēdi ⁊ modū. Vtz r̄stitutō uhar d̄eat fieri publice ul p̄uate r̄ndz. Alex d̄ alexā i suo tractatu d̄ v̄his q̄ v̄haio noto iō d̄ necessitate salutis opz ē facē r̄stitutōz publice ap̄t̄ ifamiaz ⁊ scādalu qd̄ ē iōe ut sicut pecauit i scādalu p̄ximoz ⁊ malū exēplū: ita satisficiat publice alias n̄ deberent sibi dai sac̄m̄ta ecclie ⁊ eccliaistica sepultuā

Vtrū prius sit fienda r̄stitutō male ablatoz q̄ solucio debitorz ul legatorz. r̄ndz iō Alex. q̄ p̄ r̄stituēda sūt male ablata q̄ soluēda legata: cuius rō ē q̄a donacō legatorz ē ex deuocōne legatoris: ⁊ iō superogacōis fuit in eo reddē aut male ablata ē h̄m necessitatē iusticie prius aut illa sūt reddenda: que sūt h̄m necessitatē iusticie q̄ illa danda que sunt supererogacionis. **Cōcor.** Astē. i. sum li. iiii. ti. iiii.

Vtrū prius r̄stituēda sūt male ablata q̄ debita soluēda r̄ndet iō Alex. q̄ male ablata: ⁊ ē rō q̄ eoz solucio tollit iniuriā factā deo ⁊ proximo ⁊ maxime in furto et rapina. In solucione autem debitorum non tollitur iuria sed saluatur iusticia. Et ideo uideretur hoc prius faciendū illo. Et si fiat contrarium in pluibz uideretur hoc esse q̄ debita sunt clara ⁊ manifesta. restituentes autē non sic. sed inq̄rende sunt. Ceteris autem paribz claruz p̄cedit icertū. Debita sūt d̄miāta: puta qz d̄beo tibi. x. Nō sic aut q̄ d̄bēt r̄stitui. **Cōcor.** Astē i sū ubi. s̄

Vtrū fiēda ē p̄ r̄stitutō vni q̄ alti. r̄ndz iō Alex

q̄ sic i casu: puta qñ restitucō vni⁹ ē determinata ⁊ clā
ra: alteri⁹ aut nō. Et sic videt q̄ ceteris paib⁹ p̄us sit fa
ciēda isti q̄ illi. **Item** si restitucō amborū sit eque cla
ra tñ vn⁹ ē paup ⁊ alt diues videt q̄ ceteris parib⁹ q̄
p̄us possit fieri paup⁹ q̄ diuiti: tū q̄ magis indiget: tū
q̄ cū maiori iūria tenet res paup⁹s q̄ diuitis. itez li
bterq̄ ē eq̄lis o dīcōnis i paup̄tate ⁊ i diuic⁹s tñ vni
facta ē p̄us iniuria q̄ altei. videt q̄ illi p̄us fīda ē iſti
tucō cui p̄us facta ē iūria. **Docor** **Astē. i. sū. vbi s**

Quid si hēditas n̄ sufficiat ad satisfaciēdū oib⁹. nūq̄d
satisfaciat p̄mo veniētib⁹. rñdet **Astē. vbi s. f.3. Buil.**
i. c. Quāq̄. ex. e. li. vi. q̄ nō. imo satisfaciat eis et alijs
p̄ rata. **ex. de testa. c. Relatū: ⁊. ff. de pac. l. Si plures.**
Ho. an. dicit. q̄ satis videt i h̄ casu temp⁹ o līderādū b̄
q̄ p̄mo soluit qd suū ē integre recipiat ⁊ sic d̄ singlis d̄
regulis iu. c. Qui prior. Sed primum dictum magis
placet michi Ostensi.

U**SURA** **Deciō q̄rto. s. qñtū ad penaz b̄hariorū**
Quēd d̄ pena v̄haioz. rñdet Alex. d̄ alexā. q̄ pri
ma pena v̄haioz ē q̄ o pellūtur ad iſtitucōez a iure ⁊ a
iudice. A iure q̄dē q̄ maifesti b̄har⁹ triplici peā cohi
bent d̄ q̄. ex d̄ v̄his. c. Quia i oib⁹ d̄r. Prima ē q̄ non
recipiūt ad comunione altais. Secūda q̄ si i hoc pecca
to recesserit debēt carē eccliaſtica ſepultuā. Tercia q̄ eo
ruz oblacōes accipi nō debēt. ⁊ q̄ recipit reddē tenetur
Cui at̄ debeāt iſtitui r̄citāt glo. ibid̄ duas op̄iōēs Qui
da; em̄ dixerūt q̄ tenēt iſtituē ip̄i ep̄o loci. Alij ⁊ meli
us q̄ illi q̄ dedit ⁊ ip̄e p̄modū iſtituat illi a q̄ accepit
ar. ex. d̄ v̄his. c. Cū tu maifestos. Et de hoī. c. Sicut dī
gnū. Sic ergo v̄har⁹ sūt excoūicati ip̄o iure q̄ ad her
ta Cōtuāces at̄ ⁊ q̄ iuri nō obediūt pōt iudex o pellē ad
iſtituēdū b̄has si necesse fuit p̄ maiore excoīcatōez. ex
d̄ v̄his. c. Nō solū. itez ex d̄ v̄his. c. Pretēa mādať iter:
dictis b̄harū p̄cipiēdarū q̄ si clici hoc otempserint ab
officō ⁊ b̄nficō suspēdi debēt Si at̄ laici p̄nt vsq̄ ad di
gnā satisfactōnē viculo excoīcatōnis aſtngi p̄us infli
cta illis pena illi⁹ o ſtitucōnis q̄ fere i oib⁹. O pellūtur
et alio mō: q̄ si b̄hari⁹ repetit ab illo b̄has repellit p̄ ex

De restitutione usurarius

reptionez tunc ipse restituat vhas q̄s ab illo accepit. **et**
de vhis. c. qz frustra. **In** foro aut p̄niali cōpellēdi sunt
vharī qz absolui n̄ possūt nec d̄bēt nisi cōstituāt ā dila
cōnez petāt ab illis q̄b̄ tenēt: aut si paupes siue ipotē
tes sūt p̄ponāt ⁊ p̄mittāt suo cōfessoī restituē si uenerit
ad pinguioēz fortunam: unde. **Aug.** non remittitur
peccatum et cetera. **ij.**

Quid si cūtz ē ⁊ notōiū aliquē fenebrē peccūiaz exigisse
⁊ cōstat qz debitoēs q̄ soluerūt nō r̄mittūt sed r̄petē nō
audēt p̄ptē potēciā exactōz. **Indet. Goff.** qz aliq̄ d̄nūciā
te ul̄ et nullo ecclia ex officio suo procedt ⁊ ad restitucōz
cōpellet. **et de. vhis. c. In. dyocesi.** **i.**

Quāto liceat accipe ad vhas. **c. xv**
SVRA. Decimoq̄nto. s. q̄ntū ad r̄cipiētez. **An**
licitū sit recipē ad vham. **Indet. Ric. i. iiii. di. xv. ar. v**
q. v. qz sic in casu necessitatis nec peccat: **ar ad hec. xiii**
q. i. qd culpatur. **Nec** intelligo hic de extrema necessi
tate: sed qn̄ homo natūaliter damificaretur uel notabi
lem penuriam pateretur si non accipiat ad vham. **Itēz**
Monal. i. suz dicit qz licet sit peccatuz p̄ter necessitatez
recipē ad vham tñ i necessitate licitū ē. **Sed** pro q̄nta
necitate licitū sit ⁊ p̄ q̄nta n̄. **h̄ n̄ d̄tmiāt** ars ul̄ sciēcia s̄
ūctō caritatis q̄ d̄ oibz vōz ⁊ ē c̄ciōz oī arte. **Idē d̄t. Boā**
i. iiii. di. xxviii. i expōsicōne illiū p̄cepti. **Nō** furtū facies
dicēs qz si q̄s dat ul̄ soluit vhas p̄t necessitate n̄ ē imu
nis a c̄pa cū ued ex necessitate soluit n̄ peccat qz licitū ē
v̄ciūqz r̄dimē iūs sui actōnez. **W̄n** sic ille q̄ dat bestes
suas latroī a n̄qz p̄mittat se iēfici n̄ d̄r currē siue p̄cipiāe
cū latroē: sic q̄ soluit vham i necessitate n̄ d̄r currē cūz suē
Quātā at necessitate q̄s d̄beat expectāe **h̄ n̄ ē** itēcōnis
⁊ rōnis d̄tmiāte p̄ eo qz s̄m diūsas cōdicōnes p̄sonaz
diūse necessitates debēt p̄elai. **Idē. Alex d̄ ales i. iiii. i.**
tractatu r̄stitucōnū dicēs qz peccat mortalit̄ q̄ accipit
pecūiā ad vham cū det occasiōz p̄cti mortalis vhaiō nisi
i necessitate. **Tūc. n. n̄** dat occasiōēz s̄ r̄dimīt iūs suum
Vhai. n. tenēt ḡtis omodaē pecūiā suā idigēti. **Luce**
vi. mutuū date nichil in d̄sperantes **amen**

Finis huius libelli

Incipiunt Excommunicationes Maiores Excomu
nicatio primo contra Ecclesiasticas personas

Vero **Q**ui sint casus maioris excommunicatio
nis contra persoas ecclesiasticas. **R**ñdeo pmo
stra monarcham totiꝝ ecclesie. i. **P**apam. **Q**ui
cuqꝫ gerit se p papa nõ electꝫ a duabus partibꝫ cardi
naliũ cū omnibꝫ sibi cōsenciētibꝫ. ex. de elec. c. licz fm
Ric. in q̃to Vide infra excommunicatio. ij. S. j.

Discopos grecos non obediētes ep̄o latino p̄ quem fuit
reputat̄. ex. d. off. or. c. qm̄ fm̄ Astē. i. lum. li. v. ti. ij.
Notādū qd̄ in dicto. c. qm̄ d̄r qd̄ si in vna ciuitate sint
plures ppli diūsan̄ liguan̄ qd̄ ep̄s p̄t̄ cōstituē vnū pon
tificē catholicū sibi vicariū q̄ eis fm̄ ritū cor̄ dīua cele
bret officia ⁊ eccl̄astica m̄stret sac̄mēta īstruēto eos v̄
bo paīter ⁊ exemplo qui p̄ om̄ia rebz obediē pōtifici
eū cōstituenti suū vicariū. alias icidit in excomūicacōz
glo. exp̄plicat ī ḡcis ⁊ latīs q̄ sub vna fide habēt diū
los rit̄ nō tñ si sint fidei cōtrar̄ rit̄. **V**id̄ īfra excomū
nicō ij § ij

Decani Archidiaconi Depositi Catores Plebai ⁊ a
ly q̄cūq; clerici p̄sonat. ⁊ dignitatē eccl̄asticā h̄ntes a
et q̄cūq; p̄biteri audiūt leges vel ph̄sicā nisi infra du
os m̄ses cōstiterit. ex ne de vl̄ mo c sup specula. secūdu
hic. Vide infra excomunicatio. ij. S. iij. iiii

Clerici qui manifestis vharis alienigeis ad fen² exer
cendū tomū locāt vel alio titlo cōcedūt ex d^o vñ. c. tñ a
rū voraginē li bj **M**aiores vero plati qui eos cōducūt
vel habitare pmittūt in terris suis vl^l domos locāt sūt
suspēsi. **S**i vō collegiū vl^l vniūsitās clericorū icurrūt in
terdictū si talē sentēciā p mēsez sustinuerit **S**i vō sunt
laici debent p ecclesiasticā censurā cōpelli: n̄ aut̄ intelli
gas hāc cōstitucionē geneāliter d^o vniūsitatē vl^l collgio
laicorū q^o sint iterdicti ⁊ q^o si sint singulares p̄sone lai
corū q^o sint excomunicati ap̄ p̄clm̄ interdicti fm̄ **N**o an

alias tota italia esset interdicta: licet Ric. i. iiii. di. xviii.
ar. ii. q. v. generaliter intelligit de utraque vniuersitate. scilicet
laicorum quod clericorum *Vide infra exco. ij. §*

Clerici et quicumque alii qui in cimiteriis sepeliunt corpora defun-
ctorum tempore interdicti in casibus non concessis a iure vel qui ex
coicatos publice a nominatim interdictos vel usurarios
manifestos scienter sepeliunt a qua excoicatione non debent
absolui nisi prius ad arbitrium diocesani satisfecerint eis
quibus promissa fuit iniuria irrogata non obstante aliquo pri-
uilegio ex de sepul. c. eos in cle. *Vide infra exco. ij. § v. vi*

Clerici et religiosi et moniales in sacris scienter contrahē-
tes matrimonium sunt ipso facto excommunicati: ut c. eos de
con. et affini in cle. tñ in clerico in sacris et religioso et
monacha contrahentibus non potest cadere ignorancia secundum glo. h.
intelligit in alijs casibus *Vide infra exco. ij. §. vj. vi*

Clericus habens officium vicecomitis vel prepositi secularis
si admonitus legitime non responderit. ex de. cle. vel mo.
c. clericis in tex. et in glo. et secundum Asten. li. vii. tit. ii. v. lxxiii
Vide infra exco. ij. §. vii. viii

Clerici seculares et religiosi qui inducunt ad vouendum
vel iurandum vel promittendum ut sepulturas apud
ecclesias suas eligant vel electam non mutant: ut in cle. c. cu-
pietes de penis *Vide infra de in iur. et iur. sepul. v. iii*
Vide infra exco. ij. §. xxi. ix

Clerici qui hereticos credentes receptores defensores vel fauto-
res eorum scienter tradunt ecclesiastice sepulture. ex de. here. c.
quicumque: li. vi *Vide exco. ij. §. xxij. et xxviii* *Vide infra:*
§. vii. viii ix

Sacerdotes ab excoicationibus absoluentes per pressum Euge-
nium quatuor promulgatis qui continentur. x. excoicationes Prius exco-
municat omnes hereticos quicumque nomine censeant scilicet illos hereticos qui
bioclesiaste vocantur et omnes eis adhaerentes fautores seu re-
ceptores vel defensores eorum Item omnes qui dant eis arma et
quodlibet lignum sal oleum vinum et omnia victualia et om-
nia quecumque ad usum hominum pertinentia aut ali-
qua quecumque presidia publice vel occulte per se vel per alium

Tercio falsarios bullarū applicarū vñ supplicacōnū Quarto illos qui eqs arma ferz ligmīa ⁊ alia prohibita deferūt saracenis Quinto impediētes ne victualia deferātur ad curiam romanam Sexto inuadentes eūtes ⁊ redeuntes ad sedem apostolicā Septimo omēs illos qui in terris suis noua pedagīa imponūt Octauo omēs q̄ offēdūt in p̄sona aut in boīs eos q̄ habent aliquā causaz in curia vel eorū p̄cuatores Nonno omēs ledētes romipetas euntes vel redeūtes gr̄a deuocōis romam Decimo oēs inuadentes hostilit̄ terras ecclīe vel detinētes per se vel p̄ alium Et in fine dicit De quibz sentēciis nullus per aliū q̄ per romanū pontificē nisi dūtaret mortis articulo constitut⁹ possit absolui nec etiā tunc nisi de stāto sancte romane ecclīe mādatīs satisfactōe vel sufficiēti caucōe p̄statis Illos aut̄ cuiuscūq̄ fuerit p̄minēcie dignitatis ordīs condicōis aut status ⁊ si pōtificiali aut alia quīs dignitate p̄ditos qui cōtra tenōm p̄ncipium talibz absolucōis bñficiū ipendē de facto p̄sumpserint excoīunicacōis ⁊ anatheātis sentēcia innodamz eisq̄ predicacōis ledionis administracōis sacramentorū ⁊ audiēdi cōfessioēs officia inēdicim⁹ Ite dicit q̄ null⁹ ignoāciaz p̄tendē vel excusacōez allegare cū nō sit veīsimile q̄ ad ipōs remanē incognitū vel occultum qd̄ taz patētez oīb⁹ publicatur

Clerici q̄ p̄curāt vñ paē custodiaz vacaciū ecclīaz in q̄bus sunt instituti infra. §. iiii. v. v

¶ Contra Religiosos

Primo religiosi q̄ exeūt claustrū suū ad audiendū phisicā ⁊ leges n̄ ista duos mēses redierūt. ne. de. 7. mo. c. Nō magnope. 7. c. Sup̄ specula. Itē religiosi religiois appb̄ate tacite vñ exp̄sse p̄fessi q̄ vadūt ad quīs studia sine licēcia sui p̄lati data cū cōsilio maioris partis cōuētus in. c. vt piculosa. ex. ne. de. vel. mo. li. vi. Vide infra exco. ii. §. viii

Itē religiosi p̄fessi q̄ temē vñcūq̄ habitū sue religiois dimiserūt i scolis vel alibi dicto. c. vt piculosa Itē todo

res q̄ eos tocāt Viđ infra exco. ij. §. ix.

Religiosi religionū mēdicaciū abolitarū deinceps aliquē ad suū ordinē recipiētes ūl locum seu tomū de nouo acquirētes vel loca ceteāq̄ bona acq̄sita absq̄ licencia pape alienantes in. c. Religionū diuſitates. d. reli. to. li. bi. fm. Ric. in. q̄to. 7. Astē in sum. li. bi. ti. ij. v. liii. Ab hoc at̄ statuto excipiūtur in dicto. c. Religio num quatuor ordines predicatorū minoꝝ carmelitarū 7 hūmitarū Viđ infra exco. ij. §. x.

Religiosi mēdicātes religionū appbatarū qui domos ad habitandū vel loca de nouo reciperent sine licencia sedis apostolice vel recepta mutarēt seu alienarēt. in cle. c. Cupiētes d̄ penis Viđ infra exco. ij. §. ij.

Religiosi qui dicunt aliqua ūba in predicāone vel a libi vt retrahant audientes a solucōne decimarum in dicto. c. Cupiētes Viđ exco. ij. §. xii.

Religiosi qui confitentibus sibi non faciunt consciēciaz de decimis soluēdis 7 p̄dicatores qui nō predicāt cum fuerit requisiti sunt suspensi a predictis officijs tō nec si comode possūt eis cōsciēciam faciāt. Et si interim p̄dicant sunt excoicati dicto. c. Cupiētes. 7 specia liter tenētur p̄dicare in p̄ma tōica quadragēie 7 q̄ta 7 vltima 7 in festo ascēsiōis tomī 7 pente. 7 natiuitatis tomī 7 beati Iohānis baptiste 7 assumptōis 7 natiuitatis beate Marie cum fuerint requisiti Viđ infra exco. ij. §. xiii.

Religiosi qui decimas ecclesijs debitas sibi appropriant 7 usurpant siue qui nō permittūt solui ecclesijs decimas de animalibz familiarum 7 pastozum suoz vel alioꝝ imiscēciū ip̄a animalia ḡgibus eoz vel de animalibz que in fraudibz ecclesiarum emūt 7 emptā tradunt v̄e dītoꝝibus vel alijs tenenda seu qui non permittūt vel prohibent solui decimas ecclesijs de terris quas tradunt alijs colēdas nisi requisiti restiterit infra mēsez aut si de his q̄ v̄spauerūt cōtra p̄missa nō satisfecerit dānificatis ecclesijs infra duos mēses sūt suspēsi ab admīstracionibz

et beneficijs suis: quod si non habent administracōz et benefici-
cia ipso facto excoicacioēz incurrūt in. cle. **Religiosi de**
decimis. c. Reli **Vide exco. ij. §. xiiii** **viii**

Inter iuuentores nouarū religionū vel capientes habi-
tū ipaz sine speciali licēcia sedis apostolice i exuagātī
Mo. xxi. que incipit Sācta romana ecclia. **Vide infra ex-**
co. ij. §. xvi **ix**

Religiosi taz exēpti q̄ nō exempti q̄ vixerit vel sciuerint
cathedralē vñ mat̄ez. i. baptismalē loci ecclia suare in-
terdictū qd̄cūq; positū auctoritate sedis apostolice vel
ordinaioz debēt et ipi suare. alioqn nō seruātes incur-
rūt excoicacōez ipso facto **I**nter etiā iterdicto et cessacioi
bz a diuis p̄ statuta puincialiū cōcilioz vel ipozū au-
ctoitate factis **I**nter in genealibz cessacioibz a diuis ci-
uitatū terraz vel alioz locoz q̄s aliquñ ex cōsuetudine
vel aliter canoica collegia vel ouentz seculariū eccliaz
aut reglariū sibi vendicāt et qñ vt p̄mittit cathedralis
vel mat̄ ecclia obhuat eas non obstatibz quibz cūq;
appellacōibz ad sedē apostolicā et alijs obiectioibz q̄
buscūq; in. cle. i. d. sen. exco **V**id̄ infra exco. ii. §. xv **x**

Fratres miōres q̄ tpe it̄didi recipiūt ad diuina fratres
vel sorores de terco ordine q̄ cōtinētes vocātur. **ex. de-**
sen. exco. c. Cū ex eo. in. cle. et est papalis h̄ datur licēcia
ordiarijs vel episcopis vt satisfactioē premissa eos au-
ctoitate apostolica absoluāt **V**ide infra exco. ii. §. xvi **xi**

Monachi et canoici reglares administracōz aliquā non
habētes ad curias p̄ncipū sine speciali licēcia suozū pla-
toz ire nō debēt et si vt suis p̄latis a mlo oāstetio dānū
aliqd̄ inferāt ad dictas curias se tñsferāt sunt excomi-
cati. vt in. cle. **Ne in agro. de statu. mo. Vide infra ex-**
co. ij. §. xvii. **xii**

Moachi infra septa moāsteriozū suoz tenentes arma
sine licēcia suorum abbatū dicto. c. **Ne in agro. Vide**
infra exco. ij. §. xviii. **xiii**

Mulies q̄ begiē vocāt et religiosi q̄ eas fouēt i illo statu

- Begine erāt q̄ assumētes certū habitū nulli p̄mittētes
 obediētiā nec renūciātes ap̄is nec regl̄az h̄ntes q̄b̄ dā
 religioſi adhēbant ⁊ disputabāt de fide catholica de trī
 nitate de sac̄mentis ⁊ m̄ltas h̄eses habebāt i. c. j. de. reli.
 co. tñ vt dicit glo. nō loq̄tur de illis de t̄cō ordie beati
 fr̄acisci cū habeāt regl̄az appbatā a Nicolao papa t̄cō
 Religiosi q̄cūq; qui absq; licēcia ap̄i sacerdotis solenni
 zarēt matrimoniā. i. solēniter b̄ndicēnt ā m̄strarēt sacra
 menta eukaristie vel extreme v̄ndicōis vt in. cle. reli.
 de. p̄uile. *Vide infra exco. ij. §. xix* xv
- Religiosi q̄ excoīcatos a cōne absoluūt p̄tq̄ a casibz
 a iure exp̄ssis ūl p̄ p̄uilegia a sece apostolica eisde; con
 cessis vel q̄ absoluūt a sentencijs p̄ statuta p̄uincialia
 aut sinodalia p̄m̄lgatis vel qui absoluērent a pena ⁊
 culpa. vt dicto. c. religiosi. Item qui absoluērent a p̄b
 cessu Eugenij quarti de quo dictū est supra de clericis
 secularibus *Vide exco. ij. §. xx* xvi
- Religiosi iducētes aque ad uouēd̄ iurād̄ ūl p̄mittēd̄
 d̄ eligēto apud eos sep̄tuāz ūl iaz electā vlti; nō mutēt
 i. cle. cupiēs d̄ p̄eis *Vid̄ infra exco. ij. §. xxi* xvii
- Religiosi qui tpe m̄dicti sepeliēt corpora in cimiteri
 is aut sepelirent publice excoīcatos v̄surarios manife
 stos ā nomiātiz īdictos. vt dictū ē s̄. d̄ cle. secularibz
Vide infra exco. ij. §. xxv xviii
- Religiosi contrahētes matrimoniū vt dictū est supra d̄
 clericis secl̄aibz ⁊ itelligit h̄m glo. d̄ p̄fessis p̄fessionē ta
 cita ūl exp̄ssa i vna d̄ reglis appbatis. ex. d̄. cōsan. ⁊ affi
 c. eos. ūl d̄ voto. c. j. li. vi. *Vid̄ infra exco. ij. §. vi* xix
- Religiosi qui tradunt hereticos ecclesiastice sepulture
 vt dictū ē s̄ de clericis secularibus xx
- Religiosi mendicantes p̄fessi qui transeunt ad aliq̄
 ordinem monachalem excepto cartusienſi ⁊ recipien
 tes tales scienter est papalis. excepto in articulo mor
 tis. Similiter incurunt si transeunt ad ordinem cō
 nonicorum regularium per constitucionem Martini
 quinti Conſtancie factam
- Religiosi q̄ p̄cuārēt v̄spai p̄ aq̄z patroātū custodiā seu

titulū aduocatōis v^l d^lfenſiois alicui^z vacātis ecclie in
q^bz relidēt ul' monāsterij v^l p^lioz locoꝝ v^l bonū ip^loꝝ lo
coꝝ vacaciū v^l collatā q^d sit rōne legis t^l ipatois seu tri
butū regi debitum. ex d^l electiōe generali li. vi. **Vi**de in
fra. §. iiii. v. v

Abbas ul' p^lor etiā cā conediōis monāchū ul' cleicū ube
rai faciēs p^l laicū ē excoicat^z taz p^licipiēs q^d ubeāns si a
liter sit corrigibilis. ex. de sen. exco. vniūſitatis ⁊ appella
cōe laici cōphendit cōuersus h^lm Archi. ⁊ Anto. de bu
trio dicto. c. vniuerſitatis. xl. v. di. in pri.

Contra ipugnatores fidei. §. iiii

Quicūq^z icidit i hēſimiaz dānataz ul' nouā adine
nit. xxiiii. q. i. c. i. ⁊. ij. ⁊. iiii. **Itē** q^d cūq^z d^l ſacramētis ecclie
ul' articlis fidi alit^l ſentit ul' docet q^d ſancta romā ecclia
p^l dicat ⁊ obſuat d^l here. c. ad abolēdaz **Itē** q^d cūq^z p^l ro
manā ecclia ul' p^l epōs cū cōſilio cleicoꝝ ul' p^l ipōs cleri
cos vacāte ſede cū cōſilio ſi oportueit viciōz epōz tē q^d
hēfici ſit dānati ⁊ ſūt excoicati vt notat dicto. c. ad abo
lēdaz **Et** g^lnit ōs hēfici q^d cūq^z noie cēſeant d^l here. c. ex
coica^z **Itē** ōs cōdētes receptōes d^lfenſōes ⁊ fautoes eoz
vt i dicto. c. excoica^z. §. cōdētes: ⁊. c. noueit d^l sen. exco. ⁊
ē facta papalis p^l p^lceſſū ānuale curie ⁊ ſp^lralit^l **Eugenij**
q^lti **Itē** q^d cūq^z p^lſupſeit p^ldictos eccliaſtice ſepultu ē tra
dē v^l d^l iſta. §. o^ltra ipug^ltoes ſep^ltuē ⁊ exco. ii. §. xxi

Quicūq^z rector ſec^lais ul' q^d cūq^z officialis ei^z cognoscēt
d^l cōmie hēſis cū ad ſeculaes nō p^ltiēat aut captos libeā
ret ul' epōz ul' iquili^ltoꝝ officiū ipediēt. ex. d^l here. c. vt
in q^lſicōis li. vi **Vi**de exco. ij. §. xxi

Inq^lſitoes hēticoꝝ q^d odio g^lcia ul' amoē o^ltra cōſciētiāz
ōmiserit o^ltra quā p^lia p^lcedē ul' ipaz hēſim alicui ipō
nerēt q^d ipediāt officiū ſuū vt i. c. m^lltoꝝ in fi. de. here
in de **Vi**de exco. ij. §. xxi

Inq^lſitoes hēticoꝝ q^d p^ltextu officiij inq^lſicōis quis mō
illicito extorquet pecuniāz ul' ſciēter bona eccliaꝝ ob de
liāta cleicoꝝ et ſi fiſco ecclie applicat^l nec poſſūt absol
ui niſi i mortis articlo con^l illis q^bz extorſerint plene
ſatiſſaciāt de pecunia n^lllis p^luilegijs pactis ā remiſſiōi

bus sup hoc valituris. exta de here. c. Volentes in de
Vice infra exto. ii. §. xxv.

Qui p assassinos quēq; xpianū interfecit iubet vel mada
ueit etiā si mors nō fuit secuta vl assassinos defecerit
vl occitauerit ex d hoi. c. p hūai. li. vi. Assassini fuerūt q
dā infidles q ex qbusdaz erroribz d facili nitebāt xpiaos
occidere fm Ric. in qrtō Vid exto. ii. §. xx. bj

Omēs ⁊ singli cuiq; cūq; statz gradz peminēcie ā condi
ciois existāt et si pōtificiali regali ā quis ecclīastica vl
mūdāna fulgeāt dignitate qui p fideis hereticis ⁊ vicle
fistis arma eqs plūbū ligmīa sal oleū vinū victualia
⁊ oīa q cūq; ad vsum hominū p tinēcia ā quis alia presi
dia publice vel occlte submistrāt ac p se vl p subditos
afferri faciūt vl pmittūt cū qbus ipi viclefiste xpi fid
les ⁊ catholicos quolibz ipugre seu offēdē possent. nec
nō oēs ⁊ singlos eorūde; hēticorū ⁊ viclefistaz ac hēn
tes fautoēs d fensōēs ⁊ receptōēs cuiq; cūq; status nobi
litis excellēcie vl odicōnis existāt et si pōtificiali rega
li regiālī ā quis ecclīastica vl seclari sint p diti dignita
te ac cōsenciētes ⁊ pstatēs eisde in pmissis qnōcūq; vl
qlitcūq; auxiliū cōsilium vel fauorem sunt excoīca
ti per processum Eugenij quarti

Portātes ferū arma lignāia necessaria ad ipugnādu
xpianos Item vēdētes eis galeas vl naues ⁊ q in piā
ticiis saraceorū nauibz gubnacōez exercent aut machis
ā qbēlibz alijs ipendūt cōsiliū auxiliū ⁊ fauorē in dispe
diū terre sancte nec possūt absolui nisi totū lucz ex tā
dānato mercionio fecerūt tmde d suo i sbidiū hē san
cte trāsmiserūt vl alia pena puniātur si fuerūt nō solue
to. ex d iurēis ita q rūdā. ⁊. c. ad liberāda; ⁊ est papalis
p pcessū curie ⁊ specialit Eugenij qrti qui addit eqs
⁊ alia phibita quibus xpianos impugnāt ⁊ per extra
uagātez Nicolai qrti que incipit Olim qui statuit ⁊ i
nouauit q nlls arma eqs ferz lignāia victualia ⁊ a
lia quecumq; mercimonīa in alexandriam vel alia lo
ca saracenorum terre egypti deferre vel mittere aude
at seu de suis portabz vt eis deferantur extrahere vel

extrahi pmittere aut eis consilium auxiliū ul fauorē psta
re alit sūt excoīcati ipso facto nec possunt absolui n tñ
de hoīs xpīs i tre sancte sbsidiū conūtedum exoluerit
qñtū ad partes p̄dictas dtulerint ul miserit aut deferri
ul de ipoz portibz dferēdū eis extrahi pmiserit. ⁊ simi
lit statuit d̄ terzis sol daō s̄biedis **Que exuagās l3 fue**
rit reuocata p p̄hemīū sexti tñ post sextū infra ānū pa
pa Boīfaci3 inouauit in qdā exuagāti q̄ incipit Cōtra
illos Post hec Clemēs qñt3 et inuouauit ⁊ pape abso
lucōz p̄terq3 in articulo mortis rehuauit in exuaganti q̄
incipit Multa **Vide exco. ij. §. xxviii**

Ordināti ad ordiens p scismaticos ul accipiētes ab eis
ecclīasticas dīgtates ul bñficia Itēz alie ācōes facte ab
uis vel mediātibz laicis sunt inanes ⁊ ad ecclīas sine
onere reūti d̄bēt ⁊ oītra faciētes s̄t excoīcati. ex d̄ scisma
ticis. c. i. Et gēralit̄ oīs scismatici ⁊ spēalit̄ sequētes dā
ratū scisma Det d̄ luna ⁊ successor ei3 ⁊ fautor3 s̄t excoū
nicati excoīcatōe papali p p̄cessū annualem curie **Vide**
exco. ij. §. xv

Contra
impugnatores ecclīe ⁊ mīstrozum ei3. §. iiii.

Qui dicit romāz ecclīam nō esse caput oñiū ecclī
arū nec ei tanq3 capiti obediendū. xix. di. c. Nulli
fas ē. ⁊ h̄m glo. talis ē heretic3 ⁊ excoīcat3 excoīcatōe
papali p p̄cessū cūle: vt s̄. §. iiii. v. j.

Qui incēdit ul frāgit ecclīaz ul locū reliosū ul que in e
is sūt an denūciacōz ab epō post d̄nūciacōz a solo papa
ex. de sen. exco. c. Conquesti: ⁊. c. Tua nos **Vide exco.**
ij. §. xxix.

Incēdarj aliaz rerū q3 ecclīaz si excoīcētur vel denūciē
tur excoīcati a solo papa absoluuntur dicto. c. Tu
a nos **Vide infra exco. ij. §. xxix.**

Oēs q̄ fecerit statuta oītra libtātē ecclīe ⁊ cōsuetudiēs ⁊
q̄ iā facta fecerit obhual ⁊ q̄ ea d̄ lib3 nō aboleuerit Itē
scriptoēs eoz ptātes cōsules ⁊ rectoēs ⁊ cōsiliarj locorū
ubi hui3mōi statuta edita fuerit Itē q̄ h̄m ea iudicare
p̄sūseit ul i publicā formam redgerit publicata. ex. d̄
se. ex. c. nouelit. c. guez **Vide exco. ij. §. xxx**

Quicūq; de nouo tñpāt custodiā vacācium ecclīaz ūl
moñsteioꝝ vel alioꝝ pioꝝ locoꝝ: puta hospitaliū ⁊ oc
cupant bona ipsoꝝ ⁊ clerici ⁊ alie p̄sone eozumꝝ loco
rum qui fieri hoc procurant. ex. de. elec. c. geneāli. li. vi
Vide infra exco. ij. §. xxxi lvi

Oēs mutilātes vulneātes ⁊ ifficiētes seu dñtñtes ⁊
capiētes seu dñpredātes rom̄petas ⁊ peñnos romaꝝ cā
deuocōis ⁊ peñnacōis accedētes ⁊ in ea morātes ⁊ rece
dētes ab ip̄a ⁊ i his dātes auxiliū cōsiliū ⁊ fauorēꝝ con
q; bona dñscam? vt i p̄cessu anūali cuīe ⁊ sp̄ealit̄ **E**u
genū q̄tū i q̄ nedū statuit d̄ rom̄petis sp̄ealit̄ f̄ gñlit̄
et **W**n dñ. **A**it̄ excoīcā? ⁊ anatheātisam? oēs illos q̄ ad
sedes apostolicā veientes ⁊ recedētes ab eadeꝝ: necno
illos q̄ iurisdicōꝝ ordiāriaz ūl d̄legataꝝ aliquā nō habē
tes i eadē curia manētes temēitate p̄p̄a capiūt spoliāt
⁊ delinēt aut ex p̄posito delibeāto v̄beāte mutilāe ūl it̄
fici? dñsumūt ⁊ q̄ t̄ia f̄ ei faciūt seu mādāt lvi

Falsificātes litteās dom̄i pape ūl falsis litteīs sciēteꝝ
vt lib. de. de falsis. c. ad falsarioꝝ. ⁊. c. dura. ⁊ est papa
lis p̄ p̄cessuꝝ curie anūalez ⁊ sp̄ealit̄ **E**ugenū q̄ t̄i vbi
dñ. **A**it̄ excoīcam? ⁊ anatheātizam? oēs falsarios bul
laz seu litteārū apostolicaz ⁊ supplicacōnūꝝ ḡciām sc̄i
iusticiā cōtinenciū p̄ sūmū pōtificeꝝ ūl vicecācellariū
seu ḡntes vices aut officiū vicecācellariꝝ sancte roma
ne ecclīe de mādato eiusdeꝝ sūmi pōtificis si ḡtarum dñ
sub nomīe eiusdeꝝ sūmi pōtificis seu vicecācellariꝝ aut
gerēis officiū p̄dictū signātes supplicacōes easdeꝝ ⁊ ne
dū falsificātes f̄ apponētes manū ad corrigēdū eē t̄ nā
litteꝝ vel t̄ nū p̄dictū i litteris papalib? exceptis his q̄
bus hoc cōmissum est fm̄ **H**osti. per sententiā latā
in curia Vide infra exco. ij. §. xxxij lviii

Papa añ cōnatōez p̄ exercē suū officiū ⁊ q̄ hac occasio
ne ipugnet litteās eius excoīcat? est per exuagātem
Benedicti. ij. que incipit **Q**uia cōnulli li.

Intecutores cardiālū ⁊ eozū p̄ticipes. ex. de. pen. s. c.
feli. li. vi. Vide infra exco. ij. §. xxxiij lx

Rectores terrarū ⁊ eozū officiales q̄ non fecerint obser

uari ea que statuuntur contra insecutores cardinalium ut dicto. c. feli. **V**ide infra exco. ij. §. xxxiii xi

Insecutores episcoporum qui eos temere vel iniuste perusserit aut ceperit a bannierit vel hoc mandauerit fieri a facto ab illis rata habuerit vel socij fuerit facientis a consilium in his dederit a fauorez seu scient insecutores defensione int. i. cle. Si quis suadente d. peis **V**id infra exco. ij. §. xxxv xii

Rectores locorum imponentes clericis aut ecclesijs exactiones aliquas vel gravamina absque licentia pape si admoniti non desisterint sunt excoicati una cum fautoribus suis nisi absolui possunt nisi admoniti satisfecerint. et durat excoicacio et post tempus regimis et in successores officij itez quod si heredes iporum seu successores officij non satisfecerint infra mensem incurrunt predictam excoicacionem. ex d. imu. eccle. c. **N**on minus. c. ad ult. et i. cle. e. ti. c. qm. vid infra exco. ij. §. xxxvi xiii

Compellentes prelatos seu capitula seu alias ecclesiasticas personas ad submittendum laicis vel alienandum bona immobilia seu iura ecclesiarum et similia laici qui transgrediantur huiusmodi nisi moniti desisterint. ex d. reb. eccle. in alie. Et consultissimo. li. vi. Et. m. cle. c. Multorum de penis **V**ide infra. exco. ij. §. xxxvii xiv

Quicumque ab ecclesijs vel ecclesiasticis personis preter vel per alium suo nomine vel alieno per personam vel rebus quas non causa negociacionis deferunt vel deferri faciunt vel transmittunt exigunt aliquod dadium vel guidaciū. ex d. cens. c. Qm. li. vi. **V**ide exco. ii. §. xxxviii. xv

Omnino temporales qui subditis interdiciunt ne prelati seu personis ecclesiasticis quicquid vendant vel emant ab eis vel ipsis bladum molant nec coquant panes vel alia huiusmodi obsequia exhibere presumant eo ipso sunt excoicati de immu. eccle. c. **E**os. li. vi xvi

Iniciens manifeste violenter in clericum vel religiosum vel consuevit excoicatus excoicacione papali. xvij. q. iiii. **S**i quis suadente: et ex d. sen. ex. non dubium. et si iniuria est enormis **I**dem d. perus non nouicorum. c. religiosus. e. ti. li. vi. **I**tem qui eum detinet in custodia publica vel priuata et absque alia corporis lesione vel intrudit in vincula. d. sen. exco. c. **M**urez xvii

Impediētes seu inuadētes victualia seu alia ad vsu roā
ne curie necessaria adducētes ul ne ad cuiā ipā adducā
tur ul offerātur impediētes seu p̄bantes ⁊ q̄tīa faciūt ul
d̄fēdūt cuiuscūq; fuerit ordīs p̄minēcie ⁊ stat⁹ etiam si
pōtīficali regālī regiālī ul alia quīs ecclīastica ul mūda
na p̄fulgeāt dīgtate per p̄cessum curie ānualem ⁊ spe
cialiter Eugen⁹ quartū

xviii

Omēs illi q̄ p se ul p aliū seu alios dīrde ul idīrde lō
q̄cūq; titulo vel coloē occupāt d̄tinēt vel hostilit̄ discuc
runt seu inuadūt aut occupāē d̄tinēt vel discurre hostili
ter p̄sumūt ī totū ul ī partē aut q̄ occupabūt d̄tībūt
⁊ hostilit̄ discurret seu inuadēt ā occupāē d̄tinēt vel dis
curre hostilit̄ p̄sumēt aliaz bzbez Regē Sicilie Triual
e īfulas Sardie Corsice trā citra farū Datmōiū beati
Petri ī tuscia ducatū spoletanū Coitatū veneusini Sa
biearchie Anconitane Masse trebarie Romādī
ole Campanie atq; Maritime puincias ⁊ terras speci
alis omīssiois ⁊ Arnolphoz ciuitatesq; nostras Fera
riēsem Beneuētana⁹ Bononiēsez Derusina⁹ Auinio
nēsem Ariminēsez ciuitatē Castelle Turcetina⁹ ⁊ ali
as ciuitates trās ⁊ loca ul iura ad ipāz spectācia ⁊ adhe
rētes fautores ⁊ d̄fensōes eoz seu ī his dātes eis d̄ auxili
ū d̄filiū ⁊ fauorē nō obstātib⁹ q̄bz cūq; p̄uilegiū idīgē
tīs ac litteis apostolicis ḡnlib⁹ ul specialib⁹ eis ul eoz
aliciū ul aliq̄bz q̄buscūq; cuiuscūq; ordinis cōdicōnis
dignitatis ⁊ p̄minēcie fuerint ecclīastice ul tēpōalis
a p̄dicta sede sub quauis forma vel tenōē cōcessis q̄ ex
coīcari vel anathematizari non possint per litteās apo
stolicas non facientes plenam ⁊ exp̄ssam ac de v̄bo
ad v̄bum d̄ idlō hui⁹ mōi ac ordīb⁹ locis nomib⁹ pro
p̄iis cognomib⁹ ac dīgtatib⁹ eoz mēcōnez nec nō cō
suetudib⁹ ⁊ obhuancīs scriptis ⁊ non scriptis ac alijs
cōtrarijs q̄bz cūq; oīa hui⁹ mōi nostros p̄cessus ac sē
tencias quominus includantur ī eis se iuuare vale
ant ⁊ tueri ⁊ que quo ad hos processus tollim⁹ et om
nino reuocamus ex processu curie annuali et specialit̄
Eugen⁹ quartū

xix

Quoniam illos qui p se vel p aliū seu alias quāscūq; perso-
nas ecclīasticas ul̄ seculares ad romanā cuiam iuxta ea
rum caus̄ et negotiis recurētes illaq; i eadez curia p̄le
quētes aut pcuratores negotiorū gestoēs aduocatos ul̄
pmotoēs ip̄orū ul̄ etiā auditoēs seu iudices sup̄ dictis
caus̄ seu negotiis reputatos occasione causarū seu nego-
ciorū huiusmōdi verberāt mutilāt occidūt aut bonis spo-
liant cuiuscūq; p̄minēcie dignitatis seu stat⁹ fuerit et
si pōtificiali regali reginali vel quīs alia p̄fulgeāt dig-
tate p̄ processū curie et specialit̄ Eugenij q̄rti

Faciētes pactū ul̄ pmissiōē ul̄ recipiētes ex pacto vel
pmissiōē octa ul̄ manifesta aliq̄d et parū p aliqua iu-
sticia ul̄ grā p se ul̄ p alio i caus̄ iudiciis seu alias p li-
teis obtinēdis ab apostolica sede et est papalis p exua-
gantem Bonifacij octauū Item q̄ scient̄ vtūtur talibz
gr̄is vel litteris sic obtentis vbi s̄

Entes ad trāz sanctā et cā deuocionis seu voti sine licē-
cia sed apostolice vt i libro p̄itēciarie sumi p̄itēciarij
possūt et absolui a sumō p̄itēciario

Recipiētes i curia roāna litteras pape ab alio q̄ a vice
cācelario ul̄ apapa ul̄ a bullatoibz. ex d̄ cōm̄e falli. c.
dura Si sūt laici sūt excoīcati et eorū nūc̄ Si clerici offi-
ciū et bñficiū suspensiōē dānētur et est papalis: vt patet
in registro cancellarie

Quicūq; p eo q̄ i reges p̄ncipes baroēs nobiles et alios
ul̄ mīstros eorū a quāscūq; alios excoīcatōis suspēsiōis si-
ue iēdicti sentēcia fueit p̄m̄lgata licēciā alicui dēderint
occidēdi capiēdi seu aliē i p̄sōis seu boīs suis ul̄ suorū q̄
uādi eos q̄ tales sentēcias p̄tulēt siue q̄z sūt occasiōe
plate ul̄ dēderit licēciā quādi tales sentēcias obfuātes
seu talit̄ excoīcatis coīcāe nolētes n̄ licēciā ip̄az re inteḡ
reuocauerit ul̄ si ad bonorū captiōēz occasiōē ip̄is licēcie
sit p̄cessū n̄ ip̄a bonū infra octo dierū spaciū restituta fue-
rit a satisfactio p ip̄is boīs fiat eo ip̄o incurrūt excoīcaci-
ōēz Itē q̄ ausi fuerit dicta licēcia vti Qui at̄ i dicta sen-
tēcia p̄māserit duorū mēsiū spacio extūc nō possūt nisi
p sed apostolicā absolui. c. quicūq; d̄ sen. ex. li. vi

Cōcedētes rep̄salias extra ecclia sticas p̄soās gēralit̄ ai
specialit̄. ex. d. iiii. a. 7 dāno. da. c. 7 si pignoatoēs li. vi.
Vice infra exco. ij. §. xxxix

Quicūq; ipedit officiū dlegati ul cuiuscūq; iudicis ecclie
stici ul ipetratois littearū dñi pape sup causis ul q̄ sti
oibz q̄ d iure ul d ātiq̄ cōsuetudie ad forz ecclia sticū spe
ctāt cōpellūt d̄sistē ab huizmōi p̄secucōe ul de q̄stioni
bz huizmōi in foro seciari litigāe capiendo iudices ipe
tratos ul ipetntes ul sb iudicibz ipetratis litigāe volē
tes ul eoz p̄p̄qs ul res eoz ul eccliaz ul alijs q̄bz cūq;
modis opellētes ul p̄cuāntes p se ul p alios q̄ minz co
raz iudicibz dlegatis ul ordiārys possint dicti cōq̄ren
tes libē d̄ caus p̄dictis iusticiā obtinē ul q̄ in talibz de
derit auxiliū cōsiliū ul fauorē excoicati sunt ipso facto
a qua nō possūt absolui n̄ taz iudici cuiz cōgco fuerit i
pedita ul iurisdicō vsurpata q̄ parti q̄ p̄bata fuit i p
secucōe sui iuris d̄ miua dānis expēsis 7 intesse p̄i
te s̄ satisfaciāt. ex. de. immu. ecclie. c. quoniam li. vi. **Vi**
de infra exco. ii. §. xl

Domi t̄pales cōpellētes cleicos reassiḡre sua beneficia
eos capiēto ul retinēto ne citati ad secez apostolicaz ac
cedāt ā ipi cleici q̄ pcurarēt d̄tinei ne oca sioēz habeāt
oparēdi. c. mltorū de penis in cle. **Vi**de infra exco. ij. §. xli

Contra ipugtoēs religionū. §. v.
Losantes in scriptis declaracōnem Nicolai t̄rcij
super regulā fratrū miōrum aliter q̄ ipe detmīauit In
super doctōēs siue lectōres dū docent in publico ex certa
sciencia intellectū declaracōis p̄dictē dep̄auātes faci
entesq; comentū scripturas seu libellū nisi q̄ntū ḡma
ticaliter sensus verbi possit intelligi ac ex certa sciencia
7 deliberacōne detmīnātes in scolis seu p̄dicātes con
tra regulā 7 statum fratrū minoz vel in eadez declara
cione positorū seu contra aliqua vel aliqd̄ p̄dictorū
non obstātibus quibz cūq; p̄uilegijs qualitercūq; co
cessis 7 quibz cūq; sunt excoicati ipso facto 7 nisi a solo
papa possunt absolui. c. Expt qui seminat. de verbo
rum signi. li. vi.

Ingredientes monasteia monialium ordinis p̄dicatoꝝ extra casus necessarios q̄ d̄clarātūr in cōstitutōibz earz vt ad dādum sac̄menta ifirmis ad merendū eis ad reparādū edificia ⁊ huiꝰmōi nō habita licētia a papa ūl a magistro ord̄is sūt excoīcati ⁊ absolucō rehuatur pape ūl magistro ord̄is vel illi cui ab aliq̄ p̄dictoꝝ fuit cōmissum vt patz in bulla ordinis

Ingredientes monasteria monialiū sancte clare sine licētia pape ex casus cōcessos i cōstitutōibz suis **E**xcipitur causa mltū guis infirmitatis ⁊ fleuotoātoꝝ cū necesse fuit qui nō absq̄ duobz socys d̄ familia mon̄sterij introducat nec abinuicem intra mon̄steriū se penē: n̄ nō ⁊ alij quos occasiō incēdij ūl ruine ūl alterij periculi ūl dispendij seu p̄ tuendis a violēcia q̄rumlibz monasteio ūl p̄sonis aut p̄ q̄libet opere exercēto qd̄ comode ex mon̄steriū fieri nō pōt necessitas exigeit itroie **Q**uī oēs suo m̄steio expedito ūl iminenti necessitati satisfactio p̄ ip̄os siē mora exeāt. **N**ulli tñ p̄soē ex̄nce itra clau suaz mon̄sterij liceat coēde ūl dozie. **A**tē dat licētia gēali cardinali p̄tectoi ord̄is visitatoꝝ ⁊ ep̄o gr̄a cōsec̄ciois ecclie ūl altaris **E**t hec exco. facta ē p̄ Gregoriū ix. nō tñ sibi rehuauit absolucōz. ⁊ iō vidēt ep̄al p̄ reglā. c. nup d̄ sen. ex. h̄ ē hodie facta papal p̄ Eugeniū q̄tū ⁊ p̄b̄icatā ē i. c. gñli Iauē celebrato. **M.**ccc. xl.

Quicūq̄ iniecit manū violētas i religioꝝ religionis abbate ūl cōsuz ūl nouiciū. ex. d̄ sen. ex. c. nō dubiū ⁊ c. religiosi li. vi. **A**tē mādās ūl ratū habens suo nomine factum. **V**ide infra exco. ij. S. xl

Impediētes i officio suo visitatoꝝ monialium ūl canonicarz si moniti nō d̄stiterint d̄ statu. mo. c. attēdentes in. cle. **V**id̄ infra exco. ij. S. xlii

Doctoꝝ seu magistri q̄ scient illos religiosos q̄ dimiserūt habitū totēt leges ūl phisicā ex. ne. cle. ūl. mo. c. vt piculosa. **V**ide infra exco. ij. S. xliii **C**ōtra ipuḡtoꝝ sac̄mentoꝝ ⁊. i. baptisimī. S. vi

Recus rebaptizans baptizatum a latino ⁊ lauās altare tanqm̄ maculatū in quo latinū celebrauit

de baptismo. c. btiō fm Asten. in sum li. vii. ti. ij

Matrimonij

Contrahētes mūmonia sciēter in gradibz cōsan-
guinitatis vel affinitatis p̄hibitis in de. eos de
cōsan. 7. affi. Vide infra exco. ij. §. xl v

Penitencie

Extorquētes per vim vel metum absolucōz ab ex-
co mūicacōe vel reuocacōnez eius aut suspensiois
vel interdicti nō valz absolucō 7 nouā incurrit excoicaci-
onez. ex. de his que vi metus ve causa fiūt. c. absolucio-
nis li. vi. Vide infra: exco. ij. §. xl vi

Eucaristie

Compellentes celebrare in loco interdicto vel ad
audiēdū aduocātes excoicatos vel interdictos vel
p̄hibētes ne moniti exeāt in de. c. Grauis de sen. exco
Vide infra exco. ij. §. xl vi

Contra impugnatores sepulture. §. vii.

Quicūqz corpus alicuiꝝ defuncti incidit vel reuoluit
pro ossibz trāsserēdis in exuaganti Bonifacij que inci-
pit Detestanda

Quicūqz incimiterijs sepeliūt corpora tpe interdicti aut
publice excoicatos aut nomiātim iterdictos aut v̄fici-
os manifestos vt s. §. i. v. b. 7. §. ii. v. xvii. Vid infra. ex-
co ij. §. v.

Clerici 7 religiosi qui inducūt ad bouēdū 7 p̄mittendū
vel iurādum aliquē d̄ eligēto apud eos septuāam vt s
§. i. v. viii. 7. §. ij. v. xvi Vid infra exco. ij. §. xxi

Quicūqz hēricos cōdētes vel receptoēs d̄fēsores vel fau-
toēs eoz sciēter tradidit eccliaſtice sepultuē. ex d̄ here.
q̄rūqz li. vi. vt s. §. i. v. ix. 7. §. ij. v. xix Qui at̄ dicāt cō-
dētes receptoēs d̄fēsores fautoēs Vid exco. ij. §. xxii

Cōtra impugnatores electoz 7 malos electoēs. §. viii

Conauātes p̄ se vel p̄ alios electores vel aīcos eoz
eo q̄ noluerit eligē illos p̄ quibus erant rogati
vel inducti. ex. de. elec. c. Sciant cuncti li. vi. Vide in-
fra exco. ij. §. xl. ix

Quicūq; loq̃t secrete vel mittit scriptuaz vel nūtiū alicui cardinali qñ s̃t reclusi occasiōe electiōis pape. ex. d. elec. c. ubi p̃dictum **V**ide infra exco. ij. §. l. iij

Mñi rectores ⁊ officialis q̃ iminēte dicta electiōe nō seruāt ip̃az ⁊ stituciōnez dicti capli ubi p̃dictum **V**ide infra exco. ij. §. l. iij

Qui vocatur ad dirigēdas moriāls i electiōibz n̄ abstinēat ab his p̃ que poss̃ in eas discordia oriri v̄l nut̃ri de elec. idē nitalibz li. vj **V**id̄ infra exco. ij. §. l. lv

Eligētes vel nomiantes impatore Regē Archiepez p̃ncipez ducem comitē vel baōnez vel alteriē eminēcie dignitatis ptātis v̄l excellēcie vel q̃ elegerit fratre vel filiū vel nepotē ip̃soz in p̃petuū vel ad t̃p̃s i senatoz vel rectoz vrbis rome q̃cūq; nomie voceť ip̃a rectoria **I**tez eligētes quēuis aliū p̃ter p̃dictos ad ip̃ius ciuitatis regimē vltra ānū **I**tez ip̃i electi si cōsenserit **I**tem eis obediētes **I**tem dātes eis dē electis vel electiōibz auxiliū cōsiliū vel fauorē ip̃o facto sunt excomunicati excomunicaciōe papali. nisi sup̃ dicta facta fuerit de speciali licēcia ip̃i sedis apostolice liēcia litteis exp̃imēda de elec. fundamēta. li. vj **V**id̄ infra exco. ij. §. liij

Cōtra impug̃toēs g̃cie spūs sanctj. §. ix ij
Om̃is simoiac⁹ siue p̃ ordibz siue p̃ b̃nficijs vel officijs ā platuīs eccl̃asticis vel p̃ iḡssu religiōis vel p̃ alijs sp̃itualibz et est papalis p̃ exuagātez Martini q̃nti quam Eugenius quart⁹ cōfirāuit ij
Saciētes pactū vel p̃missiōez p̃ aliq̃ g̃cia vel litteris optinēdis ab apostolica sed̃. vt s̃. §. iij. v. xx

Quidā casus speciales. §. x. ij
Agister vel scolaris tractans cū aliquo ciue **B**onomiensis de conductione hospicij nō requisitis inquilinis n̄ t̃pus cōductionis sit elapsū de loca. c. ex rescripto. **V**ide infra exco. ij. §. liiij ij

Qnto papa aliquē nomiatū excomunicauit sol⁹ papa absoluit ⁊ etiā sol⁹ absoluit oēs ei participātes in c̃mine apt̃ qđ excomunicat⁹ ē d̃ sen. exco. c. significauit. **A**ly

intelligūt dictū. c. qñto etiā sciēter participāt in dinis.
Vide infra. exco. ij. §. l v.

¶ Qñdo qñs participat excoicato nō solū a papa s; et a q
cūq; i cñie p qd excoicat? ē dāto ei auxiliū consiliū
et fauor? d sen. exco. c. si cōcubin. et c. nup. Vid infra. ex
co. ij. §. l vj

¶ Qui pcurauit qd s; huatores pūilegioz dati se intromi
tāt et cū effectu seqtur d his q non licet eis: naz n de ma
nifestis iniurijs se intromittē possūt et nō possūt absol
ui nisi ei quē fatigauerūt inrebite primo de expēsis in
tegre satisfacciant officio. dle. c. si. et c. statui? li. vi. Vi
de infra exco. ij. §. l vii

¶ Qui fingit aque casum p quē aqueis iudex vadat vel
mittat ad aliquā muliē p testimoio. c. mulieres de
iudicijs li. vi. Vide infra exco. ij. §. l viii

¶ Qñ q absolut? fuit i mortis articlo vel alio ipedimen
to si adueiente saitate uel alio ipedimēto cessante se n
repsentat ei a q absoluēd? eāt si tle ipedimētū nō fuil
s; reincidit in eādē sentēciā. de sen. exco. c. eos. li. vj. Vi
de infra exco. ij. §. l ix

¶ Qñto quis absoluit a sed apostolica vel a legatis et in
iūgit ei qd se repsentet ordiarijs vel alijs susceptur? pe
nitēciā et passis iuriā seu eis qb? obligat? est satisfaci
at. si hoc nō facit cōmode cū possit reincidit in eādē.
dicto. c. eos.

¶ Rectore ciuitatū et alijs officiales et siliarij q statuta fa
ciūt et scribūt p que quis appellatur soluē usuās vel so
lutas nō repetere et qui hme ea iudicant et qui habēt su
per hoc pstatem: nisi ipa statuta deleuerint infra spaciū
trium mēsiuū aut si presumpserit dicta statuta obser
uare de vsuris. c. Ex graui m de. Vide infra exco. ij. §
lx

¶ Omēs pirate et latrūclī marini et receptoēs eorūm per
processum annualem

¶ Omnes qui in terijs suis noua pedāgia imponunt p
processum curie annualem

Excommunicat⁹ a legato pape post annū a solo papa p̄
absolui de off dele querenti
et in **S**entencia contra ipm q̄ in curia beneficium
ante per triēnium nō possederat seq̄stracōz fructuū ei⁹
impedit in de vnica de seq̄stracōne possessionis et fru
ctuum

Declaracio Excommunicationum

Excommunicacio secundo de eo q̄ gerit se pro pa
pa nō elect⁹ a duab⁹ partib⁹ cardinalium

Vantum ad declaracōez excommunicacōnū supra
positaz i ū exco p̄mo Circa hāc excomūicacōez p̄
māz .s. de eo qui se gerit p̄ papa nō elect⁹ a duab⁹ par
tib⁹ cardinaliū **Q**uero qd si cardiales vnaīmiter dēt
p̄tatez nominādi papam duob⁹ vel trib⁹ et ipsi nomi
natū ab illis recipiūt **R**ndt **A**stē i sum li v ti ij scēm
Posti q̄ electio valz: vn⁹ dicit **A**nto d butrio **N**ota
q̄ due partes collegij sunt necessarie q̄ ē vez nisi mai⁹
cordia interuērit q̄ si cardiales ordinarēt iter se q̄ ele
ct⁹ a mai⁹ parte sit elect⁹ tūc vicebit elect⁹ ab omib⁹
q̄ eligētur a mai⁹ parte sicut elect⁹ per opromissariū
vidbit elect⁹ a toto capitulo. ex d elec. c. **Q**uā ap

Qd si cōsenciūt in illū q̄ gessit se p̄ papa cū non esset a
duab⁹ partib⁹ elect⁹ **R**ndet idē ubi ē h̄m **P**osti. q̄ nō
valz: q̄ nō p̄nt cōsentire in excommunicatū imo oēs ei con
senciētes vel adherētes sunt excommunicati n̄ forte eū pei
tuissz et absolut⁹ fuisset per illos cardinales q̄ ei nō ad
heserāt. **A**stē nota q̄ nō oportz papā eligi a duab⁹ parti
b⁹ oīum cardinaliū s; p̄senciū tm: nisi aliq̄ cardiales ab
sentes essent in loco vicio: vn⁹ comode possent voca
ri **S**ed videt q̄ in electiōe pape admittat impator et e
ius nūci lxiij di **S** vez **R**ndet **A**nto d bu q̄ illud p̄ce
debat olim: hodie soli cardiales admittūtur. et si d omi
bus cardinalib⁹ nō essent nisi duo in loco ubi debt fieri
electio aliis legitimo tēpoē expectatis ipi duo eligent
ex d elec c j et vn⁹ pōt eligere alium ita q̄ si vn⁹ illorū
eligat alter valet: et alter elect⁹ tacē debet. **P**i vn⁹ tm

De Excoicationibus

superest adhuc ille sol⁹ eliget de iure patro. c. p. nostras:
licet aliq⁹ dicant q⁹ ius eligendi nō cadat in vno omib⁹
vob⁹ deficiētibus clerus roānus eligere debz. xxiii. di. c.
ij. q. lxxix. di. c. i. q. c. si q⁹s pecunia. Alj dicunt q⁹ cōcili
um generale. lxxv. di. c. ij. q. iij. q. cōuocat p⁹ clerū q⁹ pplm
roānuz. lxxv. di. c. si forte. dicit. Posti. q⁹ licet hoc scdm
videat iustius pmū est leui⁹ q⁹ cōmodius ppter pericu
lum more infra. c. Ne pro defectu. lii

Qued an papa possit eligē sibi successorē. Rndet Anto.
rebutio. q⁹ non. vt notatur. S. his oib⁹. viii. q. i. fa
cit. Nulla de preben. liii

Sed quid si duo vel vn⁹ volūt cōpromittē an alj co
gūtur. Rndet Anto. rebutio. q⁹ nō. ar. l. salbin⁹. ff.
cōmuni diuideto: imo vno stradicēte nō potest fieri
cōpromissū: sed bñ p⁹t statui q⁹ vno vel duob⁹ stradicē
tibus elect⁹ a maiori parte sit electus. lv

Quero d^r hic q⁹ elect⁹ a maiori parte duaz si geit se p
electo paciat has penas q⁹ vitat aliq⁹s si respueit. Que
ro an vitet penaz excoicacōnis. Rndet toin⁹. Anto. q⁹
nō sed penam datan q⁹ abiron. i. penam eterne damna
cionis scdm Anno. lvi

Quero an i numez duaz partiū cōputet elect⁹. Rndet
dñs Anto. qñ elige⁹ q⁹s ad eccliaz in qua nō habz vo
cez ē planū q⁹ nō cōputabit⁹ vox eius aut eligitur i il
la in qua habz vocem. q⁹ tūc si elige⁹tur p⁹ formā scruti
nij nō cōputat⁹ vox q⁹ si p⁹ viam cōpromissi sic ratio est
quia i scrutinio req⁹rit⁹ vox certo q⁹ determinato tpe q⁹ ele
ctus cōsentit demū post scrutiniū i⁹deo eius vox nō au
get. Sed si in formaz cōpromissi nō requirit⁹ determā
cio tēporis i⁹deo vox subsequēs auget. Et fm hoc vox
electi deberet cōputari in numero cardinaliū quia nō
exigitur ad augmentandum in certo et determinato
tempore lvii

Sz an cardiales possint tollē talē cōstitutōz. Rndz glo
q⁹ sic q⁹ dicūt doctōes q⁹ possūt cardiales int se ordināē
q⁹ electio valet que est facta a maiori parte cum cen
seatur ab oib⁹ electus. vt. i. c. propter. quod itellige

ut notat de elec. si cui. li. vi. in glo notabili

lviii

Quid si papa sit hereticus? **R**ndet An. rebutrio q ad mittit excepco contra sua electione p glo. iiii. di. Si pa pa Et sufficiat duo testes si negatur esse papa p here sim in qua erat tempore electionis. c. Si quis pecuni am. lxxix. di. Idem si est mulier quia non est capax ordinis

lix

Quid si sit simoniacus? **R**ndet domi? Anto. q no re pellet apt hoc dicto. c. Si quis pecuniam. possunt ta men eligentes accusari de simonia commissa in elec tione pape

lx

Quid si sit bigamus. **R**espondet domi? Anto. q bec excepco opponi ei non potest.

lxi

Sed an vxor poterit repetere electu in papa. glo. ponit i dicto. c. Si qs pe. domi?. An. dic. q si non est dubius de matrimonio potest repeti nisi reducat vxor ad coti nenciaz. vnde. erit tuc. papa et habebit vxores nec hoc estotra substacia papatus: q Petr? habuit vxores vna de poterit redere dbitus vxori et esse papa. vt dicit glo. dicto c. Si quis pecuniam.

lxii

Quid de infante dicit q non potest esse nisi a spiritu sancto esset facta electio q no e capax ordinis.

lxiii

Quid de laico. **R**espondet domi? Anto. q eligi po test vt patet de beato Ambrosio.

lxiiii

Quid si papa non sit canonice electus. **R**espondet to? Anto. q si est occultus de hoc non iudicat ecclesia de simonia. c. Sicut. Excusat tamen probabilis ignorancia licet no crassa. ex d sen. exco. c. apostolice.

lxv

Qued de intonizato per sedicionem psumconem ul aliud ingeniū. **R**ndz dominus Anto. q est excommunicatus lxxix. di. c. i. et ii.

Que episcopo greco de putato p episcopum latinum. §. ii.

i

Item circa hanc excommunicacionem. scilicet de episcopo greco repu tato p episcopum latinum. Nota q quanto ciuitas habet populū diuerse lingue non propter hoc habebit plu res episcopos: sed episcopus eius prouidebit biōs idoneos

qui officia celebrēt et sacramēta ministrēt poterit et statuē ep̄us illi loci aliū ep̄m sibi vicariū q̄ illis presit tāq̄ uicariū et ep̄iscopalia cōferat q̄ p̄ om̄ia debet obedire potifici eū constituenti suū vicariū: alias ip̄o facto incidit excoīcatōnez glo. sup. c. q̄niā d̄ of. ordi. exēplificat in ep̄iscopo latino q̄ si habebit subditos ḡcos habebit uicariū ep̄iscopū grecū ut sic p̄videat̄ circa p̄ntificalia illis exhibenda

ii

Glo sup verbo p̄cussuz q̄rit an sit excoīcatus ip̄so iure dicit q̄ sic et sic est canon late sentēcie. xvii. q. iiii. Si q̄s suadēte de elec. c. Cuz i cūdis et sic notat domi. Anto q̄ per hec verba noueris te excoīcatum est p̄mulgata excoīcationis sentēcia

iii

Item nota racione loci potest vn̄ ep̄iscop̄ p̄esse alteri licet sit par in dignitate.

iiii

Quero an de iure possit vn̄ ep̄s aliū sibi vicariū constitutere R̄ndet glo. q̄ nō. sed hic p̄mitit dispensatiue propt̄ necessitatem. vii. q. i. c. non autez de renū. c. ad supplicacionem

v

Quod an talis uicariū habebit iurisdictiōē ordinariā ūl delegatā Dicit glo. q̄ habebit ordinariā quia uicariū habet ordinariam

De clericis p̄sonatum habētibz

qui audiūt phisicā ūl leges. §. 3.

i

Arca hāc excoīcatōē. s. de clericis p̄soāt̄ habētibz qui audiūt phisicā ūl leges nisi infra duos mēses d̄stiterint Quero quid sit p̄sonat̄ Dic. i. eccl̄astica dignitas ut primicerius q̄ p̄est d̄yacono. ex de off. p̄mi. c. i. Thesaurariū de concess. p̄bēde. c. Cuz nostris. Cācelariū ex ut eccl̄astica b̄nficia. c. i. Decentor et succētor. ex de excessi p̄la. c. iiii. Custos ex de of. custo. c. i. Sacrista de of. sacri. c. Archip̄resbit̄ de of. archi. c. i. ii. et iii. Idem intellige in alijs personatus habentibz qui secūdu diuersas consuetudines ecclesiarū i eis habētur.

Sed quid de his qui habent beneficia quibus est cuā animarum annexa. vt puta habēt ecclesias parochiales. R̄spondet Asten. et Inno. glo. c. Statutū ne cle.

ul mo li. vi. q. hec phibicio nō extendit ad illos racō
ne huiusmodi ecclesiarū nisi sint plebanie sub se capel
las habētes in q̄bus clerici instituti nō possūt inde si
ne causā racōnabili amoueri dicto. c. Statutū. Si ve
ro tales sūt p̄sbiteri extēdit ad eos nō racōne ecclesie
sed racōne p̄sbiteat⁹ q̄ ibi dicitur: necnō ⁊ p̄sbiteros
⁊ hoc vult glo. dicto. c. statutū in x. racōne. Idez esset
dicēdū si haberēt dispensatiue ul alio modo p̄sonat⁹ i
illis ecclesijs: tūc enī tenerēt racōne p̄sonat⁹ Sed qd
si plebania habet vnicam capellam. Rndet glo. q̄ in
cidit in excomunicacionez

¶ Quero quō intelligit istud nisi infra duoz mēsiū spa
ciū. Altez qd si legit audit ul studet in tomo. Altez qd si
causā honorādi amicū audit Vide ista. S. viii

¶ Sed quēd cuz leges vtilēs sint clericis p̄t regimen tē
poraliuz ⁊ cuz ecclesia eis vtať in defectu canonuz: vt i
c. i. de oper. no. nuncia. ⁊. x. di. c. Si in adiutoriuz. Ma
le em̄. sine legib⁹ canonista simplex iudicabit de q̄sti
onib⁹ sup cōtractib⁹ testamētis ⁊ alijs infinitis mate
rijs de q̄b⁹ i iuē canōico modicuz siue nichil habetur
quō faciēt p̄dicti Rndz Petr⁹ de ancha. i dicto. c. sta
tutū h̄m **¶** Hosti. q̄ illas leges sine q̄b⁹ canones intel
ligere nō potest poterit i camera studere ul dicit q̄ po
terit interrogare ⁊ ab alijs informari

¶ De locantib⁹ domos suas v̄harijs
publicis alienigenis. S. iiii

¶ Circa hāc excomunicacōne de locatib⁹ domos vsu
rarijs publicis alienigenis. Nota h̄m Jo. an. Anno
⁊ Petr⁹ de ancha. q̄ hec cōstitutio facta fuit p̄t Florē
tinos Venēses Distorienenses Lucanos ⁊ Astenses q̄
circumdant diuersas prouincias ad exercēdas v̄has
immoderatas ⁊ q̄ p multos prelatos ⁊ principes reci
piebant: ideo hic phibet ⁊ prouidet.

¶ Altez nota q̄ ad hoc vt habeat locū hec cōstitutio req̄
rit q̄ nō sit inde oriūnd⁹: ⁊ ideo sit aliter ciuis ul incola
nō tamen oriūnd⁹ incurrit hec pena si fiat contra hāc
cōstitutōne secūdū glo. in verbo alienigenas

Quod qui dicant vharum manifesti. **R**ndet glo. q illi de quibus e notoriu d iure: vt qz cōfessi vel condemnati vel est notorium d facto vt qz habent operis euidentiam que nulla potest triguersacione celari et qz tenent altare suum paratum iuii

Quod quis dicat oriundus i ciuitate. **R**ndz glo. q ille qui nascit i ciuitate ul vico: puta in coitatu. ff. ad municipia. l. qui ex vico. ul etiā si pater eiz ind origine duxit. C. eo. l. assuto. §. filius. 7. C. de municipi. 7. origiali. l. i. 7. l. filios li. x. **Q**ue at differēcia sit int ciuez municipē aduenam 7 incolam nota. ff. ad municipia. l. i. 7. C. d incolis. l. ciues li. x. lv

Quid si talis sit oriundus i vna ciuitate 7 tñ i alia ciuitate eiz dez dñi pmittit habitare. **R**ndz. Io an. i nouella q e locz huic pene. **A**tez nota fm **P**etr d an. i qñtū textz loq̃tur d vnitāte 7 coll. naz cleic? pisan? itelligitur de vnitāte eccliaistica nō seclari. **G**uil. 7 **A**rchi. itelligūt de vtrāq vt sic gñlit dictū gñlit itelligat d puile. qz ēca **I**o. an. i nouella dicit. q ille itellat e nimiu rigorosus. 7 icluderet totū orbez istud interdictū ideo prioz itellat sibi m̃gis placz. **D**e. dicit ego ēto q itellat **G**uil. 7 **a**rchi. sit vclor 7 alligt pluēs rōnes lvj

Quod quāto curzat tempus trium mensium. **R**ndet glo. q a tempore publicacionis reglarit ligat cōstituto de postu. c. i. interdum augetur interdum diminuitur vt hic. lvii

Sed quid si vnus simpliciter denunciat domino. **R**espondet glo. q ppter simplicem vnus denunciacionē non debet dominus terze etrum illum qui dicitur esse vsurarius expellē s tunc debet inquirere 7 si illum verum esse repererit expellē: prouideat autem in his consciencie sue simile s de here. c. vltimo. lviii

Quid si locauit vsurario quē tñ vharium ignorabat ul non locauit ad exercēdū fenus. **R**espondet glo. q probabilis ignorancia eū excusat. ff. loca. l. Si quis ignoras de sen. exco. c. Si vero: 7. c. in audiēcia. **I**n dubio tam p̃sumitur conducere vhas exercendas si osueuit

vsuras exercere. ff. de accusato. l. si cui: qz semel malus
semp psumit malus. s. in eodē genē mali ⁊ ex q pbenit
tibi ad noticiā tenet eū expellē ex de loca. c. pp. qz perū
se conuersatur in ea. vt ibi.

lix

Quero qz hic dicit q nemo vharis ad fenē exercendū
domos locet ul alio titlo cōcedat quō itelligit. **R**ndz
glo. puta pignōis cōmodati dpositi pcaris ⁊ huiusmōi
⁊ idēz si sine titlo ibi illū sinēt esse. xlv. di. recedite: s. si
vdat tōnet vel pmittat nō videt habere locuz hec cō
stitutō p ūbum ccedat q soluz vsus eius cōcessiōm nō
domini tñslacōz denotare videt. **S**z **B**uil. dixit idē si
maifeste. appat q ad exercēdū fenē volt accipere. qz p
sumit etiā i fraudez agi. s. de pigno. illa de empti. ⁊ vē
di. ad noticiā: naz verbum concedo est generale ⁊ acci
pitur hū natuāz cōtractz cui addicit.

lx

Quero dicitur hic q si pmittētes habitare vsurarios
manifestos in terzis suis vel locantes domos sustinue
rint penaz excoicacōis vel suspēsiōis p mensem ani
mo induāto q qdiu tales vsurarij ibi morātur terze
iporum ecclēastico subiacent intdido: nūquid ergo
recedentibus vel explsis vsurarijs erūt interdicti. **R**e
spondet glo. q non ⁊ sic non erit necessaria relaxatio
qz illis recedentibus ul expulsis itelligit relaxatum

De his qui tempore interdicti

sepeliūt corpora i cimiterijs. s. v.

li

Quia hanc excoicacōm. s. de his q tempore interdicti
sepeliunt corpora in cimiterijs. **N**ota q itelligitur
generaliter de qcumqz qui hic facit siue mascul⁹ siue
femina siue cleric⁹ siue laicus siue religiosus cuiuscū
qz professionis secundū glo.

lii

Atem nota q hic itelligitur quando sepeliuntur in ci
miterijs per episcopum solenniter benedictis. **S**i er
go sepelirent in campis uel locis priuatis non est lo
cus huic pene etiam si locus ille esset vicinus et conti
guus ecclēsie uel cimiterio quia ex quo ad usum cimi
terij p episcopum nō est benedict⁹ secundū. c. nemo de
cōse. di. i. non est loc⁹ huic pene nisi sepelirēt i ecclia ul

De Excommunicationibus

clauſtro deputatis ad ſepultuꝛꝫ q̃a tūc ⁊ ſi nō eſſēt tñ:
dicta p̃ eꝑm eſſet locꝫ huic pene ꝑm **Stephanū** lii

Quero q̃re corpora ſepeliūtur in cimiterijs. glo. aſſi-
gnat tres rōnes. **P**ria qñ eoz ꝑrimi eūtes ad illa lo-
ca ⁊ aſpiciūt inuitāt ad orandū pro eis. xiii. q. ii. cum
grauia. **S**ecūda quia ſpecialit̃ adiuuant patrocini ꝑs ⁊
orōnibꝫ illorū ſanctorū in quoz honore dedicata eſt
eccleſia illa: ut ea. q. c. **Nō eſtimeꝫ**. **T**ercia ratio quia
ibi minus a ſpiritibꝫ immundis vexant̃: tñce i cimate-
rijs dicit̃ eſſe requies defūctorū. xii. q. ii. aurū liiii

Sed pone qꝫ religioſi ampliauerūt cimiteriū ⁊ i illa
ampliacione ſepelierunt an ſit locꝫ pene. **R**ñdet **Lan-**
dul. qꝫ nō ſi nō eſt p̃ eꝑm ſolēnit̃ bñdictus lv

Quid ſi ſepeliant corpora clericorū qui ſeruauerunt
interdictū in cimiterijs. **R**ñdet glo. qꝫ nō incidunt ex-
comuniconē quia eis concedit̃ ſepultuꝛā cū ſilencio et
abſqꝫ campanarum pullacione de pe. ⁊ re. c. quod i te.
⁊ hoc vult dicē textꝫ i caſibꝫ nō ꝛceſſis a iure lvi

Sed nūquid tempore interdicti liceat ſepelire in qua-
tuor feſtiuitatibus. ſ. natiuitatis tom̃i paſcatis pente-
coſtes ⁊ aſſumcionis beate virginis in quibꝫ eſt licitū
alta uoce celebrare diuina pulſatis campanis ⁊ aper-
tis ianuis ⁊ interdictis amiſſis admiſſis. **R**epſondet
glo. non licet in iſtis feſtiuitatibus ſepelire corpora i
cimiterijs tēpōe it̃dicti. **Cōcor. Paulꝫ ⁊ Gengeliꝫ** lvii

Item nota quod iſtud quod dicitur hic qꝫ ſepeliēs ex-
comunicatos publice incidit in hanc penam intelli-
gitur ſecundūz glo. de hiſ qui ſepeliunt excomunicatos
maiori excommunicatione ſiue a iure ſiue ab homine
non aut̃ de minori licet participans cuꝫ mortuo exco-
municato ꝑticipacōe fauorabili. ſ. lauāto ſepeliēto inci-
dit in miōrez excomuniconē ſecundūz glo. de ſepul. ſa-
cris. **Cōcor. Ric. in. iiii. di. xviii. ar. vii. q. iii. Idē dicit**
Paulꝫ et ſi nō ſit publice excoīcatꝫ. **Idē. Ala. phi. ⁊**
Ber. i. c. ad hec d̃ puil. qꝫ excoīcatō duāt et poſt mortē
de ſen. exco. a nobis **Nā** licz nō ſit coīo actualis ex ꝑte
mortui eſt tñ ex ꝑarte uiuētis qđ ſufficit de cle. exco. c.

nō illud. q̄a alias sequē q̄ coicans excomūicato tor-
miēti ūl furioso ūl non respondēti nō esset excomūica-
tus. ⁊ ita cessat ratio. **H**osti. qui tenebat q̄ pticipans
mortuo nō esset excomunicat⁹ miōri excoīcatione: q̄a
dicebat q̄ nō ē coīo cuz mortuo. **A**tem nota h̄m Gen-
gelli. landul. ⁊. **P**aulū ⁊ **I**o. an. q̄ itelligit siue sint it̄
dicti gñlit ūl specialit̄ ūl a canoē ūl ab hoīe lvi

Atem nota h̄m **L**andul q̄ quando quis tempoē inter
dicti sepelit excomunicatos ūl interdictos est necessaria
cimiterij recōciliacō vt notat̄ de cōsecre. eccle. consului
sti de priui. c. ad hoc ⁊ de sacra. nō itera. c. ii lix

Quero quis dicatur publice excomūicat⁹ vt habeat
locuz hec pena. **R**ndet glo. q̄ dicit̄ publice excomūi-
catus ab homine qñ sit coraz tot q̄ verisimilit̄ nō po-
test pretendi ignorancia ūl dicit̄ publice excoīcatus a
iure qñ casus ē q̄ sit eis imputandū si ignorabāt q̄ pu-
blice sciebat. secus si nō esset publice excoīcatus ita q̄
scire potuit: puta q̄a fuit excomunicat⁹ coram duob⁹
ūl tribus licet iudice sedente in banco lx

Atez nota q̄ si es̄ occulte excoīcat⁹ ⁊ sepeliēs sciēt nō est
loc⁹ huic pene licet icidēt miōrez excoīcacionez h̄m glo
vt p̄dixi **C**ōcor. **M**athe⁹. **A**te nota h̄m glo. q̄ p hāc cō-
stitucōez n̄ tollit̄ pena d̄cretalis ep̄oz d̄ puile. li. vi vbi
dicitur q̄ si contrāfecerint interdicitur ingressus eccle-
sie istis tales sepelientibus lxii

Quod q̄s dicat̄ uhariz maifest⁹. **R**ndet **H**osti. q̄ vno
mō d̄t maifest⁹ p euidēciā facti: puta q̄ tenz mēl ā pā-
tā ad vhas. **A**lio mō si d̄ h̄c sit i iuē c̄fess⁹ ūl c̄uid⁹ h̄
sola faā n̄ sufficit vt maifest⁹ dicat̄. **A**ddz **M**athe⁹ fz
q̄ refert **I**o. d̄ lign̄. q̄ ei d̄r maifesti qñ ex libris eoz
c̄uinci possūt vt i cle. c. i. d̄ vhis. ⁊ facit. xlvi. di. q̄ siceā
ff. d̄ edē. l. i. **S**. edicōis ⁊ notat̄. xliiii. q. ii. c. saē. **A**te d̄t
maifest⁹ si coz s̄c̄dote ⁊ testib⁹ publice se fateit̄ vhaiū
⁊ vhas c̄stitui mādēt forte libros racōnuz tradens h̄m
Cuil. hūc casuz nōt glo. i. c. quāq̄ d̄ vfu li. vi. **A**tez dic
idez **M**athe⁹ q̄ saceros q̄ habz i parochia sua vhaios
maifestos d̄bet esse caut⁹ ne i cidat i hāc penaz vt f̄uet

hanc formaz. **D**ebet enim bñarius satisfacere de bñuris pceptis prout paciuntur facultates eius si . potest illis a quibz extorrit **S**i enim nō potest debet cauē ito nee eis si presentes sunt de satisfaciendo integre **S**i nō sunt presentes debet cauē psonis p quas ipsi creditoz ribz acquiātur ul si tales non reperiūtur debet cauē oz dinario ul ei? vicario ul rectori parochie in q̄ habitat presentibz aliquibz parochianis fidedignis ul debet cauere notario d̄ mādato ordinarij **E**t non debet credere dicēti de quantitate certa sed diligenter debet indagare **ut in . c. qm̄q̄ . de vsuris . li. vi. que decretalis non est correctā per istam**

xiij

Quod quid si in bñario manifesto appareāt signa cōtricionis et iubet satisfieri de bñuris. et post mortez prestatutur cautio ab heredibz de restituēdo aut poterit sepeliri. **R**ndz glo. et **I**to. de lignano q̄ cautio valet et sepeliri possit licet nō vt recoualescat testamentū et hoc dico qm̄ apparēt signa cōtricionis et iubet satisfieri. alias secus quia non sufficiēt cautio heredum cū decesserit in peccato **Idem Paul?**

xiij

Quid si sepeliēs ignoābat istū quē sepeliuit esse excomunicatū ul uñariū ul interdictū. **R**ndet glo. q̄ talis sepeliēs nō est excomunicat? qz hec cōstitutio requirit sciētiā. **Cōcor. de sen exco. c. significauit. et . c. cū desidēs et de here. c. ij. li. vi. Et iteo dicit text? sciēter. Itē dic p prie temeritatis audacia. Nam ubi est ignorācia temeritas dici non potest secundū Bengelinum**

xiiii

Quod an portātes ad sepelcū q̄ tñ nō sepeliūt sint excomunicati. **I**tē qd d̄ comitātibz funz. **I**tē qd de fabricātibz et fodiētibz ul appeientibz sepelcū. **I**tez qd de platis cleicis ul mīstris eccliaz i qz cimiterijs sepeliūt q̄ illd nō phibēt sed paciūt. **I**tez qd de cleicis ul laicis q̄ portāt cēos cruces et similia. glo. arguit ad partes et nō detīnat. **Lapp?** et **Stepha?** tenēt q̄ isti sūt excomunicati. **A**ddit **Paul?** q̄ nedū actualit ponētes cōp? sū tra sed et dicētes officiū supra funz forte incurrūt hāc penā: imo forci? incurrūt qz pl? cōtēnūt. **A**ddit et idē intelligo d̄ sepeliēti

bus de facto absentibz clericis: idēz de sepeliri faciētibz
ūl mādantibz de sen. ex. c. mulieres. **U**n litta videt se
pelientes in cimiterio punire ⁊ sic forte dicētes officia q̄
nō sūt sepeliēt: s̄ n̄. iādūt cū i penis sit micior iterfctacō
faciēda: vt. l. iterptacōne ⁊. l. p̄sens. ff. d̄ peis

Quēd qui dicant nominatiz iterdicti. **R**ndet Landul
q̄ illi qui in sentēcia noīnātur specialit̄ vel expresse vt
notat **Inno. de p̄ben. illa.** ⁊ sic talis expressa noīacio
intelligit̄ d̄ illis quoz culpa ūl dolo lata ē sentēcia int̄
dicti ⁊ eciaꝫ quoz auxilio cōsilio ⁊ fauorē de sen. exto. al
ma li. vi. **I**tem intelligit **Paulus** de interdictis a diu
nis ⁊ sacramentoz p̄cepcone: alias si essent interdicti
ab aliquo tempōali dicit q̄ nō p̄cederet.

Quid si quis sepeliat publice excoīcatū ⁊ noīnatiz iter
dictum ⁊ vsurarium manifestum tempore interdicti.
Respondet **Paulus** q̄ ta' is ē ligat⁹ q̄drup' iā excoīcati
one: ad hoc facit de sen. ex. c. cum p̄ causa. ⁊ addit glo
q̄ de oībz debet satisfacē ⁊ ab oībus absolui

Quēd an sepulti d̄beāt exhumari. **R**ndet glo q̄ sic si
eoz corpōa ūl ossa discerni possūt. si t̄bus vltis casibz
ex. de sepultis. c. sacris. **S**ed i p̄mo casu q̄n corpōa tē
pore iterdicti sepeliūt nō exhumāt si fuerit penitēs tem
pore iterdicti q̄ sepultus ē ⁊ post iterdictū: sed duran
te interdicto debet exhumari. **Cō. or. Anno. 100. si. 10**
de lignano. ⁊ **Ric. i. iiii. di. xviii. ar. tii. q. iii**

Quēd cui d̄bz fieri hec satisfactio. **R**ndz glo. quo ad ex
coīcatos ⁊ iterdictos d̄bet fieri his q̄z fauore sunt late
sentencie: sed quo ad vsuārios illis q̄bus d̄bet fieri re
stitutio si qua enīz violēcia fuiss̄ illata clericis ūl mini
stris ecclesie illis eciaꝫ fieret satisfactio

Quēd an hec pena excommunicatiōis habeat locum in
sepelientibus eos in alijs casibus in quibus denegat̄
sepultū q̄ notāt̄ s̄ co. ti. c. ex parte. ⁊ de sta. mo. c. i. ⁊. c.
cū amouit. **R**ndz glo. q̄ nō. Et cōcor. **Stepha⁹**

Quēd an excoīcatis minori excoīcacōne neganda sit
ecc'iaistica sepultū. **Vid̄ Ric. i. iiii. di. xviii. ar. vii. q. iii**

De clericis in sacris ⁊ religiosis

contrahentibus matrimonium §. vi.

Quæ hæc excoicacōz. s. d. de iis i sacris & d. religiosis
contrahētibz matōniū qrit glo. qd si coacte o trahāt an
icidūt i hāc penā. **R**ndz qz si d. absoluta coactōne loq
mur: puta qz actuali violēcia cogit iponere anulū ma
nu & tūc ē certū qz tūc nō icurrit hec penā. ex qz vi metz
be. cā. c. sacis Si autē loqmur d. coactōe o dīcōnalit pū
ta qā tirānz dīc deico ul religioso nisi o trahas matri
moniu cū moniali faciā tibi abscidi manū ul mori &
tūc si facit incidit i excoicacōm: licz sit metz qui cadat
in cōstantez virū dicto. c. sacris; & hoc qntū ad coactio
nem. s. per aliū respectum nō incidit qz vbi ē metus de
ficit cōsensus & sic nō ē matrimoniu & sic non diceēt cō
traxisse matrimoniu put requirit hec litteā vt incida
tur in hāc penam. **I**te deficit racō littere qz fuit imposi
ta hec pena & facta hec cōstitutio ppter publice bone
statis iusticiam. vnze hic nulla inhonestas insurgit
cuqz coacte sit. facit de sen. ex. significauit

Quid si cōtrahat sed nō cōsumit. **R**ndet glo. qz icidit
excoicacōnez qz hec cōstitutō punit contractum matri
moniu & nō coituz ul incestuz. de z Paulz.

Qued quid si contraxit solum sponsalia p verba d. fu
turo. **R**ndet glo. & **P**aulus. qz nō ligatur nisi confuz
mauerit p copulam quia tūc trāsit i matrimoniu vt
in. c. veniens de spon. & c. is qui.

Quero quantum ad religiosos an intelligat de religi
osis professis tacite vel expresse t nam de religionibz
aprobatis. **R**espondet. glo. qz sic vt in. c. i. d. voto. li. vi
Sed an tacita professio obliget illi religioni. **R**espō
det. glo. qz non. sed religioni in genere. extra de regu
la. c. nō solū. & c. sequēti. li. vi.

Quero quis dicatur professus tacit? **R**espondet glo.
c. i. de voto li. vi. cum maior quatuordecim annis spō
te & sciens recipiens habitum professorum tbi est dis
tinctus de regulatibus li. vi. c. i. & c. Constitutionem
ul cum habitum indistinctum ferret per annum. eo.
ti. c. ex parte **A**ddit **I**nnocencius. c. Consulti. extra

ex de regu. dicens qd si qñ intrauit ptestat⁹ est qd volū
mutat⁹ vitā ⁊ habitū ⁊ si de his constiteit hic habitus
solēniter suscept⁹ dirimit matrimoniū iāz contractū
¶ Dec em ptestacio siue intencio cuz suscepcone habit⁹
pbaconis habet p tacita pfessione. Et hic notāduz
qd habit⁹ pbaconis solēnizat ppositū. Et dicit Lan-
dul i clemē. i. de cōsan. ⁊ affi. qd isti q obligāt religioni
in geneē si cōtrahūt matrimoniū sunt excommunicati
d regula. c. cōstitutōne li. vi. cū iāz pfecte ma trimoniū
spirituale cōtraxerūt. xxvii. q. i. c. i. ⁊ ii

¶ Quid si quis cōtraxit cū moniali ignorās eaz monia-
lez Rñdet glo. qd ipsa incurrit excomunicacionem ⁊
non contrahens cum ea.

¶ Quid d his q cōtrahūt cōtra istā phibicōne an pote-
rūt absolui p ep̄m. Landul. tenet qd sic nisi pendēte ex-
comunicacōne immiscuerit se diuinis: qd tunc a solo
papa absolui possunt de re iudi. c. cum etni. ul nisi ad
bigamiā trāsierit. c. nuper d bigamis.

¶ Vtrū papa possit dispensāe ut existēs in sacris contra-
hat. Rñdet Landul. qd sic, qd. tōtinencia ānexa ordini
⁊ solēnitas voti pendet a cōstitutōne ecclesie ergo per
papā tolli pōt. ex de ele. c. significasti. ⁊. c. innotuit: li-
cet aliq nō cōsenciāt de religiosi qd cum eis possit pa-
pa dispensāe qbz substācialit⁹ inest cōtinēcia sine q nō
sunt religiosi de. sta. mo. cuz ad monasteriū sed cōtra
eos facit. c. qd votū. vbi dicit⁹ solemnitatez voti ex sola
constitutione ecclesie inuentam esse.

¶ De clerico qd habet officiū vicecomi-
tis vel ppositi secularis. §. vii.

¶ Circa hanc excomuicacionem. s. de clerico qui ha-
bet officiū vicecomitis vel ppositi secularis. Nota h̄m
Anto. de butrio. qd in sacris constitut⁹ non potest ha-
bere officiū aliquod temporale.

¶ Qued de cōstitutis i miōrib⁹ an possit talia exercē. Vi-
cit qd nō: sed maius iminet piclū existētib⁹ in sacris.

¶ Contra Religiosos.

¶ Sed nūquid possit officiū annexum dignitati sue

habere seculare. **D**icitur quod sic dummodo per se non exerceat
sed alteri committat. **iiii**

Quero an sit canon late sentencie. **R**espondetur glo. quod sic
Et addit **An. de bu.** quod ubi canon loquitur per verba fu-
turi temporis et non dirigit sermonem ad iudicem sed ad per-
sonam delinquentem est late sentencie.

Que religiosis exeuntibus claustrum
ut audiant leges vel prebentur. **S. viii**

Item hanc excommunicationem. scilicet de religiosis qui exeunt clau-
strum ut vadant ad audiendum leges vel prebentur. **i**

Quero quare sit facta hec prohibicio cum sciencia canonica
non possit bene sciri sine legali: et mandatur omnibus in
prebenio ut sciatur et adiscant hanc scienciam: nam multe sunt
materie que vix a nullo modo sciri possunt sine legibus
ergo non debuit prohiberi sciri leges. **R**espondetur. **H**ostie. quod
sine principali studio et auditu legum per libros legales
sufficiens sciencia potest haberi de ipsis per ea que in li-
bris canonicis apponuntur et qui dubitat querat. **M**ax
hoc non prohibetur. scilicet de dubijs certiorari dummodo prin-
cipaliter ibi non studeat. **A**d hec. **xxvii. di. S. fi. xxviii**
di. c. fi. **ii**

Quero an habeat locum pena huius capituli si non
exeunt claustrum nec visitant scholas sed in claustro stu-
deant vel audiant vel legant audientibus. **D**icitur **Inno.** quod
ligantur. **I**tem **An. de bu. in eo. c. non magno.** et est verum
secundum. **H**ostie. quo ad verba: secus quo ad mentem
Consulit tamen illi in hoc dubio se putari ligatum. **ar. eo:**
ru et quod notatur de de. exco. minis illud. **M**ax licet exitus clau-
stri fuerit causa impulsiva constitutionis causa tamen finalis fuit quia
ille sciencie religioni non conveniunt. **E**t quis dicat aperte le-
gere et quid importet hoc verbum. **V**ide **Jo. an. in re**
gula iuris. Cum quid li. vi. **iii**

Quid si vadit ad audiendum causa honorandi amicū
suū in principio studij. **R**espondetur. **H**ostie. quod secundum verba ex-
communicationis est: puta tamen quod papa responderet talem
non ligari ex mente. **ff. ad exi. l. penultima:** quod verba cum affectu
debent intelligi maxime in prebentibus. **ff. quod quisque iure. l. i. S.**

hoc aut̃. Allez Ho an. dicit q̃ nō ē ita amara interpreta
cio faciendā. l. fi. ff. ad exhiben.

Quid si doctor incepit habere paucos scolaes ⁊ religi
osus vult eum continue honorare. Dicit glo. q̃ non ad
mittit talē honorē: imo etiā si tm̃ legeret semel i et to
mada religiosus audiens esset ligatus vt om̃is fraus
excludatur.

Quero an p̃sona ecclesiastica aliq̃bz socijs possit p̃ua
tim legē vl̃ audire leges in clauſtro. R̃ndet dñs An.
q̃ non ⁊ si facit nō euadet sentēciā excoīcatis: q̃a non
verbis sed rebz lex in ponit̃ de cle. cōmissa li. vi. nam
lectionis audit⁹ ⁊ principalit̃ studiū p̃hibet̃ de hoc in
re. iu. cū quid vna via p̃hibet̃ de re. iu. li. vi. Idem te
net ibi Lo. an. in mercurialibz licet contrariuz teneat
Anno. propt̃ verbū exeuntes: ⁊ De. de ancha. qui di
cit q̃ est l̃citū in camera studere

Quero quia dicit̃ nisi infra duos mēses destiterit qñ
incipit cursus duoz mēsiū. glo. dicit q̃ a tempore sciē
cie cōstitutōis siue publicacōis Vicen. dicit nume
randa ab exitu monasterij. Videz Anno. De. ⁊ Abbas
quo ad religiosos: q̃ autez ad clericos seculaes currūt
ab incepcone audit⁹. i. quādo incipiūt audire

Quid si post exitū mutato p̃posito vadit ad theologi
am. R̃spondet An. q̃ non prodest nisi prius huic cō
stitutioni satisfaciāt redeūto ad clauſtrum nisi abbas
significat̃ ei q̃ iret ad theologiam: q̃ tunc reuersus cē
setur i clauſtro licz vba hoc nō sonēt

Quid si plebai ⁊ similes destiterit infra duos menses
p̃ea iterato iceperūt. R̃ndz An. q̃ ligātur

Quid si tantum temp⁹ fluxit de duobus mensibz ita
q̃ non possint infra duos mēses redire ad clauſtrum
R̃ndet Anto. q̃ p̃pter hoc non sunt excoīcati nisi post
terminū ad hoc de. elec. cōmissa. li. vi.

Item nota monachi non pñt studere in sciēcia huma
na nec obstat q̃ lex humana sit pars diuine de eta. ⁊.
quali. c. penul. ⁊ q̃ leges ab oibz sciri debent ⁊ om̃es
astringant. C. de legi. l. leges: q̃ istud loq̃tur de laicis

De Excommunicationibus

clericos aut non astringit de consi. c. q̄ in ecclia. r. c.
ecclesia: licet clerici eis possunt uti cum pro eis faciunt
di. r. c. Si in adiutorium. xi

Quero an hec pena habeat locuz siue sit professus ta-
cite uel expresse dicit q̄ sic xii

Atem nota q̄ isti contrafaciētes sunt priuati spe pmo-
tionis ad dignitates non ad ordines fm glo. c. super
specula cum quibus solz papa dispensat. xiii

Quero quia religiosi prohibēt ire ad quīs studia sine
licencia sui p̄lati cū cōsensu maioris partis ouēt? xiiii

Quid si velit ire ad studium sacre theologie an habe-
at locum hec pena vel si studere velit in sciencia cano-
nica. **R**espondet Petrus de an. q̄ sic. xv

Quod si p̄latz religioso studioso r̄ vocili nolit dare lice-
ciam studendi arguit Jo. an. in nouella q̄ episcopus
dare poterit nam contemptoz sciencie ē mēbrum dia-
boli. xxxviii. di. c. ultimo. **E**t dicit q̄ hoc placet **Archi**
licet aliquę rationes vrgeant in contrariū de quibus
in nouella. **A**tem nota fm glo. q̄ obtenta licencia p̄-
lati intelliguntur concessa omnia sine quibus como-
de studere non posset. **E**x quo infert si accipit peccuni-
am mutuo pro sua necessitate obligatur monasteiuz
quod itelligit verum **Archi.** nisi actum fuisset q̄ aliū
de sibi querēt forte a cōsanguēo ul aīco. xvi

Quero de quo prelato intelligitur. **R**ndet Jo. an. in
nouella q̄ **Archi.** intelligit de abbate. xvii

Sed quid si ipse abbas vult accedere ad studia nūquid
poterit sine licencia alicui? absq̄ metu excommunicō-
nis hui? **Archi.** dicit fm q̄ refert **De.** q̄ licet male fa-
ciat ire sine conuētus sui licencia: tamen si vadit non
incurrit istam penaz: sed alias puniri potest. xviii

Quid si vadit ad studendum sine licencia prelati sed
non dimittit habitum vel econuerso. **R**espōdet glo.
q̄ utroq̄ casu excommunicatus est.

De religiosis qui temere habitū
sue religionis dimiserint. §. ix.

Quia hanc excoīcatōnez .s. de religiosis qui temē
ut icūq; habitū sue religionis dimiserint. **N**ota
q; fm glo. q; speciale ē in religioso apostata: q; alias a
postata nō ē excoīcat⁹ sed excoīcand⁹ fm q; notat jo.
7. **Ber. xxiii. si quis ex clericis. 7 de vita 7 hone. cle. Si**
quis ex clericis. 7 de apo. c. iii.

Quid si portet habitū s; absconsū. puta q; cooperit
habitū religionis habitu clericorū seculariū. **Rñd⁹ glo.**
i. cle. c. qñiā de vita 7 hone. cle. q; ē apostata 7 per cōle
quēs excoīcat⁹. Itēz Landul. Nota quīl⁹ religiosum
obligatū ad habitū dferendū extrīsec⁹ 7 sup oēs alias
vestes dferendū si velit euitāe penā capitli ut piclosa. ne
cle. vel mo. li. vi. nisi causa racōrabilis sub sit. Itēz di
cit Paul⁹ in dicto. c. qñiā i cle. dicēs Mūquid sufficit
portare habitū s; cappa ul tabaro apparet q; non per
hūc textum imo talis ē apostata 7 incidit penaz capi
tuli ut piclosa ne cle. vel mo. li. vi. 7 ita fuit dēmiātū
Bononie Idem tenet Franciscus de maronis q; por
tans habitū velatū sit excomūicatus

Quero hic dī ut piclosa euagādi materia s; trahāt dī
fricti⁹ inhibem⁹ ut ne decetero aliq; quācūq; religio
nem tacite vel exp̄sse p̄fessus i scolis vel alibi temē ha
bitū sue religionis dimittat. **Quēit glo. qre dī temere**
Rñd⁹ q; ex cā lic t habitū trāsfōrmaē. ut puta timoīf
de vita 7 hone. cle. c. pe. 7 iō text⁹ i cle. c. qñiā d vita 7
ho. cle. dicit Religiosi quilibet quos oportet per decē
diam habitus extrīseci intrīsecam morum honesta
tem ostendere si p̄terq; ex causa racōnabili publice ve
stem ferant hui⁹mōi. subaudi virgatā vel partitā per
annū reddātur inabiles ad qd̄cumq; beneficiū eccle
siasticū obtinendū. vbi dicit Bengelinus q; que sit
racōnabilis causa arbitrio boni viri iudicabit Itē di
cit q; nō dī q; assumisse qd̄ statim est dimissur⁹: vn
de si sacerdos ul religiosus has vestes in momēto assu
meret statiz eas dimissur⁹ non dicūtur eas assumisse
. ff. de diuorcijs. l. diuorciū Itē assumē itelligit cū quis
cū affectu assumit. ff. de vboz sig. l. nomē filioz: ergo

De Excommunicationibus

viret a otario q non dicit q̄s dimittē habitū quēz ex
rōnabili causa dimisit statiz reassūtur. **M**az ūba sunt
intelligēda cuz effectu. vñd dicit i dicto. c. q̄niā i cle. q
q̄cūq̄ cleric⁹ virgata ūl partita veste vteē nisi rōnabi
lis causa s̄bit si bñficiat⁹ extiteit p sex mēses a p̄tipa
cōne fructuz bñficioz que obtinet sit ip̄o facto suspē
sus. vñd dicit **G**engelin⁹. Quid si deferat non otinue
nec causa vsus p̄p̄y sed ob festuz socy q̄ militat vel co
ctorat ūl vxorat an incurrat hāc penaz. **R**ñdet nō. qz
talīa raro occurrūt ⁊ iura coaptāt hīs q̄ sepe fiūt. ff. de
legi. l. ex. his cuz le. se. ⁊. l. ea que raro. ff. de re. iū. **A**tez
ea que cā festi ⁊ ioco fiūt obligacōne nō inducūt. ff. de
acti. ⁊ obli. l. obligacōnū. §. x̄b oz. xv. q. i. illud de sen
exco. c. i. ⁊ itez d̄ hīs que fiūt causa honoris momēta
nei. vt notat s̄ ne cle. ūl mo. c. super. specu. vñd religio
sus causa hōrādī amicuz audiēs leges ūl phisicam in
principio studij non ē excoīcat⁹. **V**ide supra. §. p̄xiō
Atez qui aliqd facit cā veītatis excusat a pena i famie
q̄ alias incidēt. ff. de his q̄ notāt ifamia. li. ii. §. si. nec
tal peccat dicit vt notat **I**nno. d. vi. ⁊ ho. cle. c. cū deco
rem: ⁊ facit iste textus vbi dicit nisi causa rōnabilis. et
hec ē arbitraia. **A**te i simili dicit **I**nno. dicto. c. cum de
corez. q. licet theatrales ludos faciētes tanq̄ ifames
nō sūt p̄mouēdi. tñ dicit q si hoc facerēt ad osolacōez
alicui⁹ ifirmi ūl alia iusta causa nō peccarēt iii
Sed nūqd i lecto debz d̄ferre habitū. **R**ñdz **D**e. de an
q canō sentit q sic xx. q. i. c. fi. dū dīc sp̄ jo. an. dicit q
nō putat d̄ mēte q monch⁹ i cella sua dimittēs habitū
suū ūl dum balneuz i trat i occlto ūl iacēs sine habitu
ligeē hac otitucōne: s̄ tūc qñ exhibz se ospectib⁹ homi
nuz sine habitu i habitu laicali ūl secl̄ais deici sine iu
sta cā tūc ligat̄ als pauci repeirēt nō ligati p hoc facit
p̄hemīū siue cō d̄ q i p̄ncipio hui⁹ capitli vt piculosa
facultas euagandi subtrahat. que racō cessat i casib⁹
supradictis ⁊ racio restringit dictum. l. cum pater. §.
dulcissimis de lega. secundo nec verbum posituz in ca
none ē ita amate sumēdū vt nō fiat iterissio natuālis

de cōse. di. v. si tibi. 7. l. antiq̄tas. C. de. testā. 7. ff. de so
lu. l. mat p toc. toin? toic? de sancto **G**einiano dicto. c.
vt p̄ciosa addit ad rōnez **Ho. an. q̄ dicit q̄ hic cessat rō**
de c̄talis que intēdit eoz vacacōib? puidē allegat cle.
ij. de vita 7 ho. cle. q̄ imponit penā si publice vestez p
hibitā ferāt vt ibi patz in. **S. dignitatē. ergo** oclta mu
tacō licz nō sit licita non tamen tali pena puniatur.

De fratib? cassate religionis. S. r.

Quarta hāc excoicacōz de fratib? cassate r̄ligiois q̄ d' no
uo aliquē reciperēt **Nota** q̄ hoc. c. 7. c. fi. s̄ eodez ti. Co
muiter ad hoc allegat q̄ cā r̄ligiois non licet conḡga
cōez facē. 7 hic glo. dicit q̄ nō licz absq̄ licēcia p̄ncipis
nouū ordinem vel collegiū cōstituē. **C. de. coll. illi. l. j**
7. iiii. 7. Anto. d. bu. c. fi. d' excef. pla. dicit q̄ ista ē r̄gla
q̄ oīa collegia sūt reprobatā nisi appareāt pmissa vt.
l. collegia. S. in sūma. ff. de colle. illi. **Et ideo** oēs secte
vel collegacōes sūt phibite i ciuitatibus q̄ non fiunt
sup his que habēt simul tractaē. puta societas sartoz
textoz 7 similiū. **Et ideo dicit Guil. fm** q̄ recitat **De**
in hoc. c. q̄ reprobatī sūt illi q̄ volgo vocant apostoli
nec tñ volebāt fm apostolū vīdū manib? querē. **x. q.**
iii. cauēdum: de cē. c. cū apostol? **Itē dicit hic Ho. an. q̄**
papa Ho reuocauit q̄ntum d' facto p̄cessēat eos qui dī
cunt fraticelli vel fratres d' paupe vita siue pizocholi
siue begini i exuagāti q̄ icipit sancta romana. **Sz istd**
videē cōtra dictū Inno. i dicto. c. fi. de excef. pla. vbi dī
cīt q̄ cā pietatis 7 religionis licz cōuenire: vt. l. j. ff. de.
colle. illi. hoc ē facē collegiū. **Sed solucō ar. patet ex v**
bis eius q̄ s̄bdit dūmō nichil mali faciāt occasiō col
legij: 7 hec collegia licet bonū nomē habeāt tamē qz
male opant̄ fit illicitū collegiū: 7 ideo d' struēdū. ad hoc
facit. **l. vltiā eodez titlo. 7. l. ḡca** ibi posita q̄si dicat **In**
no. qz nouitates reglarit sūt suspecte: vt. c. cū cōsuetu
dis. ex. d' s̄sue. 7 ideo papa hic statuit q̄ nō p̄pa audoi
tate fiāt s̄ cū sola audoitate pape fieri possint

De religiosis mēdicantib? q̄ recipiūt
comos vel loca de nouo. S. ij.

De Excommunicationibus

A circa hanc excommunicationem de religiosis medicantibus quod comos ad habitandum vel loca de nouo reciperent **i**
Quero quomodo intelligitur istud de nouo. **R**espondet. **D**au. quod intelligitur respectu principii quod nunquam fuit. vii. q. i. non autem. viii. q. i. nec nouum. de verborum significationibus quod per nouale. quandoque dicitur novum quod fuit et postea desinit esse et iterum renouatur. xviii. q. ii. de monachis. et sic non intelligitur hic: nam si comus antiqua corruat et super eodem solo reedificatur non est locus pene huic sed solus cuius locus de nouo querunt scilicet si locus ille desisset esse suus et ipsius quereretur nouo titulo: tunc locus est huic constitutioni. c. cum interdictum de renuncia. **ii**

Quedo quia textus de quo fit mentio in hac de. cupientes qui est positus in. c. unico de excessibus prelatorum. li. vi. dicit sine licencia sedis apostolice. **A**n ergo sufficiet licentia legati de latere. **R**espondet. **D**e. de an. in dicto. c. unico quod **N**o. an. tenet quod non: quia aliud est sedes apostolica aliud legatus ipsius. ad hoc de filiis presbiteri. c. fi. de sen. exco. ea noscitur. et. c. quod de his de sentenciis exco. li. vi. c. eos. et in de. c. per literas de preben. **N**on enim licet legato facere contra iura. **N**on enim quod facit legatus dicitur facere sedes apostolica de preben. hi qui li. vi. secundum ea que notat **S**peculator in titulo de le. §. nunc tractetur in principio

De religiosis qui dicunt aliquid uerba ut retrahant audientes a solutione decimarum. §. xii.

A circa hanc excommunicationem de religiosis qui dicunt aliquid uerba ut retrahant audientes a solutione decimarum **i**
Dicit **D**au. quod duo requirunt ut hec pena vendicet sibi locum. **P**rimum quod talia proferant ut retrahant audientes a solutione decimarum. **S**ecundum quod proferant obligatis ad decimas soluendas: secus si proferant alia intentione vel non obligatis. **ii**

Atem nota quod hanc penam incidunt si hec uerba dicunt in sermonibus suis id est in predicationibus vel alibi id est in priuatis locutionibus **iii**

Atem nota dum dicit religiosos quod hec pena non habet locum in clericis secularibus vel laicis qui contrafacerent

De religiosis q̄ cōfiteb̄ sibi nō faciūt cōsciēciā de d̄cimis. S. xiii

Quærit Lādul an si inueiāt aliq̄ retētores decimaz sint absoluēdi. **R**ndz q̄ nō ex q̄ sūt cōtinue ī mortali peccato ex retēciōe decimaz. **de deci. c. p̄hibe** cū sciāt peccatū nō esse remissibile nisi restituat ablatū **ii**

Item nota q̄ p̄dicatoēs q̄ nō faciūt cōsciēciā de decimis sibi cōfiteb̄ ul̄ q̄ negligūt p̄dicare q̄n fuerint requisiti nō incurrūt excoīcationē ipō facto: sed suspēsiōnē ab officio predicationis ⁊ confesiois donec cōfiteb̄ ipsis si hoc ipsū sibi dicendi cōmode facultatē haberit cōsciēciā fecerint sed si ī p̄dicta suspēsiōnē p̄suserint p̄dicatē ipō facto sentēciā excoīcaciōis incurrūt **iii**

Quēd quia dicit q̄ tenētur facere cōsciēciā q̄n populo p̄dicabūt an ergo teneāt q̄n clericis p̄dicāt. **R**ndet glo. ⁊ Dau. q̄ non. **de sen. exco. si snia. li. vi.** Item nota h̄m Bengeli. q̄ hic nō fit mēcio de festo natiuitatis tomini p̄ celebraciōem triū missaz que celebrant illa die ap̄ qd̄ nō est forte comoditas p̄dicādi: sed solū d̄ festo natiuitatis beate v̄ginis. Item non fit mencio de festo pasce apter comūionem. **iiii**

Quero quia hic dicit cū fuerint requisiti an teneantur si non fuerint requisiti. **R**ndet glo. q̄ non **v**

Sed qd̄ si requirūtur ī alijs tpib̄ p̄ter q̄ ī istis. **V**idet q̄ nō teneātur p̄dicare: q̄ hic solū dicit text̄ q̄ndo predicant in istis solēnitatibus **vi**

Item nota textū studeāt informāe **M**az h̄m Bengelinū nō sufficit q̄ p̄dicato dicāt Soluatis decias. s̄ tenētur informāe ql̄t ad eas soluēdas ex d̄bito astingāt **vii**

Item nota q̄ sūt isti a q̄b̄ possūt req̄ri q̄a tex. dicit. **A**b eccliaz rectoib̄ vicarijs ā loca eorūdem tenentibus

De religiosis q̄ decimas ecclie s̄ijs d̄bitas v̄hpāt. S. xiiii

Circa hanc excoīmunicaciōem. **s. de religiosis qui decimas ecclies debitas vsurpant.** **i**

Nota hinc glo. et Osten. in sum. vii. li. ti. ii. d. lxxxviii.
 qd i hoc qd dicitur **R**eligiosi. patet qd non habet locuz
 he pene i seclais deicis ul laicis qd dliquit i istis **iii**
Item in hoc qd dicitur Quicunqz comprehendit ecia femias
 religiosas et religiosuz ad seclaez eccliaz tñslatū **iiii**
Item in hoc qd dicitur ecclesijs debitas patet qd si decime
 dberetur non ecclijs sed priuatis psonis p puilegiuz ul
 antiquū feudū et religiosi phiberēt solui ul alit facit
 cōtra istā cōstitutōē non icidetēt has penas. jtez dicit
 textus non pmittūt facto itelligit ul phibēt vbo **viii**
Querit glo. quia textus dicit qd tales religiosi cōtrafa:
 cientes sūt suspensi ab officijs. an intelligātur de diui
 nis officijs an d alijs puta si eāt sacsta eccliariz came:
 rarius clauiclariz et similes. glo. arguit ad ptes et non
 determinat. **D**au. dicit intellige de diuinis. **I**tem dicit
Stephanus et facit litteā infra vbi non repetit quibz offi:
 cijs cū omēs religiosi non teneātur ad diuina officia s
 soluz pfessi et deici. xvi. q. i. **N**emo. et c. se. et c. si mona:
 chus ul potest itelligi de officijs tēporalibz que habēt
 aliquādo religiosi: vt sunt pcuracōnes et castaldiona:
 tus. i. q. iii. saluator de solu. c. ii. et hec secūda expositio
 est benignior. **I**ntelligi eciaz posset qn i eadez psona
 cōcurrūt officia diuina et alia. **O**lias si diuina tantuz
 officia cōcurrūt tūc illis sit suspensus vt viter maior pe
 na. s. excomūcācōnis q nulla ē maior i ecclesia. xxiiii.
 q. i. c. non aufera. i. q. iii. corripāt

De religiosis q non huāt interdictū
 qn matrix ecclesia huat. S. xv.
Arca hac excomūcācōne. s. de religiosis qui non
 huāt iterdictū qn matrix ecclesia seruat **ii**
Aduertēdū hinc glo. qd non ligāt deici seclares hac cōsti
 tucōne. s. vt icidāt excomūcācōne si non seruāt interdic
 tum quanto matrix ecclesia seruat **ii**
Quod an intelligat de interdicto a iure puta canō po
 nit iterdictuz ciuitati que insecuta fuetit episcopus vt
 in de. in. S. ciuitas de penis. **iii**
Done qd matrix ecclesia volt istud iterdictū obhuare et

obseruat: an religiosi nō obſuātes ſint excoīcati. **Rñ:**
det glo in verbo ſedis apoſtolice q̄ ſic

Queo que dicat̄ matrix eccleſia. **R**espōdet glo in v̄bo
matrix. i. maiorez ūl baptiſmale que dicit̄ matrix q̄a
ſicut mat̄ geneāt ſic illa geneāt p̄ baptiſmū: ⁊ q̄ iter:
dicūt q̄nq; loca non habencia intra ſe eccleſiaz cathedra
lez habēt tñ matricez iō exprimunt hoc: ⁊ dico hoc lo:
cū habere et cū illa matrix eccleſia religioſis nō obſuā:
tib; ſubeſt q̄ntuz ad p̄ſentacionē collacionis ūl q̄a ſit
ipſoz vicaria cuz hīc generalit̄ loquatur **lv**

Queo quō intelligitur matrix eccleſia obſernare iter
dictum. **A**n intelligitur quādo ſolus epīſcop; ūl pre
latus ſeruat. an q̄n ſoluz capitulum: an quādo vtrūq;
mixtum. **I**tem q̄d ſi vacat eccleſia cathedralis ⁊ pars
capituli ſeruat ⁊ pars nō h̄uat. ⁊ forte partes ſūt equa:
les. i. tot ſūt obſuātes quot ſunt nō obſuātes. **Rñ:**
det glo. q̄ in omībus hiſ caſib; eccleſia ſumitur p̄ materi
ali eccleſia. ſ. pro ipſius eccleſie pietib; ⁊ q̄ ex quo quot
tidie in eccleſia celebraſ ianuis apertis ſiue p̄ platum
ſiue p̄ capitulum totum ūl partē p̄ alios clericos eccleſie
non ſit locus huic pene. **Concor. Stepha.** **lv**

Queo au q̄ ad iterdictū p̄uicie dicit̄ eccleſia metropoli
tana matrix ita q̄ illa h̄uātē iterdictū religioſi tocius
p̄uicie nō obſuātes ligati hac pena ſint. d̄ſciētib; lo:
qr. **Rñ:** det glo. q̄ nō p̄ hāc litteāz q̄ dicit̄ cathedralē ūl
matrix loci. **C**ōſtat tñ q̄ Metropoli: puta **R**auenas
nō ē iuris ūl cathedralis ciuitas **B**ononie. ligabūt er
go religioſi **R**auenetiſ dioceliſ tantum. **lvii**

Quero quid ſi ſit interdicta villa vel caſtrum non ha
bens certam eccleſiam cathedralem incluſam ūl matri
cem q̄ eſſe poſſet: puta quia matrix eccleſia eſt in alia
non interdicta ūl quia plures ſunt eccleſie in villa vel
i caſtro. et nulla eſt principalior q̄ quelibet baptizat
ſuos parochianos et forte ex illis eccleſiis alique ſer
uant interdicta alique non. **R**espōdet glo. puto q̄
tuuc non ſit locus huic conſtitucōni. **D**eficit em̄ mēs
et verba ſicut nec locum haberet quando in loco ſin:

in loco singularit̃ interdīto nulla esset ecclesia nisi illa
religiosorum non seruāciū. biii

Quod qualiter religiosi intelligant scire mat̃ez etclia seruari
interdictū. **R**ndet glo. quāto viderint ūl alio cor
poris sensu p̃ceperit: puta audierint alias p̃babiliter
ignorātes tales obseruāciaz nō ligant hac pena ix

Quod qd si interdīctū sit nullū apter appellacōnē illoz
ōtra q̃s latū fuerit et tñ matr̃ ecclia h̃uat. **R**ndz glo q̃
nichilom̃z religiosi nō obhuātes icurrūt excoīcatōz x

Sed quid si matrix ecclia nō seruat vbi est seruandū
nūquid religiosi huare tenētur. **R**ndz Paulz q̃ sic. nā
nō excusant licz matrix nō seruet. xii

Sed quid si episcopz mādāt seruāi interdīctū et capitl̃z
mādāt ōtrariū. **R**ndz Bengeli. q̃ potius ē obediē
dūz episcopo vt m. c. i. de postu. pla. item dicit d̃ inter
dicto qd mādatur huari p̃ ep̃m: licz p̃ ecclesiam cathe
dralez non huatur: quia nō qd fit sed quod fieri debet
attenditur de elec. c. cum causam. xiii

Item nota h̃m Landul. q̃ religiosi nō seruātes inter
dictū sūt excommunicati. **C**leici vō seclares et religiosi
sūt suspēsi vt. i. c. tāta d̃ excels. pla. itē ē interdīctz m̃gssus
ecclie d̃ p̃ui. c. episcopoz li. vi. item sūt excoīcati sepeli
entes interdīctos in cle. eos d̃ sepul. item ē irregularis et
ineligibilis actine et passiue s̃ eo. ti. is qui li. vi

De fratribz minoibz recipiētibz ad
diuina fratres d̃ tercio ordine. S. xvi.

Circa hāc excoīcatōnez. s. de fratribz miōribz recipi
entibz ad diuina fratres et sorores d̃ t̃cio ordine. i

Querit glo au si alij religiosi ūl clerici seculares eos re
cipiant incidant excommunicationez. **R**espondet q̃ nō
naz specialit̃ excoīcant fr̃atres miōres secūdu Landul.
q̃ specialit̃ eis afficiebāt vtpote sui ordinis iii

Item nota q̃ hec excoīcatio habet locū nō ob stā
tibus quibuscunq̃ priuilegijs tam ipsoz fr̃atrum mi
norum qm̃ illorum de tercio ordine liii

Quod an si fratres minores recipiāt ad diuina i alijs
ecclesijs et non suis incidant excoīcationez. **R**esponz

vet glo. q̄ non. **D**osset tamen habere locum alia pena
cōmunis. c. i. e. ti. q̄ non h̄uaret interdīdū quāto ma
trix ecclia seruat: s; si matrix ecclia nō h̄uat interdīdū
si ipsi fratres minores reciperēt eos ad diuina in alijs
ecclesijs nō incurrunt excommunicacōnē secūdū **Ste. fa**
tetur tamen q̄ si eos reciperēt ad diuina ōtra volūtātē
rectorū assumēto sibi hāc auctoritatē q̄ iocerēt **iiii**

Item nota secundū **Dau.** q̄ isti de tercio ordine gau
dent p̄uilegio q̄ tempore interdīdi possunt interesse
diuinis quo ad alias ecclesias dūmodo nō fratru; mi
noru;: et sic dicit **Landul.** et **Gengelin;** q̄ gaudēt p̄i
uilegio clericali. et hoc dicit **Gengeli.** c̄to veruz et sic cō
sului in vna questione perusina

De monachis et canonicis regulaib; qui
transferunt se ad curias p̄cipū. **S. xvii**

Item nota q̄ ad excommunicacōnez. s. de monachis et canonicis
regulaib; q̄ transferūt se ad curias p̄cipū. **i**

Nota secūdū glo. et **Asten.** in sum. q̄ textus dicit non
habētes ad m̄stracōnē. ergo si habēt administracōnez
ire possunt causa administracōnis. **ii**

Item nota q̄ ad excommunicacōnez hānc contrahēdā
duo sunt necessaria scilicet q̄ intrauerint curiam et q̄
animo damnificandi monasterium vel prelatuz licē
ciam autem habere vel non habere non est ponderā
dum quia eciam si intrarent curiam de licēcia prelati
animo damnificandi monasterium ul prelatuz essent
ligati. **E**x solo igitur exitu claustrī ob hanc causāz nō
ligatur ex quo non intrauit curiaz: **Landul** tamen di
cit q̄ si intrat curiaz: licet nō animo malo peccat mor
taliter faciēto ōtra p̄hibicōnē licz nō sit excoicat? **iii**

Quid si intrauit curiam ob hāc causam. i. animo dā
nificandi prelatum vel monasterium: tamen non in
tulit damnum siue quia nō potuit siue quia penituit

Respondet glo. q̄ excommunicatus est

De monachis qui sine licen
cia abbatum infra monasteria
tenent arma. **S. xviii**

De Excommunicationibus

Quæritur circa hanc excommunicationem. scilicet de monachis qui sine licentia abbatum infra septa monasteriorum suorum tenent arma. ii

Nota quod hic non extenditur ad canonicos regulares: quod hic de eis non repetitur secundum glossam. iii

Quod quod si teneant arma extra septa monasterii. **R**espondet glossa quod non sunt excommunicati. iiii

Quero quid intelligitur nomine armorum. **R**espondet glossa quod intelliguntur tam arma ad defendendum quam ad offendendum ut tela et similia. in sti. de interdictionis. §. armorum. et in sti. de p. u. i. u. §. item lex cornelia. ff. de ver. signi. l. armorum. Concor. Pau. Landul. et Gengel. qui addit potest tamen de his intelligi que comuni vultu loquendi arma appellantur ut stetur vsui loquendi. ff. de fun. instruc. l. cum de la monijs. §. asina ff. de vbo. signi. l. ut asinus. et l. aniculus v

Quid si tenent arma non ad offensam sed ad alium vsus ut lapides ad edificandum cultellos ad vsus coquine vel mense. **R**espondet Paulus quod non est locus huic pene. Si autem haberent acervum lapidum ad fenestras super portam ad impugnandum venientes tunc accedit iste textus. vi

Quoniam quid clerici portantes peccant mortaliter. **R**espondet Matheus quod sic alias non possunt excommunicari. ii q. iii. nemo et ibi notatur.

Quod de religiosis ministrantibus sacramenta eucharistie extreme unctionis absque licentia proprii sacerdotis. §. ix.

Quæritur circa hanc excommunicationem de religiosis ministrantibus sacramenta eucharistie extreme unctionis absque licentia proprii sacerdotis. i

Quod an credat religiosus parochiano volenti recipere eucharistiam si dicat se habere licentiam a proprio sacerdote. **R**espondet glossa quod sic quia presumendus est esse memor prope salutis. i. q. vii. §. sanximus de homicidio signifiasti. Concor. Pau. Landul. et Ste. ii

Quod quod de secularibus mercenariis et filibus. **R**espondet glossa quod sufficit licentia presbiterorum in quorum parochiis habitant. iii

Quero an sufficiat licencia parochialis qui nondum est presbiter. **R**espondet. glo. q. sic si e legitime etatis ut infra annum possit ordinari sacerdos et ita faciat se ordinari infra annum a die quo est sibi cura commissa: alit ipso facto est priuatus beneficio. ut in. c. licet d. ele. li. vi. nisi ecclesia parochialis sit collegiata: quia in isto casu non est priuatus sed nisi admonitus faciat se infra dictum terminum ordinari debet priuari. extra de elec. c. cum in cunctis. §. cum inferiora et c. institutum d. elec. li. vi. tamen episcopi et superiores possunt cum aliquibus dispensare ratione studij ut non teneantur se facere promoueri ad sacerdotium nisi post septennium dum tamen infra annum faciant se promoueri ad subdiaconatum et post septimum annum ceptum infra annum recipiant diaconatum et presbiteratum aliter sunt priuati ipso iure de elec. c. cum ex eo. li. vi. liiii

Quod an sufficiat licentia vicarij qui gerit curam ordinariam illius ecclesie parochialis et e constitutus ab episcopo. **R**ndz glo. q. sic. Ex quo inferunt quod si non habet curam ordinariam sed e sibi cura ecclesie paruo tempore recommissa quod non potest dare hanc licentiam nisi in speciali hoc sibi sit commissum. lv

Quod an sufficiat licentia dyocesani. **R**ndz glo. q. sic. de pe. et re. c. ii. li. vi. quod episcopus e parochialis presbiter omnium subiectorum sue dyocesis et specialiter quando vacat ecclesia parochialis. consulit tamen glo. quod a parochiali presbitero recipiat licentia quod tunc e non recedere a vobis. c. ad audienciam d. decimis lvi

Quid si parochianus dicat tibi licentiam ut recipias a quouis sacerdote siue religioso. **A**n requiratur specialis specificatio quod possis recipere a tali fratre minorum vel predicatorum. lvii

Atem quid si parochianus dicat religioso tibi licentiam ut des eucharistiam et extremam unctionem meis subditis an requiratur specialis specificatio parochianorum quibus hec sunt prebenda. **R**espondet glo. quod non ex quo de sacramento fit specificatio. lviii

Quero an religiosi conferentes sacramenta baptismi incidant excommunicaciones. **R**ndet glo. quod non. lix

De Excommunicationibus

Item h̄m Landul. q̄ sac̄dos parochialis cuat̄ quan-
tūcūq̄ simplex exquo cōmissa ē sibi cura potest i adiu-
toriū ipsiū cure sibi assumē sociū ad tēpus quēcūq̄ re-
ligiosū ul̄ aliū sine cuiuscūq̄ sup̄ioris licēcia: puta i q̄
dragelima qui ip̄m iuuet i sacramētis cōferendis ul̄
i officio p̄dicandi dūmō d̄stet sibi de ipsiū sufficiēcia
vt notat j̄nno. in. c. tua d̄ clerico pegrino. r. c. excoīca-
mus. §. q̄a vō de hereticis. naz exquo tal̄s sūt ordinati
rite ita possūt illa facere sicut curati nec deficit eis mi-
si mateia. s. popul̄: si ergo curat̄ paret sibi materiaz
exercē potest. xvi. q. i. ecce.

¶ De religiosis qui absoluūt
excoīcatos a canone. §. xx.
¶ Irra hāc excoīcatōnez de religiosis qui absoluūt
excommunicatos a canone

¶ Quēd an si r̄ligiosi absoluūt a sētēcia lata ab hoīe i ci-
dāt i excoīcatōz. r̄ndt glo. q̄ nō ex q̄ nō exp̄ssit. idē Lan-
dul. r. Pau. dicūt q̄ si absoluūt a sētēcia lata ab hoīe
ul̄ p̄ d̄legacōm pape ul̄ p̄ litteās alioz ifeioz p̄latorū
nō icidūt i excoīcatōne q̄ si d̄ hoc itellexiss̄ exp̄ssisset vt
in. c. ad audiēciā d̄ decimis. item q̄ hec constitutio est
penalis. vt i. c. statuz de elec. li. vi.

¶ Quēd q̄ text̄ dīc p̄ter q̄ a casibz i iuē exp̄ssis q̄ sint ca-
sus a iuē exp̄ssi i q̄bz r̄ligiosi sine metu excoīcatōis po-
ssūt ab solue. R̄ndet q̄n regl̄ais regl̄arē p̄cuttit q̄ tūc
ad curiā mitti nō d̄bet s̄ euz pōt absolue p̄lat̄. vt. i. c.
mona. de sen. ex. ul̄ i articlo mortis q̄ casu q̄libet sim-
plex sac̄dos absoluit r̄ alij s̄iles vt i. c. cū eoz eo. ti. iiii

¶ Quēd si religiosi habēt ex p̄uilegio vt possint ab solue a
casibus excoīcatōnuz i iure positaruz. R̄ndet glo. q̄
tunc si absoluūt nō icidūt excoīcatōnez r̄ hoc ē qd̄ dīc
textus vel p̄uilegijs iēdis apostolice concessis eis dē
s. fratribus

¶ Quēd que sint iste sentēcie a q̄bus si religiosi absol-
uūt icidūt excoīcatōne. R̄ndet glo. i v̄bo a sētēcijs
q̄ intelligit̄ ab oībus sentēcijs siue sint sētēcie exco-
municacōis siue suspensionis siue interdicti p̄ statuta

synodalia ul puincialia pmulgate.

Sed nuquid prelati collegiataru ecclesiarum cum capellis suis possint facere statuta sine consensu episcopi ul capituli cathedraliuz. **R**ndet Stepha. q non. vt. in .c. cum consuetudinis de consuetudine. **¶** i. c. nouit. de iudici. **¶** de his que fiut a prelatiis sine consensu capituli. c. nouit. **¶** Et notat Inno. d. osti. cu oes. **¶** Epus autez cuz consensu capituli pot d costi. c. vt aiaz li. vi. de maio. **¶** obe. c. ii. xvi. di. i prin. d ose. di. iii. c. i. 1b

Quero quid si absoluant sociu ul religiosuz a pdictis puta ab excomunicacoe canonis. **R**espondet glo. sup vbo queq. q tales absolutes icidunt excoicaco. 1bii

Sed an absoluti icidat taq pticipates i crimie. glo. jo. an. r mittit se ad notata i. c. ottingit d sen. exco. 1biii

Quero pone q frater minor absoluit percussorez clerici ul interfectorem non a sentecia excomunicacois sed a peccato: nunquid incurrat hanc penaz. **R**espondet Landul. **V**idetur q non. quia aliud est absolue a peccato homicidij aliud ab excomunicacoe. **N**am aliquato remanes i mortali propter quod e excoicat absoluit ab excoicacoe durate peccato de testibus. c. veniens. **I**tem excomunicat. **¶** irregularis potest absolui ab excomunicacoe remanete irregularite d sen ex. cum illoruz. **I**tem quia si textus iste voluiss dixiss vt in. c. ad audienciaz de decimis. **D**icit ergo q si talis scienter admittit excoicatu ante absolutionez ad sacramentum penitencie: tunc **¶** si non incurrant hanc excomunicacoe directe icidunt tamen minorez pticipato cuz excomunicato **¶** conferendo ecclesiastica sacramenta **¶** sic participando indiuiinis. extra de sen. ex. c. nup secus si pbabili ignoabat factuz ul ius speciale ul constitucioez synodalez ul puinciale fulminatez excomunicacois sentecia: tuc em foret excusat. vt i. c. ad apostolice d cle. exco. mini **¶** i. c. vt aiaru de osti. li. vi. nisi ignoracia fueit crassa ul supina: **¶** ibi dic textus: puta si constitucio fuit publice publicata i ciuitate vt notat i. c. cu i tua q mat accu. possut **¶** xxxviii. di. i pn. ix

De Exco[m]municat[i]onibus

Vtriusque secularis proutiens clericum et ingrediens religionem possit absolui. *Vide Ric. m. iiii. di. xlviii.* **ix**

Vtrum sacros absolues alios ab illis peccatis a quibus non potest peccet mortaliter. *vid. Ric. i. iiii. di. xlviii. ar. ii. q. v.*

De clericis secularibus et religiosis inducentibus ad vouendum iurandum vel promittendum de eligendo sepulturam apud eos vel iam electam non mutatur. *to. s. xx. i.*

Item hac exco[m]municacione de clericis secularibus et religiosis inducentibus ad vouendum iurandum vel promittendum de eligendo apud eos sepulturam vel iam electam non mutatur. **ii**

Advertendum quod sic dicit in c. i. de sepul. li. vi. de quo c. facit mencionem textus in de. c. cupientes de penis si contraxerint fuerit talis electio est irrita: et qui sic elegerint non possunt sepeli apud ecclesias sic electas nec possunt eligere alibi: si vero non sepeliendi sunt apud ecclesias apud quas fuissent sepeliendi si non elegissent sepulturam. Alias religiosi et clerici qui predictos in suis ecclesiis vel cimiteriis preluminerint sepelire tenentur ad restitutionem corporum si petant et eadem tenentur ad restitutionem omnium que occasione sepulture eorum puerint quomodolibet ad eos res faciendas integre infra. io. dies que nisi fecerint. ecclesia apud quam sepulti fuerint et cimiteria eius extunc tam diu remaneant interdicta donec facta fuerit restitutio predictorum dicto. c. i. **iii**

Quod quod si non inducant ad iurandum vouendum vel promittendum si inducant ut eligant. *Respondet De. de an. s. m. o. an. q. non ligant ista constitucione naz simplicitat eligens potest balae et petere quod non potest iuras vouens vel promittens* **iiii**

Quero quid si inducant ad vouendum iurandum vel promittendum de eligendo apud non suam ecclesiam. s. inducentis. *Respondet idem secundum jo. an. q. non ligantur hac constitucione. Vide quod notat Hosti co. ti. in summa. s. an licitum. ver. quod si quis eligat ubi loquitur de illo qui iurauit non mutare sepulturam an mutare possit.* **v**

Quid si quis proprio motu iuraret vel voueret in tali loco eligere sepulturam. *Respondet Hosti q. tunc tenetur seruare votum vel iuramentum nisi causa noua supueiat*

puta qz factus ē episcopus ul religiosus ul locus est di-
stipatus. extra de reli. co. inter quatuor: licet De. d. an
teneat contrariū dicto. c. i. de testa. 16

¶ Item nota qz qui illicite sepeliunt tenentur ad restitucō-
nem corporum ⁊ hoc si petantur. ¶ Ad restitucōnē aut
aliorum que occasione sepulture pceperunt infra decē
dies etia si non petantur. vt dicit glo. in verbo decen-
nium. ⁊ ratio ē secunduz Petrum de archa. quia sim-
per q male accipit ē in mora sicut fur. l. i. re furtiua. ff.
de condi. furti. ¶ Nō ergo debet interpellari sed vltro se
offerre vt liberetur a peccato. 17

¶ Quod quare ex dicto vni⁹ forte minimi d. ecclesia ppter
iuramentum ul pmissione⁹ quam sibi fecit fieri tota
ecclesia damnuz paciatur vt ut interdicta cuz cimiterio
Respondet Petrus de archa. qz reliq de ecclesia hanc
penaz interdicti incurrūt potius exsequēti eoz ⁊ lictio nō
restituēto male accepta q ex facto alicui⁹ d. collegio hoc
inducētis q si totuz collegiū dicat deliquisse si retinēt eoz
in uasam ab vno de collegio. ¶ Facit qd notatur. c. ij. d.
o. di. cog. ¶ Presumitur enim ille talis eoz consuetudine
deliquisse post q retinent rem sic iuasaz. ar. d. resti. spo-
cam ad sedem: nam ratione coniunctionis alter altei⁹
facta presumitur scire. ar. l. de tutela ⁊ quod ibi nota-
tur. C. de in integrum resti. minorum. 18

¶ Quod dicitur i dicto. c. i. de sepul. q si qis fecerit sibi
promitti de eligendo apud illuz sepultura⁹ q tali pro-
missione non obstante debet ille sepeliri apud ecclesia
illam apud q de iure sepeliri debuisset. ¶ Quid ergo si ip-
sa ē illa cui⁹ clericus sic deliqt facisto sibi iurare boueē
ul pmittere: puta ē iuu⁹ parochian⁹ vbi alias sepeli
debebat ¶ Respondet Ro. an. in nouella q ista questio
ē indubitata. qā ista constitucō emanat in fauorem
ecclesie cui sepultura debetur ergo in ipsius penam re-
torqueri non debet. de re. in. c. q ob gratiam. item licz
peccet auferendo libertate⁹ eligendi sepultura⁹: tamen
certat d. debito tinento. ¶ Nō ē ergo habēda illa racō d. ta-
li q habet de illo q certat de lucro captato. l. si. C. de co

dici. facit. **C.** si quis ali. te. phi. l. fi. 7. l. julianus cu. l. sequenti de acqui. re. do. **Cōcor. De. de ar.**

Quid si illa apud quā debebat sepeliri de iure et erat interdicta eius cimiterio. **Rñdet Archi.** illum sepeliendū in ecclesia cathedrali que etiam si esset interdicta serua bitur ordo. xiii. q. ij. c. vbi cumq.

Quod si ista q̄ debebāt restitui huic ecclie in qua de bebat sepeliri si interdicta nō fuisset post q̄ nō ibi sed in ca thedrali vel alibi sepeli. t. vtz debebūt ista huic ecclie ad quam funus tñsferretur. **E**adem etiā esset questio de canonica portōne debita ecclie parochiali an ea pdat si dephendit interdicta tempore sepulture. **P**ossit etiam dici in pmo casu q̄ postq̄ cathedralis vel alia subrogat le co interdicte debet itelligi subrogata cū omibz q̄ litatibz et cū onere et honore. ff. si q̄s ex testa. liber et iussus fuerit. l. i. §. hec actio. **O**rus enim cōmittatur i tali casu emolimentū. l. alūne. §. scia de alimēto legato. **I**tem possit dici q̄ si sine delicto esset ecclia iudicia nō esset ecclia priuāda cōmodis cōuetis. ar. l. ad ministracōn. **C.** de lega. **I**tem scicō si non potuit sepeliri apud ecclie siam apud quā elegit sepultuam ppter casum cōtingen tem in psona mortui: puta q̄ decellit in cāpis nec repe rit vel ē bannit: ppter ista em ecclia non ē priuāda legatis sibi factis gria sepulture. vt notat in. c. in nra d sepul. li. vi. **S**i aut q̄s post electā sepultuam et legatū ecclie factum mutasset aimū eligendo alibi sepulturez videt legatū adēptū et tñsstatū ad illā in qua voluit vl tio sepeliri. ar. dicto. §. scia. hec **De. d. an.**

Questio idē **De. p.** **Mo. an.** **Q**uid d̄ viatoibz d̄cedentibz vbi d̄beāt sepeliri. **Mo. an. i. c. i. d̄ sepul. i nouella dic q̄ i ecclia cathedrali et citat opionē Archi. tenētis ottrariū .s. q̄ sepeliat i ecclia i cuius parochia mortuū ē. Adē Hugo. et Ray. p. c. ecclias. xiii. q. i. et xvi. q. i. c. i. exponen tes ibi patz. i. xpianoz. ii. q. iii. ad mēlez. **B**off. i iūm. eo. ti. v. qd si pegn: dic q̄ sepeliatur in cathedrali vel i alia i cuius parochia mortuū ē p dictum. c. ecclias: et fuit hec q̄stio defacto **S**enis i psona cuiēdā militis magnifici**

fozensis qui decessit i parochia sancti Xpofori & sepul-
tus fuit i ecclia cathedrali cuius funeā fuerit magīca & si-
tuosa valdē ibi tñ nō eāt q̄stio d̄ oibz funeālibz h̄ d̄ por-
ta parochiali quā petebat ecclia sancti xpofori.

¶ Quod dicit hic q̄ ille qui iniuste sepeliuit tenet ad res-
titucōz omīuz illi ecclie ubi debuit sepeli. Sed pone q̄
ille in ecclia nō pōt sepeliri q̄ ciuitas eāt interdīta & de
facto sepultus fuit apud fratres miōres ipis iuitis. Mul-
ta tñ p oblaciōibus & p missis dicendis oblata sūt fra-
tribus. Querit an illa ecclia debeat illa habere vel an
parochialis debeat de illis habē q̄rtaz cum nec apud
ipam potuisset etiā sepeliri. Federicus de senis cōsuluit
it q̄ ista male ablata & male accepta non veniāt diui-
denda. ff. familie herciscun de. l. ceteruz. S. S. et si qui
¶ Ad hoc facit quod notat Inno. in dicto. c. in nostra.
ubi ad litteām sic dicit. Siue ergo is de quo agit apud
hospitalarios non de iure h̄ de facto sepultus est de re-
lictis eisdem n̄ totū n̄ partē reddēt ecclie parochiali sed
corpus tantum & oblaciōēs omnes que occasione se-
pultuē fa cte fuissent. vt ex. de sepul. c. ex parte. Nec ob-
stat. c. in nostra. q̄ debet itelligi quāto prius alibi se-
pultus d̄ fa cto debebat apud suā ecclia sepeliri: h̄ in casu
nostro nulla sibi irrogatur iniuria cū non habēt ius
tunc sepeliendi ppter interdīctū de pe. 7. re. q̄ in te. 7. de p-
ui. c. cum & plantare. S. q̄ si tēplarij. **¶** Et infert istā ra-
cionem q̄ si ecclesia parochialis ē interdīta h̄ non p ra-
cionem q̄ parochianus alibi sepultus ex eledione ul iu-
ram̄to dicto casu ecclesia parochialis nō habebit q̄r-
tam: **¶** Et ita incipit in dicto. c. in nostra. versu ultimo
queritur. **¶** Et hoc dico q̄ si apud eccliaz ubi debuit esse
sepultus de iure potest de iure defendi vt sua ecclia in-
dicta nichil percipiat. Sed si alibi ē sepultus de facto:
tunc si sine interdīcto sua ecclesia cōmisiit culpam tunc
forte item. Si vero culpam non commisit quia forte
propter delictum domini fuit ciuitas interdīta tunc e-
tiam non deberet suo iure priuari cum p eam non sta-
ret h̄ p casuz occurrētē. ar. dicta. l. ab administracōe. **¶** Itēz

De Excommunicationibus

si in sua poteāt sepeliri tūc omniū debet fieri restitutio
p eccliaz que illicite sepeliūt. ar. huius. c. 7. c. in nra. que
em occasiō rei mee ad te veniūt debes michi reddē si
cut ipaz rez: qđ dic sicut plē notat. Bar. in. l. ptoz ait.
S. qđ d fructibz. ff. d boīs auctōitate iudicis possidēdīs

¶ De quocūq; qui incidit in heresim
iam dānatā ūl nouā adinuenit ⁊
gñlit d qcūq; heretico. S. xxi.

¶ Iuxta hanc excomunicacōm. s. de qcūq; qui incidit
in heresim iam dannatam vel nouam adinuenit ⁊ ge
neraliter de quocumq; heretico.

¶ Quero quis dicatur hereticus glo. ordinaria in. c. illi
qui peregrinos. xxi. q. iii. enumerat pluēs modos di
cens. Vno modo dicitur hereticus quicūq; est dubius
in fide. ex. de. here. c. dubius. Secundo omnis scisma
ticus dicitur heticus. ij. q. i. quisquis. Tercio omnis p
cisus ab ecclia sūm q excomunicatus dicitur hereticus.
iiii. q. i. c. i. Quarto modo dicitur hereticus qui male i
terpretatur sacram scripturam. xxi. q. iii. hēsis. Quin
to qui nouam opīnionem inuenit. xxi. q. iii. hereti
cus. Sexto qui vult auferre priuilegiū romāne ecclesi
e que preest omnibus. xxi. di. omnes. Septimo qui
transgreditur precepta sedis apostolice pertiāciter. xix
di. nulli fas. Attē large qñd oq; dicitur hereticus omis
q nō tenet articlos fidei: ⁊ sūm hoc iudei ⁊ gētiles sūt hē
tici. xxi. q. iii. qz ved: ⁊ sūm hoc nō oīs hētic⁹ ē excoīca
tus. Stricte autē sumit heretic⁹ omis q remotus est ab
ecclia qz erat in fide ⁊ sūm hoc oīs hereticus ē excoīca
tus. ex. de. here. c. ad abolendā. Est ⁊ alia similis glo.
in. c. firmissime de hereticis que dicit q sex moīs dicūt
qz heretic⁹. s. qui perūtīt sacramēta ecclie sicut ē simoi
acus. i. q. i. Eos qui per pecuniam. Item ille qui se scin
dit ab vnitate ecclie. vii. q. i. deniq;. Item qui errat in
expōsitione scripture. xxi. q. iii. Heresis. Item omis
excoīcatus. iiii. q. v. qz autem. Item qui fingit nouam
sectam ūl confictā sequitur. xxi. q. iii. hētic⁹. Item q
alit sentit d articlis fidei q roāna ecclia. xxi. q. i. hec ē

fixes. **A**ddit **A**nto. de bu. i dicto. c. firmissime qd dicitur heticus qui non tenet qtnor concilia. **C.** d. here. l. qd cumq. 7. l. fi. **C.** de sum. trini. 7. fixe catholica. Item qui de cretalibz epistolis contradicit ul eas non recipit. xx. di. de libellis. Item qui conone catholice ecclesie non recipit i aut. de puilegijs vocum post pn. colla. octaua. **A**dde qd heticus esset qd diceret xpm non esse vez hominez. vt in. c. cu cristz d heticis. **I**te qd dicit ptiacit assercto qd anima ronalis seu itellectiua non sit forma corpors huani p se 7 essencialis tãq hereticz sit cẽsendz. vt. in cle. i. de. sum. trini. 7. fixe catholica. Item octo articli vt heticz dã: nanť 7 reprobãt i cle. ad nostrã d heticis. **P**rimo qd homo i vita p̃senti tm 7 talẽ p̃fectionis gradũ potest acquirẽ qd redet penitẽ ipeccabilis 7 ampliẽ i gracia p̃ficẽ non valebit. **N**ã dicũt qd si q̃s semp p̃ficere posset: posset aliq̃s p̃fectior xpo iueniri glo. dic qd si hoc itel: ligũt d̃ dei potẽcia absoluta catholice dictũ ẽ p eã pos se reddi quẽ ipeccablez: 7 hoc puilegiũ beate ṽgini cre dat datũ esse diuitz. **D**icẽ aut hoinez hoc posse hm le gez cõmunẽ qd de sanctis dona gracie sue dispẽsat hoc ẽ heticũ. naz hm comunez legẽ nullz potest ipeccabilis fieri n̄ p dei beatificaz visionẽ q̃lit solũ p̃ hãc vitã dat beatis. **E**t put dic **Thomas** parte. i. q. c. ar. ij. **S**orte mouebãt isti auctoitate **Jo.** i epistola. i. c. iiii. ibi. **O**m nis q̃ natus ẽ ex deo non peccat. **S**z **Hieronymus** ctra **Io uinianũ** plene huic auctoitati r̃ndet de. pe. di. ij. **S**i em p̃bans mltis auctoitatibz hoinez et p̃fectũ in hãc vi ta peccare posse exemplo **Dauid** **Salomois** **Iosie** **P**etri. **S**ecundo qd ieiunare non oportet hominẽ nec orare postq̃ gradum p̃fectionis huiusmõdi fuerit assecutus: qd tũc sensualitas ẽ ita p̃fecte spiritui 7 racioi subiecta qd homo potest libere corpori concedere quicquid placet **G**lo. pulcris demõstracõnibus probat hoc esse hereti cum. **T**ercio qd illi qui sunt in p̃dicto gradu p̃fectionis 7 spiritu libertatis non sunt humane s̃biecti obediencie nec ad aliqua p̃cepta ecclie obligantur: qd vt asserũt vbi spiritz comĩ ibi libertas. **Q**uarto qd homo

pōt ita supnatuālez beatitudinē fm omnē gđū perfe
ctiois i pſenti vīta aſſequi ſicut i vīta eā optiēbit bea
ta. Qnto q̄ q̄libet itellectualis natuā ex ſe ip̄a natuāli
ter ē beata. q̄q̄ aīma nō idiget lumine glorie ip̄a ele
uāte ad deū vidēdum ⁊ eo beate fruendū. Sexto q̄
ſe exercē i actibz v̄tutū ē homis ip̄fecti ⁊ p̄fecta aīa licē
ciat a ſe v̄tutes. Septio q̄ mulieis oſculū cuz ad hoc
non inclinēt natura ē mortale peccatum: ad v̄b car
nalis cum ad hoc inclinēt natuā peccatum non ē: ma
xime cum tentatur exercens. Octauo q̄ in eleuacione
corporis Jeſu Chriſti homo non debet aſſurgere nec ei
deꝝ reuēciā exhibere: aſſerētes q̄ eſſet imperfectionis
eiſdem ſi a puritate ⁊ altitudine ſue otemplacōis tm̄
deſcenderent q̄ circa miſterium ſeu circa ſac̄mentuz eu
chariſtie aut circa paſſionem humanitatis Chriſti ali
qua cogitarent. Vnde papa precipit q̄ nullus dictos
errores teneat ⁊ defendat. ⁊ precipit inquiſitoribus vt
diligēter inquirant ⁊ puniant. Vnde gloſas pulcre ex
ponentes ⁊ demōſtrātes hos eſſe hēticos errores. Iteꝝ
ſunt hētici qui negare preſumpſerūt ſp̄ritū ſanctū eteꝝ
naliter ex p̄re ⁊ filio p̄cedere. Itē q̄ aſſerēt ſp̄m ſanctū
procedere a patre ⁊ filio tāq̄ a duobus p̄ncip̄is ⁊ non
tāq̄ ab vno p̄ncipio de ſum. tri. c. vñico li. vi. Item
eſſet hēticus qui tenēt libellum joachīm abbatis con
tra Petrum lōbardū editū in quo ipſe abbas joachīz
pōit pluālitatē p̄ſonaz in trinitate. pluālitatē dico col
lectiuā ſicut dicit plūes homiēs efficē populū ⁊ ſic di
uidit p̄ſoās ſb̄ſtācialit ⁊ nō p̄ ap̄etatē ⁊ iō reprobat. c.
dānamꝝ. ex. d. ſum. tri. ⁊. fi. ca. Itē ē hēticus q̄ p̄tinaci
affirmat v̄luās nō eſſe p̄c̄m. vt i. de. i. §. ſane d̄ v̄ſis. ⁊
ibi p̄cipitur ordinarijs ⁊ inquiſitoibz vt contra diffama
tos de huiꝝmodi errore procedere non omitterāt. Au
dei tñ ſi hoc p̄tinaci aſſerēt non poſſunt per inquiſi
toēs puniri vt heretici fm Dau. tamen ſi hec dogma
tizarent poſſet eccleſia eos puniē facit ad hoc qđ notat
Poſti. d̄ voto. c. q̄ ſup. ſicut puniunt in alijs caſibus
in q̄bz offendūt fidez. d̄ iudeis. iudei ſc̄do.

Quod an heretici possint reconciliari post mortem si in morte apparuerit sig^o cōtriciōis. respondet Anto. d. bu. in. c. a nobis de sen. ex. q. possūt & debēt. xxvi. q. vi. c. q. recedūt. & c. sequēti de conse. di. iiii. egrotātes de here. excommunicam^o. i. §. sane. iii

Quod q̄s dicatur hēticus ap^d dubiū fidei. respondet glo. i. di. cto. c. dubius. ex de here. quāto dubitat i articlis fidei: & hic ē q̄ saluus esse non pōt qui cōtradicit alicuī articulo posito in simbolo. Credo in vñū deū q̄bus p fidez solam adhibēda ē credulitas qz fides ē de re non vīsa de pe. di. iiii. c. in vna. C. de. sum. tri. & fide ca. l. fi. Sed cōtra qz nllz ē qui qñqz ex carnis stimulo non reuocet in dubiū. respondet Anto. de bu. q. qdā ē dubietas q̄ habz ptinaciā animi & delibeacōz & placēciā habet & hec inducit hēsim circa articlos fidei. Quedā ē habitacio q̄ pcedit non ex cōsciencia & hec ē potius pena q̄ culpa et debilitas aprie imaginacōis quā peccatuz nec habet hēsim cū frequēter cōtra voluntatē accidat imo ille q̄ se bene firmit in fide & talibz motibz resistit meret^r sicut ille qui resistit carnis stimulis. vi. di. Sed pensand^o ad hoc xxiiii. di. dixit. iiii

Quod an iudei sint excoīcati tāq̄ hētici. respondet. Anto. d. bu. in. c. ad abolēdam qz non: qz quo ad canoīcas sctiōnes nichil ad nos d^r his que foris sunt. ij. q. j. mul ti extra de diuoz. gauemur v

Quero an heretici occlti sint excoīcati. respondet glo. qz sic de here. in cle. i. vi

Quero qui dicunt credentes hēticorum. respōdet. Anto. de bu. q. qdā sunt credētes hereticos esse bonos & istis non ponitur pena hereticorum. Quidam sūt credentes hereticorum erroribus & tales sunt hētici. De. autem d^r an. in. c. q̄cumqz de here. li. vi. dicit qz credentes dicunt qui se dicunt credere eorum erroribus. de. pe. di. i. potest. Item qui in oracionibus secuntur eoz ritum & consolacionem & cōmunionē ab hereticis recipiunt vel similia que ad eorum ritum pertinent: & i deo tales dicuntur credentes quia presumitur affect^o

De Excommunicationibus

ad eos esse quorum opera secunt. l. volum. C. d. volo. et pl^u
est factu q^{uod} ubi aliquid facit de appel. c. dilecti. l. certuz
. ff. si certu petatur: et intellige de factis que pertinent ad
ritum excommunicandi. alias secus puta si ducatu pberet here
tico vel alimeta vel similia que non spectant ad cultu
fidei. Tales enim non credentes s^{ed} receptatores dicuntur
infra eo. c. accusatus. §. ille quoq^{ue}.

vii

Sed quid de audientibus sermones et predicationes here
ticorum. Dic q^{uod} hi non possunt dici credentes s^{ed} graui sunt
suspecti ita q^{uod} etiam purgatio indicenda e de here. c. excoica^{ti}
. §. qui aut. Similiter qui coicant in ducatu cibis vt
predixi semel autem in talibus actibus participando non
potest dici quis credens vel suspectus. i. q. i. Constat de
presumcio. c. Ex studijs.

viii

Quod qui dicant receptatores. R^{es}pondet i^{dem} De. ubi s^{ed}
q^{uod} illi qui scieter hereticos suscipiunt. vt in. c. felici^s de
pe. post p^{ri}m. Lex autem illu receptatores vocat q^{ui} receptat
et celat vt celatus iudicis manus euadat. l. i. et l. ii. ff.
de recepta. et ff. de offi. presi. l. congruit et quod notatur
in. l. quicumq^{ue}. C. de ser. fu. et notat Hostien. in summa
huius ti. §. que pena.

ix

Quero qui dicantur defensores. R^{es}pondet i^{dem} ubi
supra q^{uod} q^{ui}q^{ue} quis defendit errorem quantoq^{ue} erantes
primus danabilior e xxiiii. q. iii. qui alioz Secundo q^{ui}
defendit psonam et punit. c. quicumq^{ue} de here. li. vi. et
ista defensio psonae potest multipliciter contingere: puta
vbi et potetia ne pueniat ad manus iudicis et de ista
defensione loq^{uitur}. xxi. q. i. p totu. At dicunt tales p^{ro}fendere
p^{ri}ncipes et prelati qui tales non corrigunt. Nam in e
is negligere est fauere. ij. q. vii. negligere. lxxiii. di. ez
roz. et c. vt fame de sen. exco.

x

Quod qui dicant fautores. r^{es}pondet idem ubi s^{ed}. Distinguend^{um} itez p
soas publicas et p^{ri}uatas. Illi enim q^{ui} hnt publica p^{ro}p^{ri}etate ex
sola dissioe pnt dici fautores q^{ui} n^{on} fugat ab ecclia da
natu neq^{ue} puiut. xiiii. q. iii. q^{ui} p^{ro} et c. q^{ui}nto d^{icitur} sen. ex. ubi d^{icitur}
hoc. puate vo psoe non capiēto ul d^{icitur} tinēto non dicunt fau
tores q^{ui} hoc spectat ad habetes p^{ro}p^{ri}etate. Q^{ui}ntu at ad ubalez

resistentiam quilibet tenet resistere blasphemantibus supra
.c. i. r. c. qui alios ubi de hoc.

¶ Item quis dicatur favere hereticis verbis. Respondet iterum
quod sic: si non pro iocum nec ex lingue lubrico sed in publico et
in conventicula dicunt illos non esse tales quales dicunt
et generaliter quando prouocant verbis plebem ad hereticorum
amorem et fidem eneruant favere dicunt: et probatur. ii. q.
iii. timendo. ii. q. i. c. si. Item defendens coloatē dicit fauere. ii.
q. iii. ita. Secus si pro lubricorum lingue. ff. de actio. r. obli. l.
obligacionum substantia. Ad uocati etiam qui defendunt eorum
excessus excusant favere dicunt. Et de istis aduocatis
vide quod notat Io. an. in. c. proposuit. de. cle. exco. minis.

¶ De dominis temporalibus qui cognoscunt
de officio inquisitionis. S. xxiii.

¶ Circa hanc excoicationem. scilicet de dominis temporalibus
qui cognoscunt de officio inquisitionis. Aduertendum quod
incurrunt hanc excoicationem siue principaliter siue inciden-
ter cognoscant: principaliter puta quod ista de causa princi-
pali facit capi hereticum. Incidenter. puta quod fecerat ca-
pi eum alia de causa sed incidenter etiam de hoc inquisi-
uit. Item nota quod dantes eis auxiliū consiliū et fauorē sunt
excoicati si sciūt hoc faciūt: secus si ignoranter huiusmodi glo.

¶ De inquisitoribus qui quis committunt
procedere contra hereticos. S. xxiiii.

¶ Circa hanc excommunicationem de inquisitoribus
qui odio gratia vel amore committunt procedere con-
tra hereticos.

¶ Quero quid si committant timore vel propter vitandū
scandalū. Respondet glo. quod non est locus huic pene.

¶ Quero quis dicat suspectus et per quam suspicionem potest
contra quēpiam procedi. Vide Anto. de bu. in. c. excoi-
mica? de here. et Io. de li. in. cle. in. ed. ti.

¶ Quero quia hic dicitur quod non potest absolui preterquam
per romanum pontificem: quod si vacat sedes apostolica
an possit absolui a collegio cardinalium. Respondet Lap. quod
non de elec. ne romani. sed solū papa viuente vel ab eo
cui commiserit; nam hic intelligitur de persona non de

De Excommunicationibz

dignitate. vt scribit Archi. de rescriptis. c. Si gracio:
se libro sexto.

¶ Quero qz hic dicitur qz episcopus contrafaciens incurrit penā suspensionis ab officio p trienniū. An pene suspensionis et excoīcāōis ligent occultos vt indigeant dispēlacōne et absolucōne. Rñdet glo. qz sic que semp ad hoc allegatur. Nota ergo qz necessariū ē confessoribz sciē suspēsiōēs vt possint eos mittere p dispēlacōe.

¶ De inq̄sitiōibz qui extorquēt pecuniā racōne sui officij. S. xxv.

¶ Circa hanc excoīcācōz de inq̄sitiōibz qui extorquēt pecunias racōne sui officij.

¶ Quero quantum debent satisfacere vt absolui possint. Rspōdet glo. qz sufficit restituere quantum extorsēūt.

¶ Item nota qz ecclesia habet fiscum suum fm Lan. vt refert Flo. de ligna. q̄ vocatur thesauraria seu bursa cui applicātur bona alicuius prelati sicut bona et res imperij dicuntur fiscus. Non autē bona ppria imperatois vel prelati. Habet enim ecclesia loculos qui processerūt ex loculis quos habuit dominus xii. q. i. Exemplum. et c. Habebit. In hoc tamen fisco omnes res ecclesie oblaciones fidelium appellate sunt eo qz a fidelibz collate sunt ampliantes. xii. q. i. Videntes. Et intantuz ampliatus est fiscus qz nulla persona ecclesiastica maxime comunem vitam gerens potest egens vel pauper inueniri qd verum est si bene fieret diuisio. Sed prelati nostri tps male diuidunt h̄ totum sibi appropriant

¶ De his qui mandant xpianos occidi. per assassinos. S. xxvi.

¶ Circa hanc excoīcācōnem. s. de his qui mandant cristianos occidi per assassinos et ce.

¶ Quero qui dicantur assassini. Respondet De. d. an. qz assassini dicuntur qui precio conducti delicta committunt et isti atrocius de consuetudine puniuntur q̄ si ḡtis mādato suscepto occiderēt. vt notat Bar. in. l. non solū. S. si mādato d. iniurijs. et l. Ciceo d. peis. Rñdet dic

Jo. an. in nouella. f. q. assassini dicuntur qui p pecunia
hoines occidunt & dicuntur a scindo scindis qz scindunt a
nimam a corpore fm Archi. ii

Qued quid si madat occidi iudeos ul paganos. Rndz
De. fm Jo. an. qz no e excoicat: & ideo dic Jo. an. se d
fendisse quedā platū oīra quē fueāt pbatuz qz fecerat
occidi hoines p assassinos h cū illi hoies potuissent fuis
se nō xpiani nō eāt sufficiēs pbacio. iii

Qued quid si madauit qz occidi xpianū p assassinos &
re integ anteqz mors fuerit secuta reuocauit. rñdt. glo
qz nichilominz e excoicat ex solo mādato. Itēz nota
qz tales nedū sūt excoicati h depositi a dignitate ordie
honoē officō & beneficō. vt in dicto. c. pro humani.

De scismaticis & q innitūt eoz ordi
naconibz & alienacōibz. S. xxvii.
Quā hāc excoīcācōm. f. de scismaticis & q innitū
tur eoz ordinacōnibz ul alienacōibz. Notādūz qz irri
te sūt ordinacōnes bñficōz collacōnes & ecclīasticaz
rerum alienaciōes a scismaticis facte: & a dignitate &
ordine suspenditur qui iurat scisma tenere vt in. c. i. de
scismaticis. i

Sed nūquid ordiāt a scismatico accipiat caracterem
Rndet. glo. i dicto. c. i. dicēs qz sic: dūmō i forma ecclie
fueit ordiāt tñ ē suspensuz & nō habet executiōes nisi
dispenset & dispēlari pōt cū recipiēte a scismatico igno
rāter & debet expelli ab officō nisi pbet p testes vel per
litteās secū dispensatum fuisse qui tñ nō potest dispen
sai ab epō scismatico qui eū ordiāuit etiā p qz ipe epō
ē reūsus ad fidei vnitatem vt in. c. fraternitatem i tex.
& in glo. ex de. scismaticis. ii

Qued an suspēlio pcedat in īfinitū: puta si suspēsus oz
dinat vnū & ille aliū & ille alterz an ī īfinitū omēs sint
suspēsi. Rndet Anto. de. bu. in dicto. c. i. qz qdā tenent
qz sic Sed Anno. habz hoc p absurdo. vnēz dicit qz nō
est verum qz potestas ordinādi tollat ī īfinitū. qz nō
extēditur nisi ad ordinatos & nomiātīm p̄cisos qsi di
ceret qz nō tñ sit hec pena ad terciā personā sicut mex

comunicato. **D**ic tñ q lex contradicit quia si p plures
man⁹ ambulauerit idez eit. ff. de mino l. i. caue. §. fi.
et l. sed et ubi: qd dicit canon q de radice ista bonus
fruct⁹ exire nō poterit. i. q. i. fert. **H**osti. dicit q durā-
te ignorācia sicut ordinatoz p refert opinio veritati et
oia i xpi fide purgant d coha. cleri. et mu. c. vestra. **V**e-
ritate aut cōperta neccessaria erit dispensacio. **E**t dato
q tot⁹ mūd⁹ sit i volutus et multitudo sit i causa psta-
bit saltē pape legitimā causaz dispensandi. ex d ordi. ab
epo. c. i. et ij. et d cle. exco. minis. c. latores.

liii

Quod qd dicat xpe scismatic⁹? **R**ndet Anto. d bu. q
qñq hoc verbuz sumit largissime vt omis in peccato
mortali cōstitut⁹. xiiii. q. iiii. apostolice. i. q. i. sacrtotes
et hi sunt a deo sepeati nō aut a sacmētis ecclie. **L**arge
dicūt esse scismatici omēs excoicati exqbus aliq peccāt
aliq nō. s; sine peccato nō debet excoicacio fieri de resti.
spo. litteas d sen. ex. c. inquisicōni: tñ sunt ab omni a-
ctu fidelīū seperati. **S**tride aut q cōiuraciones faciunt
cōtra episcopū apriu et in his nō habet locū. c. i. d scis-
ma. nō em sunt suspensi s; suspendendi sm **H**osti. et jro-
no. **A**d huc magis stride possunt dici scismatici q cō-
tra epīm apriu isurgūt et episcopatu tenēt et suos o sti-
tuūt sacerdotes faciūt. vii. q. i. scire. xiiii. q. iii. inter. scis-
ma. **Q**uidā sunt scismatici stricillime put i. c. i. d scis-
maticis sumitur vt q sunt diuisi ab vnitae ecclie et
qui conant sibi episcopos et p sbiteos et cōstitutiones
facere. vii. q. i. nouacianus

liiii

Sed nūquid tales sunt heretici et icurrūt penas hereti-
coruz. **V**idet q sic qsi male sentiāt de illo articlo vnā
sanctaz ecclia. **A**lī tenēt o trariū q aprie nō sunt he-
retici. et hāc opinionē tenet **H**osti. dumodo recogno-
scāt romanā eccliaz qā tunc nō sunt ab vnitae diuisi
vnce duo licet cōtendāt se pōtīfices romanos nō apt
oc hheretici sūt quia credūt vnaz eccliaz licet qlibz cre-
dat se eius sponsu esse. **S**ed si quis se papaz cōtenderet
quia crederet ecclia duos habere pōtīfices esset hereti-
cus qā crederet duas ecclias. cōtra illud vnā sanctaz

ecclesiā catholicā & sic itellige Jo. vii. q. i. nō aut 16
¶ utruq omēs scismatici sint excoicati. rñdet idē Anto.
in dicto. c. i. q illi scismatici tātuz sunt excoicati qui se
contra ecclīā romanā extollūt & ab ipā se separāt quia
tales sunt heretici & p cōsequēs excoicati. vt in dicto. c.
excoicam? de here. & ideo greci hucusq fuerunt excoi-
cati quia fuerūt diuisi ab eo quod ecclīa p articulis fi-
dei dēminauit. Alij aut sūt excoicandi scilz scismatici
large qui nō sūt cōtra articlos fidei nec cōtra vniūsalē
ecclīaz ita q sunt suspensi nō excoicati. vt hic in fine: s;
pcessu curie omnes sunt excommunicati 16i

¶ Quero que differēcia sit inter scisma & heresim glo.
in. c. inter heresim. xxi. q. iii. dicit q est differēcia qē
inter disposicionem & habitum. pmo em dicitur scis-
ma. Sed postq ptinaciter adheret sue secte dicitur he-
resis ul alit vt dicas q dis hētic? scismatic? s; nō ouer-
tit & sic ē illa differēcia que est inter genus & speciem.

De ferētib? ferrū arma lignamina ad
impugnādū xpianos necessaria. S. xxviii

¶ Itē hac excoicacōz. i. d ferētib? ferrū arma & ce. i
¶ Quero quid si ferrum & alia huiusmodi sint olata nō
intencione vt impugnent christiani. Respondz Anto
de bu. dicto. c. ita quorundam q sufficit q portent li-
cet non hac intencione vt impugnentur christiaī s; su-
ficit q impugnari possunt.

¶ Quero an sit alia pena vltra excomunicacionem. Re-
spondet glo. q sic qz debent capite puniri. l. ij. C. que res
exportari non debent. Item dicit in his qui tocent na-
ues facere eos cum prius illius rei periciam non habe-
rent. C. de pe. l. fi. 16ii

¶ Quero quid contineatur appellacione armorum. re-
spondet glosa. q fustes et lapides. puta si deferrent la-
pides machinis imponendos. 16iii

¶ Quero quid de his qui exercent gubnacionem in pi-
raticeis nauibus saracenorum non contra cristianos
sed contra alios infideles. respondet. Antho. de bu. in
.c. ad liberandū fm aliqz q sūt excoicati. qz tocent eos

in piratica arte qua poterūt postea xpianos ipugnae
licet hoc non placeat **Inno**

De fractoibz seu incendarijs. §. xxix.

Quæ hæc excoīcatōe de fractoibz siue icendarijs
Nota differentiā iter incendarios ecclesiarū et religio-
sorum locorum et aliarum rerum secundū Ricar. in. iiii. et **Asten.**
i summa li. vii. ti. ii. x. x viii. quia incensores ecclesiarū et
religiosorum locorum et cimiteriorum que ista spaciū pūilegia
tuz continētur sunt excoīcati ipso iure: sed ante denun-
ciacōez possūt absolui ab epō post denunciacōez vero a
solo papa. Incendarij vero aliarum rerum nō sūt excoīca-
ti ipso iure sed excoīcandi et cum fuerit excoīmunicati a
solo papa absolui possunt

Quod qui dicant incendarij. **R**ndet **Asten.** fm **Ray**
qui icendūt auctoritate apria ciuitatez villā domuz se-
getē ul similez rem malo studio siue pro vindicta leu-
odio. xxiij. q. vl. c. pessimā nō solū autē fm **Ro.** di-
citur incendarij q icendit s et q facit icendi ul ad hoc
scient cōsiliū ul auxiliū impendit auctoritate apria vt
dictuz ē et dicitur malo studio: qz si casu ul negliēcia fa-
ciat nō ē incendarij his cōcor. **Monal.** i sum

Quid d illo q habet ius idicendi bellū iustū. **R**ndet
Ray. q incendarius dici nō debet nec ipse nec q iussu
eius icendit

Quid de illo qui icendit aprias domuz ul segetez **R**ndet
Asten. fm **Goff.** q talis licet peccaret abutentō re-
sua: nō tñ incideret penaz icendarij nisi dolo malo hoc
faceret vt vicini bona incenderet

Quod qd dicatur effractor ecclesie. **R**espondet **Asten**
secundum **Ro.** q ille qui dolo malo aut p iniuriāz vio-
lētet parietē foderit aut vitreā fenestrā aut ferratā rui-
perit aut hostia aut vedes aut cardines duz teneant ho-
stia firmata diruperit aut tectū ecclesie

Sed nūqd fractor occidit eū excoīcat? ipso iure. **R**ndet
Ro. q sic i fauorez ecclesie. **E**x pōditis patet q si p-
tiones cā frāgēdi ecclesiā vadāt nō tñ frāgāt puta quia
eā apertā et nullū resistantē iueniūt: quia in se custodes

ap̄t eoz timorē auffugerāt nō icidūt excoīcatōnē licet
itrent parati iſerre vim volētibz eis reſiſtere

¶ Qued qđ d̄ ſacrilegis utrū ſint excoīcati. rñdet **Aſten**
hm Ric. i. iiii. di. xviii. ar. xii. q. i. qđ vt dicit. xvii. q. iiii.
ſi quis **S**acrilegiū cōmittit auferēto ſacz d̄ ſacro ūl ſa
crū d̄ nō ſacro ūl nō ſacrū de ſacro: qđcūq; aut iſtoz mo
torū qđ cōmittat ſacrilegiū nō icurrit excoīcatōnē ma
iorē ip̄o iure. niſi faciat hoc cū violacōne ecclie ſiue i
cendio. ex de ſen. ex. c. cōqueſti in glo. **T**ales tñ ſūt ex
coīcandi ſi moniti ſatiffacē oſtēſerint vt xvii. q. iiii. ſi
qđ tomū dei 7. xii. q. ii. idigne. **V**idēt tñ aliqbz p̄ba
bilit qđ ip̄o iure minorē excoīcatōnē icurrāt. **D**icit em̄
in. c. ſi quis tomū dei donec i ouētū legitime monitus
ſatiffaciat ſciat ſe cōmunionē p̄uatū eſſe. vñ de illud. c.
ij. q. iii. canōica. i. qđ violatoēs eccliaz excoīcāt. **L**oquī
tur d̄ his qđ ecclias violāt cū effracōne ſimiliter illud
xvii. q. iiii. oēs ecclie. **A**bi excoīcant oēs raptōēs ecclie
7 alienatoēs facultatū eiꝝ: loq̄t de raptōibz reruz ecclie
vim iſerēto. ſ. eā frāgēto. exp̄dictis ergo patet qđ illi qđ
ecclias offendūt ūl bona ip̄az diripiūt aliq̄ quā ecclie
as icēdēto ūl violātō eſt ope nō ſūt excoīcati ip̄o iure
ſed tamen ſunt excommunicandi licet dicant ſacrilegi.
extra de foro con. c. conqueſtum **P**atet etiam ex predi
ctis qđ de florans monialem benedictam licet auſeāt
rem ſactam. ſ. virginitatem de muliere ſacta nō incur
rit excommunicacōnem ip̄o iure niſi eam opprimat vi
olēt. **S**i tñ ep̄us i oſecrāto ferat ſentēciā excomuiacō
nis i oēs qđ cū talibz ſe imiſcebūt carnalit̄ p̄ hoc car
litate cognoscēs excoīcatōz icurrit hec **Ric.**

¶ Quid ſi aliquis cōmittit in ecclesia aliquid enorme:
puta accipit corpꝝ xp̄i de altaꝝ ūl dū coīcāt tenet i ore
ap̄t ſortiaſas. i. ad faciēduꝝ ſortilegiū ūl criſma ūl fran
git altare ūl crucem ūl ſimile. **R**eſpondet **Aſten. hm**
Rap. qđ talis ē excoīcatꝝ. extra. e. c. oqueſti. xvii. q. iiii.
oēs ecclie. **S**ed **Aſte** dic qđ ſic ex p̄dictis patz vidēt qđ qđ
accipit tlia ſine fracōnē ecclie ſiue violacōne nō ſit ip̄o
iure excoīcatꝝ hꝝ **Ric.** di. xviii. i. iiii. **M**tez nota qđ nedū

De Excommunicationibus

effractor vel incēdari? ecclie vel loci religiosi vel cimiterij ē excoīcat? h̄ etiā tocius spacij priuilegiati q̄ sunt xxx. passus in tēuitu ecclie. xvii. q. iiii. q̄squis. 7. c. diffinit. nisi sint capelle que sunt infra ambituz m. r. r. q̄si in modū castri fabricate vt dicto. c. q̄squis. ix

Quero dicūt hic q̄ effractor siue incēdarius excoīcat? si denūcietur a quo debet denūciari R̄ndet Ric. q̄ a q̄cūq̄ vel etiā a simplici sacerdote duz tamen habeat ex cōsuetudine excoīcandi vel denūciandi vel sint denūciati ab hoīe vel cōstitutōne sinodali. ix

Quero an alij incēdarij non ecclesiarum qui apud aliquas prouincias ex cōsuetudine reputantur excomunicati vt in theotonica an vigore talis cōsuetudinis sint excoīcati Hosti. in sum. de incēdarijs tenet q̄ sic. Idez Ray. h̄ Rodo. tenet q̄ consuetudo sine sententia vel constitucione tacita vel expressa non potest facere aliquem excomunicatum. ix

Quero an excusat metus vel coactio quecūq̄ cōdiciōalis: puta cum p̄cipit alicui si non ir cēdis hanc eccliam occidā te: an iste metus excusat vt nō incidat excomunicacōez. r̄ndet Asten. fm Rodo. 7 Ber. q̄ non. Idez dicit ab illo incēdario aliaz rerum q̄ vis 7 metus nō excusant quin possint excoīcari. Sed bñ isti excusant q̄ntū ad aleuiacōm p̄ci a tāto h̄ nō a toto. ix

Que statuētib? oītra libtatē ecclie. S. xxx.
Arca hāc excoīcacōz de statuētib? oītra libtatem ecclie Notat Anto. d̄ bu. q̄ p̄ponētes statuta 7 scribētes contra libtatē ecclie licet eis non vtantur sunt ipso iure excomunicati. h

Quero an scriptores oīliarij rectōis 7 ceteri sint ipso iure excoīcati. r̄ndet idez q̄ sic eo ipso q̄ interfuerint editioni vel scripserūt: h̄ illi qui nō interfuerūt incurrūt si sūt negligētes i ip̄is delēdis 7 abolēdis. ix

Qued q̄n dicāt negligētes i delēto sūl nō faciēto obseruari. r̄ndet Asten. fm Hosti. q̄ ex q̄ certificati sūt: cū obēdire negligūt ligant qd̄ referri p̄t ad arbitriū boni viri. i. q̄n potuerūt sciē 7 q̄n ip̄ediē. i. ne fuarēt. iii

Quid si certificatur de nocte vel in die festo quando consilium gene-
rale non potest fieri vel certificatur dum est infirmus. *respondet An.*
de bu. quod arbitrio boni viri relinquitur *liiii*

Quid si consiliarius dedit contrarium consilium ut non e-
retur statutum an sit excoicatus. *respondet idem hinc* quodammodo
sic: quod debent potius dimittere dignitatem vel officium
nisi destruantur statuta si habent potestatem destruedi
ut in. c. aduersus de iur. ec. secus si non haberent quod tunc
non ipsi sed statuto consencientes illaqueantur. ad hoc
cle. ex grandi. de usuris non tamen statim sunt ligati sta-
tuta non velentes sed arbitrio boni viri *lv*

Quero an propter statutum factum per aliquos princi-
pales de vniuersitate ligetur vniuersitas pena excoicacio-
nis. *respondet idem in. c. grauem.* quod sic si tota consentit vel
maior pars vel si hoc factum ratum habet vel si monita non
emendat vel faciat emendari ut supra eo. conuerti *lvi*

Quero quid intelligatur fieri contra libertatem eccle-
sie. *respondet Asten. secundum Rozo* quod nomine ec-
clesie non comprehenduntur laici heremite et reclusi ni-
si se subiecerint alicui religioni approbate *lvii*

Sed nunquid imperatores et reges ligantur hac con-
stitutioe si quid tale fecerit. *respondet Asten. secundum Rozo*
quod sic: similiter omnes alij quicunque dignitate constituti *lviii*

Quero qualiter debent itonee cauere quod de cetero talia
non committant. *respondet Asten. hinc* Hosti. quod debet cauere sub
certa pena vel datis sufficientibus fideiussoribus. ar. extra
de presumcio. c. litteas. §. quo circa. *lix*

Quero quid si fiat contra particulares consuetudines aliquarum
ecclesiarum vel particulares personas. *respondet Rozo. in ti. de ra-*
ptoribus quod non credit hanc penam habere locum *lx*

Quero quomodo dicatur fieri contra libertatem eccle-
sie. *respondet Anto. de bu. dicto. c. nouerit* quod quanto
retrahitur priuilegio generali ecclesie concessio super spi-
ritualibus siue a deo siue a papa siue ab imperatore a
deo sicut illud *Quodcumque ligaueris super terram et ce-*
Quod trahitur etiam ad interpretationem dubiorum ut dicitur
i. c. per venerabilem. §. nominibus. ex. qui filij sint legi-

Item privilegium a deo concessum de decimis et primicijs et obla-
tionibus habendis. xvi. q. i. reuertimini de decimis. c. a no-
bis. et c. tua. Item quod ecclesia solas res ecclesiasticas admini-
stret. xvi. di. si imperator: et quod ipsa sola de spiritualibus iudi-
cet. xxvi. di. idemque: et alia multa que tam ex veteri quam ex nouo
testamento colligi possunt. quod manet non mittat in personam
ecclesiasticam. xvii. q. iiii. c. si quis suauente diabolus. Item quod
in relictis ad pias causas sufficit testamentum cum duobus
testibus de testa. c. relatum. et c. omnes. Omnes imperatores pos-
sunt et privilegia concedere. quod ipse cum vniuersis laicis et cleri-
cis posse debet in temporalibus. unde quo ad illa temporalia
possunt privilegia concedere. lxxxvi. di. tuus. Unde quando concedit im-
perator privilegia loco que ad immunitatem. quandoque ecclesie vni-
uersali. i. congregationi fidelium. quandoque ratione ecclesie. quandoque per-
sonis ecclesiasticis. C. de episcopis. et cle. l. neo. C. de his
que ad ecclesias confugiunt. l. in presenti in autentica. Vt ecclesia ro-
mana colla. ij. non autem precedit in privilegijs aliquibus specia-
libus vel singularibus ecclesijs vel collegijs vel personis con-
cessis siue a papa siue ab imperatoribus siue ab alijs princi-
pibus in his que ad eos spectant unde contraveniens non incidit in
canonem istum nam qui facit contra libertatem istius vel il-
lius ecclesie non propterea dicitur facere contra liberta-
tem ecclesiasticam secundum Anno.

xi

Item notat An. d. bu. in dicto. c. guez. quod non valz statutum
factum per laicos coartans clericos ad castra custodienda et pe-
nam imponens clericis non custodiendis. Item notat Vincen.
et abbas quod statutum factum per laicos quod vadens de nocte pu-
at in tanta quantitate pecunie non ligat clericos sed debet per ec-
clesiam puniri. ex de consti. c. ecclesiasticam. xvii. di. bene quod de
De immunitate ecclesie personarum et rerum ecclesiasti-
carum. vide in verbo immunitas in pisan.

xii

Verum violatores non tamen ecclesie sed etiam immunitatis ecclesie
sunt ipso iure excoicati. et notat Asten. li. vi. tit. ii. x. xviii. q.
non est idem violare ecclesiam et immunitatem ecclesie. quod ecclesia vi-
olare est ipsam frangere vel incendere. violare vero immunitatem ec-
clesie est facere contra libertatem ecclesie. Violans ecclesiam actualiter
est excoicatus ipso iure. violans vero immunitatem ecclesie non est

excommunicatus ipso iure si post monicionem sufficientem si emendare contemserit est excommunicatus. xvii. q. iiii. nullus. 7. c. si quis deinceps. unde extrahens hominem de ecclesia ad quam per refugio fugeat non est excommunicatus ipso iure communi: in aliis quibus vero casibus violator ecclesiastice immunitatis est excommunicatus ipso iure ut imponentes indebitas exactiones clericis. **T**extus autem in. c. nouerit de sen. ex. loquitur de facientibus statuta contra libertatem ecclesie sic puta si quis statueret quod fugiens ad ecclesiam quocumque modo et casu posset inde extrahi talis esset excommunicatus vel qui statuta vel consuetudines seruari faceret. item si qui statuerent quod clerici tenerentur soluere pedagia vel guidagia a quibus sunt immunes sunt excommunicati vel qui facerent contrarias consuetudines obseruari ut in. c. quod de cen. li. vi. **E**t generaliter quicumque facerent statutum contra generale privilegium concessum generaliter de ecclesie vel personis ecclesiasticis vel consuetudines contrarias facerent ob huiusmodi. Concor. Ric. i. iiii. di. xviii. ar. xi. q. ii. ubi videtur plene de hac excommunicatione. **xiii**

Questio an clerici vel scolares ad sua consilia possint in ecclesiis congregari. respondet **De. de an. i. c. decet de immunitate ecclesie li. vi. f. Guil. q. ecclesiastica et spiritualia negocia possunt ibi tractari unde possunt ibi clerici synodum facere: et de libertate ecclesiarum et statu clericorum et reformatione morum in clero et in populo.** item scolares possunt ibi magistrari et similia facere quia hoc ecclesiasticum est et ab ecclesiastica persona magisterium recipiunt extra de magni. c. i. **E**st enim res sanctissima sciencia. ff. de variis. et ex or. cog. i. l. i. §. est quod. **S**i autem scholares vellent ibi temporalia tumultuose tractare dictum. c. decet eis obstat ibi quolibet transiuitatum et societatum facit de maio. et obe. c. solite in fi. **A**ddit etiam **Do. an. in nouella** quod si laici vellent ibi spiritualia tractare: puta de faciendo festum beate marie virginis vel aliquam confraternitatem in honorem dei vel alicuius sancti vel de pace et in laicos facienda hoc non est interdictum eis. **xiiii**

Questio an ordinarium possint dare licentiam laicis contra immunitatem ecclesie puta quod fiat per lametas octidens vel carum cognoscens

De Excommunicationibz

et similia. rñret De. de ancha. Sed Guil. et de. pisanuz
qz nō: et allegāt. ff. de transac. l. cū hi. §. si p̄tor. et de of.
p̄cu. cesaris. l. i. et extra de natis ex li. ven. c. vnico. vn:
de dicit tex. in dicto. c. decz. Ordinarij locoz hoc faciāt
obseruari suadēda sua deāt iterdicta huius canonis au:
doritāte opescāt Dicit tñ Guil. hoc bez nisi. vrgēs et
euidens causa subesset. Hoc pōt intelligi: puta quāto
cursus hostium adesset

¶ Quod q̄ sint vetita i ecclijs fieri. text⁹ i dicto. c. decet. sic
dicit. Null⁹ i locis eisdez. i. ecclijs i q̄bus i pace ac q̄e:
te vota ouenit celebrari sedicōne excitet cōclamacōne
moueat impetuz ve cōmittat. Cessent i illis vniūsitā:
tū et societātū q̄rūlibet cōsilia conciones et publica pla:
menta. Cessent vana et multo forcius feda et ap̄hana
colloq̄a. Cessent cōfabulacōnes q̄libet. sint Postremo
quecūq; alia q̄ diuinū possint turbaē officiu et oculo
diuine maiestatis offendere ab ipsis p̄rius extra
nea: ne vbi peccatoz ē venia postulāda ibi peccādi de
tur occasio aut dephēdat peccata cōmitti. Cessent i ec:
clesijs et eaz cimiterijs negacōnes et p̄cipue nūdinārū
ac fori cuiuscūq; tumultus Dis i eis secularū iudicōz
strepit⁹ cōq̄escat Nulla i ibi causa p̄ laicos criminalis
maxime agitetur Sint loca eadem a laicorum cogni:
tionibus aliena

¶ Quod an cōtract⁹ facti i ecclia teneāt. rñdet glo. in di:
cto. c. decet. qz sic licet nō debeāt fieri et q̄ faciūt peccant
secus i p̄cessib⁹ et sentencijs iudicialib⁹

¶ Quid si fieret statutū qz nō possit ecclijs donari ven:
di ul reliq̄ rñdet De. d̄ ancha. c. eos imu. ecclie. li. vi. qz
statuētes sunt excommunicati ipso iure.

¶ Quid si fiat statutū geneāle qd̄ veniat i cludē clericos
puta Senis qz si citat⁹ corā officialib⁹ cois declinaue
rit ipsoz iurisdictionez sit ex p̄tectionē cois et ptās in
ciuilib⁹ et criminalib⁹ nō audiat ipm: clerici corā tali:
bus officialib⁹ citati nō audent d̄clinaē q̄a postea in
eoz iniurijs et offensis potestas eos nō audiēt an si cō
tra lib̄tatē ecclie. rñdet De. de ancha. qz ep̄us pōt si ex

hoc videt clericos de facto dānificari ⁊ timidiorez fieri
cogere secularē potestatez ad declānduz qđ statutū il-
lud sic geneale nō intelligat de clericis volētibz dclina-
re ⁊ ita dixi i. c. si diligēti de foro con. ⁊ p Bal. p. jaco-
bū butri i auctētica statui. C. d. episcopis ⁊ clericis.

**De his qđ usurpāt sibi custodiā
vacancium ecclesiarum. s. xxxi.**

Item hanc excommunicacōnē. s. de his qui usurpāt
sibi custodiam vacancium ecclesiarum

Quest glo. qđ textus dicit vniūsos. **Q**uā masculinū cō-
cipiat femininū vt intelligat etiā vniūsas. **Q**uā mulie-
res que sibi usurparēt sint excoicate. rñdꝝ glo qđ sic qđ
semp masculinū cōpit femininū quāto a canoē pferē
de quo hic vix plane p Detrum de ancha.

Quēd qđ textus dicit vniūsos ⁊ singulos qđ regalia cu-
stodiā siue guardiā aduocacōis seu refectōis titul i
ecclijs monasterijs siue alijs quibulibet pꝝs locis de
nouo usurpare conantes bona ecclesiarū monasterioꝝ
aut locorum ipoz vacancium occupare presumūt qđ di-
cūtur regalia **R**ñdet glo. i. collecta qđ fit regis rōne vel
imperatoris ul tributum qđ debetur regi vel iura que
ad imperatorem p̄tinere consueuerūt vt portꝝ vectiga-
lia que erant ecclesijs concessa p imperatoꝝ ul ab im-
peratore ul rege: ⁊ aliqꝝ de nouo volebat sibi vsurpa-
re vacante ecclesia. i. mortuo rectore. **A**lia vocabla qđ
sequūtur custodiam ⁊ guardiam ⁊ ce. sūt nomina iu-
ris patronatus: quocumqꝝ ergo nomine cēseant vsur-
pantes de nouo tale ius in ecclijs ul alijs pꝝs locis ⁊
bona ipoz locoꝝ vacaciū excoicati sūt ipo iure

Quēd quare dicit de nouo usurpare ⁊ qñ dicat d no-
uo usurpae. **R**espondet glo. ⁊ **D**e d ancha. qđ qñ vsur-
pans ostendit titulum: puta quia tenet ista titulo pa-
tronatꝝ ⁊ adhuc p̄scriptio non ē cōpleta. xl. annorū
Si aut ostēdet titulū ⁊ est cōpleta p̄scriptio nō dicēt d no-
uo vsurpae. **S**i vō nllū habz titulū dē de nouo usurpa-
re: nisi tenuissz tāto tēpoē cuiꝝ inicꝝ meōria nō existit
Si vō existēt meōria dicēt d nouo vsurpare.

De Excommunicationibus

Quod dicit hic qd clerici ecclesiarum et monachi monasteriorum et persone aliorum piorum locorum puta hospitalium que procurant ut bona dictorum locorum vacancium occupent sunt excommunicati

Quod quod dicant hoc procurare. **R**ndet glo. forte occasione discordie inter ipsos suscitata Et dicunt procurare ope consilio et persuasione et cooperatione. ex de homicidio. Sicut dignum. **I**tem nota hinc glo. **D**e. qd clerici cum vident bonam ecclesie viciari debent se opponere. quod intellige cum effectu quantum in eis erit invocando brachium seculare vel sibi nunciando. de homini. **P**ostulasti et c. dilecto isra de sen. ex. ubi ad defensionem tale licitam possunt laicos invocare. ad hoc. l. iiii. §. cum igitur. ff. de vi. et vi armata. et si in conflictu alicuius mors intueretur non imputabitur sibi sed adversario. l. quoniam multa. c. ad. l. iulianum. d. vi. et notat inno. d. resti. spol. c. olim **v**

Item nota qd per tempus quo clerici non defendunt ecclesiam ab oppressione non debent recipere puerum ut hic in textu que dicit. **A**llos vero clericos qui se ut deberent talia facientibus non opponunt de pueris ecclesiarum seu locorum ipsorum pro tempore quo premissa sine debita contradictione permiserint aliquid percipere districtius inhibetur. **S**ed an saltem possint percipere victum et vestitum **A**rchi. tenet qd non quia qui non laborat non manducet. ut notat. ff. de dam. in fact. l. quis. **I**tem nota hinc glo. qd fundans et totans ecclesiam de diocesani consensu potest hoc statuere ut fructus ipsius ecclesie cum vacabit possit suos facere. xviii q. iiii. **E**leuterius dicit iure patroatur. c. propterea. et c. nobis. **v**

Quod quod de illo qui iusto titulo vel antiqua consuetudine debet habere custodiam vacantis ecclesie vel monasterii vel hospitalis vel alterius proprii loci: **A**n vacante ecclesia sibi lucrifaciat fructus **R**ndet glo. qd non. sed fructus conservare debet futuro successori. **Q**ui enim custodiam habet custodire debet non consumere. **H**abebunt tamen quantum diu custodie dant operam moderata cibaria.

De falsificantibus litteras romani pape. §. xxxii. **A**rca hac excommunicationem. scilicet de falsificantibus litteras romani pape. vide quod dicitur in pisanella in verbo excommunicatione tercio. quia eadem ponuntur in sum. **H**estien. l. vii. ti. ii. x. xxxiii. **v**

Quero quid si falsitas ē ita latens q̄ videri etiam non possit et a perito. rñdt Asten. vbi. s. q̄ si diligēciā quā potuit p se ūl p alios fecit nō tēt alias nō excusat. ii

Quero vtz impetrās lras a papa tacita veritate suggesta falsitate sit excoīcat? ip̄o iure. rñdt Asten. vbi. s. q̄ non siue hoc faciat impetrās sciēter vel ignorāter et si talis veritas taceat vel si talis falsitas suggerat q̄ ea veitate maifesta ūl falsitate non suggesta papa lras illas nō concessiss̄; unde d̄ rescri. c. sup litteris habet. q̄ litte sic impetrate p maliciā ūl fraudem indisti cte non valēt: nō tamen dicūt ibi q̄ ipetrās excoīcatōz icurrat. Vid̄ Ric. i. iiii. di. xviii. ar. xii. q. iii. iii

Quid de illo qui litteīs vtitur apostolicis sub alio nomine impetratis. Rñdet idē vbi supra q̄ licet tam isti q̄ illi sint digni magna pena ⁊ cōfusione: non oportu it tam ius cōdere q̄ tales ip̄o iure excoīcatōem incur: rāt: q̄ talis fraus a parte aduersa vel a iudice contra vtentes faciliter ⁊ certitudinalit̄ pbaī pōt: puta si talis lra sit impetrata sub nomie Petri clerici vel cruce sig ti ⁊ non sit ita. faciliē ⁊ certitudinalit̄ excipi pōt oītra vtē tem talibz lris ostendento q̄ nō ē clericz vel cruce sig tus. Nō obstat. x xv. q. ij. dicēti vbi dicūt. Falsarius q̄ lras ipetrat falsa suggestionē ūl falsis p̄ciōz: q̄ licz talis sit falsari? lato sūpto vocabulo. non tñ ē xpe falsarius lrarum pape. q̄ beās litteās impetrat licet falsa suggestionē. Vide Ric. vbi supra. iiii

Quod q̄ sint modi falsificādi lras papales Rñdz tex. in. c. licz de cri. fal. poīt plures modos ⁊ spēs falsitatis Primz siue p̄ma spēs falsitatis est vt falsa bulla falsis lris apponat Secūda vt filū de beā bulla exhaī ex toto ⁊ p aliud filū missū falsz lris i seāt. Tercia vt filū ab ea partei q̄ carta plicat īcisum cū beā bulla falsis lris imi tat sub eadē plicatuā cū filo similis canapis restaura tum. Quarta cum a superioī parte bulle alteā pars si li sub plumbo rescinditur ⁊ per idem filuz litteris falsz inserta reducitur infra plumbū. Quinta cū lris bulla tis ⁊ redditis in eis aliquid p rasuāz tenuē imittatur.

De Excommunicationibus

Sexta ut cum scriptura litterarum quibus fuerat apposita vera bulla cum aqua et vino vniuersaliter abolita seu deleta eadem carta cum calce vel alijs iuxta consuetum modum siue artificum dealbata et nouo rescribitur. Septima cum carte fuerat apposita vera bulla totaliter abolita vel abraße alia subtilissima carta eiusdem quantitatis scripta cum tenacissimo glutino coniungitur. Deinde subditur textus. **F**ors etiam a crimine falsitatis non reputamus imunes qui contra constitutionem nostre sancte litteras non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos igitur qui accedentes ad bullam falsas litteras caute precipiunt ut de vera bulla cum alijs sigilentur. Sed he due species falsitatis non possunt facile comprehendi nisi in motu dictaminis vel in forma scripturæ vel qualitate carte falsitas cognoscat. In ceteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri vel in adiunctione filorum vel in collatione bulle vel motionem vel obtusione: presertim si bulla non sit equalis sed alicubi magis tunda et alibi magis depressa. **lv**

Quedo utrum si inueniens litteram pape cuius efficacia iam expirauit puta quia fuit data ad tempus quod iam transiit luto non in tempore conuenienti litterarum aqua in ea male forata; refovetur vel punctum faciat vel quolibet alio modo aliquod immutet an sit excommunicatus ipso iure. respondet **A**sten. ubi. s. Dicunt aliqui quod non: quia illa excommunicatio non intelligitur nisi de litteris que possunt utiles esse aliter: dicta autem littera quo ad communem hominum inutilis est. Sed contra licet illa littera non mutata sit inutilis tamen per rasuram sic immutari possit quod utilis appareret ut si ibi scriptura esset post terminum. nam videtur utilis que erat ante inutilis. Cum ergo etiam immutatio siue parua siue magna circa litteram pape que per mutacionem possit apparere utilior quam erat vel utilis cum non esset sit prohibita sub pena excommunicationis late sentencie videtur quod immutans aliquod circa litteram de qua est questio sit excommunicatus ipso iure quod concedendum videtur. ut ex de cri. fal. c. licet in glo. ubi dicitur. Quicumque addit vel immutat rescriptum pape est excommunicatus vel falsarius indistincte. Non obstat de fide instruc. c. ex litteris. ubi dicitur de quibusdam litteris quas pars aduersa de falsitate arguebat eo quod in narratione facti abraße erant quia per

illam rasuram false iudicari nō possūt: qz sicut dicit
glo. dicto. c. licet Rasura illa facta fuit per eū qui litte
ras scripsit et nō p eum qui illis utebatur. De litteris
aut que p nullā rasurā possent apparere vtilis. puta de
littera citatoia aliter iudicandum est; qz si tota radetur
et de nouo scriberetur non possit apparere vtilis. Concor.
Ric. in. iiii. di. xviii. ar. xij. q. iiii. Nota hūc Jo. an. cir
ca secundā speciem falsitatis. s. de isto filo extracto et ali
o immisso: ista falsitas fit includendo bullā in loco calido
ita qz licet nō lique scat tamē inteneāscit ita qz filū pōt
trahi in tractione. ē tñ aliq̄lis tumor p quē post filum
imissū oportet bullā maleari et hoc intēdit finis. Ter
ciam falsitatē ita exp̄līcat Hosti. qz incidatur verū
filū supplicatū vere littere et extrahatur de līa et immi
tat false līe ad modū littē vere plicate et sub plicatura
false līe t̄farcit filū et eīz scissuā cū filo similis canapis

De īsecutoibz cardialium. S. xxxiii.
Item hāc excoīcatōz. s. d. īsecutoibz cardialiū. i
Nota mltiplices penas vt scias quō rectores ciuitatū
q nō faciūt eas obseruari incurrūt excoīcatōz. Prīo ex
go dicit Si q̄s dīnceps in hoc sacrilegū genz irrepserit
qz sancte roāne ecclesie cardialē hostilit̄ fūit īiecutz
ūl pcusserit ūl receperit ūl sociz fūit faciētis ā fīei mā
daueit aut factū ratū habueit ā cōsiliū dederit ūl fauo
rez ā postea receptaueit ūl defēsaueit sciēter eūdē sicut
reus c̄minis lele māiestatis ppetuo sit īfamis hec est
p̄ma pēa Secūda qz sit diffidat̄ et bānit̄. Tercia qz sit
ītestabilis adīue et passiue. i. nō possit d̄ere testamē
tū nec alicuiz bōa possit habē ex testamēto ūl ab īter
stato. Quarta qz cūcta eīz edificia dent in ruīnaz et nullo tē
pōe possint reparari. Quinta qz nūllz ei soluat si ē debitor
eīz nec tēgat in iudicio ei respōdere. Sexta qz eīz bōa
cōfiscātur. Septia qz si qua feuda locacōes officiū ūl be
neficiū spirituale ūl tēpōale ab aliq̄bus ecclesijs obti
net sit eis īp̄o iure p̄uatus que sic libere ad ecclesias re
uertātur qz ecclesiarum rectores ipsis pro sua voluntas
te disponant. Octaua qz si habet filios vel nepotes be

beneficiatos per rectam lineam descendentes quis beneficio etiam
 si pontificali adepti fuerint dignitate sint eis ipso iure pri-
 uati spe promissionis omnino sublata. **Non**a quod dicti filii vel
 nepotes ex vili sexu descendentes non possint ascendere ad ali-
 quam dignitatem ecclesiasticam vel mundanam vel ad alicuius loci
 regimen. **Decima** quod non possint esse aduocati notarii iu-
 dices nec aliud ministerium seu officium publicum possint
 habere. **Undecima** quod non possint esse testes in iudicio
Quoddecima quod non possint ascendere ad ordines nec ascendere
 ad officium vel beneficium ecclesiasticum. **Tertiade**cima quod sit
 priuatus omnibus actibus legitimis omni spe dispensationis
 adeptus. **Quarta**decima quod sic ex insecutione predicta sicut ex
 iniectione manuum violenta ipso facto sententiam
 excommunicationis incurrat tam insecutor quam alii supra
 dicti. **Quinta**decima quod quamdiu in sua contumacia per-
 durant singulis diebus festiuis et dominicis pulsatis
 campanis et candelis accensis per omnes ipsius loci
 ecclesias in quo tantum facinus fuerit attentatum: nec
 non ciuitatum et dyocesium vicinarum excommunicationi publice
 nuncient: nec ab alio quam a romano pontifice absoluciois bene-
 ficiu obtinere possint nisi in articulo mortis. **Sexta**decima
 cum fuerit absoluendi primo et sufficiens et donec caueant
 quod inferre pene parebunt et quod penitentiam paget iniungenda
Decimaseptima quod per omnes illius loci ecclesias principales
 vicinorum quod locorum diebus dominicis et sollemnibus icedant
 nudi coram populo femoralia tantum habentes: ac ferulas fe-
 rentes in manibus cum quibus per easdem ecclesias publice fu-
 stigetur. **Decima**octaua quod preterea debent ire ultra mare
 acturi penitentiam per tres annos administri: nec debeant inte-
 reuti sine speciali licentia sedis apostolice: sed postquam sic fu-
 erint absoluti possint exigere credita a suis debitoibus
 que postmodum acquisierunt. **Decima**nona quod si pape vi-
 debit poterit dictas penas extendere ad collaterales. id est
 ad fratres nepotes ex fratribus et pronepotes. **Tam**en
 si quis in premissis nudo consilio vel simplici fauore
 fuerit culpabilis debet puniri per iudicem secundum
 quantitatem culpe. **Nu**dum consilium vel simplex

fauor itelligitur illi? qui ad maleficiuz faciēduz nichil
adp̄cit: et i nouella ponit exēplū jo. an. i illo q̄ p̄ inie
cucōnē requisit? ab iſequēte grauauit maleficiū. Vi
eū et De. de ancha itez si quis familiarez cleicū ūl reli
giōſuz de familia pape ūl cardinaliū offendit debet ac
ter puniri vt pena p̄porcionet delicto. Si quis t̄cō car
dinalē occiderit ūl causam dederit per se ūl per aliuz t̄l
tra p̄missa debet exasperari ita rigore vindictē q̄ vi
uens desideret et inuocet mortē in auxiliū. ii

Queit glosa sup verbo sacrilegys quid si quis p̄cutit
cardinalē se defendēto: an habeāt locū iste pene. r̄ndet
q̄ nō itez nota q̄ ille qui solū iſequitur cardinalē ē ex
coicat? et ē speciale. nā iſequēs aliū cleicuz nō t̄n p̄cuti
ens excoicat? nō ē s̄m jo. an. et Archi. iii

Itēz nota s̄m De. de an. q̄ multis modis dicit q̄s ho
stilitet deliquere iſequēto: q̄nq̄ p̄cutiento et hoc clarū
q̄nq̄ capiēto et hoc itellige cu? effectu s̄m Archi. q̄ nō
putat q̄ p̄ iſultū ūl obsessionē factā ad tomuz sit l̄c cō
huic pene si nō obsidet ibi ad custodiā s̄ ad verēcūdiā;
p̄ ea que notat Anno. in c. nup de sen. ex. de alijs delin
quēdi modis hic expressis. iiii

Queit glo. et De de an. quid si receptator iſeq̄ntis car
nalē sit consanguineus receptati ūl affinis. r̄ndet q̄ non
tenet istis penis qd̄ itelligit. jo. an. i nouella vez. s. q̄
nō puniūt pari pena sicut extraēi. ff. eo. l. ii. d̄c em̄ q̄
nō absoluūt nec tā seuerē puniūt sicut extranci. v

Quēd dicit text? si quis ratā hūerit iſecucōnē cardina
nalis icidit i has penas. Done ergo q̄ talis iſecucio
nō fuit facta eius noīe ūl mādato s̄ noīe alteri? tamē
postq̄ fuit facta iste habuit ratū an sit excoicat? r̄ndz
glo. q̄ nō p̄ regulā iuris q̄ dicit. ratū quis habere non
potest quod eius nomīe nō ē gestum. vi

Quēd d̄t hic q̄ ei? edificia debent dirui qd̄ si hēbit to
mū ūl turri? cōem cū alio et pars iſeioz eāt sua et sup̄ci
oz socy. r̄ndet jo. an. et De. de an. q̄ qdā dicūt q̄ ille so
cius coget redimere p̄tē d̄linquētis et istud p̄ciū eīt fi
sci Alj dicūt q̄ pars sup̄eioz destruet et iſeioz affigbit

socio. si illa esset mala diuisione quod remanebit pars inferior
absque testamento et sic inutilis. **Alij** dicunt quod tota destruetur. ff. de
aqua. plu. ar. l. si in domum. **Jo. an.** in nouella dicit quod super
rior contra inferiorum regnum habebit. **De. d. an.** dicit quod proba
bilior in vice opio quod fiscus rediat partem socii cum succe
dat in bonis istius delinquentis. **Nota** quod post publicationem
bonorum delinquentis debitorum non tenentur ei de debitis re
spondere siue soluere si fisco quam vicem hereditum obtinet. vt. l. iiii
C. ad. l. iuliaz de vi. et hoc est verum quantum bona sunt ipso iu
re publicata: quanto vero per sententiam veniret publicanda
vtrius debitorum solutio liberet videtur hic **Petrus d. an.** vii

Quod quod hic dicitur quod insecutores cardinalium debent per
ecclesias vicinarum ciuitatum diebus totius et festiuis pu
blice nunciari excoicati. qui dicunt esse vicine ciuitates. **respondet glo.** in verbo beneficiu. quod iudicis arbitrio est relinque
dum: vel possumus dicere vicina non distancia ultra
duas dietas vel non distancia ultra vel. vna puiciam
et ideo arbitretur in hoc bonus iudex. viii

Quod dicitur hic quod quando isti absoluunt debent cauere itoem. quanto
quanto intelligat idonee. **respondet glo.** dato pignora vel fide
iussores. si si non possunt sufficere caucorum daret debet dare iura
tolaz caucorum et cauebit sed hypotheca suarum rerum. ix

Quod dicitur hic quod debet ire ultra mare actu peritiam per
tres annos. **Donec** quod christiani nichil possideant ultra mare
ubi iste possit viuere et habitare. **Respondet glo.** quod hec pena
tunc esset in aliam commutanda. x

Quod et hic dicitur quod quicumque debeat insecutorum cardinalis au
xiliu et fauorem incidit in has penas quanto intelligit quod
dare auxiliu et fauorem. **Respondet De. de an.** quod plures possunt
esse culpabiles in delicto variis modis: nam quicumque plures prin
cipaliter deliquerunt: quantoque vnus principaliter **Alij**
accessorie et hoc accessorie multis modis. quantoque man
danto. quantoque ratum habento. quantoque consulen
to. quantoque suggerento siue animum inflamanto quan
toque assistento et hoc multipliciter. nam quicumque assistit vt adiuuet
quantoque non vt adiuuet sed ne offendens ledi possit. quicumque
custodiento vestes spolia victualia passu transitu et similia

Singulis ergo casibz q̄liter puniāt nō pōt dari certa regula q̄a plus ⁊ min⁹ peccat in talibz ideo iponit pena exordianaria vt secundū q̄ excessus exegerit vindi-
ctam pcedat vt in textu.

**De rectoribz ciuitatū q̄ nō puniunt
insecutores cardinaliū. §. xxxiii.**

Quoniam hāc excoīcācōne. s. de rectoribz ciuitatū q̄ nō puniūt insecutores cardinaliū h̄m hāc cōstitucōne: **M**ota q̄ hic nō est papalis. q̄a papa sibi non resuat: ideo dyocesanus potest absoluerē p. c. nup de sen. ex. Item nota q̄ princeps senator cōsul potestas ūl ali⁹ domi⁹ siue rector icidūt excoīcācōne tā ipsi q̄ officiales eorū si infra mēsem postq̄ res ad eorū noticiāz puenerit si nō faciūt puniri h̄m hāc cōstitucōne tales insecutores Ciuitates veō p̄t vrbē romanā que talibz insecutoibz dederint auxiliū cōsiliū ūl fauorez ūl si possūt infra mēsem nō punierint tales insecutores sūt p̄uati dignitate pōtificiali ūl alia sup̄a pontificalē. i. archiepiscopali ūl alia ⁊ eciā remanent interdite.

De insecutoibz episcopoz. §. xxxv.

Quoniam hāc excoīcācōne. s. de insecutoibz epoz **M**ota p̄mo p̄nas q̄ iūriose ūl temere pcussit cepert ūl bānieit ūl mādaueit fieri ūl facta ab alijs rata habueit ūl soci⁹ fueit faciētis aut cōsiliū d̄erit ā fauorez seu scient d̄fensauit eū de⁹ et i illis casibz i q̄bz pcucies cleicū nō est excoīcat⁹ nichiloīn⁹ tales insecutoes sūt excoīcati ⁊ hec p̄ma pena. Secūda pena ē. cadit a feudis locacōnibz officijs ⁊ sp̄itualibz b̄nificijs siue t̄p̄ralibz q̄ obtinet ab ecclia cui p̄est ep̄us sic offēsus cadit ipso iure ⁊ ad ip̄az ecclia lib̄e reūtūt. Tercia q̄ filij p̄ masculinā lineā d̄scēdētes vsq̄ ad geneācōz h̄az oī ipe dispen-
sacōis adēpta reddāt ip̄o facto inabiles. s. ad ecclia stica b̄nificia i ciuitate dyocesuz q̄bz ideo ep̄us p̄suet obtinēda. Quarta q̄ t̄ra talis in sequētis ep̄m dū t̄n vltra vnā dyocesi⁹ nō cōtineat. Itē locus ā loca alia in q̄bz capt⁹ ē q̄ diu detinet sit interdita. Si veō terra talis in sequētis ep̄m habz duas dyocesē tūc dyocesis vici-
li

De Excommunicationibz

principalis ipſiꝝ ⁊ illa eſt qua fuit delictū cōmiſſū ſi ſua ſit ⁊ due alie que ſub ipſo ſūt eidem loco magis vicine interdīto ſbiaceāt ſupꝛdīto. **Q**nta qꝫ p omēs ecclias illiꝝ loci in qꝫ cōmiſſū ē facinꝛ ⁊ p ecclias vicinaz dīꝛoce ſū qꝫ buſcūqꝫ diebꝫ comīcis ⁊ feſtiuis pullatis cāpanis ⁊ cādelis accēſis excoīcatꝫ publice nūcieſ. **S**exta qꝫ cū abſoluēdꝫ eſt ūl fuerit ſufficiēter ⁊ itonee caueat qꝫ in ferēde pñe parebit ⁊ penitēciā paget iniūgēdam. **S**eptia qꝫ ciuitas qꝫ pmiſſa ūl aliqꝫd pmiſſoz in ep̄m ſuuz cōmileit ſit interdīta tunc ſatiffaciat. **O**ctaua qꝫ poteſtas cōſiliariꝝ baiuli ſcabini aduocati rectores cōſules ⁊ officiales ipſiꝝ qꝫcūqꝫ nomie cēſeant in pmiſſis culpa biles exiſtētes excoīcati ſint excoīcacōne papali a qua niſi i mortis articulo abſolui neqꝫat. **N**ona qꝫ tāto exacerbetur dicte pene i mſectōibus ep̄oz qꝫnto gꝫuoz ē culpa. **D**ecima qꝫ ſi aliqꝫs in articulo mortis abſoluit niſi poſtqꝫ pſtie reſtitutꝫ ē ſatitati qꝫm cito comoꝛde poterit oſpectui roāni pōtificis pſentae ſe cuāueit eiꝫ mādatuz huilitꝫ tcepturꝫ i eādē excoīcōz ipſo facto reiciat. **i**
Querit glo. ſup verbo quēuis pōtificē. **A**n he pene habeant locuz in pſequētez ep̄m qui renūciauit ep̄atui. i. loco nō ordini. **R**ñdet glo. qꝫ ſic. **iii**
Atem qꝫrit an hēat locū i pſequētez illos qꝫ ſunt electi et nondum conſecrati. **R**ñdet glo. qꝫ non. **iiii**
Queo qꝫd ſi pcutit ep̄m ſe dſēdīto. rñdz glo. qꝫ nō ligabit hiſ pēis. **N**ota ſm glo i ūbo bānieit. qꝫ dīctalis. **S**elicis qꝫ loqꝫt d iſecutoribꝫ cardinaliū hēt minꝫ qꝫ iſta i eo qꝫ puit hoſtilitꝫ pſeqntē iſta ſolū pcutiētē capiētē ūl bāniētē hēt tñ plꝫ iſta i eo qꝫ puit bāiētē qꝫ illa nō facit. **Q**ueo qꝫd ſi quis mādauit iſtas pſecucōes fieri i ep̄m ⁊ tñ non eſt ſecutū maleficiū. **A**n habeāt locuz he pene. **R**ñdz glo. qꝫ nō, nec obſtat. c. p humani ⁊ homicidi d. li. vi. qꝫ ibi ſpāle ſm **T**o. de ligna. **vi**
Queo qꝫd ſi iſta maleficia nō ſūt facta eiꝫ noīe ⁊ iſ ratū hūit an locū habeāt he pene. **R**ñdz glo. qꝫ non pꝛegulā iuris: qꝫ quis ratum habē non pōt qꝫ eius noīe non eſt geſtum. **N**ota pulcrā glo. ſup ūbo dſenſauerit

que sic dic q ista lra de his qtuor tractat. s. de socio fa-
uore dāte oiliario ⁊ defensante. ideo de singulis bi dea-
m. Circa primū dic q socij ppe dicūtur h̄m deriuacio-
nes ppter p̄dictum vel opis societate: vel dicit socius a
sequor seq̄ris. vñd dicūt socius ppe in p̄dicto. collega in
officō. comes in itinere. cōsors i p̄mio. sodalis in men-
sa vel i sede. S; nos iuriste dicim⁹ sociū in t̄mine. xxij.
q. iiii. si ad peccatū. xxvi. q. ij. illud. i. fi. Itē dicim⁹ soci-
um i ecclia de of. dele. cū. R̄nsio d̄ sen. exco. ex t̄no. Itē
dicim⁹ sociū i ordie d̄. ofe. c. i. i. fi. Itē dicim⁹ sociū in via
d̄ bo. c. ij. Itē dicim⁹ sociū i coniugio. xxvi. q. ij. cū societas
Itē dicim⁹ in lucro de spō. c. ij. de sepul. c. i. d̄ socio cri-
minis quē vocam⁹ qñq; osortem de here. c. cum h̄m. li
vi. dicūt canon quē posse i malo aliquē triplicit̄ sociare
cōmittēto fauendo nō corriḡto. xxiii. q. iiii. ita plane.
Et ideo nō caret scrupulo societatis occite q manifesto
facinori desinit obuiare. lxxxvi. di. faciētis. ij. q. vii. ne-
gligere de homicidio sicut dignū. S. ij. Mic tamē stric-
te puto socium sumi pro agente. i. qui aliquid operat̄
ad actum p̄cussionis captiois vel bāni. Et licet in de-
linquēto sint qñq; plures socij quoz nullus ē p̄cipa-
lioz ⁊ tales includūtur sub agētibus de qbus p̄sumit
Quñdōq; tamen vn⁹ ē p̄cipalis alter coop̄s. ⁊ sic su-
mit h̄c socius: quod patet q de fauēte p̄miserat: ⁊ sic
ē similis distinctio circa vnionē notata i. c. i. ne sed̄ ba-
cante. Circa h̄m. s. de consiliaio nō insisto. s. vide que no-
taui de re. iu. n̄llus ex consilio li. vi. ff. de v̄bozū. sig. l.
sepe. i. fi. ff. man. l. ij. m. fi. i. fi. d̄ obli. que ex delict. nas.
S. ope Circa terciū de fauore ⁊ fauente Sciendū q ē
simplex fauor q nichil adicit ad peccatū de quo m. c. fe-
licis. li. vi. de pe. ⁊ de tali non videt̄ h̄c itelligendū per
id qd̄ dicit in his vt statim dicam Item sciēdū q canō
dicat illū impietati fauere qui obuiat pōt ⁊ non obui-
at. xxij. q. iiii. qui pōt. lxxxiii. di. error. d̄ sen. exco. c. qñ
te. s. de hoc dic vt ibi: ⁊ q lra dicit in his. s. p̄cussionē
captione vel banno: patet q fauēs huic delinēti post
delictum p̄ter defensorē de quo sequit̄ non incurrit hanc

De excommunicationibus

penā. s. in materia hereticorum latius recipiunt fautores et
quibus in. c. excoicam. §. Credentes de here. eo. ti. c. ii. et.
c. contra christianos. li. vi. ut ligent etiam per delictum et per
sententiam hereticis fautores de quo per jo. et Hosti. in sum.
de hereticis. §. penul. et dixi in predicto. §. credentes et fa
cit de here. accusa. §. penul. li. vi. Circa quartum. l. de defen
sore: A duteudum quod litteram non repetit ea que predictum dixit in his
tribus casibus: per hoc puto quod etiam defensores per maleficiū
punire intendit Est ergo quidam defensor. i. auditorator
delicti: et talis grauius puniuntur quam agens. ij. q. iii. qui consentit.
xiiii. q. iii. qui aliorum et notat ii. q. i. notum. de of. dele. c. i Est
alius defensor qui etiam per delictum defendit puta impediendo
ne deliquens ad manum iudicis veniat examinandum vel
puniendum. xxvii. q. i. si custos facit xxi. q. v. per totum vel impe
dimento ne fiat executio de of. dele. c. ex lris. et hunc inten
dit includere ut probatur in. c. Felicitis per pri. eo. ti. ibi po
stea receptaueit vel defensaueit Tamen non puto quod is qui ta
lem defensaueit ne ledat a privato vel a tercio vel ab offen
so: puta ab episcopo vel eius sanguineis vindicare volenti
bus includat hec pena cum illa sit iniuria ad quam etiam appul
sanda a socio quis tenetur de sen. exco. c. dilecto cum suis
cōcor. li. vi. De illo qui defendit in iudicio patrocinato vi
de quod dixi per Hostien. de cle. ex. mi. c. proposuit super u
bo fautores Item nota hic secundum jo. de ligna. si quis esset socius
insequētis episcopi sola presentia nichil faciendo nec coopan
do non esset in culpa nec in pena. xii. q. cum duotissimam vii
Quid si advocatus uult tale isecutorem defendere in iudicio de
iure an incidat in hanc penam. Rndz idem fz Da quod non viii
Quod dicitur hic quod filii descendentes per lineam masculinam
sint in habiles ad beneficia obtinenda in dyocesi in qua episcopus
offensus presidet: nunquid ergo in alia dyocesi erunt habiles
Respondet glo. quod sic ix
Sed nunquid priuat beneficij iaz obtentis rndz glo. quod
non dicit tamen quod credit quod iste non possit per mutare cum alio bene
ficio existente in illa dyocesi in qua presidet episcopus offensus ix
Querit glo. quod faciendum de istis candelis accensis cum quibus
sunt isti excoicandi: rndz quod debet extingui et pedibus oculis

ari nā iste mod⁹ excoūicādi posīt? **xi. q. iii. d. bñt** **xi**

Queō dñ hic q̄ qñ quis absoluit ab hac excoūicacōe
i articlo mortis q̄ nisi adueniēte salutē q̄ cito cōmode
poteit se r̄presentet sedi apostolice reīcidit i eādē ex-
coūicacōe **Q**ueō q̄ modo itelligit illud cōmode. res
spōdz glo. i. q̄ cici⁹ oportunitatē hūerit q̄ expōit **Ho**
sti. i. cessante i pedimēto ⁊ aliq̄ modico tēpore idulto q̄
sibi de necessarijs valeat puidere vt. ff. ex qui. causis
ma. l. ab hostib⁹. §. si. Jo. d. ligna. dic fm Landul. si q̄ ci-
to distat cōsciēcia ⁊ sine p̄sone piclo pōt ire ⁊ nō vadit
paratis suis sarcinulis statim excoīcacōz icidit. b. q. i. q̄
daz maligni cū ibi notatis. i. q. vii. q̄ p̄opt. ff. d. manu
testa. l. libtas ⁊ in hoc reliq̄ arbitrio istius. **xii**

Sed nūq̄ d credit i hoc absoluto **Rñdz glo. q̄ nō debz**
em iudex hoc arbitrai qñ iste dicat cōmode posse: ali-
as si sibi crederet de ludere possi cōstitucōe istā friuo-
lis excusacōib⁹ frigois ul calois ⁊ similib⁹ **xiii**

Sz nūquid credetur ei in foro penitēciali **Rñdet glo q̄**
hic nā de re occulta ⁊ aīe piculo ē ei credēdū de homici-
dio. c. significasti. ii. de. sen. ex. si vero **xiiii**

Querit hic **Jo. de ligna. fm Landul. nūquid capiēns**
equuz p̄ quē equitat ul res q̄s s̄ se portat sit excoūica-
tus **Rñdet q̄ aut ē res talis quā licet sua auctoritate de**
iure accipere vt si locauit domuz clerico ⁊ debeat pensi-
onem q̄ nō soluit ⁊ hoc casu nō incidit excoūicacōe
ip̄m expellendo cum moderamine tñ. ex de resti. spo.
olim: aut nō ē talis ⁊ tunc aut iducit cleric⁹ sup̄ metū
ad tradenduz alicui: vt quia dicit clerico nisi des equū
tali te occidaz ⁊ tunc non incidit excoūicacōe infe-
rens metū verbalem quia vt incidat i canpnē illū req̄
rit manuū i iēdō. xvii. q. iiii. si q̄s suadēte **Aut subtrahit**
maūaliē rē dīci ⁊ tūc ā res ad hēt p̄sone cleici vt eq⁹
⁊ vestis ⁊ tūc icidit **Aut nō adheret semp ⁊ incidit cuz**
adheret si violēt arripiat: secus si furtiue **xv**

Queō dñ hic q̄ si ē ciuitas sbiacz inēdicto donec satisfē-
reūt nūq̄ d ergo facta satisfactōe ē abolitū iēdictū sine a-
liq̄ relaxacōe. **rñdz jo. d. lig. fm Landul. q̄ nō. jmmo ē**

De Excommunicationibus

necessaria superioris sententia quod relaxet. ii. q. vi. p. s. bi. secus si vbiq; ad certum tempus vel mensem fuit factum interdictionis quia tunc lapsus tempus vel mens cessante cessat interdictionis de spon. non est. **R**acio diuinitatis est quia primo casu potest dubitari an plene fore satisfactum si in alijs secus de hoc de eta. et q. lita. cum bene **xbi**

Quedo an socius excoicatus teneat euitae socium excoicatus? **V**ide de sen. ex. si nos. et ibi notatur **xbii**

Quedo quod dicitur hic quod datus consiliu iurrit excoicationem de quo consilio loquitur respondet **I**no. d. ligna. fm Dau. quod intelligitur de consilio fraudulento non de nudo quia nudum consiliu nichil addit ad peccatum ut notatur de sen. ex. c. nup. d. homi. c. sicut dignum: et in regula nullus excoilio et ibi notatur. **C**onsilium autem prestat suadendo et utilitate secum ostendendo ut notat **I**no. d. homi. ad audientiam et probat. ff. d. fur. l. furti. **S.** consiliu. et p. **Bar.** i. l. non solum. **S.** si mandato. ff. d. fur. **D**e nudo autem hic non dicitur sicut i. c. **F**elici. eo. ti. li. vi. d. quod regulat quod non tenet. isti. mandati. **S.** tua gratia **xbiii**

Quedo quomodo dicatur ciuitas delinquere in episcopum ut subiaceat interdictioni. respondet **I**no. d. ligna. quia tunc dicitur ciuitas facere cum homines conuocato consilio hoc faciunt et fit ut corpus secus si ut singuli nullo consilio prehabito vel occupato. ff. quod vi. a. claz. l. quod aut. **S.** si in sepulcro et ff. quod cuiusque nomine. l. nulli. et ibi notatur de isti. cum oēs et ibi notatur. p. hoc consilium ciuitatem bonie non esse interdictionem propter rebellionem factam a quibusdam ut singulis supposito quod lex interdicit ciuitatem rebellionem facientem et defendi in curia in presencia pape. et postea in presencia cardinalium hoc procedere et si omnes de ciuitate fecissent ut singuli non ut corpus **xix**

Quero pone quod statuto ciuitatis cauetur quod si aliquis insultum fecerit ad domum alicui puniatur i. xx. libris. quidam insultauit aliquem sub porticu. **Q**uod dicatur fecisse insultum ad domum. **S**peculator tenet quod sic p. c. si quis. cotumax. **xbii. q. iiii. et c.** si quis in atrio de imu. ec. cum ecclesia **D**ec **S**peculator notatur de imu. eccli. **S.** ii. x. **S**z pone

De exigentibus et extorquentibus talias a clericis vel collegiatis. **S.** xxxvi.

Quod circa hanc excommunicationem. scilicet de exigentibus et extorquentibus

talias ul collectas a clericis

¶ Quero pone qd nō exigūt ul extorqnēt ab iuitis s; ipi
cleici spōte soluūt an icidāt excoicacionē. rñdet glo. x

¶ Paulz i cle. qñiā de inmu. ecclesie. qd non

¶ Nota qd ecclesiastice psonē non debent grauari anga
rijs nec pangarijs: puta ad fossata facienda ul huius
modi bt in dicto. c. non minus ul ad collectas ul taliz
as siue exactiones quascūq; vt in. c. aduersus extra de
inmu ecclesie nec p domibus predijs ul quibuscūq;
possessionibz ab eisdem ecclesijs ul psonis ecclesiasticis
legitime a tenus acq̄sitis ul in posteruz acq̄rendis bt
i. c. de inmu. eccle. li. vi.

¶ Quid dices de istis fratribz tercij ordinis beati Fran
cisci x de illis q̄s vocat Bar. milites gaudentes **¶** An dic
cent imunes tanq̄ psonē ecclesiastice ita bt imponentes
eis collectas sint excoicati. rñdet De. de an. c. i. de inmu.
eccle. li. vi. qd nō sint psonē ecclesiastice **¶** Predicti em nō
renūciāt p̄p̄itē hēnt broēs x viuūt i p̄p̄ijs doibz sic
laici lz hēant quēdā mōz viuēdi x habituz approbatuz
ab ecclesia bt notat jo. an. i cle. cū ex. eo. d. sen. ex. x i eo vi
det qd isti nō sint exēpti a dacijs x collectis qz licz hēant
ctū mōz viuēdi x hitū tñ nō sūt cleici nec exercēt mīsteia
cleicoz ūde qd nō exercet artē lz sit d̄scriptz i collegio nō
ap̄t hoc hz imunitatē. l. s; p̄textu d̄ sacrosctā. ecclesia **¶** Bar
tñ dīc se vidisse cōsilia plurimoz doctoꝝ iuris canoici x
civilis qd isti a t̄libz exactionibz sint exēpti sūt em eo d̄
uoti. xii. q. i. duo sūt geneā p qd dicto facit textz i dicto
c. i. d̄ inmu. ec. li. vi. dū dīc p̄sōis ecclesiasticis nā n̄ p̄t neg
ri qd isti nō sint p̄sōē ecclesiastice lz nō sint cleici x hoc te
net Bar. ff. d̄ iue. i inmu. l. semp. s. q̄bz dā qd itelligit
bez nisi assūpsissent illū hitū i fraudē oneꝝ. l. cuā. ff. d̄
inmu. x hono. ubi glo. facit mēcōz d̄ istis fratribz d̄ p̄mā.

¶ Quid si occurrit necessitas reipublice puta insultus
latronum ul exercitus volens patriam velere ul com
burrere quibus oportet obuiare et resistere nec tem
pus consulendi papam: an si grauet ecclesia icurrāt he
pene. Respondet De. de antea. in. c. i. de inmu. ec. x fm

Oldardū q̄ nō: si morā eſſ; peiculū allatura vt. ff. de.
dam. infer. l. iiii. §. si cauſa. 7. ff. de op. no. nūcia. l. pu-
pillo. §. si quis riuos **N**ota q̄ quedā bona vſib; eccli
aruz dīcantur q̄ ad fundacōnē ūl ortū ūl māſuz ūl co
tem ecclie 7 hec exēpta ſunt **C**eteā cū ſuo onē trāſeūt de
cen. c. i. **i**tem nota q̄ foſſata dicuntur ſordida munera
ad que eccleſia non tenetur **lb**

Quedō q̄ dicāt expeditōēs rñd; **A**n. d. bu. i. caualcatas
ūl miſſiones nūciroz ad q̄ cleici p ſonalit cogi nō poſ
ſunt q̄ ſunt ſordida **I**tem nota ſm **A**n. de bu. i. dicto. c.
nō min; q̄ debeāt occurrere vt poſſ; ep̄us factis laico
ruz iponē collectaz. **P**rimo oſenſus cleici **S**ecūdo euī
dens vtilitas 7 neceſſitas. **T**ercō q̄ vtilitas ſit cois p
republica. **Q**uita q̄ faciitates laicorū uō ſuppetāt ſ; ho
die eē his occurrētibus non poſſunt ſine licencia pape
vt dicto. c. aduerſus. **lbi**

Quedō ad que munera ſeu collectas ſubiaceat ecclia 7
papa poteſt dare ſoluēdi licēciā. rñdet **A**n. de bu. dicto
c. nō min; q̄ qdā ſunt muēā ſordida: vt calcis coq̄n de
arene fodiendū ūl foſſati p ſonalit faciendū ſiue ſtabuli
curandū ūl mūdandū 7 ad talia nō poteſt cogi eccleſia
C. de ſacroſancta ecclie. l. placet. **Q**uedā ſūt muneā ex
ordinaia: vt ſūt hoſpicia 7 ſimilia q̄ dicūt exordinaia
q̄ nō ſūt p aliquā legē ūl ſtatutuz ordinata. ſ; capita
neus ſm ſuam voluntatem iponit tempore fertilitas
tis 7 ad talia non tenetur eccleſia. **C. d. ſacroſan. ecclie. l.**
placet. xvi. q. i. Romanoruz 7. c. iux ſandipēs **Q**uedā
ſunt munera exordinaia que reſpiciūt publicam vtili
tate; vt dēſendere rēpublicaz ire ad exercituz principis
otra ſaracenos ūl mittere ūl firmare muros tempore
noctis **Q**uedā ſūt exordinaia q̄ reſpiciūt pietatē vt re
ſectio viarū 7 pōciū **I**tem facere p̄lato charitatiuz ſub
ſidium ūl pauperibus ſiue ſubuenire domino i neceſſi
tate: vt qñ empcionē fecit ūl capt; ē ūl filiaz maītauit
ūl miles fact; ē ūl q̄ ad p̄ncipem iuit p ſuis negocys
ūl q̄ alias expenſas graues ūl itolleābiles fecit racō
nabilit. ūl alia q̄cūq; cā depaupat; ē. ūl nimis obligtē

ul nō hz aliqd comedē d istis dic. iiii. q. vl. extra d sen.
exco. c. puenit ⁊ vltra illa dic q nlla maior pietas q d
fendere patriā pauperes ⁊ debiles ab hostibz. xxi. q.
iii. fortitudo et. c. si quis. et. c. non. inferenda. hoc quo
ad publicaz vtilitatē **Q**uedā sūt muneā ordinaia āga
riaz ⁊ pangaiāz. **M**uneā āgaia. i. psonalia. vt qn qz
tenet ire ul mittē i caualcatā domini expēsis tñ ipsius
dñi. ff. d mune. ⁊ hono. l. munez. **I**tez pāgaia sūt mix
ta. i. parti reale ⁊ partiz psonale. i. qn quis tenet ire ul
mittē i caualcatā expēsis eūtis ul mittētis: vt dicta. l.
munez. **S.** mixta ⁊ ab istis. s. angarijs ⁊ pāgarjs ordi
narijs sūt oēs cleici libei. **C.** de epī. ⁊. cle. l. ii. ⁊ fm toc.
hoc et vez q ad res dputatas alimonijs eoz q ecclie d
huiūt ⁊ nō multū habūdāt. xii. q. ii. eccliaz fuoz. **C.** de
sacro scā. ecclie. l. placet ⁊. l. pūilegiuz secz tñ i rusticis ⁊
colonis possessionum eccliaz qui ab angarijs ⁊ pan
garjs: imo et a talibz fm aliqs i aduētū pncipis nō
excusant. **C.** d sacro scā. ecclie. l. ne in ē. jtez si epus ul ab
bas tenet magnū ⁊ nobile feudū a pncipe aliq qd cō
sueuit ei aliq modo huiē. nā i hoc casu qz nō teneat
ire i caualcatā psonalit. ar. xxi. q. viii. **S.** i. ⁊. **S.** his a
qbz. ⁊ ex. d voto. ex multa. **S.** vl: tñ dz mittē fm q soli
tuz ē. alit nō teneat bnficiū exq nō vlt facē huiciū. ar.
s d cle. dūgato qd a te. ⁊ hoc vez si sit iustū bellū ⁊ si
sit iniustū tūc dz cognoscē ipeātorē celestē in supiorē. xi
q. iii. **M**ulianz. nec p hoc intali casu si nō mittat pōt p
uari feudo. ar. d pscriptis. c. fi. ⁊ d sūe. c. fi. **Q**uedam
sūt muneā ordinaia q rerū sūt sicut tributa ⁊ cēsus cer
ti siue seruicia ul caualcate hospicia vel similia certa ⁊
annualia possessionibz annexa: ⁊ ad ista tenet ecclia
si res ad ipam deueniat. xi. q. i. si tributuz ⁊. c. magnū
xx. iii. q. viii. cōuenior. ⁊. c. tributū ⁊ talia pnt vocari
lupidicta. i. tributa rebz posita a qbus nullus excusat
C. de supindicto. l. i. ⁊. ij. li. decimo. ⁊ a pcedictis nō ex
cusatur ecclia ex pacto vel causa non tanquam one
ra s tām tenēs rez oneatā cū qlibz res trāseat cū onē
suo. ff. de contra. emp. l. ex liteis. **S.** fi. ⁊ d decimis. c.

pastoralia. qz q̄ sunt Cesaris debēt reddi Cesari ⁊ que sūt
 dei deo d̄ cle. diu. c. ex pte. ⁊ sic q̄ntuz ad decimas obla-
 cōnes ⁊ alia sp̄itualia ⁊ q̄ ad māsuz siue totum excusat
 ecclia. xxi. q. vi. h̄m canonistas ⁊ s̄ d̄ censi. c. i. **I**tem qz
 d̄ decimis ⁊ oblacōibz nō soluit t̄butū **I**tem qz si fūduz
 redimeret et nō soluet t̄butū. xxi. q. vi. cōp̄i. **A**n aut
 debeat cleic⁹ solue decimā d̄ p̄bēda sua **V**ide s̄ de d̄cis.
 c. i. ⁊ c. nouuz gen⁹ ⁊ c. i. d̄ censi. **Q**uedā sūt muneā p̄
 ueniēcia ex lucratiuo titulo rei trāslate i ecclia a curiali
 q̄ iscriptōnes lucratiue appellāt nā iscriptō eāt q̄rta ip̄i⁹
 rei q̄ aliq̄s dabat veneābili loco. **E**xēpluz. **S**i cuiuslibet
 dabat ecclie. xvi. ecclia q̄rtā ptez illoz. xvi. debebat daē
 p̄ t̄buto ⁊ vocabat iscriptō lucratiua ⁊ ad tales iscrip-
 cōnes ul muneā seu t̄buta nō teneat ecclia. xxi. q. viii.
 sanxi⁹ p qd̄ puto qz ad istas gabellas q̄ solvont d̄ tra-
 ditibz illis donacionibz lucratiuis nō teneat ecclia. l.
 sanrimus. **C. de sacrosanc. ecclie.**

vii

Quedo qz dicit in dicto. c. qz iponentes collectas cleicis
 nō pūt absolui nec successores nisi satisfecerit **Q**uedo de
 q̄ habz talis rector satisfacē ante q̄ absoluat. r̄ndz **A**n.
 d̄ bu. qz de emēdacōne cuiuscūqz damni ecclie apt̄ hoc
 contingentis si nullum consiliuz dedit de collecta ipo-
 nenda **S**ed si consiliū dedit tenetur nedum ad inter-
 esse s̄ ad ipsius collecte restitutionez **S**i vero consiliū nō
 dedit forte nō teneret ad emēdacōnē collecte s̄ ad al-
 teius interesse qd̄ obuenit ecclie ob ipsi⁹ regimen ⁊ for-
 te sp̄ituali ul pecuniaiaz oportebit eū subiē h̄m qz for-
 sitan bon⁹ iudex arbitrabitur **H**ec aut locū habet qn̄
 q̄s succedit i regimine ei⁹ q̄ ē excoicatus exp̄dictis cau-
 sis ul alit̄ q̄litercūqz apt̄er libertatez ecclie violatā **S**e-
 cus si ex alia cā esset p̄tas excoicatus ul cōsiliari⁹ ul vni-
 uersitas seu ciuitas interdicta tunc enīz successor non
 esset excommunicatus h̄m **I**nno

viii

Quedo qd̄ si novus successor operā dedit q̄ntūcumqz po-
 tuit qz hic dānū collecte emēdaret s̄ vniūsitate resistē-
 te nō potuit obtinē qd̄ itēdebat **V**ideet qz sit excoicas-
 t⁹. ar. xxi. q. iii. si heres. **Q**u dicit contrariū. s̄ qz ex hoc

tñ nō sit excoīcat⁹ ubi ī līq̃t rēgimen nec stet ap̃t timo
rē salarij āmissiois q̃ nō renūciet officō qz si ista dca re
nūciet officō cū vniūsitatē i culpa sit nichiloīz tenet sa
lariū reddē ei cū p eū nō stet q̃min⁹ regat ⁊ idē ē dicē
dus si oītra exp̃ssa; īhibicōnē ātiq̃ redōis excessit vniū
sitas ī p̃didit qz nō excusat nisi officio renūciet

**De his q̃ opellūt p̃latos seu capitula ad sūmi
ttēdū laicis ul̃ alieāndū boā īmobilia. S. xxx. vii**

Alra hāc excoīcacōez. i. d. his q̃ opellūt p̃latos seu ca
pitta ad sūmittēdū laicis ul̃ alieāndū boā īmobilia. i.
Nota h̃m Jo. Mo. ⁊ Petrus de an. q̃ phibēt hīc q̃daz
modi alieācōis ul̃ dācōis ī reb⁹ īmobilib⁹. **N**ā an
ista; cōstitutōnē p̃lati opp̃ressi oītra opp̃rimētes īnuoca
bāt nobiles ad dēfensionē suā ⁊ potētes faciendo eos
aduocatos ul̃ dēfensōes locoz ⁊ ap̃t hoc illi sibi ṽtēis
cabāt quoddā ius tomīnij ul̃ aduocacionis ī eccle. ijs
ul̃ locis dēfensis. ⁊ refert **Guil. ⁊ Fran. se ṽdīsse mul
tos p̃latos faciles ad talia ⁊ q̃q̃ nobiles sūmittebāt
alios vt opp̃rimerent ad p̃dictuz finez a q̃ vt abstine
ant ṽdētes p̃lati sūmissiones istas p̃nit⁹ īterdictas
p̃ istam cōstitutōez ē p̃uisuz. Primo q̃ clēici nō audeāt
sūmittē. Deinde q̃ laici nō faciāt sibi eos sūmittē a de
ricis p̃ hāc viā īdirectaz ul̃ dīctaz sūmittēto molestato
res: vt p̃lea sub coloē dēfensiois ⁊ patrocīnij illaz rerū
sibi sūmissaz eccle. dēfraudent vendicando sibi ius to
mīnij. naz isti sūmittebāt molestatoēs ⁊ p̃lea dicebāt
sāctoti sūmitte michi hāc rez ⁊ iste nō audebit me mo
lestare unde sāctos fatebāt se h̃re ab illo talē rez ⁊ p̃lea
facta sūmissione volebant verū ius h̃re ⁊ tomīniū rei
vendicāē. **N**ota h̃z glo. ⁊ **De. q̃** hec phibicō solū locuz
h̃z ī rebus īmobilibus ⁊ iuribus ecclesiariuz: secus
ergo ī reb⁹ mobilibus ī īp̃lis enim non potest dā
certa regula. quia h̃m corū qd ē parvū ul̃ magnū te
net ul̃ non tenet ⁊ h̃m q̃litatez tonatarj. i. vtruz sit be
ne mer. tus nec ne. **ex. de dona. c. i.****

Altē n. q̃ ius ī corpalia ī īmobilia iudicāt ⁊ idē ius sta
tuit ī eoz alieācōe q̃ ī alieācōe rez īmobiliū ūd ānuus

reddit? it' imobilia deputat' vt i cle. exiui d' paadiso. §. cunq; d' ver. signi. 7. l. iubemz. C. d' sacrosanc. eccle. jtez nota q' l'z ois alienaco rei ecclia stice regularit' sit vetita nisi i casibz a iure excessis: tñ summissio de q' hic loq't specialit' phibet nā h'm Guil. si bñ attēdat ē q'daz alie: naco q'si ad illos cōfiteatur dominū ptinē directuz. ff. si ager vedigal. l. i. §. si. sicut cū me cōstituerē tuo nomī ne possidē in te trāsīt possessio 7 abdicať a me: q'a is possidet cui? noīe possidet vt i. c. cuz veniss' d' resti. spo lia. 7. ff. d' acq. pos. l. q' meo vn de p hoc dicit Jo. An. 7 Guil. q' si ver? comi? cōstituat se alieno noīe rez suā retinere p hoc trāsfert dominū 7 possessionē **U**tez nota q' dominū rerū ecclia sticaz ē penes eccliam hoc mo do h'm jo. an. i nouella nā ecclia. i. cōgregacō fidelium cui? xp'us ē caput habz dominū h' paup'z sūt q' ad su stētacōz 7 cleicōz q' ad gubernacōnē seu ad mīstracōz jtez nota h'm glo. 7 De. q' i ista sūmissioē d' q' i texture q'rit licēcia specialis pape nō sufficēt ergo geneālis. **U**tez nota modos hui? sūmissiois phibite hic i textu enarratos **P**rimo dicit q' p'lati nō possūt sūmittē seu supponē laicis ecclias sibi cōissas bōa imobilia seu iuā ipaz sine cōsensu capituli 7 apostolice sedis licēcia speci ali seu cōcedento ipa bona ul iura i emphiteosim: nō q' hic phibeat' emphiteosis 7 alie alieacōes 7 cōtractz a iure pmissi forma 7 casibz: h' phibz sūmissiones fieri vt cōfendāt ab his q'bz sūmittūt h'm glo. jtez alias alie nanto i forma 7 casibz a iure pmissis sub audi p sum missionē jte cōstituēto eū dñm. jtez recognoscēto seu p fitēto ab istis ea tāq' asupioibz se tenē. **U**tez aduocāto .i. tāq' ab aduocatis recognoscēto ul ipos patrōs ul ad uocatos eccliaz seu bonorū ipsaz ppetuo aut ad tēpus nō modicū statuēto: vn de dicit glo. **A**d modicū ergo temp? possunt vocari i patronos 7 defensores qz tunc in modico tempore nō ē periculuz. **P**otest aut' dici mo dicuz tēpus i ha. x. annos ul h'm Guil. 7 Bari. relinq' tur iudicis arbitrio ex q' hic nō dēminat i spēcto statu ecclie 7 iminēti periculo 7 cōdicōne psonarū vn de

si fieret locacio vni domino vel potenti p. x. annos vt
tueretur eam non incideretur excommunicacio. liii

PItem nota qd p[re]lati q[ui] c[on]tra hanc p[ro]hibic[i]one[m] s[um]iserit
bona imobilia ul iura ecclesiastica ipso facto s[un]t susp[en]s[i]
si ab officio diuino & ab administracione cleici v[er]o qui
hoc sciunt fieri a p[re]lato & non denuncient superiorib[us] s[un]t
susp[en]si p[er] trienniu[m] a p[re]cep[ti]one b[en]eficio[rum] De istis susp[en]s[i]o[n]ib[us]
vide qd notat in. c. cu[m] dilectus de consuetudine
& i. cle. cupientes de penis ubi e[st] glo. magistra & d[icitu]r iur[is]
dicata. c. cu[m] etni. li. vi. & qd ibi n[on]t sup[er] v[er]bo officij li

PItem nota qd p[ro]pter delictum domini tercia p[otes]t subici
terdicto vt hic dicitur qd legitime admoniti a tali usur
pacione non destiterint restituendo q[ui] taliter vsurpauer
int eo ipso sententiam excommunicationis incurrant
& extunt ad supponendu[m] terram ipsorum ecclesiastico
interdicto libere procedatur

De exigentib[us] pedagia & guidagia a
p[er]sonis ecclesiasticis. S. xxx. viii

AIrca hanc excommunicatione[m] de exigentibus peda
gia & guidagia a p[er]sonis ecclesiasticis li

Nota secundum Petrum de an. varia nomina. s. be
digal. pedagium. tributum. census. pensio. Pedagiu[m]
& bedigal idem significant. & soluitur ab itinerantib[us]
de his que deferunt no[n] sui vsus causa & q[ui]nq[ue] soluit p[er] tra
situ p[er]sonar[um] tm vt Seraie. Tributuz v[er]o e[st] quod p[re]stat
fisco & idem importat qd census ul pensio lii

Nota qd clerici s[un]t immunes a solucione pedagij pro
rebus quas deferunt ul transmittunt non causa nego
ciandi. a contrario ergo sensu si negociandi causa tene
buntur Item nota qd in solucione pedagij a cleicis no[n]
p[re]cedit consuetudo q[ui]a papa iudicat ea[m] corruptela[m] liii

Quero quia dicitur hic qd tales exigentes satisfacere de
bent cui debet satisfieri d[icitu]r illa transgressione. Videtur
qd p[re]lato p[er] notata. xvii. q. iiii. si quis contumax. & placet
Archididum. Lan. q[ui] ibi hoc tenuit & dixit illud capi
tulum loqui cum iniuria sit loco: si vero fiat p[er]sone lo
cum habz. c. parochiano de sen. exco liiii

Quod qz dicit hic qz ecclesiastice persone non tenentur de suis rebus solvere pedagia. Quid d' episcopis reddituum clericorum vel rebus utrum istez privilegys possint uti. Jo. an. reittit ad Specu. de imu. eccle. Archi hic tet qz non p quo facit qd notat de iure patro. c. i. De. d' an. dic qz aut e vestigal oz diarium et expensa ecclesie siue fisci non tñsibit imunitas in episcopis. l. licitaco. s. mercatores. ff. d' publi. Aut est vestigal exordiarium qd non ponit. l. ul' senat' consulto vel constitucio pñcipis ista em sunt exordinaria. ff. d' vaca. mu. l. i. honoribus. s. quid. et quo ad ista immunitas transit in emptorem. et hoc notat Bar. in dicto. s. Mercatores.

Quero hic dicit qz perso'e ecclesiastice non tenentur solvere de rebus quas non negociandi causa deferunt. Quod quis dicatur proprie negociator. dicit Jo. an. p' Archi. qz ille qz emit et ipaz integraz et imutatā vendito lucratur. Ille vero qui emit vel sit sibi materia aliquid inde operandi ille non e negociator vt dicit Criso. lxxx. viii. di. c. Exciens. Et p hoc cōsuluit Frederic' d' senis in qstion' monasterij sancti Galgani dyocesi voltuane qd monasterium habz beaz ferri in insula helbe et facit illā fodi et venā deferri p trituriū senese vt faciat inde ferrū vt vendat p'ea et lucrur. Exactors gabelloz senesiū petebāt pedagiu. Abbas dicebat se non tēri. Frederic' cōsuluit p eo. s. qz non tēbat. s. qz ista non e negociaco sicut cū faber emit ferrū vt inde diūsas formas educat gladioz clauoz. vñ dixit qz et si fratres emerēt venā ferri vt facerēt ex inde ferrū non dicūt ex hoc negociari. qz vt dictū e negociari e rez emptā non imutatā vendere. Emē vero ruz matia et illā p artificium ad aliquā formāz redigē non e negociari. immo tales vocant' poci' artifices q' mercatores. De. de an. dicit qz quāto non in p'p'o solo venaz ferri fodere faciunt h' emunt et ferrum postea inde redactam vendicant consultus respōdi qz negociaco e mixta artificio si p magistros et alios faciunt hec fieri. tūc enim nulla versatur industria clericorum p'p'o solvere tenent; secus si ecclesia habet venam et per operarios

De Excommunicationibus

dñō dare iubet: qz de exteioribz ecclie qđ cōstitutuz an
tiq̃t̃ ē p pace ⁊ q̃ete qz nos tueri ⁊ d̃fensāē debent im
peātoribz psoluēdū ē Itē Ambro. ii. q. i. Si tributū pe
tit ipeātor non ei negamz agri ecclie soluāt tributū. ul
si agros desideāt ipeātor nō tōno s̃ non nego. Itē item
dicit vbi ē. c. seq̃nti Magnū q̃dem ē ⁊ spiale tocumētū
qn vīri xpiani s̃blimioribz ptātibz tocētur debere esse
s̃biedi nec q̃s cōstitutōez t̃reni regis putet esse soluēdā
Si em̃ c̃fuz filius dei soluit. quis tu tantus es q̃ putas
nō esse soluēdū? Itē Apo. Ro. xiii. Omis anima sub
limioibz potestatibz s̃b dita sit Non ē p̃as nisi a deo
Que aut̃ a deo sunt ordiāta sunt. itaqz q̃ r̃c̃stitit p̃a
ti dei ordiācōni r̃c̃stitit Qui aut̃ r̃c̃stitit ipsi sibi dānaci
onē acq̃rit. ⁊ infra Reddite ergo omibz debita cui tri
butum. t̃butū. cui ṽedigal ṽedigal. Cōcludit ergo qz
theologi locunt̃ de iure antiquo decretor̃ s̃ hodie de iu
re sexti ⁊ Clemētinatum non tenentur.

De his q̃ cōcedūt r̃p̃salias õtra eccl̃stias p̃so. S. xxxix

Q Irta hāc excoīcācōz. s. de his q̃ concedunt r̃p̃sali
as contra eccl̃stias personas. ii

M ota qz cōcedētes r̃p̃salias õtra eccl̃stias p̃soās taz
ip̃i q̃ illi q̃bz cōcesse sunt eas extēdentes õtra eccl̃stias
cas p̃soās ul̃ eaz bona nisi m̃f̃a m̃sez. s. a t̃pe concessi
ois vel extēsiōis ip̃as concessiōēs vel extēsiōēs reuo
cauerit: si p̃sone singl̃ares fuerint sentēciā excoīcācōis
incurrūt. ṽniūsitates vero incurrūt sentēciā interdicti
quacūqz õtraia consuetudine non obstante. iii

Q uid si cleic̃ p̃ncipalis debitor cuius occasionē r̃p̃esalia
lie sunt concessē cap̃t̃ ē. an hec decretalis habeat locū
R̃ndet glo. qz quidā dicunt qz nō. tamen qz hic itez g̃
uatur p̃ seip̃so. ⁊ sic cessat ratio textus vbi dicitur: r̃e
p̃esalias in q̃bz alius p̃ alio p̃g̃uat. tuz qz cōstitutō pe
nalis ē r̃est̃ngēda. ex. de ele. statutum. li. vi. iiii

Q uēd q̃ sunt p̃sone eccl̃stias cōtra quas non debet cō
cedi r̃ndet glo. Vt sunt cleici. tēplarij. hospitiarij con
ul̃i ⁊ deo deuoti. xii. q. i. duo sunt geneā de sen. exco. pa
rochiano de elec. Sciānt. li. vi. v

Quedo vtz possint ccedi pro credito cleici vniꝝ dyoceph
otra cleicos aliiꝝ dioceph **R**ndet glo. q. non. **lv**

Quedo an p ista dectalez corrigat. c. **D**ns deꝝ nt. xxiij. q.
.ij. vnꝝ cceduntur repꝛsalie qn ciuitas vindicat neglig
git qd a suis ipbe factu e. **R**ndet glo. q. no h solu statu
it q. p delicto ul credito alteriꝝ cōtra psoas ecclesiasticas
ccedi ul extēdi nō possint h si ccedat cōtra laicos cū
modis a iue pmissis licz d q hic plene p **P**etz. **vi**

Quid si infra mensem pcessu fuit ad adum. .i. q. fue
rit persona ecclesiastica p alio pignata: nūquid hec pe
na habebit locū infra mēsem. **R**ndet glo. q. in statu p
stinu reuocandum erit infra mēsem. vel secundum **G**ar.
Reuocatio re integra fieri debet ante q. procedatur ad
adum. alias non habet locum hec pena.

De impedietibꝝ officiū cuiꝝ cūq. iudicis ecclesiastici. **S. xl.**

Quarta hac excoꝛcatōm d impedietibꝝ officiū cuiuscu
q. iudicis ecclesiastici: quia in principio dicit papa q. in
tellerit q. domini tēporales faciebant ista. **ij**

Querit **I**o. an. vtrum sit idem in priuata persona vt sit
locus huic pene ⁊ quid de cleico sic agēte. **R**ndet q. sic
.nam licet sic narret in habente temporalez iurildico
nem constitucō tamen geneālis dum dicit **S**tatuimꝝ
ne quis. ⁊ in fine sꝛdit **S**i quis vero. **ij**

Quedo hic dicit q. impedies officiū iudicis i causa que
de iure vel de cōsuetudine spectat ad forū ecclesiasticum
ē excoꝛcatus. quero que sunt ille **R**ndeo sunt mltē: et
notatur in. c. cum sit de fo. cōpetēti. **P**rimo cognoscit
de sacrilegio. vt dicto. c. cum sit. **S**ūt ⁊ alia crimia de
qbus ecclia punit tā laicos q. clericos. vt crimen periu
ry. vt de elec. c. beneābilis. **C**rimen simoie. vt de simo
nia p totū. **A**ltē cimen hēsis. vt de hēticis. c. ad abolēdaꝝ
Crimen vsuārum. vt de vsuris. c. cum tu. et. c. q. i omi
bus. **C**rimen adulterij cum agit ad thori sepeācioneꝝ
vt de pcura. c. **T**ue. **I**n his dicitur spectat iudiciū ad
ecclesiam **I**ndirecte vt si agatur p modū denunciatio
nis ad penitenciam. vt in. c. nouit de iudicijs. **E**t dicit
Inno. dicto. c. **C**um sit. q. raptōres rerū ecclie dicūtur

De Excommunicationibus

factilegi. xlvii. q. iiii. c. iiii. 7. c. sicut qui. h dco ptinet ad iudiciu ecclesie. xlii. q. ii. nulli liceat p dia. 7. c. de laicis Immo etiā si dubiuz sit: puta quia neget rapinā tam cognoscit ecclesia. xvi. q. i. i canoibz. xliiii. q. iiii. si quis. vbi etiā dicit q non solū de rapina s de qualibet etia opssione. 7 non solū clericor s omniū pauper cognoscet immo si de fraude habita in cōtractu ecclesie agat ul etiā sine fraude contractus nullus dicat ecclesia cognoscit. xlii. q. ii. apostolicos. Immo qcuqz motu de re ecclesiastica agat cognoscet ecclesia. xlii. q. ii. quicūqz. Adē dicitur in. c. Mouit. de iudicijs vbi etiam addit q crimen pacis fracte pertinet ad iudicium ecclesie.

De compellētibz reassignaē bñficia 7 retinentibus citatos Romam ne vadant. S. xli.

Quare hanc excoīcācōnem d cōpellētibz reassignare bñficia 7 retinētibz citatos romā ne vadāt.

Queo qd si qz laicū citatū ad apostolicā sedē retinet. Rndt glo. q nō habet locū hec pena: q dicit textz ecclesiasticos: s appellacione ecclesiasticor intelligunt etiā deo deuoti. xlii. q. i. Duo.

Sz qd si esset alibi citati Rndt glo. q nō icidēt has pās l3 q ad excoīcācōz ipi3 dñētis est locz huic cōstitucōm s nō q ad alias penas ipi3 detenti

Sz qd si citat3 pcurat se capi p platū ecclesiasticū Rndt glo. q nō ē locz huic pene s si plat3 sed'ais hoc faciat i currit excoīcācōz et si clerico nō intēdit iniuriari Manz em seua 7 iniuriōsa ē quia fit iniuria sedi apostolice ad quā ē citat3 7 toti ordīni clericali

Sz qd si retineāt muliēs regulares Rndt Gengelz q licet nō dicat incurrit excoīcācō p manz iniectionē de sen. exco. veniens: 7. c. de monialibus

Item nota q ad penā excoīcācōis icurrēdā sola capcō sufficit de sen. exco. Nuper. s pena suspensionis 7 puationis a beneficijs non habz locum nisi in tribus casibus Primo in capiente. vt cap3 beneficia reassignet

Secundo in illo qui citatum ad sedem apostolicā impediuit Tercō i illo q sic hāt capcōez sibi pcurauit

Quedo qz hic dicit qd obtētis bñficijs sint pūati. qd de ob
tinēdis. an erūt inhabiles ad obtinēda. rñdet **D**te. qz
si pūat obtētis multo forcius obtinēdis. magis em fa
uēt iura i retinēto q̃ i q̃rento. **C. de Codi. l. fi. s. de cōcel.**
pben. c. fi. li. vi. C. d. bono p̃scrip. l. de portati. bii

Nota qd iste suspēsiōes sunt sciēde qz etiā occultos ligāt
in foro penitenciali ⁊ ē necessaria dispensacō: vt ē glo.
ordinaria in cle. i. in xbo curant de hereticis.

Que puciēte religiosuz ul dūsuz. **S. xliij.** ij
Inter hāc excoīacōz. s. de puciēte religiosuz ul cōū
sum. **Q**ueit glo. in dicto. c. nō dubiū de sen. exco. **A**n
conūsi ecclīaz seclariū gaudeāt pūilegio. **V**idet qd nō
vt hic a cōtraio vbi loquit de conūsis ecclīaz regulari
um. **R**ñdet qd si tradēt se ⁊ sua siue ecclīe seclari siue
regulari cōsebunt p̃sone ecclīastice ⁊ in totū tñllate ⁊
sic habēt imunitatē ecclīasticam. xvii. q. iiii. q̃squis: qz
duo geneā xpīanor. **V**nū qd deo dedicatū ē vt clerici
⁊ dūsī **A**liud vt laici. xij. q. i. duo sūt geneā ⁊ hāc op̃iō
nem dicit glo. benigniōem. qz equū ē qd eorū gaudeāt
pūilegio qz vitā ⁊ religioēz assūpserit d̃ statu. mo. r̃co
lites. l. Jo. ⁊ vincen. tēat cōtrariū i. c. dilecta d̃ maio. ⁊.
obe. **H**ostie. tenet qd nō gaudeāt qñ dūsus i domo sua
manet vt laic. ar. de pūile. c. iiii. **S. de ofratibz.** **S**ed si ē
dūsus q̃ tradidit se ⁊ sua ⁊ hituz mutauit audit horas
viuit hoēste talis itelligit in totū tñllat⁹ i forū ecclē
sie ⁊ gaudet imunitate ⁊ sic itelligit. c. q̃sq̃s. xvii. q. iiii
⁊ i li. feutorū de pūile. sancto. l. vna. ad hoc de pūile. vt
pūilegia. **S. hic aut Et pro hoc facit ratio quia con**
uersus nō dicit q̃ retinet xp̃um. licet dicat i mīsteio cō
ūsiōis q̃ facit se conūsuz fm tan. infra. eo. pro chianos
Vid De. i. c. religiosus de sen. exco. li. vi. ij

Quid si vnus percutit vnum de terciis ordiē beati **Frā**
cisci. Vide supra. **S. xxxvi.** iii

Quedo an mādās occidi cleicū ⁊ moriēs an reuocacōm
mādati icurrat iā mortu⁹ excoīacōz qñ nūci⁹ manda
tū exequit **Vid Ric. i. iiii. di. xviii. ar. v. q. iiii.** iiii

Qualit itelligat enozis mīctio. **Vid ibid. ar. xiii. q. i**

De Excommunicationibus

De impedimentis officia visitatorum monialium. S. xliii.

Arra hac excoicacōz. s. de impedimentis officiorum visitatorum monialium seu canonicarum. i. earum que viuunt sicut canonici seculares.

Quod an debeat pcedere monico impedimentum vel contra. vt sit locus huic pene. rndt glo. qd pz rqrir qd qs impediat officium: dein qd fiat monico qd facta n tles impedientes dli stnt incurrnt excoicacōz scz si monico pcedat impedimtu.

Quod an sufficiat monico generalis. s. qd nllz impediat visitatores **A**n reqrat particlares et spalis nomiati. s. a monem te tales ne impedias officium nrm glo. non determinat **G**enge. tenet qd sufficit generalis monicio.

De doctoribus qui sciēter docēt illos qui dimiserūt habitū sue religionis. S. xliiii.

Arra hanc excoimunicacōm. s. de doctoribus qui sciēnt docēt illos religiosos qui dimiserunt habitū sue religionis. **A**dem dicit esse glo. et **De. de an. Si doctor legat scolai qui non dimisit habitum. s. qd ipse doctor est excoimunicatus qz participat in cōmine ppter qd scolaris ē excoicatz. vt in. c. nuper. et c. si cōcubine. d. sen. ex.**

Addit ipse **P**etrus pulcrā dīstīncōnem post **L**appū qz aut religiosus ingreditur studium causa audiendi leges vel phisicam aut **T**heologiaz vel canoēs siue aliā sciēciam non phibitam. **P**rimo casu si non reuertat i fra duos menses scdm **A**nno. vel audiat semel tantū infra duos menses scdm **H**osti. per. c. fi. **S. verum. ex. ne cle. vel mo. excoimunicatus ē ipso facto tam ipse religiosus qm ipse doctor sciēter ei participās. Hoc verū et si hitū nō dimittat. Et iō sbaudi ad textū dū dicit habitu suo dīssō maxime. et hoc qd ad leges et phicaz se cūdū Archi. etiā si de licencia sui plati ipas audiat. s. eo. c. nō magnope. et c. Sup specu In ho casu dicas qd si vadit d licencia sui plati et portat habitū claz qd nō incurrit aliquā penam Si autē vadit sine licencia vel ecum licencia et habitum non portet ipso facto incurrit excoicacōis sentēciā vt hic. Similit doctor qd ei sciēt participat i cōmine ex qd admittit eū sciēt nō dīfētē habituz**

Item nota fm glo. qd officium doctoris e scolarem expellere de scolis

¶ Quid si monachus habz comu iux scolas ⁊ stāto i ea potest audire lectioē ⁊ doctor scit ⁊ legit. an doctor sit excomunicat⁹ **Rñdet glo.** qd non quia non possz prohibere quin in domo ppta moraretur

¶ Quid si talis mon⁹ nō vult exire scolas. an possit vi expelli. rñdet glo qd nō. qz et excoīcat⁹ gaudet pūilegio vt eū puciēs icidat excoīcatōz fm qd n̄t. **Ho. B. xvii. q. iiii.** si q̄s deinceps. ⁊ d̄ sen. exco. c. cōtingit

¶ Quid si nō pōt expelli. rñdt glo. qd doctor rebz exiē scho las sicut dicit qñ excoīcat⁹ intrat ecclīa vt notat. **ij. q. iiii.** Sicut ⁊ de sen. exco. **Nuper.**

De strahētibz mīdīuz i gdu cōsangnitatis. S. xlv.

¶ Circa hāc excoīcatōz. s. de strahētibz māmonīuz in gdu cōsangnitatis ⁊ affitatis phibitis

¶ Queit glo. qd si strahat q̄s cū habēte māitū ūl cū iud a ūl cū pagana ūl cū cogta spūali ūl legali ūl extra ipe dīmtū publcē hoētatis. rñdt glo. qd lz nō tēat mēiōniū tñ nō icidit excoīcatōz qz i istis casibz n̄ ē exp̄ssa

¶ Quid si strahat istra gdu cōsangnitatis ūl affitatis cū dispēlacōe pape. rñdt glo. qd nō ē loc⁹ huic pene d̄ qd di spēlacōe notat de resti. spon. c. lras in pñ. ⁊ d̄ statu. mo. cū ad monstēriū. ⁊ p **Ho. an. d̄ voto. c. j.**

¶ Item nota d̄ eo qd text⁹ dic scienter qd si q̄s strahēt igno rāt. s. ignoāncia facti pbabli ⁊ nō affectata puta qz ne sciebat talē esse suā affīnē ūl cōsangneā n̄ ē excoīcat⁹.

¶ S; qd si ignoābāt ius nesciētes blq; ad q̄tū gdu cōsang nitatis ūl affitatis extēdēt phibicō iuis. tñ bñ sciebāt in q̄ gdu eānt **Rñdt glo.** qd incidūt excoīcatōz qz igno rācia facti ⁊ non iuris excusat.

¶ S; quid si sol⁹ vn⁹ strahēciū sciēter cōtraxit sciens se esse i gdu phibito **Rñdt glo.** qd ille sol⁹ ligat.

¶ Sed qd si ignoānt a pñcipio cōtraxit. s. p̄ea supueit sibi sciēcia ⁊ tñ coabitauit cū cōsangnea quā accepit **Rñdet glo.** qd non ē excomunicat⁹ qz hec constitucō nō punit cohabitationē vel incestum. s. solū contractum

matrimonij sicut dicitur in simili qd qd ignorans eligit indignum l3 p2ea sciat non incurrit penam excommunicationis positam i.c. cum in cunctis d' elec. cum in hoc p'cedat iniciu. vt i.c. dudum eo. ti
et probatur hoc ex eo qd line iudicio ecclesie ab illa diutere non possit de diuoz. c. porro. Sapienter tamen qd peccat cognoscento de sen. exco. in quiliacioni. |bii

Quid si contraxi cum ea quam crebas consanguineam affinem vel monialē. s; in veritate non eant. glo. remittit ad notata d' sen. exco. c. si veō. et c. in audientia. |biii

De his qd p vim vel metum extorquent absolūonem ab excoīacōe. §. x. lvi.

Artia hanc excoīacōnem. s. de his qd p vim vel metum extorquet absolucōz ab excoīacōne. |i

Quest glo. quid si iniusta eant excoīacō. Rndt idē. s. qd excoīacatus ē qd humilit' debet petere absolucōnem non per metum cōpellē qd sentēcia pastoris siue iusta siue iniusta timenda ē. xi. q. iii. c. i. |ij

Quero de qua suspēsiōnē hic loqitur Rndt glo. idē. s. si qd appellat vel extorqat absolucōm vel reuocacionē suspēsiōis siue ab officio siue a beneficio siue ab iōssu ecclesie est excoīacatus. |iii

Quid si excoīacō ē p metum extorta. i. qd qd p'lit iudicēz vt aliqz excoīacēt. Rndt glo. qd valet excoīacō. xi. q. iii. qtuor p't tñ p exceptōz elidi. vt ibi n'r. ar. d. fur. it'dum.

Quid si qd intulit metum tñ iudex p hoc absolue noluīt Rndt glo. qd talis iherēs nō ē excoīacatus. |v

Quid si nō excoīac' intulit metum: s; alius. Rndt glo. qd inferens excoīacatus erit. |vi

S; nunqd in p'dicto casu ipse excoīac' suspēsus vel interdictus incurrit hanc penam si aliqz p eo vel eius nomie metum intulit. Rndt glo. qd sic si mādauit vel ei' nomie factū ratū habuit d' elec. c. sciāt. d' sen. ex. c. cū q's. |vi

Quid si absolutoz qd p metum absolueat p2ea ratū habuit id qd p metuz fecerāt. Rndt glo. qd nichilōz sunt excoīacati metum iherētes qd text' dic qd ē nlla. |viii

S; qd si qd nō iherāt metum in corpore s; p penā amissiois rez appellat absolui. Rndt glo. qd ē excoīac'. |ix

Sed quid si cōpu lit p bānū metū de q timē nō d̄buit
nūquid habet locū hec pena **R̄ndet glo.** q nō. qz talis
met⁹ nō inducit restitucōz nec ap̄pe appellat metus. ff.
q metus causa. l. metū. 7. l. se. 7. l. nec timorē. **¶** Ille go
metus qui putat iustus ad reuocādū ea que p illud fi
unt facit icurrē excoīcatōm: ali⁹ vō non. **lx**

Sed quis dicit iustus metus **R̄ndet De. de an.** q me
tus mortis ul cruciatus corporis 7 talis q possit cadē
i cōstantē virū qd arbitrio iudicis relinq̄tur. vt nota.
C. q metus cā. l. interpositas. 7. s. eo. c. cuz dilect⁹. vbi
glo. alijs modis cōsideat iustū metū ad rescīsiōem act⁹
¶ Addit iñez. **De. distinguēto.** Tu dic lacius. nam qñq
vlt rescindere qd gestū ē p metū ex edicto p̄toris 7 tūc
requirit met⁹ de quo dixi statim. **¶** Quātoqz quis vlt re
scindere a sentēcia vel mente edicti. tunc sufficit si in p
sonā filij vel cōiūcti inferat. l. isti quidez. ff. q met⁹ cā
¶ Quātoqz quis vlt rescindere p officium iudicis. 7 tūc
sufficit metus verēcūdie: licet ibi non sit mortis picu
lum vel cruciatus corporis. l. fi. s. fi. ff. eo. **¶** Aliqñto in
fertur metus alicui futuri euētus. vt in medico q cau
sa extorquēdi pecūiam morbu⁹ leuem aggrauat. 7 tūc
rescindit officio iudicis. l. medicus d̄ varijs extraor. cog
¶ Quātoqz inferit met⁹ causa maioritatis 7 obediēcie. 7
hoc dupliciter. nam qdam ē maioritas absq publica
p̄tate. vt maioritas que habet a marito in vxorem. et
tūc rescinditur officio iudicis. l. i. s. honorāde. ff. qruz
rerum actio non datur. 7. l. fi. ff. de furtis. **¶** Quedā ē ma
ioritas cū publica p̄tate cui⁹ tiōre aliqd geit: 7 tūc re
scidit adicōe ex lege vt. C. eodē. li. si p ip̄sioem. **xi**

Quero quō cognosceat vtrū metu publice p̄tatis aliqd
geritur. **¶** Dic hoc iudicis arbitrio relinquendū est pō
teratis circumstancijs an consuevit esse terribilis 7 si
milia. vt notat. **Bar. in. l. d̄ pupillo. s. Si q̄s ipsi pre
tori de oper. no. nuncia.** **xii**

Qued an met⁹ cōminate excoīcatōis sit cēsend⁹ iustus
¶ Dic vt notat **Do. an. dicto. c. Cū dilectus.** **xiii**

Atem nota s̄m Petrū q sicut requirit metus qui possit

cadere iſtantez virtuz ad reſſionē aduſ ita requiritur
coluſ qui potuerit cadere i prudentiſſimū Si qſ ergo
iduciſ fatuitate ad adū gerendū ex hoc nō pōt p̄tendē
ſe deceptuſ; ſolo quia fatuitas que ē ſimilis late culpe
cum ſolo alteriuſ compenſatur

De expellētibz celebrai i loco iſdicto. §. xl. vii
Arca hanc excommunicationē. ſ. de expellentibus ce
lebrari in loco interdito

¶ Quero qz textuſ dicit qz grauiſ q̄rela ad papaz pueit
qz ſomini tempoāleſ cogūt celebrare in loco iſdicto
¶ Quid ergo ſi ſūt epiſcopi ūl eccleſiaz prelati. **Reſpōdē**
glo. item. ſ. qz ſunt excommunicati.

¶ Quēd hic dīr qz cogūt celebrai i loco iſdicto de q̄ iſdi
cto hic loq̄t. r̄ndet qz d iſdicto a iure ūl ab hoīe

¶ Quid ſi ē occultuſ; qz locuſ ſit iſdictuſ; tñ clericuſ; ſcit: an
teneat huare licet nō ſit publicatuſ; **R̄ndet glo. qz ſic. x**
itez tenet Archi. de ſen. ex. iſ. q. li. vi. qd̄ vez itelligit
Vincen. vbi factuſ; apt qd̄ eſſ; iſdictuſ; locus eſſ; occul
tuz ſecus vbi factuſ; eſſ; publicuſ; lz neſciret qz eſſ; locuſ;
iſdictuſ; vñe glo. dīr qz eſſ; neceſſe qz ſiēt vna cōſti
tutio p̄ſalute aīarū q̄ p̄uideret qz clerici nō teneret ad
obſhuacōnē mīterdicti lati a iure niſi priuſ fieret illoz
de claratio ſeu publicatio

¶ Quēd qd̄ ſi p̄hibeāt excoīcatos exire nō a miſſa ſ; ab
alijs diuinis officijs. r̄ndz glo. qz nō ē locuſ; huic pene

¶ Quēd qz excoīcat illoſ qui p̄hibent ne excoīcati mo
niti exeāt de qua monicōne loq̄tur: an geneāli ūl ſpeci
ali **R̄ndet glo. qz ſufficit geneāliſ monicio. vt poſt q̄**
facta ē p̄hibēteſ ſint excoīcati: ſ; q̄ ad excoīcatos ūl in
terdictos nō exeunteſ requirit qz nominatiz ſint moniti
vt exeant qui ſi p̄ſea remanēt ſūt excoīcati

¶ Quēd quia hic dicit textuſ qz ad papaz grauiſ q̄rela d̄
uenit qz qdā cogūt celebrai tēpōē iſdicti nedū i locoꝝ
ſuoꝝ capelliſ; ſ; icollegiatuſ; ecclyſ;. **¶** Quēd qd̄ ſi faciūt ce
lebrai i ſuiſ oratorijs qbz ex ſpali licēcia t̄leſ potēteſ
cā maiſ gloie pociuſ; q̄ duocōiſ faciūt i aliq̄ tomē ſue
āgulo celebrai an ſit locuſ; huic pene. r̄ndz **Lan. qz nō**

Quedo an tpe interditi possint campane pulsari ppter
p'dicationez ul gracia capituli cōgregandi. respondet Lan
q sic dum moto non fiat in fraudem. viii

Et nota hic q publice excoicati & interditi si moniti
non exeunt cuz diuina cebrantur incidūt aliā excoica
cionem sic excoūnicatus pōt iteruz excoicari. ix

Sed an ligat pluribz sentēcijs possit vna absolutioē
absolui. Distinguit Lan. q aut qē excoicatus ab vno
aut a pluribz. Prō casu aut vna sentēcia aut pluibz si
vna aut ppter vnā cāz aut ppter plures: si ppter vnā cāz
tūc sufficit vna absolutō p oibz: si ppter pluēs causas
tūc aut o stat q ppter quālibet itēdebat singulas ferre
sentēcias aut ppter simul oēs causas: aut dubiū ē. Prō
casu erūt neccessarie tot absolutōnes quot fuerūt sentē
cie. An hō sufficit vna absolutō. tñ oēs cause expmēre
sūt in ea alias non sufficit. Si pluribus sentencijs tūc
erūt neccessarie pluēs absolutōes. ff. d. oper. no. nō. l. pu
pillo. Si aut vnā intēdebat ferre sentēciā sic dicendo ex
coico anathematizo te tūc sufficit vna absolutio de iur
deis. c. ad liberāda. ff. de acceptis. l. pluribz. Si autē a
pluribz iudicibz si oēs habēt vnā iurisdicōnē valz abso
lucio & vna ab vno eoz dū tamen habeat potestatem
ab alijs. ff. d. of. dle. l. causaz. Aut habēt distictas iuris
dicōes & tūc tot requirūt absolutōes q̄t iurisdicōes & ex
coicacōes ex d. sen. ex. c. officij & dicet ordiario suz excoi
catz a vobis & ab alijs cū fueō absolutz a vobis p̄ea
petā ab alijs. De hoc et vid Ric. i. iiii. di. xviii. ar. x. q

De sepeliētibz hereticos. S. xlviii.

Arca hāc excoicacōnez. s. d. sepeliētibz hēticos & ce. nō
q absolui nō pnt nisi p̄p̄s maibus exhumauerit &
locus debet carere ppetua sepultura

De grauātibz electores & q noluerint

eligere eos p qbus rogati sunt. S. xlix.

Arca hāc excoicacōez. s. d. his q grauāt electores eo
q noluerint eligere eos p qbus rogati sunt. i

Querit glo. quid si sint episcopi qui hoc faciāt. Respō
det q sunt excommunicati. ii

Quero qz textus hic dicit qd qui grauant clericos ul per
sonas ecclesiasticas qz noluerit eligere eos p quibus ro-
gati sunt q dicuntur p sone ecclesiastice. *Rñdet glo. cōsi
templarij licet non sint clerici.* liii

Quero hic dicitur qui grauant clericos ul alias per so-
nas ecclesiasticas ad q̄s i aliqbz monasterijs ecclesiis
ā alijs p̄ys locis spectat electio. ad q̄s ergo spectat electi-
o de iure comū. *Rñdet glo. q in collegiata ecclia spec-
tat ad collegiū electio de iure pa. c. nobis. xvi. q. vi. cō
gregacio. Et si non ē collegiū spectat ad patronū. vt i.
c. postulasti de iure pa. Et hoc de iure comuni n̄ aliud
inducat de consuetudine. vt in. c. cū ecclia de cā posses-
siois Si autem non est collegium vel patronus p dio-
cesanum habet ordinari. x. q. i. regenda. xvi. q. vii. om-
nes basilice. Et hec vera quo ad electionem p̄lati. De
inferioribus beneficijs notatur. extra de elec. c. Cum
ecclesia vulturana.* liiii

Quest glo. an p̄ces iducāt simoniā. *Dic vt. viii. q. ij. i
sum. vii. q. i. Moyses de eta. 7. quali. Tuam.* lv

Altē nota qd hic dicit qd ḡuātes electoēs ul cōsanḡneos
casū speciale i q̄ p̄cuiēs laicū ē excoīcat? ip̄o iue ad idē
de sen. ex. c. q̄cūqz. 7. de imuni. eccle. q̄niam. lvi

Qued an ḡuātes eos q̄ noluerūt p̄sentaē illū p q̄ roga-
ti erāt sint excoīcati. rñdt glo. qd sic fauō eccliaz. Idē
dicit in nouella de confirmāte 7 postulante infra ec-
li postqm̄ in fi. 7 quod notatur s̄ eo. in causis.

*De mittētibz cardinalibz i cōclauī positīs ḡcia
electionis pape nūciū ul epistolam. §. l.*

Artca hāc excoīcācōē. s. de his q̄ cardīalibz i cōcla-
ui positīs ḡcia electōis pape mittūt nūciū ul epistolā
vel omnibus vel alicui eorum. 7 de loquente secum
secrete secūdm glo. ē ep̄alis qz sibi papa nō resuauit

Que rectoibz ciuitatū i q̄bz fuerit celebrāda ele-
ctio pape q̄ nō faciūt h̄uai dictā cōstitutōē. §. lj.

Artca hanc excoīcācōē. s. de rectoribz ciuita-
tum in q̄bz fueit celebrāda electio romani pontificis
qui non faciunt h̄uari dictam cōstitutōem. li

Nota q̄ qñ moriit roman⁹ pōtifex statiz audito roma
ni pōtificis obitu rētor ciuitatis in q̄ debet fieri electio
coraz clero ⁊ populo vniūso ciuitatis ad hoc specialiter
cōuocādis debet p̄stare corporale iuramentuz q̄ totū
ordinez illius constitucōnis diligenter obſuabit **lii**

Item nota penas quas incurrit si non facit diligenter
obſuari aut si fraudem cōmittat. **P**rimo ē excoīcatus
ipso facto. **S**ecundo ē p̄petuo infamis. **T**ercio non po
test habere aliquam dignitatez nec aliquod publicuz
officiū. **Q**uarto feudis ⁊ bonis ceteris que ab eadē
romana ecclesia tenet ūl ab alijs ecclesijs ipso facto est
priuatus ⁊ reūtuntur ad ipas ecclesias cum pleno iurē
de eis disponēdi quicq̄d placet ecclesiaruz p̄latis. **Q**uā
to q̄ ipa ciuitas i qua dicta electō fieri debebat sit ipso
facto interdita. **S**exto q̄ pōtificali careat dignitate **liii**

Item nota q̄ districte p̄cipit patriarchis archiep̄is ep̄i
scopis ⁊ alijs ecclesiaruz p̄latis ⁊ p̄dicatoibz: vt exhorten
tur cleruz ⁊ populū ad orandū p̄ electione pape ⁊ p̄ut
circūstācie pensande suaserint ieiunia idicant. **liiii**

Quod q̄ sūt illa q̄ obſuari debēt p̄ mortē sūmi pontifi
cis ad que obseruari faciēda tenetur romin⁹ ciuitatis
in qua moritur papa. **R**espōdeo plura. **P**riō q̄ si pa
pa moritur i ciuitate i qua cuz sua curia residebat car
dinales qui fuerint i ciuitate ipa p̄sentes teneātur ex
pectare absentes p. x. dies tantuz quibus elapsis siue
absentes venerint siue non: ex tunc omēs cōueniant
in palacio in quo item pontifex habitauit cōtenti sin
guli vno hūitore clerico ūl laico p̄ut elegerit. **A**lli aut
qui manifesta necessitate cogūtur possūt duos habe
re hūitores p̄ut elegerit siue clericos siue laicos. **S**ecū
do q̄ in eodem palacio vnum conclaue nullo iterme
dio pariete seu alio velamine puta cortinarum omēs
habitēt in cōmuni. **T**ercio q̄ dictū cōclaue ita clauda
tur ex oī parte q̄ nullus illud itraē valeat ūl exiē nisi
q̄ r̄līq̄tur adit⁹ ad secl̄az camerā p̄ necessitatibz ipoz
cardiālium corpoālibus: puta pro supfluo pondere d̄
ponēto fm pe. C. d̄ testa. l. antiq̄tas. **Q**uarto q̄ n̄llus

De excommunicationibz

possit ad eos accedere vel secrete loq̃ et ip̃i cardinales nō
debēt tales audire nisi aliq̃s vellet loq̃ aliquid de his q̃
ptinēt ad electōnez: puta si esset aduocat⁹ iurispēt⁹ re-
ligiosus ul tabellio h̃z glo. q̃ d̃ volūtate dñuz cardina-
liuz ibi p̃senciū vocaēt **Quinto** q̃ n̄lli liceat cardiālibz
mittere nūciū ul scriptuāz ul secrete loq̃ alias ip̃o facto sen-
tenciā excoīcaciōis incurrit **Sexto** q̃ i oclauī p̃dicto vna
fenestra op̃etēs dimittat p̃ quā ip̃is cardiālibz ad vi-
ctuz necessaria possint om̃ore mīstrai op̃etēs dico h̃m
glo. ita q̃ p̃ eaz i traē ul exiē n̄llz possit **Septiō** q̃ si in
tra tres dies p̃ q̃ oclauē dicti cardiāles itrauerit non
fuerit faacta electō pape p̃ spaciū q̃nq̃ diez im̃ediate
sequēciū taz i p̃rādio q̃ i cena nō habeant nisi ferclm
Octauo q̃ si p̃ istos q̃nq̃ dies adhuc non fuerit facta
electō tūc tātū mīstret eis panis et vinū et aq̃ donec sit
facta electō **Nono** q̃ pendēte dicta electōe cardiāles ni-
hil possint p̃cipe lucri d̃ cameā pape nec aliud lucrūz
vndcūq̃ pueniēs ip̃i ecclie: h̃ ille cui om̃issa ē custodiā
camē pape debet oīa lucra suaē futuro pōtifici **Deciō**
q̃ si aliqd̃ lucri d̃ cameā pape pendēte electōne p̃cipiāt
extūt sūt suspēsi a p̃ceptōne reddituuz suoz b̃nificōz q̃-
usq̃ hui⁹modi luc̃ restituant **Vndciō** q̃ cardiāles non
d̃bēt se interiz d̃ alio negotiō ip̃ediē nisi forte supueiat
ar̃eo vrgēs necessitas q̃ oportet p̃uidere d̃fendendo
aliq̃ itaz ip̃i ecclie ul nisi eueiret aliud tā euidēs et taz
q̃ue p̃iclz q̃ oēs cardiāles oīd̃it iudicarēt p̃uidēd̃ eē
Quodciō q̃ si aliq̃s cardiāliū dictuz oclauē nō itraue-
rit infra .x. dies ā p̃ q̃ itrauerit absq̃ maīfesta causa in-
firmitatis exiēit. tūc nō possit vltēz ad electōnē admi-
tti **Tercio** deciō q̃ si aliq̃s ex cardiālibz infirmaret pōt
sine eo ad electōnē p̃ alios procedi et cessante infirmitate
debet admitti **Quarto** deciō q̃ si cardinales absentes i-
fra terminū. .x. diez supuenerit anq̃ electō facta sit itz
admittāt ad electōnē faciēdā cū moreāmine h̃uicū et
cuz clausuā cibo et potu sicut p̃dictuz ē. **Quinto** deciō q̃ si
papa morit̃ i coītatu siue itritoīo illius ciuitatis in q̃
erat cū sua curia: tūc cardiāles in dicta ciuitate debent

cōuenire p electione facienda nisi forte esset interdicta
vel rebellis romane ecclesie quo casu in alia viciniori
conueniant que non sit rebellis ul interdicta cuz clau
sura ⁊ alijs modis supradictis. **Item nota** q cōstitu
tio similis fuit facta p Celestinum: sed fuit reuocata p
Adrianum sine consensu concilij quod facere potuit
papa de plenitudine potestatis cum sit super oia con
silia. ex. de electionibus. c. significasti. quā Bre. confir
mauit fm glo. **Item nota fm glo.** q ē speciale i electi
one pape q cardinales absentes non citantur s expe
ctant p decē dies: sec⁹ i alijs electionib⁹. |vi

Sed pone q cardinales quidam sunt absentes: et ita
remoti q nullomodo possent venire infra decē dies
ad locum vbi debet electio celebrari: nūquid poterūt
presentes statim ad electionēz procedere ul ante lapsūz
spacium horum decem dierum. **Respondet glo.** q nō
nam poss⁹ esse q absentes audientes de infirmitate pa
pe ul alia causa venire ceperant ante mortem: ita q i
fra decem dies a morte erunt in loco. |vii

Item pōt q aliq⁹ cardinalis nō dōbito tēp e expectat⁹ volt
agere dōtēptu vtrū possit. rñdet glo. q nō si electō fa
cta fuit ab oib⁹ alijs ul a duab⁹ ptib⁹ eo nō cōputato

Quod hic dicitur q presentes teneantur expe |viii
ctare absentes per decē dies quibus elapsis omēs pre
sentes dōbēt ingredi ad electionēz **Quid** ergo si isti pēn
tes essent pauciores q tēcia ps. **Rñdet glo.** q possūt eli
gere nā illud qd dī q si elect⁹ a pauciorib⁹ q a duab⁹
ptib⁹ cardinaliū gerit se p papa sit excoīcat⁹. vt. i. c. li
cet d elec. intelligitur duab⁹ ptib⁹. s. pēnciū. |ix

Quod q sit necessitas q cardinalis possit hēre duos hui
toīs i oclauī. rñdz glo. puta q podagras hz ita q ne
cesse hz p duos huiusmodi sustētai ul portai ul alia sili cā

Quid si cardinalis apē infirmitatē nolēs iclusus sta: |x
re renūciat voci sue: nūqd valz renūciacō ⁊ nūqd redi
ens admitteī. rñdz glo. fm Hostien. cui hoc de facto
contingit q penitens ⁊ rediēs admittēd⁹ ē de his tñ q
medio tēp facta sunt conqueri nō potest. |xi

Quod pone qd absens cardiālis veit p^r die octaw^z p^r die^z i clusive ul a die i clusive ita qd cardiāles in clusi tūc nō habēt nisi vinū & aquaz & panē vt dictū ē nūq̄d iste supueniēs statiz opellitur suscipere ipoz vitā **Re**spōdet glo. qd sic licet non fuerit i culpa quia sepe sine culpa q̄s punit ex causa de re. iu. sine culpa. xi

Quid si papa moritur i mai^r vbi debēt oueniē cardiāles ad electōnez. rñdet glo. qd debēt oueniē i ciuitate p quā loc^z ille maris distinguit puta si vocat mare pī sanū debēt ouenire pīsis si aut nō distinguit p aliquā ciuitatē debēt conuenire viciniori. xii

Quid si electō pape sit facta in ciuitate interdicta **Re**spōdet glo. qd valet. xiii

Altez nota h̄m glo. qd cardiāles tenēt eligere idoneum licet dicamus qd nulla excepco admittitur cōtra electū a duab^z partib^z vt supra eodez. c. licet. xv

Quid ergo si laicuz illiteratū eligant. glo. remittit ad notatā in. c. si quis pecuniā. lxxix. xvi

Altez nota cautela^z adhibendā circa conclauē h̄m **De**. vt habeat vnū accessuz & nullū mediū parietē siue velamen. **M**eliorē cautelā adhibet iuriscōsult^z cuz mulierem dicentē se p̄gnante i tempore ptus iubet i cōclauē poni & caute custodiri ne supponat ptus quez p^rea se peperisse dicat vt sic mariti cōsanguineos a successionē excludat. l. i. §. de inspiciendo. ff. de nō inspiciendo vñd nota posse cōmitti fraudē ppter velamen mediū qd facit ad q̄stionē qd si inter testes & attestatores ē cōtina i medio ita qd audiūt voces eius s̄ non vident qd nō valet testamentum nec depositō testiu^z deponēciū de auditu & nō de uīsu vt notat Ci. i. l. si nō speciali. C. d̄ testamētis & p Bar. in. l. summa. §. item Labeo. ff. de aqua pluuiā. arrenda.

De his q̄ vocāt ad digēdas moia
les i elctōib^z. §. lii. xviii
Altez hāc excoicacōez. l. d̄ his qui vocāt ad digēdas moiales i elctōib^z ab eis faciēdis nisi abstineāt ab his p q̄ it eas poss^z i ip̄is elctōib^z d̄iri discordia ul orta nu^r

Quero qui sunt isti qui possunt incidere hanc exco-
municacionem. Respondet glo. puta religiosi consiliarij
aduocati discreti viri qui vocantur ad dirigendas mo-
niales circa modum electionis ab ipsis faciente lii

Sed quod quia hic dicitur hi qd si vocarentur mulieres
religiose ul alie discrete an si strafaceret incideret exco-
municacionez. Respondet glo. q sic liii

Item nota q hec pena habet locum neduz in his qui
vocantur ad dirigendas moniales regularum appro-
batarum in earum electionibus faciendis sed etia i
his qui vocantur ad dirigendas illas que non renun-
ciant aprys nec faciunt pfessionem regularem i vna d re-
gulis approbatis s vivunt sicut canoici seculares in se-
cularibz ecclis nisi abstineant a predictis.

De electoibz et electis ad regimen urbis
rome extra. c. fundameta. §. liii.

Circa hac excoicacionez. i. d. electoibz et electis ad regi-
men urbis rome extra. c. fundameta d. elec. li. vi. li

Nota q in principio dicti capituli vsq ad. §. p. m. x. po-
nit raco quare facta fuit hec constitucio et excoicaco. i. q
nullz notabilis peminencie potestatis et dignitatis eliga-
tur i senatore. s. ne cu sua potencia possit sibi dicta ur-
bem vspare et subiugare ecclesiam et romanuz pontificez
sicut fecit Coradinus q de venenosa radice Frederici co-
dam romani imperatoris colubri tortuosi iusto ecclesie
iudicio reprobai prodysse vicebat i regulu quicq ad ex-
terminiu romane ecclesie manifestis iudicijs vna cu
suis fautoibz aspirabat. Secundo statuit q nullus infe-
rioris dignitatis a p. dictis eligat ultra anu i senatores
ne habeat causas acquirendi i ea potencia et principatu q
velit postea sibi eiz cominu subiugare. lii

Nota etia peas qa. Primo electio e nlla. Secdo incur-
runt excoicacionez ta electores q electi cu datibz eis auxi-
liu osiliu vl fauore. Tercio q si tales electi se imisceat
vel consentiant electioni sunt priuati vna cum suis
posteris omnibus feudis priuilegijs libertatibus
immunitatibus gratijs et honoribus que tenent

ab ecclesia romana ul ab alijs eccl'ys ⁊ reuertant ad ipsas
eccl'ias a quibus tenebant Quarto qd oia facta ab istis i
dicto officio sint nulla. Quinto qd iudices ⁊ tabelliones
q auctoritate tali electioni interposuerit ul instrumeta co
fecerit: sint privati dignitate ⁊ officio suo Sexto qd non
pnt absolui a dicta excoicacoe nisi p romanu pontificez
ul de eius licencia speciali.

liii

Item nota qd ciues romani possunt esse senatores ul pa
tricij urbis rome dummodo no ultra annum et si fuerit
fratres ul nepotes ul filij dictoz principu ul et si habu
erit dignitate ul titulu comitatuz baronie ul alie tituli
dummodo dicta potecia sit ex territorio rome nisi esset mul
tuz notabilis ⁊ excellens potecia ad qua ratio huius consti
tucionis possit merito extendi.

De magistris ⁊ scholais bononiensibz
conducentibz hospicia ante tps. §. liiii

Arca hac excoicacoez d magistris ⁊ scholais bo
noie q ante tempus conducciois adducunt alioz magistroz
ul scholariu hospicia sine ipsoz consensu.

li

Quod an locatores incidant excoicacoez qd solu videtur dicere
d adducentibz. rñdz An. d bu. qd doctores contineant qd ligentur
qd participat i delicto p q conductor e excoicatus qa iste
no adducit nisi locaret vnde p reglaz. c. si cubine. e exco
municatus locator. §. videtur qd hec constitucio contineat iniq
tate: si no e licitum impellere locatore ut locet ante tps fini
tuz iaz est aperta via ad eludendu locatore qd si expecta
bit tps potest esse qd recedet ille q ibi habitat ⁊ tunc si
remanebit vacua Dicit Jo. an. imaginandu esse qd eat
certu tempus i medio locacionis quod eat determinatu fm
consuetudinez ad impellendu locatores ut hic i bonoia
i medio augusti: modo ante istud tps locacionis facie
re no dico facte no erat licitum impellere p hoc tem
pus sic ⁊ hoc voluit hec decretalis.

lii

Quero an hec constitucio astringat locatore ad locandu
ho anno. Rñdet An. d bu. fm Hostien. qd no: dummo
locet elapso tempore conducciois fm qd declarat Jo. an
aut facere no pot sine consensu iquilini. Hec aut constitucio

nichil dicit de necessitate locandi in secundo anno. Dicit
tamen **Gofredus** quod si novus inquilinus vult pro eodem
precio quo antiquus est preferendus antiquus: sicut di-
cimus in locacione prediorum fiscalium. An. de bu. di-
cit quod hoc de iure non est determinatum quod quis cogatur
locare in secundo anno salvo quam in prediis fiscalibus
Est tamen verum quod ex quadam urbanitate potius de-
beret antiquo quam nouo locare et quasi dicitur facere iniu-
riam lato sumpto vocabulo si omisso antiquo locat no-
uo pro eodem precio: sicut dicitur in emphiteota ut no-
tatur. l. i. de priuile. credi.

iii

Quero an hec constitutio in alijs scholaribus sit ser-
uanda sicut bononie ita quod sit seruanda generaliter in
quolibet studio. **Hostiensis** dicit quod sic. quia alias fru-
stratorie fuisset hic posita quia suffecisset constitutio le-
gati. **Item** quia olim erat in superscriptione episcopo
bononie quod est remotum ergo papa voluit esse con-
stitutionem generalem. **Item** quia eadem est ratio. igitur
in omnibus debet esse idem ius. l. actio de verbo. obli-
et de con. translato. **Item** quod sit generalis patet quia est
clausa in corpore iuris. licet de bononia loquat ut in
stitutione de iure natura. gen. et ciui. S. si quod principii.

Item quia fundata est super bono publico et comuni. **T**unc
coniter doctores tenent oppositum. **Item** dicit **jo. an.** quod
est localis ut patet ex verbis ipsius constitutionis et hoc dicit
An. de bu. tenendum. s. quod sit localis solum bononie ser-
uanda et non generalis.

iiii

Quod an sufficiat episcopo bononie facere legem per scho-
las **Respondet An. de bu.** quod non. quia est communis
audiencia omnium scholarium debent ergo in gene-
rali congregatione scholarium publicari de qua nichil fit **15**

Quero an hec constitutio sit ferenda vel late sentencie
Respondet An. de bu. quod est late.

vi

Quod an hec constitutio extendatur ad scriptores. **Re-**
spondet An. de bu. quod credit quod non. quia hec constitu-
tio est penalis **Item** deo non debet extendi. **Item** quia in scriptura

appellatione scholaris nō cōtinetur scriptor.

De participāte cū excoīcato a papa ī diuinis. §. lvi
Arca hāc excoīcatōne. s. de participante cum excoū-
 nicato a papa in diuinis li

Nota q̄ ad hoc vt hāc excoīcatōne īcurrat talis par-
 ticipās q̄q̄ requirūtur h̄m An. d. bu. **P**riō q̄ partici-
 pans sit clericus. **S**ecūto q̄ pticipans fiat ex certa sciēcia
Tercō q̄ spōte. **Q**uarto. q̄ excoīcatō sit papalis. **Q**ñ-
 to q̄ excoīcatō sit ī diuinis **E**t ita tenet An. d. bu. q̄ in
 oībz istis occurrētibz pticipās ī diuinis sit excoīcat⁹: &
 ideo facit pulchraz distinctōne dicens. **T**u dic q̄ partici-
 pans cū illo q̄ ē excoīcat⁹ cū pticipātibz īcurrat maior-
 rez excoīcatōne. **I**dez d. coicante ī crimine p̄ q̄ ē excoū-
 nicat⁹. s. q̄ īcurrat maiore excoīcatōez. **I**dez d. cōūicāte
 ī diuinis oībz illis q̄q̄ occurrētibz d. q̄bus p̄dixi q̄ hic
 ī textu enumerāt. **C**ōcordat **H**ostien. **I**o. tñ tenuit q̄
 cōūicās excoīcato ī diuinis nō distinguēdo inter pa-
 paz & alios īcurrat maiore: secus si cōūicāt ī alijs q̄ ī
 diuinis: puta comedēdo loquēdo tormiēdo ita notat
 xi. q. iii. c. si q̄s epus ī cōlio. **I**tez nota textuz de vbo ad
 verbū vt discernē possis opinionū diūsitatē q̄ dic **S**ig-
 ficauit nobis & cetera. **V**erum clericos qui scienter &
 sponte participauerūt excommunicatis a nobis & ipsos
 in officijs receperunt eadem excommunicacionis sentēcia
 non dubitamus inuolui quos etiam pro absolucōis
 beneficio habendo ad nos volumus cum litterarum
 tuarum insinuacōne remitti. **N**ic. in. iiii. di. xviij. ar.
 vi. q. iii. vna cuz **H**ostien. tenet q̄ scienter participās
 ī diuinis cum excommunicato a papa nominatim ī-
 currit eandem sententiam.

**De pticipāte cū excoūnicato nedū a
 papa s̄ a q̄cūq̄ ī crimine. §. l. vi**

Arca hāc excoīcatōne d. pticipāte cū excoīcato ne-
 dum a papa: s̄ a quocūq̄ ī crimine apter qd̄ est excoū-
 nicatus incurrit excommunicacionē maiorem. li
Nota secundū An. d. bu. ī dicto capitulo si ocubine q̄
 hoc itelligit p̄ latā sentēciā. s. q̄n pticipat excoīcato p̄

lataz sentēciāz: secū si añ. 7 hoc i excoīcatōnibz ab hoīe
secū a canoē cū iā sit lata sentēcia tpe faēte ostitucōis
Sed qd si p̄ticipat i locucōe oracōe tormicōne 7 **lii**
similia **D**ic q̄ i currit maiorē vt i dicto. c. nuper **liii**
Atem nota h̄m **Qn. d. bu. i dicto. c. nup.** q̄ illud quod
dicit q̄ p̄ticipās excoīcato i crimine dāto ei ōsiliū auxi
liū 7 ceteā i telligitur de ōsilio directe dato ad crimen
ap̄t quod agēs ē excoīcat⁹ puta dāt ōsiliū ad cleicū v̄
berādū: secū si dāt i facto p̄ q̄ talis excoīcat⁹ nō fuīss̄
Atez dicit q̄ si ego do tibi auxiliū ōsiliū 7 fauorez prin
cipalit̄ p̄ d̄lito p̄ q̄ tu nō icurrebas excoīcacōez quāq̄
ap̄ter hoc in quādā cōsequenciā delictum cōmittas
ap̄ter qd incurras excoīcationez nō ap̄terea ego icito
excoīcationez. **E**xemplū ego presto tibi auxiliū
consiliū 7 fauorem vt aggrediāris quemdā laicum 7
illum offendas tu vadis 7 illo aggressio nedū laicum
sed 7 clericum offendis. modo quāq̄ tu sis excoīcat⁹
certe non ego. qz meūz consiliū directe non intēdebat
ad percussionez clericū. **A**tez esset si darem consiliū vt
aliquāz rem auferres: certe si in ablacōe ip̄ius offen
deres clericum non essem excoūnicat⁹ quia meum cō
siliū non fuit directum ad hoc. 7 sic patet q̄ q̄ ad hoc
vt participans criminoso i crimine icidat excoīcacōez
necesse ē q̄ directe participet i illo crimine ex q̄ cōmi
ttens incurrit excoīcacōez **P**ossūt eē intelligi predīta
p̄vt senciūt doctōes q̄nto nō participat i crimine dāna
to s̄ dānar to q̄ tūc participās i tali d̄lito nō sit excoī
catus. **E**xemplum prebeo tibi consilium i tali crimi
ne ap̄ter quod tu committens non incurris excoūni
cationem ip̄so iure: sed bene propter tale delictum po
tes excoīnicari moto si postmodū excoīniceris
nunquid ego qui prebeo consilium in predīto crimi
ne ero excoīnicat⁹: certe non quia auxiliū nō fu
erat prestitum directe super facto damnato vt icurret
excoīnicatio quia requirit iste textus in. c. nuper. q̄
s̄. factum sit damnatum 7 non damnandū **A**tem hic
videt̄ tenere **Qn. d. bu. 7 Anno.** q̄ i ista participacōe

De Excommunicationibus

dando consilium auxilium ⁊ fauorem: non distinguit an alias esset facturus vel non quod secundum quod dicit glo. non refert an de bono malum vel de malo pessimum quis efficiat. ff. de ser. co. l. i. §. q̄ igitur. de hac materia habetur in regula iuris. nullus ex consilio. li. vi. ⁊ ibi dicit Jo. an. tamen ibi dicit quo ad pene quantitatez placet sibi illa distinctio per ea que habentur in. c. si cut dignum de homicidio. Bar. idem in. l. nō. §. si manifestus. ff. de iniurijs.

De his q̄ procurant q̄ conseruatores dati se intromittant de his q̄ eis nō licet. §. lviij.

Quoniam circa hanc excommunicationem. l. de his qui procurant q̄ conseruatores dati se intromittant de his que eis non licet.

Nota q̄ conseruatores quantoq̄ dantur a papa ⁊ possunt solum cognoscere de manifestis iniurijs. vt in dicto capitulo. i. de offi. dele. vnde si de alijs q̄ de manifestis iniurijs se intromittant scienter seu ad alia q̄ iudicialem indaginem exigunt suam excederint potestatez eo ipso per vnu annu ab officio sunt suspensi. Pars vero q̄ hic procurat sententiam excoicationis incurrit a qua nō potest absolui nisi ei que sic fatigauit i debite pmo satisfaciatur itegre d' expensis. vt i. c. si. eo. ti.

Quero qui dicuntur conseruatores. Respondet glo. dicto. c. i. q̄ conseruatores possunt dici episcopi q̄ habent conseruare ⁊ defendere viduas pupillos et orphanos ab oppressionibus ⁊ iniurijs. ex. de foro con. c. ex parte. ⁊. c. ex tenore. lxxxvii. distinctione. c. i. ⁊. ij. xxvii. q. v. ad ministratores. Et scire debes q̄ isti conseruatores interdum dantur vt aliquis defendat contra latrones vel predores. interdum contra eos qui eorum priuilegia confringunt vt ea faciant obseruari priuilegiatis: interdum lacius vt defendant ab iniurijs ⁊ offensis: ⁊ in nullo dictorum casuum habent iudicalem indaginem. i. non possunt procedere per viam iudicij. vt dicto. c. si. De manifestis ergo solum habent cognoscere: ⁊ intellige manifesta illa que notoria sunt ⁊ ita patencia

q̄ n̄lla p̄babili tergiu'sacōne celari possūt. vt de ver. si
gni. c. ex pte. 7. c. vl. de coha. cle. 7. muliez. liiii

Sed q̄d si neget̄ offēsa notora Negacōne em̄ vid̄ de-
tur res fieri dubia. C. q̄b? ad libertatem p̄clamae nō li
cet. l. iiii. Dic q̄ bene p̄bacōnes recipiet cōsuator. f. an
factū sit notorium vt sic videat an sua sit iurisdicio. ff
. de iudi. l. si q̄s ex aliena. 7. de rescrip. c. sup lris. alias e
nim istorū officium ess̄ inutile: 7. si inueniet factuz no
toriz p̄ceret: alias desistet Non em̄ habet p̄tatem de-
fendendi simpliciter iniuriā. s̄ qualificatā notoriam:
Sic ergo cōsuator habet vocare reum 7. si cōfiteatur
factū bene q̄dem. 7. si negat super notorio p̄baciones
recipiet Si aut̄ confiteat̄ factum s̄ dicit se illud suo iue
fecisse. dicūt q̄dam q̄ vlt̄erius se intromittē nō debet
Al̄y cōtra dicētes q̄ p̄baciones accipiat super notoria
offēsa. ad hoc in. c. bon̄ de elec. alias facile ess̄ cōsuito
rum officium deludere. vnde si videatur cōseruatori
probabilis negacio non procedat. alias puniat sicut
notorium. liiii

Quēd an cōseruator nedum offēsam iam possit pu
nire. s̄ etiā inferēdam. Rndet glo. q̄ sic. lv

Quēd q̄ in. c. si. dicit̄ scienter se intromittāt nisi d̄ ma
nifestis iniurijs. q̄d ergo si p̄ ignorāciā iuris hoc faci
ciūt ul̄ p̄ ignorāciā crassa; ul̄ affectatam. Rndt glo. q̄
excommunicacōnem incidunt de re iu. ignorācia de tem
po. or. eps. de clan. de. respon. c. i. lvi

Quero q̄ hic dicitur q̄ isti cōsutores se itromittāt
preterq̄ de manifestis iniurijs sunt suspensi ab officio
nunquid etiā a beneficio. Respōdt glo. q̄ sic q̄ ē ei? lvii
seq̄la xxxij. di. c. preter. lxxxi. di. c. si quis.

Quēd vtz ali? q̄ papa possit dare istos cōseruatores.
Rndt De. de ancha. fm̄ Jo. an. in nouella q̄ etiā lega
tus potest cum sit ordiarius de of. le. c. ij. si potest p̄ se
ergo per alium vt in regula pōt q̄s. li. vi. Et ita refert
de facto fecisse quēdam legatum Ex qua ratione seq̄t̄
q̄ quilibet ordinarius poss̄ in sua d̄yocesi tales cōs
uatores creare fm̄ Jo. an. infra eo. c. si. super vbo dietā

De Excommunicationibus

Allegat tamen aliqua iura ciuilia quę phibēt hoc fieri. s. loci cōsuatores constitui. vt in auden. vt iudi. in quoq̃. suffra. S. nlli q̃ iudici. 7. S. interdicimꝫ. col. ij. 7. de manda. princi. S. eos autem. col. iiii. 7. in autten. vt nulli iudici liceat habere loci cōsuatores i prici. col. ix. nam vt dicit textus in dicto. S. interdicimꝫ. magis isti cōsuatores erant fures 7. violēti qm̃ illi quos a talibus cōhibere debebant

Ex qua ratione 7. alijs cōcludit Ho. an. in verbo dietam. qđ equum ē consentire 7. concludere tales cōsuatores p̃ solos romanos pontifices dari posse qđ pbat. c. i. de off. dele. dum dicit concedimꝫ. 7. c. fi. ifra ep. vbi a sece apostolica concedit. 7. ad hoc p̃stat argumētū d̃ of. oz. c. i. v. nec pro ep. li. vi.

De eo q̃ fingit aliquem casum ppter quē aliquis iudex vadat ūl mittat ad aliquam mulierem pro testimonio. S. l. viii.

Arca hanc excomunicacōnem. l. de eo qui fingit aliquem casum ppter quez aliquis iudex vadat ūl mittat ad aliquam mulierem pro testimonio.

Nota rationem quare fuit facta hec excomunicacō posita in principio tex. qz non conuenit mulieres euagari super palacia nec virozum cetibus cōmisceri **E**t glo. addit q̃ periculosa ē sexuum cōmixtio. xviii. q. i. diffinimus. **E**t idō hic phibz papa q̃ mulieres nō debeāt personaliter ad iudiciū conuocari ūl inuite trahi causa ferēdi testimonium nec auctoritate litterarum apostolicarum vel legatorum ipsius vel alia quacumq̃: sed cum necessariū fuerit testimoniuꝫ earumdem. iudex expensis partis cui incumbit probacio transmittat ad eas tabellionem vel aliam personam idoneaz: puta secundum glo. presbiterum ūl alium virum honestum coram quo iurent. 7. ibi erit tabellio 7. citabit pars aduersa. vel si casus occurrēt q̃ iure phibente receptō testium alteri non posset cōmitti. tūc iudex debet psoālī ad eas accedere ūl si iudex sit psona notabilis. puta ep̃s quē p reuēciam episcopalis dignitatis ad muliercl̃as accedē nō decet. tūc et debent mittē.

Item nota fm glo. in eo qd dicit inuitas trahi qd si vo-
lentes ire volunt et non coacte ad testimoniū ferēdūz nō in-
currit hec pena. Et i hoc aut differūt religiose d qbz sta-
tiz ifra: qz et si vellent ire ad iudiciū nō possūt. iii

Quid d matre tutte filioz. rñdt De. d an. cto qd per se
ipaz possit si volueit i iudico esse. Dost qd em tutela si
bi deferit a lege tāq legittiāz ad mistracōm habens pē
rez i iudiciū deducē. de appel. c. sua nobis. iiii

Querit Jo. an. utrum hec pena habeat locum in iudi-
ce laico. Respondet qd sic. v

Ite nota fm eū qd si qd pcurator ul pars nominat aquā
muliez in testez ul fingit casū aliquē dicēto talez esse su-
um debitoem in centū de qua re testis ē talis mulier: et
hoc facit ad hūc finem vt iudex vadat ul mittat ad eaz
pro testimonio excomunicatus est. vi

Qued an eo ipso qd qd fingit cōtra istā cōstitutōem sit ex-
coicat? Rñdt Jo. an. qd nō. imo expedit qd iudex pdu-
ceat eam ad effectū cūto ul mittēto ad eam qz vba sūt
intelligenda cū effectu. vt i. c. relatum de cleri. non resi.

Que eo qd absolutus fuit in articulo mortis vt ad
ueniēte sanitate representet se. §. lix.

Arca hāc excoīcācōm scilicet de eo qui absolutus
fuit in articulo mortis ul alio impedimēto si adueien-
te sanitate ul alio impedimēto cessante nō se presentat
cum commore poterit reincidit in eandem. i

Quero qmōto intelligit illud commore. Wice supra
exco. ij. §. xxxv. Nota etiā hic glo. enumeantē omnes
casus excoīcācōnum positos in hoc li. vi. ii

Ite nota qd apter iustum impedimētum pōt quis ab-
solui ab alio qd ab eo a quo de iure fuerat absoluendus
Imminēs aut peiculū mortis dicit iustū impedimētū
etiā si imineat aliter qd per infirmitatem: puta timet
hostem capitalē ul ē obsessus ul in manibz pretonis
ul tyranni ul ē nauigatur? peiculoso nauigio ul pati-
tur naufragium ul iturus ē per loca periculosa. ff. de to-
na. cau. a mortis. l. tertia cum. l. Se. iii

Sed hic qrit vtz illa absolutio que cōcedit apt iustuz

impedimētū potest fieri ab alio q̄ ab eo qui debet: an
habeat locum in excoīcatis alia ratione contracta ali
ter qm̄ per iniectionez manuum **R̄ndet De. de ancha.**
fm Anno. q̄ habet locum. solum in excoīcatis ppter
manuum iniectionem: s̄ si alias sit excoīcatus a iudic
ce vel a iure licet absolui possit in mortis articulo. **ar.**
de sen. ex. c. a nobis. ij. in fi. tamen in alijs casibz qui
ponūtur in. c. **q̄uis de sen. exco.** non habet locum: s̄ tā
tum ab excommunicatore vel ab illo ad quem spectat ab
soluēdi sunt: et ita notatur supra. c. **q̄uis in nouella** S̄
hic in nouella **Ho. an. dicit** q̄ iste textus facit cōtra istā
opinionē dum dicit ab alio absoluūtur et supra gene
ralit̄ dixit ab hoīe ul̄ a iure et sic de alia etiā excoīcaciōe
q̄ de illa que per manuum iniectionem infligitur locus
habet illa absolutiō ppter iustum impedimentum pro
ueniens ex multis causis. **vt dicto. c. Eanoscitur. et c.**
q̄uis. et c. q̄ de his.

iiii

Item nota q̄ quanto quis absoluītur ab excommunica
tione debet satisfacere. quod intellige iuxta p̄prias fa
cultates et per hoc infert **Archī. facultates ecclesie** q̄s
ad vsum habet clericus ad hoc non teneri. **xvi. q̄vi. §.**
fi. pro hoc facit de. volentes. §. i. de here. et de appella
cio. c. rēprehensibilis. Vide q̄ notatur de prebendis.
c. de multa. iiii. glosa.

v

Querit Ho. an. in nouella vtrum legati de latē possint
absoluē inicientes manz in cleicū si lesio sit enōrmis.
refert hic **Archī. tenere** q̄ sic **Dicit De. de ancha.** **Ad**
uerte quia super sunt opiniones de quibus in nouella
supra eo. ad emīnēciam. et finaliter tenet q̄ possit in at
trocī siue graui delicto: puta mutilacōne ossis fractiōe
et homicidio et similia. **Ho. an. ibi dicit** q̄ vidit aliq̄s
legatos absoluentes et aliquos abstinentes. de iure ta
men credit q̄ possunt: quia iura que eis tribuūt istaz
potestatem generalit̄ locuntur: et iura que excipiunt
atrocē locuntur non i legatis s̄ i inferioribus. et hoc te
nere expedit salutī animarum scdm̄ eum.

vi

Querit et in nouella vtr̄ i alijs casibz r̄suatis pape possūt

legati absoluē. **R**ñdet q̄ non nisi in casu reseruato per
manuum iniectionē: nam iste casus icēpit eis op̄etere
de consuetudine p̄ea appbata per. c. q̄ tñslacōnem d̄
of. le. vñde excoīcatos nomiātīm a papa vel ab ei⁹ de
legato non poss̄ absoluē de. of. le. c. studiisti. ⁊ de off.
or. c. pastoralis. hoc vñz nisi super hoc habeat speciale
mandatū super quo sibi non crederetur nisi ostēdat q̄ si
perdiçēit probet amissionem ⁊ tenorem **S**ufficit tamē
q̄ semel fuerit publicatus. ad hoc de manda. prin. l. i.
de priui. c. cum olim. C. de testa. l. publicati. ex de fi. in
stru. si instrumenta.

Quero cum text⁹ excuset excoīcatum ab accessu romā
ap̄ter ip̄edimētū alias infert q̄ teneat se p̄sonaliter pre
sentare p̄ absolucōne optinenda. s̄ an talem absoluci
onem poss̄ quis petere p̄ p̄curatores. **A**nno. **R**ñdet q̄
sic ex iusta causa aliter non. **H**osti. tenet cōtrariū: dīc
em̄ q̄ nullo modo potest peti absolucō per p̄curatores
Requit em̄ cōtticionem ⁊ cōfessionē excoīcati. ij. q. iiii.
cum aliquis. ⁊ certam formam ⁊ solēnitatem ⁊ intro
ductionem in ecclia ⁊ man⁹ imposicōm ⁊ recōciliacōz
anteqm̄ est ei comūicandū. xxiiii. q. iiii. notanduz. Ta
men cōtrariū huať in curia vt notat **S**pec. in ti. de p̄cu.
s. i. x. itē oppōitur. **I**mmo si habz speciale mandatū
petēdi absolucōm vixēť posse vitare licet ad hoc nō ha
beat speciale mādatū. de hoc i **S**pec. in. ti. de iuramēto
calumie. s. restat. x. q̄d ergo. **A** sentēcia vñd̄ interdicti
⁊ suspensionis potest peti absolucō per p̄curatorē: qui
a non solennitatem forme nec reconciliacionem desi
derat ⁊ in hoc omnes concordant: ⁊ hec notantur su
pra. e. cum desireres in nouella.

Que rectorib⁹ ciuitatū qui faciunt statuta
per que quis cōpellit soluere vsuās. s. lx.
Arca hanc excoīcacōnem. s. de rectorib⁹ ciuitatū
qui faciunt statuta per que quis compellatur soluere
vsuras vel solutas non repetere.

Nota q̄ paria sūt aliq̄d facere p̄ viām directā. s. impe
dire repetitionē vsaz vel vtēto sup̄ his diūsis coloib⁹

De Excommunicationibus

et fraudibus exquisitis ad hoc ut excoīcācōz īcurrat. **ii**

Item nota ī ver. ceter. q̄ fenecatores sic ut plurimū contractū v̄arios occulte inuēt et dolose q̄ vix cōuici possūt de v̄haria p̄auitate: ideo debēt cōpelli ad exhibēdū et producendū in iudicio libros racōnū p̄ cēsūam ecclesiasticam p̄ q̄z inspectionem discerni possit an sit vsura quibus libris creditur contra ipsos vsurarios non pro eis ut hic in glo. C. de p̄bacionibus. l. instrumenta. et notatur. ff. de eden. l. i. §. numularios. **liii**

Item nota q̄ iste ē vn̄ specialis casus p̄ hāc constitutionem in q̄ quis cōpellitur p̄ducere ratioēs oītra se: naz ante hāc constitutionem non fiebat. **liiii**

Item nota q̄ debet opelli p̄ cēsūā ecclīasticā p̄ducere libros. i. per sentēciam excoīcācōis suspensionis et interdicti s̄m q̄ discret⁹ iudex videt expedire. **Nam** ī appellacōne ecclīastice cēsūre hec tria cōtinētur. ut ī c. q̄rēti de ver. signi. **Nō** volt ergo hec cōstitutio s̄m glo. ipso inuito cōmū ip̄s īḡdi vel archam ip̄ius frangi. et q̄ hāc cēsūam licz nō directe tñ indirecte oītra iudeos non exerceat ecclīa. s. p̄uātō cōione fidelīū. tamē satis videtur q̄ etiam in iudeis haberet locū si per seculaēs principes tales libros exere non cogantur. **Concor. Paul⁹** **Win⁹ et Ho. de Ligna.**

Quid si dicat v̄hari⁹ ul heres se non habere ratioēs ul se illas p̄didisse: nūquid stabit s̄cramento suo? **R̄ndet** glo. q̄ nō. nisi p̄bet q̄ amisit et p̄bat causas q̄ amisit puta p̄bat incēdiū q̄ fuerūt succēse. ul ruīnam. ul naufragiū quo fuerūt subm̄se. ff. de eden. l. si quis ex argētaris in fi. et l. si. de fide instrumentorum et hoc s̄m di. sit propter fraudes quas cōmittunt. **lv**

Sed quid si cognosco v̄harium q̄ non scripsit ratioēs in libro s̄ in cedulis q̄s statim dilaceāt solutis debitis et vsuris. **R̄ndet** glo. q̄ si tali succederet heres non vsurarius s̄ alius fide dignus satis videtur stare iuramēto suo si huic rei fama consentit. **lvii**

Item nota hic iūcta glo. in v̄bo iuramēto. q̄ iuramētuz factuz sup̄ huātō iniq̄ statuto nō valz sicut hic patet

Si quis iurat seruare statuta super usuris soluendis
vel non repetendis facta.

Quod qd d statuto qd e bergomi q repetetes vhas i fo
ro eccliaſtico p p̄tatem cogant mutuae vharo t̄tam
pecuniam t̄to tpe q̄to tpe tenuerit pecuniaz vharo. **Re**
ſpōd̄t glo. q hoc statutū nō valz. **Addit Paulus** q in
cū dūt hoc statuētes in excoīcācōnem ibi.

Quid si faciat statutū q nullus recipiat pro usura ni
si duos denarios p libra i mēse. **Indet glo.** q tales sic
statuētes non sunt excomūcati. **Concordat Paulus.**

Percuſſio t̄rcō. s. percūſſiūz cleīcos. s. in q̄t
casibus percūſſiō sit excomūcatus.

Percūſſiō cleīcū ūl religioſūz dūſūz ūl nouiciū re
ligiois a p̄bate ē excoīcat? excoīcācōe papali. **xvii. q.**
iiii. Si q̄s luadēte. ex de sen. ex. nō dubiū. 7 eo. ti. religi
oſo. li. vi. **Et hoc si percūſſio sit enōrmis.**

Quicumq; detinet eum in custodia publica vel priua
ta absq; alia corporis lesione vel intrudit in vincula.
vt in. c. **Duper.** de sen. exco.

Abbas vel prior etiam causa correctionis clericum ūl
monachum per laīcum verberari faciens ē excomū
catus tam precipiens q̄ verberans si aliter sit corrigi
bilis. ex de sen. exco. c. **W̄niuersitatis.**

No defendens clericū cū ad eius officiū ptinet qz fauē
videt qui cū possit maīfesto facinori desinit obuiare d
sen. exco. q̄ntē. **xxiii. q. v. Administratores.**

Verberantes clericū q̄ nolens s̄atīſfacere spōte se sub
icit verberibz. **De sen. exco. contingit.**

Prelat? magister dñs ūl cōsanguīnez ex apposito 7 anō
irato multum excedēs in pcūſſione clerici.

Qui libidine vīdīcte repcutit clericū ludētez licet gra
uiter pcūſſītez. ex de sen. exco. c. **veīens. c. i.**

Qui spūit ūl aliq̄d effūdīt sup clericū aut claudit ei ho
stiū ūl ponit custodes ad capiēdū eū: si de domo exeat
ūl ei eq̄tātī capit habeās equi ūl rūpīt cīgulū selle ūl
minis 7 t̄roribz restare eū facit in loco ūl q̄si captuz fa
cit adiudicē ire. de sen. exco. **Cum desideres.**

De Excomūicationibus

- ¶** Qui rem coherentē clerico aufert aut rem de manu eiꝝ
artipit aut vestes q̄bus indutus ē scindit. lx
- ¶** Qui arestat ūl aufert rez cleico post q̄ ip̄e puenerit ad
locū suū ⁊ adeptꝝ fuerit plene possessionez illius. lxi
- ¶** Qui ordinat cū broze sua vt clericū inuitet ad turpitu
dinem si p̄ea p̄cūiūt sūt ambo excoīcati. lxij
- ¶** Mulier que p̄cutit cleicū inuitantem eam ad turpi
tudinē si solū v̄bis ip̄etat: secus si in facto. lxiii
- ¶** Qui persequitur clericum ⁊ ip̄se quasi coactus p̄icit se
in aquam ūl ad periculum vt euadat. lxiiii
- ¶** Si quis animo iniuriandi capit clericum p̄ capillos
dicens. nisi esses clericus percuterem te. lxv
- ¶** Mādās cleicū v̄beāre si se q̄t effectꝝ tam mādās q̄ ver
berās ē excoīcatus. ex de sen. ex. muliēs. §. fi. lxvi
- ¶** Qui ratam habet percussione clericī eius nomine fa
ctam. De sen. exco. Cum quis. lxvii
- ¶** Qui p̄curando dixit q̄ libēter vellet vindicari de tali
cleico si p̄p̄ hec ūba q̄s ūberet illū licet non nomie eiꝝ.
¶ Finis.

Anno Nat̄itatis Domi Iesu. M. CCCC. LXXV.

*Huc libꝝ miserūt p̄res Cracouenses
ex singulari caritate p̄ loco Nyssen. 1818*

Śląska Biblioteka Publiczna

224714 MF III

- 224715 MF Ep.

Min. Ośw. 507c - PzWS C852 X. 49

